Piunga Ba Bonga A Pau

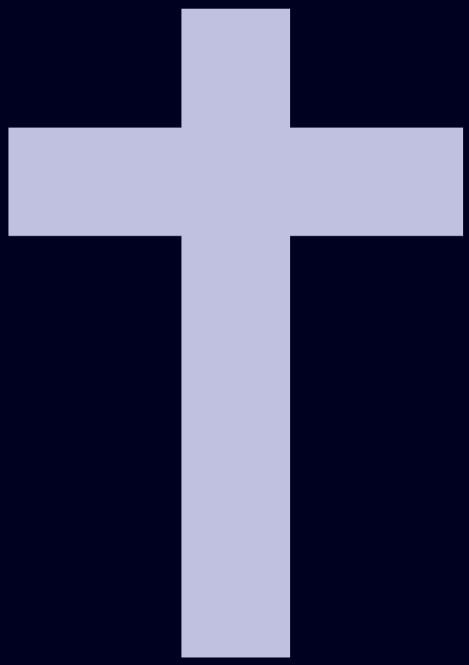

The New Testament in the Mengen Language of Papua New Guinea

Piunga Ba Bonga A Pau
The New Testament in the Mengen Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Mengen long Niugini

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mengen

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.
For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
3238a1a0-2fbe-509b-b9f0-e310db3d0d43

Contents

FRT 1
Matiu 3
Mak 69
Luk 109
Ion 177
Aposelme 226
Rom 287
1 Korin 319
2 Korin 348
Galesia 368
Epesus 380
Pilipai 391
Kolosi 400
1 Tesalonaika 408
2 Tesalonaika 416
1 Timoti 421
2 Timoti 431
Taitus 438
Pilemon 442
Iburume 444
Iems 468
1 Pita 476
2 Pita 486
1 Ion 492
2 Ion 500
3 Ion 502
Iut 504
Pangapota 507
Bible reading 541
Pangamologame Mirarea 553

Piunga Ba Bonga A Pau

The New Testament in the Mengen language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Mengen long Niugini

Piunga Ba Bonga A Pau
The New Testament in the Mengen language of Papua New Guinea
[mee]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2003, Bible League International

Print publication, 2003 by Bible League International

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Lau Reke Momo Nga Piunga Ba Bonga A Pau

Pangamologa E Pe Ae
Matiu
Pa'e
Kana Turunglomatana

Lau laekia ae Matiu pa'e ka i a lau e kapunu nga lau tugulu re nga pangamologa e pe e te Iesus Karais. Nga ina e kapunu nga lau laekia Matiu ke panana ta Iesus sisiukia memena ba oru reke lele ka inae Maria toapisigia. Ba ngarume na i ke panana ba ke loa ta ke lele ka ineke katupite nga maiskovu na ke mate. Ava ka kae a mologi ngarume nga matengana na i ke sigipaga, na ke ka'e barangalele ra kanna ba ke loapatae ta Nutu a i a tamana mallena nga tava.

Matiu ke pa'e lau laekia ta baina ragau reke momo ka kae nginngina nga loreamatana roma, Iesus Karais ka i a agau laeala a reke toe Nutu kaona ke pa'e pangamologa te pala nga lau ra kanrea. Ka i a agau a Nutu patokala pala ta i bange ta ravunglelenge ragau ra Iura ba ra sana ri ra Iura bole.

Iesus Karais Sisiukia Memena

1 Panganana inaekia ke panana te Iesus Karais sisiukia memena. Iesus ka i ae Revit
sivuna, ba ka i ae Abaram sivuna. Ba panganana e te Iesus sisiukia memename kinung
ke loa minakai roma:
2 Abaram ka i ae Aisak tamana,
bae Aisak ka i ae Iekop tamana,
bae Iekop tuna te nge Iura kala nga tataokia bae teiteikia memena,
3 bae Iura ka i ae Peres bae Sera tamarea,
bae Peres bae Sera ka nareame nge Tamar,
bae Peres ka i ae Esron tamana,
bae Esron ka i ae Ram tamana,
4 bae Ram ka i ae Aminarap tamana,
bae Aminarap ka i ae Nason tamana,
bae Nason ka i ae Salamon tamana,
5 bae Salamon ka i ae Boas tamana,
bae Boas ka naname nge Reap,
bae Boas ka i ae Obet tamana,
bae Obet ka naname nge Rut,
bae Obet ka i ae Iesi tamana,
6 bae Iesi ka i ae Revit a i a kelangpatali tamana.
Bae Revit ka i ae Solomon tamana,
bae Solomon ka naname nga avale laeala a i a Uria napengana pala,
7 bae Solomon ka i ae Reoboam tamana,
bae Reoboam ka i ae Abia tamana,
bae Abia ka i ae Asa tamana,
8 bae Asa ka i ae Ieosapat tamana,
bae Ieosapat ka i ae Ioram tamana,
bae Ioram ka i ae Usia tamana,
9 bae Usia ka i ae Iotam tamana,
bae Iotam ka i ae Eas tamana,
bae Eas ka i ae Esekia tamana,
10 bae Esekia ka i ae Manase tamana,
bae Manase ka i ae Amon tamana,
bae Amon ka i ae Iosaia tamana,

11 bae Iosaia ka i ae Iekonaia bae teiteikia memena tamarea.
Ba ka kae nginngina ka inae Iosaia bae Iekonaia ke momo, na kelangpatali e ngae Babilon ke ravupatali ka Israelme ta maga ae i.
12 Ngarume, ka inae Israelme ke momo ngae Babilon tale,
nae Iekonaia napengana ke toapisigia goe apanung a giana nge Salatiel,
bae Salatiel ka i ae Serubabel tamana. Ba nga kae rae Serubabel, nae Israel palume keke galiu tae Israel.
13 Bae Serubabel ka i ae Abiut tamana,
bae Abiut ka i ae Eliakim tamana,
bae Eliakim ka i ae Asor tamana,
14 bae Asor ka i ae Sarok tamana,
bae Sarok ka i ae Akim tamana,
bae Akim ka i ae Eliut tamana,
15 bae Eliut ka i ae Eleasar tamana,
bae Eleasar ka i ae Matan tamana,
bae Matan ka i ae Iekop tamana,
16 bae Iekop ka i ae Iosep tamana a i ae Maria natale,
bae Maria ka i avale ore toapisigia Iesus, a ri ke patoe kae Karais.
17 Minmina nae Iesus sisiukia memena reke paturu nge Abaram ta ke lele nge Revit ka ri pana tangulelu ba tugulu, ba reke paturu nge Revit ta ke lele ka ina kelangapatali e ngae Babilon ravupatali ka Israelme ka ri pana tangulelu ba tugulu, ba reke paturu ka inae Israelme ke momo ngae Babilon ta ke lele nga kae rae Karais ka ri pana tangulelu ba tugulu muni.

Iesus Naname Toangapisigingana Kia

18 Nae Iesus Karais naname toangapisigingana kia ke lele minakai roma: Ka ineke parokale naname ae Maria ta i kamangpitakama kae Iosep, ava pala ta ri pana lua momong kinung, na i ka lonamatana roma ka siana ka Kannu E Tupu ginggingngana.
19 Bae natale ae Iosep ka i a agau a baingana tupu ba ka sana omona ta pangavalenge Maria, minmina na i ke bai ta kange gome mana.
20 Ava ka inae Iosep bai ta kumangng minmina, na anggelo te orae Avolau kanna ke lele nge i nga minga, na ke role kia roma, “Iosep, Revit sivuna, maningsa mataunga ta ravunge Maria ta i a avale ae one, ta oru e lele ngallo nge i ke lele kurumea Kannu E Tupu kumangngana.
21 Ba i ke la toangapisiginge goe a panung, na ngo patoe giana kae Iesus kurumea, i ke la ravunglelenge ragau rae i nga baingarea reke sosoali.”
22 Ba oru nginngina kinung keke lele ta baina pangamologa a Avolau kanna a i tunge ta agau e toe kaona pala nge lele mannangana ine role roma:
23 “Ngaka kele, avale ore sane keno kala nga apanung tale ka la siana, na i ke la toangapisiginge goe a panung. Na keke la patonge giana kae Emanuel,” a mirana roma, “Nutu ke momo kala nge ita.”
24 Na ka inae Iosep lala kia, na i ke loakurumea anggelo ae Avolau bangapagangana kia, na ke rave Maria ta i a napengana.
25 Ava ke sane keno kala nge i ta ke lele nga ine toapisigia goe a panung. Na ke patoe giana kae Iesus.

2

Ra Lomatanakana Keke Bai Ta Kelange Iesus

1 Ngarume, ka inae Iesus naname toapisigia ngae Betleem ngallo ngae Iurea tapu, na ravollalau ra lomatanakana keke lele ngae Ierusalem. Ka ri ra ragau reke pa nga

bava nga ina kae lele ngia. Ba oru nginngina keke lele ka kae nginngina inae Eroto ka
i a kelangpatali.
2 Na ra lomatanakana nginngina keke ballage ragau roma, “Elama eke toapisigia ta
i a kelangpatali ae Iurame ka i ae? Ta mangng ka kele kana mata nga ina kae lele ngia,
ikia baina mangng ka atu ta kalangapagange.”
3 Na ka inae kelangpatali ae Eroto longe pangamologa laeala, na i kala nga re nga
Ierusalem kinung ka loreapupu.
4 Ba ka ine kiukinungtape re kapunu nga pirisme kinung ba ragau kinung ra
pangalomatanakana nga bangapagame, na ke ballaga rea roma, “Elama aka patoe kae
Karais naname ke la toangapisiginge nga ine ngaetai?”
5 Na ri keke ale roma, “I ke la toangapisiginge ngae Betleem ngallo ngae Iurea
kurumea pangamologa ora agau e toe Nutu kaona pa'e pala roma,
6 ‘Ba one a Betleem a mogalo ae Iura, ko bollau raumana ngaliua nga galiau re ngae
Iura
kurumea, kelangpatali te ke la leleng nge one, ba i ke la kelanga ta ragau rae iau
re ngae Israel ma agau e ellapatali ta sipsipme.’ ”
7 Nae Eroto ke kiugomea ra lomatanakana nginngina ravolau ba ke ballagapita rea,
na keke ture kae mannangana ina mata lele ngia te i.
8 Na i ke ba rea tae Betleem ka rolengana kerea roma, “Ngaka loa, na ngaka silimasi
ta goe laeala. Ba ka ina miau ngaka kalipa kia tapu, na ngaka turu te iau nga baina iau
nga loa ba nga kalapage bole.”
9 Ka ineke longe pangamologa ra kelangpatali kanna tapu, na keke kutapu eke loa.
Ba mata laeala a ri ke kele nga bava a kae lele ngia ke taoamugmuga ngamuga nge ri
ta ke lele ba ke momo ngailu nga malle a Goe momo ngia.
10 Ba ka ineke kele mata laeala, na ri ka loreasereng raumana.
11 Ba ka ineke lele, na keke loalu ta bale na keke kele Goe laeala kala nga naname
ae Maria. Na keke toarau ba keke kalapagpage. Na keke kipole oru ra kanrea re nga
ulonge oru ra kunreame ke bollau ngi, na keke tunge tunga nga ri ra gol ba onra koirea
lolo te i.
12 Ava ka ineke bai ta kangagaliu ta maga pupuna ae ri, na keke tao nga pamau tetoto
kurumea, Nutu ke tunge pangamologa e gingging te ri nga minga ta ri sane ngeke
kagaliu muni te Eroto.

Balekaina Ae Iosep Kangarea Tae Isip

13 Na ngarume nga ra lomatanakana nginngina ravolau loangarea, na anggelo te
orae Avolau kanna ke lele nge Iosep nga minga, na ke role kia roma, “Ngo sigipaga ba
ngo rave goe laekolong kala nga naname, na ngo ka tae Isip. Ba ngo momo nga inaeala
ta nge lele nga ina iau nga turu pakone, ta Eroto ke la siling ta Goe laekolong ta baina
i samungpununge.”
14 Ka bainae Iosep ke sigipaga na ke rave Goe laeala kala nga naname ka ina rigo
tale, na keke kutapu tae Isip.
15 Na keke momo nga inaeala ta ke lele nga kae a Eroto mate. Ba ollaeala ke lele
minmina ta baina pangamologa a Avolau kanna a i tunge ta agau e toe kaona pala nge
lele mannangana ine role roma,
“Iau ka kiumalage Tugu lagapotu ngae Isip.”

Eroto Ke Sapune Goe Reke Sisina

16 Na ka inae Eroto lonamatana roma, ra lomatanakana nginngina ravolau keke
goa'e, na i ka iukia raumana. Na ke ba'e ragau ta ri samungpununge goe reke sisina
onra panung kinung ngallo ngae Betleem ba nga ina reke momo kokoro. Ke sapune goe
reke sisina onra panung kinung ra sana karea ka pesingmatana mologi tale kurumea

lomatana laeala a i rave nga ra lomatanakana nginngina ineke ture kae ina mata lele
kia te i.
17 Minmina na pangamologa a agau e toe Nutu kaona a giana nge Ieremaia rolea
pala ke lele mannangana ine role roma,
18 "Keke longe kaling te ngae Rama,
ka i a taning ba lotani ore bollau raumana.
Resel ke tantania goe rae i,
ba ka sana omona ta rakia memena pangalopenge lona,
ta goe rae i keke mate tapu."

Balekaina Ae Iosep Kangagaliungarea Tae Nasaret

19 Ngarume, ka inae Eroto mate tapu, na anggelo te orae Avolau kanna ke lele nge
Iosep nga minga ine momo ngae Isip, na ke role kia roma,
20 "Ngo sigipaga ba ngo rave Goe laekolong kala nga naname, na ngaka loalu ta
mogalo ae Israel, ta ragau ramreke bai ta samungpununge Goe laekolong keke mate
tapu."
21 Ka bainae Iosep ke sigipaga na ke rave Goe laeala kala nga naname, na keke loalu
ta mogalo ae Israel.
22 Ava ka ine longe pangamologa inae Arakelaus a i ae Eroto tuna rave tamana
mallena nga kelangpatali ngae Iurea, na i ke matau ta loanga ta inaeala. Ba ka inae
Nutu role kia nga minga ta i nge kela masi te ri, na i ke kutapu ta ina re ngallo ngae
Galili.
23 Na i ke loa ba ke momo nga maga kunna e bollau eke patoe kae Nasaret. Minmina
na pangamologa a ragau reke toe Nutu kaona ke rolea pala ke lele mannangana ineke
role roma: "Keke la patonge kae Nasaret te."

3

Ion E Nga Pangamagoe Ke Kalitupe Pamau

1 Ka kae nginngina nae Ion E Nga Pangamagoe ke atu, ba ke pulimalaglage
pangamologa nga ina a sana ragau ngia ngae Iurea, ba ke rorole ka ragau roma,
2 "Ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka tunge lomiaumatenganame
te Nutu kurumea, Nutu kelangpatalingana nga tava ke lele kokoro."
3 Bae Ion ka i a agau laeala ama agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia role te pala
ine role roma,
"Agau te kalingngana ke kurkura nga ina a sana ragau ngia roma,
'Ngaka kalitupe pamau ae Avolau,
ba ngaka patupe pamaume ta i taonga ngi.' "
4 Bae Ion ke lupage lungapaga eke kuma kia ka posi a kamele bulvunna, ba ka kana
ka ligongpita a bulmakau patuna nga luana. Ba sisime ba miso a pinolo ka ri ra kaning
rae i.
5 Na ragau re ngae Ierusalem, ba ragau re nga iname kinung ngallo ngae Iurea, ba
ragau re nga iname kinung reke momo kokoro ta Me Ae Ioran keke lola te i.
6 Na keke umma ta turungnanange baingarea reke sosoali, bae Ion ke pamagoegoe
rea nga Me Ae Ioran.
7 Avae ka inae Ion kele ragau papatu ra ri ra Parisiome bae Sarusime ineke tatu te i
ta i pangamagoe rea, na i ke role kerea roma, "Miau ra mue ra koatali goe rae ri, tai ke
role kamiau ta miau kanga nga iu e la leleng?
8 Miau kaka rorole roma, 'Mangng ka pulivalakale baingamangng reke sosoali
ba mangng ka tunge lomangngmatenganame te Nutu tapu.' Ke pe, ava ngaroma
miau ngaka kuma minmina ka kaomanna, na ngaka bavaia bainga ra ragau reke
pulivalakale baingarea reke sosoali mannangana ke bavai rea.

9 Ba sana nga lomiaugomgome roma, ‘Mangng ka pe tapu nge Nutu raguna, ta
mangng ka sisiukamangng nge Abaram.’ Ta iau nga role kamiau roma, Nutu ka kana
ka gingginga ta kamongpiliunge lollo kokorai ta ri leleng Abaram sisivuna memena.
10 Pemo ke momalla ta telenge begame ngape nga purea. Minmina na keke la
telengpisiginge bega re sane ke piaupiaue kanrea reke pepe, na keke la raunga rea
nga sia.”
11 Bae Ion ke role kerea bole roma, “Iau ka pamagoegoe miau ka me ta pangakosining
ka pulingvalakala ngamiaungana ka baingamiau reke sosoali ba tungamiaungana ka
lomiaumatenganame te Nutu. Ava agau e la atung ngarume nge iau ka i ngailu nge
iau. Ba ka sana iau a agau te mannangana ta iau nga rusulage kesingsilagi ngae i. I ke
la pangamagoe miau kae Kannu E Tupu ba ka sia.
12 Ba i ke la kalingnanange ragau ma agau e kamopite pirangapaga a kanna nga
kamana ta i paerange pailli rae i kanreame. Ba i ke la rongapatapu ka kumangngana
laeala nga paeranga. Na nge pulikinunge pailli miraname nga kana bale, ava pailli
gaulename i nge rau rea nga sia e sane la ronga.”

Iesus Pangamagoengana

13 Nae Iesus ke pa ngae Galili ba ke lele nga Me Ae Ioran. Na ke loa te Ion ta baina
Ion nge pamagoea.
14 Avae Ion ke rome ava ta kamongpiliunge Iesus gilina bagana ka rolengana kia
roma, “Ke meimia na ko bai ta iau pangamagoe one? One ngo pamagoe iau!”
15 Avae Iesus ke ale roma, “Ngo ngata ta one pangamagoe iau sonrau, ta nga
kumangngara laekia ita ala ka kuma kurumea bainga reke tupu nge Nutu raguna.”
Minmina nae Ion ke ngata ta i pangamagoenge.
16 Ka inae Ion pamagoea Iesus tapu, nae Iesus ke lelemalaga nga me. Ba ka panna
laeala mana, na tava ke pulapatali, ba i ke kele Kannu Ae Nutu ine lopisigsigi ma i a
manu a sinna ma kulao, ine lo te i.
17 Na kaling te ore pa nga tava ke role roma, “Aekolong ka i ae Tugu a iau
materaumane. Ba ka logupe kia raumana.”

4

Satan Ke Ave Iesus

1 Nae Kannu Ae Nutu ke taoamuga kae Iesus lakallo ta ina a sana ragau ngia, ta
bainae Satan nge ave.
2 Ba ka inae Iesus kuri ta kaning ka kaeme ka ri giaukaina lua ba rigome ka ri
giaukaina lua tapu, na i ka mate kana.
3 Nae Satan ke loa te i, na ke role kia roma, “Ngaroma one ae Nutu tuna, na ngo role
ka lollo kokorai ta ri leleng ri ra beret.”
4 Avae Iesus ke ale roma, “Keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role
roma,
‘Ke sana nga agau nge mauli ka beret mana. Ke sa. I nge mauli ka pangamologame
kinung reke lelemalaga nga Nutu kaona.’ ”
5 Ngarume nae Satan ke loa kia tae Ierusalem, ba ke role ta i meising ngailu nga
tempel kunna tomona,
6 na ke role kia roma, “Ngaroma one ae Nutu tuna, na ngo tugutaopisigi lagape ta
keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
‘I ke la bange anggelo rae i ta ri kelanga masi te one’,
ba
‘Ri keke la sipanga one ka kamareame nga baina sano ngo pagitukole kaeng puna nga
lollo te.’ ”

7 Nae Iesus ke ale roma, “Ava keke pa'e pangamologa pattoto nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
‘Maningsa avange Avolau a i ae Nutu ae one.’ ”
8 Ngarume muni, nae Satan ke loa kae Iesus lakailu ta kapangnga te e gavili raumana, na ke pakosininge ka kelangpatalime kinung onre nga mogalo laekia e ngape kala nga karea kavingtulume.
9 Ba i ke role kia roma, “Ngaroma one ngo parovanu te iau ba ngo kalapaga iau, na iau ka la tungnge oru nginngina kinung te one.”
10 Nae Iesus ke role kia roma, “Satan, lo ngo lao! Ta keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
‘One ngo kalapage Avolau a i ae Nutu ae one, ba ngo kuma ka kumangng a kanna mana.’ ”
11 Nae Satan ke ka'e, na anggelome keke loa te i ba keke kalaue.

Iesus Ke Pature Kumangngana Ngae Galili

12 Ka inae Iesus longe pangamologa ineke pulia Ion nga pulangkala, na i ke galiu ta ine re ngae Galili.
13 Na ke ka'e maga kunna e bollau ae Nasaret, ba ke loa e momo ngae Kaperneam. Ka i maga kunna e momo nga me a sivoli kaona nga inaeala kokoro tae Sebulun bae Naptali.
14 I ke kuma minmina ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia rolea pala nge lele mannangana ine role roma,
15 “Miau raka momo nga mogalo ae Sebulun ba mogalo ae Naptali,
miau raka momo nga pamau ore ta me a sivoli nga Me Ae Ioran bavana tetoto,
miau raka momo ngae Galili orae ragau ra sana ri ra Iura—
16 miau raka tattara nga osuguna kaka kele olamana e bollau;
ba olamana ke lele nge miau raka tattara nga mogalo e momo nga mateng kana nunule.”
17 Ka kae laeala nae Iesus ke paturu ta pulingmalagange pangamologa ba ta roleng ka ragau roma, “Ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka tunge lomiaumatenganame te Nutu, ta Nutu kelangpatalingana nga tava ke lele kokoro.”

Iesus Kiungana Ka Barangalele Ra Kanna Re Kapunu

18 Ka inae Iesus tatao nga Sivoli Ae Galili kaona, na i ke kele pana lua ra kolingana. Ke kele Saimon oreke patoe kae Pita kala nga teiteikia ae Anru ka ineke tantamali ka po nga sivoli, ta ka ri ra maengekana.
19 Na i ke role kerea roma, “Ngaka atu kurume iau, na nga bai ka miau ta miau ra maengekana reke raravu ragau.”
20 Na ka panna laeala mana, na keke ka'e po ngae ri ba keke loa kurumea Iesus.
21 Ka ine tao lagamuga muni nga inaeala, na ke kele pana lua pattoto ra koli. Ke kele Iems a i ae Sepeti tuna bae teiteikia ae Ion nga manang kala nga tamarea ineke saisaia po ngae ri. Na i ke kiu rea.
22 Ba ka panna laeala mana na keke ka'e manang kala nga tamarea, na keke loa kurumea Iesus.

Iesus Ke Papea Ragau Ngae Galili

23 Nae Iesus ke lola ta iname kinung ngallo ngae Galili, ba ke palomatantana ngallo nga sinagog ngae ri. Ba i ke pulimalaglage pangamologa e pe e ta Nutu kelangpatalingana, ba ke umma ta pangapenge ragau ra karea ka soaling matantaname kinung.
24 Minmina nae Iesus kana turung ke sasa ta iname kinung ngallo ngae Siria. Na keke loa ka ragau kinung ra karea ka soalingme te i. Keke lola ka ragau ra karea ka

soaling matantana ba laling matantana, ba ragau ra kannu reke sosoali ke lupaga rea,
ba ragau reke baigaugau, ba ragau ra gireame ke mate, nae Iesus ke pape rea.
25 Ba malua reke bollalau re ngae Galili, bae Rekapolis, bae Ierusalem, bae Iurea, ba
re nga iname nga Me Ae Ioran bavana tetoto keke lola kurumea Iesus.

5

Iesus Ke Palomatane Ragau Nga Kapangng

1 Na ka inae Iesus kele maluame, na i ke loapatae ta kapangng te na ke tara. Na
barangalele ra kanna keke loa te i,
2 ba i ke paturu ta pangalomatana rea ka rolengana kerea roma,
3 "Ragau reke kelapatokona roma, keke moro raumana ta bainga ra Nutu mate rea nga
loreasereng,
ta Nutu kelangpatalingana nga tava ka orae ri.
4 Ragau ra loreatani nga loreasereng,
ta Nutu ke la pangalopea loreame.
5 Ragau reke umma ta ulongpisigia ri muni nga loreasereng,
ta Nutu ke la tungnge oru ra i patokala ta i tunga rea te ri.
6 Ragau ra mate karea bainga reke tupu nge Nutu raguna nga loreasereng,
ta Nutu ke la pangaponu rea.
7 Ragau ra lonanakana nga loreasereng,
ta Nutu ka la lonananna rea.
8 Ragau ra loreame ke lelle nga loreasereng,
ta ri keke la kelange Nutu.
9 Ragau reke umma ta pangataramasinge ragau nga loreasereng,
ta Nutu ke la patongo rea ka goe rae i.
10 Ragau ra ragau pattoto ke pamiralalali rea ineke lola kurumea bainga reke tupu nge
Nutu raguna nga loreasereng,
ta Nutu kelangpatalingana nga tava ka orae ri.
11 "Miau ra ragau ke rorolebainga kamiau, beke pamiralalali miau, beke patpato
miau ka pangamologa matantana reke sosoali ra goanga kurumea atungamiaungana
kurume iau, nga lomiausereng.
12 Nga lomiausereng raumana ba nga lomiaumannmanna, ta alanga ae miau e pe
nga Nutu mallena nga tava ke bollau raumana kurumea, ri keke pamiralalia ragau
reke toe Nutu kaona onreke momo pala nge miau minmina bole.

Olamana Ba Poae

13 "Miau ra lomiaupatokona te iau ka tongamiau kena ma poae e pamannmannapa'e
ragau re nga mogalo laekia e ngape. Ava ngaroma poae mannmannangana nge rongo,
na ka la mannmannangana muni mina ngaetai? Ke la leleng ma birasi mana. Minmina
na ngeke saumalaga kia, na ragau ngeke kesipite ka kaereame.
14 "Miau ka tongamiau kena ma olamana e nga mogalo laekia e ngape. Maga kunna
e bollau a ri ke kuma kia ngailu nga kapoponga sane nge ko.
15 Ba bole, ragau reke tonge lama sane ngeke pakompite ka otte. Ke sa. Ri keke la
pangatarapainge nga malle oreke ulopaipaia lama kia, na ke la tungnge olamana ta
ragau kinung reke momo nga bale.
16 Minmina mana, na miau ngaka kosining ka olamana ae miau nga ragau
ragureame, nga baina ri ngeke kele baingamiau reke pepe, na ngeke kalapage
Tamamiau e momo nga mallena nga tava.

Pangamologa Re Ta Bangapagame

17 “Sana nga lomiauvavai roma, iau a atu ta osungrurunge Bangapagame ba
pangamologa ra ragau reke toe Nutu kaona kanrea. Ke sa. Ka sana atu ta osungruru
rea. Iau ka atu ta kumangng ka oru ra ri ke rorole tao.
18 Ta iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ka sana la Bangapaga
isunte la saningrea ta nge lele nga tava ba mogalo rongarea. Ka sana la pangamologa
isunte la saningrea ta nge lele nga ina oru ra bangapagame ke rorole tao ngeke lele
mannangana.
19 Minmina na agau e karitaue bangapaga nginngina te ore sina mana ba ke
palomatantane ragau pattoto ta ri kumangng minmina bole, agau laeala giana nge sina
raumana nga Nutu kelangpatalingana nga tava. Ava agau e lolakurumea bangapaga
nginngina ba ke palomatantane ragau ki, agau laeala giana nge bollau raumana nga
Nutu kelangpatalingana nga tava.
20 Ta iau nga role kamiau roma, ngaroma baingamiau reke tupu sane nge papatu
nga ra pangalomatanakana nga bangapagame ba Parisiome baingarea reke tupu, na
ka sana ka la loangalu ta Nutu kelangpatalingana nga tava.

Bainga E Nga Legengpitakao

21 “Miau kaka longe pangamologa eke role ka ragau kia pala nganige roma, ‘Sano
ngo sapune agau te.’ Ba miau kaka longe pangamologa e role roma, ‘Agau e sapune
agau tetoto keke la loanga kia ta kalingnana.’
22 Ava iau nga role kamiau roma, agau a iukia ka kolingana keke la loanga kia ta
kalingnana. Ba agau e rolepu ka kolingana keke la loanga kia ta kalingnana e bollau
nga ravollalau raguream e. Ba agau e role ka agau tetoto roma, ‘Ka sana ramang!’ ke
momo kokoro ta i loanga ta malle a sia e pamiralali passavele.
23 “Minmina na, ngaroma ngo momo nga altara ta tungnge tunga ae one te Nutu, ba
nga longgaliu ta oru e soali a one kuma kia ta kolingang,
24 na ngo kaˈe tunga ae one nangina ngamuga nga altara. Na ngo legepitakao kala
nga kolingang laeala kapunu. Na ngarume na ngo kagaliu ba ngo tunge tunga ae one
te Nutu.
25 “Ngo legepitakao bolvole kala nga agau e lola kone ta kalingnana ka ina onemea
ngaka tatao tale nga pamau, ta baina agau laeala sane nge puli one nga akaling-
nanakana kamana. Na ngarume na akalingnanakana nge role ka akurtalingling ae
i e tungtunge alanga, na i nge pullu one nga pulangkala.
26 Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma, one ko sono la lelengmalaga
nga inaeala ta nge lele nga ina one ngo tunge kuru rongana mannangana.”

Bainga E Nga Kenong Kala Nga Avale A Sana I A Ningpengana

27 “Miau kaka longe pangamologa eke rolea pala roma, ‘Sano ngo keno kala nga avale
a sana i a ningpengana.’
28 Ava iau nga role kamiau roma, agau e kele avale ba ke matea ta i kenong kala nge i
ke baia bainga e nga kenong kala nga avale a sana i a napengana ngallo nga lona tapu.
29 Ngaroma matang kanna e pe nge utu one ta one bainge bainga e soali nge Nutu
raguna. Na ngo kalalage ba ngo tamali kia balakala kurumea, pangasanreangang ka
mirang inte ke pe raumana nga ine ngeke tamalilu ka mirang iname karolu lakallo ta
malle a sia e pamiralali passavele.
30 Ba ngaroma kamang e pe nge utu one ta one bainge bainga e soali nge Nutu raguna.
Na ngo saˈvatote ba ngo sau kia balakala kurumea, pangasanreangang ka mirang inte
ke pe raumana nga ine ngeke tamalilu ka mirang iname karolu lakallo ta malle a sia e
pamiralali passavele.

Bainga E Nga Saˈvangatotonge Palingravung Rea

31 “Ba pala, na keke role roma, ‘Agau e bai ta pelenge napengana nge tunge lau e
ture palingravung rea rongana te i.’
32 Ava iau nga role kamiau roma, ngaroma agau napengana sane nge keno kala nga
apanung tetoto ava natale nge pelea, na agau laeala e pelea napengana ke bai kia ta
i a avale e kumkuma ka bainga e nga kenong kala nga apanung a sana i a natale. Ba
agau e kamapitakama ka avale ora natale pelea ke kumkuma ka bainga e nga kenong
kala nga avale a sana i a napengana.

Sana Ngaka Patokala Ngailu

33 “Ba muni, miau kaka longe pangamologa eke role ka ragau kia pala nganige roma,
‘Sano ngo goga ino patokala ngailu ta one kumangng ka otte, ba ka ino patokala ngailu
te Nutu i ae Avolau, na ngo kuma kurumea patongkala rae one te i.’
34 Ava iau nga role kamiau roma, sana ngaka patokala ngailu ta otte bavakena.
Sana ngaka patokala ngailu ka Nutu mallena nga tava, ta ka i a tarang ae Nutu e nga
kelangpatali.
35 Ba sana ngaka patokala ngailu ka mogalo laekia e ngape bole, ta ka i a
patangapaikala ae Nutu. Ba sana ngaka patokala ngailu kae Ierusalem, ta ka i a maga
kunna e bollau orae Nutu a i ae Kelangapatali e bollau raumana.
36 Ba sano ngo patokala ngailu ka kurung, ta ka sana kanga gingginga ta bainge giling
bulvunna te ta i kavauvaunga o ta i saisainga.
37 Ava nga ino ngo role roma, ‘Iii.’ na iii laeala nga kaomannmannangana kia. Ba
nga ino ngo role roma, ‘Ke sa.’ na ke sa laeala nga kaomannmannangana kia bole.
Pangamologa pattoto ra ri ke ulopai rea nga pangamologa nginngina ka onreke sosoali
reke pa nge Satan mana.

Sana Ngaka Ale Agau Tetoto Baingana E Soali

38 “Miau kaka longe pangamologa eke rolea pala roma, ‘Agau e baisoalia agau tetoto
matana kanna ngeke baisoalia i bole matana kanna, ba agau e baikole agau tetoto
ngingina ngeke baikole i bole ngingina.’
39 Ava iau nga role kamiau roma, sana ngaka balikale agau e baia bainga e soali.
Ngaroma agau te nge tavala one nga piskone e pe, na ngo kampiliue piskone te muni
te i bole.
40 Ba ngaroma agau te nge bai ta loanga kone ta kalingnana ta ravunge lungapaga
ae one e ngallo, na ngo ngata ta i ravunge lungapaga ae one e ngapotu bole.
41 Ba ngaroma agau te nge role ka kaonaginapitangana kone ta one taonga kala nge
i ka pamau bena kena, na ngo tao kala nge i ka pamau bena lua.
42 Ngo tunge oru a agau ballaga te nge one, ba sano ngo bali ka ging ta agau e bai ta
pulinge rinao nge one.

Ngaka Materaumane Ragau Reke Baisolali Miau

43 “Miau kaka longe pangamologa eke rolea pala roma, ‘One ngo materaumane
kolingang, ba ngo bai'iu ka reke bai'iu kone.’
44 Ava iau nga role kamiau roma, miau ngaka materaumane reke bai'iu kamiau. Ba
ngaka kave Nutu ta i kavingtulunge reke umma ta pangamiralali miau.
45 Miau ngaka bai minmina ta baina miau ngaka lele miau ra goe rae Tamamiau e
momo nga mallena nga tava. Iau ka role minmina kurumea, i ke bavaia kae ae i ore
loapataetae nga tava ta i tungnge olamana ta reke sosoali ba reke pepe kinung. Ba ke
bava'e kue ta ra baingareame ke tupu ba ra baingareame ke sane ke tupu kinung.
46 Ngaroma miau ngaka materaumane reke materaumana miau, na kaka la ravunge
alanga e pe a taru? Ta ragau ra baingareame ke soali basema ragau reke raravukin-
unge takisme keke umma minmina bole.

47 Ba ngaroma miau ngaka sinro ka kolingamiau memena mana, na ka sana ka kuma
ka bainga e bollau nga ragau pattoto baingareame. Ta ragau ra sana ri ra Iura keke
umma minmina bole.
48 Minmina na sana ngaka panna ta bainge bainga reke pepe, basema Tamamiau
ngailu nga mallena nga tava ine sane pannpanna ta bainge bainga reke pepe.

6

Bainga E Nga Kalaunge Ra Sillolo

1 "Ngaka ella miau masi, ba sana ngaka kumkuma ka bainga reke tupu nga ragau
ragureame ta baina ri ngeke kela rea. Ngaroma ngaka kuma minmina, na ka sana ka
la ravunge alanga e pe nge Tamamiau e momo nga tava.
2 "Minmina na ka ina one ngo tunge otte ta ra sillolo, na tungang sana nga tongana
kena ma ra goangakana tungarea. Ri keke tuturulomatana ka tungarea ka isongarea
ka tarampetme ngallo nga sinagogme ba nga pamau bavaname ta baina ragau ngeke
kinpataea giareame. Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ri keke rave
alang ae ri tapu ba ke sane ke la ravunge te muni.
3 Ava ka ino ngo bai ta tungnge otte ta ra sillolo, na sano ngo ture ta ragau.
4 Ngo tungugomea mana, minmina nae Tamang e elle oru ra ragau ke ummagome
ki ke la tungnge alanga e pe te one.

Bainga E Nga Kavang

5 "Ba ka ina miau ngaka kavkava te Nutu, na kavangamiau sana nga tongana kena
ma ra goangakana kavangarea. Ta ri keke matea ta maising ba kavang ngallo nga
sinagogme ba nga pamau bavaname ta baina ragau ngeke kela rea. Iau nga role
kamiau ka kaomannmannangana roma, ri keke rave alang ae ri tapu ba ke sane ke
la ravunge te muni.
6 Ava ka ino ngo bai ta kavang, na ngo lu ta bale bilingana ae one e ngallo ba ngo
bapite biunga, na ngo kave Tamang ore ko nga ragau matarea kanname. Minmina nae
Tamang ore elle oru ra ragau ke ummagome ki ke la tungnge alanga e pe te one.
7 Ba ka ina miau nga kavkava, na sana ngaka tagavilvilia pangamologa onra
sana mirarea basema ragau ra sana ri ra Iura ineke umma minmina. Iau ka
role minmina kurumea, ri ka loreangana roma, Nutu ke la longakala rea kurumea
pangamologangarea ra ri papatu.
8 Sana nga tongamiau me ri kurumea, pala ta miau balinglagange Tamamiau ka
orume, na i ka lonamatana tapu ka oru re nga kalaunga miau.
9 "Minmina na ngaka kava minakai roma,
" 'Tamamangng o momo nga malleng nga tava,
Mangng ka lomangngmatana roma, ka one o tupu mannangana.
10 Ngo pakosining ka kelangpatalingang nakai ngape.
Reke momo nga mogalo laekia e ngape ngeke lolakurumea longanganame,
ma ina reke momo nga malleng nga tava ke lolakurume rea.
11 Ngo tunge kaning ra mangng ka kaninni rea ka kae kenakena te mangng sonrau ka
kae laekia.
12 Ba ngo osurure bainga reke sosoali ra mangng bavai rea te one,
basema ina mangng bole ka osururu tape bainga reke sosoali ra ragau ke bai rea
te mangng.
13 Ba sono ngo taoamuga ka mangng lakallo ta avangame,
ava ngo ravumalaga mangng patali nga oru reke sosoali.'
14 Miau ngaka osurure bainga reke sosoali ra ragau ke bavai rea te miau kurumea,
ngaroma miau ngaka osurure ragau baingarea reke sosoali, nae Tamamiau e momo
nga mallena nga tava nge osurure baingamiau reke sosoali bole.

15 Ava ngaroma miau sana ngaka osurure ragau baingarea reke sosoali, nae Tamamiau
sane nge osurure baingamiau reke sosoali.

Pangalomatana Ore Ta Kuringa Ta Kaning

16 “Ba ka ina miau ngaka kuriri ta kaning, na sana ngaka kelaragumate basema ra
goangakana ineke umma minmina. Ri keke kelaragumate ta baina pangakosininge
kuringarea ta ragau. Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ri keke rave
alang ae ri tapu ba ke sane ke la ravunge te muni.
17 Ava ka ino ngo bai ta kuringa ta kaning, na ngo ule saulang nga kurung base
saulangang ka kurung ka kaeme kinung, ba ngo saulapa'e ragung,
18 Ngo kuma minmina ta baina ragau sane ngeke kelapote kuringang. Nga kana kae
Tamang kasikena mana ore ko nga ragau matarea kanname nge kele. Minmina nae
Tamang ore elle oru ra ragau ke ummagome ki ke la tungnge alanga e pe te one.

Oru Re Sane Ke La Ronga

19 “Sana ngaka umma ta pulingkinung kanmiau kilipu nga mogalo laekia e ngape.
Mogalo laekia ka i a malle ora kupeme ba roso ke baisolalia orume ngia, ba ka i a malle
a ragolongkana ke taolulu ba keke golgolo ngia.
20 Ava miau ngaka umma ta pulingkinung kanmiau kilipu nga Nutu mallena nga
tava. Nutu mallena nga tava ka i a malle ora kupeme ba roso ke sane baisolalia orume
ngia, ba ka i a malle a ragolongkana ke sane ke taolulu ba ke sane ke golgolo ngia.
21 Iau ka role minmina kurumea, malle a one umma ta pulingkinung kaning kilipu
ngia, ka i a malle ora longmatengana ke la momong ngia bole.
22 “Matang kanna ka i a lama ore nga mirang. Ngaroma matang kanna nge kuma
masi, na olamana nge ponu nga mirang iname karolu.
23 Ava ngaroma matang kanna nge soali, na osuguna nge ponu nga mirang iname
kinung. Minmina na ngaroma olamana e momo ngallo nge one nga i a osuguna, na
osuguna laeala ke bollau raumana.

Sana Nga Lomiaupupu Ta Momongamiaungana

24 “Agau a i a akumangngatulu sane nge kuma nga ravollalaume ka ri lua, ta i nge
bai'iu ka te ba nge materaumane te. O i nge loatunanne te ba nge malaipatantalia te.
Ba miau ka tongamiau kena mana ma ollaeala. Ka sana ka gingginga ta kumangng nge
Nutu kala nga oru re nga mogalo laekia e ngape kinung.
25 “Minmina na iau nga role kamiau roma, sana nga lomiaupupu ta momong
ngamiaungana roma, ‘Ita kaka la kaninge taru?’, o ‘Ita kaka la inunge taru?’. Ba bole
sana nga lomiaupupu ta oru nga miramiaume roma, ‘Ita kaka la sisilinge taru?’. Iau ka
role minmina kurumea, momong ngamiaunganame keke bollau raumana nga kaning.
Ba miramiaume keke bollau raumana nga lungapagame.
26 Ngaka kele manu reke lolo nga tava. Ri ke sane ke tota karea kaning, ba ke sane ke
umma ta lalanga rea. Ba ke sane ke umma ta pulingkinung kaning nga baleme bole.
Avae Tamamiau e momo nga mallena nga tava ke pakankani rea. Ba miau kaka bollau
raumana nge ri.
27 Ba tai e nge miau ka kana ka gingginga ta pulingale kae kena mana ta momongana
gaviling ka lonapungana?
28 Ke meimia na ka lomiaupupu ta lungapagame? Ngaka kele gaivame ineke umma
ta leleng nga mogalo. Ri ke sane ke kumkuma ba ke sane ke saisaia lungapagame bole.
29 Ava iau nga role pakamiau roma, ka inae Solomon kanserengea mirana raumana,
na kaningserengngana laeala ka sana tongana ma te nga gaiva nginngina.
30 Miau ra kamiau ka lopatokona e sina, ngaroma Nutu nge kuma minmina ka
pangalupagangana ka bega ba oru re nga mogalo reke momo sonrau ava me ngangaila
na ngeke tamalilu ki ta sia, na i ke la pangalupaga miau mannangana.

31 Minmina na sana nga lomiaupupu roma, ‘Ita kaka la kaninge taru?’, o ‘Ita kaka la
inunge taru?’, o ‘Ita kaka la lungapagange tarume?’
32 Iau ka role minmina kurumea, ra sana ri ra Iura keke tangtange oru nginngina
kinung, bae Tamamiau ka lonamatana tapu roma, oru palu nga oru nginngina keke
bollau raumana nge miau bole.
33 Ava kapunu na miau ngaka tange oru re nga Nutu kelangpatalingana ba bainga
reke tupu nga raguna, ba i ke la tungnge oru nginngina kinung te miau bole.
34 Minmina na, sana nga lomiaupupu ta kae e ngangaila, ta kae e ngangaila ka i toto
nga ne sonrau. Kae kenakena ka la kana ka maenang.

7

Sana Nga Lomiaukananne Ragau Pattoto

1 “Sana nga lomiaukananne ragau pattoto. Ngaroma miau ngaka bavai minmina,
nae Nutu ke la i kalingnana miau bole.
2 Ta Nutu ke la kalingnana miau kurumea baingamiau e nga lomiaukalingnanange
ragau pattoto baingarea. Ba bainga ra miau ka lomiaukananne ragau pattoto ki, Nutu
la kalingnana miau ki bole.
3 “Ke meimia na one ko kela paka bega pinsina e sina e momo nga kolingang matana
kanna, ava ko sano kela paka bega ine bollau e lengkale matang kanna?
4 Ko la one roleng mina ngaetai ta kolingang roma, ‘Iau ka bai ta pirangmalagange
bega pinsina isu laekolong nga matang kanna,’ ava one muni ko sano kela paka bega
ine bollau e lengkale matang kanna?
5 Ka one a goangakana. Kapunu, na ngo piramalage bega ine bollau e lengkale
matang kanna, na ngarume, na ko la kelanga masi ta pirangmalagange isure sina e
momo nga kolingang matana kanna.
6 “Sana ngaka tunge oru e tupu ta gauneme, ba sana ngaka tamali ka oru rae
miau reke pepe raumana ta gieme. Ta ngaroma ngaka kuma minmina na ri keke
la patangavuvunu rea ngape nga kaerea sianame, na ngeke kampiliu rea ba ngeke
pallamo pattoto kamiau.

Nutu Ke La Tungnge Oru Ra Goe Rae I Ke Ballage Tao

7 “Ngaka ballage Nutu, na i ke la tungnge oru ra miau ka ballage tao. Ngaka tange
Nutu, na kaka la kaling pakia. Ngaka tute biunga, nae Nutu ke la pulangpatalinge.
8 Ta Nutu ke la tungnge oru ta agau e ballage te, ba agau e tange Nutu ke la kaling
pakia. Bae Nutu ke la pulangpatalinge biunga ta agau e tute.
9 “Palu nge miau ka nerea ka goeme. Na ngaroma te e nge ri nge ballaga rea ta kana
beret te, na ri sane ngeke tunge lollo te i. Ke sa.
10 O ngaroma i nge ballaga ta kana lea te, na ri sane ngeke tunge mue te i. Ke sa.
11 Miau ra lomiaume ke sosoali ka lomiaumatana ta tungnge oru reke pepe ta goe
rae miau. Bae Tamamiau e momo nga mallena nga tava ke pe raumana nga tama e
nga mogalo laekia e ngape. Minmina na i ke la tungnge oru e pe ta ragau reke ballage
te ka kaomannmannangana.
12 Minmina na bainga ra miau ka matea ragau ta ri bainga rea te miau, miau bole
ngaka bai rea te ri kurumea, kumangng laeala ke lola kurumea oru ra Bangapagame
ba ragau reke toe Nutu kaona ke role tao mannangana.

Biunga E Pitu

13 “Ngaka lu lakallo nga biunga e pitu kurumea, biunga e nga raunga ke bollau, ba
kana pamau ke uapapa, ba ragau reke lulu kia ka ri papatu.
14 Ava biunga e nga mauling ke sina, ba kana pamau ke pitu, ba ragau reke umma
ta kaling pakia ka ri tutuna mana.

Bega Kanna Reke Pepe Ba Ne Ngeke Sosoali

15 “Ngaka ella miau masi ta poropet ra goanga. Ri keke la atung te miau ka
lungapagangarea ka sipsipme baingarea, ava ngallo nge ri ka ri ra gaune onra
saililikerea.
16 Miau kaka la kelangapatokona rea kurumea kumangngareame. Ragau ke sane ke
rarave gerepeme nga oalooalo ra matarea. Ba ke sane ke rarave bega ra pik kanna nga
kauila lomona bole.
17 Ba otte muni, bega reke pepe keke piaupiaue kanrea reke pepe, ava bega reke
sosoali keke piaupiaue kanrea reke sosoali.
18 Bega reke pepe sane ngeke piaupiaue kanrea reke sosoali, ba bega reke sosoali
sane ngeke piaupiaue kanrea reke pepe bole.
19 Keke telpalpisigi ka begame kinung re saneke piaupiaue kanrea reke pepe, ba keke
tantamalilu ki lakallo ta sia.
20 Minmina na miau kaka la kelangapatokona rea nga kanreame.

21 “Ragau reke patpato iau kae Avolau, ri kinung ke sane ke la lunga lakallo ta Nutu
kelangapatalingana nga tava. Ke sa. Ragau reke lolakurumea Tamau e momo nga
mallena nga tava lonanganame mana keke la lunga lakallo.
22 Ka kae laeala na, ragau papatu keke la roleng kau roma, ‘Avolau, mangng ama
pulimalage pangamologa nga giang, ba mangng ama taomalage kannu reke sosoali
nga ragau ba ka kuma ka killa papatu reke bollalau nga giang.’
23 Na iau ka la roleng kerea nga karakarangana roma, ‘Ka sana laumatana ka miau
ka kae te.
Miau ra longasakana te Nutu, ka kapatali iau.’

Ka Ragau Matana Lua

24 “Minmina na ragau reke longe pangamologa ra kanau beke lolakurume rea ka
tongarea kena mana ma agau a lomatanakana ore kumapai ka bale ae i nga lollo.
25 Ngarume na kue ke tugu ba me potungana e bollau ke lele, ba bovole reke
bollalau keke iso na keke isomatagtage bale laeala. Ava bale laeala ke sane pupu, ta ke
maispaikalle nga lollo.
26 Ava ragau reke longe pangamologa ra kanau, ava ke sane ke lolakurume rea nga
tongarea kena mana ma agau a sana ramana ore kumapai ka bale ae i nga bai.
27 Ngarume na kue ke tugu ba me potungana e bollau ke lele, ba bovole reke bollalau
keke iso na keke isomatagtage bale laeala. Na bale laeala ke pupu, ba ke gitupalvai kia.”
28 Minmina na ka inae Iesus rongo ka pangamologa nginngina tapu, na maluame
keke kallo raumana nga pangalomatananganame
29 kurumea, pangalomatananganame ka sana tongarea kena ma ragau rae ri ra
pangalomatanakana nga bangapagame. Ke sa. I ke palomatantana rea ma agau a
kana ka gingginga.

8

Agau A Kana Ka Soaling A Kalangamugmugu

1 Na ka inae Iesus sopisigi nga kapangng tapu, na malua reke bollalau keke
loakurumea.
2 Ba agau te ora kana ka soaling a kalangamugmugu ke loa te i. Na ke parovanu
ngamuga nge i ba ke role roma, “Avolau, one ka kanga ka gingginga ta pangalellepa
iau. Ngaroma nga longangana, na ngo palellepa iau.”
3 Nae Iesus ke kala'e kamana ba ke kali kia, na ke role roma, “Ka logungana. Ngo
lelle.” Ba ka panna laeala mana na soaling ae i a kalangamugmugu ke rongo.

4 Nae Iesus ke role kia roma, “Ngo longo nasai. Sano ngo turu ta agau te, ava ngo loa
ba ngo pakosining kone ta piris. Na ngo tunge tunga laeala ae Moses bapage ragau ta
ri tungnge pala, nga baina ragau nga loreamatana roma soaling ae one ke rongo tapu.”

Kelangpatali Nga Ra Balingkana Lopatokona Ae I

5 Ka inae Iesus loalu tae Kaperneam, na kelangapatali te nga ra balingkana ke loa te
i, na ke ballage ta i kalaunge.
6 Ba ke role kia roma, “Avolau, akumangngatulu a kanau ke kenkeno a maga ka
giname matengareangana, ba ke kanimaimaia miralali e bollau raumana.”
7 Nae Iesus ke role kia roma, “Iau ka la loanga na nga papea.”
8 Ava kelangapatali laeala ke ale roma, “Avolau, ka sana iau a agau e pe ta one ngo
atu ta bale ae iau, ava one ngo role mana, na akumangngatulu ae iau nge pe.
9 Iau ka role minmina ta ka iau a agau e momo ngape nga reke kelapatali te iau bole.
Ba ka ra balingkana reke momo ngape nge iau. Minmina na ngaroma iau nga role ka
te roma, ‘Ngo loa!’ na i nge longo mana. Ba nga role ka tetoto roma, ‘Ngo atu!’ na i
nge atu. Ba ngaroma iau nga role ka akumangngatulu ae iau te roma, ‘Ngo kuma ka
ollaekia!’ na i nge kuma kia.”
10 Na ka inae Iesus longe pangamologa a kelangpatali laeala kanna, na pangamologa
laeala ke pamagioe raumana. Minmina na i ke role ka ragau reke tataokurumea roma,
“Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, iau ka sana kalipa ka te nga re
ngae Israel ora lopatokona ae i bollau me aekia.
11 Ba nga role kamiau roma, ragau papatu re nga iname kinung keke la atung, na
keke la ravunge mallerea kala nge Abaram, bae Aisak, bae Iekop nga kaning e bollau
ngallo nga Nutu kelangpatalingana nga tava.
12 Ava ragau nginngina rae Nutu role pala ta ri momong nga kelangpatalingana keke
la tamaling kerea lagapotu lakallo ta osuguna e ngapotu, nga malle laeala a ragau ke
la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.”
13 Nae Iesus ke role ka kelangapatali laeala nga ra balingkana roma, “Lo ngo loa ta
maga. Oru a one matea ke la leleng basema ina one longopatokona te.” Na kelangpatali
laeala akumangngatulu ae i ke pe ka panna laeala mana.

Iesus Ke Papea Ragau Papatu

14 Na ka inae Iesus lu ta Pita bale ae i, na i ke kele Pita lonapengana ine kenkeno nga
nia ka soaling te a mira isongpangana.
15 Na avale laeala ke kali ka avale laeala nga kamana na mira isongpangana ke ka'e.
Na i ke sigipaga ba ke paturu ta tuvanga Iesus kana kaning.
16 Ba ka ina kae barelu tapu, na keke atu ka ragau papatu ra kannu reke sosoali ke
lupaga rea te Iesus. Na i ke taomalage kannu nginngina ka pangamologangana. Ba ke
papea ragau kinung ra karea ka soaling.
17 I ke kuma minmina ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona a giana nge
Aisaia rolea pala nge lele mannangana ine role roma,
“I ke rave mirarame likisa ngareanganame,
ba ke tolea soaling rae ita.”

Bainga E Nga Loangakurumenge Iesus

18 Na ka inae Iesus kele malua reke bollalau ineke taliutotokale, na i ke role ka
barangalele ra kanna ta ri ngeke loa ta sivoli bavana tetoto kala nge i.
19 Na agau te a i a apangalomatanakana nga bangapagame ke loa te Iesus na ke role
kia roma, “Apangalomatanakana, iau ka la loangakurume one ta ina nge ngaetai ra
one la loanga tao.”

20 Nae Iesus ke ale roma, “Gauve ra pinolo ka karea mallerea ta ri momong ngi, ba
manu reke lolo nga tava ka ginureame, avae Agau Tuna ka sana mallena ta i pakenonge
kunna ngia.”
21 Na barangalele te muni ke role kia roma, “Avolau, iau nga loa nga baina nga talue
tamau ngana.”
22 Avae Iesus ke role kia roma, “One ngo atukurume iau. Ragau reke mate ngeke
talue ragau rae ri muni reke mate.”

Iesus Ke Role Na Sauu Ke Malo Mana

23 Na ka inae Iesus taepatae nga manang, na barangalele ra kanna keke taekurumea.
24 Ba ngarume, ka ineke tatao ka manang, na sauu e bollau ke lelekala rea nga me a
sivoli, ba miniuame keke balikolointe manang. Avae Iesus ke kenrau suru.
25 Na keke loa eke pangoe ka rolengarea roma, “Avolau, ngo ravulele ita! Ita kaka
marannrale!”
26 Na i ke role kerea roma, “Miau ra lomiaupatokona sina, kaka meimia aka
matautau?” Na ke sigipaga ba ke baullupite sauu ba miniuame, na keke malo
bavakena.
27 Na barangalele ra kanna keke kallo ba keke palirole kerea roma, “Agau matana e
meimia ikia? I ke role mana, na sauu ba pelau keke longo te i.”

Iesus Ke Taomalage Kannu Reke Sosoali Nga Ragau Lua

28 Ka ine lele nga sivoli bavana tetoto nga ine ngae Gararame, na ke kele ragau lua
ra kannu reke sosoali ke lupaga rea ineke lelemalaglaga nga baveng reke tatalue reke
mate ngi. Ba pana lua nginngina ka ri ra ragau ra bainga'iukana raumana. Minmina
na ragau keke matau ta ri kavesinge inaeala nga pamau laeala.
29 Ka ineke kele Iesus, na keke reli kaligi roma, “Nutu Tuna, ko bai ta maingamia
kamangng? Ko atu ta pangamiralali mangng pala nga kae e nga kalingnana?”
30 Na gie barana te keke kaninni nga inte e sane ngatauga raumana nga inaeala.
31 Minmina na kannu nginngina reke sosoali keke tanikale Iesus roma, “Ngaroma
ngo bai ta bangamalaga mangng, na ngo balu mangng lakallo ta gie barana laeala.”
32 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ka loa!” Minmina na keke lelemalaga patali nga
ragau lua nginngina, ba keke luia gieme, na gie barana laeala ke tumvalivu maling nga
ina i a mantapu, na ke toarallu kerea nga sivoli ba keke mate nga me.
33 Na reke ellapatantali ta gie nginngina keke ka, ba keke loalu ta maga kunna e
bollau. Na keke ture orume kinung reke lele. Ba keke ture ollaeala e lele nga pana lua
ra kannu reke sosoali ke lupaga rea bole.
34 Minmina na ragau kinung re nga maga kunna laeala e bollau keke lelemalaga eke
loa ta kelange Iesus. Ba ka ineke kele, na keke tanikale ta i kange inaeala ae ri.

9

Iesus Ke Papea Agau Te A Giname Ke Mate

1 Nae Iesus ke taepatae nga manang, na ke ulutote me a sivoli. Na ke lele nga maga
kunna ae i e bollau.
2 Ngarume na ragau palu keke atu ka agau te a giname ke mate te Iesus. Ba agau
laeala ke kenkeno nga nia. Ka inae Iesus kele lopatokona ae ri, na ke role ka agau
a giname ke mate roma, “Tugu, maningsa mataunga. Iau ka osurure baingang reke
sosoali.”
3 Na ka ina ragau palu ra ri ra pangalomatanakana nga bangapagame ke longe
pangamologa laeala, na ri ka loreagomgome roma, “Aekia ke rorolebainga kae Nutu!”
4 Avae Iesus ka lonamatana tapu ka ore momolu ngallo nga ramareame, minmina
na i ke role kerea roma, “Kaka meimia na lovaingana reke sosoali ke umma ngallo nga
lomiaume?

5 Pangamologa a taru nge ate ta iau rolenge? Ngaroma iau nga role kae aekia roma,
‘Aekolong, iau ka osurure baingangame reke sosoali’? O ngaroma iau nga role kia
roma, ‘Sigipaga na ngo tao’? Te miau sonrau, nga pangamologa lua nginngina na taru
ke ate ta iau rolenge?
6 Ava nga baina miau ngaka kelapatokona roma, Agau Tuna ka kana ka gingginga
nakai nga mogalo laekia ngape ta i osungrurunge ragau baingarea reke sosoali” —na i
ke role ka agau laeala a giname ke mate roma—, “Sigipaga, na ngo rave nia ae one ba
ngo loa te one ta bale.”
7 Na agau laeala ke sigipaga, ba ke loa ta bale ae i.
8 Ba ka ina maluame ke kele ollaeala, na keke kallo raumana. Ba keke kalapage Nutu
e tunge gingginga matana laeala ta ragau.

Iesus Kiungana Kae Matiu

9 Ka inae Iesus ka'e malle laeala be lola, na i ke kele agau a giana nge Matiu ine tattara
nga mallena e nga ravungkinunge takisme. Na i ke role kia roma, “Ngo atukurume
iau!” Minmina na i ke sigipaga, na ke loakurumea Iesus.
10 Ngarume, nae Iesus ke tattara ka bongapaikalanganakia ta kaning nga pala ngallo
nga bale ae Matiu. Ba ragau papatu reke raravukinunge takisme ba ragau pattoto ra
Iurame ke pato rea ka ra baingareame ke soali keke atu bole, na keke kani kala nge
Iesus ba barangalele ra kanna.
11 Ka inae Parisiome ke kele ollaeala, na keke role ka barangalele rae Iesus
kanna roma, “Ke meimia nae Apangalomatanakana ae miau ke kani kala nga reke
raravukinunge takisme ba ra baingareame ke soali?”
12 Ava ka inae Iesus longe pangamologa laeala, na i ke role roma, “Ragau ra sana
karea soaling ke sane ke lola ta apangapemirakana. Ke sa. Ragau ra karea ka soaling
mana keke lola.
13 Ava ngaka loa, na ngaka rave lomatana nga pangamologa laeala nga Lau Ae Nutu
Kanna ore role roma,
‘Iau ka matea lonana. Ka sana matea posi onreke bali rea beke tungu rea ma tungame.’
Minmina na miau ka la lomiaumatana roma, iau ka sana atu ta kiunge ragau ra
baingareame ke tupu. Ke sa. Iau ka atu ta kiunge ragau ra baingareame ke soali.”

Keke Ballage Iesus Ta Bainga E Nga Kuringa Ta Kaning

14 Nae barangalele rae Ion kanna keke atu te Iesus, na keke ballage roma, “Mangng
bae Parisiome ka kuriri ta kaning, ava ke meimia na barangalele ra kaning ke sane ke
kuma minmina?”
15 Nae Iesus ke ala rea ka pangateningkalangana ka pangamologa roma, “Ragau reke
maispage apanung ka kae e nga palingravung rea sana nga loreatani ina apanung
laeala e kamapitakama momo kala nge ri tale. Ke sa. Ava ngarume, ka ineke
ravupatali ka apanung e kamapitakama nge ri tapu, na keke la kuringa ta kaning ka
kae nginngina.
16 “Ke sana agau te nge saipite malo ina pau nga lungapaga a kasana, ta inaeala a
pau nge utupatali nga lungapaga, na lungapaga laeala maraengana nge bollau muni
nga ne pala.
17 Ba ragau sane ngeke pullue uain a pau lakallo ta uain bagana ra kasarea bole.
Ngaroma ri ngeke kuma minmina na uain a pau nge poagolue uain bagana nginngina
onreke kuma ki ka meme patuna, na uain nge maling lagapotu. Ba uain patuname
keke la soaling. Ragau sane ngeke kuma minmina. Ke sa. Ri keke la pulinge uain
a pau lakallo ta uain patuna onra pau, na uain ba patuna kinung keke la momong
masi.”

Iesus Ke Pasigipage Malaui E Mate

18 Ka inae Iesus rorole kerea ka oru nginngina tale, na agau te a i a kelangpatali nga
bale e nga sinagog ke loa te i. Na ke parovanu ngamuga nge i ba ke role kia roma,
"Gialgiala mana nae tugu piau ke mate, ava ngo atu na ngo ulopaia kamang nge i, na
ke la i momong mauli muni."
19 Nae Iesus ke sigipaga, na ke loa kala nge i. Ba barangalele ra kanna keke loa bole.
20 Ka ineke tatao eke lola, na avale te ore tattara ka luvo ka kaeme kinung ka
pesingmataname ka ri tangulelu ba lua ke lele kokoro te Iesus nga gina. Na i ke kali ka
lungapaga ae i sigina matana.
21 I ke bai minmina kurumea i ke rorole ngallo nge i muni roma, "Ngaroma iau nga
kali ka lungapaga ae i mana, na iau ka la penga."
22 Nae Iesus ke kampiliu na ke kele, na ke role kia roma, "Tugu piau, sano ngo matau.
Lopatokona ae one ke pape one." Ba ka panna laeala mana, na avale laeala ke pe.
23 Ba ka inae Iesus lu lakallo ta bale ae agau laeala e kelapatali nga sinagog, na i ke
kele ragau reke insoe isongo e nga olengkannu ba ke kele malua reke lavoalla.
24 Na ke role kerea roma, "Ngaka lelemalaga. Malaui laekia ke sane mate. Ke
kenrau." Ava ri keke malilia Iesus.
25 Ka ineke bamalage maluame lagapotu tapu, nae Iesus ke lu lakallo na ke rapite
malaui laeala nga kamana, na i ke sigipaga.
26 Ba turunglomatana re ta Iesus kumangngana laeala ke sasa ta magame kinung
nga inaeala.

Iesus Ke Papea Pana Lua Ra Matasu

27 Ka inae Iesus umma ta kange inaeala ba ke tatao e lola, na rapanung lua ra matasu
keke lolakurumea ba keke kiu kaligi ka rolengarea roma, "Revit Sivuna, nga longnana
mangng!"
28 Ba ka inae Iesus lu lakallo ta bale te tapu, na pana lua nginngina ra matasu keke loa
te i. Nae Iesus ke ballaga rea roma, "Ka lomiaupatokona roma, iau a kau ka gingginga
ta pangapenge onemea?"
Na keke ale roma, "Iii Avolau."
29 Na i ke kali ka matarea kanname ba ke role roma, "Kaka la penga kurumea
lopatokona ae miau."
30 Na matarea kanname keke pepe. Bae Iesus ke role kerea gingging roma, "Sana
ngaka ture ollaekia ta agau te."
31 Ava ri keke lelemalaga ba keke turupalisi ka turunglomatana re te Iesus nga iname
kinung.

Iesus Ke Papea Agau A I A Kumba

32 Ba ka ineke umma ta lelengmalaga nga bale laeala, na ragau palu keke atu ka
apanung a i a kumba ora kannu e soali luia te Iesus.
33 Ba ka inae Iesus taomalage kannu laeala e soali tapu, na agau laeala a i a kumba
ke pamologa. Na maluame keke kallo raumana ba keke role roma, "Ka sana agau te
kele otte minakai ngae Israel ka kae te."
34 Avae Parisiome keke rorole roma, "I ke taomalaglage kannu reke sosoali ka
kelangpatali ae ri ginggingngana."

Barangaleleme Ka Ri Tutuna Mana

35 Bae Iesus ke lola ta magame kinung reke bollalau ba ne ngeke sisina, ba ke
palomatantane ragau ngallo nga sinagog rae ri. Ba ke pulimalaglage pangamologa
e pe e ta Nutu kelangpatalingana, ba ke umma ta pangapenge soaling matantaname
kinung.

36 Ba ka ine kele maluame, na i ka lonavavai te ri raumana kurumea, ri ka tongarea
kena ma sipsip ra loreapalilli ba loreapupu. Ri ka tongarea kena ma sipsip ra sana
karea kelangpatali.
37 Na i ke role ka barangalele ra kanna roma, “Ka kaning papatu nga ura ta lalanga
rea, ava ka sana barangalele papatu ta pulingkinungu rea.
38 Minmina na miau ngaka kava te Nutu a i a ura tamana ta i bange barangalele ta
ri lalang nga ura ae i.”

10

Iesus Ke Bamalage Pana Tangulelu Ba Lua

1 Nae Iesus ke kiue barangalele ra kanna ka ri tangulelu ba lua te i, ba ke tunge giana
ginggingngana te ri ta ri taongamalagange kannu reke sosoali. Ba ke tunge gingginga
te ri ta pangapenge soaling matantaname kinung.
2 Ba pana tangulelu ba lua nginngina onra ri ra aposelme ka giareame rikai: Ne
kapunu nge Saimon eke patoe kae Pita, bae teiteikia ae Anru; bae Iems a i ae Sepeti
tuna, bae teiteikia ae Ion;
3 bae Pilip bae Bartolomiu; bae Tomas bae Matiu a i a aravungkinung takiskana; bae
Iems te muni a i ae Alpaeus tuna, bae Tarius;
4 bae Saimon te muni eke patoe kae “Selot”,* bae Iuras Iskariot a i a agau laeala ame
pulia Iesus nga reke baisoalia kamareame.
5 Nae Iesus ke ba'e pana tangulelu ba lua nginngina ka potongana kerea roma, “Miau
sana ngaka loa ta ragau ra sana ri ra Iura, ba sana ngaka lu ta maga kunna te e bollau
orae Sameriame.
6 Ava ngaka loa ta ragau re ngae Israel onreke basema sipsip reke taopa.
7 Ba ka ina miau ngaka tatao ta iname, na ngaka pulimalaglage pangamologa roma,
‘Nutu kelangpatalingana nga tava ke lele kokoro.’
8 Ngaka papea ragau ra karea ka soalingme, ba ngaka pasigipage reke mate, ba ngaka
palellepa'e ragau ra karea ka soaling a kalangamugmugu, ba ngaka taomalage kannu
reke sosoali. Miau kaka ravumane orume nge Nutu, minmina na miau bole ngaka
tungumane orume ta ragau.
9 Sana ngaka paue gol, o siliva, o lollokanna matana palu nga ligongpita rae miau
raka pulpuli lollokanna ngi.
10 Ba bole sana ngaka paue bising e nga taongamiau, o lungapaga te muni, o
kesingsilagime, o to e nga kalaunge taongamiaungana. Sana ngaka paue oru nginngina
kurumea, barangalele e kumkuma ke la ravunge oru ra kanna re nga kalaunge nga
ragau ra i kalau rea.
11 “Ba nga ina miau ngaka lu ta maga kunna te e bollau o maga kunna te e sina, na
ngaka kela ta agau e pe nga maga laeala. Na ngaka momo nga bale ae agau laeala ta
nge lele nga kae ina miau ka la kange malle laeala.
12 Ba ka ina miau ngaka taolulu ta bale laeala, na ngaka tagukama ka reke momo
nga bale.
13 Ngaroma reke momo nga bale laeala nga ri ra ragau reke pepe, na lomannmanna
ae miau nge momo nge ri. Ava nge sa, na lomannmanna laeala nge galiu muni te miau.
14 Ba ngaroma ragau sana nga loreangatakala miau, o ngaroma ri sana nga omorea
ta longa ta pangamologa rae miau, na ngaka lulupatali ka magavusa nga kaemiau
sianame nga ina miau ngaka ka'e bale laeala o maga kunna laeala e bollau.

---

* **10:4:** Selotme ka ri ra ragau ra siarealali ka gavaman e ngae Rom ba keke bai ta taongamalaga rea nga maga ae ri.

15 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, nga kae e nga kalingnana
ngarume, na re nga maga laeala ra sana loreangatakala miau keke la ravunge miralali
e bollau raumana nga miralali a ragau re ngae Sorom ba re ngae Gomora ke la ravunge.
16 Ngaka longo nasai! Iau ka bava miau lagapotu ma sipsip reke momo ngaliua
nga gauve ra pinolo. Minmina na ngaka lele ma mue ra loreamatana masi ka ragau
taongareame. Ba ngaka lele ma manu ra kulao ra baingareame ke tupu ka kaeme
kinung.

17 "Ngaka ella miau masi ta ragau kurumea, ri keke la loanga ka miau ta kaling-
naname. Ba keke la sapingi miau nga sinagog rae ri.
18 Ba keke la pangamaisi miau nga gavaname ba kelangpatalime raguream e
kurumea loangakurume ngamiaungana kau. Ri keke la kumangng minmina ta baina
miau ngaka turupote lopatokona ae miau te iau te ri ba ta ragau ra sana ri ra Iura.
19 Ava nga ina ri ngeke loa ka miau ta kalingnana, na sana nga lomiaupupu roma,
'Ita kaka la maingamia ka rolengara, ba ita kaka la roleng mina ngaetai?' Sana nga
lomiaupupu ta nga kae laeala mana, nae Nutu ke la tungnge pangamologa ra miau ka
la rolenge rea.
20 Iau ka role minmina kurumea, miau ka sana ka la pangamologa. Ke sa. Kannu ae
Tamamiau ke la pangamologa nga kaomiaume.

21 "Ba apanung kolingana ke la ulonge ta ragau ta ri samungpununge. Ba goe tamana
ke la kumangng minmina ka goe laeala ae i. Ba goeme keke la sigingpagakalange
tamarea ba nareamemena na keke la ulongo rea ta ragau ta ri samungpunu rea.
22 Ba ragau kinung keke la bainga'iu kamiau kurumea lopatokona ae miau te iau.
Ava agau e momo gingging ta nge lele nga kae a ronga ka la i a agau a Nutu la
ravunglelenge.
23 Nga ina ri ngeke pamiralali miau nga maga kunna te e bollau, na ngaka ka ta maga
kunna tetoto e bollau. Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, miau ka
sana ka la ronga ka taongamiau ta maga kunna re bollau re ngae Israel tale, nae Agau
Tuna ke la atung.

24 "Apangalomatanakana goe a kanna ke sane momo ngailu nga apangalo-
matanakana ae i. Ba agau a i a akumangngatulu ke sane momo ngailu nga avolaukia
bole.
25 Apangalomatanakana goe a kanna nge matea ta i leleng basema apangalo-
matanakana ae i. Ba agau a i a akumangngatulu nge matea ta i leleng basema
avolaukia. Ri keke patoe bale tamana kae Beelsebul. Minmina na keke la rolengsoali
ka ragau re nga bale laeala raumana bole.

26 "Minmina na miau sana ngaka matau rea kurumea, ngarume, nae Nutu ke la
pangapotange orume kinung ra ragau ke talu rea sonrau. Ba orume kinung ra ragau
ke pako rea sonrau keke la leleng nga karakarangana ngarume.
27 Oru ra iau role kamiau ki nga osuguna ngaka role rea nga olamana. Ba oru ra iau
rolegome rea nga longamiaume ngaka kura ki nga karakarangana.
28 Ba sana ngaka mataue ragau reke sapunpune miramiaume, ava ka sana karea
ka gingginga ta samungpununge kannumiau. Sana ngaka matau rea. Ke sa. Ngaka
mataue Nutu a kana ka gingginga ta raunge kannumiaume ba miramiaume kinung
nga malle a sia e pamiralali passavele.
29 Ragau kinung ka loreamatana roma, ngaroma agau te ngaliua nge miau nge bai
ta banga ka manu palu reke sisina, na i ke sane la ravunge lollokanna papatu ki. Ava
miau sana nga lomiauvavai roma, Nutu lonapoge manu nginngina te.
30 Nutu ka lonamatana ka orume kinung ba ke sisitape gilimiau bulvunna reke
momo nga kurumiaume.

31 Minmina na sana ngaka matau. Miau kaka bollau raumana nga manume nge Nutu raguna.
32 “Minmina na ngaroma ragau ngeke turupote lopatokona ae ri te iau nga ragau raguream e sonrau, na iau ka la turungpota rea nge Tamau e momo nga mallena nga tava raguna ngarume bole.
33 Ava ngaroma agau te nge kausikala iau nga ragau raguream e sonrau, na iau ka la kausingkale nge Tamau e momo nga mallena nga tava raguna ngarume.
34 “Sana nga lomiauvavai roma, iau ka atu ta pangataramasinge ragau re nga mogalo laekia e ngape. Iau ka sana atu ta pangataramasinge ragau. Ke sa. Ka atu ka resalla ta kalingpala rea.
35 Iau ka role minmina kurumea, iau ka atu ta kalingpalange
“ ‘apanung nge tamana,
ba goe avale nge naname,
ba avale nge lonapengana;
36 ba ragau reke momo nga bale ae agau te keke la bainga'iu ka agau laeala.’
37 “Agau e matea tamana o naname raumana nge iau ka sana i a barangalele a kanau. Ba agau e matea tuna o tunapiau raumana nge iau ka sana i a barangalele a kanau.
38 Ba agau e sane tolea maiskovu ae i be lolakurume iau ka sana i a barangalele a kanau.
39 Agau e bai ta kamongpitange maulingngana ke la pangasanrea kia. Ba agau e pasanrea ka maulingngana kurumea loangakurumengana kau ke la kaling pakia.
40 “Agau a lonangatakala miau ka lonangatakala iau. Ba agau a lonangatakala iau ka lonangatakale Nutu e ba iau.
41 Ngaroma agau te nga lonangatakale agau e toe Nutu kaona kurumea ka i a agau e toe Nutu kaona, na agau laeala ke la ravunge alanga e pe orae agau e toe Nutu kaona. Ba ngaroma agau te nga lonangatakale agau a baingana tupu kurumea ka i a agau a baingana tupu, na agau laeala ke la ravunge alanga e pe orae agau a baingana tupu.
42 Ba iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma agau te nga lonangatakale barangalele te a kanau e sina ba nge tunge me e marusu isunte mana ta i inunge kurumea ka i a barangalele a kanau, na agau laeala ke la ravunge alanga ae i e pe.”

11

Iesus Bae Ion E Nga Pangamagoe

1 Ka inae Iesus rongotapu ka tungngana ka potongome ta barangalele ra kanna ka ri pana tangulelu ba lua, na i ke ka'e inaeala ba ke loa ta pangalomatana ba pulingmalagange pangamologa nga maga kunna rae ri reke bollalau.
2 Nae Ion ke momo nga pulangkala, ba ka ine longe oru rae Karais kumkuma ki, na i ke ba'e barangalele palu rae i
3 ta ri balinglagange Iesus roma, “Ka one a agau laeala ae Nutu role pala ta i atung, o mangng nga ella ta tetoto?”
4 Nae Iesus ke ale pangamologa ta barangalele nginngina ra Ion kanna roma, “Ngaka loa, na ngaka turu te Ion ka oru ra miau ka longlongo rea ba oru ra miau ka kelkela rea roma:
5 Ragau ra matarea kanname ke su keke kelkela, ba ra kaereame ke mate keke tatao, ba reke mate keke mauli muni, ba ragau keke pulimalaglage pangamologa e pe ta ra sillolo.
6 Ba agau e sane ka'e lonapatokonangana te iau nga ine kele kumangng ra kanau nga lonasereng.”
7 Na ka ina barangalele nginngina rae Ion kanna ke lola, nae Iesus ke ture Ion ta maluame roma, “Ka ina miau ka loa ta kelange Ion nga ina a sana ragau ngia, na miau

kaka loa ta kelange taru? Kaka loa ta kelange agau te e sane gingging basema pailli
launa ina bovole isomatagtage ae?
8 Ngaroma nge sa, na miau kaka loa ta kelange taru? Kaka loa ta kelange agau te e
lupage lungapaga reke pepe raumana ae? Ngaka kele. Ragau reke lupage lungapaga
reke pepe raumana keke mommo nga bale nga kelangpatalime.
9 Ava miau kaka loa ta kelange taru mannangana? Kaka loa ta kelange agau e toe
Nutu kaona ae? Iii, iau nga role kamiau roma, miau kaka loa ta kelange agau e toe
Nutu kaona. Ba kaka kele agau e bollau raumana nga agau e toe Nutu kaona.
10 Ion ka i a agau laeala ameke pa'e pangamologa te nga Lau Ae Nutu Kanna pala
ore role roma:
'Ngaka kele. Iau ka la bange agau te pala nge one ta i pulingmalagange pangamologa
a kanau,
ba i ke la kalingtupunge pamau ae one.'
11 "Iau nga role kamiau roma, nga mogalo laekia e ngape Ion E Nga Pangamagoe
giana ke bollau raumana nga ragau kinung giareame. Ava agau a giana sina bavakena
nge Nutu kelangpatalingana nga tava ke bollau nge Ion."
12 Ba nga kae rae Ion E Nga Pangamagoe ta ke lele ikia e sonrau, nae Nutu
kelangpatalingana nga tava ke umma ta taonga kaligi, ba ragau keke umma kaligi ta
kamongpitange.
13 Iau ka role minmina kurumea ragau kinung reke toe Nutu kaona ba bangapaga
rae Moses kanna keke pulimalaglage pangamologa rae Nutu kanna ta ke lele nga kae
rae Ion.
14 Ba ngaroma miau ngaka bai ta ngatangngkale pangamologa ra kanrea, na miau
kaka la kelangapatokone Ion roma, ka i ae Ilaia laeala ameke role pala ta i atung.
15 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.
16 "Ava iau ka la maingamia ka tongau ka ragau reke momomauli sonrau? Ri ka
tongarea kena ma ragoeme reke tattara nga malle nga banga ka kaning beke kikiu ta
goe pattoto
17 ka rolengarea kerea roma,
" 'Mangng ka isoe isongome ta miau pesing,
ava miau ka sana ka bai ta pesing.
Ba mangng ka baue baunga te e nga lotaningngana,
ava ka sana lomiautani!'
18 Iau ka role minmina kurumea, ka inae Ion atu na i ke kuriri ta kaning ba ke sane
innue uain. Na ri keke roma, 'Kannu e soali te ke momo nge i!'
19 Nae Agau Tuna ke atu ba i ke kaninnia kaning ba ke innue uain. Ba ri keke rorole
roma, 'Ngaka kele agau laeala! Ka i agau a kaningkana ba inung uainkana. Ba ka i
a ragau reke raravungkinunge takis ba ragau re sane ke lolakurumea bangapagame
kolingngarea te.' Ava iau nga role kamiau roma, ragau ra loreamatana ka lomatana e
pe keke la pangakosining ka lomatana laeala ae ri ka baingareame."

Maga Kunna Reke Bollalau Loreakalasa Ngareangana

20 Iesus ke kuma ka killa papatu reke bollalau nga maga kunna palu reke bollalau,
ava ragau re nga maga nginngina ka sana omorea ta ri pulingvalakalange baingarea
reke sosoali ba tungnge loreamatenganame te Nutu. Minmina nae Iesus ke rolea
pangamologa reke gingging ta maga kunna nginngina roma,
21 "Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge one ae Korasin! Bae Betsaira, one
bole! Iau ka role minmina kurumea, taroma Nutu kumangngana reke gingging ra
miau ka kela rea teke lele ngae Taia bae Sairon, na ri teke kampiliue baingareangana
nganige. Ba teke lupage lungapaga re nga lotaningngana ba teke tara nga sia puna ka
loreataningana ta baingarea reke sosoali.

22 Ava iau nga role kamiau roma, nga kae e nga kalingnana ngarume, na miau kaka
la ravunge miralali e bollau raumana nga miralali laeala a re ngae Taia bae Sairon ke
la ravunge.
23 Bae one ae Kaperneam, ko roma one la ravunge malle a alangpaga e pe e ngailu
raumana ae? Ke sa. One ko la loanga ta malle nga reke mate e momo ngape bavakena.
Iau ka role minmina kurumea, taroma Nutu kumangngana reke gingging ra miau ka
kela rea teke lele ngae Sorom, na maga kunna laeala te momo sonrau tale.
24 Ava iau nga role kamiau roma, nga kae e nga kalingnana ngarume, na miau kaka la
ravunge miralali e bollau raumana nga miralali laeala a re ngae Sorom ke la ravunge."

Ragau Reke Matea Pannang Ngeke Loa Te Karais

25 Ka kae laeala, nae Iesus ke role kae Nutu roma, "Tamau, ka one ae Nutu A I A
Kelangpatali ngailu nga tava ba ngape nga mogalo. Sonrau na iau ka kalapaga one.
Iau ka kalapaga one kurumea kumangngang ino pakoea oru kokorai nga ragau re nga
mogalo laekia e ngape reke roma ri ra lomatanakana, ava ko pakosining ki ta ragau ra
loreamatana ma goe reke sisina.
26 Iii, Tamau, ko kuma minmina ta, kumangng laeala ke pe raumana nga ragung."
27 Nae Iesus ke role ka ragau nginngina reke momo ka kae laeala roma, "Nutu a i
ae Tamau ke kalatape orume kinung te iau. Ba ka sana agau te lonamatana kae Nutu
Tuna, kana kae Tamana kasikena mana. Ba bole ka sana agau te lonamatana kae Nutu,
kana kae Nutu Tuna ba ragau rae Tuna bai ta pangapotange Tamana te ri."
28 "Miau ra likimiausa ba ka tololea bangapaga reke maena raumana ngaka atu te
iau, na iau ka la tungnge pannang te miau.
29 Ngaka ngatakale taongamugangaungana kamiau, ba ngaka rave lomatana nge iau.
Ngaka bai minmina kurumea, ka iau a agau e kalaumasia ragau ba agau e ulopisigia i
muni ngallo nge i. Minmina na miau kaka la kaling paka pannangamiau.
30 Iau ka role minmina kurumea, pamau a iau taoamuga kamiau kia ke ate, ba oru
ra iau ballaga miau ta tolonga rea keke alaleng."

12

Karais Ka I A Avolau E Nga Kae A Sabat

1 Ka kae te nae Iesus ke tatao ngallo nga ura e nga pailli matana eke patoe ka "giren".
Na barangalele ra kanna ka mate karea, minmina na ri keke umma ta utungtotonge
giren kunna palu ba keke kaninnia kanreame.
2 Ava ka inae Parisio palu ke kele ollaeala na keke role kae Iesus roma, "Ngo kele,
barangalele ra kaning ke sane ke lolakurumea bangapaga e nga kae a Sabat."
3 Avae Iesus ke ala rea roma, "Miau ka sana ka kele pangamologa laeala eke pa'e
pala ore ta Revit kumangngana ina i kala nga ragau rae i matekarea ae?
4 I ke loalu lakallo ta bale ae Nutu, na ke rave beret laeala ore nga tungnge te Nutu,
na ri keke kania. Ba beret laeala ke parototokala ta i kala nga ragau rae i kaninge.
Kana ka pirisme mana.
5 Ba miau ka sana ka kele pangamologa nga Bangapagame ae? Ke role ta ina piris
reke umma nga tempel ke umma ta karingtaonge bangapaga e nga Sabat, ava bainga
laeala ke sane soali nge Nutu raguna.
6 Ba iau nga role kamiau roma, otte e bollau raumana nga tempel ikia.
7 Ngaroma miau nga lomiaumatana masi ka pangamologa laeala mirana ore role
roma, 'Iau ka matea lonana. Ka sana matea posi onreke bali rea beke tungu rea ma
tungame,' na miau ala sana taka kalinane ragau onre sane ke bavaia bainga e soali
nge Nutu raguna.
8 Iau ka role minmina kurumea, Agau Tuna ka i a Avolau e nga kae a Sabat."

9 Nae Iesus ke ka'e malle laeala, na ke loalu lakallo ta sinagog ae ri.
10 Ba agau te a kamana mate ke momo ka kae laeala bole. Minmina na keke ballage
Iesus roma, “Bangapagame keke parototokala ita ta pangapenge agau te ka kae a Sabat,
o ke sa?” Ri keke ballage minmina ta baina ri ngeke kalipa ka pamau te ta ri turungpaga
Iesus kana.
11 Nae Iesus ke ale pangamologa te ri roma, “Ngaroma agau te e nge miau sipsip ae i
nge pupulu nga lulu e lakallo ka kae a Sabat, na i nge rapite ba nge utupataea lagapotu,
o ke sa?
12 Agau ke bollau raumana nga sipsip nge Nutu raguna! Minmina na bangapagame
ke sane ke parototokala ita ta bainge bainga e pe ka kae a Sabat.”
13 Nae Iesus ke role ka agau laeala a kamana mate roma, “Ngo kala'e kamang.” Na i
ke kala'e kamana, na kamana laeala ke pe bavakena, basema kamana tetoto.
14 Avae Parisiome keke lelemalaga nga sinagog, na keke potolulu Iesus kana ta ri
samungpununge.

Iesus Ka I A Barangalele A Nutu Tore

15 Avae Iesus ka lonamatana ineke bai ta samungpununge, minmina na i ke ka'e
malle laeala. Na ragau papatu keke loakurumea, na i ke papea ragau kinung re nge ri
ra karea ka soaling.
16 Ba i ke tunge pangamologa e gingging te ri ta ri nga manereasa turunge ta ragau
roma, ka i a tai.
17 I ke kuma minmina ta baina pangamologa ae Nutu kanna a agau e toe kaona a
giana nge Aisaia rolea pala nge lele mannangana ine role roma,
18 “Aekia ka i a barangalele a iau tore.
Ka i a agau a iau materaumane, ba ka i a agau a baingana pe raumana nga ragugu.
Iau ka la ulonge Kannu ae iau nge i,
na i ke la pulingmalagange pangamologa e ta kalingnana ae iau e tupu e ngarume
ta ragau ra sana ri ra Iura.
19 Barangalele laekia a kanau ke sane la palingtete ka pangamologa, ba ke sane la
bauluung;
ba ragau ke sane ke la longnge kalingngana nga pamaume.
20 I ke la kalaunge ragau re sane ke gingging,
ba ke la kalaunge ragau ra likireasa ta kalaunga rea muni.
I ke la kumangng minmina ta nge lele nga kae laeala ina iau la pangapotange
kalingnana ae iau e tupu e ngarume.
21 Ba ragau re nga iname kinung keke la momongkala te i ta i ravunglele rea.”

Iesus Bae Beelsebul

22 Ngarume, na ri keke rave apanung te a kannu e soali luia, na keke loa kia te Iesus.
Agau laeala matana kanname ke su ba ka i a kumba. Nae Iesus ke papea kumba laeala,
na i ke pamologa ba matana kanname keke kela.
23 Na ragau kinung keke kallo raumana ba keke role roma, “Aekia ka i ae Revit Sivuna
laeala ameke pa'e pangamologa te i pala ae?”
24 Ava ka inae Parisiome ke longe pangamologa laeala, na keke role roma, “Agau
laeala ke taomalaglage kannu reke sosoali ka Beelsebul a i a kannu reke sosoali
kelangpatali ae ri ginggingngana mana.”
25 Bae Iesus ka lonamatana tapu ka oru reke momo ngallo nga gilirea baganame,
minmina na i ke role kerea roma, “Ngaroma ragau reke momo ngape nga kelangpatali
te ngeke palikalipala rea muni, na agau laeala kelangpatalingana ke la soaling
bavakena. Ba ngaroma ragau re nga maga kunna te o balekaina te ngeke palikalipala
rea muni, na balekaina laeala ke sane la meising.

26 Ngaroma Satan nge taomalage i muni barangalele ra kanna, na i ke umma ta
kalingpalange ba sanangkale i muni. Minmina na kelangpatalingana ke la maising
gingging mina ngaetai?
27 Ba ngaroma iau nga taomalaglage kannu reke sosoali ka Beelsebul ginggingngana,
na barangalele ra kanmiau keke taomalaglaga rea ka tai ginggingngana? Minmina na
barangalele rae miau muni keke pakosining roma, pangamologa a kanmiau ka sana
kaomanna kia.
28 Ava ngaroma iau nga taomalaglage kannu reke sosoali ka Kannu Ae Nutu
ginggingngana, na ollaeala ke pakosining roma, Nutu kelangpatalingana ke lele nge
miau tapu.
29 "Ba muni, agau te nge taolu ta bale ae agau a likina raumana basema Beelsebul, ba
nge ka ka oru nga kanna mina ngaetai? I nge samapite agau laeala a likina raumana
pala, na ngarume na i nge taolu ba nge ka ka orume kinung reke momo nga bale ae i.
30 "Agau e sane kumkuma kala nge iau ke umma ta sanangkala iau. Ba agau e sane
pulikinunge ragau kala nge iau ke umma ta taoange pallua nga ragau.
31 Minmina na iau nga role kamiau roma, Nutu ke la osungrurunge bainga reke
sosoali kinung ba pangamologame kinung ra ragau ke rolebainga kae Nutu ki. Ava
ngaroma agau te nge rolebainga kae Kannu ae Nutu, nae Nutu ke sane la osungrurunge
bainga laeala e soali.
32 Ba ngaroma agau te nge patoe pangamologa e soali te Agau Tuna, nae Nutu ke la
osungrurunge bainga laeala e soali. Ava ngaroma agau te nge patoe pangamologa e
soali te Kannu E Tupu, nae Nutu ke sane la osungrurunge bainga laeala e soali. Ke sane
la osungrurunge bainga laeala e soali ka kae kakai re sonrau ba ka kae re ngarume
bole.
33 "Ngaroma bega nga i a bega e pe, na bega laeala kanname ngeke pepe bole. O
ngaroma bega nga i a bega e soali, na bega laeala kanname ngeke sosoali bole. Iau ka
role minmina kurumea, ragau keke kelapatokone bega nga kanname.
34 Miau ra mue ra koatali, bainga reke sosoali keke ponu nge miau. Minmina na
miau kaka la rolenge onreke pepe mina ngaetai? Iau ka role minmina kurumea, agau
kaona ke rorolea taru e momo ngallo nga lona.
35 Agau e pe ka nena ka bainga reke pepe keke momo ngallo nga lona, minmina na
i ke pamalaglage oru reke pepe. Ba agau e soali ka nena ka bainga reke sosoali keke
momo ngallo nga lona, minmina na i ke pamalaglage oru reke sosoali.
36 Ba iau ka la roleng kamiau roma, nga kae laeala nga kalingnana e ngarume, nae
Nutu ke la kalingnanange ragau kurumea pangamologangareame kinung ra ri sane ke
kelamasi tao.
37 Iau ka role minmina ta, Nutu ke la patongo one ka agau e tupu kurumea
pangamologangangme. Ba ke la patongo one ka agau e soali kurumea pangamolo-
gangangme bole."

Iona Kana Killa

38 Nae ra pangalomatanakana nga bangapagame bae Parisio palu keke role kae Iesus
roma, "Apangalomatanakana, mangng ka matea ta one kumangng ka killa te e bollau
ta baina mangng nga kele."
39 Avae Iesus ke ala rea roma, "Ragau reke momo sonrau baingareame ke soali
raumana, ba lokalasa ngareangana te Nutu ke bollau raumana. Keke matea raumana
ta ri kelange killa te e bollau. Avae Nutu ke sane la tungnge killa te ri, ava kana ka killa
amae agau e toe Nutu kaona ae Iona mana.
40 Iau ka role minmina kurumea, Iona momongana ngallo nga lea e bollau siana ka
kaeme ka ri mologi ba ka rigome ka ri mologi pala ka tongana kena mana ma inae Agau

Tuna ke la momong ngallo nga mogalo e ngape ka kaeme ka ri mologi ba ka rigome ka ri mologi.
41 Ragau re ngae Niniva keke la maising nga kalingnana e bollau ngarume kala nga ragau reke momo sonrau. Na re ngae Niniva keke la turungpaga reke momo sonrau karea kurumea, ri keke pulivalakale baingarea reke sosoali ba keke tunge loreamatenganame te Nutu ka inae Iona pulimalaglage pangamologa te ri. Ba ngaka kele, agau e bollau raumana nge Iona ikia e momo sonrau.
42 Ba avale a i a kelangpatali pala ngae Siba ke la maising nga kalingnana e bollau ngarume kala nga ragau reke momo sonrau. Na i ke la turungpaga karea kurumea, i ke pa nga mogalo lisina ta longnge lomatana e pe ae Solomon. Ba ngaka kele, agau a lonamatana raumana nge Solomon ikia e momo sonrau.
43 "Ka ina kannu te e soali nge lelemalagapatali nga agau te, na i nge tatao nga malle reke galgalangngpa ba nge sissilia mallena te e nga pannang. Ava ke sane kalipa ka malle te.
44 Minmina na i nge role roma, 'Iau nga galiu ta bale a iau momo ngia pala.' Na ka ine nge lele, na nga kelangana ka agau laeala a i ka'e pala i ka tongana kena ma bale a sana agau momo ngia oreke sakalolellepa'e ba keke pulia orume nga pulingtupungareame.
45 Minmina na i nge loa, na nge ngalue kannu reke sosoali raumana nge i ka ri lima ba lua muni. Na ri keke kinung ngeke rave malle ngallo nga agau laeala. Ba momongolungarea nga agau laeala nge soali raumana nga kannu kena e soali momongana ngallo nge i pala. Ragau reke momo sonrau onra baingareame ke sosoali ka la tongarea kena mana ma ollaeala."

Iesus Rakia Memena Mannangana

46 Ka inae Iesus pamolloga ta maluame tale, nae naname bae teiteikia memena keke maisinsi nga potu nga bale, ba ri keke matea ta pangamologa kala nge i.
47 Minmina na agau te ke role kae Iesus roma, "Name bae teiteikone memena keke maisinsi io ngapotu, ba keke matea ta ri pangamologa kala nge one."
48 Avae Iesus ke ale agau laeala roma, "Tai ka i ae nau, ba taime ka ri rae teiteikau memena?"
49 Na i ke papanau ta barangalele ra kanna ba ke role roma, "Ngaka kele, nau bae teiteikau memena ri korai!
50 Iau ka role minmina kurumea, agau e lolakurumea Tamau e momo nga mallena nga tava lonangana ka i a teiteikau bae ligupiau bae nau."

13

Pangateningkala Ore Ta Agau E Taptapue Pailli Kanname

1 Ka kae laeala mana, nae Iesus ke lelemalaga lagapotu nga bale na ke tara nga me a sivoli kaona.
2 Ba ragau reke katukala te i ka ri papatu raumana. Minmina na i ke taepatae nga manang te na ke tara ngia, ba ragau karolu keke maisinsi nga me a sivoli kaona.
3 Na i ke role kerea ka oru papatu ka pangateningkalame roma: "Ka kae te na agau te ke loa ta tapunge pailli matana te kanname nga ura ae i.
4 Ba ka ine taptapu rea nga mogalo, na palu keke pupu nga pamau bavana. Na manume keke atu ba keke kani rea.
5 Ba pailli kanna palu muni keke pupu nga mogalo ina i a lollo, ba inaeala ka sana mogalo kia raumana. Na pailli kanna nginngina keke kalapa bolvole kurumea, mogalo ke sane lu lakallo raumana.
6 Ava ka ina kae loapatae, na i ke sina rea na keke mate kurumea, kulareame ke sane ke sigilu lakallo ta mogalo.

7 Ba pailli kanna palu muni keke pupu ngaliua nga oalo ra matarea. Na oalome ba
paillime keke lele kinung, ava oalome keke kalipalipita ka pailli nginngina, na keke
mate.
8 Ava pailli kanna palu keke pupai nga mogalo ine pe. Na keke lele bollau ba keke
piau masi. Ba kenakena ka kanna papatu raumana. Palu ka kanrea ka ri giaukaina
lima, ba palu ka kanrea ka ri giaukaina mologi, ba palu ka kanrea ka ri giaukaina ba
tangulelu.
9 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia."
10 Na barangalele rae Iesus kanna keke loa te i, na keke ballage roma, "Ke meimia
na ko umma ta pangamologa ta ragau ka pangateningkalame?"
11 Na i ke ala rea roma, "Nutu ke tunge lomatana te miau ta baina nga lomiaumatana
ka oru re ta kelangpatalingana nga tava onreke kolulu. Ava ke sane tunge lomatana
laeala te ri.
12 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke la tungnge lomatana papatu muni ta agau
a kana lomatana nga baina i nga kana lomatana papatu raumana. Ava nga agau a sana
kana lomatana, Nutu ke la ravungpatali ka lomatana ae i e sina nga baina i sana nga
kana lomatana bavakena.
13 Minmina na iau ka pamolloga ta ragau pattoto ka pangateningkalame kurumea:
"Ri keke kelkela, ava ke sane ke kelapatokona;
ba keke longlongo, ava ke sane ke longopatokona ba ka sana loreamatana.
14 Minmina na pangamologa a agau e toe Nutu kaona ae Aisaia rolea pala ke lele
mannangana ine rolea Nutu pangamologangana te ri roma:
" 'Miau ngaka longlongo ta ngaka longlongo, ava sana la lomiaumatana;
ba ngaka kelkela ta ngaka kelkela, ava ka sana ka la kelangapatokona.
15 Ta ragau kokorong loreame keke rutukala;
ba keke ponrutukale longareame,
ba keke pulakale matarea kanname;
Ngaroma matarea kanname ngeke kelkela,
ba ngeke longlongo ka longareame,
ba loreame nga loreamatana,
na ri ngeke kampiliugaliu,
na iau ae Nutu nga pape rea.'
16 Avae kavingtulu ke momo nga matamiau kanname kurumea, keke kele oru ra iau
kumkuma ki. Ba kavingtulu ke momo nga longamiaume kurumea, keke longe oru ra
iau palomatantane ragau ki.
17 Ta iau ka la roleng kamiau ka kaomannmannangana roma, pala na ragau papatu
reke toe Nutu kaona ba ragau papatu reke tupu keke bai ta ri kelange oru nga miau
ka kelkela rea, ava ke sane ke kela rea. Ba ri keke bai ta longnge oru nga miau ka
longlongo rea, ava ke sane ke longo rea."
18 Nae Iesus ke role kerea roma, "Ngaka longo nasai na ngaka rave lomatana ta
pangateningkala laeala ore ta agau e taptapue pailli kanname minakai roma:
19 Ka ina agau te nge longe pangamologa e ta Nutu kelangpatalingana ava ka sana
lonamatana kia, nae Satan nge atu na nge ravupatali ka pangamologa laeala a Nutu
toa'e ngallo nga agau laeala lona. Agau laeala ka tongana kena ma mogalo inaeala nga
pamau bavana ora ura tamana tapue pailli kanname ngia.
20 Ba mogalo inaeala i a lollo ora pailli kanname ke pupai ngia ka i a pangateningkala
e ta agau e longe pangamologa ae Nutu kanna ba ka lonangatakale bolvole ka
lonaserengngana.
21 Ava i ke kamopite ka panna inte mana kurumea, i ka tongana kena ma pailli ra
kulareame ke sane ke sigilu lakallo ta mogalo. Ba ka ina maenangme ke lele o ka ina

ragau ke pamiralalia kurumea lonapatokonangana ta pangamologa ae Nutu kanna, na
i ke ka'e lopatokona ae i bolvole mana.
22 Ba mogalo inaeala a pailli kanname ke pupu ngaliua nga oalo ra matarea ngia ka
i a pangateningkala e ta agau e longe pangamologa ae Nutu kanna, ava i ka lonavavai
raumana ta oru re nga mogalo laekia e ngape. Ba i ke matea ta ravunge lollokanna
raumana, na lollokanna laeala ke goga'e. I ke umma minmina na oru nginngina keke
kalipite ma oalo ra matarea, na pangamologa laeala a Nutu toa'e ngallo nga lona ke
sane piau.
23 Ba mogalo inaeala a pailli kanname ke pupai nga mogalo e pe kia ka i a
pangateningkala e ta agau e longe pangamologa ae Nutu kanna ba ka lonamatana kia.
Minmina na i ka tongana kena ma bega reke piaue kanrea papatu raumana muni. Palu
keke piaue kanreame ka ri base ma giaukaina lima, ba palu keke piaue kanreame ka
ri giaukaina mologi, ba palu muni keke piaue kanreame ka ri giaukaina ba tangulelu."

Pangateningkala E Ta Pailli Onreke Sosoali

24 Nae Iesus ke rolea pangateningkala te muni te ri roma, "Iau nga toe Nutu
kelangpatalingana nga tava ka agau e toa'e pailli kanna onreke pepe nga ura ae i.
25 Ava ka ina ragau kinung ke kenrarau, na agau a bainga'iukana ka ura tamana ke
loa, na ke toa'e pailli kanna onreke sosoali ra sinrea ma uit ngaliua nga pailli ra uit,
na ke lao.
26 Ngarume, ka ina pailli ra uit ke lele ba kunreame keke umma ta leleng bollau, na
pailli onreke sosoali keke paturu ta ri leleng bole.
27 "Na ra kumangngatulu ra ura tamana kanna keke loa te i, na keke role kia roma,
'Avolau, one ko toa'e pailli kanna onreke pepe nga ura ae one, ava ke meimia na ne
ngeke sosoali keke umma ta leleng kala nga ne ngeke pepe?'
28 "Na ura tamana laeala ke role kerea roma, 'Agau a bainga'iukana kau ke kuma
ka kumangng laeala!' Na ra kumangngatulu ra kanna keke role kia roma, 'Ko bai ta
mangng loanga ta lagangapa rea, o ke sa?'
29 "Na i ke ala rea roma, 'Ke sa. Ta ka ina miau ngaka lagapapa'e pailli reke sosoali,
na kaka la lagangapa'e ne ngeke pepe bole.
30 Ngeke momo minmina mana, na ri lua ngeke lele kinung ta nge lele nga kae e nga
lalang. Na nga kae laeala iau ka la roleng ka ra lalangkana roma, "Ngaka pulikinunge
pailli onreke sosoali pala. Na ngaka ligovuta ki ta raunga rea. Ava ngaka ravukinunge
pailli ra uit, na ngaka pullu rea lakallo ta bale ae iau nga pulingkinung oru ngia." ' "

Pangateningkala Ore Ta Bega Kanna E Sina Raumana

31 Na i ke rolea pangateningkala te muni te ri roma, "Nutu kelangpatalingana nga
tava ka tongana kena ma bega kanna e sina raumana ora agau rave, na ke toa'e nga
ura ae i.
32 Ba bega kanna laeala ke sina raumana nga bega kanname kinung. Ava nga ine nge
lele bollau tapu, na ke la bolinglaunga raumana nga bega onreke tota rea nga ura. Ba
ke la leleng i a bega nga baina manu reke lolo nga tava ngeke loa, na ngeke kumapai
ka ginureame nga kamaname."

Pangateningkala Ore Ta Isi

33 Na i ke rolea pangateningkala muni te ri roma, "Nutu kelangpatalingana nga tava
ka tongana kena ma isi isunte ora avale te rave, na ke kampiliue kala nga plaua ine
bollau ta ke lele ina isi isu laeala paluvapa'e beret karolu."
34 Iesus ke rolea oru nginngina kinung ta maluame ka pangateningkalame mana. Ba
ke sane rolea pangamologa te a sana i a pangateningkala.
35 I ke kuma minmina ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona rolea pala nge
lele mannangana ine role roma,

“Iau ka la pangamologa ka pangateningkalame.
Ka la rolenge oru reke ko nganige ta ke lele ikia sonrau.”

Pangateningkala Mirana Ore Ta Pailli Onreke Sosoali

36 Nae Iesus ke ka'e maluame, na ke lu lakallo ta bale te. Na barangalele ra kanna
keke loa te i, ba keke role kia roma, “Pangateningkala laeala e ta pailli onreke sosoali
ra agau toa rea nga ura ka mirana mina laetai? Onto panane te mangng.”
37 Nae Iesus ke ala rea roma, “Agau laeala e toa'e pailli kanna reke pepe ka i a
pangateningkala e te Agau Tuna,
38 ba ura ka i a ragau re nga mogalo laekia e ngape. Pailli kanna reke pepe ka i
a pangateningkala e ta ragau re nga Nutu kelangpatalingana. Ba pailli kanna reke
sosoali ra sinrea ma uit ka ri ra ragau rae Satan kanna.
39 Ba agau a bainga'iukana ka ura tamana ore toa'e pailli kanna reke sosoali nga ura
ka i a Satan. Kae e nga lalang ka i a pangateningkala e ta kae a ronga, ba ra lalangkana
ka ri ra anggelome.
40 “Minmina na kumangng laeala ineke ravukinunge pailli onreke sosoali ba ke rau
rea nga sia ka la tongana kena ma oru e la leleng ka kae a ronga.
41 Nga kae laeala nae Agau Tuna ke la bange anggelo rae i, na ri keke la
ravungmalagapatali ka ragau reke sosoali nga Agau Tuna kelangpatalingana. Keke la
ravungmalagapatali ka ragau reke bavaia ragau ta ri kumangng ka bainga reke sosoali
nge Nutu raguna, ba keke la ravungmalagange ragau reke longosasa te Nutu.
42 Na keke la tamaling kerea lakallo ta sia e sane la ronga, nga malle laeala a ragau
ke la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.
43 Na ragau ra baingareame ke tupu ka la lamarea ma kae nga Tamarea kelang-
patalingana. Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.

Pangateningkala Ore Ta Oru E Pe Raumana

44 “Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma oru e pe raumana a agau
te pakoea nga mogalo pala. Ngarume na agau tetoto ke kalipa kia, ba i ka lonasereng
raumana. Minmina na i ke talue nga mogalo muni, na ke loa ba ke ba ka oru rae i
kinung, na ke kolia mogalo inaeala.

Pangateningkala Ore Ta Lollo A Kunna Bollau Raumana

45 “Ba muni, Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma agau e tange lollo
ra kunreame ke bollau.
46 Ba ka ine kalipa ka lollo te ora kunna bollau raumana, na i ke loa ba ke ba ka oru
rae i kinung, na ke kolia lollo laeala.

Pangateningkala Ore Ta Po

47 “Ba muni, Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma po a ragau ke
toatape lakallo ta pelau lona ta launge lea matantana kia.
48 Ba ka ina leame ke ponu nga po laeala tapu, na keke utulelea lagape ta pelau kaona.
Na keke tara ba keke kintatape lea reke pepe nga po, na keke ulo rea nga toangalaume.
Ava keke sau ka lea onreke sosoali.
49 Ba ollaeala ka la tongana kena ma oru e la leleng ka kae a ronga. Nga kae
laeala na anggelome keke la lelengmalaga, na keke la ravungmalagapatali ka ragau
ra baingareame ke sosoali reke momo ngaliua nga ragau ra baingareame ke tupu.
50 Na keke la tamaling kerea lakallo ta sia e sane la ronga, nga malle laeala a ragau
ke la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.”
51 Nae Iesus ke ballage barangalele ra kanna roma, “Miau ka lomiaumatana ka oru
kokorai ra iau role kamiau ki, o ke sa?”
Na ri keke ale roma, “Iii, mangng ka lomangngmatana ki.”

52 Na i ke role kerea roma, “Ngaroma minmina, na miau ka la lomiaumatana ina iau
la roleng kamiau roma, agau alomatanakana ka bangapagame ore lele i a barangalele
e nga Nutu kelangpatalingana ka tongana kena ma bale tamana ore rave onra pau ba
onra kasana kinung nga sasaipuna ae i.”

Ragau Re Ngae Nasaret Keke Tangulelea Iesus

53 Ka inae Iesus rongo ta roleng kerea ka pangateningkala nginngina tapu, na i ke
ka'e inaeala.
54 Ba ka ine lele nga magapuna ae i, na i ke lu lakallo ta sinagog ae ri, ba ke paturu
ta pangalomatanange ragau. Ba ka ineke longe pangamologangana, na ri keke magio
raumana, ba keke palirorole kerea roma, “Agau laekia ke rave lomatana laekia e pe
ngae tai? Ba tai ke tunge gingginga laekia te i ta i kumangng ka killa kakong reke
bollalau?
55 Ka i a popongpita laeala tuna mana. Ba naname ka i a avale laeala eke patoe kae
Maria, ba ka teiteikia memena nge Iems, bae Iosep, bae Saimon, bae Iuras.
56 Ba liuna piau memena kinung keke momo ikia nga maga kunna ae ita. Ava i ke
rave lomatana laekia ngae tai? Ba tai ke tunge gingginga laekia te i ta i kumangng ka
killa kakong reke bollalau?”
57 Minmina na ri ka sana loreapatokona te i.
Avae Iesus ke role kerea roma, “Ragau re nga magame kinung keke la tungnge
alangpaga ta agau e toe Nutu kaona, ava ragau re nga magapuna ae i ba ragau re
nga balekaina ae i muni, ke sa.”
58 Minmina nae Iesus ke sane kuma ka killa papatu reke bollalau nga inaeala ta ri
ka sana loreapatokona te i.

14

Keke Battote Ion E Nga Pangamagoe Ganna

1 Ka kae nginngina, nae Eroto a i e kapunu nga gavaman e ngae Rom nga inaeala ke
longe Iesus kana turung.
2 Na i ke role ka ra kumangngatulu rae i roma, “Agau laeala e kumkuma ka oru
nginngina ka i ae Ion E Nga Pangamagoe. I ke mate ava ke sigipaga nga mateng!
Minmina na gingginga reke bollalau raumana keke umma ta leleng nge i.”
3-4 Pala, nae Eroto ke rave i muni tataokia napengana a giana kae Erorias. Nae Ion
ke rorole kia roma, “Ke parototokala ta one ravunge avale laeala.” Minmina nae Eroto
ke ba'e ra balingkana ta ri launge Ion, na keke samapite ba keke ule nga pulangkala.
5 Bae Eroto ke bai ta i samungpununge Ion, ava ke mataue maluame kurumea, ri
keke role roma, Ion ka i a agau te e toe Nutu kaona.
6 Ava ka kae te, nae Eroto ke baia kaning te ta pangaserengkalange kae a naname
toapisigia. Ba ka kae laeala nae, Erorias tuna piau a malaui ke pesi ngamuga nga ragau
reke momo nga kaning laeala. Na malaui laeala ke paserengea Eroto raumana.
7 Minmina na i ke patokala ngailu ta i tungnge taru a malaui laeala matea te i.
8 Ba ka ine ballage naname, na naname ke role kia ta i roleng kae Eroto roma, “Iau
ka matea ta one ulonge Ion E Nga Pangamagoe kunna nga raliu te, na ngo atu kia nasai
te iau.”
9 Na ka inae Eroto a i a kelangpatali longe pangamologa laeala, na i ka ragunaso.
Ava pala na i ke patokala ngailu ka pangamologanganame, ba reke tattara ta kaning
kala nge i keke longe patongkalangana nginngina. Minmina na i ke ngata ta i tunge
ollaeala a malaui laeala ballage te te i.
10 Ka baina i ke ba'e ra balingkana palu ta pulangkala ta ri telengtotonge Ion ganna.
11 Na keke ule kunna nga raliu te, na keke atu kia ba keke tunge ta malaui laeala. Na
i ke loa kia ta naname.

12 Na barangalele rae Ion kanna keke atu, na keke rave Ion mirana na keke talue. Na
keke loa ba keke turu pakae Iesus.

Iesus Ke Pakania Ragau Ka Ri 5000

13 Na ka inae Iesus longe ollaeala e lele nge Ion, na i ke taepatae nga manang ba ke
ka'e inaeala ta loanga ta inte a sana ragau ngia, ta baina i nge momo mana me i. Ava ka
ina maluame ke longe pangamologa e ta Iesus kangana, na keke lelemalaga nga maga
kunna reke bollalau, ba keke tao ta ri loangakurumea.
14 Na ka inae Iesus solele nga me a sivoli kaona ba ke kele maluame, na i ka lonavavai
te ri ba ke papea ragau re nge ri ra karea ka soaling.
15 Ba ka ina kae barelulu, na barangalele ra kanna keke loa te i na keke role kia
roma, "Ka sana kaning nga malle laekia ba kae ke barelulu tapu. Minmina na ngo
ba'e maluame ta ri loangalu ta magame ta koling karea kaning."
16 Avae Iesus ke ala rea roma, "Ke meimia aka bai ta banga rea? Miau ngaka tungu
karea kaning."
17 Na barangalele ra kanna keke ale roma, "Ka kamangnga bereteme ka ri lima ba
lea lua mana rikorai."
18 Nae Iesus ke role kerea roma, "Ngaka atu ki nasai."
19 Na i ke role ka ragau ta ri tarang nga pailli. Na ke rave bereteme ka ri lima ba lea
lua nginngina, na ke kelapatae, ba ke kalapage Nutu. Na ke regipale bereteme, ba ke
tungu rea ta barangalele ra kanna ta ri tavoanga ki nga ragau.
20 Na ragau kinung keke kani ba keke rongo ka loreanganame ka kaning laeala. Na
barangalele rae Iesus kanna keke ravukinunge kaning kaloname reke kanilele rea, na
keke paponue guratame ka ri tangulelu ba lua ki.
21 Ba ragau reke kani ka kae laeala ka ri basema ra panung ka ri 5,000, ba ka ravale
ba goeme keke momo bole.

Iesus Ke Taopai Nga Me

22 Ka panna isunte ngarume, nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna ta ri
taengapatae nga manang te. Na ke ba rea ta ri loanga pala nge i ta me a sivoli bavana
tetoto. Avae Iesus ke momo nga baina i nge ba'e maluame ngeke lao.
23 Ka ine ba'e maluame eke loa tapu, na i kasikena ke loapatae ta kapangng ta i
kavang. Ba ka ina kae barelu, na i ke momo mana me i.
24 Ava manang laeala a barangalele ra kanna ke momo ngia ke momo ngatauga
nga me a sivoli kaona tapu. Ba miniuame keke balvalia manang ka balingkolopita
ngareangana kia kurumea, bovole ke sanangkalkale manang taongana.
25 Na ka rigo luana, nae Iesus ke loa te ri ka taongapaingana nga me a sivoli.
26 Ba ka ina barangalele ra kanna ke kele ine tataopai nga me a sivoli, na keke matau
raumana. Ba keke reli kaligi ka mataungarea roma, "Ka i a kannu te!"
27 Ava bolvole mana nae Iesus ke role kerea roma, "Ngaka momo masi! Iau ikia.
Sana ngaka matau."
28 Nae Pita ke ale roma, "Avolau, ngaroma one ikolong, na ngo role kau ta iau taonga
te one nga me."
29 Nae Iesus ke role kia roma, "Ngo atu."
Ka bainae Pita ke somalaga nga manang, na ke tatao e lola te Iesus ka taonga-
paingana nga me.
30 Ava ka ine kelapa ka bovole, na i ke matau. Ba ka ine paturu ta maraleng, na i ke
reli kaligi roma, "Avolau, ngo ravulele iau!"
31 Ka pannasa mana, nae Iesus ke kala'e kamana, na ke ravupite. Ba ke role kia
roma, "One a kang ka lopatokona e sina, ke meimia na ka long lualua?"
32 Ba ka ineke taepatae nga manang, na bovole ke mate.

33 Na reke momo nga manang keke kalapage Iesus ka rolengarea roma, “Ka one ae
Nutu Tuna ka kaomannmannangana.”
34 Ba ka ineke ulutote me a sivoli tapu, na keke lele nga ine ngae Genesaret.
35 Ba ka ina ragau re nga inaeala ke kelapatokone Iesus, na ri keke ba ka
pangamologa ta magame kinung reke momotaliue inaeala. Na ragau keke atu ka ragau
kinung ra karea soaling te i.
36 Ba keke tanikalkale ta i ngatangng ta ra karea soaling ngeke kali ka lungapaga ae
i sigina matana mana. Ba ragau kinung reke kali kia mirareame keke pepe.

15

Israelme Sisiukerea Memena Baingareame Ba Bangapaga Ra Nutu Kanna

1 Nae Parisio palu ba ragau palu ra pangalomatanakana nga bangapagame keke pa
ngae Ierusalem, na keke loa te Iesus, ba keke ballage roma,
2 “Ke meimia na barangalele ra kaning keke longosasa ta sisiukita memena
baingareame? Ke sane ke palellepapa'e kamareame pala ta ri kaninge beret kurumea
sisiukita memena baingareame.”
3 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ba miau bole, ke meimia na miau kaka longlongo
raumana ta sisiukamiau memena baingareame, ava kaka longosasa ta bangapaga rae
Nutu kanna?
4 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke role roma, ‘One ngo alapage tamang bae
name.’ Ba ke role bole roma, ‘Ngeke sapune agau e rolesolali ka tamana o naname.’
5 Ava miau kaka rorole roma, ngaroma agau nge role ka tamana o naname roma,
‘Oru ra kanau ra miau ka bai ta ravunge kalaungapaga ki ka ri ra tunga re nga tungnga
rea te Nutu mana,’
6 na i nga manenasa kalaunge tamana o naname ka oru nginngina. Minmina
na miau kaka balvali ka gimiaume ta bangapaga rae Nutu kanna ka loangakurume
ngamiaungana ka bainga ra miau ka ravu rea nga sisiukamiau memena.
7 Miau ra goangakana, Nutu pangamologangana onra agau e toe kaona ae Aisaia role
rea pala keke turupote baingamiaume mannangana ine role roma,
8 “ ‘Ragau kokorai keke alapagpaga iau ka kaoreame,
ava loreame keke momo ngatauga nge iau.
9 Keke kalapagpaga iau ka mirarea ina nge ngapotu mana.
Keke palomatantane ragau ka lomatana ae ri muni, na keke role roma, lomatana
laeala ke pa nge iau.’ ”
10 Nae Iesus ke kiue maluame te i, na ke role kerea roma, “Ngaka longo nasai nga
baina nga lomiaumatana masi.
11 Oru e lu lakallo ta agau te kaona sane totorong ta pangamukune agau laeala
nge Nutu raguna. Ke sa. Oru reke lelemalaglaga nga kaona, oru nginngina keke
pamukunkune nge Nutu raguna.”
12 Na barangalele rae Iesus kanna keke atu te i, na keke role kia roma, “Ka
longmatana roma, pangamologa laeala a kaning ke bairaguso ka Parisiome?”
13 Nae Iesus ke ala rea roma, “Tamau e momo nga mallena nga tava ke la lagangapage
begame kinung ra i sane toa rea.
14 Sana nga lomiauvavai raumana ta Parisio nginngina. Ri ka tongarea kena ma ra
matasu reke amva ta taongamuga ka ra matasu pattoto. Ba ngaroma agau a matasu
nge ava ta taongamuga ka matasu tetoto, na ri pana lua kinung keke la pupungalu
lakallo ta lulu te.”
15 Nae Pita ke role kae Iesus roma, “Into panana mangng ka pangateningkala laeala
e ta oru e pamukune agau.”

16 Nae Iesus ke ballage barangalele ra kanna roma, “Ba miau bole, ka sana
lomiaumatana ae?”
17 Ngaka kele. Oru reke lulu lakallo ta agau kaona keke taolulu ta siana, na ngarume
na keke lelemalaglaga ta malle a gusali.
18 Ava oru reke lelemalaglaga nga agau kaona keke pa nga lona, ba oru nginngina
keke pamukunkune agau laeala nge Nutu raguna.
19 Iau ka role minmina kurumea, oru reke momo ngallo nga agau lona ava keke
lelemalaglaga ka onreke sosoali raumana basema: lovaingana reke sosoali, ba bainga
re nga samungpununge ragau, ba bainga re nga kenong kala nga agau a sana i a
agau laeala napengana o natale, ba bainga re nga kenong kala nga rapanung o ravale
kalaoka, ba bainga re nga golong, ba bainga re nga turung goang, ba bainga re nga
rolengsoali ka ragau pattoto.
20 Oru nginngina keke pamukunkune agau te nge Nutu raguna. Ava agau e sane
palellepa'e kamaname pala ta i kaning ke sane pamukunkune i muni nge Nutu raguna.

Avale E Ngae Kenan Lopatokona Ae I

21 Nae Iesus ke ka'e inaeala, na ke loa ta ine re ngae Taia bae Sairon.
22 Na avale te e ngae Kenan ke lelemalaga nga inaeala, na ke loa te Iesus ka kiungana
te i roma, “Avolau, one ae Revit sivuna, nga longnana iau! Kannu reke sosoali keke luia
tugu piau, ba keke umma ta baingasoalinge raumana.”
23 Avae Iesus ke sane alakale avale laeala ka pangamologa inte. Minmina na
barangalele ra kanna keke loa te i, na keke role kia gingging roma, “Ba'e nge lao, ta i
ke tataokurumea ita ba ke umma ta lavongkala ita raumana ka taningkalangana.”
24 Avae Iesus ke ala rea roma, “Nutu ke ba iau ta ragau re ngae Israel mana ra ri ra
ragau reke basema sipsip reke taopa.”
25 Ava avale laeala ke loa te Iesus, na ke parovanu ngamuga nge i ka rolengana kia
roma, “Avolau, ngo kalau iau!”
26 Nae Iesus ke ale roma, “Ke sane pe ta ravunge beret ae bale tamana goe rae i na
tamaling ki ta gauneme.”
27 Ava avale laeala ke role kia roma, “Ka kaomanna Avolau, ava gauneme bole keke
kaninnia kaning mamauna reke pupisigi nga tamarea pala ae i.”
28 Nae Iesus ke role kia roma, “Avale, lopatokona ae one ke bollau raumana! Iau ka
la tungnge ollaeala a one ballaga iau te te one.” Ba ka panna laeala mana, na avale
laeala tuna piau ke pe.

Iesus Ke Papea Ragau Matantana

29 Nae Iesus ke ka'e inaeala, ba ke tao kurumea Sivoli Ae Galili kaona. Na ke loapatae
nga kapangng te, ba ke tara nangina.
30 Na malua reke bollalau keke loa te i ka paungarea ka ragau ra kaereame ke soali,
ba ragau ra kaereame ke mate, ba ragau ra matarea kanname ke su, ba ragau ra
kaoreame ke sane ke pamolloga, ba ragau pattoto ra ri papatu bole. Na keke pakeno
rea kokoro nge Iesus kaename. Na i ke pape rea.
31 Na malua nginngina keke kallo raumana ineke kele ragau ra kaoreame ke sane ke
pamolloga pala ineke pamolloga, ba ragau ra kaereame ke soali pala ineke pepe muni,
ba ragau ra kaereame ke mate ineke tatao, ba ragau ra matarea kanname ke su pala
ineke kelkela. Ba ri keke kalapagpage Nutu orae Israel.

Iesus Ke Pakania Ragau Ka Ri 4000

32 Nae Iesus ke kiue barangalele ra kanna te i, na ke role kerea roma, “Iau ka lauvavai
raumana ta maluame kurumea, ri keke momo kala nge iau ka kaeme ka ri mologi tapu
ba ka sana karea kaning. Ba ngaroma iau nga ba rea ngeke lao ka mateng kareangana,
na likisa ngareangana nge bai kerea ta ri pupunga ineke tatao nga pamau.”

33 Na barangalele ra kanna keke role kia roma, “Ita kaka momo nga malle a sana
kaning ngia ba ragau kokorai ka ri papatu raumana, minmina na ita kaka la ravunge
beret ngaetai nga baina ri kinung ngeke kani?”
34 Nae Iesus ke ballaga rea roma, “Ka kamiau beret pia rikorong?”
Na keke ale roma, “Ka ri lima ba lua, ba ka lea tutuna reke sisina rikai.”
35 Ka bainae Iesus ke role ka malua ta ri tarang ngape nga mogalo.
36 Na i ke rave beret nginngina ka ri lima ba lua ba lea nginngina, ba ka ine kalapage
Nutu tapu, na i ke regipale bereteme ba ke kole leame. Na ke tungu rea ta barangalele
ra kanna ta ri tavoanga ki nga ragau.
37 Na ragau kinung keke kani ba keke rongo ka loreanganame ka kaning laeala. Na
barangalele rae Iesus kanna keke ravukinunge kaning kaloname reke kanilele rea, ba
keke paponue gurata reke bollalau ka ri lima ba lua ki.
38 Ba ragau reke kani ka kae laeala ka ri basema ra panung ka ri 4,000, ba ka ravale
ba goeme bole.
39 Ba ka inae Iesus ba'e malua eke loa tapu, na i ke taepatae nga manang te, na ke
loa ta ine re ngae Magaran.

16

Parisiome Keke Ave Iesus

1 Na ra pangalomatanakana nga bangapagame bae Parisio palu keke loa te Iesus,
ba keke bai ta avange. Minmina keke ballage ta i kumangng ka killa te e bollau,
ta baina i nge pakosining rea roma, i ke kumkuma nga Nutu ginggingngana ka
kaomannmannangana.
2 Ava i ke ala rea roma, “Nga ina kae nge barelulu, na miau ngaka role roma, ‘Kae e
ngangaila ke la penga, ta tava ke tente.’
3 Ava nga sinro na miau kaka la roleng roma, ‘Kue ke la tugung, ta tava ke tente ba
ke saisainga.’ Miau ka lomiaumatana ta kelangapatokonange oru reke lele nga tava,
ava ka sana lomiaumatana ta kelangapatokonange oru rae Nutu kumkuma ki ka kae
re sonrau.
4 Ragau reke momo sonrau baingareame ke soali raumana, ba lokalasa ngareangana
te Nutu ke bollau raumana. Keke matea raumana ta ri kelange killa te e bollau. Avae
Nutu ke sane la tungnge killa te ri. Ke sa. Ke la pangakosining rea ka killa laeala ame
pakosining kia pala nga agau e toe Nutu kaona ae Iona mana.” Nae Iesus ke ka'e rea,
na ke lao.

Isi Orae Parisiome

5 Na ri keke ulutote me a sivoli na keke lele nga bavana tetoto, ava barangalele rae
Iesus kanna ka loreapogo ta loanga ka beret kurume rea.
6 Nae Iesus ke role kerea roma, “Miau ngaka ella miau masi ta isi orae Parisiome ba
ra pangalomatanakana nga bangapagame.”
7 Na ri keke sissilia pangamologangana laeala mirana, ba keke palirorole kerea roma,
“I ke role minmina kurumea, ita ka sana ka atu ka beret kurume ita.”
8 Avae Iesus ka lonamatana ka taru a ri ke pamolloga te, minmina na i ke ballaga rea
roma, “Miau ra kamiau ka lopatokona e sina, kaka meimia aka pamolloga ngaliua nge
miau ta ina sana kamiau beret?
9 Miau ka sana lomiaumatana tale ae? Ka ina ragau nginngina ka ri 5000 ke kania
beret nginngina ka ri lima, na amaka paponue guratame ka ri pia?
10 O ka ina ragau nginngina ka ri 4000 ke kania beret nginngina ka ri lima ba lua, na
amaka paponue guratame ka ri pia?
11 Kaka meimia na miau ka sana lomiaumatana roma, pangamologa laeala e ta
isi ama role pakamiau kia ke sane pamologa ta beret? Ke sa. Nga pangamologa

laeala, iau ka rorole kamiau ta miau ngaka ella miau masi ta isi orae Parisiome ba
ra pangalomatanakana nga bangapagame."
12 Na barangalele rae Iesus kanna ka loreamatana roma, i ke sane rorole kerea
ta ri ngeke ella masi ta isi laeala a ragau ke pulia nga bereteme. Ke sa. I ke
rorolea pangamologa ore ta Parisiome ba ra pangalomatanakana nga bangapagame
pangalomatanangareame.

Pita Ke Turunana Roma, Iesus Ka I Karais

13 Ka inae Iesus lele nga ine ngae Sisaria Pilipai, na i ke ballage barangalele ra kanna
roma, "Ragau keke rorole roma, iau ae Agau Tuna ka iau a tai?"
14 Na ri keke ale roma, "Palu keke rorole roma, Ion E Nga Pangamagoe ame mate
ave mauli muni. Ba pattoto keke rorole romae, Ilaia. Ba palu muni keke rorole romae
Ieremaia o agau te e toe Nutu kaona ore mate pala ave mauli muni."
15 Nae Iesus ke ballaga rea bole roma, "Ava miau kakorong, kaka role roma, iau a
tai?"
16 Nae Pita ke ale roma, "Ka one ae Karais a i a Nutu e momo mauli Tuna."
17 Nae Iesus ke ale roma, "Saimon, one ae Iona tuna, Nutu ke kavitulu one raumana.
Iau ka role minmina kurumea, one ko sano rave lomatana laeala nga agau te. Ke sa.
Tamau e momo nga mallena nga tava ke tunge lomatana laeala te one.
18 Ba bole iau nga role kone roma, giang nge Pita ora mirana roma 'lollo', ba iau ka
la kumangngpai ka ra lopatokonakana te iau ginungarea nga lollo laekia. Ba mateng
sana nga kana gingginga ta ulongpisigia.
19 Ba iau ka la tungnge Nutu kelangpatalingana nga tava kana kingapolame te one.
Minmina na taru ra one sano ngatakala rea nga mogalo laekia e ngape, Nutu sane la
ngatangngkala rea nga mallena nga tava. Ba taru ra one ngatakala rea nga mogalo
laekia e ngape, Nutu ke la ngatangngkala rea nga mallena nga tava bole."
20 Nae i ke tunge pangamologa e gingging ta barangalele ra kanna ta ri nga
manereasa turunge ta ragau roma, ka i ae Karais.

Iesus Ke Ture Ine La Mateng

21 Ka kae nginngina nae Iesus ke paturu ta turunge matengana nga kae te e
ngarume ta barangalele ra kanna. I ke ture ine la loanga tae Ierusalem, nae Iurame
ravollalaukerea memena, ba re kapunu nga pirisme, ba ra pangalomatanakana
nga bangapagame keke la bainge oru matantana ta ri pangamiralalia. Na keke la
samungpununge, ava ka kae a mologi ngarume nga matengana, nae Nutu ke la
pangasigingpagange nga mateng. Na i ke la mauling muni.
22 Nae Pita ke rave Iesus balakala ba ke paturu ta mologang kia roma, "Ke sa Avolau,
Nutu sane la ngatangng ta ollaeala! Ollaeala nga manenasa leleng nge one."
23 Avae Iesus ke kampiliu, na ke role kae Pita roma, "Satan, lo ngo loa lagarume ta
gigu! Ko bai ta bongatotokala iau, ta one ko sano matea oru rae Nutu mate rea. Ke sa.
Ko matea oru ra ragau ke mate rea."
24 Nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, "Ngaroma agau te nge bai ta atung
kurume iau, na i nge bali ka gina ta i muni lonamatenganame ba nge rave maiskovu
ae i. Na nge tataokurume iau.
25 Iau ka role minmina kurumea, agau e bai ta ravunglelenge i muni maulingngana
ke la pangasanrea kia. Ava agau e pasanrea ka i muni maulingngana kurumea
taongakurumengana kau ke la kalingpa ka maulingngana.
26 Iau ka role minmina kurumea, agau ke la ravunge taru, ngaroma i nge rave
orume kinung reke pepe nga mogalo laekia e ngape sonrau, ava ngarume na i muni
maulingngana nge sanrea? O agau nge totorong ta tungnge taru ta ravung galiunge i
muni maulingngana ngaroma i nge sanrea tapu?

27 Iau ka role minmina kurumea, Agau Tuna ke la atung kala nga anggelo rae i nga
olamana e toakala orae Tamana. Na i ke la tungnge agau kenakena alang ae i kurumea
agau laeala bainganame.
28 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, palu nge miau raka meisinsi
ikia ke sane ke la mateng ta nge lele nga ina ri ke la kelange Agau Tuna ine la leleng ta
kelangpatali nga kelangpatali ae i."

17

Iesus Mirana Ka Kelangana Toto

1 Ngarume, ka ina kaeme ka ri lima ba kena ke rongo tapu, nae Iesus ke loa kae
Pita, bae Iems, bae Iems teiteikia ae Ion kala nge i, na ri kasikerea keke loapatae nga
kapangng te e gavili.
2 Nae Iesus mirana ka kelangana toto nga ragureame, ba raguna ke toa ma kae e
momo nga tava. Ba lungapaga rae i keke kavauvaunga raumana ma olamana.
3 Ba ka panna laeala mana, na ri keke kele Moses bae Ilaia ineke lele beke pamolloga
kala nge Iesus.
4 Nae Pita ke role kae Iesus roma, "Avolau, ke pe ta mangng momong nakai. Ngaroma
ngo matea, na iau ka la kumangng ka mannsalalame ka ri mologi, nga baina nga ningi
te, bae Moses nga nena te, bae Ilaia nga nena te bole."
5 Ka inae Pita pamolloga tale, na mukmukua te a lamana ke gasipita rea. Na kaling
te ke lelemalaga nga mumukua laeala ka pangamologangana roma, "Aekolong ka i ae
Tugu ora iau materaumane ba ka laupe kia raumana. Miau ngaka longo te i!"
6 Ka ina barangalele rae Iesus kanna ke longe ollaeala, na keke toarau lagape ka
ragureame ta mogalo ka mataungarea.
7 Avae Iesus ke loa te ri, na ke kali kerea ba ke role kerea roma, "Ngaka sigipaga, ba
sana ngaka matau."
8 Ba ka ineke ilapaga, na ke sane ke kele agau te, avae Iesus mana me i.
9 Na ka ineke soinsigi nga kapangng, nae Iesus ke role kerea gingging roma, "Sana
ngaka ture kelanga laeala a miau ka kele ta agau te ta nge lele nga inae Agau Tuna nge
sigipaga tapu nga mateng."
10 Na barangalele ra kanna keke ballage roma, "Ngaroma minmina, na ke meimia na
ra pangalomatanakana nga bangapagame keke rorole roma, ka i ae Nutu lonangana
ta Ilaia nge atu kapunu nge Mesaia?"
11 Nae Iesus ke ala rea roma, "Ilaia ke la atung ka kaomannmannangana, na i ke la
pulinggaliunge orume kinung muni.
12 Ava iau nga role kamiau roma, Ilaia ke atu tapu ba ri ke sane ke kelapatokone,
ava keke kuma kia kurumea loreangana mana ka baingasoali ngareangana kia. Ba
ollaeala ka tongana kena mana ma ina ri ke la pangamiralalia Agau Tuna ngarume."
13 Ka inae Iesus rolea pangamologa laeala e ta Ilaia te ri, na barangalele ra kanna ka
loreamatana roma, i ke rorolea pangamologa e ta Ion E Nga Pangamagoe.

Iesus Ke Papea Goe A Panung Ora Kannu E Soali Lupage

14 Na ka inae Iesus kala nga pana mologi nginngina ke lele nga maluame, na agau te
ke loa te Iesus, ba ke parovanu ngamuga nge i, na ke role kia roma,
15 "Avolau, nga longnanne tugu ta i ke baigaugau ba ke soali raumana. Ka kae
papatu, na i ke umma ta pupungapai nga sia, ba ke umma ta pupungalu ta me ka
kae papatu bole.
16 Ba iau ka atu kia ta barangalele ra kaning, ava ri ka sana karea gingginga ta
pangapenge."

17 Nae Iesus ke role kerea roma, “Miau ra ragau raka momo sonrau, ka sana
lopatokona nge miau, ba lomiaume ke sane ke tupu. Iau ka la momong kala nge miau
pa pia muni? Ba ka la kalaungapaga miau pa pia? Ngaka atu ka goe laekolong nasai
te iau.”
18 Nae Iesus ke sanggipite kannu laeala e soali, na i ke lelemalagapatalia goe laeala,
ba ka panna laeala mana na goe laeala a panung ke pe.
19 Ngarume na barangalele rae Iesus kanna keke loagome te Iesus ine momo mana
me i, na keke ballage roma, “Ke meimia na mangng ka sana kamangng gingginga ta
taongamalagange kannu laeala e soali?”
20 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ka sana kamiau gingging ta taongamalagange kannu
laeala e soali kurumea, lopatokona ae miau ke sina raumana. Ta iau nga role kamiau
ka kaomannmannangana roma, taroma lopatokona ae miau nge sina raumana ma
bega a more kanna te mana, na miau taka role ka kapangng laeo roma, ‘Ngo sigipaga
na ngo loa ta inaeala,’ na i nge longo mana te miau. Ba orume kinung ra miau ka bai
ta kumangng ki kaka la kumangng ki mana. [
21 Ava nga kannu matana laeala e soali, miau kaka la taongamalagange ka kavanga
ba kuringa ta kaning mana. Ka sana pamau tetoto ta taongamalagange.”]*
22 Na ngarume, ka ina ri ke katukala kinung ngae Galili, nae Iesus ke role kerea roma,
“Ragau keke la ulonge Agau Tuna nga reke bai ta baingasoalinge kamareame.
23 Na ri keke la samungpununge, ava nga kae a mologi ngarume nga matengana, nae
Nutu ke la pangasigingpagange nga mateng.” Na ka ina barangalele rae Iesus kanna
ke longe pangamologa laeala, na ri ka loreatani raumana.

Takis E Nga Tempel

24 Ka ineke lele ngae Kaperneam, na ragau reke raravukinunge takis e nga tempel
keke loa te Pita, na keke ballage roma, “Apangalomatanakana ae miau ke tungtunge
takis e nga tempel, o ke sa?”
25 Nae Pita ke ala rea roma, “Iii, i ke tungtunge.”
Ngarume, ka inae Pita lu lakallo ta bale a ri ke momo ngia, ba pala ta i balinglagapi-
tange Iesus ta takis laeala, nae Iesus muni ke ballage roma, “Saimon, one ka longvavai
mina ngaetai? Kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape keke rarave takisme ba
lollokanna matana nginngina nge taime? Keke raravu rea nga goe rae ri muni, o keke
raravu rea nga ragau pattoto?”
26 Nae Pita ke ale roma, “Keke raravu rea nga ragau pattoto nanguni.”
Nae Iesus ke role kia roma, “Ka kaomanna ka pangamologa a kaning. Minmina na
goe rae ri muni sane ngeke tungtunge takis nginngina.
27 Ba nga takis e nga tempel, ka i a oru eke tungtunge ta bale ae Nutu ba ka iau ae Nutu
Tuna. Ava ita ngaka tunge, nga baina ita sana ngaka bairaguso ka ragau nginngina
ameke ballaga one ta takis e nga tempel. Minmina na ngo loa, na ngo toatape oalo ta
me a sivoli. Na ngo rave lea e kapunu a one laue, na ngo bivipole kaona. Na one ko
la kalingpa ka lollokanna te ngallo. Ngo rave lollokanna laeala, na ngo tunge te ri ta
kolinge takis ae itaua.”

18

Tai Ka La I E Kapunu

1 Ka kae nginngina na barangalele rae Iesus kanna keke loa te i, na keke ballage
roma, “Tai ka i e kapunu nga Nutu kelangpatalingana nga tava?”
2 Nae Iesus ke kiue goe te e sina te i, na ke pamaisia ngaliua nge ri.

* **17:21:** Pangamologa e momo nga Matiu 17:21 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

3 Na i ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
ngaroma miau sana ngaka kamopiliu na ngaka lele ma goe reke sisina, na ka sana ka
la loangalu ta Nutu kelangpatalingana nga tava.
4 Minmina na, agau e ulopisigia i muni basema goe laekia e sina ka i e kapunu nga
Nutu kelangpatalingana nga tava.
5 “Ba agau a lonangatakale goe te basema goe tulaekia nga giau ka lonangatakala
iau.
6 Ava ngaroma agau te nge taoamuga ka goe te nga goe kokorai reke sisina ra
loreapatokona te iau ta i kumangng ka bainga e soali nge Nutu raguna. Na agau laeala
kana alang e soali ke la bolinglaunga raumana nga alang orae agau a ri ke konapita
ka lollo taneke tatamugmuge uit kanna kia nga ganna. Na keke tamalilu kia lakallo ta
pelau lona ta i mateng.
7 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nga re nga mogalo laekia e ngape onreke
taoamuga ka ragau pattoto ta ri kumangng ka bainga reke sosoali! Iau ka role minmina
kurumea, oru reke bai ka ragau ta ri pupunga nga bainga reke sosoali keke la atung,
ava oru reke sosoali raumana keke la leleng nga agau a i a pamau nga oru nginngina.
8 Ngaroma kamang o kaeng nge utu one ta kumangng ka bainga e soali nge Nutu
raguna, na ngo sa'vatote ba ngo sau kia balakala. Ke pe ta one loangalu ta mauling e
momo passavele ka kamang kena o ka kaeng kena. Ava ke soali raumana ngaroma nga
kamangme ka ri lua o nga kaengme ka ri lua ava te nge utu one ta kumangng ka bainga
e soali, na ngeke tamalilu ka mirang iname karolu lakallo ta malle a sia e pamiralali
passavele.
9 Ba ngaroma matang kanna nge utu one ta kumangng ka bainga e soali nge Nutu
raguna, na ngo kalalage ba ngo tamali kia balakala. Ke pe ta one loangalu ta mauling e
momo passavele ka matang kanna kena. Ava ke soali raumana ngaroma nga matang
kanname ka ri lua ava te nge utu one ta kumangng ka bainga e soali, na ngeke tamalilu
ka mirang iname karolu lakallo ta malle a sia e pamiralali passavele.

Pangateningkala E Ta Sipsip A Marana E Taopa

10 “Miau ngaka ella miau masi ta baina miau sana ngaka kele goe te nga goe kokorai
reke sisina ra loreapatokona te iau ma i a mosmosi mana. Ta iau ka la roleng kamiau
roma, anggelo rae ri reke momo nga Tamau mallena nga tava keke kelkela ta Tamau
raguna palimule.
[
11 “Iau ka role minmina kurumea, Agau Tuna ke atu ta ravunglelenge ragau reke
taopa.]*
12 “Miau ka lomiauvavai mina ngaetai? Ngaroma agau te nga kana ka sipsip ra
marana ka ri 100 ava te e nge ri nge taopa, na i ke la maingamia? Kaka roma, i sane
nge ka'e na nginngina ka ri 99 nga kapopongame, na nge loa ta i silinge sipsip laeala
e taopa ae?
13 Ke sa, i ke la loanga ta kalingpa kia. Ba iau nga role kamiau ka kaomannmannan-
gana roma, ngaroma i nge kalipa kia, na lonaserengngana ka sipsip kena laeala ke la
bolinglaunga raumana nga lonaserengngana ka sipsip nginngina ka ri 99 re sane ke
taopa.
14 Minmina mana nae Tamamiau e momo nga mallena nga tava sana omona ta te e
nga goe kokorai reke sisina ta i nge sanrea.

Ngaroma Alopatokonakana Tetoto Nge Baia Bainga E Soali

* **18:11:** Pangamologa e momo nga Matiu 18:11 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

15 “Ngaroma alopatokonakana tetoto nge baia bainga e soali te one†, na ngo loa te
i ine momo mana me i na ngo patupe baingana. Ngaroma i nga omona ta longa ta
pangamologa a kaning, na alo ravugaliue kolingang tapu.
16 Ava ngaroma i sana nga omona ta longa ta pangamologa a kaning, na ngo rave
pana kena o pana lua muni ta loanga kala nge one, ta baina miau ngaka kuma kurumea
pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna ine role roma,
‘Pana lua o pana mologi ngeke momo ta turunge agau te bainganame ta baina ri ngeke
paginggingia pangamologa onra kaomannmannangana ki.’
17 Ava ngaroma alopatokonakana laeala sana nga omona ta longa ta pana lua o pana
mologi nginngina pangamologa ra kanrea, na ngo ture ta ra lopatokonakana reke
katualla kinung. Ba ngaroma i sana nga omona ta longa ta pangamologa ra kanrea
bole, na nga kelangang kia ngo kele ma i a osugunakana te o araravukinung takiskana
te.
18 “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, taru ra miau sana ka
ngatakala rea nga mogalo laekia e ngape, Nutu ke sane la ngatangngkala rea nga
mallena nga tava. Ba taru ra miau ka ngatakala rea nga mogalo laekia e ngape, Nutu
ke la ngatangngkala rea nga mallena nga tava bole.
19 “Ba muni, iau nga role kamiau roma, ngaroma pana lua nge miau nakai nga
mogalo laekia e ngape nga siareakena ta ri balinglage Tamau e momo nga mallena
nga tava ka otte, na i ke la tungnge ollaeala te ri.
20 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma pana lua o pana mologi ngeke katukala
kinung nga giau nga inte, na iau ka la momong ngaliua nge ri nga inaeala.”

Pangateningkala Ore Ta Akumangngatulu A Sana I A Alonanakana

21 Nae Pita ke loa te Iesus, na ke ballage roma, “Avolau, nga ina alopatokonakana
tetoto nge baia bainga e soali te iau, na iau ka la osungrurunge baingana e soali pa
pia? Ko roma, iau nga osurure pa lima ba lua?”
22 Nae Iesus ke ale roma, “Iau nga role kone roma, sano ngo osurure pa lima ba lua
mana. Ke sa. Ngo osurure pa lima ba lua, ba nge lola, ba nge lola, ba sana la rongana.
23 “Minmina mana na iau ka la tonge Nutu kelangpatalingana nga tava ka kelang-
patali te ore kiue ra kumangngatulu ra kanna ta ri atung te i, nga baina ri ngeke patupe
rinao ra ri ke puli rea nge i pala.
24 Ba ka ine paturu ta pangatupunge rinao nginngina, na keke atu ka agau te ora
kanna ka rinao tane bollau raumana, ore basema lollokanname ka ri 10 milion.
25 Ava agau laeala ka sana kanna lollokanna ta i alanggaliunge rinao laeala. Minmina
na avolaukia ke role ka barangaleleme ta ri ngeke ba ka agau laeala kala nga
napengana ba goe rae i, ba orume kinung nga kanna, ta baina ri ngeke rave lollokanna
ta alanggaliunge rinao laeala.
26 “Ka ina akumangngatulu laeala longe pangamologa laeala, na i ke toarau ka
kalangapitangana ka raguna nga mogalo ngamuga nga avolaukia, na ke tanikale roma,
‘One ngo momokala iau ngana, na ka la alanggaliunge lollokanna ra kaning kinung te
one.’
27 Minmina na akumangngatulu laeala avolaukia ka lonanane ba ke osurure rinao
laeala a kanna, na ke ba'e e lao.
28 “Ava akumangngatulu laeala ke lelemalaga, na ke kalipa ka kumangngkena ae i
te ore pulia rinao tune sina nge i, ore basema lollokanname ka ri tangulelu mana. Na
i ke kamopite kumangngkena laeala ba ke roge, na ke role kia gingging roma, ‘Ngo
alagaliue rinao amo pulia nge iau.’
29 “Minmina na kumangngkena laeala ae i ke pupu lagape ta mogalo, na ke tanikale
roma, ‘One ngo momokala iau ngana, na ka la alanggaliunge te one.’

† **18:15:** Lau palu ra ri ke pa rea pala ke sane ke ule pangamologa inaekia roma, ‘te one’.

30 “Ava akumangngatulu laeala ka sana omona. I ke loa, na ke rave ragau palu ta
ri parongolu ka kumangngkena laeala ae i nga pulangkala ta nge lele nga ina i nge
alagaliue rinao laeala te i.
31 Na ka ina kumangngkena rae i ke kele ollaeala e lele, na ri ka loreatani raumana.
Na keke loa, ba keke ture oru nginngina kinung reke lele ta avolaukerea.
32 Na akumangngatulu laeala avolaukia ke kiue te i, na ke role kia roma, ‘Ka one a
akumangngatulu e soali raumana. Iau ka osurure rinao ra kaning kinung ino tanikala
iau ta osungruru rea.
33 Ke meimia na ka sana longnane kumangngkena ae one base ina iau launana one?’
34 Na avolaukia ka iukia kia, na ke ule nga ra kurtalingling kamareame ta ri
pangamiralalia ta nge lele nga ina i nge alagaliue rinaome kinung te i.
35 “Nae Tamau e momo nga mallena nga tava ke la kumangng minmina mana
nge miau, ngaroma kenakena nge miau sane nge osurure ra lopatokonakana pattoto
baingarea reke soali ngallo nga lomiaume.”

19

Bainga E Nga Sa'vangatotonge Palingravung Rea

1 Ka inae Iesus rongo ka pangamologa nginngina, na i ke ka'e ine ngae Galili ba ke
loa ta Me Ae Ioran bavana tetoto nga ine ngae Iurea.
2 Ba malua reke bollalau keke loakurumea, na i ke pape rea nga inaeala.
3 Nae Parisio palu keke loa te i ta baina ri avange. Minmina na keke ballage roma,
“Bangapagame keke ngatakale agau te ta i pelenge napengana kurumea lonangana, o
ke sa?”
4 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ke meimia, miau ka sana ka kele pangamologa ameke
pa'e nga Lau Ae Nutu Kanna ae? Ke role roma, kapunu mannangana, na ‘i ke kuma
ka agau apanung ba navale.’
5 Ba ke role roma, ‘Kurumea ollaeala mana, na apanung nge ka'e tamana bae
naname, na i nge pagiu kala nge napengana, na ri pana lua ka la ri ra mira kena mana’.
6 Minmina na ri pana lua ka sana ri pana lua muni. Ke sa. Ka ri ra mira kena mana.
Minmina na agau te sane nge sa'vatote oru ae Nutu pagaotue.”
7 Nae Parisio nginngina keke ballage roma, “Ngaroma minmina, na ke meimia nae
Moses ke rolea bangapaga laeala pala ore role roma, ‘Agau e bai ta pelenge napengana
nge tunge lau e ture palingravung rea rongana te napengana, na nge ba'e na nge lao?’ ”
8 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ka miau ra longasakana raumana, minmina nae Moses
ke ngata ta miau pelenge namiaupengana memena. Ava kapunu mannangana, na
bainga laeala ke sane momo.
9 Ba iau nga role kamiau roma, agau ora napengana sane keno kala nga apanung
tetoto ava i ke pelea na ke kamapitakama ka avale tetoto, agau laeala e pelea
napengana ke baia bainga e nga kenong kala nga avale a sana i a napengana.”
10 Ka ina barangalele rae Iesus kanna ke longe pangamologa laeala, na ri keke loa te
i na keke role kia roma, “Ngaroma nge isopa minmina ta apanung pelenge napengana,
na ke pe ta ragau momong ma ri ra taulai mana.”
11 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ava ke isopa ta ragau palu ta ri loangakurumea
pangamologa laekolong. Ragau rae Nutu tunge gingginga laeala te ri mana.
12 Iau ka role minmina kurumea, ka ragau matantana re sane ke kamapitakama.
Palu ka ri ra ragau matana laeala onra lovaingana e ta ravale ke sane momo nge
ri ina nareamemena ke toapisigi rea. Ba palu nge ri ka ri ra ragau onreke toto
rea ta baina sana nga karea goe. Ba palu muni keke parototokala rea muni ta ri
nga manereasa kamangpitakama ta baina ri ngeke kumkuma ka kumangng e nga

Nutu kelangpatalingana nga tava. Ngaroma agau te nge totorong ta i loangakurumea pangamologa laeala, na i nge loakurumea.”

Goe Reke Sisina Ba Nutu Kelangpatalingana

13 Na ragau palu keke atu ka goe reke sisina te Iesus ta baina i nge ulopaia kamana nge ri ba nge kava te Nutu te ri. Ava barangalele ra kanna keke sanggipita rea.
14 Avae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Ka ule ragoeme ngeke atu te iau, ba manemiausa bongakala rea ta Nutu kelangpatalingana nga tava ka orae ragau reke ulopisigi rea muni ma goe kokorai.”
15 Ba ka ine ulopaia kamana nge ri tapu, na i ke kutapu ba ke ka'e inaeala.

Taulai A I A Kilipukana

16 Ka kae te na agau te ke loa te Iesus, na ke ballage roma, “Apangalomatanakana, iau nga kuma ka bainga e pe a taru ta ravunge mauling e momo passavele?”
17 Nae Iesus ke ale roma, “Ko meimia o ballaga iau ta bainga a taru ke pe? Ka sana agau te pe, avae Nutu kasikena mana. Ava ngaroma ngo bai ta lunga lakallo ta mauling, na ngo taokurumea bangapaga rae Nutu kanna.”
18 Na agau laeala a taulai ke ballage roma, “Ava iau nga taokurumea bangapaga ra taru?” Nae Iesus ke role kia roma, “One ko sano ngo sapune agau te, ba ko sano ngo keno kala nga avale a sana i a ningpengana, ba ko sano ngo golo, ba ko sano ngo turu goang,
19 ba one ngo alapagpage tamang bae name, ba ngo materaumane agau tetoto basema ino materaumana one muni.”
20 Na taulai laeala ke role kae Iesus roma, “Iau ka tataokurumea bangapaga kokorong kinung tapu. Ava iau ka moro ta taru tale?”
21 Nae Iesus ke role kia roma, “Ngaroma ngo bai ta leleng tupu mannangana, na ngo loa ba ngo ba ka oru ra kaning, nga baina one ngo rave lollokanna ki. Na ngo tavoa ka lollokanna nginngina ta ra sillolo. Na one ka la kanga ka oru reke pepe re nga Nutu mallena nga tava. Na ngo atukurume iau.”
22 Ava ka ina taulai laeala longe pangamologa laeala, na i ke lao ka lonataningana kurumea, ka i a agau ora kana ka oru papatu raumana.
23 Nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau a kilipukana ka baingana lilli raumana ta lunga lakallo ta Nutu kelangpatalingana nga tava.
24 Ba nga role kamiau muni roma, posi a kamele te lungana nga bulongpita ore nga sainga masina ke ate raumana nga agau a kilipukana te lungana nga Nutu kelangpatalingana.”
25 Ka ina barangalele ra kanna ke longe pangamologa laeala, na ri keke magio raumana ba keke ballage roma, “Ngaroma minmina, nae Nutu ke la ravunglelenge tai mannangana?”
26 Nae Iesus ke kela te ri na ke role kerea roma, “Ragau ka sana likirea ta kumangng ka oraeala bavakena, avae Nutu ka kana ka gingginga ta kumangng ka orume kinung.”
27 Nae Pita ke role kia roma, “Mangng ka ka'e orume kinung ta loangakurume one, minmina na ka la mangng ravunge taru?”
28 Nae Iesus ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngarume, nga ina orume kinung nge lele pau inae Agau Tuna la tarang nga tarang ae i e nga kelangpatali ore ngailu raumana, na miau raka loakurumea iau kaka la tarang nga tarangame ka ri tangulelu ba lua re nga kelangpatali bole. Na kaka la kelangpatali ta galiau re ngae Israel ra ri tangulelu ba lua.

29 Ba ragau kinung reke ka'e bale rae ri, o tataokerea memena, o teiteikerea memena,
o liurea piau memena, o tamarea memena, o nareamemena, * o goe rae ri, o ura rae
ri ta ri loanga kurume iau keke la ravunge karea oru papatu ngailu muni nga oru
nginngina. Ba ri keke la ravunge mauling e momo passavele bole.
30 Ava ragau papatu ra ri re kapunu sonrau, ka la ngarume na ri re ngarume. Ba
ragau papatu re ngarume sonrau, ka la ngarume na ri re kapunu.

20

Pangateningkala Ore Ta Barangalele Reke Umma Nga Ura

1 "Iau ka role minmina kurumea, Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena
ma agau te a kana ka mogalo ina papatu ore loa lagapotu ka sinro luluna ta kolinge
barangaleleme ta ri kumangng nga ura ae i.
2 Ka ine kalipa ka ragau palu, na i ke ngata ta kolinge kenakena kumangngana ka
kae laeala ka lollokanna kena a masina. Na ke ba rea ta ura ta ri kumangng.
3 "Ngarume isura, ka kae matana basema lima ba tugulu ka sinro, na i ke loa lagapotu
muni ta malle nga koling kaning, na ke kele ragau pattoto reke meisinsi mana nga
inaeala. Ba ri ke sane ke kumkuma ka otte.
4 Na ke role ka ragau nginngina roma, 'Miau ngaka loa na ngaka kuma nga ura ae
iau bole, na iau ka la koling miau kurumea kumangng ngamiaungana.'
5 Minmina na ri keke loa ta kumangng nga ura ae i bole.
"Ba ka pula ba ka kae matana basema mologi ka laio, na i ke loa muni na ke kalipa
ka ragau pattoto ta ri kumangng nga ura ae i bole.
6 Ba ka kae matana basema lima ka laio, na i ke loa muni, na ke kalipa ka ragau
pattoto muni reke meisinsi mana, ba ke ballaga rea roma, 'Kaka maimia aka meisinsi
mana nakai ka kae laekia bavakena?'
7 "Na ri keke ale roma, 'Ka sana agau te koli mangng ta kumangng, minmina na
mangng ka maisinsi mana nakai.'
"Na i ke role kerea roma, 'Miau ngaka loa, na ngaka kuma nga ura ae iau bole.'
8 "Na ka laio ina kae rongo tapu, na ura tamana laeala ke role ka barangalele a kanna
e kapunu roma, 'Ngo kiue barangalele reke umma nga ura, na ngo koli rea. Ngo paturu
nga ne ngeke lele ngarume bavakena, na ngo kolia kenakena nge ri. Ba ngarume na
ngo kuma minmina ta ngo lele nga ne ngeke pature kumangng kapunu mannangana.'
9 "Minmina na reke pature kumangng ngarume bavakena keke atu, na kenakena
nge ri ke rave lollokanna kena a masina.
10 Ba ka ina ragau ra ura tamana koli rea kapunu mannangana keke atu, na ri ka
loreangana roma, ri keke la ravunge lollokanna palu muni. Ava ke sa. Kenakena nge
ri ke rave lollokanna kena a masina bole.
11 Ba ka ineke rave lollokanna laeala, na keke loa ka kaoreame ka ura tamana
12 roma, 'Ragau ngakong reke lele ngarume bavakena keke kuma ka kae matana
kena mana. Ba one ko koli rea basema ri keke tolea kumangng e bollau ba kae
mammangana base mangnga mana.'
13 "Ava ura tamana laeala ke alakale te e nge ri roma, 'Koli, iau ka sana kuma ka otte
e soali nge one. Pala na itaua amaka ngata kinung ta lollokanna kena a masina, o ke
sa?
14 Ngo rave kurung na ngo loa. Ava iau ka bai ta tungnge kuru ora tongana kena
mana ma kurung ta agau laekia e pature kumangng ngarume bavakena.
15 Ke meimia, ke parototokala ta iau kumangng kurumea laungana mana ka
lollokanna a kanau ae? O baingau ina iau a atungakana ke bai one ta busing ae?' "

* **19:29:** Lau palu ra ri ke pa rea pala keke ule "o nareapengana memena" nga inaekia bole.

16 Nae Iesus ke rongo ka pangateningkala laeala roma, “Minmina mana na ragau re
ngarume sonrau, ka la ngarume na ri re kapunu. Ba ragau re kapunu sonrau, ka la
ngarume na ri re ngarume.”

Iesus Ke Pamologa Muni Ta Matengana Ngarume

17 Ka inae Iesus lolapatae tae Ierusalem, na i ke ngaluvalakale Pana Tangulelu Ba
Lua, na ke role kerea roma,
18 “Ita kaka la loangapatae tae Ierusalem, na agau te ke la pulinge Agau Tuna ta re
kapunu nga pirisme ba ra pangalomatanakana nga bangapagame kamareame. Na ri
keke la kalingnanange, ba keke la roleng ta i nge mate.
19 Na keke la pulinge ta ragau ra sana ri ra Iura kamareame ta ri rolengpagalising
kia, ba sapinge, ba katungpitange nga maiskovu. Na i ke la mateng. Ava nga kae a
mologi ngarume nga matengana, nae Nutu ke la pangasigingpage nga mateng.”

Iems Bae Ion Nareame Ke Matea Ta Ri Nga Ri Re Kapunu

20 Nae Sepeti napengana kala nge tuna memena ra barangalele lua rae Iesus kanna
keke loa te Iesus. Na avale laeala ke parovanu, ba ke bai ta balinglagange Iesus ta otte.
21 Nae Iesus ke ballage roma, “Ko matea taru?”
Na avale laeala ke role kia roma, “Iau ka matea ta one ngo role, na goe lua rae iau
ngeke tara kokoro nge one nga kelangpatalingang ngarume. Te nge tara nga bavang e
pe ba te nge tara nga bavang a laeva.”
22 Avae Iesus ke role kerea roma, “Miau ka sana lomiaumatana ka taru a miau ka
balaglaga iau te. Kaka totorong ta inung nga gato a iau la inung ngia ae?”
Na ri pana lua keke ale roma, “Mangng ka totorong.”
23 Nae Iesus ke role kerea roma, “Onemea kaka la inung nga gato ae iau. Ava ka
sana kumangng a kanau ta roleng ta miau tarang nga bavau e pe ba nga bavau a laeva.
Tamau ke kalitupe malle nginngina ta ragau ra i mate rea ta ri momong ngi.”
24 Ka ina barangalele rae Iesus kanna ka ri tangulelu ke longe balinglaga a pana lua
nginngina ra koli kanrea, na balinglaga laeala a kanrea ke sane tani masi nge ri.
25 Avae Iesus ke kiu rea te i, na ke role kerea roma, “Miau ka lomiaumatana
roma, re kapunu nga ra sana ri ra Iura keke umma ta bongatalala rea kalaoka ka
kaoreaginapitangana kerea, ba ravollalaukerea memena keke umma ta barangalele
rea ka ginggingngarea.
26 Ava miau sana ngaka bai minmina. Ke sa. Agau e bai ta leleng i a avolau ngaliua
nge miau nga i a akumangngatulu ae miau.
27 Ba agau e bai ta i e kapunu ngaliua nge miau nge momo ma i a agau te a miau ka
baralellea ta i kumangng ka kumangng a kanmiau mana.
28 Ollaeala ka tongana kena mana ma inae Agau Tuna sane atu ta agau te kumangng
ka kumangnga te te i. Ke sa. I ke atu ta kalaunge ragau, ba ta i tungnge maulingngana
ta kolinglelenge ragau papatu nga pulangkala e nga kumangng ka bainga reke sosoali
nge Nutu raguna.”

Iesus Ke Papea Ragau Lua Ra Matarea Kanname Ke Su

29 Ka inae Iesus kala nga barangalele ra kanna ke lelemalaglaga ngae Ieriko, na
malua e bollau keke lolakurumea.
30 Ba rapanung lua ra matarea kanname ke su keke tattara nga pamau laeala bavana.
Ba ka ineke longo roma, Iesus ke umma ta kavesinglele rea, na keke reli kaligi roma,
“Avolau, One ae Revit Sivuna, nga longnana mangng!”
31 Na maluame keke sanggipita rea ka pangarulung ngareangana kerea. Ava ri keke
reli kaligi ka reling e bollau muni roma, “Avolau, One ae Revit Sivuna, nga longnana
mangng!”

32 Nae Iesus ke maisi ba ke kiu te ri roma, “Onemea kaka matea ta iau maingamia kamiau?”
33 Na ri pana lua keke role kia roma, “Mangng ka matea ta matamangng kanname ngeke kela.”
34 Nae Iesus ka lonananna rea, na ke kali ka matarea kanname. Ba ka pannasa mana, na matarea kanname ke pe. Na ri keke loakurumea Iesus.

21

Ragau Serengakala Ngareangana Inae Iesus Lu Tae Ierusalem

1 Na ka inae Iesus kala nga barangalele ra kanna ke lele kokoro tae Ierusalem, ba keke lele ngae Betage a i a maga kunna e momo ngae Kapoponga Nga Bega Ra Oliv, nae Iesus ke ba'e barangalele lua ra kanna
2 ka potongana kerea roma, “Onemea ngaka loa ta maga kunna laeala e ngamuga nge onemea. Ba nga ina miau nga lu ngia, na ka panna laeala mana na kaka la kalingpa ka ronki eke samapite nga inaeala kala nga goekia. Ngaka luva rea, na ngaka atu ki nasai te iau.
3 Ba ngaroma agau te nge role kamiau ka pangamologa te, na ngaka role kia roma, ‘Avolau ka kanna ka kumangng ki,’ ba i ke la bangagaliu rea bolvole.”
4 Na ollaeala ke lele ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona rolea pala nge lele mannangana ine role roma,
5 “Ngaka role kae Saion tuna piau roma,
‘Ngo kele, kelangpatali ae one ikolong e tatu te one,
ke tatu ka tarangapaingana nga ronki te ma i a agau a sana giana.
Ke tattarapai nga ronki te a lumangngapau. Ke tattarapaia nga ronki goekia.’ ”
6 Minmina na barangalele lua nginngina rae Iesus kanna keke loa, na keke kuma kurumea Iesus potongana kerea.
7 Na keke atu ka ronki laeala kala nga goekia te Iesus. Na keke unapaia lungapaga ngae ri re ngapotu nga ronki gireame. Nae Iesus ke tarapai ngi.
8 Na ragau papatu keke unasilagi ka lungapaga ngae ri re ngapotu nga pamau, ba pattoto keke sava'e bega kamaname, na keke una rea kurumea pamau.
9 Ba malua reke tatao ngamuga nge i, ba ne nge ngarume keke kikiu kaligi roma,
“Osana* te Revit Sivuna!”
“Nutu ke kavitulu raumane aekia e atu nge Nutu Avolau giana!”
“Osana te Nutu e momo ngailu raumana!”
10 Nae Iesus lungana lakallo tae Ierusalem ke bai ka maimai e bollau ngaliua nga ragau kinung reke momo nga maga kunna laeala e bollau. Ba ri keke balaglaga roma, “Agau laekolong ka i a tai mannangana?”
11 Na maluame keke role roma, “Aekia ka i ae Iesus a i a agau laeala e toe Nutu kaona e ngae Nasaret ngallo ngae Galili.”

Iesus Ke Taomalage Ragau Reke Bava Ka Orume Ngallo Nga Tempel

12 Nae Iesus ke loalu ta tempel, na ke taomalage ragau kinung reke kolkoli beke bava ka orume ngallo nga inaeala. Ba ke bapalipisigi ka pala onrae ragau reke tungugaliliue lollokanna. Ba ke bapalipisigi ka tarang onrae ragau reke bava ka manu ra kulao.
13 Ba i ke role kerea roma, “Keke pa'e Nutu pangamologangana pala ore role roma, ‘Keke la patonge bale ae iau ka bale ore nga kavang,’ ava miau kaka bavai kia ma i a ‘malle a ragolongkana ta ri katungkala.’ ”
14 Na ragau ra matarea kanname ke su, ba ragau ra kaereame ke mate keke atu te i ngallo nga tempel, na i ke pape rea.

---

* **21:9:** Osana ka i a pangamologa inte nga kaling ae Iburu ora mirana roma, “Ngo ravulele mangng!”

15 Ava ka ina re kapunu nga pirisme ba ra pangalomatanakana nga bangapagame
ke kele oru reke pepe raumana ra i kuma ki, ba ka ineke longe ragoeme ineke kikiu
nga ina re nga tempel roma, “Osana te Revit Sivuna,” na oru nginngina ke sane ke tara
masi ngallo nge ri.
16 Na keke ballage Iesus roma, “Ko meimia, ko sano longe goe kokorai pangamologa
ra kanrea ae?”
Nae Iesus ke ala rea roma, “Iii, iau ka longe. Ke meimia, miau ka sana ka kele
pangamologa laeala eke paˈe pala nga Lau Ae Nutu Kanna ae? Ke role roma,
“ ‘One ko bai ka pangamologa onreke kalapagpaga one ta ri lelengmalaga nga goe reke
sisina ba nga goe ra nareame mena ke pasisiu rea kaoreame’.”
17 Nae Iesus ke ka rea, na ke lelemalaga ngae Ierusalem ba ke loa tae Betani. Na i ke
momo nga maga laeala ka rigo laeala.

Bega A Pik Ke Manani

18 Ka sinro luluna, nae Iesus ke galiliu tae Ierusalem muni, ba i ka mate kana.
19 Na i ke kele bega te a pik ore maisi mana me i nga pamau bavana. Na i ke loa ta
bega laeala, ava ke sane kalipa ka kanna te. Ke sa. Ka lalauname mana. Na i ke role
ka bega laeala roma, “Ke sane ke la kaning nge one ka kae te muni!” Ba ka pannasa
mana, na bega laeala ke manani.
20 Ba ka ina barangalele rae Iesus kanna ke kele ollaeala e lele nga bega laeala, na ri
keke kallo raumana ba keke ballage roma, “Bega laeala a pik ke manani bolvole mina
ngaetai?”
21 Nae Iesus ke ala rea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
ngaroma miau nga lomiaupatokona, ba sana nga lomiau lualua, na miau ka sana ka la
kumangng ka kumangng laekia a iau kuma kia nga bega a pik mana. Ke sa. Miau kaka
la totorong ta roleng ka kapangng laeo roma, ‘Ngo sigipaga na ngo tugutao lakallo ta
pelau,’ na ollaeala ke la leleng mana.
22 Ba ngaroma nga lomiaupatokona ina miau ka kavkava, na kaka la ravunge taru
ra miau ka ballaga tao.”

Keke Ballage Iesus Ta Ginggingngana Puna

23 Ba ka inae Iesus lu lakallo ta tempel, na re kapunu nga pirisme bae Iurame
ravollalaukerea memena palu keke loa te i ine palomatantane ragau, na keke ballage
roma, “One ko rave gingginga ta one kumangng ka oru kokorai mina ngaetai? Ba tai
ke tunge gingginga laekolong te one?”
24 Nae Iesus ke ala rea roma, “Iau nga ballaga miau ka balinglaga te bole. Ba ngaroma
miau ngaka alamasia balinglaga a kanau, na iau bole ka la turung te miau ka tai ke
tunge gingginga ta iau kumangng ka oru kokorai.
25 Ion kumangngana e nga pangamagoe ka puna mina ngaetai? Ka puna nge Nutu e
momo nga mallena nga tava, o ka puna nga ragau?”
Na ri keke paturu ta palingpangamologa ngaliua nge ri muni roma, “Ngaroma ita
ngaka role roma, ‘Ka puna nge Nutu e momo nga mallena nga tava,’ na i nge ballaga
ita roma, ‘Minmina na, ke meimia na ka sana lomiaupatokona te i?’
26 Ava ngaroma ita ngaka role roma, ‘Ka puna nga ragau,’ na ita ngaka mataue ragau
kurumea, ri ka loreapatokona roma, Ion ka i a agau te e toe Nutu kaona.”
27 Minmina na ri keke ale Iesus roma, “Mangng ka sana lomangngmatana.” Nae
Iesus ke role kerea roma, “Iau bole, ka sana la turung te miau ka tai ke tunge gingginga
ta iau kumangng ka oru kokorai.

Pangateningkala Ore Ta Agau Te Tuna Memena Ka Ri Lua

28 “Ava miau ka lomiauvavai mina ngaetai? Ka agau te ora kana ka goe lua ra panung
ke momo. Ka kae te na i ke loa ta ne kapunu na ke role kia roma, ‘Tugu, ngo loa na ngo
kuma nga ura sonrau.’
29 “Na i ke ale tamana roma, ‘Iau sana nga loa,’ ava ngarume na i ke kampiliue
ramana na ke loa.
30 “Ngarume na ri pana lua tamarea ke loa ta na lua, na ke role kia roma, ‘Tugu, ngo
loa na ngo kuma nga ura sonrau.’ Na goe laeala ae i a lua ke ale roma, ‘Avolau, ka la
iau loanga,’ ava ke sane loa.
31 “Na iau nga ballaga miau roma, tai nga goe lua nginngina ke longo te tamana?”
Na reke longlonge pangateningkala laeala a Iesus kanna keke ale roma, “Ne
kapunu.”
Nae Iesus ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
ragau reke raravukinunge takisme ba ravale ra pamau luana keke la lunga lakallo ta
Nutu kelangpatalingana pala nge miau.
32 Iau ka role minmina kurumea, Ion ke atu te miau ta pangapanau miau ka pamau
ore ta leleng tupu nge Nutu raguna, ava ka sana lomiaupatokona te i. Ava reke
raravukinunge takisme ba ravale ra pamau luana ka loreapatokona te i. Ba bole
miau kaka kele ineke kuma minmina, ava ngarume na ka sana ka bali ka gimiau ta
baingamiau reke sosoali ba ka sana lomiaupatokona te i.

Pangateningkala Ore Ta Ragau Reke Paˈtalo Rea

33 “Miau ngaka longe pangateningkala te muni. Ka agau te a kana ka mogalo ina
papatu ke momo. Ba i ke kuma ka ura te eke toaˈe gerepeme ngia. Na ke kavitotokale
ura laeala ka savanau a i a lollo. Ba ngallo nga ura laeala i ke kilia lulu te ore nga
paˈtangapelange gerepeme ba kumangng ka uain ngia. Ngarume na i ke kuma ka bale
e loa lakailu ore nga agau e ellapatali ta ura laeala. Ka ine kuma ka oru nginngina
tapu, na i ke paˈtaloe ragau palu ta ri kelangpatali ta ura laeala. Na ke loa ta maga te
e ngatauga.
34 Ngarume, ka ina kae e nga lalang ke kokoro, na i ke baˈe ra kumangngatulu ra
kanna ta ragau nginngina ra i paˈtalo rea, ta baina ri ngeke tunge kana kaning palu.
35 “Ava ra nginngina ra i paˈtalo rea keke rave ra kumangngatulu ra kanna, na keke
balia te, ba keke sapune tetoto, ba keke tamalipune na mologi ka lollome.
36 Na ura laeala tamana ke baˈe ra kumangngatulu ra kanna palu muni. Ka ri papatu
muni nga ra kumangngatulu nginngina ra i ba rea pala. Ava ra nginngina ra i paˈtalo
rea keke balia ra kumangngatulu nginngina bole.
37 Ngarume muni, na ura tamana laeala ke baˈe tuna te ri ka rolengana roma, ‘Ri
keke la longa te tugu.’
38 “Ava ka ina ragau nginngina ra i paˈtalo rea ke kele tuna, na ri keke palirole kerea
roma, ‘Aekia ka i a ura tamana tuna. Ita ngaka sapune nga baina nga kara ka ura
laekia.’
39 Minmina na keke gulaemalaga kia nga ura, na keke sapune.”
40 Nae Iesus ke ballage reke longlonge pangateningkala laeala roma, “Minmina na,
ka ina ura tamana nge atu, na i ke la maingamia ka ragau nginngina ra i paˈtalo rea?”
41 Na reke longlonge keke ale roma, “I ke la baingasoalinge ragau nginngina reke
sosoali raumana, na nge paˈtaloe ragau pattoto ka ura laeala. Ke la pangatalonge ragau
onreke la tungnge kana kaning nga kae e nga lalang.”
42 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ke meimia, miau ka sana ka kele pangamologa
laeala eke paˈe pala nga Lau Ae Nutu Kanna ae? Ke role roma,
“ ‘Lollo ama ra popongpita ke tangulelea
ke lele i a lollo kena a kana ka gingginga ma maisi e maisgingging ka bale;
Nutu a i a Avolau ke kuma ka ollaeala,

na mangng ka kele, na ke pe raumana.'
43 "Minmina na iau nga role kamiau roma, Nutu ke la ravungpatali ka kelangpatalingana nge miau, na ke la tungnge ta ragau barana te onre la kumangng kurumea lonangana.
44 Ngaroma agau te nge pupai nga lollo laeala, na i ke la gitungpalikolo kia. Ava ngaroma lollo laeala nge pupai nga agau te, na lollo laeala ke la popongpalgamung ka agau laeala."
45 Na ka ina re kapunu nga pirisme ba Parisiome ke longe pangateningkala nginngina rae Iesus kanna, na ri keke kelapatokona roma, i ke rorolea pangamologa re te ri mana.
46 Minmina na ri keke sissilia pamau ta ri launge, ava keke mataue maluame kurumea, ri ka loreapatokona roma, Iesus ka i a agau te e toe Nutu kaona.

22

Pangateningkala Ore Ta Kaning E Bollau Nga Palingravung Rea

1 Nae Iesus ke role kerea muni ka pangateningkalame roma:
2 "Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma kelangpatali te ore bai ta bainge kaning e bollau ta pangaserengkalange tuna ine la kamangpitakama.
3 Ba pala ta kaning laeala e bollau nga palingravung rea, na i ke ba'e ra kumangngatulu ra kanna ta ri kiunge ragau ra i mate rea ta ri atung ka kae laeala. Ava ra nginngina ka sana omorea ta ri atung.
4 "Ngarume na i ke ba'e ra kumangngatulu pattoto ka rolengana kerea roma, 'Miau ngaka loa, na ngaka role ka ra ngama ra iau ba te ri ta ri atung roma, "Ngaka longo, iau ka kalitupe kaning ae iau tapu. Iau ka balia bulmakaume ba posi reke panro kinung, ba ka kalitupe orume kinung tapu. Ngaka atu ta kaning e bollau e nga palingravung rea." '
5 "Ava ra nginngina ra i ba te ri pala ke sane ke longo ta ra kumangngatulu ra kanna. Ke sa. Keke loa ta iname kalaoka kurumea loreangana mana. Te ke loa ta kumangng nga ura ae i, ba tetoto ke loa ta kumangng a kanna e nga ravung lollokanna.
6 Ba pattoto nge ri keke rave ra kumangngatulu ra kelangapatali laeala kanna, na keke pamiralali rea ba keke sapunu rea.
7 Na kelangpatali laeala ka iukia raumana. Minmina na i ke ba'e galiau rae i re nga baling, na keke loa eke balipune ra nginngina reke sapune ra kumangngatulu ra kanna. Ba keke tune maga kunna ae ri e bollau.
8 "Na i ke role ka ra kumangngatulu ra kanna roma, 'Iau ka kalitupe kaning e bollau nga palingravung rea tapu, ava ragau ra iau ba te ri ta ri atung ka sana ri ra ragau reke pepe ta ri atung ta kaning laekia.
9 Minmina na ngaka loa ta pamau reke bollalau, na ngaka role ta ragau kinung ra miau ka kalipa kerea nga ina nginngina ta ri atung ta kaning e bollau nga palingravung rea.'
10 Ka baina ra kumangngatulu nginngina keke loa lagatauga ta pamaume, na keke ravukinunge ragau kinung ra ri ke kalipa kerea. Keke rave ragau reke pepe, ba ragau reke sosoali kinung. Na bale laeala eke katukala ngia ta pangaserengkalange palingravung rea ke ponu ka ragau.
11 "Ava ka ina kelangpatali laeala lu lakallo ta kelange ragau reke tattara nga kaning laeala, na i ke kelapa ka apanung te ore sane lupage nena ka lungapaga matana eke lupagpaga rea ka kae e nga palingravung rea.
12 Minmina na i ke ballage apanung laeala roma, 'Koli, ko sano lupage ning ka lungapaga matana eke lupagpaga rea ka kae e nga palingravung rea, ava ko lu lakallo ta malle laekia mina ngaetai?' Ava apanung laeala ka sana kanna pangamologa.

13 “Na kelangpatali laeala ke role ka ra kumangngatulu ra kanna roma, ‘Ngaka
samapite apanung laekia kaename ba kamaname, na ngaka tamalimalaga kia lakallo
ta osuguna e ngapotu, nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la tanaginge
ngingireame ngia.’ ”
14 Nae Iesus ke rongo ka pangateningkala laeala roma, “Iau ka role minmina
kurumea, ragau rae Nutu ba te ri ta ri atung ka ri papatu, ava i ke tore tutuna mana.”

Balinglaga Re Ta Takis Reke Tungtungu Rea Ta Gavaman

15 Nae Parisiome keke loa, na keke potopita ta ri launge Iesus ka pangamologan-
ganame.
16 Minmina na ri keke ba'e barangalele palu ra kanrea kala nga ragau palu onreke
pato rea ka Erotome ta ri avange Iesus ka balinglagame. Na keke ballage Iesus
roma, “Apangalomatanakana, mangng ka lomangngmatana roma, pangamologa ra
kaning ka kaomannmannangana ki, ba one ko palomatantane ragau kurumea Nutu
lonangana mannangana. Ba ka lomangngmatana roma, one ko sano mataautaue agau
te ta ko sano pulia te ngailu nga tetoto.
17 Minmina na ngo turupaga mangng, one ka longvavai mina ngaetai? Bangapagame
keke parototokala ita ta tungnge takisme te Sisa, o ke sa?”
18 Avae Iesus ka lonamatana ka ineke bai ta baingasoalinge, minmina na i ke role
kerea roma, “Miau ra goangakana, kaka maimia aka amva ta patugungtao iau?
19 Ngaka pakosi iau ka lollokanna te aka takiskis kia. Na ri keke kosi ka lollokanna
te te i.”
20 Na i ke ballaga rea roma, “Tai ka kannuna ba giana ikia?”
21 Na keke ale roma, “Orae Sisa.”
Na i ke role kerea roma, “Minmina mana na miau ngaka ale oru rae Sisa kanna te
Sisa, ba ngaka ale oru rae Nutu kanna te Nutu.”
22 Ka ina ri ke longe pangamologa laeala, na keke kallo raumana. Minmina na ri
keke ka'e, na keke lao.

Iesus Ke Pamologa Ta Sigingpaga Nga Mateng

23 Ka kae laeala mana, nae Sarusi palu keke atu te Iesus ta ri balinglagange ka
balinglaga te. Ka ri ra ragau ra sana loreapatokona roma, reke mate keke la sigingpaga
nga mateng muni. Minmina na ri keke role kae Iesus roma,
24 “Apangalomatanakana, pala nae Moses ke role roma, ‘Ngaroma apanung te nge
matepatalia napengana ba ka sana nerea goe, na apanung laeala tataokia o teiteikia
nge ravupaga ka avale laeala ta baina apanung laeala e mate nga nena goe nge i.’
25 Na ngo kele. Ka pana lima ba lua onra panung ra ri ra koli keke momo kala nge
mangng. Ba ri ka tamarea kena. Na ne kapunu ke kamapitakama ka avale te, ava ke
mate. Ba ri pana lua ka sana nerea goe. Minmina na apanung laeala e mate ke ka'e
napengana nge kolingana.
26 Na na lua ke ravupaga ka avale laeala, ava ke mate. Na ngarume na na mologi ke
rave, ava i ke mate bole. Minmina na mateng ke rongo ka pana lima ba lua nginngina
ra koli kinung.
27 Na ngarume bavakena, na avale laeala ke mate bole.
28 Minmina na nga kae e nga sigingpaga nga mateng, na tai mannangana nge ri
ka la napengana nga avale laeala kurumea, ri pana lima ba lua ra koli kinung keke
kamapitakama kia?”
29 Avae Iesus ke role kerea roma, “Miau ka sana lomiaumatana ka pangamologa reke
momo nga Lau Ae Nutu Kanna, ba ka sana lomiaumatana kae Nutu ginggingngana
bole. Minmina na miau kaka taopa.

30 Iau ka role minmina kurumea, ngarume, nga ina reke mate ke la sigingpaga nga
mateng, na ri ke sane ke la kamangpitakama. Ba ke sane ke la palingtunga rea ta ri
kamangpitakama bole. Ke sa. Ri ka la tongarea kena ma anggelo reke momo nga Nutu
mallena nga tava.
31 Ava nga sigingpaga nga mateng, miau ka sana ka kele pangamologa laeala a Nutu
kanna eke pa'e pala ae? Ke role roma,
32 'Ka iau ae Nutu ae Abaram, bae Aisak, bae Iekop.' Minmina na ka sana i ae Nutu
orae ragau reke mate. Ke sa. Ka i ae Nutu orae ragau reke mauli."
33 Ka ina maluame ke longe Iesus pangamologangana laeala, na ri keke kallo
raumana ka pangalomatana ra kanna.

Bangapaga Ae Nutu Kanna Ore Bollau Raumana

34 Ka inae Parisiome ke longe inae Iesus parule Sarusime minmina, na ri keke
katukala kinung te i.
35 Na te e nge ri a i a alomatanakana ka bangapagame ke bai ta avange Iesus ka
balinglaga te. Minmina na i ke ballage roma,
36 "Apangalomatanakana, bangapaga a taru ke bollau raumana nga bangapagame
kinung?"
37 Nae Iesus ke ale roma,
"One ngo materaumane Avolau a i ae Nutu ae one ka long iname kinung, ba ka
longmatenganame kinung, ba ka longmatananganame kinung.
38 Bangapaga laeala ka i a bangapaga e kapunu ba bangapaga e bollau nga banga-
pagame kinung.
39 Ba bangapaga a lua ka tongana kena ma naeala e kapunu roma,
'One ngo materaumane agau tetoto basema ino materaumana one muni.'
40 Bangapagame kinung ba pangamologame kinung ra reke toe Nutu kaona kanrea
keke maispai nga bangapaga lua nginngina."

Karais Ka I Ae Revit Sivuna Mana Ae?

41 Ka inae Parisiome ke katukala kinung minmina, nae Iesus ke ballaga rea
42 roma, "Ka lomiauvavai te Karais mina ngaetai? Ka i a tai sivuna?"
Na ri keke ale roma, "Ka i ae Revit sivuna."
43 Ka bainae Iesus ke ballaga rea roma, "Ngaroma minmina, na ke meimia nae Revit
ke patoe Karais kae 'Avolau' kurumea Kannu Ae Nutu taongamugangana kia? Iau ka
role minmina kurumea pala, nae Revit ke role roma,
44 " 'Nutu a i ae Avolau ke role kae Avolaukau roma:
"Ngo tara nga bava nga kamau e pe nga malle a alangpaga
ta nge lele nga kae laeala ina iau la ulopisiginge reke bai'iu kone ngape nga kaeng
sianame." '
45 Revit muni ke patoe agau laeala kae Avolaukia. Minmina nae Karais ka i ae Revit
sivuna mana mina ngaetai?"
46 Ka inae Iesus rolea pangamologa laeala, na ka sana agau te totorong ta alanggaliue
ka pangamologa inte mana. Ba ngarume nga kae laeala, na ragau kinung keke matau
ta ri balinglagange Iesus ka balinglaga te muni.

23

Iesus Ke Turupote Parisiome Ba Ra Pangalomatanakana Nga Bangapagame Bain-gareame

1 Nae Iesus ke role ka maluame kala nga barangalele ra kanna
2 roma, "Ra pangalomatanakana nga bangapagame bae Parisiome keke rave malle
e nga taongamuga nge Moses.

3 Minmina na miau ngaka longlongo te ri, ba ngaka lolakurumea pangamologame
kinung ra ri ke tungu rea te miau. Ava sana ngaka lolakurumea baingareame. Iau ka
role minmina kurumea, ri keke rorolea orume, ava ri muni ke sane ke lolakurumea
oru nginngina.
4 Keke ligoe ligongpita reke maena raumana na keke patololoea ragau ki, ava ri muni
ka sana omorea ta kalange kamarea ririna te mana ta paunga rea.
5 "Orume kinung ra ri ke kumkuma ki keke kuma ki ta baina ragau ngeke kela rea,
na ngeke kinpataea giareame. Keke umma ta pangavolaunge oru re nga pulinglunge
pangamologa rae Nutu kanna ngi onreke samapitpita rea nga ramareame. Ba keke
umma ta ulonge oalo reke gavili nga lungapaga nga ri sigirea mataname. Keke
kumkuma ka oru nginngina ta baina ragau nga loreavavai roma, ka ri ra ragau reke
lolakurumea Nutu lonangana mannangana.
6 Keke materaumane malle a alangpaga nga kaning reke bollalau, ba keke materau-
mane taranga ra ravollalau ngallo nga sinagogme.
7 Keke materaumane ragau ta ri kalangapaga rea ka ineke lele nge ri nga malle
re nga banga ka kaning. Ba keke materaumane ragau ta ri patongo rea kae
'Apangalomatanakana.'
8 "Ava nge miau, sana ngaka matea ta ragau patongo miau kae 'Apangalo-
matanakana.' Iau ka role minmina kurumea, ka kamiau ka Apangalomatanakana
kena mana, ba miau kinung ka miau ra koli.
9 Ba sana ngaka patoe agau te e nga mogalo laekia e ngape ka tamamiau. Iau ka role
minmina kurumea, ka Tamamiau kena mana, ba i ke momo nga mallena nga tava.
10 Ba sana ngaka matea ta ragau patongo miau ka re kapunu. Iau ka role minmina
kurumea, ka kamiau ka agau kena mana e kapunu, a i ae Karais.
11 Agau a i a avolau ngaliua nge miau nga i a akumangngatulu ae miau.
12 Ba agau e kinpataetaea i muni giana sonrau ka sana la giana ngarume. Ava agau
e ulopisigsigia i muni giana sonrau ke la ravunge gia e bollau ngarume.
13 "Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra pangalomatanakana nga
bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau kaka bototalle
ragau ta ri manereasa lunga ta Nutu kelangpatalingana nga tava. Miau muni ka sana
ka taolulu, ba kaka umma ta lengatotokale ragau pattoto reke bai ta lunga bole.
[
14 "Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra pangalomatanakana
nga bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau ka
kaomiauginapitpite ravale ra nareatale memena ke matepatali rea ta ravunge bale
nga ri. Kaka umma minmina ka ina miau ka bavaia kavang reke gavili ta panaunga
roma, miau raka momo ngailu nga ragau pattoto. Minmina nae Nutu ke la nameng
kamiau raumana, ba nameng laeala nge bollau raumana nga ragau pattoto onre sane
ke kuma minmina.] *
15 "Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra pangalomatanakana nga
bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau kaka tatao
kalaoveka nga pelau ba nga mogalo ta kalingpa ka agau te ta baina nga i a agau e
lolakurume miau te. Ba ka ine nge lele i a agau a miau te, na miau kaka bai kia ta i
kumangng ka bainga reke sosoali raumana muni nge miau.
16 "Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau. Ka miau ra ragau ra matarea
kanname ke su onreke amva ta taongamuga ka ragau pattoto. Kaka umma ta roleng
roma, 'Ngaroma agau te nge patokala ngailu ka tempel, na ka sana otte nga ollaeala.
Ava ngaroma agau te nge patokala ngailu ka gol e momo nga tempel, na i nge kuma
kurumea patongkalangana laeala.'

* **23:14:** Pangamologa e momo nga Matiu 23:14 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

17 Ka miau ra ragau ra sana ramarea ba ragau ra matarea kanname ke su. Taru ke
bollau raumana nge Nutu raguna, gol e momo nga tempel o tempel ore bai ka gol ta i
a oru e tupu?
18 Ba miau kaka umma ta roleng bole roma, ‘Ngaroma agau te nge patokala ngailu
ka altara, na ka sana otte nga ollaeala. Ava ngaroma agau te nge patokala ngailu ka
tunga e momopai nga altara, na i nge kuma kurumea patongkalangana laeala.’
19 Ka miau ra ragau ra matarea kanname ke su. Taru ke bollau raumana nge Nutu
raguna, tunga e momopai nga altara o altara ore bai ka tunga ta i a oru e tupu?
20 Minmina na agau e patokala ngailu ka altara ke patokala ngailu ka altara ba oru
reke momopai kia kinung.
21 Ba agau e patokala ngailu ka tempel ke patokala ngailu ka tempel bae Nutu e
momo ngia kinung.
22 Ba agau e patokala ngailu ka Nutu mallena nga tava ke patokala ngailu ka tarang
ae Nutu e nga kelangpatali bae Nutu e tarapai ngia kinung.
23 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra pangalomatanakana nga
bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau kaka lolakurumea
bangapaga rae Nutu kanna palu mana. Kaka tungtunge oru kenakena nga tangulelu
nga oru reke sisina te Nutu, basema lau re nga pangamannmannange kaning. Ava
kaka umma ta ulongvalakale bangapaga reke bollalau raumana basema: bainga e
nga kalingnana e tupu, ba bainga e nga lonana, ba bainga e nga lokalangana. Ke
pe ta miau loangakurumenge bangapaga reke sisina, ava sana ngaka ulovalakale
bangapaga nginngina reke bollalau.
24 Ka miau ra ragau ra matarea kanname ke su onreke amva ta taongamuga ka ragau
pattoto. Miau ka tongamiau kena ma agau e kele posi tune sina nga kaning ae i, na ke
paeralelepatalia. Ava ke sane kele posi te ora mirana e bollau raumana e momo nga
kaning laeala, na ke sonia bavakena.
25 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra pangalomatanakana nga
bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau kaka palellepa'e
gato e nga inung ba kato ina nge ngapotu, ava golong ba bainga e nga loangakurumea
lomiaungana mana keke ponu ngallo nge ri.
26 Miau ra Parisiome ka miau ra ragau ra matarea kanname ke su. Kapunu na miau
ngaka palellepa'e gato ba kato ina nge ngallo nga baina ina nge ngapotu ngeke lelle
bole.
27 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra pangalomatanakana nga
bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau ka tongamiau
kena mana ma baveng nga reke mate ra ragau ke buvunipita rea ka buvuningpita e
kavauvaunga raumana, ba keke kela masi raumana nga ina nge ngapotu. Ava reke
mate gireame ba orume kinung ra mukurea raumana keke ponu ngallo nge ri.
28 Miau ka tongamiau kena minmina mana kurumea, nga miramiau ina nge ngapotu
ka miau ra ragau reke tupu raumana nga ragau kelangareangana, ava goanga ba
longasa te Nutu keke ponu ngallo nge miau.
29 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra pangalomatanakana nga
bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau kaka kumkuma
ka baveng nga ragau reke toe Nutu kaona reke mate pala ta ri leleng ma baveng ra
pau. Ba kaka umma ta kavingtulunge lulu nga reke tupu onreke mate pala.
30 Ba kaka rorole roma, ‘Taroma mangng ta momomauli nga kae rae sisiukamangng
memena, na mangng sana ta kalau rea ta samungpununge ragau reke toe Nutu kaona.’
31 Minmina mana na miau muni kaka umma ta turungpaga kamiau ina miau ka
patpato miau ka reke sapune ragau reke toe Nutu kaona sivurea memena.
32 Ngaka loa nga ravuale sisiukamiau memena baingarea reke sosoali.

33 “Miau ra mue ra koatali, miau ra mue ra koatali goe rae ri, miau kaka la
kangapatali nga kalingnana kana alang e nga momong nga malle a sia e pamiralali
passavele mina ngaetai?
34 Minmina na iau ka la bange reke toe Nutu kaona te miau. Ba ka la bange
ragau ra karea ka lomatana e pe, ba ragau ra pangalomatanakana. Na miau kaka
la samungpununge palu nge ri, ba kaka la katungpite palu nga maiskovume. Ba kaka
la sapinge palu nga sinagog rae miau. Ba kaka la taonga rea. Ba nga ine ngeke ka'e
maga kunna te e bollau, na kaka la loanga kurume rea, na kaka la pangamiralali rea
nga maga kunna tetoto e bollau.
35 Miau kaka la kumangng minmina ta baina alang nga reke tupu kinung totorea e
rava nga mogalo laekia e ngape nge momopai nge miau. Ke la pangaturu nge Abel
abaingana tupu totona, na nge atu te Berekia tuna ae Sekaraia totona a i a agau ameke
sapune ngaliua nga tempel ba altara.
36 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, Nutu ke la alange oru
nginngina kinung nga ragau reke momo sonrau.”

Iesus Lonataningana Tae Ierusalem

37 Nae Iesus ke pamologa ta maga kunna e bollau ae Ierusalem roma, “Kooe
Ierusalem. Re nge one keke sapune ragau reke toe Nutu kaona, ba keke tamalipune
ragau rae Nutu ba rea te one! Ka kae papatu, nae iau ka bai ta lengakale goe rae one
ma kukulega e ballapite goekiame ngape nga papaname. Ava ka sana omong.
38 Ngo kele, Nutu ke sane la momong nge one muni.
39 Ta iau ka la roleng kone roma, ngarume na one ko sano la kelanga iau muni ta nge
lele nga kae laeala ina one la roleng roma,
‘Nutu ke kavitulu raumane aekia e atu nge Nutu a i ae Avolau giana.’ ”

24

Oru Reke La Leleng Ngarume

1 Nae Iesus ke lelemalaga nga tempel. Ba ka ine umma ta kange inaeala, na
barangalele ra kanna keke loa te i ba keke umma ta pangapanaunge ka bale re nga
tempel.
2 Na i ke role kerea roma, “Kaka kelapa ka oru papaena ngakarai kinung reke pepe
ae? Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngarume na ka sana la lollo
te nakai nge kenopai nga tetoto. Keke la gulaengapisigi ki kinung lagape.”
3 Ngarume, ka inae Iesus tattara nga Kapoponga Nga Bega Ra Oliv, na barangalele
ra kanna keke loa te ine momo mana me i, na keke role kia roma, “Onto role paka
mangng, oru nginngina ramo role tao pala ke la leleng nga pia? Ba mangng ka la
kelange killa a taru, na nga lomangngmatana roma atungang ba momong gunguna
keke tatu kokoro?”
4 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ngaka ella miau masi ta baina agau te sane nge pataopa
miau.
5 Iau ka role minmina kurumea, ragau papatu keke la ri atung nga giau, na keke la
kumangng ta roleng roma, ‘Ka iau ae Karais.’ Ba keke la pangataopange ragau papatu.
6 Ba miau kaka la longnge maimai re nga baling reke bollalau, ba kaka la longnge
pangamologa re kalaoka re ta baling reke bollalau. Ava sana ngaka matau. Ka
kaomannmannangana, oru nginngina keke la leleng, ava ollaeala ka sana la mirana
roma, momong gunguna ke lele tapu.
7 Iau ka role minmina kurumea, galiau te ke la loanga ta baling kala nga galiau tetoto,
ba re nga kelangpatali te keke la loanga ta baling kala nga re nga kelangpatali tetoto.
Ba ka la oru giongana tatana reke bollalau, ba osangana reke bollalau nga iname bole.

8 Ava oru nginngina kinung ka la ri ra oru pangaturungana mana ma ina avale te
nge paturu ta kaningmainge mirana lalinganame ine bai ta toangapisiginge goe.

9 “Na keke la ri ulongo miau nga reke la pangamiralali miau kamareame, ba keke
la samungpunu miau. Ba re nga iname kinung keke la bainga'iu kamiau kurumea
loangakurume ngamiaungana kau.
10 Ba ka kae nginngina na ragau papatu ra loreapatokona te iau keke la kange
lopatokona ae ri. Ba keke la ulonge ra lopatokonakana pattoto nga reke bai ta
baingasoali rea kamareame. Ba keke la ri bainga'iu ka ra lopatokonakana pattoto.
11 Ba poropet ra goanga papatu keke la leleng, na keke la pangataopange ragau
papatu.
12 Ba bainga re nga longasa te Nutu keke la ri leleng papatu raumana. Minmina na
ragau ke sane ke la matengraumanange Nutu, ba ke sane ke la matengraumanange
ragau pattoto bole.
13 Ava agau e momo gingging ta nge lele nga kae a ronga ka la i a agau a Nutu la
ravunglelenge.
14 Ba ragau keke la pulingmalagange pangamologa laekia e pe e ta Nutu kelang-
patalingana nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape ta baina ragau re ngae iname
kinung ngeke longe. Na kae a ronga ke la leleng.

15 “Minmina na miau kaka la kelange ollaeala a mukuna raumana amae agau e
toe Nutu kaona ae Raniel role te pala. Kaka la kelange ‘ollaeala a mukuna raumana
ore baia iu nge Nutu ne bai kia ta i baingasoalinge tempel.’ Kaka la kelange ine nge
maisinsi nga malle e tupu ngallo nga tempel. Na agau e kele pangamologa laeala ae
Raniel kanna nga lonamatana masi.
16 Na ragau reke momo ngae Iurea nga kae laeala ngeke ka ta kapangngme.
17 Ba agau e momo nga bale bilingana e ngailu sane nge sopisigi ta bale bilingana e
ngape ta ravunge oru nga kanna reke momo nga malle laeala. Ke sa. Nge ka bolvole.
18 Ba agau e momo nga ura sane nge kagaliu ta bale ae i ta ravunge lungapaga ae i e
ngapotu.
19 Kae nginngina keke la ri isongpa raumana ta ravale ra siarea ba ta ravale reke
pasisiue goe rae ri ra lagalaga.
20 Ava ngaka kava te Nutu ta kangamiaungana sane nge lele nga kae reke marusu, o
nga kae a Sabat.
21 Iau ka role minmina kurumea, maenang laeala ore la leleng nga kae nginngina ka
la i a maenang tanakena. Ke la bolinglaunga raumana nga maenangme kinung paturu
ka ina mogalo laekia e ngape lele pau ta ke lele nga kae laekia e sonrau. Ba ngarume
nga maenang laeala, na ka sana la maenang te e bollau muni nga naeala bole.
22 Ba taroma Nutu sane te pamore kae nginngina re ngarume, na ragau kinung
teke sanrea. Ava i ka la lonananne ragau rae i ra i toro rea te i, minmina na i ke la
pangamoronge kae nginngina.
23 Na ngaroma agau te nge role kamiau nga kae nginngina roma, ‘Ngaka kele, Karais
ikia!’ o ‘Ngaka kele, Karais iala!’ na sana nga lomiaupatokona ta pangamologa a kanna.
24 Iau ka role minmina kurumea, Karais ra goanga ba poropet ra goanga keke la
leleng ka kae nginngina. Ba ri keke la kosining ka killa ba kumangng reke bollalau
raumana ta baina ri ngeke pataope ragau. Avae Nutu sane la ngatangngkale kumangng
nginngina ta ri pangataopange ragau rae i ra i toro rea te i.
25 Ngaka longo masi, iau ka umma ta turunglomatana pakamiau ta oru nginngina
pala ta ri leleng.

26 “Minmina na ngaroma ragau ngeke role kamiau roma, ‘Ngaka kele, i ke momo
nga inaeala a sana ragau ngia,’ na sana ngaka loa ta inaeala ta kelanga te i. O ngaroma

ri ngeke role kamiau roma, ‘Ngaka kele, i ke momo nga bale bilingana re ngallo,’ na
sana nga lomiaupatokona ta pangamologa nga kanrea.
27 Iau ka role minmina kurumea, kae laeala e nga Agau Tuna atungngana ngarume
ka la tongana kena ma saia ine nge killama nga ina kae lele ngia, na lamanangana nge
sasa bavakena ta ina kae barelulu ngia.”
28 Na i ke role kerea ka pangateningkala te roma, “Manu reke kaninnia onreke bona
keke la ginunga nga malle a oru e bona momo ngia.”
29 “Na nga ina maenang reke la leleng nga kae nginngina ngeke rongo tapu na
bolvole mana na,
“ ‘Kae matana ka la osuguna,
ba inna ke sane la talanga muni;
ba matame keke la pupungpisigi nga tava lagape,
bae Nutu ke la baingamatagange oru reke gingging raumana reke momo nga tava.’
30 “Nae Agau Tuna kana killa ke la leleng nga tava. Na ragau re nga iname kinung
nga mogalo laekia e ngape ka la loreatani. Ba ri keke la kelange Agau Tuna ine nge
tatu nga mukmukua reke momo nga tava ka ginggingngana e bollau ba olamana ae i
e bollau raumana ore toakala.
31 Na tarampet ka la maina kaligi, na i ke la bange anggelo rae i ta ravungkinunge
ragau rae i ra i toro rea onreke momo nga iname kinung ngape nga tava.
32 “Ngaka rave lomatana nga bega a pik minakai roma: nga ina bega a pik supungana
ba launa ra pau ngeke lele tapu, na nga lomiaumatana roma, kaepa ke kokoro.
33 Minmina mana, na nga ina miau ngaka kele oru nginngina kinung ama iau role
tao, na nga lomiaumatana roma, Agau Tuna atungana ke lele kokoro. Ke atu kokoro
mannangana.
34 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ragau reke momomauli
sonrau keke la momongmauli tale, na keke la kelange oru nginngina kinung ama iau
role tao lelengarea.
35 Tava ba mogalo keke la ronga, ava pangamologa ra kanau ke sane ke la ronga.
36 “Ava sana agau te lonamatana ka kae a taru ba kae matana a taru ina oru
nginngina ke la leleng. Anggelo reke momo nga Nutu mallena nga tava ka sana
loreamatana, bae Nutu Tuna ka sana lonamatana bole. Avae Nutu kasikena ka
lonamatana.
37 Iau ka role minmina kurumea, oru reke la leleng nga Agau Tuna atungngana
ngarume ka la tongarea kena ma oru reke lele pala ka kae rae Noa.
38 Iau ka role minmina kurumea, pala ka kae nginngina ina me potungana e bollau
sane lele tale, na ragau keke kaninni, ba keke innu, ba keke paliraravu rea ta ke lele
nga kae laeala a Noa kala nga balekaina ae i ke lu lakallo ta mono.
39 Ba ri ka sana loreamatana ka taru e la leleng ta ke lele ina me potungana e bollau
ke lele, na ke ravupatali ka ri kinung. Ollaeala ka tongana kena mana ma oru reke la
leleng nga Agau Tuna atungngana ngarume.
40 Nga kae laeala na rapanung lua keke la kumangng kinung nga ura, nae Nutu ke la
ravunge te nge ri pana lua nginngina, ava te ke la momong.
41 Ba bole ravale lua keke la naunga lamasi kinung, nae Nutu ke la ravunge te nge ri
pana lua nginngina, ava te ke la momong.
42 “Minmina na miau ngaka momo ba ngaka kelkela kurumea, ka sana lomiau-
matana ka kae a Avolaukamiau la atung kia.
43 Ava nga lomiaumatana roma: Taroma bale tamana ta lonamatana ka kae matana
a taru ka rigo a agolongkana la atung kia, na i te ella ba sane te ngatakale agolongkana
ta i taongalu ta bale ba golonge orume.
44 Minmina na miau bole ngaka momo ba ngaka ella kurumea, Agau Tuna ke la atung
ka kae matana te a miau ka lomiauvavai roma, ke sane la atung kia.

45 “Akumangngatulu e loatunanne avolaukia ba ka kana ka lomatana e pe ke meimia
ka baingana? Ka i a agau matana a avolaukia nge pulia ta i kelangpatali ta ra
kumangngatulu reke momo nga bale ae i ba ta i tunga karea kaning ka kae matana
e nga kaning.
46 Akumangngatulu laeala nga lonasereng raumana ngaroma avolaukia nge lele, na
nge kalipa kia ine umma minmina.
47 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, avolaukia ke la pulinge ta i
kelangapatali ta oru ra i kinung.
48 Ava ngaroma akumangngatulu laeala nga i a akumangngatulu e soali ba nge role
ngallo nge i muni roma, ‘Avolaukau ke la momong ka panna tane gavili nanguni,’
49 na i nge paturu ta balinge kumangngkena rae i, ba nge kaninni ba nge innu kala
nga ra inungkana.
50 Na akumangngatulu laeala avolaukia ke la atung ka kae te a akumangngatulu
laeala lonavavai roma i ke sane la atung kia, ba ka kae matana te a i sana lonamatana
kia.
51 Na i nge sapipatoto kia ba nge pulia ta i momong kala nga ragau ra goangakana
nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.”

25

Pangateningkala E Ta Ra Malaui Ka Ri Tangulelu

1 “Ba ka kae laeala e nga Agau Tuna atungngana ngarume, nae Nutu kelangpatalin-
gana nga tava ka la tongana kena ma ra malaui ka ri tangulelu onreke rave lama ra
kanrea, na keke lelemalaga ta pangaserengkale apanung ore tatu ta kamangpitakama
ka avale te.
2 Lima nga malaui nginngina ka onra sana ramarea, ba lima ka karea ka lomatana
e pe.
3 Ba ka ina ra sana ramarea ke rave lama nga kanrea, na ke sane ke rave me e nga
lamame kurume rea.
4 Ava malaui ra karea ka lomatana e pe keke rave lama nga ri, ba keke rave gato onra
me momo ngi bole.
5 Na keke momalle apanung laeala e tatu ta kamangpitakama, ava ke sane lele
bolvole. Minmina na matarea kanname keke rurulu, na keke kenrau eke momo.
6 “Ava ka rigo luana na agau te ke reli roma, ‘Apanung ame la kamangpitakama
ikolong e lele! Ita ngaka loa ta pangaserengkale nga pamau.’
7 “Na malaui nginngina kinung keke sigipaga, na keke katupe lama nga ri.
8 Ba malaui onra sana ramarea keke role ka nanga karea ka lomatana e pe roma,
‘Ngaka tunge kanmangng me ina palu nge miau ta lama nga mangng keke bai ta
mateng.’
9 “Ava malaui nginngina ra karea ka lomatana e pe keke ala rea roma, ‘Ke sa. Me ina
ra kanmangng keke moro ta kalaunga mangng ba miau, ava mangnga mana. Ngaka
loa ta reke bava ka me, na ngaka kolia kanmiau me ina panu.’
10 “Ava ka ina malaui nginngina ra sana ramarea ke lola ta kolinge me, na apanung
laeala e bai ta kamangpitakama ke lele. Na malaui nginngina reke kalitupu tapu keke
lu lakallo ta kaning kala nge i nga kaning e bollau e nga palingravung. Na ragau keke
pulakale bale kaona.
11 “Ngarume na malaui nginngina onra sana ramarea keke lele bole, na keke meisinsi
ngapotu ba keke kikiu roma, ‘Avolau, avolau, ngo pulapatalia balkaona te mangng.’
12 “Ava i ke ala rea roma, ‘Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, iau
ka sana laumatana kamiau.’ ”

13 Nae Iesus ke rongo ka pangateningkala laeala roma, “Minmina na miau ngaka
momo ba ngaka ella kurumea, ka sana lomiaumatana ka kae a Agau Tuna la atung
kia. Ba ka sana lomiaumatana ka kae matana a i la leleng kia bole.”

Pangateningkala E Ta Lollokanna Ra Avolau Te Paˈtaloe Ra Kumangngatulu Ra Kanna Ki

14 Nae Iesus ke role kerea ka pangateningkala te muni roma, “Ba muni, iau nga
toe Nutu kelangpatalingana nga tava ka agau te a bollau e bai ta loanga ta maga te
e ngatauga. Minmina na i ke kiukinunge ra kumangngatulu ra kanna, na ke paˈtalo
rea ka oru nga kanna.
15 I ke tunge lollokanname ka ri lima ta akumangngatulu te, ba ke tunge lollokan-
name ka ri lua ta te, ba ke tunge lollokanna kena ta te. Ke tunge lollokanna nginngina
te ri kurumea kenakena likinangana. Na ke ka rea e loa ta maga laeala e ngatauga.
16 Na akumangngatulu e rave lollokanname ka ri lima ke loa bolvole na ke pakumane
lollokanna nginngina. Na ke rave lollokanname ka ri lima muni.
17 Ba akumangngatulu e rave lollokanname ka ri lua ke kuma minmina bole, na ke
rave lollokanname ka ri lua muni.
18 Ava akumangngatulu e rave lollokanna kena ke loa, na ke kilia lulu te nga mogalo
ba ke talue lollokanna laeala a avolaukia kanna.
19 “Ngarume, ka ina kae papatu ke rongo tapu, na akumangngatulu nginngina
avolaukerea ke galiu. Na i ke kiukinungu rea ta baina i nga lonamatana ka kenakena
pangakamongana ka lollokanname.
20 Na naeala e rave lollokanname ka ri lima ke loa ka lollokanname ka ri lima muni,
na ke role ka avolaukia roma, ‘Avolau, one ko paˈtalo iau ka lollokanname ka ri lima.
Ba ngo kele, iau ka rave lollokanname ka ri lima muni.’
21 “Na avolaukia ke role kia roma, ‘Ko kuma masi, ka one a akumangngatulu e pe
ba akumangngatulu a lokalakana. One ka longkala ka oru tutuna, minmina na iau ka
la puling one ta one kelangpatali ta oru papatu. Ngo atu, na nga longsereng kala nge
iau.’
22 “Na akumangngatulu e rave lollokanname ka ri lua ke loa ta avolaukia bole, na ke
role kia roma, ‘Avolau, one ko paˈtalo iau ka lollokanname ka ri lua. Ba ngo kele, iau
ka rave lollokanname ka ri lua muni.’
23 “Na avolaukia ke role kia roma, ‘Ko kuma masi, ka one a akumangngatulu e pe
ba akumangngatulu a lokalakana. One ka longkala ka oru tutuna, minmina na iau ka
la puling one ta one kelangpatali ta oru papatu. Ngo atu, na nga longsereng kala nge
iau.’
24 “Ngarume na akumangngatulu e rave lollokanna kena ke loa ta avolaukia bole, na
ke role kia roma, ‘Avolau, iau ka laumatana roma, ka one a avolau te ore isopa. One
ko umma ta lagange kaning a agau tetoto toaˈe. Ba ko raravukinunge kaning nga ina
ra ragau pattoto ke toaˈe kaning ngi.
25 Minmina na iau ka matau one. Ka baina iau ka loa na ka talue lollokanna a kaning
nga mogalo. Ngo kele, lollokanna ama kaning ikia.’
26 “Na akumangngatulu laeala avolaukia ke ale roma, ‘Ka one a akumangngatulu
e sane pe, ba akumangngatulu a omosalilikana. Ka longmatana tapu roma, iau ka
umma ta lagange kaning a agau tetoto toaˈe, ba ka raravukinunge kaning nga ina ra
ragau pattoto ke toaˈe kaning ngi.
27 Na ke meimia na one ko sano pulia lollokanna a kanau nga malle e ta i
pangakumana ngia nga baina iau nga galiu na nga rave lollokanna a kanau ba palu
ngailu muni?’
28 “Minmina na avolaukia ke role ka barangaleleme roma, ‘Miau ngaka ravugaliue
lollokanna kena laeala nge aekolong, na ngaka tunge ta akumangngatulu laeala a
kanna ka lollokanname ka ri tangulelu.

29 Iau ka role minmina kurumea, iau ka la tungnge oru papatu muni ta agau a kana
oru nga baina i nga kana oru papatu raumana. Ava nga agau a sana kana oru, iau ka
la ravungpatali ka ottutunna rae i nga baina i sana nga kana oru bavakena.
30 Ba ngaka tamalimalaga ka akumangngatulu laekia ore soali lakallo ta osuguna
nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.' "

Kalingnana E Bollau Ngarume

31 Nae Iesus ke role kerea roma, "Ngarume, ka inae Agau Tuna la atung nga olamana
ae i e toakala kala nga anggelo rae i kinung, na i ke la tarang nga tarang ae i e nga
kelangpatali ora lamana toakala.
32 Na keke la ravungkinunge ragau re nga iname kinung ta ri maising nga raguna.
Na i ke la kalingpala rea ma agau e ellapatantali ta sipsipme ine nge kalipale posi ra
marana, na nge ule sipsipme nga inte ba posi ra meme nga inte toto.
33 Agau Tuna ke la kumangng minmina bole, ba i ke la ulonge sipsipme nga bavana
e pe ba posi ra meme nga bavana a laeva.
34 "Nae Agau Tuna a i a Kelangpatali ke la roleng ka ragau reke momo nga bavana e
pe roma, 'Miau rae Tamau kavitulu miau ramana ngaka atu, nae Tamau ke la tungnge
kavingtulu re nga kelangpatalingana te miau. Ka ri ra kavingtulu ra i kalitupu rea pala
nganige ka ina mogalo laekia e ngape sane lele tale. Ke kalitupu rea ta tunga rea te
miau.
35 Iau ka role minmina kurumea, pala ka ina matekau, na miau kaka tung kau
kaning. Ba ka ina matekau me, na kaka tung kau me. Ba ka ina iau a agau te e nga
maga tetoto, na miau kaka ravu iau ta bale rae miau.
36 Ba ka ina sana kau lungapaga, na kaka tung kau lungapaga. Ba ka ina kau ka
soaling, na kaka atu ta kelanga iau. Ba ka ina iau momo nga pulangkala, na kaka atu
te iau.'
37 "Na ra nginngina ra baingareame ke tupu reke momo nga Kelangpatali bavana
e pe keke la alange roma, 'Avolau, mangng ka kela one ina matekang, na mangng ka
tung kang kaning nga pia? O mangng ka kela one ina matekang me, na mangng ka
tung kang me nga pia?
38 Ba mangng ka kela one ka ina one a agau te e nga maga tetoto, na mangng ka ravu
one ta bale rae mangng nga pia? O mangng ka kela one ina sana kanga lungapaga, na
mangng ka tung kanga lungapaga nga pia?
39 Ba mangng ka kela one ka ina kanga ka soaling o ka ina one momo nga pulangkala,
na mangng ka loa te one nga pia?'
40 "Nae Kelangpatali ke la alange pangamologa ra kanrea roma, 'Iau nga role kamiau
ka kaomannmannangana roma, ka ina miau ka kuma ka oru nginngina ta te mana nga
barangalele kokorai ra kanau ora sana giana, na miau alaka kuma ki te iau.'
41 "Na i ke la roleng ka ragau reke momo nga bavana a laeva roma, 'Miau ra Nutu la
tungnge alang e soali te miau ngaka kapatali iau. Na ngaka loa ta sia e sane matmate
ora Nutu kalitupe ta Satan kala nga anggelo rae i.
42 Iau ka role minmina kurumea, pala ka ina matekau, na miau ka sana ka tung kau
kaning. Ba ka ina matekau me, na ka sana ka tung kau me.
43 Ba ka ina iau a agau te e nga maga tetoto, na miau ka sana ka ravu iau ta bale rae
miau. Ba ka ina sana kau lungapaga, na ka sana ka tung kau lungapaga. Ba ka ina kau
ka soaling, ba ka ina iau momo nga pulangkala, na ka sana ka atu ta kelanga iau.'
44 "Na ri bole keke la alange roma, 'Avolau, mangng ka kela one ina matekang, o ina
matekang me, o ka ina one a agau te e nga maga tetoto, o ina sana kanga lungapaga, o
ina kang ka soaling, o ka ina one momo nga pulangkala, ava mangng ka sana kela te
one nga pia?'

45 “Nae Kelangpatali ke la alange pangamologa ra kanrea roma, ‘Iau nga role kamiau
ka kaomannmannangana roma, ka ina miau ka sana ka kuma ka oru nginngina ta te
nga barangalele kokorai ra kanau ora sana giana, na miau ala sana ka kuma ki te iau.’
46 “Na ragau nginngina keke la loanga lakallo ta malle e nga ravunge alanga e soali
passavele. Ava ragau ra baingareame ke tupu keke la loanga ta malle e nga momong
mauli passavele.”

26

Reke Taoamuga Ka Iurame Keke Potolu Iesus Kana

1 Ka inae Iesus rolea pangamologa nginngina kinung tapu, na i ke role ka barangalele
ra kanna roma,
2 “Miau ka lomiaumatana tapu roma, ngarume nga kae lua, na Paska ke la leleng. Na
ri keke la ulonge Agau Tuna nga ragau kamareame ta ri katungpitange nga maiskovu.”
3 Na re kapunu nga pirisme ba Iura ravollalaukerea memena keke katukala kinung
ngallo nga malle e ngapotu nga bale ae piris e kapunu a giana nge Kaiapas.
4 Na keke potolu Iesus kana ta ri ngeke laugomea, na ngeke samupune.
5 Ava keke palirorole kerea roma, “Ita sana ngaka kuma kia ka kae re nga Kaning E
Bollau. Ta ngaroma ita ngaka kuma kia ka kae nginngina na reke momo nga Kaning
E Bollau keke la kelange, na keke la ri kumangng ka lavongkala e bollau.”

Avale Te Ke Kelingia Saulang A Koina Lolo Nge Iesus Kunna

6 Ka inae Iesus mommo nga maga kunna ae Betani nga bale ae Saimon te eke patoe
ka akalangamugmugukana,
7 na avale te ke rave gato a lollo ora saulang a koina lolo ba a kunna bollau raumana
ke momolu ngia, na ke loa te Iesus. Na i ke kelingia saulang laeala nge Iesus kunna ine
tattara ka bongapaikalanganakia ta kaning nga pala.
8 Ava ka ina barangalele rae Iesus kanna ke kele ollaeala, na ri ka sana siareakena
ka kumangng laeala. Ba keke palibalaglaga rea roma, “Ke meimia, na ke rongomana
ka saulang laeala?
9 Taroma ita taka ba kia, na taka rave lollokanna papatu ta tunga rea ta ra sillolo.”
10 Avae Iesus ka lonamatana ka taru a ri ke pamolloga te, minmina na i ke pavokala
rea roma, “Kaka meimia aka umma ta mologang ka avale laekia? I ke kuma ka bainga
e pe te iau.
11 Iau ka role minmina kurumea, ra sillolo keke mommo kala nge miau ka kaeme
kinung, ava iau sana la momong kala nge miau ka kaeme kinung.
12 Ka ina avale laekia kelingia saulang laekia a koina lolo nga mirau, na i ke kuma
ka ollaeala ta kalingtupu iau nga talungau.
13 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, nga iname kinung nga
mogalo laekia e ngape reke la pulingmalagange pangamologa laekia e pe e te iau ngi
ngarume, keke la turunglomatana ta avale laekia kumangngana bole ta baina ragau
nga loreagaliu te i.”

Iuras Ke Ngata Ta Ulonge Iesus Nga Reke La Baingasoalinge Kamareame

14 Na te e nga Pana Tangulelu Ba Lua, ora giana nge Iuras Iskariot, ke loa ta piris re
kapunu.
15 Na i ke ballaga rea roma, “Ngaroma nga tunge Iesus te miau, na miau kaka
la tungnge taru te iau?” Na ri keke sisia lollokanna onra siliva ka ri giaukaina ba
tangulelu, na keke tungu rea te i.
16 Ba ngarume nga kae laeala, nae Iuras ke ella ta pamau te ta i ulonge Iesus nga
kamareame.

Iesus Avolau Kaningngana A Ronga

17 Na ka kae e kapunu nga kae re nga Kaning E Bollau E Nga Berete A Sana Kana
Isi, na barangalele rae Iesus kanna keke loa te i, na keke ballage roma, “Ko matea ta
mangng kalingtupunge orume ta one kaninge kaning e nga Paska nga ine ngaetai?”
18 Na i ke ala rea roma, “Ngaka taolu tae Ierusalem, na kaka la kalingpa ka apanung
te. Na ngaka role kia roma, ‘Apangalomatanakana ke role roma, “Kae ae iau ke lele
kokoro. Iau ka la kaninge kaning e nga Paska nga bale ae one kala nga barangalele ra
kanau.” ’ ”
19 Na barangalele rae Iesus kanna keke kuma kurumea Iesus pangamologangana te
ri. Na keke kalitupe orume ta ri kaninge kaning e nga Paska.
20 Ka ina kae barelu tapu, nae Iesus ke tattara ka bongapaikalanganakia ta kaning
nga pala kala nga barangalele ra kanna.
21 Ba ka ineke kaninni, na i ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka
kaomannmannangana roma, te e nge miau ke la ulongo iau nga reke la baingasoali
iau kamareame.”
22 Ka ineke longe pangamologangana laeala, na ri ka loreatani raumana. Na
kenakena nge ri ke paturu ta balinglagange roma, “Avolau, iau ke sa ae?”
23 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ne kalalue kamana nga kato kala nge iau ke la ulongo
iau nga reke la baingasoali iau kamareame.
24 Ka kaomanna. Agau Tuna ke la mateng kurumea pangamologa e te i a ri ke pa'e
pala, ava oru reke sosoali raumana keke la leleng nga agau laeala e ule nga reke bai
ta baingasoalinge kamareame! Te pe nga apanung laeala taroma naname sane te
toapisigia.”
25 Nae Iuras, a i a agau laeala e la ulonge Iesus nga reke bai ta baingasoalinge
kamareame, ke role roma, “Rabai, iau ke sa ae?”
Nae Iesus ke ale roma, “One muni ko rolea.”
26 Ka ineke kaninni, nae Iesus ke rave beret palu, na ke kalapage Nutu ba ke regipale
beret laeala. Na ke tunge ta barangalele ra kanna ka rolengana kerea roma, “Ngaka
rave, na ngaka kania. Beret laekolong ka i a mirau.”
27 Na i ke rave gato te e ponu ka uain, ba ka ine kalapage Nutu tapu, na i ke tunge gato
laeala te ri ka rolengana kerea roma, “Ngaka inu nga gato laekolong, miau kinung.
28 Iau ka role minmina kurumea, uain nga gato laekolong ka i a totogu ore nga piunga
ba bonga a Nutu la kumangng kia. I ke la kengalingia totogu ta kalaungapage ragau
papatu. Ke la kengalingia ta kumangng ka pamau ta i osungrurunge baingarea reke
sosoali nga raguna.
29 Iau nga role kamiau roma, iau ka sana la inunge uain laekia muni ta nge lele nga
kae laeala nga inungau a pau ka uain kala nge miau nga Tamau kelangpatalingana
ngarume.”
30 Ba ka ineke baue baunga te a kalangapaga tapu, na keke lelemalaga nga maga
kunna e bollau na keke loa ta Kapoponga Nga Bega Ra Oliv.

Iesus Ke Rolea Pangamologa Ta Inae Pita La Kaulingkalange Ngarume

31 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ka rigo laekia mana, na miau kinung kaka la kanga
iau nga ina miau nga kele oru reke la leleng nge iau. Iau ka role minmina ta pala, na
ri keke pa'e pangamologa e role roma:
“ ‘Iau ka la balinge kelangapatali ae sipsipme,
na sipsip rae i keke la kanga kalaoveka.’
32 Ava ngarume, ka ina iau nga sigipaga nga mateng tapu, na iau ka la loanga pala nge
miau tae Galili.”
33 Avae Pita ke ale roma, “Ngaroma ragau kinung ngeke ka one nga ineke kele oru
reke lele nge one, na iau sana la kanga one.”

34 Nae Iesus ke role kae Pita roma, “Iau nga role kone ka kaomannmannangana
roma, ka rigo laekia mana pala ta kukulega toangako, na one ko la kaulingkala iau pa
mologi.”
35 Nae Pita ke role kae Iesus roma, “Ngaroma otte nge bai kau ta mateng kala nge
one, ollaeala bole ke sane la bainga kau ta kaulingkala one.” Ba barangalele rae Iesus
kanna kinung keke role minmina bole.

Getsemani

36 Nae Iesus ke loa kala nga barangalele ra kanna ta malle te eke patoe kae Getsemani.
Na ke role kerea roma, “Miau ngaka tara nakai, ava iau nga loa ta kavang te Nutu
na'ina.”
37 Na i ke rave Pita kala nge Sepeti tuna memena ka ri lua kurumea. Na ke paturu ta
kaningmainge lotaningngana e bollau ba maenang ngallo nge i.
38 Na ke role kerea roma, “Iau ka kanimaimaia lotaningngana e bollau raumana ore
bavai kau kokoro ta mateng. Miau ngaka momo nakai, ba ngaka ella kala nge iau.”
39 Na i ke loa lagatauga isura nge ri, na ke pupisigi ka raguna nga mogalo ba ke kava
te Nutu roma, “Tamau, ngaroma nga pamau te, na ngo ravupatali ka gato laekia a
miralali nge iau. Ava ka sana matea ta one kumangng kurumea laungana. Ke sa. Ka
matea ta one kumangng kurumea longangana.”
40 Na i ke loa ta barangalele nginngina ra kanna ka ri mologi, ava ka ine lele nge ri
na keke kenrarau. Minmina na i ke role kae Pita roma, “Miau ka sana ka gingging ta
kelanga kala nge iau ka panna inte mana ae?
41 Ngaka ella ba ngaka kava te Nutu ta baina miau sana ngaka lele nga avangme.
Agau kannuna ka omona, ava mirana ka likinasa.”
42 Nae Iesus ke ka rea ka kangana kerea a lua, ba ke kava te Nutu roma, “Tamau,
ngaroma sana nga pamau tetoto, ba ngaroma one ngo matea ta iau inung nga gato
laekia a miralali, na iau ka matea ta one kumangng kurumea longangana.”
43 Na i ke galiu muni te ri, ba ke ine lele nge ri na keke kenrarau kurumea, matarea
kanname keke rurulu.
44 Na i ke ka rea muni. Na ke loa ba ke kava te Nutu ka kavangana a mologi. Ba
kavangana laeala ka tongana kena ma ine kava pala.
45 Na i ke loa ta barangalele ra kanna, na ke role kerea roma, “Miau kaka kenrarau
baka pannpanna kamiau tale ae? Ngaka kele, panna ina ae iau ke lele kokoro ba agau
te ke kumkuma gialgiala mana ta i ulonge Agau Tuna nga ra baingareame ke soali
kamareame.
46 Ka sigipaga nga ita lola. Agau e la ulongo iau nga reke la baingasoali iau
kamareame ikolong e tatu!”

Reke Taoamugmuga Kae Iurame Keke Laue Iesus

47 Ka inae Iesus pamolloga tale, nae Iuras, a i a te e nga Pana Tangulelu Ba Lua, ke
lele. Ba malua e bollau onreke kamopitpite resalla ra matareame ka ri lua ba butume
keke momo kala nge i. Ka ri ra ragau ra piris re kapunu ba Iurame ravollalaukerea
memena ke ba rea.
48 Ba agau laeala ore bai ta ulonge Iesus nga kamareame ke tunge killa te te ri pala
roma, “Agau a iau la tagungkao kia ka i a agau a miau ka matea. Ngaka laue agau
laeala.”
49 Minmina nae Iuras ke loa tupu te Iesus, na ke role kia roma, “Rabai, rigo e pe!”
Na ke tagukao kae Iesus.
50 Nae Iesus ke role kia roma, “Koli, ngo kuma ka ollaeala a one atu ta kumangng
kia.”
Na reke atu kala nge Iuras keke loa te Iesus, na keke laue.

51 Ava ka ina reke lolakurumea Iesus ke kele ollaeala e lele, na te i nge ri
ke ravumalage resalla a kanna a mataname ka ri lua. Na ke magala kia nga
akumangngatulu ora piris e kapunu kanna, ba ke sa'vatote longana.
52 Avae Iesus ke role kia roma, “Pulgaliue resalla a kaning lakallo ta mallena! Ragau
reke rarave resallame ta baling ki keke la mateng ka resalla bole.
53 One ko roma, iau ka sana totorong ta kiunge Tamau ta i bange galiaume ka ri
tangulelu ba lua ba papatu muni ra anggelo ta ri atung ta kalaunga iau bolvole ae?
54 Ava ngaroma iau nga kuma minmina, na pangamologa ra ri ke pa rea pala nga Lau
Ae Nutu Kanna keke la leleng mannangana mina ngaetai? Pangamologa nginngina
keke role roma, oru kokorai reke umma ta leleng nge iau keke la leleng kurumea Nutu
lonangana.”
55 Ka panna laeala nae Iesus ke role ka maluame roma, “Kaka meimia aka atu ta
launga iau ka resallame ba butume ma iau a agolongkana te? Ka kaeme kinung, na
iau ka tattara ba palomatantana ngallo nga tempel, ba miau ka sana ka lau iau.
56 Ava oru kokorai kinung keke lele ta baina pangamologa ra reke toe Nutu kaona
ke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna ngeke lele mannangana.” Na barangalele rae
Iesus kanna kinung keke ka'e ba keke ka.

Keke Pamaisia Iesus Nga Reke Taoamugmuga Kae Iurame Ragureame

57 Na ra nginngina reke laue Iesus keke loa kia te Kaiapas, a i a piris e kapunu. Ba
ra pangalomatanakana nga bangapagame kala nga Iurame ravollalaukerea memena
keke katukala kinung nga inaeala bole.
58 Ba pala, ka ineke lola kae Iesus nae Pita ke lolakurume rea bole, ava ke momo
ngatauga nge ri isura. Minmina na i ke loakurume rea ta ke lele nga malle ngallo nga
savanau ore nga bale ae piris e kapunu. Na ke taolu lakallo ta malle laeala, ba ke tara
kala nga kurtalinglingme nga baina i nge kele taru e la leleng nge Iesus.
59 Na re kapunu nga pirisme kala nga ra nginngina kinung reke taoamugmuga kae
Iurame keke kikiue ra turunggoangakana ta ri atung ta turungpaga Iesus kana. Keke
kumkuma minmina ta baina ngeke kalipa ka otte ta turungpaga Iesus kana kia, na
ngeke sapune.
60 Minmina na ra turunggoangakana papatu keke atu ta pangamologa, ava ri ke sane
ke kalipa ka otte ta turungpaga Iesus kana kia.
Ava ngarume na pana lua keke atu,
61 na keke role roma, “Agau laekolong ke role roma, ‘Iau ka totorong ta rurunge
tempel ae Nutu ba ta kumangngamuni kia ka kaeme ka ri mologi.’ ”
62 Na piris e kapunu ke maisi ba ke ballage Iesus roma, “Ko la alange pangamologa
laeala a kanrea, o ke sa? Pangamologa laekia a ra kokorai ke turupaga kang kia ka
kaomannmannangana kia, o ke sa?”
63 Avae Iesus ke rulu mana.
Na piris e kapunu ke role kia roma, “Iau nga ballaga one nga Nutu e momomauli
giana roma: Ngo role kamangng. Ka one ae Mesaia a i ae Nutu Tuna, o ke sa?”
64 Nae Iesus ke ale roma, “One muni ko rolea. Ava iau nga role kamiau roma,
ngarume na miau kaka la kelange Agau Tuna ine nge tattara nga Nutu a kana ka
ginggingame kinung kamana e pe. Ba kaka la kelange ine nge tatupai nga mukmukua
reke momo nga tava.”
65 Na ka ina piris e kapunu longe pangamologa laeala, na i ke pallamoe lungapaga
rae i muni re ngapotu ka iukiangana ba ke role roma, “I ke rolebainga kae Nutu! Ke
meimia na ita kaka sissilia ragau palu muni ta ri turupotange agau laekia bainganame?
Ngaka kele, miau muni kaka longe gialgiala ine rolebainga kae Nutu.
66 Ka lomiauvavai mina ngaetai?”
Na keke ale roma, “Bainganame keke soali raumana. Ngeke balia na nge mate.”

67 Na keke untutaoe raguna, ba keke name kia ka kamareame. Ba palu nge ri keke tavalvale
68 ka rolengarea kia roma, “One o roma one ae Karais, onto bai ma agau e toe Nutu kaona, na ngo role kamangng, tai ke tavala one?”

Pita Ke Kaulikale Iesus

69 Nae Pita ke tattara ngapotu nga malle e ngallo nga bale laeala kana savanau. Ba malaui te akumangngatulu ke loa te i na ke role kia roma, “One ko momo kala nge Iesus e ngae Galili pala bole.”
70 Avae Pita ke kaulikale malaui laeala pangamologangana nga ragau kinung reke mommo nga inaeala ragureame roma, “Iau ka sana laumatana ka taru a one rorole te.”
71 Ba ngarume, ka inae Pita lelemalaga ta bale laeala kana savanau kaona, na malaui te muni ora kumangngatulu ke kele, na ke role ka ragau reke mommo nga inaeala roma, “Agau laekolong ke momo kala nge Iesus e ngae Nasaret pala.”
72 Avae Pita ke kaulikale muni ka patongkalangana ngailu roma, “Iau ka sana laumatana ka agau laeala.”
73 Ngarume isura, na reke meisinsi nga inaeala keke loa te Pita, na keke role kia roma, “Ka one a agau te e nge ri ka kaomannmannangana ta mangng ka longopatokone kalingngang taningana.”
74 Nae Pita ke paturu ta kaulingkala ka kaona ginangana ba patongkalangana ngailu roma, “Iau ka sana laumatana ka agau laeala!”
Ba ka panna laeala mana, na kukulega te ke toako.
75 Nae Pita ka lonagaliu ta pangamologa ae Iesus kanna ine role kia pala roma, “Pala ta kukulega toangako, na one ko la kaulingkala iau pa mologi.” Nae Pita ke lelemalaga lagapotu ba ke tani raumana.

27

Iuras Ke Kone I Muni

1 Ka sinro luluna, na ragau kinung re kapunu nga pirisme ba ragau reke taoamugmuga ka Iurame ka kanrea pangamologa kena mana ta ri ulonge Iesus ta i mateng.
2 Minmina na keke samapite, na keke loa kia ta ulonge nge Pilatus kamana a i e kapunu nga gavaman e ngae Rom nga inaeala.
3 Na ka inae Iuras, a i a agau e ule Iesus nga reke bai ta baingasoalinge kamareame, ke kele ineke ba'e Iesus ta i mateng, na i ka lonatantani kurumea lonagaliungana ta kumangngana laeala e pala. Na ke tungugaliue lollokanna nginngina onra siliva ka ri giaukaina ba tangulelu ta re kapunu nga pirisme ba Iurame ravollalaukerea memena ka rolengana kerea roma,
4 “Iau ka baia bainga e soali nge Nutu raguna kurumea, agau laeala a iau ule nga kamamiaume ke sane baia bainga te e soali.”
Ava ri keke ale roma, “Ollaeala ka sana ora kanmangng. Ka ora kaning mana.”
5 Nae Iuras ke tamali ka lollokanna nginngina lakallo ta tempel. Na ke lao ba ke kone i muni.
6 Na re kapunu nga pirisme keke rave lollokanna nginngina onra siliva, na keke role roma, “Lollokanna kokorai ka ri ra kuru ore nga samungpununge agau. Minmina na bangapagame keke parototokala ita ta ulongo rea nga malle e nga pulinglunge lollokanname ngia ngallo nga tempel.”
7 Keke role minmina, na ka kanrea pangamologa kena mana ta ri kolinge mogalo inte ka lollokanna nginngina. Ka i a mogalo inte orae agau e kumkuma ka gato ba orume ka mogalo. Ba keke kolia ta nga i a o ore nga talunge ragau re nga maga re ngatauga ngia.

8 Minmina na keke patpatoe mogalo inaeala ka Mogalo A Toto ta ke lele ikia e sonrau
kurumea, ka i a mogalo eke kolia ka lollokanna ameke tungulu Iesus kana ki.
9 Na pangamologa a agau laeala e toe Nutu kaona ae Ieremaia rolea pala ke lele
mannangana ine role roma,
"Keke rave lollokanna nginngina ra siliva ka ri giaukaina ba tangulelu onra ragau re
ngae Israel ke tungulu apanung laeala kana ki,
10 na keke kolia mogalo inte orae agau e kumkuma ka gato ba orume ka mogalo
kurumea pangamologa a Avolau rolea pala te iau."

Iesus Ke Meisi Ngamuga Nge Pilatus Raguna

11 Nae Iesus ke maisi ngamuga nga gavana raguna, ba gavana ke ballage roma, "Ka
one a kelangpatali ae Iurame, o ke sa?"
Nae Iesus ke ale roma, "Ke base ino role."
12 Ba re kapunu nga pirisme kala nga Iurame ravollalaukerea memena keke
turupagpaga Iesus kana, ava i ke sane ala rea.
13 Minmina nae Pilatus ke ballage roma, "One ko longlonge oru papatu reke
turupagpaga kang ki, o ke sa?"
14 Avae Iesus ke sane ale. Ke sane ale pangamologa inte mana eke turupaga kana
kia. Ba ka ina gavana kele ollaeala, na i ke magio raumana.
15 Na ka pesingmatana re pala nga kaning laeala e bollau, na gavana ke lolakurumea
baingana te na ke ulomalaglage apulangkala kena a maluame ke matea te ri.
16 Ba ka kae laeala na agau te a giana e soali raumana eke patoe kae Barabas ke
momo nga pulangkala.
17 Minmina na ka ina maluame ke katukala kinung tapu, nae Pilatus ke ballaga rea
roma, "Miau kaka matea ta iau ulongmalagange tai te miau? Kaka matea Barabas, o
kaka matea Iesus eke patoe kae Karais?"
18 Pilatus ke role minmina kurumea, i ka lonamatana roma, ri keke kelalelea Iesus,
minmina na keke ule Iesus nga kamana.
19 Ba bole, pala, ka inae Pilatus tattara nga tarang e nga kalingnana, na napengana
ke ba ka pangamologa te i ore role roma, "Sono ngo bai ka otte nga apanung laeala a
baingana tupu kurumea, ngalla ka rigo, na iau ka lausoali raumana ina rave minga te
i."
20 Ava re kapunu nga pirisme bae Iurame ravollalaukerea memena keke pasigipage
maluame siareame ta ri balinglagange Pilatus ta i ulongmalagange Barabas ava nge
pulia Iesus ta i mateng.
21 Ava gavana ke ballaga rea roma, "Kaka matea ta iau ulongmalagange tai nge ri
pana lua te miau?" Na keke ale roma, "Ngo ulomalage Barabas."
22 Nae Pilatus ke ballaga rea roma, "Ava iau nga meimia kae Iesus eke patoe kae
Karais?"
Na ri kinung keke ale roma, "Ngo katupite nga maiskovu!"
23 Nae Pilatus ke ballaga rea roma, "Ta ke meimia? I ke kuma ka bainga a taru e
soali?"
Ava ri keke rereli kaligi raumana muni roma, "Ngo katupite nga maiskovu!"
24 Ka inae Pilatus kelapatokona roma, ke sane ke la longa te i, ava lavongkala
e bollau raumana ke umma ta pangaturu, na i ke rave me inte. Na ke mume
kamaname nga maluame ragureame ka rolengana kerea roma, "Apanung laekia
totona kengalingngana sana la puna nge iau. Ke sa. Ka la puna nge miau mana!"
25 Na ragau nginngina kinung keke ale roma, "Totona nge momo nge mangng ba nga
goe rae mangng!"
26 Minmina nae Pilatus ke ulomalage Barabas te ri, ava ke role ka ra balingkana ta
ri sapinge Iesus. Na ke ule nga kamareame ta ri katungpitange nga maiskovu.

Ra Balingkana Keke Rolepagalising Kae Iesus

27 Na ra balingkana ra gavana kanna keke rave Iesus lakallo ta bale te ora gavaman e
ngae Rom. Na ra balingkana kinung re ngae Rom reke momo nga inaeala keke katukala
kinung nge i.
28 Na keke palale lungapaga rae i, ba keke palupage ka lungapaga e ngapotu ore
belveloga.
29 Na keke lule oalo a matana ma i a kurung orae kelangpatali te, na keke patutale nga
kunna. Ba keke ule bega kalkanna te ma i a to ora kelangpatali te kanna nga kamana e
pe. Na keke umma ta parongvanu ngamuga nge i, ba keke rorolepagalising kia roma,
"One ae Kelangpatali ae Iurame, ko ngailu raumana!"
30 Na keke untutaoe, ba keke rave bega kalkanna laeala na keke paturu ta balinge
nga gilina bagana kia.
31 Ba ngarume, ka ineke rolepagalising kia tapu, na keke palale lungapaga laeala e
ngapotu ore belveloga, na keke palupage ka lungapaga rae i muni. Na keke loa kia ta
katungpitange nga maiskovu.

Keke Katupite Iesus Nga Maiskovu

32 Na ka ineke lelemalaglaga nga maga kunna laeala e bollau, na keke kalipa ka
apanung te ore ngae Sairin a giana nge Saimon. Na keke rave ka kaoreaginapitangana
kia ta i paunge maiskovu ae Iesus.
33 Ba ka ineke lele nga malle te eke patoe kae Golgota, a mirana roma Malle A Agau
Gilina Bagana,
34 na keke tunge uain eke kampiliue kala nga oru e mamaoga te Iesus. Ava ke ine
kanimaia, na ka sana omona ta i inunge.
35 Ba ka ineke katupite nga maiskovu tapu, na keke kintoto ta tavoanga ka lungapaga
rae i ngaliua nge ri muni.
36 Na keke tattara, ba keke kelalelepatantalia nga inaeala.
37 Ba keke ule pangamologa eke turupaga Iesus kana kia nga maiskovu ngailu nga
kunna ore role roma:

AEKIA KA I A IESUS A I A KELANGPATALI AE IURAME

38 Ba keke katupite ra golongkana lua nga maiskovume ka kae laeala bole. Keke
katupite te nga maiskovu e momo nga Iesus kamana e pe, ba keke katupite te nga
maiskovu nga Iesus kamana a laeva.
39 Ba ragau reke kavesillelea inaeala keke rorolebainga kia. Keke lulumatagtage
kunreame te i,
40 ba keke rorole kia roma, "One amo role roma, one la rurunge tempel ba kumangnga-
muni kia ka kaeme ka ri mologi, onto ravulele one muni! Ngaroma one ae Nutu Tuna,
na ngo atupisigi nga maiskovu!"
41 Ba re kapunu nga pirisme kala nga ra pangalomatanakana nga bangapagame
ba Iurame ravollalaukerea memena keke umma minmina bole ka rolengpagalising
ngareangana kia roma,
42 "I ke ravulelea ragau pattoto, ava ka sana likina ta ravunglelenge i muni. Ka i a
Kelangpatali ore ngae Israel. Minmina na i nge atupisigi nga maiskovu gialgiala, na
ita ka la lorapatokona te i.
43 "I ka lonapatokona te Nutu. Ngaroma Nutu nga lonasereng kia, na i nge ravulelea
ta i muni ke role roma, 'Ka iau ae Nutu Tuna.' "
44 Ba ra golongkana nginngina onreke katupita rea nga maiskovume kala nge i keke
rorolebainga kia ka rolengbainga kena laeala.

Iesus Matengana

45 Na paturu nga pula ta ke lele nga kae matana a mologi ka laio, na osuguna ke
gasipite inaeala bavakena.

46 Ba ka kae matana basema kae matana a mologi ka laio, nae Iesus ke kiu kaligi
roma, “*Eli, Eli, lama sabaktani?*”, a mirana roma, “Nutu ae iau, Nutu ae iau, ko maimia
o ka iau?”
47 Na ka ina palu re nga ra nginngina reke meisinsi nga inaeala ke longe Iesus
pangamologangana laeala, na keke role roma, “Apanung laeala ke kikiu te Ilaia.”
48 Na te i nge ri ke pira bolvole, na ke rave otte ba ke parume uain e mamaoga kia. Ba
ka ina ollaeala ponu ka uain tapu, na i ke paupite nga bega kamana te ba ke kalapataea
lakailu te Iesus ta i inunge.
49 Ava pattoto nge ri keke role roma, “Ita ngaka kelapita roma, Ilaia ke la atung ta
ravunglelenge, o ke sa.”
50 Nae Iesus ke kiu kaligi muni, na ke ngata ta kannuna kange mirana.
51 Ba ka panna laeala mana, na malo laeala e bollau eke kone ma i a lengakala ngallo
nga tempel ke marae ka rina lua ngailu bavakena ta ina e ngape. Ba mogalo laekia e
ngape ke mataga, ba lollo reke bollalau keke mapala.
52 Ba baveng onreke talue reke mate ngi keke pulapatali, na ragau papatu rae Nutu
reke tupu onreke mate pala mirareame keke sigipaga.
53 Ba ngarume nga Iesus sigingpagangana nga mateng, na keke lelemalaga nga
baveng nginngina onreke talu rea ngi. Na keke lu ta maga kunna laeala e bollau ore
tupu. Ba ragau papatu keke kela rea.
54 Ka ina abalingkana e ngae Rom ba ra nginngina reke momo kala nge i ta
kelangalelepatali te Iesus keke kele oru giongana ba oru reke umma ta leleng, na
keke matau raumana. Ba keke role roma, “Agau laekia ka i a Nutu Tuna ka
kaomannmannangana!”
55 Ba ravale papatu keke momo nga inaeala bole. Keke meisinsi ngatauga isuru ba
keke elle oru nginngina reke lele. Ka ri ra ravale reke atukurumea Iesus ine ka'e Galili
be atu tae Ierusalem. Keke atukurumea ta baina ngeke kalaue ka orume.
56 Te e nge ri ka i ae Maria Magaralene, ba te ka i ae Maria a i ae Iems riluae Iosep
nareame, ba te ka i Sepeti tuna memena nareame.

Keke Talue Iesus

57 Ka laio ina kae matana barelulu, na apanung te a kilipukana ore ngae Arimatea a
giana nge Iosep ke atu. Ka i a agau ore lele i a barangalele te ae Iesus kanna pala bole.
58 Apanung laeala ke loa te Pilatus, na ke palonge ta i ravunge Iesus lavusakia. Nae
Pilatus ke bapage ra balingkana ta ri tunge Iesus lavusakia te Iosep.
59 Nae Iosep ke rave, ba ke lulupite ka malo te ore lelle.
60 Na ke pakenoe ngallo nga baveng a pau ae i muni ore nga talunge agau e mate
ngia. Ka i a baveng ore sane ke pulluia lavusa te ngia pala a ri ke kuma kia lakallo nga
lollo. Ka ine pakenoe Iesus lavusakia ngallo nga baveng laeala tapu, na i ke patate lollo
e bollau ta patangapite baveng kaona kia. Na ke lao.
61 Bae Maria Magaralene kala nga Maria laeala a i ae Iems riluae Iosep nareame keke
momo nga inaeala bole. Keke tattara kokoro ta malle laeala eke pulluia lavusa ngia.
62 Me ngangaila, ka kae e ngarume nga kae orae Iurame nga kalingtupunge oru re
nga kae a Sabat, na re kapunu nga pirisme bae Parisiome keke loa te Pilatus.
63 Na keke role kia roma, “Avolau, mangng ka lomangnggaliu roma, ka ine momo
mauli tale, na agoangakana laeala ke role roma, ‘Ngarume nga kaeme ka ri mologi, na
iau ka la sigingpaga muni.’
64 Minmina na one ngo role ka ragau ra kaning ta ri pulangkalamasinge malle
laeala eke pulluia lavusa ngia ta nge loa te nge lele nga kae a mologi ngarume. Ngo
kuma minmina ta baina barangalele ra kanna sane ngeke loa na ngeke golopatali kia
ba ngeke role ka ragau roma, ‘I ke sigipaga nga mateng.’ Ngaroma ri ngeke kuma

minmina, na goanga laeala e ngarume ke la bolinglaunga muni nga goanga laeala e
pala ine patoe i muni kae Mesaia ae Nutu."
65 Nae Pilatus ke role kerea roma, "Miau ngaka rave ra balingkana palu, na ngaka
loa ba ngaka kuma ka orume kinung ra miau lomiaumatana ki ta pulangkalamasinge
malle laeala."
66 Ka baina keke loa, na keke pulakalamasia baveng laeala ka ulongareangana
ka killa te nga lollo e patapite kaona. Killa laeala ke parototokale agau te ta i
nga manenasa pulangpatalia malle laeala. Ba keke ule ra balingkana palu ta ri
kelangalelepatali ta malle laeala bole.

28

Iesus Ke Sigipaga Nga Mateng

1 Na ka ina kae a Sabat rongo tapu ba kae ke paturu ta magolung ka kae e kapunu
nga kumangng maina laeala, nae Maria Magaralene kala nga Maria laeala a i ae Iems
riluae Iosep nareame keke loa ta ri kelange malle laeala eke pullue Iesus ngia.
2 Na oru giongana tane bollau ke lele ina anggelo te orae Nutu kanna sopisigi nga
tava, na ke loa ba ke patalele patali ka lollo laeala e bollau. Na ke tarapai ngia.
3 Ba anggelo laeala sinna ka tongana kena ma saia ine killama. Ba lungapaga ae i ke
kavauvaunga raumana.
4 Ba ra balingkana nginngina reke kelalelepatantali ta malle laeala keke mammalu
ka mataungareangana kia, na keke lele ma ragau reke mate.
5 Ava anggelo laeala ke role ka ravale lua nginngina roma, "Sana ngaka matau
kurumea, iau ka laumatana roma, onemea kaka atu ta kelanga te Iesus orame ke
katupite nga maiskovu.
6 I ke sane momo ikia. Ke sigipaga tapu kurumea pangamologa a i rolea pala. Ngaka
atu, na ngaka kele malle laeala a i keno ngia pala.
7 Na ngaka loa bolvole ba ngaka turu paka barangalele ra kanna roma, 'I ke sigipaga
nga mateng tapu, na iale lola pala nge miau lakallo tae Galili. Kaka la kelange nga
inaeala.' " Na anggelo laeala ke role ka ravale lua nginngina roma, "Iala mana. Iau ka
turu te onemea tapu."
8 Ka baina ravale nginngina keke kutapu bolvole eke ka'e baveng laeala ka
mataungarea ba loreasereng ngareangana e bollau raumana. Na keke pira ta turung
paka barangalele rae Iesus kanna.
9 Ka ineke pirpira na ka pannasa mana nae Iesus ke kalipa kerea nga pamau ba ke
sinro kerea. Na keke loa te i na keke kapite nga kaena puname, ba keke kalapagpage.
10 Nae Iesus ke role kerea roma, "Sana ngaka matau. Ngaka loa, na ngaka role ka
kolingau memena ta ri loanga tae Galili. Na keke la kelanga iau nga inaeala."

Ra Balingkana Keke Ture Oru Reke Lele

11 Ka ina ravale nginngina ke lola tale, na ra balingkana palu ramreke kelalelepatali
ta baveng keke loalu lakallo ta maga kunna laeala e bollau, na keke ture orume kinung
reke lele ta re kapunu nga pirisme.
12 Ba ka ina re kapunu nga pirisme bae Iurame ravollalaukerea memena ke katukala
kinung ba keke palipotopita tapu, na keke tunge lollokanna papatu ta ra balingkana
nginngina
13 ka rolengarea kerea roma, "Miau ngaka role roma, 'Barangalele ra kanna keke atu
ka rigo, na keke golopatali kia ina mangng ka kenrau.'
14 Ba ngaroma gavana nge longe pangamologa laeala, na mangng nga patupe
pangamologa kala nge i ta baina i sane nge tunge alang e soali te miau."

15 Ka baina ra balingkana nginngina keke rave lollokanna nginngina, na keke kuma
kurumea reke taoamugmuga kae Iurame pangamologangarea te ri. Na pangamologa
laeala ke sasa ta iname kalaoveka ngaliua nga Iurame, ba ke tatu ta ke tatu ta ke lele
ka kae laekia e sonrau.

Iesus Ke Ba'e Barangalele Ra Kanna

16 Na barangalele rae Iesus kanna ka ri tangulelu ba kena keke loa tae Galili ta
kapangng laeala ae Iesus role kerea ta ri loanga te.
17 Ba ka ineke kele Iesus, na keke kalapage. Ava palu nge ri ka lorea lualua.
18 Nae Iesus ke loa te ri, na ke role kerea roma, “Nutu ke tunge gia bolinglaungana
te iau ta iau kelangpatali ta orume kinung re nga Nutu mallena nga tava ba re nga
mogalo laekia e ngape.
19 Minmina na miau ngaka loa, na ngaka bai ka ragau re nga iname kinung ta ri
leleng ra barangalele ra kanau. Ba ngaka pamagoe rea nga Tamau giana ba nga Tuna
giana ba nga Kannu E Tupu giana.
20 Ba ngaka palomatana rea ta ri loangakurumea orume kinung ra iau bapaga miau
ki. Ba iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, iau ka la momong kala nge
miau passavele. Ka la momong kala nge miau ta nge lele nga kae a ronga.”

Pangamologa E Pe Ae
Mak
Pa'e
Kana Turunglomatana

Nga pangamologa e kapunu ngallo nga lau laekia Mak ke role roma,
"Pangamologa laekia ka i a pangamologa e pe e te Iesus Karais a i ae Nutu Tuna."

Mak ke pa'e lau laekia ta baina ragau nga loreamatana roma, Iesus Karais ka i a agau orae Nutu tunge gingginga raumana ba gia bolinglaungana te i. Ke tunge gingginga te i ta i kumangng ka kumangng reke gingging ba killa reke bollalau, ba ta i pangalomatanange ragau kurumea Nutu lonangana. Ba ke tunge gingginga te i ta i pangapenge ragau mirareame ba taongamalagange kannu reke sosoali, ba ta i osungrurunge ragau baingarea reke sosoali.

Nga lau laekia Mak ke pa'e Iesus pangamologangana palu ine patoe i muni kae "Agau Tuna", ba ke role roma,
"Agau Tuna ke sane atu ta baina ragau ngeke kalaue. Ke sane atu ta agau te kumangng ka kumangnga te te i. Ke sa. I ke atu ta kalaunge ragau, ba ta i tungnge maulingngana ta kolinglelenge ragau papatu nga pulangkala e nga kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna." (10:45)

Ba bole, Mak ke pa'e lau laekia ta pangagingginge ragau ta ri nga loreapatokona te Iesus Karais, na ngeke lolakurumea Karais ineke umma ta kalaunge ragau pattoto ba ravunge miralalime baseme Karais ine ravu rea.

Ion E Nga Pangamagoe Ke Kalitupe Pamau

1 Pangamologa laekia ka i a pangamologa e pe e te Iesus Karais a i ae Nutu Tuna.
2 Pala na agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia ke pa'e Nutu pangamologangana e te Tuna ore role roma,
"Ngo kele. Iau ka la bange agau e loa ka pangamologa a kanau,
na i ke la loanga pala nge one ta kalingtupunge pamau ae one."
3 "Agau te kalingngana ke kurkura ngallo nga ina a sana ragau ngia roma,
'Ngaka kalitupe pamau ae Avolau,
ba ngaka patupe pamaume ta i taonga ngi.' "
4 Minmina nae Ion ke lele, na ke pamagoegoea ragau ngallo nga ina a sana ragau ngia. Ba ke pulimalaglage pangamologa e ta pangamagoe te ri ore role roma, ngaroma ri ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali, nae Nutu nge osurure baingarea nginngina reke sosoali.
5 Ka baina ragau re nga iname kinung ngallo ngae Iurea, ba ragau kinung re ngae Ierusalem keke lelemalaglaga ba keke lola te Ion. Na keke umma ta turungnanange baingarea reke sosoali nge Nutu raguna, bae Ion ke pamagoegoe rea nga Me Ae Ioran.
6 Bae Ion ke lupage lungapaga eke kuma kia ka posi a kamele bulvunna, ba ka kana ka ligongpita a bulmakau patuna nga luana. Ba sisime ba miso a pinolo ka ri ra kaning rae i.
7 Ba i ke pulimalaglage pangamologa roma, "Ngarume nge iau na agau te ke la atung ba i ka i ngailu nge iau. Ba ka sana iau a agau te mannangana ta iau nga magolo na nga pole oalo nge nga kesingsilagi ngae i.
8 Iau ka pamagoegoe miau ka me mana, ava i ke la pangamagoe miau kae Kannu E Tupu."

Ion Ke Pamagoea Iesus

9 Ka kae nginngina nae Iesus ke ka'e Nasaret ngallo ngae Galili, na ke loa te Ion. Nae
Ion ke pamagoea nga Me Ae Ioran.
10 Na ka inae Iesus ka'e me ave lolele, na ke kele tava ine sagitoto, nae Kannu E Tupu
ke lomaling te i basema manu a kulao.
11 Na kaling te ke pa nga Nutu mallena nga tava, na ke role roma, "Ka one ae Tugu a
iau materaumana one. Ba ka laupe kone raumana."

Satan Ke Ave Iesus

12 Na ka pannasa nae Kannu E Tupu ke ba'e Iesus ta i loangamalaga ta ina a sana
ragau ngia.
13 Na i ke mommo nga inaeala ka kaeme ka ri giaukaina lua, bae Satan ke amve. Ke
mommo kala nga posi ra pinolo, ba anggelome keke ella te i.

Iesus Ke Kiue Barangalele Ra Kanna Re Kapunu

14 Ka ina re ngae Rom ke pulakale Ion nga pulakala tapu, nae Iesus ke loalu lakallo
tae Galili ba ke pulimalaglage pangamologa e pe ae Nutu kanna.
15 Na ke rorole roma, "Kae ae Nutu pulia pala ikia e lele tapu bae Nutu kelang-
patalingana ke lele kokoro. Minmina na miau ngaka pulivalakale baingamiau reke
sosoali nge Nutu raguna, na nga lomiaupatokona ta pangamologa e pe e ta Nutu
kelangpatalingana."
16 Ka inae Iesus tatao nga Sivoli Ae Galili kaona, na i ke kele Saimon kala nga teiteikia
ae Anru ka ineke tantamali ka po nga sivoli, ta ka ri ra maengekana.
17 Nae Iesus ke role kerea roma, "Onemea ngaka atu kurume iau, na nga bai ka miau
ta miau ra maengekana reke raravu ragau."
18 Na ka panna laeala mana na ri keke ka'e pome ba keke loa kurumea Iesus.
19 Ka ine tao lagamuga muni nga inaeala, na ke kele Iems a i ae Sepeti tuna bae
teiteikia ae Ion nga manang kala nga tamarea ineke saisaia pome.
20 Na ka pannasa mana nae Iesus ke kiu rea. Na keke ka'e tamarea ae Sepeti nga
manang kala nga ra kumangngatulu ra i kolkoli rea, na keke loa kurumea Iesus.

Iesus Ke Taomalage Kannu E Soali Nga Agau Te

21 Na ri keke loalu ta maga kunna e bollau ae Kaperneam. Ba ka ina kae a Sabat lele,
nae Iesus ke lu lakallo ta sinagog ba ke paturu ta pangalomatanange ragau reke momo
nga inaeala.
22 Ba ka ineke longe pangalomatana ra kanna, na ri keke kallo raumana kurumea,
Iesus ke sane palomatantana rea ma ra pangalomatanakana nga bangapagame. Ke sa.
I ke palomatantana rea ma agau a kana ka gingginga mannangana.
23 Ka kae laeala na agau te ora kannu e soali lupage ke mommo ngallo nga sinagog
ae ri, ba i ke reli ka rolengana roma,
24 "Aekolong ae Iesus e ngae Nasaret! Ko bai ta maingamia ka mangng? Ko atu ta
baingasoali mangng? Ka laumatana kone, ka one a agau e tupu orae Nutu ba'e."
25 Avae Iesus ke sanggipite roma, "Rulu! Ka'e aekolong bo lelemalagapatalia!"
26 Na kannu laeala e soali ke lulumatage agau laeala kaligi, na ke lelemalagapatalia
ka relingana.
27 Ba ragau kinung reke kele ollaeala keke kallo, na keke palibalaglaga rea roma,
"Tar ikia? Ka i a pangalomatana a pau ora kana ka gingginga raumana! I ke bapage
kannu reke sosoali, na keke longo te i mana."
28 Minmina nae Iesus kana turung ke loa bolvole ta iname kinung reke momo ngallo
ngae Galili.

Iesus Ke Papea Ragau Papatu

29 Ka ineke lelemalaga nga sinagog tapu, na ka panna laeala mana, na keke loa kala
nge Iems bae Ion, na keke lu lakallo ta bale ae Saimon riluae Anru.
30 Nae Saimon lonapengana ke enno ka soaling a mira isongpangana. Ba keke turu
pakae Iesus ta avale laeala.
31 Ka bainae Iesus ke loa te i, na ke rapite nga kamana ba ke kalaue ta i sigingpaga.
Na mira isongpangana ke ka'e, ba i ke silae rea.
32 Ka laio, ka ina kae barelu tapu, na keke atu ka ragau kinung ra karea soaling ba
ragau ra kannu reke sosoali ke lupaga rea te Iesus.
33 Ba ragau kinung re nga maga kunna laeala e bollau keke katukala nga bale laeala
kaona.
34 Nae Iesus ke papea ragau papatu ra karea soaling matantana, ba ke taomalage
kannu papatu reke sosoali nga ragau. Ba kannu nginngina reke sosoali ka loreamatana
roma, Iesus ka i a tai. Minmina na i ke parototokala rea ta ri nga manereasa
pangamologa.

Iesus Ke Loa Ta Momong Mana Me I Ta I Kavang Te Nutu

35 Ka sinro luluna ka ina osuguna tale, nae Iesus ke sigipaga e ka'e bale, na ke loa ta
inte ta i momong mana me i. Ba ke kavkava te Nutu nga inaeala.
36 Nae Saimon kala nga balingana memena keke sissilia.
37 Ba ka ineke kalipa kia, na keke role kia roma, “Ragau kinung keke sissili one.”
38 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ita ngaka loa ta inte toto—ta maga reke momo kokoro
ta baina iau nga pulimalage pangamologa nga maga nginngina bole. Ta iau ka atu ta
kumangng ka kumangng laeala.”
39 Minmina na i ke tao ta iname kinung ngallo ngae Galili, ba ke pulimalaglage
pangamologa nga sinagog rae ri. Ba ke taomalaglage kannu reke sosoali nga ragau.

Iesus Ke Papea Agau A Kana Ka Soaling A Kalangamugmugu

40 Na agau te a kana ka soaling a kalangamugmugu ke atu te Iesus, na i ke pupu ka
banungkiame ngamuga nge Iesus ba ke tanikale roma, “Ngaroma nga longangana, na
one ka kanga ka gingginga ta pangalellepa iau.”
41 Nae Iesus ka lonananne raumana. Minmina na i ke kala'e kamana ba ke kali kia,
na ke role kia roma, “Ka laungana. Ka palellepa one.”
42 Ba ka panna laeala mana, na soaling a kalangamugmugu ke ka'e ba mirana ke
lelle.
43 Nae Iesus ke ba'e ta i loanga bolvole ka pangamologangana e gingging te i roma,
44 “Sono ngo ture ollaekia e lele nge one ta agau te, ava ngo loa na ngo pakosining
kone ta piris. Na ngo tunge tunga e nga mirang pengana base inae Moses bapage ragau
re pala. Ngo kuma minmina ta baina ragau nga loreamatana roma, soaling ae one ke
rongo tapu.”
45 Ava agau laeala ke sane longo te Iesus. Ke sa. I ke loa, na ke paturu ta turunge
ollaeala e lele nge i ta ragau karolu re nga iname kalaoveka. Minmina nae Iesus ke
sane totorong ta i taongalu ta maga kunna te e bollau nga ragau ragureame muni. Ke
sa. Ke mommo ngapotu nga ina ra ragau ke sane momo ngi. Ba ragau keke pa nga
iname kinung, na keke tatu te i.

2

Iesus Ke Papea Agau A Giname Ke Mate

1 Ka kae palu ngarume nga oru nginngina ka inae Iesus loalu muni tae Kaperneam,
na ragau keke longe ine momo nga bale ae i.

2 Na ragau papatu raumana keke katukala kinung. Minmina na ka sana malle te
bavakena. Ka sana malle te kokoro ta bale kaona bole. Bae Iesus ke pulimalaglage
pangamologa rae Nutu kanna te ri.
3 Na rapanung ka ri tugulu reke paue agau a giname ke mate keke atu, ba keke bai
ta loanga kia te Iesus.
4 Ava ragau keke ponu raumana. Minmina na ke sane ke totorong ta ri loanga ka
agau laeala kokoro te Iesus. Ka baina keke loapatae lakailu ta bale kunna ine karapap.
Na keke rusulage bale kunna inte e ngailu nge Iesus. Ba ka ineke kalalage inaeala tapu,
na keke toatape nia a agau a giname ke mate kenopai ngia lagape.
5 Na ka inae Iesus kele lopatokona ae ri, na i ke role ka agau laeala a giname ke mate
roma, “Tugu, iau ka osurure baingang reke sosoali.”
6 Ava ka ra pangalomatanakana palu nga bangapagame ke tattara nga inaeala, ba ri
ka loreagomgome ngallo nga loreame roma,
7 “Ke meimia na agau laekia ke role minmina? I ke rorolebainga kae Nutu. Ka sana
agau te kana ka gingginga ta i osungrurunge bainga reke sosoali. Ke sa. Nutu kasikena
mana.”
8 Na ka pannasa mana, nae Iesus ka lonamatana ngallo nga kannuna ka ina ri
loreavavai minmina ngallo nge ri muni. Minmina na i ke role kerea roma, “Kaka
meimia aka kumkuma ka lovainganame ta oru kokorai ngallo nga lomiaume?
9 Pangamologa a taru nge ate ta iau roleng ka agau laekia a giname ke mate?
Ngaroma iau nga role kia roma, ‘Aekolong, iau ka osurure baingang reke sosoali,’ o
ngaroma iau nga role kia roma, ‘Sigipaga, ngo rave nia ae one na ngo tao’. Te miau
sonrau, nga pangamologa lua nginngina na taru ke ate ta iau rolenge?
10 Ava iau ka bai ta miau lomiaumatanangana roma, Agau Tuna ka kana ka gingginga
nga mogalo laekia e ngape ta i osungrurunge ragau baingarea reke sosoali.” Minmina
nae Iesus ke role ka agau laeala a giname ke mate roma,
11 “Iau nga role pakone roma, ngo sigipaga, na ngo rave nia ae one ba ngo loa te one
ta bale.”
12 Na ka pannasa mana, na agau laeala a giname ke mate ke sigipaga na ke rave nia,
ba ke lelemalaga nga ragau kinung reke momo nga inaeala raguream e. Minmina na ri
kinung keke kallo ba keke kinpataetaea Nutu giana ka rolengarea roma, “Ita ka sana
ka kele otte minakai ka kae te.”

Iesus Kiungana Kae Livai

13 Ngarume nae Iesus ke lelemalaga nga maga kunna e bollau ba ke tatao muni nga
me a sivoli kaona. Na malua e bollau ke loa te i, ba i ke palomatantana rea.
14 Ka ine tatao e lola, na i ke kele Livai a i ae Alpaeus tuna ine tattara nga malle e
nga ravungkinunge takisme. Na ke role kia roma, “Ngo atukurume iau.” Nae Livai ke
sigipaga, na ke loa kurumea Iesus.
15 Ba ngarume, ka inae Iesus tattara ta kaning nga bale ae Livai, na ragau papatu reke
raravukinunge takisme ba ragau papatu ra Iurame ke patpato rea ka “ra baingareame
ke sosoali” keke tattara ta kaning kala nge i ba barangalele ra kanna. Keke tattara kala
nge i kurumea, papatu nga ragau matana nginngina keke tataokurumea.
16 Na ka ina ra pangalomatanakana nga bangapagame ba Parisiome ke kele Iesus ine
kaninni kala nga ragau nginngina reke patpato rea ka “ra baingareame ke sosoali” ba
ragau reke raravukinunge takisme, na keke ballage barangalele rae Iesus kanna roma,
“Ke meimia na ke kaninni ba ke innu kala nga ragau reke raravukinunge takisme ba
ragau ra baingareame ke sosoali?”
17 Ka inae Iesus longe pangamologa laeala, na i ke role kerea roma, “Ragau ra sana
karea soaling ke sane ke lola ta apangapemirakana. Ke sa. Ragau ra karea ka soaling

mana keke lola. Iau ka sana atu ta kiunge ragau ra baingareame ke tupu. Ke sa. Ka atu ta kiunge ragau ra baingareame ke sosoali."

Keke Ballage Iesus Ta Bainga E Nga Kuringa Ta Kaning

18 Na barangalele rae Ion kanna ba Parisiome keke kuriri ta kaning. Minmina na ragau palu keke atu te Iesus na keke ballage roma, "Ke meimia na barangalele rae Ion kanna ba Parisiome keke kuriri ta kaning, ava barangalele ra kaning ke sane ke kuriri ta kaning?"

19 Nae Iesus ke ala rea roma, "Ka ina apanung e bai ta kamangpitakama momo kala nge ri tale, na ragau reke maispage apanung laeala ka kae e nga palingravung keke kuriri ta kaning, o ke sa? Ke sa. Ke sane ke kuriri ta kaning ka ina apanung laeala e bai ta kamangpitakama momo kala nge ri tale.

20 Ava kae te ke la atung nga ineke la ravungpatali ka apanung e bai ta kamangpitakama nge ri, ba nga kae laeala na ri keke la kuringa ta kaning.

21 "Ka sana agau te nge saipite malo ine rara nga lungapaga e putputung. Ngaroma i nge kuma minmina na ne rara ke la maraengapatali nga ne putputung, na maraenga e momo pala ke la bolinglaunga muni.

22 Ba ka sana agau te nge pullue uain a pau nga uain bagana ra kasana. Ngaroma i nge kuma minmina na uain a pau nge poagolue uain bagana nginngina onreke kuma ki ka meme patuna, na uain nge sanrea. Ba uain patuname keke la soaling bole. Ava i ke sane la kumangng minmina. Ke sa. I ke la pulinglunge uain a pau nga uain patuna ra pau."

Balinglaga Re Ta Kae A Sabat

23 Ka kae te a i a kae a Sabat, nae Iesus ke tataopale ura re nga pailli matana eke patoe ka "giren". Ba ka ina barangalele ra kanna ke tatao eke lola, na keke umma ta utungtotonge giren kunna palu.

24 Minmina nae Parisiome keke ballage Iesus roma, "Ngo kele. Ke meimia na keke kumkuma ka ore parototokala ka kae a Sabat?"

25 Nae Iesus ke ala rea roma, "Miau ka sana ka kele pangamologa laeala eke pa'e pala ore ta Revit kumangngana ine moro ta kaning ba i kala nga ra balingkana rae i matekarea ae?

26 Ka kae re pala inae Abiatar ka i a piris e kapunu, nae Revit ke loalu lakallo ta bale ae Nutu na ke rave beret laeala ore ta tungnge te Nutu, na ke kania. Ava ke parototokala ta agau te mana kaninge beret laeala. Kana ka pirisme mana. Bae Revit ke tungu ra balingkana rae i karea bole."

27 Nae Iesus ke role kerea roma, "Nutu ke pulia kae a Sabat ta kalaunge ragau. Ke sane koipage ragau ta kalaunge kae a Sabat.

28 Minmina nae Agau Tuna ka i a Avolau e nga kae a Sabat bole."

3

1 Ngarume, ka kae a Sabat tetoto, nae Iesus ke loalu lakallo ta sinagog ba agau te ke momo nga inaeala ora kamana mate.

2 Ba palu nga ragau reke momo ka kae laeala keke sissilia pamau ta ri turungpaga Iesus kana. Minmina na keke ella te i roma, "Aekia ke la i pangapenge agau laeala ka kae laekia e nga pannang, o ke sa?"

3 Nae Iesus ke role ka agau laeala a kamana mate roma, "Ngo atu bo maisi ngamuga nga ragau."

4 Nae Iesus ke ballage ragau reke momo roma, "Bangapagame keke parototokala ita ta kumangng ka bainga a taru ka kae a Sabat? Keke parototokala ita ta kumangng ka

bainga e pe o ta kumangng ka bainga e soali, ta ravunglelenge agau maulingngana o
ta samungpununge?" Ava reke momo ke sane ke ale. Ke sa. Keke rulu mana.
5 Nae Iesus ke kelataliu te ri ka iukiangana ba i ka lonatani kurumea, loreame keke
rutu raumana. Na ke role ka agau laeala roma, "Ngo kala'e kamang." Na agau laeala
ke kala'e kamana, ba kamana ke pe muni.
6 Nae Parisiome keke lelemalaga nga sinagog ba keke paturu ta potongpita kala nga
ragau palu reke pato rea kae Erotome ta kalingpa ka pamau ta ri samungpununge
Iesus.

Maluame Keke Loakurumea Iesus

7 Nae Iesus ke kutapu kala nga barangalele ra kanna ta me a sivoli, ba malua e bollau
e ngae Galili ke loakurumea.
8 Ka ina ragau ke longe kumangng rae Iesus kumkuma ki, na papatu re ngae Iurea,
bae Ierusalem, bae Irumea, ba re nga ina reke momo nga Me Ae Ioran bavana tetoto,
ba re ngae ina reke momo kokoro tae Taia bae Sairon keke loa te i.
9 Na ragau nginngina reke momo nga inaeala kala nge i ka ri papatu raumana.
Minmina na i ke role ka barangalele ra kanna ta ri kalingpa ka manang te ta baina
i nge taepatae ngia ngaroma ragau ngeke pavivia raumana.
10 Iesus ke role kerea minmina kurumea, pala na i ke papea ragau papatu. Minmina
na ragau kinung ra karea ka soalingme keke pavivitaliue ta baina ri ngeke kali kia.
11 Ba nga ina kannu reke sosoali nge kele, na keke la pupungapisigi ngamuga nge i
ka relingarea roma, "Ka one ae Nutu Tuna."
12 Avae Iesus ke tunge pangamologa e gingging te ri ta ri nga manereasa turunge ta
ragau roma, ka i a tai.

Iesus Ke Tore Barangalele Ra Kanna Ka Ri Tangulelu Ba Lua Ta Ri Ra Aposelme

13 Ngarume nae Iesus ke loapatae ta kapangng, na ke kiue ragau palu ra i toro rea,
na keke loa te i.
14 Na i ke pulia pana tangulelu ba lua ta ri ra aposelme ta baina ri ngeke momo kala
nge i. Ke puli rea ta baina i nge bamalaga rea ta ri pulingmalagange pangamologa,
15 ba nga karea gingginga ta taongamalagange kannu reke sosoali nga ragau.
16 Ke pulia pana tangulelu ba lua ra giareame nge: Saimon (orae Iesus patoe kae
Pita);
17 bae Iems a i ae Sepeti tuna, bae Ion a i ae Iems teiteikia (ka ri ra pana lua nginngina
ra koli onrae Iesus pato rea kae Boanerges a mirana roma "Ragau ra tongarea kena
ma saia ruruna");
18 Ba ke pulia Anru, bae Pilip, bae Bartolomiu, bae Matiu, bae Tomas, bae Iems a i ae
Alpaeus tuna, bae Tarius, bae Saimon tetoto eke patoe kae "Selot";
19 bae Iuras Iskariot a i a agau laeala e la ulonge Iesus nga reke bai ta baingasoalinge
kamareame bole.

Iesus Bae Beelsebul

20 Nae Iesus ke loalu ta bale te, ba ragau papatu keke katukala muni te i. Minmina
na i kala nga barangalele ra kanna ka sana karea panna inte ta ri kaning.
21 Ba ka ina rakia memena ke longe ollaeala, na keke loa ta ravunggaliunge ta maga
kurumea, keke rorole roma, "I ke baigaugau."
22 Ba ra pangalomatanakana nga bangapagame onreke atupisigi ngae Ierusalem
keke rorole roma, "Beelsebul ke lupage," ba "i ke taomalaglage kannu reke sosoali
ka kannu reke sosoali kelangpatali ae ri ginggingngana mana."
23 Ka bainae Iesus ke kiu rea te i, na ke role kerea ka pangateningkalame roma:
"Satan ka kana ka gingginga ta taongamalagange Satan mina ngaetai?
24 Ba ngaroma ragau reke momo ngape nga kelangpatali te ngeke palikalipala rea
muni, na agau laeala kelangpatalingana ke sane la meising.

25 Ba ngaroma ragau re nga balekaina te ngeke palikalipala rea muni, na balekaina
laeala ka sana la kana ka gingginga ta i meising.
26 Ba ngaroma Satan nge sanangkalkale i muni ba nge kalipalpale i muni, na i ka
sana la kana ka gingginga ta i meising. Ke sa. Ale rongo tapu.
27 Ava ka sana agau te totorong ta i taongalu ta bale ae agau a likina raumana basema
Beelsebul ba ta kangamana ka oru nga kanna. Ke sa. I nge samapite agau laeala a likina
raumana pala, na ngarume na i nge taolu ba nge ka ka orume kinung reke momo nga
bale ae i.
28 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, Nutu ke la osungrurunge
bainga reke sosoali kinung ba pangamologame kinung ra ragau ke rolebainga kae Nutu
ki.
29 Ava ngaroma agau te nge rolebainga kae Kannu ae Nutu, nae Nutu ke sane la
osungrurunge bainga laeala e soali. Ke sa. Agau laeala ke kuma ka bainga e soali ore
la momong passavele."
30 Iesus ke role minmina kurumea, ri keke rorole roma, "Kannu e soali ke lupage."

Iesus Rakia Memena Mannangana

31 Nae Iesus naname ba teiteikia memena keke lele ba keke maisinsi ngapotu nga
bale, na keke balue agau te ta i kiunga te Iesus.
32 Ba ragau papatu reke tattara taliukale keke role kia roma, "Name bae teiteikone
memena rio a potu ba keke bai ta kelanga one."
33 Avae Iesus ke ala rea roma, "Taime ka ri rae nau bae teiteikau memena?"
34 Na i ke kelataliu ta ragau reke tattara taliukale, na ke role roma, "Ngaka kele. Nau
bae teiteikau memena rikai.
35 Iau ka role minmina kurumea, agau e lolakurumea Nutu lonangana ka i a teiteikau
ba ligupiau ba nau."

4

Pangateningkala Ore Ta Agau E Taptapue Pailli Kanname

1 Nae Iesus ke paturu ta pangalomatanange ragau muni nga me a sivoli kaona. Ba
ragau reke katukala te i ka ri papatu raumana. Minmina na i ke taepatae nga manang
e manmana nga me a sivoli, na ke tara. Ba ragau karolu keke momo nga baipuna nga
me a sivoli kaona.
2 Ba i ke palomatantana rea ka oru papatu ka pangateningkalame, na ke role kerea
ka pangalomatanangana roma:
3 "Ngaka longo nasai! Ka kae te na agau te ke loa ta tapunge pailli matana te kanname
nga ura ae i.
4 Ba ka ine taptapu rea nga mogalo, na palu keke pupu nga pamau bavana, na
manume keke atu ba keke kani rea.
5 Ba pailli kanna palu muni keke pupu nga mogalo ina i a lollo, ba inaeala ka sana
mogalo kia raumana. Na pailli kanna nginngina keke kalapa bolvole kurumea, mogalo
ke sane lu lakallo raumana.
6 Ava ka ina kae loapatae, na i ke sina rea na keke mate kurumea, kulareame ke sane
ke sigilu lakallo ta mogalo.
7 Ba pailli kanna palu muni keke pupu ngaliua nga oalo ra matarea. Na oalome ba
paillime keke lele kinung, ava oalome keke kalipalipita ka paillime na paillime keke
mate. Ba ke sane ke piau.
8 Ava pailli kanna palu keke pullu lakallo ta mogalo ine pe. Na keke lele bollau
ba keke piau masi. Ba kenakena ka kanna papatu raumana. Palu ka kanreame ka
ri giaukaina ba tangulelu, ba palu ka kanreame ka ri giaukaina mologi, ba palu ka
kanreame ka ri giaukaina lima."

9 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe
pangamologa laekia.”
10 Ngarume, ka inae Iesus momo mana me i, na ragau palu reke tataokurumea kala
nga Pana Tangulelu Ba Lua keke ballage ta pangateningkala ra kanna mirareame.
11 Na i ke role kerea roma, “Nutu ke tunge lomatana te miau ta baina nga
lomiaumatana ka oru re ta kelangpatalingana onreke kolulu. Ava ke tungtunge orume
kinung ta ragau re ngapotu ka pangateningkalame mana.
12 Nutu ke kumkuma minmina ta baina,
“ ‘ri ngeke kelkela ava ke sane ke la kelangapatokona,
ba ngeke longlongo ava ka sana la loreamatana;
ngaroma ri nga loreamatana, na ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali nae Nutu
nge osurure baingarea nginngina reke sosoali.’ ”
13 Nae Iesus ke ballaga rea roma, “Miau ka lomiaumatana ka pangateningkala laeala
ore ta agau e taptapue pailli kanname mirana, o ke sa? Ngaroma nge sa, na ala nga
lomiaumatana ka pangateningkala pattoto mirarea mina ngaetai?
14 Agau laeala e taptapue pailli kanname ka tongana kena ma agau e kumkuma ta
toange pangamologa ae Nutu kanna nga ragau.
15 Ba ragau palu ka tongarea kena ma pailli kanna nginngina reke pupu nga pamau
bavana. Ka ri ra ragau ra agau te kumkuma ta toange pangamologa ae Nutu kanna
ngallo nge ri. Ava nga ine ngeke longe pangamologa laeala, na ka panna laeala mana,
nae Satan nge atu na nge ravupatali ka pangamologa laeala a agau toa'e ngallo nge ri.
16 Minmina mana na ragau pattoto ka tongarea kena ma pailli kanna nginngina ra
agau e taptapue pailli kanname tapu rea nga mogalo ina i a lollo. Ka ri ra ragau onreke
sereng raumana nga ineke longe pangamologa ae Nutu kanna pau.
17 Ava ri ka tongarea kena ma bega onra kulareame ke sane ke sigilu lakallo ta
mogalo. Keke momo ka panna inte mana. Ba nga ine ngeke kanimaia maenangme
o ragau ngeke pamiralali rea kurumea loangakurume ngareangana ka pangamologa
ae Nutu kanna, na keke ka'e lopatokona ae ri bolvole.
18 Ba ragau palu muni ka tongarea kena ma pailli kanna nginngina onreke pupu
ngaliua nga oalo ra matarea. Ka ri ra ragau onreke longe pangamologa ae Nutu kanna,
19 ava loreapupungana re ta oru re nga mogalo laekia e ngape, ba kilipu goangana, ba
loreamatengana ka oru pattoto keke atu, na keke kalipalipita ka pangamologa laeala
ae Nutu kanna a ri ke longe. Na pangamologa laeala ke sane piau ngallo nge ri.
20 Ava ragau palu ka tongarea kena ma pailli kanna nginngina ra agau e taptapue
pailli kanname tapu rea nga mogalo ine pe. Ri keke longe pangamologa ae Nutu
kanna ba ka loreangatakale. Na keke piau masi. Palu ka kanreame ka ri giaukaina
ba tangulelu, ba palu ka kanreame ka ri giaukaina mologi, ba palu ka kanreame ka ri
giaukaina lima.”

Pangateningkala E Ta Lama Eke Patarapaia Nga Pangatara Ae I

21 Nae Iesus ke role kerea roma, “Agau nge atu ka lama na ke sane nge pakompite ka
otte, o ke sane nge pasasalue ta nia siana. Ke sa. I nge patarapaia nga pangatara ae i.
22 Iau ka role minmina kurumea, ngarume nae Nutu ke la pangapotange orume
kinung ra ragau ke pako rea sonrau. Ba orume kinung ra ragau ke talu rea sonrau
keke la leleng nga olamana ngarume.
23 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.”
24 Ba i ke role kerea bole roma, “Ngaka ella masi ta oru ra miau ka longlongo rea.
Ngaroma nga omomiau ta longnge oru tutuna mana, nae Nutu ke la tungnge oru tutuna
mana te miau. Ava ngaroma nga omomiau ta longnge oru papatu, nae Nutu ke la
tungnge oru papatu raumana muni te miau.

25 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke la tungnge lomatana papatu muni ta agau
a kana lomatana. Ava nga agau a sana kana lomatana, Nutu ke la ravungpatali ka
lomatana ae i e sina nga baina i sana nga kana lomatana bavakena."

Pangateningkala E Ta Pailli Kanna E Umma Ta Leleng Nga Mogalo

26 Nae Iesus ke role kerea roma, "Nutu kelangpatalingana ka tongana kena ma agau
e tapue pailli kanna nga mogalo.
27 I nge kenrarau ka rigome ba nge sigipagpaga ka kaeme ba pailli kanna laeala a i
tapue nga mogalo nge kalapa ba nge lele bollau. Ava agau laeala sana nga lonamatana
roma, pailli kanna laeala ke lele mina ngaetai.
28 Ke sa. Mogalo muni nge bai ka pailli kanna ta i leleng. Kapunu na launa nge lele,
na nga kunna, na ngarume na kanname ngeke matua ngallo nga kunna.
29 Ava nga ina pailli kanna reke momo nga kunreame ngeke matua tapu, ka kae
laeala mana, na agau laeala e tapue pailli kanname pala nge sapia pailli nginngina ka
resalla kurumea, kae e nga lalang ke lele tapu."

Pangateningkala E Ta Bega Kanna E Sina Raumana

30 Nae Iesus ke ballaga rea roma, "Ita kaka la tonge Nutu kelangpatalingana ka taru,
o ita kaka la panganana te i ka pangateningkala a taru?
31 I ka tongana kena ma bega kanna ore sina raumana nga bega kanna pattoto ra
miau ka tota rea nga mogalo.
32 Ava nga ina agau te nge toa'e, na nge lele ba nge lele bollau raumana nga bega
pattoto reke momo nga ura. Ba nge pulia kamana reke bollalau raumana. Minmina
na manu reke lolo nga tava ngeke momo nga bega laeala kana nunule."
33 Bae Iesus ke rorolea pangamologa re ta Nutu kelangpatalingana te ri ka pan-
gateningkala matana nginngina. I ke kuma minmina kurumea ginggingngarea ta ri
loreamatanangana ka oru ra i rorole tao.
34 Ba ke sane role kerea ka pangamologa te a sana i a pangateningkala. Ava ke
turupotpote pangateningkalame kinung mirarea ta barangalele ra kanna ka ina ragau
pattoto ke sane ke momo kala nge ri.

Iesus Ke Role Na Sauu Ke Malo Mana

35 Na ka kae laeala mana ina kae barelu tapu, nae Iesus ke role ka barangalele ra
kanna roma, "Ita ngaka loa ta me a sivoli bavana tetoto."
36 Ka baina ri keke rave Iesus kala nge ri nga manang laeala ame tattara ngia, na
keke ka'e maluame nga me a sivoli kaona. Ba manang palu muni keke momo kala nge
ri.
37 Ba ka ineke tatao eke lola, na sauu e bollau raumana ke lelekala rea nga me a sivoli
ba miniuame keke balikolointe manang. Minmina na me ke ponu raumana ngallo nga
manang laeala.
38 Avae Iesus ke mommo nga manang ine ngarume ba ke kenrarau ka ulongpaingana
ka kunna nga talingloa te. Na barangalele ra kanna keke pangoe ba keke ballage roma,
"Apangalomatanakana, ka sana longsoali nga ina ita la maraleng?"
39 Ka bainae Iesus ke sigipaga, na ke baullupite sauu ba ke role ka miniuame roma,
"Ka rulu! Ngaka malo!" Na sauu ke rongo ba miniuame keke malo bavakena.
40 Nae Iesus ke ballage barangalele ra kanna roma, "Kaka meimia aka matautau? Ka
ma sana lomiaupatokona?"
41 Na keke matau raumana ba keke palirole kerea roma, "Tai ikia nge aekia? I ke
role ka sauu ba miniuame na keke longo te i mana."

5

Iesus Ke Papea Agau A Kannu E Soali Lupage

1 Nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke lele nga me a sivoli bavana tetoto
nga ine ngae Gerasenesme.
2 Ba ka inae Iesus solele nga manang tapu, na ka pannasa mana na agau te ke
lelemalaga nga baveng reke tatalue reke mate ngi, na ke loa te Iesus. Ka i a agau ora
kannu e soali lupage,
3 ba malle a i momo ngia ke momo ngaliua nga baveng reke tatalue ragau reke
mate ngi. Ba ka sana agau te totorong ta i samangpitange agau laeala tale. Ke sane
ke totorong ta samangpitange ka oalo a ene bole
4 kurumea, keke samapitpite kamaname ba kaename ka oalo ra sene ka kae papatu
tapu. Ava i ke burumotmotue oalo nginngina ra sene ba ke baimakolkole ene onreke
samapitpite kaename ki. Ba ka sana agau te gingging ta i launge.
5 Ba ka rigome kinung ba ka kaeme kinung ka ine mommo ngaliua nga baveng nga
reke mate ba nga kapangngme, na i ke rereli ba ke lilia i muni ka lollo ra matarea.
6 Ka ina agau laeala kelapa kae Iesus ine momo ngatauga tale, na i ke pira te i ba ke
parovanu ngamuga nge i.
7 Na ke reli kaligi roma, “Iesus, Nutu E Ngailu Raumana Tuna, one ko bai ta
maingamia kau? Ka tanikala one nga Nutu giana ta one sano ngo pamiralali iau!”
8 I ke role minmina kurumea, pala nae Iesus ke role ka kannu e soali e momo ngallo
nga agau laeala roma, “Kannu e soali, ngo lelemalaga patali nga agau laekolong!”
9 Nae Iesus ke ballage roma, “Giang nge tai?”
Na i ke ale roma, “Giau nge Barana ta ka mangng papatu.”
10 Ba kannu laeala e soali ke tanikalkale Iesus ta i sane nge bamalaga rea nga inaeala.
11 Na ka gie barana e bollau ke kaninni nga inaeala nga kapangng.
12 Minmina na kannu nginngina reke sosoali keke tanikale Iesus roma, “One ngo
balu mangng lakallo ta gie nginngina ta baina mangng nga lu rea.”
13 Ba ka inae Iesus ngatakala rea, na kannu nginngina reke sosoali keke lelemalaga
patali nga agau laeala ba keke lue gieme. Na gie barana laeala, ka ri basema 2000, ke
tumvalivu maling nga ina i a mantapu, na ke toarallu kerea nga me a sivoli. Na keke
marale ba keke mate nga me a sivoli.
14 Ba ka ina ragau reke ellapatantali ta gie nginngina ke kele ollaeala e lele, na keke
ka'e inaeala. Na keke ture ngallo nga maga kunna e bollau ba nga iname kalaoveka
nga inaeala. Na ragau reke longe keke atu ta kelange ollaeala e lele.
15 Ba ka ineke lele nge Iesus, na keke kele agau laeala e pala na kannu reke sosoali ke
momolu nge i. Ava sonrau na ramana ke pe ba i ke tattara ka lungapaga. Ka i a agau
laeala mana ore pala ne kannu barana reke sosoali ke momolu nge i. Ba ka ina ragau
nginngina reke atu ke kele, na keke matau raumana.
16 Na ragau reke kele inae Iesus taomalage kannu nginngina reke sosoali keke ture
oru reke lele ta ragau reke atu. Ke ture oru reke lele nga agau laeala a kannu reke
sosoali ke momolu ngia pala, ba keke ture oru reke lele nga gieme bole.
17 Na keke paturu ta taningkalange Iesus ta i kange inaeala ae ri.
18 Na ka inae Iesus taepataetae lakallo ta manang, na agau laeala a kannu reke sosoali
ke momolu ngia pala ke tanikale Iesus ta i loanga kurumea.
19 Avae Iesus ke malai ka rolengana kia roma, “Ngo galiu ta maga ae one ba ta rakone
memena, na ngo ture oru reke bollalau raumana rae Nutu kuma ki te one te ri. Ba ngo
turu ta ina lonanana one.”
20 Ka baina agau laeala ke loa, na ke paturu ta turung nga ina re kalaoveka ngae
Rekapolis ka oru rae Iesus kuma ki te i. Ba ragau karolu keke kallo raumana.

Iesus Ke Pasigipage Goe Avale E Mate

21 Nae Iesus ke ulutote me a sivoli muni ka manang, na ke lele nga bavana tetoto. Ba
ragau papatu keke taliutotokale ka ine meisinsi nga me a sivoli kaona.

22 Na agau te a giana nge Iairus a i a kelangpatali te nga bale a sinagog ke atu ta
inaeala. Ba ka ine kele Iesus, na ke pupisigi kokoro ta Iesus kaena puna,
23 ba ke tanikale kaligi roma, “Tugu piau e sina ke kokoro ta i mateng. One ngo atu
ba ngo pulipaia kamangme nge i ta baina i nge pe ba nge mauli.”
24 Minmina nae Iesus ke loa kala nge i.
Ba ragau papatu keke tatao kurumea Iesus ba keke pavimvi rea nge i.
25 Na avale te ke momo nga inaeala kala nge ri. Ka i a avale ore tattara ka luvo ka
kaeme kinung ka pesingmataname ka ri tangulelu ba lua tapu.
26 Ba ke kanimaia miralali papatu nga ra pangapemirakana papatu kamareame, ba
ke rongo ka lollokanna ra kanna kinung, ava ke sane ke kalaue. Ke sa. Soaling ae i ke
bollau muni.
27 Ka ina avale laeala longe turung e te Iesus, na i ke loa kokoro te i nga gina ina
ragau ke taliutotokale, na ke kali ka lungapaga ae i.
28 I ke kuma minmina kurumea, i ka lonavavai roma, “Ngaroma nga kali ka
lungapaga rae i mana, na iau ka la penga.”
29 Ba ka pannasa mana, na totona taongana ke rongo. Ba i ke kanimaia soaling ine
rongo nga mirana.
30 Na ka pannasa mana nae Iesus ka lonamatana roma, gingginga palu keke
lelemalaga nge i. Minmina na i ke kampiliugaliu nga maluame na ke ballaga roma,
“Tai ke kali ka lungapaga rae iau?”
31 Na barangalele ra kanna keke ale roma, “Ragau papatu keke pavimvi rea nge one.
Ko meimia na ko ballaga roma, tai ke kali kone?”
32 Avae Iesus ke kelkela kalaoka ta kelange avale laeala e kuma ka ollaeala.
33 Ava avale laeala ka lonamatana ka taru e lele nge i. Minmina na i ke loa te Iesus ka
mirana mammalungana ba mataungana, na ke pupisigi ngamuga nge i ba ke turupote
orume kinung te i.
34 Nae Iesus ke role kia roma, “Tugu piau, lopatokona ae one ke pape one. Ngo loa
ka lomannmannangana. Mirang lalingana sane la pulangkala one muni.”
35 Ka ine pamolloga tale, na ragau palu keke pa nga bale ae agau laeala a i a
kelangpatali te nga bale a sinagog, na keke role roma, “Sano ngo ballage apangalo-
matanakana ta i loanga muni, ta tungu piau ke mate tapu.”
36 Ava ka inae Iesus longe pangamologangarea, na i ke role ka agau laeala a i a
kelangpatali nga sinagog roma, “Sano ngo matau. Nga longopatokona mana te iau.”
37 Nae Iesus ka sana lonangatakale agau te ta i loangakurumea, kana kae Pita bae
Iems bae Ion a i a Iems teiteikia mana.
38 Ba ka ineke lele nga bale ae agau laeala a i a kelangpatali nga sinagog, nae Iesus
ke kele ragau ineke lavoalla beke ollekannu ta goe laeala.
39 Na i ke lu lakallo ta bale ba ke role kerea roma, “Kaka meimia aka bavaia
lavongkala baka tantani? Goe laekia ke sane mate, ava ke kenrarau.”
40 Na keke malilia.
Ava i ke bamalage ri kinung lagapotu ba ke rave goe laeala tamana ba naname kala
nge i muni balingana memena, na ke lu lakallo ta bale bilingana a goe laeala momo
ngia.
41 Na ke kampite goe laeala avale kamana ba ke role kia roma, “*Talita kum!*” a
mirana roma, “Goe avale, nga role kone, ngo sigipaga!”
42 Ba ka pannasa mana na goe laeala avale ke sigipaga ba ke paturu ta taonga, ta i
ka nena pesingmataname ka ri tangulelu ba lua tapu. Ba ka ina ragau reke momo kala
nge i ke kele ollaeala, na keke kallo bavakena.
43 Nae Iesus ke tunge pangamologa e gingging te ri ta ri nga manereasa turunge
ollaeala ta agau te. Ba ke role kerea ta ri tunga goe laeala avale kana kaning.

6

Re Nga Maga Ae Iesus Keke Tangulelea

1 Nae Iesus ke ka'e inaeala na ke loa ta magapuna ae i, ba barangalele ra kanna keke
loakurumea.
2 Ba ka ina kae a Sabat lele, na i ke paturu ta pangalomatanange ragau nga bale a
sinagog. Na ragau papatu reke longe keke kallo raumana ba keke palibalaglaga rea
roma,
"Agau laekia ke rave pangalomatana kokorai ngae tai, ba tai ke tunge lomatana
laekia e pe raumana te i? Ba tai ke tunge gingginga laekia te i ta i kumangng ka killa
kakong reke bollalau?
3 Ka i a popongpita laeala tuna mana. Ka i ae Maria tuna, ba ka teiteikia memena
nge Iems, bae Iosep, bae Iuras, bae Saimon. Ba liuna piau memena kinung keke momo
ikia nga maga kunna ae ita. Ka i a agau baseme ita mana." Minmina na ri ka sana
loreapatokona te i.
4 Nae Iesus ke role kerea roma, "Ragau re nga magame kinung keke la tungnge
alangpaga ta agau e toe Nutu kaona, ava ragau re nga magapuna ae i, ba rakia memena,
ba ragau re nga balekaina ae i muni, ke sa."
5 Minmina nae Iesus ke sane totorong ta i kumangng ka killa te nga maga laeala. Ke
sa. Ke papea ragau tutuna mana ra karea ka soaling ine ulopaia kamana nge ri.
6 Ba i ke kallo ine kele loreakalasa ngareangana.

Iesus Ke Bamalage Pana Tangulelu Ba Lua

Nae Iesus ke taliliu ta magame ba ke palomatantane ragau.
7 Ba i ke kiue Pana Tangulelu Ba Lua te i, na ke bamalaga rea ka lualua. Ba ke tunge
giana ginggingngana te ri ta ri taongamalagange kannu reke sosoali.
8 Ba pala ta ri loanga, na i ke tunge potong palu te ri minakai roma: "Miau sana
ngaka loa ka oru re nga taonga basema kaning, ba bising, ba lollokanna nga ligongpita
rae miau. Ngaka loa ka to e nga kalaunge taongamiaungana mana.
9 Ngaka kaliale kesingsilagime, ava ngaka lupage lungapaga kena mana.
10 Ba nga ina miau ngaka lu nga bale te, na ngaka momo nga bale laeala ta nge lele
ina miau ngaka ka'e maga kunna laeala.
11 Ba ngaroma ragau re nga maga te sane ngeke ravu miau ta bale nga ri o sane ngeke
longo te miau, na ngaka lulupatali ka magavusa nga kaemiau sianame nga ina miau
ngaka ka'e maga laeala. Ka la i a killa a panaunga te ri roma, keke baia bainga e soali."
12 Minmina na keke kutapu eke lola, na keke pulimalaglage pangamologa ta ragau
ta ri ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali na ngeke tunge loreamatenganame te
Nutu.
13 Ba keke taomalaglage kannu papatu reke sosoali, ba keke pulpulia saulang nga
ragau papatu ra karea ka soaling na keke pape rea.

Keke Battote Ion E Nga Pangamagoe Ganna

14 Nae Eroto a i a kelangpatali nga gavaman e ngae Rom nga inaeala ke longe Iesus
kana turung kurumea, ragau papatu ka loreamatana ka Iesus kumangnganame. Ba
palu nge ri keke rorolea pangamologa re te Iesus roma, "Nutu ke pasigipage Ion E Nga
Pangamagoe nga mateng, minmina na gingginga kokorai reke bollalau raumana keke
kumkuma ngallo nge i."
15 Ava pattoto keke rorole roma, "Ka i ae Ilaia."
Ba pattoto muni keke rorole roma, "Ka i a agau e toe Nutu kaona ora tongana kena
ma te e nga reke toe Nutu kaona ka kae re pala."
16 Ava ka inae Eroto longe pangamologa nginngina, na i ke rorole roma, "Ka i ae Ion
ama battote ganna pala ave sigipaga nga mateng!"

17 Eroto ke role minmina kurumea, pala na i muni ke ba'e ragau ta ri launge Ion ba
samangpitange, na keke ule nga pulangkala. I ke kuma minmina kurumea, pala na i
ae Eroto ke rave tataokia ae Pilip napengana a giana nge Erorias, na ke kamapitakama
kia.
18 Bae Eroto ke pulakale Ion kurumea, pala nae Ion ke rorole kia roma, "Ke
parototokala ta one ravunge tataokone napengana."
19 Minmina nae Erorias ka iukia kae Ion, ba i ke bai ta samungpununge. Ava ke sane
totorong ta kumangng ka ollaeala
20 kurumea, natale ae Eroto ke matautaue Ion ba ke lengetotokalkale. Ta i ka
lonamatana roma, Ion ka i a agau a bainganame ke pe ba agau e tupu. Ba ka ine
longlonge Ion pangamologanganame, na i ka lonatangtang ava ke matea ta longe Ion
ine pamolloga.
21 Ava ngarume nae Erorias ke kalipa ka pamau ta i samungpununge Ion minakai
roma: Ka kae te a i a kae e nga lonagaliungana ta kae ae Eroto naname toapisigia,
nae Eroto ke baia kaning e bollau ta pangaserengkale ragau ravollalau ra kanna, ba re
kapunu nga ra balingkana kala nga ragau reke taoamugmuga ka ragau re ngae Galili.
22 Ba ka ineke kaninni, nae Erorias tuna piau ke lu lakallo ta kaning laeala, na ke
pespesi. Ba malaui laeala ke paserengea Eroto kala nga ragau reke tattara ta kaning
kala nge i raumana.
Minmina nae Eroto ke role ka malaui laeala roma, "Ngo ballaga iau ta taru a one
matea, na nga tunge te one."
23 Ba i ke patokala ngailu te i roma, "Taru a one ballaga iau te ka la tungnge te one.
Ngaroma ngo matea, na iau ka la kalingpalange kelangpatalingau ta rina lua, na ka la
tungnge inte nga ina lua nginngina te one."
24 Na malaui laeala ke lelemalaga, na ke ballage naname roma, "Iau ka la balinglage
ta taru?"
Na naname ke ale roma, "Ngo role ta one ravunge Ion E Nga Pangamagoe kunna."
25 Na ka pannasa mana, na avale laeala a malaui ke galiu bolvole ta kelangapatali, na
ke role kia roma, "Gialgiala mana, na ka matea ta one pulinge Ion E Nga Pangamagoe
kunna nga raliu te, na ngo atu kia ba ngo tunge te iau."
26 Na ka inae Eroto a i a kelangpatali longe pangamologa laeala, na i ka ragunaso.
Ava pala na i ke patokala ngailu ka pangamologanganame, ba reke tattara ta kaning
kala nge i keke longe patongkalangana nginngina. Minmina na i ka sana omona ta
malainga ka malaui laeala balinglagangana.
27 Ka baina ka pannasa mana, na i ke ba'e agau e sa'vatonto ragau, na ke bapage ta i
atung ka Ion E Nga Pangamagoe kunna. Na agau laeala ke loa, na ke battote Ion ganna
ngallo nga pulangkala,
28 ba ke ulopaia kunna nga raliu te. Na ke atu kia ba ke tunge ta malaui laeala. Ba
ngarume na malaui laeala ke tunge te naname.
29 Ba ka inae barangalele rae Ion kanna ke longe ollaeala e lele, na keke atu. Na keke
rave Ion mirana, ba keke pakenoe nga baveng e nga agau e mate.

Iesus Ke Pakania Ragau Ka Ri 5000

30 Na ka ina aposelme ke galiu tapu, na keke katukala kinung te Iesus. Na keke turu
pakia ka orume kinung ra ri ke kuma ki beke palomatana ki.
31 Na ragau papatu raumana keke tatu te ri ba keke lola. Bae Iesus kala nga
barangalele ra kanna ka sana karea panna inte ta ri kaning. Minmina na i ke role
kerea roma, "Miau kasikemiau ngaka atu, na ita ngaka loa ta malle a misalong ngia.
Na ngaka panna kamiau."
32 Minmina na ri kasikerea keke taepatae nga manang te, na keke loa ta malle a sana
ragau ngia.

33 Ava ragau keke kele Iesus ba barangalele ra kanna ka ineke ka, ba papatu nge ri
keke kelapatokona rea. Minmina na ragau nginngina keke lelemalaga nga magame
kinung, na keke pira kinung ka kaereame ta ri leleng pala nge Iesusme.
34 Na ka inae Iesus so ba ke kele ragau nginngina ra ri papatu raumana, na i
ka lonananna rea kurumea, ri ka tongarea kena ma sipsip ra sana karea agau e
ellapatantali te ri. Ka baina i ke paturu ta pangalomatana rea ka oru papatu.
35 Ba ka ina kae barelulu, na barangalele ra kanna keke loa te i na keke role kia roma,
"Ka sana kaning nga malle laekia ba kae ke barelulu tapu.
36 Minmina na ngo ba'e ragau kokorai ta ri loanga ta maga reke momo nga inaekia
ta baina ngeke koli karea kaning."
37 Avae Iesus ke ala rea roma, "Miau ngaka tungu karea kaning."
Na barangalele ra kanna keke role kia roma, "Ava ka ri papatu raumana. Agau te
nge kuma basema inname ka ri lima ba mologi ta ravunge lollokanna ta koling karea
kaning. Ko rorole roma, mangng nga loa na nga tamali ka lollokanna minmina ta
koling karea kaning ae?"
38 Nae Iesus ke ballaga rea roma, "Ka kamiau beret pia? Ngaka loa na ngaka kela."
Ba ka ina ri loreamatana tapu, na keke role kia roma, "Ka bereteme ka ri lima ba lea
lua rikorai."
39 Nae Iesus ke role kerea ta ri roleng ka ragau ta ri tarang nga ginungame nga pailli
reke kerkerangng.
40 Ka baina ragau keke tattara nga ginunga matana lua. Ginunga palu ka ragau ka ri
giaukaina lima, ba palu ka ragau ka ri giaukaina lua ba tangulelu.
41 Nae Iesus ke rave beret nginngina ka ri lima ba lea nginngina ka ri lua, na ke
kelapatae ta tava ba ke kalapage Nutu. Na ke regipale bereteme ba ke kole leame. Na
ke tungu rea ta barangalele ra kanna ta ri tavoanga ki nga ragau karolu.
42 Na ri kinung keke kani ba keke rongo ka loreanganame ka kaning laeala.
43 Na barangalele rae Iesus kanna keke ravukinunge bereteme ba leame kaloreame
reke kanilele rea, na keke paponue guratame ka ri tangulelu ba lua ki.
44 Ba rapanung reke kani ka kae laeala ka ri 5000.

Iesus Ke Taopai Nga Me

45 Ba ka pannasa mana, nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna ta ri taengapatae
nga manang te ta baina ngeke loa pala nge i tae Betsaira ore momo nga me a sivoli
bavana tetoto. Avae Iesus ke momo nga baina i nge ba'e maluame ngeke lao.
46 Ba ka ine ba rea tapu, na i ke kutapu ta kapangng ta i kavang te Nutu.
47 Na ka ina kae barelu tapu, na manang laeala a barangalele rae Iesus kanna ke
momo ngia ke momo ngatauga nga me a sivoli kaona tapu. Avae Iesus ke momo mana
me i ngape tale.
48 Ba i ke kele barangalele ra kanna ka ineke tumvugvugu ta oteng kurumea, bovole
ke sanangkalkala rea. Na ka rigo luana, nae Iesus ke loa te ri ka taongapaingana nga
me a sivoli. Ba i ke bai ta kavesinglele rea.
49 Ava ka ineke kele ine tataopai nga me a sivoli, na ka loreangana roma, ka i a kannu
te. Minmina na keke reli kaligi.
50 Keke reli kaligi kurumea, ri kinung keke kele ba keke matautau.
Ava ka pannasa, nae Iesus ke role kerea roma, "Ngaka momo masi! Iau ikia. Sana
ngaka matau."
51 Na i ke taelu lakallo ta manang kala nge ri, na bovole ke mate bavakena. Ba ri
keke kallo raumana.
52 Keke kallo raumana kurumea, pala na keke kele ine pakania ragau nginngina ra
ri papatu raumana ka beret tutuna mana, ava ka sana loreamatana roma, ka i a tai
tale. Ke sa. Loreame keke rutukala.

53 Ka ineke ulutote me a sivoli tapu, na keke lele nga ine ngae Genesaret, ba keke
kone manang nga inaeala.
54 Ba ka ineke solele nga manang, na ka pannasa mana, na ragau reke momo nga
inaeala keke kelapatokone Iesus.
55 Na keke loa bolvole ta iname kinung nga inaeala, na keke rave ragau ra karea ka
soalingme. Ba nga ina ri ngeke longe roma, Iesus ke momo nga inte, na ngeke paue
ragau nginngina ra karea ka soalingme ka nia rae ri ta inaeala ae Iesus momo ngia.
56 Ba ka inae Iesus nge taolu lakallo ta magame, o ta maga kunna reke bollalau, o
ta ina re ngapotu nga magame, na ri ngeke pakenoe ragau ra karea ka soalingme nga
malle re nga koling kaning. Na ngeke tanikale Iesus ta i ngatangng ta ra nginngina ra
karea ka soalingme ta ri kaling ka lungapaga ae i sigina matana mana. Ba ragau reke
kali kia soaling ae ri nge rongo mana.

7

Oru E Pamukune Agau Te Nge Nutu Raguna

1 Ka kae te, na Parisiome ba ragau palu ra pangalomatanakana nga bangapagame
onreke pa ngae Ierusalem keke katukala kinung te Iesus.
2 Na keke kele barangalele palu rae Iesus kanna ka ineke kaninnia kaning ka
kamarea ra ri sane ke palellepa rea kurumea sisiukerea memena baingareame. Ke
sane ke palellepa'e kamareame pala ta ri kaning.
3 (Na Parisiome ba ragau kinung ra Iura ke sane ke kaninni ka kamarea ra ri sane
ke palellepa rea. Ke sa. Keke palellepapa'e kamareame pala ta ri kaning kurumea
sisiukerea memena baingareame.
4 Ba ka ineke pa nga malle e nga koling kaning, na ri ke sane ke kaninni pala ta
ri pangalellepa rea muni kurumea sisiukerea memena baingareame. Ke sa. Ba keke
lolakurumea sisiukerea memena baingarea pattoto ra ri papatu bole basema, bainga
re nga pangalellepa'e gato reke sisina ba ne ngeke bollalau.)
5 Na Parisio nginngina ba ragau nginngina ra pangalomatanakana nga banga-
pagame keke ballage Iesus roma, “Ke meimia na barangalele ra kaning ke sane ke
tataokurumea sisiukita memena baingareame, ava keke kaninnia kaning ae ri ka
kamarea onre sane ke palellepa rea?”
6 Nae Iesus ke ala rea roma, “Miau ra goangakana, Nutu pangamologangana onra
agau e toe kaona ae Aisaia role rea pala keke turupote baingamiaume mannangana
ine role roma:
“ ‘Ragau kokorai keke alapagpaga iau ka kaoreame,
ava loreame keke momo ngatauga nge iau.
7 Keke kalapagpaga iau ka mirarea ina nge ngapotu mana.
Keke palomatantane ragau ka lomatana ae ri muni, na keke role roma, lomatana
laeala ke pa nge iau.’
8 Miau kaka gingging raumana ta loangakurumea ragau baingareame, ava kaka bali
ka gimiaume ta bangapaga rae Nutu kanna.”
9 Bae Iesus ke role kerea bole roma, “Miau ka lomiausereng ta ulongvalakalange
bangapaga rae Nutu kanna ta baina miau ngaka lolakurumea sisiukamiau memena
baingareame.
10 Iau ka role minmina kurumea, pala nae Moses ke role roma, ‘One ngo alapagpage
tamang bae name.’ Ba ke role bole roma, ‘Ngeke sapune agau e rolesolali ka tamana o
naname.’
11 Ava miau kaka rorole roma, ngaroma agau nge role ka tamana o naname roma,
‘Oru ra kanau ra miau ka bai ta ravunge kalaungapaga ki ka ri ra tunga re nga tungnga
rea te Nutu mana,’

12 na i nga manenasa kalaunge tamana o naname ka oru nginngina.
13 Minmina na miau kaka balvali ka gimiaume ta bangapaga rae Nutu kanna
ka loangakurume ngamiaungana ka bainga ra miau ka ravu rea nga sisiukamiau
memena. Ba kaka kumkuma ka kumangng matana nginngina raumana."
14 Ngarume nae Iesus ke kiue maluame muni, na ke role kerea roma, "Ngaka longo
nasai nga baina nga lomiaumatana masi.
15 Otte e momo ngapotu nga agau te ke sane totorong ta pangamukune agau laeala
nge Nutu raguna ine nge loalu ta siana. Ke sa. Oru reke lelemalaglaga nga agau te
kaona, oru nginngina keke pamukunkune nge Nutu raguna.
16 [Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.]*"
17 Ka inae Iesus ka'e maluame tapu ba ke lu lakallo ta bale, na barangalele ra kanna
keke ballage ta pangateningkala laeala e ta oru e pamukune agau.
18 Na i ke ballaga rea roma, "Ba miau bole, ka sana lomiaumatana ae? Oru e momo
ngapotu nga agau te ave lu lakallo ta siana sane totorong ta pangamukune agau laeala
nge Nutu raguna.
19 Iau ka role minmina kurumea, ollaeala ke sane lulu lakallo ta lona. Ke sa. Ke lulu
lakallo ta siana, na ngarume na ke lelemalaglaga ta malle a gusali." (Minmina nae
Iesus ke role roma, kaningme kinung keke "lelle" nge Nutu raguna.)
20 Ba i ke rorole kerea roma, "Oru reke lelemalaglaga nga agau te, oru nginngina
keke pamukunkune nge Nutu raguna.
21 Iau ka role minmina kurumea, lovaingana reke sosoali raumana keke mommolu
nga ragau loreame ava keke lelemalaglaga basema: bainga re nga kenong kala nga
rapanung o ravale kalaoka, ba bainga re nga golong, ba bainga re nga samungpununge
ragau, ba bainga re nga kenong kala nga agau a sana i a agau laeala napengana o
natale,
22 ba bainga re nga kelangalele, ba bainga re nga baingasoalinge ragau pattoto,
ba bainga re nga goanga, ba bainga re nga matengraumanange rapanung o ravale
mirareame, ba bainga re nga busing, ba bainga re nga rolengsoali ka ragau pattoto,
ba ragau baingarea re nga kiningpataenge ri muni giareame, ba bainga matantana ra
sana purea.
23 Oru nginngina kinung keke momolu ngallo nga agau lona ava keke lelemalaglaga
ba keke pamukunkune agau laeala nge Nutu raguna."

Avale E Ngae Ponisia Ka Lonapatokona Te Iesus

24 Nae Iesus ke ka'e inaeala, na ke loa ta ina reke momo kokoro ta maga kunna
e bollau ae Taia. Ba ke ine taolu ta bale te, na i ke sane matea agau te ta
lonamatanangana roma, i e momo. Ava ke sane totorong ta talunge ollaeala kurumea,
ragau kinung ka loreamatana kia tapu.
25 Ava avale te ke longe ine momo. Ka i a avale ora kannu e soali lupage tuna piau e
sina. Minmina na avale laeala ke loa te Iesus bolvole, na ke pupisigi kokoro ta kaena
puna.
26 Na avale laeala ka sana i a Iura te. Ke sa. Ka i a agau ora naname toapisigia ngae
Siria Ponisia. Ba i ke tanikalkale Iesus ta i taongamalagange kannu laeala e soali nga
tuna piau.
27 Avae Iesus ke role kia roma, "Goe rae bale tamana ngeke ravu karea kaning pala,
ta ke sane pe ta ravunge beret ae bale tamana goe rae i na tamaling ki ta gauneme."
28 Na avale laeala ke ale Iesus pangamologangana roma, "Ka kaomanna Avolau, ava
gauneme bole keke kaninnia kaning mamauna rae goe nginngina nga pala siana."

---

* **7:16:** Pangamologa e momo nga Mak 7:16 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

29 Nae Iesus ke role kia roma, “Ko ala iau masi. Minmina na ngo loa. Kannu laeala e
soali ke kapatali tapu nge tung piau.”
30 Na avale laeala ke galiu ta bale ae i, na ke kele goe ae i ine kenkeno nga nia. Ba
kannu laeala e soali ke ka tapu.

Iesus Ke Papea Agau Ora Longaname Ke Rutu Ba Kaona Ke Sane Pamolloga

31 Nae Iesus ke ka'e inaeala e momo kokoro tae Taia, na ke taopale maga kunna e
bollau ae Sairon ba ke sopisigi ta Sivoli Ae Galili ta ine ngae Rekapolis.
32 Na ragau palu keke atu ka agau te te Iesus. Ka i a agau ora longaname ke rutu ba
kaona ke sane pamolloga masi. Na keke tanikale Iesus ta i ulongpainge kamana nga
agau laeala ta pangapenge.
33 Minmina nae Iesus ke rave agau laeala, na ri pana lua keke ka'e ragau ta ri
momong mana me ri. Nae Iesus ke kalalue kamana ririname ta agau laeala longaname.
Ba ka ine ripi nga kamana ririna te tapu, na i ke kali ka agau laeala tengtengkia.
34 Nae Iesus ke kelapatae ta tava ba ke unale matuena, na ke role ka agau laeala
longaname ba kaona ka i muni kalingngana roma, “Epata!” a mirana roma, “Ngaka
pulapatali!”
35 Na agau laeala longaname keke pulapatali ba oru e rutukale tengtengkia pala ke
rongo, na i ke paturu ta pangamologa masi.
36 Nae Iesus ke role gingging ka ragau ta ri nga manereasa turunge ollaeala ta agau
te. Ava nga ine nge role gingging ta ri nga manereasa turunge kumangngana, na ri
keke turupotpota raumana muni.
37 Ba keke kallo raumana na keke rorole roma, “I ke kumamasi ka orume kinung.
Ba bole, i ke bavai ka ragau ra longareame ke rutu ta ri longa, ba ragau ra kaoreame
ke sane ke pamolloga ta ri pangamologa.”

8

Iesus Ke Pakania Ragau Ka Ri 4000

1 Ka kae nginngina na ragau papatu keke katukala muni te Iesus, ba ragau nginngina
ka sana karea kaning. Minmina nae Iesus ke kiue barangalele ra kanna te i, na ke role
kerea roma,
2 “Iau ka lauvavai raumana ta ra kokorai kurumea, ri keke momo kala nge iau ka
kaeme ka ri mologi tapu ba ka sana karea kaning.
3 Ba ngaroma iau nga ba rea ta ri kangagaliu ta maga nge ri ka mateng kareangana,
na likisa ngareangana nge bai kerea ta ri pupunga ineke tatao nga pamau. Ba palu nge
ri keke pa nga ine nge ngatauga raumana.”
4 Na barangalele rae Iesus kanna keke ale roma, “Ita kaka momo nga malle a sana
kaning ngia ba ragau kokorai ka ri papatu raumana, minmina na agau te ke la ravunge
beret ngaetai nga baina ri kinung ngeke kani?”
5 Nae Iesus ke ballage barangalele ra kanna roma, “Ka kamiau beret pia rikorong?”
Na keke ale roma, “Ka ri lima ba lua.”
6 Ka bainae Iesus ke role ka malua ta ri tarang ngape nga mogalo. Na i ke rave beret
nginngina ka ri lima ba lua, ba ka ine kalapage Nutu tapu, na i ke regipala rea ba ke
tungu rea ta barangalele ra kanna ta ri tavoanga ki nga ragau. Na keke tungu rea ta
ragau karolu.
7 Ba ri ka karea ka lea tutuna reke sisina bole. Minmina na ka inae Iesus kalapage
Nutu tapu, na i ke role ka barangalele ra kanna ta ri tavoanga ka lea nginngina ta ragau
bole.
8 Na ragau kinung keke kani ba keke rongo ka loreanganame ka kaning laeala. Na
barangalele rae Iesus kanna keke ravukinunge kaning kaloname reke kanilele rea, ba
keke paponue gurata reke bollalau ka ri lima ba lua ki.

9 Ba ragau reke momo ka kae laeala ka ri basema 4,000. Ba ka inae Iesus ba rea eke
loa tapu,
10 na ka pannasa mana, na i kala nga barangalele ra kanna keke taepatae nga
manang te, na keke loa ta ine ngae Ralmanuta.
11 Nae Parisiome keke atu te Iesus, na keke paturu ta palingtete ka pangamologa
kala nge i. Ba keke bai ta avange. Minmina na keke ballage ta i kumangng ka killa te
e bollau ta pangakosining roma, i ke pa nge Nutu.
12 Ava i ke unale matuena ngallo nge i kurumea kelangana ka loreakalasa ngarean-
gana, na ke role kerea roma, "Ke meimia na miau raka momo sonrau kaka balaglaga
ta kelange killa e bollau? Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, iau ka
sana la pangakosining ka killa te e bollau te miau raka momo sonrau."
13 Na i ke ka rea ba ke taepatae nga manang muni, na ke loa ta me a sivoli bavana
tetoto.

Isi Orae Parisiome Bae Eroto

14 Na barangalele rae Iesus kanna ka loreapogo ta loanga ka beret kurumea rea nga
manang. Ka karea ka beret kena mana.
15 Bae Iesus ke rorole kerea gingging roma, "Ngaka ella miau masi ta isi orae
Parisiome bae Eroto."
16 Minmina na barangalele ra kanna keke palibalaglaga rea roma, "Ke meimia na ke
role kita ta ita ngaka ella ita masi ta isi orae Parisiome bae Eroto? Ke loakurumea ina
sana kara beret nanguni."
17 Avae Iesus ka lonamatana ineke palibalaglaga rea minmina, ka baina i ke role
kerea roma, "Ke meimia aka palirorole kamiau ina sana kamiau beret? Ka sana
lomiaumatana tale ba ka sana lomiaupatokona tale ae?
18 Ka matamiau kanname, ava ka sana ka kelkela ae? Ka longamiaume, ava ka sana
ka longlongo ae? Ba ka lomiaupogo ae?
19 Ka ina iau regipale beret nginngina ka ri lima ba ka tavoa ki ta pana 5000, na miau
kaka paponue gurata pia ka kaning kaloname?"
Na keke ale roma, "Tangulelu ba lua."
20 "Ba ka ina iau regipale beret nginngina ka ri lima ba lua ba ka tavoa ki ta pana
4000, na miau kaka paponue gurata reke bollalau pia ka kaning kaloname?"
Na keke ale roma, "Lima ba lua."
21 Na i ke ballaga rea roma, "Ka sana lomiaumatana tale ae?"

Iesus Ke Papea Agau A Matana Kanname Ke Su Ngae Betsaira

22 Na keke loa eke lele ngae Betsaira. Na ragau palu keke atu ka agau a matana
kanname ke su ba keke tanikale Iesus ta i kaling kia.
23 Minmina nae Iesus ke kapita ka matasu laeala kamana, na ke loa kia lagapotu nga
maga. Ba ka ine ripi nga matana kanname tapu, na i ke ulopaia kamaname nge i ba
ke ballage roma, "Ko kele otte, o ke sa?"
24 Na agau laeala ke kelapatae, na ke role roma, "Ka kele ragau palu. Ka kelangarea
ma bega reke tatao."
25 Nae Iesus ke ulopaia kamaname nga agau laeala matana kanname muni, na
matana kanname keke pepe muni. Ba i ke paturu ta kelange orume kinung masi.
26 Nae Iesus ke ba'e ta bale ae i ka rolengana kia roma, "Sano ngo loalu ta maga."

Pita Ke Turunana Roma, Iesus Ka I Ae Karais

27 Nae Iesus kala barangalele ra kanna keke tatao eke lola ta maga reke momo nga
ine ngae Sisaria Pilipai. Ba ka ineke tatao, na i ke ballaga rea roma, "Ragau keke rorole
roma, ka iau a tai?"

28 Na ri keke ale roma, “Palu keke rorole roma, Ion E Nga Pangamagoe ame mate
ave mauli muni. Ba pattoto keke rorole romae, Ilaia. Ba palu muni keke rorole roma,
agau te e toe Nutu kaona ore mate pala ave mauli muni.”
29 Nae Iesus ke ballaga rea bole roma, “Ava miau kakorong, kaka role roma, iau a
tai?”
Nae Pita ke ale roma, “Ka one ae Karais amae Nutu patokala pala ta i bange.”
30 Nae Iesus ke parototokala rea ta ri manereasa turunge ta agau te.

Iesus Ke Ture Ine La Mateng

31 Na i ke paturu ta pangalomatanange barangalele ra kanna roma, i ae Agau Tuna
ke la kaningmainge miralali papatu. Ba ke turu te ri inae Iurame ravollalaukerea
memena, ba re kapunu nga pirisme, ba ra pangalomatanakana nga bangapagame
keke la tangunglelenge. Na keke la samungpununge. Ava ka kae a mologi ngarume
nga matengana, na i ke la sigingpaga nga mateng.
32 Ba i ke turupotpote oru nginngina nga karakarangana. Nae Pita ke rave Iesus
balakala ba ke paturu ta mologang kia.
33 Ava ka inae Iesus kampiliu ba ke kele barangalele ra kanna, nae i ke sanggipite
Pita roma, “Satan, lo ngo loa lagarume ta gigu! One ko sano matea oru rae Nutu mate
rea. Ke sa. Ko matea oru ra ragau ke mate rea.”
34 Nae Iesus ke kiue malua kala nga barangalele ra kanna ta ri atung te i, na ke role
kerea roma, “Ngaroma agau te nge bai ta atung kurume iau, na i nge bali ka gina ta i
muni lonamatenganame ba nge rave maiskovu ae i. Na nge tataokurume iau.
35 Iau ka role minmina kurumea, agau e bai ta ravunglelenge i muni maulingngana
ke la pangasanrea kia. Ava agau e pasanrea ka i muni maulingngana kurumea
taongakurumengana kau ba pangamologa e pe e te iau, agau laeala ke la ravunglelenge
maulingngana.
36 Iau ka role minmina kurumea, agau ke la ravunge taru, ngaroma i nge rave
orume kinung reke pepe nga mogalo laekia e ngape sonrau, ava ngarume na i muni
maulingngana nge sanrea?
37 O agau nge totorong ta tungnge taru ta ravung galiunge i muni maulingngana
ngaroma i nge sanrea tapu?
38 Iau ka role minmina kurumea, agau a balenglengea ta turungpotange lopatokona
ae i te iau ba ta pangamologa ra kanau nga momongana ngaliua nga ragau reke momo
sonrau onreke kesipitpita iau beke kumkuma ka bainga reke sosoali, Agau Tuna ka la
balenglengea ta agau laeala ngarume nga ine nge atu ngallo nga Tamana ba anggelo
reke tupu lamarea e toakala.”

9

1 Bae Iesus ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
palu nge miau raka meisinsi ikia ke sane ke la mateng ta nge lele nga ina ri ke la kelange
Nutu kelangpatalingana atungana ka gingginga e bollau raumana.”

Iesus Mirana Ka Kelangana Toto

2 Ngarume, ka ina kaeme ka ri lima ba kena ke rongo tapu, nae Iesus ke rave Pita,
bae Iems, bae Ion kala nge i, na ri kasikerea keke loapatae nga kapangng te e gavili.
Nae Iesus mirana ka kelangana toto nga ragureame.
3 Ba lungapaga rae i ka lamarea raumana ba keke kavauvaunga raumana. Ba ka
sana agau te nga mogalo laekia e ngape totorong ta mumunge lungapaga te ta i nge
kavauvaunga minmina.
4 Nae Ilaia kala nge Moses keke lele nga ragureame, ba keke pamolloga kala nge
Iesus.

5 Nae Pita ke role kae Iesus roma, “Rabai, ke pe ta mangng momong nakai. Mangng
ka la pangamaisinge balvaleme ka ri mologi nga baina nga ningi te, bae Moses nga
nena te, bae Ilaia nga nena te bole.”
6 (Pita ke role minmina kurumea, ri keke matau raumana. Minmina na i ka sana
lonamatana roma, i nge pamologa mina ngaetai.)
7 Na mumukua te ke lele ba ke gasipita rea. Na kaling te ke lelemalaga nga mumukua
laeala ba ke role roma, “Aekolong ka i ae Tugu a iau materaumane. Miau ngaka longo
te i!”
8 Na bolvole mana, na keke kela kalaoveka ba ke sane ke kele agau te kala nge ri
muni, avae Iesus kasikena.
9 Ba ka ineke soinsigi nga kapangng, nae Iesus ke role kerea gingging ta ri nga
manereasa turunge ollaeala a ri ke kele ta agau te ta nge lele nga inae Agau Tuna
nge sigipaga tapu nga mateng.
10 Na ri keke malopite ollaeala mana nge ri, ava keke palibalaglaga rea roma,
“Pangamologangana ine role roma ‘Iau ka la sigingpaga nga mateng.’ ka mirana mina
ngaetai?”
11 Na keke ballage Iesus roma, “Ngaroma minmina, na ke meimia na ra pangalo-
matanakana nga bangapagame keke rorole roma, ka i ae Nutu lonangana ta Ilaia nge
atu kapunu nge Mesaia?”
12 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ilaia ke la atung kapunu ka kaomannmannangana, na
i ke la pulinggaliunge orume kinung muni. Ba iau nga ballaga miau roma, ke meimia
na keke pa'e pangamologa e te Agau Tuna pala ore role roma, I ke la kaningmainge
miralali papatu ba ragau keke la tangunglelenge?
13 Ava iau nga role kamiau roma, Ilaia ke atu tapu, ava ragau keke kuma kia
kurumea loreangana mana ka baingasoali ngareangana kia kurumea pangamologa
re te i onreke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna.”

Iesus Ke Papea Goe A Panung Ora Kannu E Soali Lupage

14 Na ka ineke galiu ta barangalele rae Iesus kanna, na keke kele malua e bollau ineke
meistaliu rea. Ba keke kele ragau palu ra pangalomatanakana nga bangapagame ineke
pantente kala nge ri.
15 Ba ka ina ragau nginngina ke kele Iesus, na keke kallo raumana ba keke pira ta ri
serengkalange.
16 Nae Iesus ke ballage barangalele ra kanna roma, “Miau kaka pantente kala nga ra
pangalomatanakana nga bangapagame ta taru?”
17 Na agau te ngaliua nga malua ke ale roma, “Apangalomatanakana, iau ka
atu ka tugu ora kannu e soali lupage te one. Ka i a kannu e soali e rutukalkale
pangamologangana.
18 Ba ka ina kannu laeala e soali nge rapite, na i nge tamali kia lagape ta mogalo.
Na kaona mena e kavauvaunga nge olle, ba i nge tanagnagia nginginame, ba mirana
nge totole bavakena. Ba iau ka ballage barangalele ra kaning ta ri taongamalagange
kannu laeala e soali, ava ka sana karea gingginga.”
19 Nae Iesus ke role kerea roma, “Miau ra ragau raka momo sonrau, ka sana
lopatokona ngallo nge miau. Iau ka la momong kala nge miau pa pia muni? Ba ka
la kalaungapaga miau pa pia? Ngaka atu ka goe laekolong nasai te iau.”
20 Minmina na keke atu ka goe laeala apanung te Iesus. Ba ka ina kannu laeala e
soali kelapa kae Iesus, na ka panna laeala mana, na i ke paturu ta lulungmatagange
goe laeala. Na goe laeala ke pupisigi lagape ta mogalo, na ke tanta kalaoveka ba kaona
mena e kavauvaunga ke olle.
21 Nae Iesus ke ballage goe laeala tamana roma, “Goe laekia ke momo minmina ka
kae o ka pesingmatana pia?”

Na goe laeala tamana ke ale roma, “Ke paturu ine sina tale.
22 Ba kannu laeala e soali ke tantamali kia lakallo ta sia ta baingasoalinge ka kae
papatu tapu. Ba ke tantamali kia lakallo ta me ka kae papatu bole. Ava ngaroma nga
kanga ka gingginga ta kumangng ka otte, na nga longnanna mangng ba ngo kalau
mangng.”
23 Nae Iesus ke role kia roma, “Ko meimia na one ko role roma, ‘Ngaroma nga kanga
ka gingginga’? Nutu ka kana ka gingginga ta kumangng ka orume kinung ta agau a
lonapatokona te i.”
24 Na ka pannasa mana, na goe laeala apanung tamana ke role kaligi roma, “Iau ka
laupatokona. Ngo kalau iau ta ulongpisiginge laukalasangana!”
25 Ba ka inae Iesus kele ina malua ke katukalkala bolvole, na i ke sanggipite kannu
laeala e soali ka rolengana kia roma, “One a kannu e soali o bavai ka ragau ta ri
manereasa longa ba pangamologa, ka role kone gingging ta ngo lelemalagapatalia goe
laekolong. Ba sano ngo luia ka kae te muni.”
26 Na ka ina kannu laeala e soali reli kaligi ba ke lulumatage goe laeala gingging
raumana, na i ke lelemalagapatalia. Na goe laeala apanung ka kelangana ma agau e
mate. Minmina na ragau papatu reke kele ollaeala keke role roma, “I ke mate tapu.”
27 Avae Iesus ke kampite goe laeala kamana, na ke pamaisia. Na goe laeala apanung
ke maisi.
28 Ngarume, ka inae Iesus lu lakallo ta bale tapu, na barangalele ra kanna keke loa te i
ine momo mana me i, na keke ballage roma, “Ke meimia na mangng ka sana kamangng
gingginga ta taongamalagange kannu laeala e soali?”
29 Na i ke ala rea roma, “Ka pamau kena mana ta taongamalagange kannu matana
laeala e soali. Agau nge kava te Nutu * nae Nutu nge taomalage.”
30 Nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke ka'e inaeala, na keke taopalpale
Galili. Bae Iesus ka sana omona ta agau te nga lonamatana roma, keke momo aetai.
31 Ka sana omona ta agau nga lonamatana roma keke momo aetai kurumea, i ke
palomatantane barangalele ra kanna roma, “Ngarume, na agau te ke la ulonge Agau
Tuna nga reke bai ta baingasoalinge kamareame, na keke la samungpununge. Ava nga
kae a mologi ngarume nga matengana, na i ke la sigingpaga.”
32 Ava barangalele ra kanna ka sana loreamatana ka pangamologangana laeala
mirana. Ba keke matautau ta ri balinglagapitange.

Tai Ka I E Kapunu

33 Nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke lele ngae Kaperneam. Ba ka ine
momo nga bale, na i ke ballaga rea roma, “Miau kaka pantente ta taru ina ita ka tatao
nga pamau?”
34 Ava ri keke rulu mana kurumea, ka ineke tatao na keke pantente ta tai e nge ri ka
i e kapunu.
35 Minmina nae Iesus ke tara, na ke kiue Pana Tangulelu Ba Lua te i ba ke role kerea
roma, “Ngaroma te e nge miau nge matea ta i e kapunu, na nga i e ngarume bavakena
ba nga i a akumangngatulu ae miau kinung.”
36 Na i ke rave goe apanung ore sina, na ke pamaisia ngamuga nge ri. Na i ke laupite
goe laeala te i ba ke role kerea roma,
37 “Agau a lonangatakale agau a sana giana basema goe tulaekia e sina a lon-
apatokona ta giau ka lonangatakala iau. Ba agau a lonangatakala iau ka sana
lonangatakala iau mana. Ke sa. I ka lonangatakale Nutu e ba iau bole.”

Agau E Sane Sanangkalkala Ita Ke Kalaulau Ita

* **9:29:** Lau palu ra ri ke pa rea pala keke ule pangamologa palu muni nga inaekia onreke role roma, “ba nge kuriri ta kaning”.

38 Nae Ion ke role kae Iesus roma, “Apangalomatanakana, mangng ka kele agau te
ore taomalaglage kannu reke sosoali ka gianga, ava i ke sane tatao kala nge mangng
kurume one. Minmina na mangng ka role kia ta i nga manenasa kumangng ka
ollaeala.”
39 Avae Iesus ke role kerea roma, “Manemiausa bongakalange kurumea, agau e
kuma ka kumangng e bollau raumana ka giau ke sane totorong ta i kamongpiliu
bolvole ba bainga ka pangamologa e soali te iau.
40 Iau ka role minmina kurumea, agau e sane sanangkalkala ita ke kalaulau ita.
41 Ba iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma agau te nge
tunge me isunte mana ta miau inunge kurumea ka miau ra ragau rae Karais kanna,
na agau laeala ke la ravunge alanga ae i e pe.”

Agau E Taoamuga Ka Agau Tetoto Ta I Kumangng Ka Bainga E Soali Nge Nutu Raguna

42 Bae Iesus ke role kerea bole roma, “Ngaroma agau te nge taoamuga ka goe te nga
goe kokorai reke sisina ra loreapatokona te iau ta i kumangng ka bainga e soali nge
Nutu raguna. Na agau laeala kana alang e soali ke la bolinglaunga raumana nga alang
orae agau a ri ke konapita ka lollo taneke tatamugmuge uit kanna kia nga ganna, na
keke tamalilu kia lakallo ta pelau lona ta i mateng.
43 Ba ngaroma kamang nge utu one ta kumangng ka bainga e soali nge Nutu raguna,
na ngo saˈvatote. Ke pe ta one loangalu ta mauling e momo passavele ka kamang
kena. Ava ke soali raumana ngaroma nga kamangme ka ri lua ava te nge utu one ta
kumangng ka bainga e soali, na mirang iname karolu ngeke loalu lakallo ta malle a sia
e pamiralali passavele. [
44 Nga malle laeala a seme ke sane ke matmate ba sia e pamiralalalia ragau ke sane
rongrongo.]
45 Ba ngaroma kaeng nge utu one ta kumangng ka bainga e soali nge Nutu raguna,
na ngo saˈvatote. Ke pe ta one loangalu ta mauling e momo passavele ka kaeng kena.
Ava ke soali raumana ngaroma nga kaengme ka ri lua ava te nge utu one ta kumangng
ka bainga e soali, na ngeke tamalilu ka mirang iname karolu lakallo ta malle a sia e
pamiralali passavele. [
46 Nga malle laeala a seme ke sane ke matmate ba sia e pamiralalalia ragau ke sane
rongrongo.]
47 Ba ngaroma matang kanna nge utu one ta kumangng ka bainga e soali nge Nutu
raguna, na ngo tamali kia balakala. Ke pe ta one loangalu ta Nutu kelangpatalingana
ka matang kanna kena. Ava ke soali raumana ngaroma nga matang kanname ka ri lua
ava te nge utu one ta kumangng ka bainga e soali, na ngeke tamalilu ka mirang iname
karolu lakallo ta malle a sia e pamiralali passavele.
48 “ ‘Nga malle laeala a seme ke sane ke matmate
ba sia e pamiralalalia ragau ke sane rongrongo.’†
49 Nutu ke la ulonge sia nga ragau kinung base ina agau te nge ule poae nga kaning.
50 “Poae ka ore pe, ava ngaroma mannmannangana nge rongo, na ka la mannman-
nangana muni mina ngaetai? Miau nga tongamiau kena ma poae e pamannmannapaˈe
kaning, na ngaka palimomomasi kamiau.”

10

Bainga E Nga Saˈvangatotonge Palingravung Rea

† **9:48:** Pangamologa reke momo nga Mak 9:44 ba 46 ka tongarea kena mana ma pangamologa reke momo nga 9:48, ba lau palu onreke pa rea pala keke ule pangamologa nginngina nga 9:48 mana.

1 Nae Iesus ke sigipaga ba ke ka'e inaeala, na ke loa ta Me Ae Ioran bavana tetoto
nga ine ngae Iurea. Ba ragau papatu keke katukala muni te i. Minmina na i ke
palomatantana rea kurumea baingana ka kae re pala.
2 Nae Parisio palu keke atu te i ba keke bai ta avange. Minmina na keke ballage roma,
“Bangapagame keke ngatakale agau te ta i pelenge napengana, o ke sa?”
3 Nae Iesus ke ala rea roma, “Moses ke tunge pangamologa a taru te miau?”
4 Nae Parisio nginngina keke role kia roma, “Moses ke ngatakale agau ta i tungnge
lau e ture palingravung rea rongana te napengana, na nge ba'e na nge lao.”
5 Avae Iesus ke role kerea roma, “Ka miau ra longasakana raumana, minmina nae
Moses ke pa'e bangapaga laeala.
6 Ava kapunu mannangana ka inae Nutu koipage orume kinung, na ‘i ke kuma ka
agau apanung ba navale’.
7 ‘Kurumea ollaeala mana, na apanung nge ka'e tamana bae naname, na i nge pagiu
kala nge napengana,
8 na ri pana lua ka la ri ra mira kena mana’. Minmina na ri pana lua ka sana ri pana
lua muni. Ke sa. Ka ri ra mira kena mana.
9 Minmina na agau te sane nge sa'vatote oru ae Nutu pagaotue.”
10 Ba ka ineke loalu ta bale muni, na barangalele rae Iesus kanna keke ballagapite ta
pangamologa laeala mirana.
11 Na i ke ala rea roma, “Agau e pelea napengana ave kamapitakama ka avale tetoto
ke kumkuma ka bainga e nga kenong kala nga avale a sana i a napengana.
12 Ba ngaroma avale laeala nge pelea natale ba nge kamapitakama ka apanung
tetoto, na i ke kumkuma ka bainga e nga kenong kala nga apanung a sana i a natale.”

Iesus Bae Goe Reke Sisina

13 Na ragau keke tatu ka ragoeme te Iesus ta baina i nge ulopaia kamaname nge ri ba
nge kava te Nutu te ri. Na barangalele rae Iesus kanna keke role ka ragau nginngina
reke tatu ka ragoeme te Iesus ta ri nga manereasa kumangng ka ollaeala.
14 Ava ka inae Iesus kele oraeala, na ka sana lonape ka barangalele ra kanna ba ke
role kerea roma, “Ka ule ragoeme ngeke atu te iau, ba manemiausa bongakala rea. Ta
Nutu kelangpatalingana ka orae ragau reke ulopisigi rea muni ma goe kokorai.
15 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma agau te sane nge
ngatakale Nutu kelangpatalingana ma goe te, na agau laeala ke sane la lunga lakallo
ngia bavakena.”
16 Nae Iesus ke laupite goe nginngina te i, na ke ulopaia kamaname nge ri ba ke
ballage Nutu te i kavingtulu rea.

Taulai A I A Kilipukana

17 Ka inae Iesus pature taongana muni e lola, na agau te ke pira te i ba ke parovanu
ngamuga nge i. Na ke ballage roma, “Apangalomatanakana e pe, iau nga meimia ka
baingau ta ravunge mauling e momo passavele?”
18 Nae Iesus ke role kia roma, “Ko meimia o pato iau roma, iau a pe? Ka sana agau
te pe, avae Nutu kasikena mana.
19 One ka longomatana ka bangapagame. Keke role roma: ‘One ko sano ngo sapune
agau te, ba ko sano ngo keno kala nga avale a sana i a ningpengana, ba ko sano ngo
golo, ba ko sano ngo turu goang, ba one sano ngo goa'e agau te ta ravunge oru ra kanna,
ba one ngo alapagpage tamang bae name.’ ”
20 Na agau laeala ke ale Iesus roma, “Apangalomatanakana, iau ka tataokurumea
bangapaga kokorong kinung ka ina sina ta ke lele ikia e sonrau.”
21 Nae Iesus ke kela te i ka matengraumanangana kia, na ke role kia roma, “Ke pe,
ava one ko moro ta oru kena tale. Ngo loa na ngo ba ka oru rae one kinung nga baina

one ngo rave lollokanna ki. Na ngo tunge lollokanna nginngina ta ra sillolo. Na one ka
la kanga ka oru reke pepe re nga Nutu mallena nga tava. Na ngo atukurume iau."
22 Ava ka ina agau laeala longe pangamologa nginngina, na raguna ke so. Na i ke
ka'e Iesus e loa ka lonataningana ta ka i a akilipukana raumana.
23 Nae Iesus ke kela ta barangalele ra kanna ba ke role kerea roma, "Ra kilipukana
ka baingarea lilli raumana ta ri lunga lakallo ta Nutu kelangpatalingana!"
24 Na ka ina barangalele ra kanna ke longe Iesus pangamologangana nginngina, na
ri keke magio raumana. Avae Iesus ke role kerea muni roma, "Goe rae iau, agau ka
baingana lilli raumana ta lunga lakallo ta Nutu kelangpatalingana.
25 Posi a kamele te lungana nga bulongpita ore nga sainga masina ke ate raumana
nga agau a kilipukana te lungana nga Nutu kelangpatalingana."
26 Na barangalele ra kanna keke magio raumana muni ba keke ballage roma,
"Ngaroma minmina, nae Nutu ke la ravunglelenge tai mannangana?"
27 Nae Iesus ke kela te ri ba ke role kerea roma, "Ragau ka sana likirea ta kumangng
ka oraeala bavakena, avae Nutu ke sa. Ta i ka kana ka gingginga ta kumangng ka
orume kinung."
28 Nae Pita ke role kia roma, "Mangng ka ka'e orume kinung ta loangakurume one."
29 Nae Iesus ke ale roma, "Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau
e ka'e bale ae i, o tataokia memena, o teiteikia memena, o liuna piau memena, o
naname, o tamana, o goe rae i, o ura rae i ta loangakurume iau ba pangamologa e
pe e te iau,
30 ke la ravunge kana oru papatu ngailu muni nga oru nginngina ka kae kokorai re
sonrau. Ke la ravunge baleme, ba tataome, ba teiteime, ba liupiaume, ba nameme, ba
goeme, ba urame kala nga ragau pangamiralali ngareangana kia. Ba i ke la ravunge
mauling e momo passavele ngarume bole.
31 Ava ragau papatu ra ri re kapunu sonrau, ka la ngarume na ri re ngarume. Ba
ragau papatu re ngarume sonrau, ka la ngarume na ri re kapunu."

Iesus Ke Pamologa Muni Ta Matengana Ngarume

32 Nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke tatao nga pamau patae tae
Ierusalem, bae Iesus ke tatao ngamuga nge ri. Ba barangalele ra kanna keke kallo
raumana, ba ragau pattoto reke tataokurume rea keke matautau. Nae Iesus ke rave
Pana Tangulelu Ba Lua balakala muni. Na i ke paturu ta turung pakerea ka oru reke
la leleng nge i ngarume
33 ka rolengana kerea roma, "Ita kaka la loangapatae tae Ierusalem, na agau te
ke la pulinge Agau Tuna ta re kapunu nga pirisme ba ra pangalomatanakana nga
bangapagame kamareame. Na ri keke la kalingnanange, ba keke la roleng ta i nge
mate. Na keke la pulinge ta ragau ra sana ri ra Iura kamareame.
34 Na ragau nginngina ra sana ri ra Iura keke la rolengpagalising kia, ba utungtaonge,
ba sapinge, ba samungpununge. Ava nga kae a mologi ngarume nga matengana, na i
ke la sigingpaga nga mateng."

Iems Bae Ion Keke Matea Ta Ri Nga Ri Re Kapunu

35 Nae Iems riluae Ion onra ri ra goe lua ra panung rae Sepeti keke loa te Iesus, na
keke role kia roma, "Apangalomatanakana, omea ka matea ta one ngo kuma ka taru
a omea la balinglaga one te."
36 Nae Iesus ke ballage ri pana lua roma, "Onemea kaka matea ta iau kumangng ka
taru te miau?"
37 Na keke ale roma, "Omea ka matea ta one ngatangng ta mangng tarang kala nge
one nga malleng e nga kelangpatali ngarume. Te nge tara nga bavang e pe ba te nge
tara nga bavang a laeva."

38 Avae Iesus ke role kerea roma, “Onemea ka sana lomiaumatana ka taru a miau
ka balaglaga iau te. Kaka totorong ta inung nga gato a iau la inung ngia ae? O kaka
totorong ta ravunge pangamagoe a iau la ravunge ae?”
39 Na ri pana lua keke ale roma, “Mangng ka totorong.”
Nae Iesus ke role kerea roma, “Onemea kaka la inung nga gato a iau la inung ngia.
Ba kaka la ravunge pangamagoe a iau la ravunge.
40 Ava ka sana kumangng a kanau ta roleng ta miau tarang nga bavau e pe ba nga
bavau a laeva. Tamau ke kalitupe malle nginngina ta ragau ra i mate rea ta ri momong
ngi.”
41 Na ka ina barangalele pattoto rae Iesus kanna ka ri tangulelu ke longe ollaeala, na
ri ka sana loreape kae Iems bae Ion.
42 Nae Iesus ke kiue ri kinung te i, na ke role kerea roma, “Miau ka lomiaumatana
roma, ragau ra ra sana ri ra Iura ke pato rea ka kelangpatali rae ri keke umma ta
bongatalala rea kalaoka ka kaoreaginapitangana kerea. Ba ravollalaukerea memena
keke umma ta barangalele rea ka ginggingngarea.
43 Ava miau sana ngaka bai minmina. Ke sa. Agau e bai ta leleng i a avolau ngaliua
nge miau nga i a akumangngatulu ae miau.
44 Ba agau e bai ta i e kapunu ngaliua nge miau nge momo ma i a agau te a miau
kinung ka baralellea ta i kumangng ka kumangng a kanmiau mana.
45 Iau ka role minmina kurumea, ollaeala ka tongana kena mana ma inae Agau
Tuna sane atu ta baina ragau ngeke kalaue. Ke sane atu ta agau te kumangng ka
kumangnga te te i. Ke sa. I ke atu ta kalaunge ragau, ba ta i tungnge maulingngana
ta kolinglelenge ragau papatu nga pulangkala e nga kumangng ka bainga reke sosoali
nge Nutu raguna.”

Iesus Ke Papea Baratimeus Ora Matana Kanname Ke Su

46 Nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke lele nga maga kunna e bollau ae
Ieriko. Ba ngarume, ka ineke lelemalaglaga nga maga kunna laeala kala nga ragau
papatu, na agau te akangalungakana lollokanna a giana nge Baratimeus a i a Timeus
tuna ke tattara nga pamau bavana.
47 Ba ka ine longe roma, Iesus e ngae Nasaret ke la kavesinglelea, na i ke paturu ta
kiunga kaligi roma, “Iesus! One ae Revit Sivuna! Nga longnanna iau!”
48 Na ragau papatu keke mologa kia ba keke role kia ta i rulung. Ava i ke kikiu kaligi
raumana muni roma, “One ae Revit Sivuna! Nga longnanna iau!”
49 Nae Iesus ke maisi ba ke role ka ragau roma, “Ka kiue nasong.”
Minmina na keke kiue matasu laeala ka rolengarea kia roma, “Nga longsereng bo
sigipaga! I ke kiu one ta loanga te i!”
50 Na matasu laeala ke tamalipatali ka lungapaga ae i e ngapotu ba ke tugutaopatae,
na ke atu te Iesus.
51 Nae Iesus ke ballage roma, “Ko bai ta iau maingamia kone?”
Na matasu laeala ke role kia roma, “Rabai, iau ka bai ta kelanga muni!”
52 Nae Iesus ke role kia roma, “Longo loa. Lopatokona ae one te iau ke pape one.” Ba
ka pannasa mana na, matana kanname keke pepe, na i ke paturu ta loangakurumea
Iesus nga pamau.

11

Ragau Serengakala Ngareangana Inae Iesus Lu Tae Ierusalem

1 Na ka inae Iesus kala nga barangalele ra kanna ke lele kokoro tae Ierusalem, ba
keke lele ngae Betage bae Betani onra ri ra maga kunna lua reke momo kokoro tae
Kapoponga Nga Bega Ra Oliv, nae Iesus ke ba'e barangalele lua ra kanna

2 ka potongana kerea roma, “Onemea ngaka loa ta maga kunna laeala e ngamuga
nge onemea. Ba nga ina miau nga taolu ngia, na ka panna laeala mana, na kaka la
kalingpa ka ronki te a lumangngapau ora agau te sane tarapai kia tale. Ngaka luve, na
ngaka atu kia nasai te iau.
3 Ba ngaroma agau te nge role kamiau roma, ‘Kaka meimia aka luvluve ronki
laekolong?’ na miau ngaka role kia roma, ‘Avolau ka kanna ka kumangng kia, ava
i ke la bangagaliue nasai bolvole.’ ”
4 Ka bainga keke loa, na keke kalipa ka ronki a lumangngapau eke samapite nga bale
te kaona kokoro ta pamau. Ba ka ine luvluve,
5 na ragau palu reke meisinsi nga inaeala keke ballaga rea roma, “Kaka meimia aka
luvluve ronki laekolong?”
6 Na keke ala rea kurumea pangamologa laeala ae Iesus role kerea kia pala, na ragau
nginngina keke ngata ta ri ravunge ronki laeala.
7 Na keke atu ka ronki laeala a lumangngapau te Iesus. Ba ka ineke palale lungapaga
nga ri re ngapotu tapu, na keke unapai rea nga ronki laeala gina. Nae Iesus ke tarapai
kia.
8 Na ragau papatu keke unasilagi ka lungapaga rae ri re ngapotu nga pamau. Ba
pattoto keke unasilagi ka bega kamana ra lalaureame onra ri ke sa'va rea nga urame.
9 Na ragau reke tatao ngamuga nge i, ba ne nge ngarume keke kikiu kaligi roma,
“Osana!”
“Nutu ke kavitulu raumane aekia e atu nge Nutu Avolau giana!”
10 “Nutu ke kavitulu raumane Revit a sisiukita kelangpatalingana ore tatu!”
“Osana te Nutu e momo ngailu raumana!”
11 Nae Iesus ke lu tae Ierusalem, na ke loalu lakallo ta tempel. Ava kae ke barelulu.
Minmina na ka ine kele orume kinung reke momo ngallo nga tempel tapu, na i ke
lelemalaga ba ke loa tae Betani kala nga pana tangulelu ba lua.

Iesus Ke Taomalage Ragau Reke Bava Ka Orume Ngallo Nga Tempel

12 Me ngangaila ka ineke kaka'e Betani, nae Iesus ka mate kana.
13 Na i ke kela lagatauga, na ke kele bega a pik ora lalauname. Minmina na i ke loa
ta bega laeala ta kelanga roma, bega laeala ka kanna o ke sa. Ava ka ine lele nga bega
laeala, na ke sane kalipa ka kanna panu. Ke sa. Ka lalauname mana kurumea, kae
nginngina ka sana ri ra kae re nga bega ra pik ta ri piaunga.
14 Nae Iesus ke role ka bega laeala roma, “Agau te sane la kaning nge one ka kae te
muni!” Ba barangalele ra kanna keke longlonge ine role minmina.
15 Ba ka ineke lele ngae Ierusalem, nae Iesus ke taolu ta ina re nga tempel na ke
paturu ta taongamalagange ragau reke kolkoli beke bava ka orume ngallo nga inaeala.
Ba ke bapalipisigi ka pala onrae ragau reke tungugaliliue lollokanna. Ba ke bapalipisigi
ka tarang onrae ragau reke bava ka manu ra kulao.
16 Na i ke parototokale ragau kinung ta ri nga manereasa atung ka oru reke bava ki
lakallo ta ina re nga tempel.
17 Ba ke paturu ta pangalomatanange ragau ka rolengana kerea roma, “Keke pa'e
Nutu pangamologangana pala ore role roma:
“ ‘Keke la patonge bale ae iau
ka bale ora ragau re nga iname kinung ta ri kavang ngia’
Ava miau kaka bai kia ma i a ‘malle a ragolongkana ta ri katungkala.’ ”
18 Na ka ina re kapunu nga pirisme ba ra pangalomatanakana nga bangapagame ke
longe Iesus pangamologangana laeala, na ri keke paturu ta kelanga ta pamau te ta ri
samungpununge ta keke matau. Keke matau kurumea, ka ina maluame ke longe Iesus
pangalomatananganame, na keke kallo raumana.

19 Na nga ina kae nge barelulu, nae Iesus kala nga barangalele ra kanna ngeke
lelemalaglaga nga maga kunna laeala e bollau.

Bega A Pik Ke Manani

20 Me ngangaila ka sinro ka ineke tatao eke lola, na keke kele bega laeala a pik amae
Iesus role kia pala. Ba bega laeala ke manani paturu nga kulaname lakailu bavakena
ta kunna.
21 Nae Pita ka lonagaliu ba ke role kae Iesus roma, “Rabai, ngo kele! Bega a pik amo
rolea pangamologa e gingging te i ke manani bavakena!”
22 Nae Iesus ke ale ka rolengana kerea roma, “Nga lomiaupatokona te Nutu.
23 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma agau te nge role
ka kapangng laeo roma, ‘Ngo sigipaga na ngo tugutao lakallo ta pelau,’ ba i sana nga
lona lualua ava nga lonapatokona roma, pangamologa laeala a i rolea ke la leleng
mannangana, nae Nutu ke la kumangng kia te i.
24 Minmina na iau nga role kamiau roma, ngaroma miau nga lomiaupatokona roma,
kaka ravutape taru a miau ka ballage Nutu te nga kavang ae miau te i. Na kaka la
ravunge ollaeala a miau ka ballage te.
25 Ba nga ina miau ngaka meisinsi baka kavkava te Nutu ba nga lomiaugaliu ta
bainga e soali a agau te kuma kia te miau. Na ngaka osurure agau laeala baingana
e soali. Ngaka kuma minmina ta bainae Tamamiau e momo nga mallena nga tava nge
osurure bainga re nga longasa te i ra miau ka kumkuma ki bole. [
26 Ava ngaroma miau sana ngaka osurunre ragau pattoto baingarea reke sosoali, nae
Tamamiau e momo nga mallena nga tava sane la osungrurunge bainga re nga longasa
ra miau ka kumkuma ki te i bole.]”*

Keke Ballage Iesus Ta Ginggingngana Puna

27 Nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke lele ngae Ierusalem muni. Ba
ka inae Iesus taliliu nga ina re nga tempel, na re kapunu nga pirisme, ba ra
pangalomatanakana nga bangapagame kala nga Iurame ravollalaukerea memena
palu keke loa te i.
28 Na keke ballage roma, “One ko rave gingginga ta one kumangng ka oru kokorai
mina ngaetai? Ba tai ke tunge gingginga laekolong te one?”
29 Nae Iesus ke ala rea roma, “Iau nga ballaga miau ka balinglaga te bole. Ba ngaroma
miau ngaka alamasia balinglaga a kanau, na iau bole ka la turung te miau ka tai ke
tunge gingginga ta iau kumangng ka oru kokorai.
30 Ion kumangngana e nga pangamagoe ka puna mina ngaetai? Ka puna nge Nutu e
momo nga mallena nga tava, o ka puna nga ragau? Inta role pakau.”
31 Na ri keke paturu ta palingpangamologa ngaliua nge ri muni roma, “Ngaroma ita
ngaka role roma, ‘Ka puna nge Nutu e momo nga mallena nga tava,’ na i nge ballaga
ita roma, ‘Minmina na, ke meimia na ka sana lomiaupatokona te i?’
32 Ava ngaroma ita ngaka role roma, ‘Ka puna nga ragau, na’ ....” (Na ravollalau
nginngina keke matautaue maluame kurumea, maluame ka loreapatokona roma, Ion
ka i a agau te e toe Nutu kaona mannangana.)
33 Minmina na ri keke ale Iesus roma, “Mangng ka sana lomangngmatana.” Nae
Iesus ke role kerea roma, “Iau bole, ka sana la turung te miau ka tai ke tunge gingginga
ta iau kumangng ka oru kokorai.”

12

Pangateningkala Ore Ta Ragau Reke Paˈtalo Rea

* **11:26:** Lau palu ra ri ke pa rea pala ke sane ke ule pangamologa e momo nga Mak 11:26.

1 Nae Iesus ke paturu ta pangamologa te ri ka pangateningkalame minakai roma:
“Ka agau te ke momo, ba i ke kuma ka ura te eke toaˈe gerepeme ngia. Na ke
kavitotokale ura laeala ka savanau a i a lollo. Ba ngallo nga ura laeala i ke kilia lulu
te ore nga paˈtangapelange gerepeme ba kumangng ka uain ngia. Ngarume na i ke
kuma ka bale e loa lakailu ore nga agau e ellapatali ta ura laeala. Ka ine kuma ka oru
nginngina tapu, na i ke paˈtaloe ragau palu ta ri kelangpatali ta ura laeala. Na ke loa
ta maga te e ngatauga.
2 Ngarume, ka ina kae e nga lalang ke lele, na i ke baˈe akumangngatulu te a kanna
ta ragau nginngina ra i paˈtalo rea, ta baina ri ngeke tunge kana kaning palu nga ura
laeala.
3 Ava ra nginngina ra i paˈtalo rea keke balia akumangngatulu laeala, na keke
bagaliumane ka kamana.
4 Ba ngarume muni na ura tamana laeala ke baˈe akumangngatulu a kanna te muni,
na ke loa. Na keke balia akumangngatulu laeala nga kunna ba keke pavalengea.
5 Na i ke baˈe te muni, na keke sapune akumangngatulu laeala. Minmina na i ke baˈe
ra kumangngatulu papatu, na keke name ka palu ba keke sapune pattoto.
6 “Na ura laeala tamana ka kanna ka agau kena muni ta i bange. Ka i tuna a i
materaumane. Minmina na i ke baˈe tuna ngarume bavakena te ri ka rolengana roma,
‘Ri keke la longa te tugu.’
7 “Ava ka ina ragau nginngina ra i paˈtalo rea ke kele tuna, na ri keke palirole kerea
roma, ‘Aekia ka i a ura tamana tuna. Ita ngaka sapune nga baina nga kara ka ura
laekia.’
8 Minmina na keke sapune, na keke gulaemalaga kia nga ura.”
9 Nae Iesus ke ballage reke longlonge pangateningkala laeala roma, “Minmina na,
ura tamana ke la maingamia ka ragau nginngina ra i paˈtalo rea? I ke la atung, na ke
la samungpunu rea. Na ke la tungnge ura laeala ta ragau pattoto.
10 Ke meimia, miau ka sana ka kele pangamologa laeala eke paˈe pala nga Lau Ae
Nutu Kanna ae? Ke role roma,
“ ‘Lollo ama ra popongpita ke tangulelea
ke lele i a lollo kena a kana ka gingginga ma maisi e maisgingging ka bale;
11 Nutu a i a Avolau ke kuma ka ollaeala,
na mangng ka kele, na ke pe raumana.’ ”
12 Na ra pangalomatanakana nga bangapagame ba re kapunu nga pirisme ka
loreamatana roma, nga pangateningkala laeala i ke rorolea pangamologa e te ri mana.
Minmina na keke sissilia pamau ta ri launge ka panna inaeala mana. Ava keke
matautaue maluame. Ka baina keke kaˈe eke lao.

Balinglaga Re Ta Takis Reke Tungtungu Rea Ta Gavaman

13 Ngarume na ri keke baˈe Parisio palu kala nga ragau palu onreke pato rea kae
Erotome ta ri launge Iesus ka pangamologanganame.
14 Minmina na ragau nginngina keke loa te Iesus, na keke role kia roma, “Apan-
galomatanakana, mangng ka lomangngmatana roma, pangamologa ra kaning ka
kaomannmannangana ki, ba one ko sano matautaue agau te ta ko sano pulia te
ngailu nga tetoto. Ke sa. One ko palomatantane ragau kurumea Nutu lonangana
mannangana. Minmina na ngo turupaga mangng, one ka longvavai mina ngaetai?
Bangapagame keke parototokala ita ta tungnge takisme te Sisa, o ke sa?
15 Ita ngaka tungtungu rea, o ke sa?”

Avae Iesus ka lonamatana roma, keke gogaˈe ta launge ka pangamologangana mana.
Minmina na i ke ballaga rea roma, “Ke maimia aka amva ta launga iau ka balinglaga
a kanmiau? Ka atu ka lollokanna te nasorong, nga iau kele.”

16 Na keke atu ka lollokanna te te i. Na i ke ballaga rea roma, “Tai ka kannuna ba giana ikia?”
Na keke ale roma, “Orae Sisa.”
17 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ngaka ale oru rae Sisa kanna te Sisa, ba ngaka ale oru rae Nutu kanna te Nutu.”
Na ka ineke longe Iesus alangana laeala, na keke kallo raumana.

Iesus Ke Pamologa Ta Sigingpaga Nga Mateng

18 Nae Sarusi palu keke atu te Iesus ta ri balinglagange ka balinglaga te. Ka ri ra ragau ra sana loreapatokona roma, reke mate keke la sigingpaga nga mateng muni. Minmina na ri keke role kae Iesus roma,
19 “Apangalomatanakana, pala nae Moses ke pa'e pangamologa ore role kamangng roma, ngaroma apanung te tataokia nge matepatalia napengana ba ka sana nerea goe, na apanung laeala teiteikia nge ravupaga ka avale laeala ta baina tataokia nga nena ka goe nge i.
20 Na ngo kele. Ka pana lima ba lua ra panung ra ri ra koli keke momo. Ba ri ka tamarea kena. Na ne kapunu ke kamapitakama ka avale te, ava ri pana lua ka sana nerea goe. Ngarume na apanung laeala ke mate.
21 Na ngarume na, na lua ke ravupaga ka avale laeala, ava ri pana lua ka sana nerea goe. Na apanung laeala ke mate. Na na mologi ka tongana kena mana.
22 Minmina na mateng ke rongo ka pana lima ba lua nginngina ra koli kinung, ba ri kinung ka sana nerea goe. Na ngarume bavakena, na avale laeala ke mate bole.
23 Minmina na nga kae e nga sigingpaga nga mateng ngarume, na tai mannangana ka la napengana nga avale laeala kurumea, ri pana lima ba lua ra koli kinung keke kamapitakama kia?”
24 Nae Iesus ke role kerea roma, “Miau ka sana lomiaumatana ka pangamologa reke momo nga Lau Ae Nutu Kanna, ba ka sana lomiaumatana kae Nutu ginggingngana bole. Minmina na miau kaka taopa.
25 Iau ka role minmina kurumea, ngarume, nga ina reke mate ke la sigingpaga nga mateng, na ri ke sane ke la kamangapitakama. Ba ke sane ke la palingtunga rea ta ri kamangapitakama bole. Ke sa. Ri ka la tongarea kena ma anggelo reke momo nga Nutu mallena nga tava.
26 Ava nga sigingpaga nga mateng, miau ka sana ka kele pangamologa laeala nga lau ae Moses pa'e pala ae? Nga pangamologa inaeala ore role ta bega a sia lele ngia Nutu ke role kae Moses roma, ‘Ka iau ae Nutu ae Abaram, bae Aisak, bae Iekop.’
27 Minmina na ka sana i ae Nutu orae ragau reke mate. Ke sa. Ka i ae Nutu orae ragau reke mauli. Miau kaka taopa bavakena!”

Bangapaga Ae Nutu Kanna Ore Bollau Raumana

28 Na agau te apangalomatanakana nga bangapagame ke atu, na ke longe Iesus kala nga Sarusime ka ineke pantente ka pangamologa. Ba i ke kelapatokone inae Iesus alamasia pangamologa ra kanrea. Minmina na i ke ballage Iesus roma, “Bangapaga a taru ke bollau raumana nga bangapagame kinung?”
29 Nae Iesus ke ale roma, “Bangapaga e bollau raumana ka i a bangapaga laeala inae Moses role pala roma, ‘Miau re ngae Israel, ngaka longo nasai! Avolau a i ae Nutu ae ita ka i kena mana. Ka sana Avolau te muni.
30 Minmina na one ngo materaumane Avolau a i ae Nutu ae one ka long iname kinung, ba ka longmatenganame kinung, ba ka longmatananganame kinung, ba ka gingging ngangame kinung.’
31 Ba na lua ke role minakai roma, ‘One ngo materaumane agau tetoto basema ino materaumana one muni.’ Ka sana bangapaga te bollau muni nga bangapaga lua nginngina.”

32 Na agau laeala apangalomatanakana nga bangapagame ke ale Iesus roma,
“Apangalomatanakana, pangamologa laeala a kaning ka kaomannmannangana kia
ino role roma, Nutu ka i kena mana ba ka sana Nutu te muni.
33 Ba agau nge materaumane ka lona iname kinung, ba ka lonamatananganame
kinung, ba ka ginggingnganame kinung, ba nge materaumane agau tetoto basema ine
materaumane i muni. Bangapaga lua nginngina keke bollau raumana nga tungame
kinung ra ragau ke raupitpita rea ba posime kinung onreke balvali rea beke tungtungu
rea ma tunga te Nutu.”
34 Na ka inae Iesus kele ina agau laeala ale basema agau a lonamatanakana, na i
ke role kia roma, “One ko sano momo ngatauga nga Nutu kelangpatalingana.” Ba
ngarume nga kae laeala, na ragau kinung keke matau ta ri balinglagange Iesus ka
balinglaga palu muni.

Karais Ka I Ae Revit Sivuna Mana Ae?

35 Na ka inae Iesus palomatantane ragau nga ina re nga tempel, na i ke ballaga rea
roma, “Ke meimia, na ra pangalomatanakana nga bangapagame keke patpatoe Karais
roma i ae Revit sivuna?
36 Pala nae Revit muni ke role kurumea Kannu E Tupu taongamugangana kia roma:
“ ‘Nutu a i ae Avolau ke role kae Avolaukau roma:
“One ngo tara nga bava nga kamau e pe nga malle a alangpaga
ta nge lele nga kae laeala ina iau la ulongpisiginge reke bai'iu kone ngape nga kaeng
sianame.” ’
37 Revit muni ke patoe agau laeala kae Avolaukia. Minmina nae Karais ka i ae Revit
sivuna mana mina ngaetai?”
Iesus ke role minmina, ba malua laeala e bollau ka loreasereng raumana ta longnge
pangamologanganame.
38 Ba ka inae Iesus palomatantane ragau, na i ke rorole kerea roma, “Ngaka ella
miau masi ta ra pangalomatanakana nga bangapagame. Ri keke materaumana ta
taongataliunga ka lungapaga re ngapotu onreke gavili ta roleng roma, keke ngailu nga
ragau pattoto. Ba keke matea ta ragau alangapaga rea nga malle nge nga katungkala.
39 Ba keke matea ta tarang nga tarangapai re kapunu ngallo nga bale nga sinagog ba
nga malle re nga alangpaga nga kaning reke bollalau.
40 Ba ri ka kaoreaginapitpite ra bale ra nareatale memena ke matepatali rea ta
ravunge bale nga ri. Ba keke bavai ka kavanga reke gavili ta baina ragau pattoto ngeke
longo rea na ngeke kinpataea giareame. Minmina nae Nutu ke la tungnge alang e soali
raumana te ri. Ba alang e soali laeala ke la bolinglaunga raumana nga alanga e soali
orae ragau pattoto onre sane ke kuma minmina.”

Avale A Natale Matepatalia Tungngana Ka Tunga Te Nutu

41 Nae Iesus ke tara kokoro ta malle a ragau ke pullulue lollokanna re nga tunga rea
te Nutu ngia ngallo nga tempel. Na i ke elle malua ineke pullulue lollokanna ra kanrea
nga malle laeala. Ba ra kilipukana papatu keke pullulue lollokanna papatu.
42 Na avale te a sillolo ora natale matepatalia ke atu, na i ke pullue lollokanna lua ra
kopa onreke sisina. Ba lollokanna nginngina kunrea ke sina raumana.
43 Minmina nae Iesus ke kiue barangalele ra kanna te i, na ke role kerea roma,
“Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, avale laeala a sillolo ora natale
matepatalia ke pullue lollokanna papatu raumana nga ragau kinung onreke pullue
lollokanna nga malle e nga pulinglunge lollokanna ngia.
44 Iau ka role minmina kurumea, ri ka kanrea lollokanna papatu ba keke tunge
palu mana, ava kanrea lollokanna papatu keke momo tale. Ava avale laeala ka kanna
lollokanna tutuna nga koling kaning ba ke pullue ri kinung.”

13

Oru Reke La Leleng Ngarume

1 Na ka inae Iesus lelemalaglaga nga tempel, na te e nga barangalele ra kanna ke
role kia roma, “Apangalomatanakana, ngo kele lollo reke bollalau raumana ba bale
papaena reke pepe raumana!”
2 Nae Iesus ke ale roma, “One ko kelapa ka bale kokorai reke pepe beke bollalau
raumana ae? Ngarume na ka sana la lollo te nakai nge kenopai nga tetoto. Keke la
gulaengapisigi ki kinung lagape.”
3 Ngarume, ka inae Iesus tattara nga Kapoponga Nga Bega Ra Oliv ba ke kelkela ta
tempel ore momo nga ruvu bavana tetoto, nae Pita bae Iems bae Ion kala nge Anru
keke loa te i ine momo mana me i, na keke ballage roma,
4 “Onto role paka mangng, oru nginngina ramo role tao pala ke la leleng nga pia? Ba
mangng ka la kelange killa a taru, na nga lomangngmatana roma oru nginngina keke
kokoro ta ri leleng mannangana?”
5 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ngaka ella miau masi ta baina agau te sane nge pataopa
miau.
6 Iau ka role minmina kurumea, ragau papatu keke la ri atung nga giau, na keke la
kumangng ta roleng roma, ‘Ka iau a agau laeala ae Nutu patokala pala ta i bange.’ Ba
keke la pangataopange ragau papatu.
7 Ba nga ina miau ngaka longe maimai re nga baling reke bollalau ba pangamologa
re kalaoka re ta baling reke bollalau, na sana ngaka matau. Ka kaomannmannangana,
oru nginngina keke la leleng, ava ollaeala ka sana la mirana roma, momong gunguna
ke lele tapu.
8 Iau ka role minmina kurumea, galiau te ke la loanga ta baling kala nga galiau tetoto,
ba re nga kelangpatali te keke la loanga ta baling kala nga re nga kelangpatali tetoto.
Ba ka la oru giongana tatana reke bollalau, ba osangana reke bollalau nga iname bole.
Ava oru nginngina kinung ka la ri ra oru pangaturungana mana ma ina avale te nge
paturu ta kaningmainge mirana lalinganame ine bai ta toangapisiginge goe.
9 “Ava miau ngaka ella masi te miau kurumea, ragau keke la ri ulongo miau nga
kalingnaname, ba keke la sapingi miau ngallo nga sinagogme. Ba miau kaka la maising
ngamuga nga gavaname ba kelangpatalime kurumea loangakurume ngamiaungana
kau. Kaka la kumangng minmina ta baina miau ngaka turupote lopatokona ae miau
te iau te ri.
10 Ragau rae iau keke la pulingmalagange pangamologa e pe e te iau ta ragau re nga
iname kinung tapu, na momong gunguna ke la leleng.
11 Ba nga ina ri ngeke lau miau ba ngeke loa kamiau ta kalingnana, na pala ta miau
loanga na sana ngaka lomiaupupu roma, ‘Ita ka la maingamia ka rolengara?’ Ke sa.
Ngaka rolea taru ae Kannu E Tupu tunge te miau ka panna laeala ta miau ka sana ka
la pangamologa. Ke sa. Kannu E Tupu ke la pangamologa.
12 “Ba apanung kolingana ke la ulonge ta ragau ta ri samungpununge. Ba goe tamana
ke la kumangng minmina ka goe laeala ae i. Ba goeme keke la sigingpagakalange
tamarea ba nareamemena na keke la ulongo rea ta ragau ta ri samungpunu rea.
13 Ba ragau kinung keke la bainga'iu kamiau kurumea lopatokona ae miau te iau.
Ava agau e momo gingging ta nge lele nga kae a ronga ka la i a agau a Nutu la
ravunglelenge.
14 “Ava nga ina miau ngaka kele ‘ollaeala a mukuna raumana ore baia iu nge Nutu
ne bai kia ta i baingasoalinge tempel’ ine nge maisinsi nga malle e parototokala ta i
momong ngia, na agau e kele pangamologa laeala ameke pa'e pala nga lonamatana
masi. Na ragau reke momo ngae Iurea nga kae laeala ngeke ka ta kapangngme.

15 Ba agau e momo nga bale bilingana e ngailu sane nge sopisigi ta bale bilingana e
ngape ta ravunge oru nga kanna reke momo nga malle laeala. Ke sa. Nge ka bolvole.
16 Ba agau e momo nga ura sane nge kagaliu ta bale ae i ta ravunge lungapaga ae i e
ngapotu.
17 Kae nginngina keke la ri isongpa raumana ta ravale ra siarea ba ta ravale reke
pasisiue goe rae ri ra lagalaga.
18 Ava ngaka kava te Nutu ta oru soalingana laeala sane nge lele nga kae reke marusu.
19 Iau ka role minmina kurumea, maenang laeala ore la leleng nga kae nginngina ka
la i a maenang tanakena. Ke la bolinglaunga raumana nga maenangme kinung paturu
ka inae Nutu koipage mogalo laekia e ngape pau ta ke lele nga kae laekia e sonrau. Ba
ngarume nga maenang laeala, na ka sana la maenang te e bollau muni nga naeala
bole.
20 Ba taroma Nutu sane te pamore kae nginngina re ngarume, na ragau kinung
teke sanrea. Ava i ka la lonananne ragau rae i ra i toro rea te i, minmina na i ke la
pangamoronge kae nginngina.
21 Na ngaroma agau te nge role kamiau nga kae nginngina roma, 'Ngaka kele, Karais
ikia!' o 'Ngaka kele, Karais iala!' na sana nga lomiaupatokona ta pangamologa a kanna.
22 Iau ka role minmina kurumea, Karais ra goanga ba poropet ra goanga keke la
leleng ka kae nginngina. Ba ri keke la kosining ka killa ba kumangng reke bollalau
raumana ta baina ri ngeke pataope ragau. Avae Nutu sane la ngatangngkale kumangng
nginngina ta ri pangataopange ragau rae i ra i toro rea te i.
23 Minmina na ngaka ella masi te miau. Iau ka umma ta turunglomatana pakamiau
ta orume kinung pala ta ri leleng.
24 "Ava nga ina maenang reke la leleng nga kae nginngina ngeke rongo tapu na,
" 'Kae matana ka la osuguna,
ba inna ke sane la talanga muni;
25 ba matame keke la pupungpisigi nga tava lagape,
bae Nutu ke la baingamatagange oru reke gingging raumana reke momo nga tava.'
26 "Na ri keke la kelange Agau Tuna ine nge tatu nga mukmukua ka ginggingngana
e bollau ba olamana ae i e bollau raumana ore toakala.
27 Na i ke la bange anggelo rae i ta ravungkinunge ragau rae i ra i toro rea onreke
momo nga iname kinung ngape nga tava.
28 "Ngaka rave lomatana nga bega a pik minakai roma: nga ina bega a pik supungana
ba launa ra pau ngeke lele tapu, na nga lomiaumatana roma, kaepa ke kokoro.
29 Minmina mana, na nga ina miau ngaka kele oru nginngina kinung rama iau role
tao, na nga lomiaumatana roma, Agau Tuna atungana ke lele kokoro. Ke atu kokoro
mannangana.
30 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ragau reke momomauli
sonrau keke la momongmauli tale, na keke la kelange oru nginngina kinung ama iau
role tao lelengarea.
31 Tava ba mogalo keke la ronga, ava pangamologa ra kanau ke sane ke la ronga.
32 "Ava sana agau te lonamatana ka kae a taru ba kae matana a taru ina oru
nginngina ke la leleng. Anggelo reke momo nga Nutu mallena nga tava ka sana
loreamatana, bae Nutu Tuna ka sana lonamatana bole. Avae Nutu kasikena ka
lonamatana.
33 Minmina na miau ngaka momo ba ngaka kelkela kurumea, ka sana lomiaumatana
roma, kae ae Nutu pulia ta i kumangng ka oru nginngina ke la leleng nga pia.
34 Ollaeala ka tongana kena ma agau avolau e bai ta taonga ta inte ngatauga. Ba
pala ta i kange bale ae i, na i ke pulia ra kumangngatulu ra kanna ta ri kelangpatali ta
orume. Ke tunge kenakena kumangng a kanna te i, ba ke role gingging ka agau e ella
ta bale kaona ta i nge ella masi.

35 “Minmina mana na miau bole ngaka momo ba ngaka kelkela kurumea, ka sana
lomiaumatana roma, bale tamana ke la atung nga pia. Ka sana lomiaumatana roma, i
ke la atung ka laio, o ka rigo luana, o nga ina kukulega nge toako, o ka sinro luluna, o
ke sa. Ka sana lomiaumatana.
36 Ke sane pe ngaroma i nge lelepita miau bolvole, na nge kalipa kamiau ina miau
ka kenrarau.
37 Iau nga role ka ragau kinung ka pangamologa a iau rorole kamiau kia roma,
‘Ngaka momo ba ngaka kelkela!’ ”

14

Avale Te Ke Kelingia Saulang A Koina Lolo Nge Iesus Kunna

1 Na kae reke bollalau onreke pato rea ka Paska ba Kaning E Bollau E Nga Berete A
Sana Kana Isi keke lele kokoro. Ba ka kae lua pala nga kae nginngina reke bollalau, na
re kapunu nga pirisme kala nga ra pangalomatanakana nga bangapagame keke sissilia
pamau ta ri launge Iesus gome mana ba samungpununge.
2 Keke bai ta launge gome mana kurumea, keke rorole roma, “Ita sana ngaka laue
ka kae re nga kaning e bollau ta ragau ngeke bai'iu kalaoveka.”
3 Ba ka inae Iesus mommo nga maga kunna ae Betani nga bale ae Saimon te eke
patoe ka akalangamugmugukana, ba ke tattara ka bongapaikalanganakia ta kaning
nga pala, na avale te ke rave gato a lollo ora saulang a koina lolo ba a kunna bollau
raumana ke momolu ngia, na ke loa te Iesus. Ka i a saulang eke kuma kia ka bega
oreke patoe ka “nara”. Na avale laeala ke golue gato laeala ba ke kelingia saulang nge
Iesus kunna.
4 Ava ka ina ragau palu reke momo ke kele ollaeala, na ri ka sana loreape ka
kumangng laeala. Ba keke palibalaglaga rea roma, “Ke meimia, na ke rongomana ka
saulang laeala?
5 Taroma te ba kia, na te rave lollokanname ka ri 300 ba palu muni ta tunga rea ta
ra sillolo.” Ba keke umma ta mologang ka avale laeala.
6 Avae Iesus ke pavokala rea roma, “I momo. Kaka meimia aka umma ta mologang
kia? I ke kuma ka bainga e pe te iau.
7 Iau ka role minmina kurumea, ra sillolo keke mommo kala nge miau ka kaeme
kinung ta miau kalaunga rea kurumea lomiaungana mana, ava iau sana la momong
kala nge miau ka kaeme kinung.
8 Avale laekia ke matea ta kalaunga iau. Minmina na i ke kelingia saulang laekia a
koina lolo nga mirau ta kalingtupu iau nga talungau.
9 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, nga iname kinung nga
mogalo laekia e ngape reke la pulingmalagange pangamologa laekia e pe e te iau ngi
ngarume, keke la turunglomatana ta avale laekia kumangngana bole ta baina ragau
nga loreagaliu te i.”
10 Na te e nga Pana Tangulelu Ba Lua, ora giana nge Iuras Iskariot, ke loa ta piris re
kapunu ba ke role kerea ta i nge ule Iesus nga kamareame.
11 Na ka ina piris nginngina ke longe Iuras pangamologangana laeala, na ri ka
loreasereng raumana. Ba keke patokala ta ri tungnge lollokanna palu te i. Minmina
nae Iuras ke ella ta pamau te ta i ulonge Iesus nga kamareame.

Iesus Avolau Kaningngana A Ronga

12 Na ka kae e kapunu nga kae re nga Kaning E Bollau E Nga Berete A Sana Kana Isi
ineke balvalia sipsip goekia e nga Paska, na barangalele rae Iesus kanna keke loa te
i, na keke ballage roma, “Ko matea ta mangng kalingtupunge orume ta one kaninge
kaning e nga Paska nga ine ngaetai?”

13 Nae Iesus ke ba'e barangalele lua ra kanna ka rolengana kerea roma, “Onemea
ngaka taolu tae Ierusalem, na kaka la kalingpa ka apanung te e paupaue gato ora me
momolu ngia. Ngaka loakurumea apanung laeala
14 ba nga ine nge lu lakallo ta bale te, na onemea ngaka role ka bale laeala tamana
roma, ‘Apangalomatanakana ke ballaga roma: Bale bilingana ore nga iau kaninge
kaning e nga Paska kala nga barangalele ra kanau ka i aetai?’
15 Na bale laeala tamana ke la pangapanaunge onemea ka bale bilingana te e bollau
e momo ngailu oreke kalitupe oru re nga tarang ba kaning ngia tapu. Ngaka kalitupe
orume ta ita kaning nga inaeala.”
16 Na barangalele nginngina rae Iesus kanna keke loa, na keke kelapa ka orume ina
tongarea kena mana ma inae Iesus role kerea pala. Minmina na keke kalitupe kaning
e nga Paska nga inaeala.
17 Ka ina kae barelu tapu, nae Iesus kala nga Pana Tangulelu Ba Lua keke lele.
18 Ba ka ineke tattara ka bongapaikalangarea kerea ta kaning nga pala, na i ke role
kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, te e nge miau ke la
ulongo iau nga reke la baingasoali iau kamareame—ka i a te e nge miau raka kaninni
kala nge iau.”
19 Ka ineke longe pangamologangana laeala, na ri ka loreatani raumana. Na
kenakena nge ri ke ballage roma, “Avolau, iau ke sa ae?”
20 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ka i a te e nge miau ra Pana Tangulelu Ba Lua. Ka i a
te e nge miau raka kalalue beret nga kato kala nge iau.
21 Ka kaomanna. Agau Tuna ke la mateng kurumea pangamologa e te i a ri ke pa'e
pala, ava oru reke sosoali raumana keke la leleng nga agau laeala e ule nga reke bai
ta baingasoalinge kamareame! Te pe nga apanung laeala taroma naname sane te
toapisigia.”
22 Ka ineke kaninni, nae Iesus ke rave beret, na ke kalapage Nutu ba ke regipale beret
laeala. Na ke tunge te ri ka rolengana kerea roma, “Ngaka rave. Beret laekolong ka i a
mirau.”
23 Na i ke rave gato te e ponu ka uain, ba ka ine kalapage Nutu tapu, na i ke tunge
gato laeala te ri. Na ri kinung keke inu nga gato laeala.
24 Na i ke role kerea roma, “Uain nga gato laekolong ka i a totogu ore nga piunga
ba bonga a Nutu la kumangng kia. I ke la kengalingia totogu ta kalaungapage ragau
papatu.
25 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, iau ka sana la inunge uain
muni ta nge lele nga kae laeala nga inungau a pau ka uain nga Nutu kelangpatalingana
ngarume.”
26 Ba ka ineke baue baunga te a kalangapaga tapu, na keke lelemalaga nga maga
kunna e bollau ba keke loa ta Kapoponga Nga Bega Ra Oliv.

Iesus Ke Rolea Pangamologa Ta Inae Pita La Kaulingkalange Ngarume

27 Nae Iesus ke role kerea roma, “Miau kinung kaka la kanga iau. Iau ka role
minmina ta pala, na ri keke pa'e pangamologa e role roma:
“ ‘Iau ka la balinge kelangapatali ae sipsipme,
na sipsip rae ae i keke la kanga kalaoveka.’
28 Ava ngarume, ka ina iau nga sigipaga nga mateng tapu, na iau ka la loanga pala nge
miau tae Galili.”
29 Avae Pita ke ale roma, “Ngaroma ragau kinung ngeke ka one, na iau sana la kanga
one.”
30 Nae Iesus ke role kae Pita roma, “Iau nga role kone ka kaomannmannangana
roma, ka rigo laekia mana pala ta kukulega toangako pa lua, na one muni ko la
kaulingkala iau pa mologi.”

31 Avae Pita ke rorole gingging roma, “Ngaroma otte nge bai kau ta mateng kala nge one, ollaeala bole ke sane la bainga kau ta kaulingkala one.” Ba barangalele rae Iesus kanna kinung keke role minmina bole.

Getsemani

32 Nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke loa ta malle te eke patoe kae Getsemani. Na i ke role kerea roma, “Miau ngaka tara nakai ta nga rongo ka kavangaungana te Nutu.”
33 Na i ke rave Pita bae Ion bae Iems kurumea, na ke paturu ta kaningmainge lotaningngana e bollau ba maenang ngallo nge i.
34 Na ke role kerea roma, “Iau ka kanimaimaia lotaningngana e bollau raumana ore bavai kau kokoro ta mateng. Miau ngaka momo nakai, ba ngaka ella kala nge iau.”
35 Na i ke loa lagatauga isura nge ri, na ke pupisigi nga mogalo ba ke kava te Nutu roma, ngaroma nga pamau te, na i nge ngata ta miralali e tatu nge kavesilelea.
36 Ba i ke role roma, “Abba! Tamau! One ka kanga ka gingginga ta kumangng ka orume kinung. Minmina na ngo ravupatali ka gato laekia a miralali nge iau. Ava ka sana matea ta one kumangng kurumea laungana. Ke sa. Ka matea ta one kumangng kurumea longangana.”
37 Na i ke loa ta barangalele nginngina ra kanna ka ri mologi, ava ka ine lele nge ri na keke kenrarau. Minmina na i ke role kae Pita roma, “Saimon, ko kenrarau ae? One ko sano gingging ta kelanga kala nge iau ka panna inte mana ae?
38 Ngaka ella ba ngaka kava te Nutu ta baina miau sana ngaka lele nga avangme. Agau kannuna ka omona, ava mirana ka likinasa.”
39 Nae Iesus ke loa muni ta i kavang te Nutu, ba kavangana laeala ka tongana kena ma ine kava pala.
40 Na i ke galiu muni te ri, ba ka ine lele nge ri na keke kenrarau kurumea, matarea kanname keke rurulu. Ba ri ka sana loreamatana roma, keke la alange mina ngaetai.
41 Nae Iesus ke loa ka loangana a mologi ta kavang, ba ka ine galiu muni te ri na ke role kerea roma, “Miau kaka kenrarau baka pannpanna kamiau tale ae? Ka rong kenangangarau. Ngaka kele, agau te ke kumkuma gialgiala mana ta i ulonge Agau Tuna nga ra baingareame ke soali kamareame.
42 Ka sigipaga nga ita lola. Agau e la ulongo iau nga reke la baingasoali iau kamareame ikolong e tatu!”

Reke Taoamugmuga Kae Iurame Keke Laue Iesus

43 Ka inae Iesus pamolloga tale, na ka panna laeala mana nae Iuras, a i a te e nga Pana Tangulelu Ba Lua, ke lele. Ba malua e bollau onreke kamopite resalla ra matareame ka ri lua ba butume keke momo kala nge i. Ka ri ra ragau ra piris re kapunu ba ra pangalomatanakana nga bangapagame kala nga Iurame ravollalaukerea memena ke ba rea.
44 Na agau laeala ore bai ta ulonge Iesus nga kamareame ke tunge killa te te ri pala roma, “Agau a iau la tagungkao kia ka i a agau a miau ka matea. Ngaka laue agau laeala na ngaka loa kia ba ngaka kelalelepatali masi te i.”
45 Minmina nae Iuras ke loa tupu te Iesus, na ke role kia roma, “Rabai!” Na ke tagukao kae Iesus.
46 Na keke pulia kamareame nge Iesus na keke laue.
47 Ava ka ina reke lolakurumea Iesus ke kele ollaeala e lele, na te i nge ri ore maisinsi nga inaeala ke ravumalage resalla a kanna a mataname ka ri lua, na ke magala kia nga akumangngatulu ora piris e kapunu kanna. Ba ke sa'vatote longana.
48 Nae Iesus ke role ka reke atu ta launge roma, “Kaka meimia aka atu ta launga iau ka resallame ba butume ma iau a agolongkana te?

49 Ka kaeme kinung, na iau ka mommo kala nge miau ngallo nge tempel ba ka
palomatantana, ba miau ka sana ka lau iau. Ava oraekia ke lele ta baina pangamologa
reke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna ngeke lele mannangana.”
50 Na barangalele rae Iesus kanna kinung keke ka'e ba keke ka.
51 Na agau te a taulai ore sisilipite mirana ka malo mana ke lola kurumea Iesus. Ba
ka ineke rapite taulai laeala,
52 na i ke ka'e malo ae i, na ke ka ka losokia.

Keke Pamaisia Iesus Nga Reke Taoamugmuga Kae Iurame Raguream e

53 Na ra nginngina reke laue Iesus keke loa kia ta piris e kapunu. Ba piris re
kapunu kinung ba Iurame ravollalaukerea memena kala nga ra pangalomatanakana
nga bangapagame keke katukala kinung nga inaeala bole.
54 Ba pala, ka ineke lola kae Iesus nae Pita ke lolakurume rea bole, ava ke momo
ngatauga nge ri isura. Minmina na i ke loakurume rea ta ke lele nga malle ngallo nga
savanau ore nga bale ae piris e kapunu. Na ke taolu lakallo ta malle laeala, ba ke
tattara kala nga kurtalinglingme. Ba ke mallmallu nga sia.
55 Na re kapunu nga pirisme kala nga ra nginngina kinung reke taoamugmuga kae
Iurame keke kikiue ra turunggoangakana ta ri atung ta turungpaga Iesus kana. Keke
kumkuma minmina ta baina ngeke kalipa ka otte ta turungpaga Iesus kana kia, na
ngeke sapune. Ava ke sane ke kalipa ka otte.
56 Minmina na ra turunggoangakana papatu keke atu ta turungpaga Iesus kana, ava
pangamologa nga kanrea ka sana tongarea kena.
57 Na ra turunggoangakana panu keke maisi ta turungpaga Iesus kana ba keke role
roma,
58 “Mangng ka longe agau laekolong ine role roma, ‘Iau ka la rurunge tempel laekia
ora ragau kamareame ke kuma kia, na nga kaeme ka ri mologi na iau ka la kumangng
ka tetoto. Ava ragau kamareame ke sane ke la kumangng ka tempel laeala.’ ”
59 Ava pangamologa laeala a kanrea ka sana tongarea kena bole.
60 Na piris e kapunu ke maisi ngamuga nge ri, na ke ballage Iesus roma, “Ko la alange
pangamologa laeala a kanrea, o ke sa? Pangamologa laekia a ra kokorai ke turupaga
kang kia ka kaomannmannangana kia, o ke sa?”
61 Avae Iesus ke rulu mana, ba ke sane ale ka pangamologa inte.
Na piris e kapunu ke ballage muni roma, “Ka one ae Mesaia a i ae Nutu e ngailu
raumana Tuna, o ke sa?”
62 Nae Iesus ke ale roma, “Ka iau a i laeala, ba ngarume na miau kaka la kelange
Agau Tuna ine nge tattara nga Nutu a kana ka ginggingame kinung kamana e pe. Ba
kaka la kelange ine nge tatupai nga mukmukua reke momo nga tava.”
63 Na ka ina piris e kapunu longe pangamologa laeala, na i ke pallamoe lungapaga
rae i muni re ngapotu ka iukiangana ba ke ballaga rea roma, “Ke meimia na ita kaka
sissilia ragau palu muni ta ri turupotange agau laekia bainganame?
64 Miau muni kaka longe gialgiala ine rolebainga kae Nutu. Ka lomiauvavai mina
ngaetai?”
Na ri kinung ka kanrea pangamologa kena mana roma, “Bainganame keke soali
raumana. Ngeke balia na nge mate.”
65 Na palu nge ri keke paturu ta utungtaonge. Na keke kangkale matana kanname
ka malo inte, ba keke name kia ka kamareame. Na keke rorole kia roma, “Onto bai ma
agau e toe Nutu kaona!” Na kurtalinglingme keke rave, na keke tavalvale nga raguna.

Pita Ke Kaulikale Iesus

66 Na ka inae Pita tattara nga malle e ngape ngallo nga bale laeala kana savanau, na
malaui te a i a akumangngatulu orae piris e kapunu kanna ke atu.
67 Ba ka ine kele Pita ine mallmallu, na ke kelananne ba ke role kia roma,

"Aekolong, pala na one ko momo kala nge Iesus e ngae Nasaret bole."
68 Avae Pita ke kaulikale ka rolengana roma, "Iau ka sana laumatana ka taru a one
rorole te." Na i ke lelemalaga ta bale laeala kana savanau kaona.
69 Ba ka ina malaui laeala kele nga inaeala, na i ke role muni ka reke maisinsi nga
inaeala roma, "Agau laekolong ka i te e nge ri!"
70 Nae Pita ke kaulikale muni.
Na ka goamomong, na ragau reke meisinsi kokoro keke role kae Pita roma, "Ka one
a agau te e nge ri ka kaomannmannangana ta ka one a agau e ngae Galili bole."
71 Nae Pita ke paturu ta kaulingkala ka kaona ginangana ba patongkalangana ngailu
roma, "Iau ka sana laumatana ka agau laeala a miau ka rorole te!"
72 Ba ka panna laeala mana, na kukulega te ke toako ka toangakongana a lua. Nae
Pita ka lonagaliu ta pangamologa ae Iesus kanna ine role kia pala roma, "Pala ta
kukulega toangako pa lua, na one ko la kaulingkala iau pa mologi." Nae Pita ke tani
raumana.

15

Iesus Ke Meisi Ngamuga Nge Pilatus Raguna

1 Na ka sinro luluna, na piris re kapunu, ba Iurame ravollalau kerea memena, ba
ra pangalomatanakana nga bangapagame kala nga ragau kinung reke taoamugmuga
ka Iurame keke palipotopita. Na keke samapite Iesus, na keke loa kia ta ulonge nge
Pilatus kamana.
2 Ba ka ine meisi ngamuga nge Pilatus, nae Pilatus ke ballage roma, "Ka one a
kelangpatali ae Iurame, o ke sa?"
Nae Iesus ke ale roma, "Ke base ino role."
3 Ba re kapunu nga pirisme keke turupagpaga Iesus kana ka pangamologa papatu.
4 Minmina nae Pilatus ke ballage roma, "Ko la alanga rea, o ke sa? Ngo kele, keke
turupagpaga kang ka oru papatu."
5 Avae Iesus ke sane ale. Ba ka inae Pilatus kele ollaeala, na i ke magio raumana.
6 Na ka pesingmatana re pala nga kaning laeala e bollau, nae Pilatus ke lolakurumea
baingana te na ke ulomalaglage apulangkala kena a maluame ke matea te ri.
7 Na agau te eke patoe kae Barabas ke momo nga pulangkala kala nga ragau palu ra
sana siareakena ka re kapunu nga gavaman e ngae Rom beke bai ka baling e bollau
ngallo nga maga kunna laeala e bollau ka kae te e pala. Bae Barabas a i a te e nge ri ke
sapune agau te nga baling laeala.
8 Na maluame keke loa te Pilatus, na keke ballage ta i kumangng ka bainga laeala a
i kumkuma kia ka pesingmatana re pala te ri.
9 Na i ke ballaga rea roma, "Kaka matea ta iau ulongmalagange kelangpatali ae
Iurame te miau ae?"
10 I ke role minmina kurumea, i ka lonamatana roma, piris re kapunu keke kelalelea
Iesus. Minmina na ri keke ule Iesus nga kamana.
11 Ava re kapunu nga pirisme keke pasigipage maluame siareame ta ri balinglagange
Pilatus ta i ulongmalagange Barabas, avae Iesus nge sa.
12 Minmina nae Pilatus ke ballaga rea roma, "Ava iau nga maimia ka agau laekia aka
patoe ka kelangpatali ae Iurame?"
13 Na ri keke ale ka relingarea roma, "Ngo katupite nga maiskovu!"
14 Nae Pilatus ke ballaga rea roma, "Ta ke meimia? I ke kuma ka bainga a taru e
soali?"
Ava ri keke rereli kaligi raumana muni roma, "Ngo katupite nga maiskovu!"
15 Nae Pilatus ke matea ta loangakurumea maluame loreangana, minmina na i ke
ulomalage Barabas te ri. Na ke role ka ra balingkana ta ri sapinge Iesus. Ba ka ineke
sapia tapu, na i ke ule nga kamareame ta ri katungpitange nga maiskovu.

Ra Balingkana Keke Rolepagalising Kae Iesus

16 Na ra balingkana keke rave Iesus lakallo ta bale te orae gavaman e ngae Rom (eke
patoe kae Praetorium). Na keke kiue ra balingkana kinung re ngae Rom reke momo
nga inaeala ta ri katungkala kinung.
17 Na keke palupage Iesus ka lungapaga e ngapotu ore belveloga. Ba ka ineke lule
oalo a matana ma i a kurung orae kelangpatali te tapu, na keke patutale nga kunna.
18 Na keke paturu ta rolengpagalising kia roma, “One ae Kelangpatali ae Iurame, ko
ngailu raumana!”
19 Na keke balvalia gilina bagana ka bega kalkanna te, ba keke untutaoe. Ba keke
parovanvanu ngamuga nge i.
20 Ba ngarume, ka ineke rolepagalising kia tapu, na keke palale lungapaga laeala e
ngapotu ore belveloga, ba keke palupage ka lungapaga rae i muni. Na keke loa kia ta
katungpitange nga maiskovu.

Keke Katupite Iesus Nga Maiskovu

21 Na ka ineke tatao eke lola, na apanung te e ngae Sairin a giana nge Saimon (a i
ae Aleksanrer riluae Rupas tamarea) ke bai ta kavesing rea nga pamau. Ka i a agau
ore pa nga ine ngapotu nga maga kunna laeala e bollau ave taolulu ngia. Ba ka ina ra
balingkana ke kele, na keke rave ka kaoreaginapitangana kia ta i paunge maiskovu ae
Iesus.
22 Na ra balingkana nginngina keke loa kae Iesus ta malle te eke patoe kae Golgota
(ora mirana roma Malle A Agau Gilina Bagana).
23 Na keke ava ta tungnge uain eke kampiliue kala nga oru e nga pangamatenge
miralali te Iesus. Ava i ke sane inue.
24 Na keke katupite nga maiskovu. Ba ka ineke kintoto ta kelanga roma, kenakena
nge ri nge rave lungapaga a taru, na keke tavoa ka lungapaga rae Iesus ngaliua nge ri
muni.
25 Keke katupite Iesus nga maiskovu ka kae matana a lima ba tugulu ka sinro.
26 Ba keke pa'e pangamologa eke turupaga kana kia ore role roma:

AEKIA KA I A KELANGPATALI AE IURAME

27 Ba keke katupite ra golongkana lua nga maiskovume ka kae laeala bole. Keke
katupite te nga maiskovu e momo nga Iesus kamana e pe, ba keke katupite te nga
maiskovu nga Iesus kamana a laeva. [
28 Minmina na pangamologa eke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ke lele mannangana
ine role roma, “Keke pulia kala nga ragau reke longosa ta bangapagame.”] *
29 Ba ragau reke kavesillelea inaeala keke rorolebainga kia. Keke lulumatagtage
kunreame te i, ba keke rorole kia roma, “Nga! One amo role roma, one la rurunge
tempel ba kumangngamuni kia ka kaeme ka ri mologi,
30 onto ravulele one muni ba ngo atupisigi nga maiskovu!”
31 Ba re kapunu nga pirisme kala nga ra pangalomatanakana nga bangapagame keke
kumkuma minmina bole. Keke rorolepagalising kia ngaliua nge ri muni roma, “I ke
ravulelea ragau pattoto, ava ka sana likina ta ravunglelenge i muni.
32 Mesaia laekia a i a kelangpatali e ngae Israel nge atupisigi nga maiskovu gialgiala
ta baina ita ngaka kele na nga lorapatokona te i!” Ba ra golongkana nginngina onreke
katupita rea nga maiskovume kala nge i keke rorolebainga kia ka rolengbainga kena
laeala.

Iesus Matengana

33 Na ka ina pula, na osuguna ke gasipite maga iname kinung. Na ka osuguna
bavakena ta ke lele nga kae matana a mologi ka laio.

---

* **15:28:** Pangamologa e momo nga Mak 15:28 ke momo nga lau palu mana ra ri ke pa rea pala.

34 Ba ka kae matana a mologi ka laio, nae Iesus ke kiu kaligi roma, “*Eloi, Eloi, lama sabaktani?*”, a mirana roma, “Nutu ae iau, Nutu ae iau, ko maimia o ka iau?”
35 Ba ka ina palu nga ragau nginngina reke meisinsi nga inaeala ke longe Iesus pangamologangana laeala, na keke role roma, “Ke kikiu te Ilaia.”
36 Na agau te ke pira, na ke rave otte ba ke parume uain e mamaoga kia. Ba ka ina ollaeala ponu ka uain tapu, na i ke paupite nga bega kamana te. Ba ke kalapataea lakailu te Iesus ta i inunge ka rolengana roma, “Ita ngaka kelapita roma, Ilaia ke la atung ta ravunge lagape, o ke sa.”
37 Nae Iesus ke kiu kaligi, na ke mate.
38 Na malo laeala e bollau eke kone ma i a lengakala ngallo nga tempel ke marae ka rina lua ngailu bavakena ta ina e ngape.
39 Ba ka ina abalingkana e ngae Rom ore maisinsi ngamuga nge Iesus ke longe Iesus kiungana ba ke kele matengana, na i ke role roma, “Agau laekia ka i a Nutu Tuna ka kaomannmannangana!”
40 Ba ravale palu keke meisinsi ngatauga isuru ba keke elle oru nginngina reke lele. Te e nge ri ka i ae Maria Magaralene, ba te ka i ae Maria a i ae Iems a taulai riluae Ioses nareame, ba te ka i ae Salome.
41 Ka ri ra ravale onreke tataokurumea Iesus beke kalaulaue ka orume ka ine momo ngae Galili pala. Ba ravale pattoto ra ri papatu onreke loakurumea Iesus patae tae Ierusalem keke momo nga inaeala bole.

Keke Talue Iesus

42 Na kae laeala ka i a kae orae Iurame nga kalingtupunge oru re nga kae a Sabat. Minmina na ka ina kae barelulu,
43 nae Iosep e ngae Arimatea a i a avolau te e nga reke taoamugmuga ka Iurame ba agau e momalle Nutu kelangapatalingana atungana bole ke kanimaipite mataunga. Na ke loa te Pilatus ba ke palonge ta i ravunge Iesus lavusakia.
44 Avae Pilatus ke magio ine longe roma, Iesus ke mate tapu. Minmina na i ke kiue abalingkana e kelalelepatali te Iesus, na ke ballage roma, “Agau laeala ke mate tapu ae?”
45 Ba ka ina abalingkana laeala turulomatana te i roma, Iesus ke mate tapu, na i ke ngata ta Iosep ravunge lavusa.
46 Minmina nae Iosep ke rave malo matana ore pe raumana, na ke ravupisigia Iesus nga maiskovu ba ke lulupite ka malo laeala. Na ke pakenoe ngallo nga baveng e nga talunge agau e mate ngia a ri ke kuma kia lakallo nga lollo. Na i ke patate lollo e bollau ta patangapite baveng kaona kia.
47 Bae Maria Magaralene kala nga Maria laeala a i ae Ioses naname keke kele inaeala ae Iosep pakenoe Iesus ngia.

16

Iesus Ke Sigipaga Nga Mateng

1 Na ka ina kae a Sabat rongo tapu, nae Maria Magaralene, bae Maria laeala a i ae Iems naname kala nge Salome keke rave oru ra koirea lolo ta baina ri ngeke saule Iesus lavusakia ki.
2 Ba ka sinro luluna ina kae lele tapu ka kae e kapunu nga kumangnga maina laeala, na keke tatao eke lola ta baveng.
3 Ba keke palibalaglaga rea roma, “Tai ke la kalaunga ita ta patangalele patali ka lollo laeala nga baveng kaona?”
4 Ava ka ineke lele, na keke kele lollo laeala ore bollau raumana eke patapite baveng kaona kia pala ine patalele patali tapu nga baveng kaona.

5 Ba ka ineke taolu kerea ta baveng lona, na keke kele agau a taulai ine tattara nga
bava e ta kamarea e pe. Ba i ka nena ka lungapaga e gavili ore kavauvaunga. Na keke
kallo raumana.
6 Na i ke role kerea roma, “Sana ngaka matau. Iau ka laumatana roma, miau kaka
sissilia Iesus e ngae Nasaret a ri ke katupite nga maiskovu. Ava ke sane momo nakai.
Ke sigipaga tapu nga mateng. Ngaka kele malle eke pakenoe ngia pala.
7 Ava ngaka loa, na ngaka turu paka barangalele ra kanna bae Pita roma, ‘Iesus iale
lola pala nge miau lakallo tae Galili. Kaka la kelange nga inaeala base ine role paka
miau pala.’ ”
8 Minmina na ravale nginngina keke lelemalaga, na keke ka'e baveng laeala ka
mammalu ngareangana ba kalinglo ngareangana. Ba ke sane ke ture ollaeala a ri ke
kele ta agau te ta keke matau.

Pangamologa reke paturu nga Mak 16:9 beke loa ta Mak 16:20 ke sane ke momo nga lau papatu ra ri ke pa rea pala.

9 Na ka inae Iesus sigipaga nga mateng ka sinro luluna ka kae e kapunu nga
kumangnga maina laeala, nae Maria Magaralene ka i a agau e kapunu ta kelange.
Ka i a avale laeala orae Iesus taomalage kannume ka ri lima ba lua reke sosoali nge i
ka kae te e pala.
10 Nae Maria ke loa ta ra nginngina reke momo kala nge Iesus pala, ba i ke kalipa
kerea ineke tantania Iesus ba ka loreavavai te i, na ke turulomatana te ri.
11 Ava ka ine turu pakerea roma, Iesus ke mauli ba i ke kele, na ri ka sana
loreapatokona ta pangamologangana.
12 Ba ngarume, nae Iesus ke lele nga pana lua nge ri ka ineke tatao eke lola ta ina e
ngapotu nga maga kunna laeala e bollau. Ava mirana ka kelangana toto.
13 Na pana lua nginngina keke galiu ta balingarea memena na keke ture ollaeala te
ri. Ava ri ka sana loreapatokona ta pangamologangarea bole.
14 Ba ngarume, nae Iesus ke lele nga Pana Lua Ba Tangulelu ka ineke tattara ka
bongapaikalangarea kerea nga pala ta kaning. Na i ke mologa kerea kurumea ina
sana loreapatokona ba sana omorea ta longa ta pangamologa rae ra nginngina reke
kele ngarume nga sigingpagangana nga mateng.
15 Ba i ke role kerea roma, “Miau ngaka loa ta iname kinung nga mogalo laekia e
ngape, na ngaka pulimalage pangamologa e pe e te iau ta ragau kinung.
16 Bae Nutu ke la ravunglelenge ragau kinung ra loreapatokona te iau beke rave
pangamagoe. Ava ragau ra sana loreapatokona te iau keke la ravunge alang e soali.
17 Ba ragau ra loreapatokona te iau keke la kumangng ka killa reke bollalau minakai
roma: Keke la taongamalagange kannu reke sosoali nga ragau ka giau; ba keke la
pangamologa ka kaling ra ri sana loreamatana ki pala;
18 ba keke la ravungpita ka mueme ka kamareame; ba ngaroma ri ngeke inue me a
koatali e nga pangamate, na me laeala ke sane la baingasoali rea bavakena; ba keke
la ulongpainge kamareame nga ragau ra karea ka soaling, na ragau nginngina keke la
penga.”
19 Ba ka inae Iesus Avolau role kerea minmina tapu, nae Nutu ke ravupataea ta
mallena nga tava. Na i ke tara nga Nutu bavana nga kamana e pe.
20 Na barangalele rae Iesus kanna keke lelemalaga nga maga laeala e bollau, na
keke pulimalage pangamologa rae Nutu kanna ta ragau re nga iname kinung. Bae
Iesus Avolau ke kalaulau rea ka ginggingngana. Ba ke pakosining roma, pangamologa
laeala ae Nutu kanna a ri ke pulimalaglage ka kaomannmannangana kia ka killa reke
bollalau ra ri ke kumkuma ki.

Pangamologa E Pe Ae
Luk
Pa'e
Kana Turunglomatana

Lau laekia ae Luk pa'e ka i a lau a mologi nga lau tugulu reke panana ta oru reke lele ka inae Iesus Karais momo nga mogalo laekia e ngape.

Nga lau laekia ae Luk pa'e i ke turulomatana ta oru papatu ra Iesus kuma ki. Ba bole, i ke turulomatana ta oru lua reke bollalau minakai roma: Nutu ke materaumane ragau, ba ke ba'e Iesus Karais ta mogalo laekia e ngape ta ravunglele rea.

Pangateningkala palu ra Iesus role rea ke momo nga lau laekia ae Luk pa'e mana. Ka ri ra pangateningkala reke turulomatana ta Nutu matengraumanangana ka ragau. Te ka i a Pangateningkala E Ta Agau Te E Pe E Ngae Sameria (10:25-37), ba te ka i a Pangateningkala E Ta Sipsip A Marana E Taopa (15:1-7), ba tetoto ka i a Pangateningkala E Ta Agau Te Tuna A Panung E Taopa (15:11-32).

Pangamologa ae Luk kanna ke sane rongo nga lau laekia. Ke sa. Luk ke pa'e lau tetoto onreke patoe ka Aposelme Kumangng Ngareanganame bole. Ka i a lau e panana ta oru ra aposelme ke kuma ki ngarume nga Iesus loangapataengana lakailu ta Nutu mallena nga tava.

Pangamologa Pangaturungana

1 Teopailus, one avolau, ke pala na ragau papatu keke ava ta pallange orume
lelengarea ngaliua nge mangnga.
2 Keke pa'e oru nginngina kurumea ragau reke kela rea nga pangaturungarea ka
matarea kanname, na keke pulimalage pangamologa.
3 Avolau, iau muni ka kelakokore oru nginngina nga pangaturungarea, minmina na
iau ka bai ta pallange panganana te te one bole.
4 Iau ka pa'e minmina nga baina one nga longmatana roma, panganana laekia eke
panana one kia ka kaomannmannangana kia.

Turunglomatana E Te Ion E Nga Pangamagoe Ina Naname La Toangapisiginge

5 Ka inae Eroto kelapatali ta inaeala eke patoe kae Iurea, na piris te a giana nge
Sekaraia ke momo. Ka i a piris e nga galiau ae Abia. Ba napengana ka i e nga ravale
barana ae Aron a giana nge Elisabet.
6 Nge Nutu kelangana ri pana lua momongareangana ke pe. Ba keke loakurumea
bangapaga rae i kala nga lonanganame. Ba ragau ke sane ke kele baingarea palu reke
sosoali.
7 Ava ri pana lua ke sana nerea goe kurumea, Elisabet ke sumpi ba bole keke papisigi
tapu.
8 Ka kae te, na galiau ae Sekaraia ke lele ta ri kumangng ka kumangng e nga piris.
Ka bainae Sekaraia ke baia kumangng e nga piris nge Nutu raguna bole.
9 Na ri keke kumakurumea baingarea e nga kiningtoto ta baina ngeke pulia te e nge
ri nga i kapunu nga kumangng. Keke kuma minmina, nae Sekaraia giana ke kenopai
ta i lunga ta “tempel” ae Nutu, ba ta i tonge oru ra koirea lolo nga altara.
10 Na ka ina i patutue sia, na ragau papatu keke katukala nga bale bilingana e
ngapotu ba keke kavkava.
11 Ka kae laeala nae Sekaraia ke kele anggelo ae Nutu ine maisi nga altara e nga tonge
oru ra koirea lolo bavana nga kama e pe.
12 Nae Sekaraia ka lonatangtang ka ine kele, ba ke matau.

13 Ava anggelo laeala ke role kia roma, “Sekaraia Nutu ke longe kavanga ae one tapu
minmina na sono ngo matau. Ba ningpengana ae Elisabet ke la ravunge goe a panung,
na ngo patoe giana kae Ion.
14 Minmina na nga longsereng ba nga longmarapaga, ba ragau papatu ke la serenga
te i nga ine nge lele
15 ta giana nge bollau nge Nutu raguna. Ba i nge bai ta loangakurumenge Nutu
lonangana, minmina na i ke sene la inunge uain kala nga inungu matantana reke
gingging. Bae Kannu E Tupu ginggingngana nge lu nge i nga ine momo ngallo nga
naname siana tale.
16 Ba i ke la ravunggaliunge ragau papatu re ngae Israel te Nutu.
17 Ba i nge taoamuga nga agau ae Nutu la bange ngarume kurumea Ilaia bainganame
ba ginggingngana. Na i nge kampiliue goeme tamarea memena ta loreagaliu ta
goe rae ri. Ba i nge kampiliue ra longasakana nga baina ri ngeke loakurumea ra
baingareame ke tupu. I ke la kumangng minmina ta i kalingtupunge ragau ta baina ri
momongkalange agau laeala atungngana.”
18 Nae Sekaraia ke ballage roma, “Ava iau ka la laumatanangana ka pangamologa
laekolong mina ngaetai roma, pangamologa ka kaomannmannangana kia? Ngo kele,
ka iau avolau ba naupengana ka i a pingina tapu.”
19 Minmina na anggelo ke ale pangamologa te i roma, “Giau nge Gebriel ba iau ka
maisinsi nge Nutu raguna, avae i ke ba iau ta turung pakone ba ulonge pangamologa
laekia e pe nge one.
20 Ava one ka sana longopatokona ta pangamologa ae iau e la leleng mannangana.
Na alo ngo rurulu ba sano la pangamologa bavakena ta nge lele nga kae laeala nga ina
ollaeala nge lele mannangana.”
21 Ka ina ragau ke momalle Sekaraia, na ri ka loreatangtang roma, taru ke lele ka
baina aekia ke menakinkini ngallo nga tempel.
22 Ngarume nae Sekaraia ke lelemalaga, ava i ke sane pamolloga. Na sinrea
ke kavi roma, aekia ke kele otte ngallo nga tempel ikia baina i ke pamologa ka
kamongpiliungana ka kamaname mana. Ba ke sane pamolloga ka kaona.
23 Ka ine rongo ka kumangng a kanna nga tempel, na ke galiu ta bale ae i.
24 Ngarume nga kae nginngina na napengana ae Elisabet ka siana, ava i ke momolulu
mana ta ka nena inna lima.
25 Ba i ke rorole roma, “Nutu ka lonananna iau. Na i ke bai kau minakai ta
osungrurunge balenga ae iau nga ragau ragurea.”

Turunglomatana E Te Iesus Ina Naname La Toangapisiginge

26 Elisabet ka nena inna lima ba kena tapu, nae Nutu ke ba'e anggelo Gebriel ta maga
kunna te ngallo ngae Galili a giana nge Nasaret.
27 Ke loa ka turung te ta avale e sane loa ta apanung te tale a giana nge Maria.
Oreke parokale nga apanung a giana nge Iosep a i ae Revit sivuna. Bae Revit ka i a
kelangapatali te ngae Israel pala.
28 Anggelo laeala ke loa te Maria na ke role kia roma, “Nga longmarapaga ta Nutu ke
pulia lona te one, ba i ke momo kala nge one.”
29 Avae Maria ka lonapalilli raumana, ba ka lonatangtang roma, “Assii! Aekia ke
meimia ka rolengana te iau ikia?”
30 Na anggelo ke role kia muni roma, “Maria, Nutu ka lonape kone minmina na sano
ngo matau.
31 One ka la siang, na ko la toangapisiginge goe a i a panung. Na ngo patoe giana kae
Iesus.
32 Na ka la giana bolinglaunga, ba keke la patonge kae E Ngailu Raumana tuna. Bae
Nutu Avolau ke la tungnge kelangpatali ae sisiukia ae Revit te i.

33 Ba i ke la kelangapatali ta re ngae Israel passavele, ba kelangapatalingana ka sana
nga lisina.”
34 Nae Maria ke ballage anggelo laeala roma, “Ava ka la nau goe mina laetai ta ka
iau a malaui tale?”
35 Na anggelo ke ale roma, “Kannu E Tupu ke la atung te one, bae E Ngailu Raumana
ginggingngana kana nunule ke la gasingpita one. Minmina mana na goe laeala ta i
leleng ngeke patoe ka i a torong*. Ba ngeke patoe kae Nutu tuna.
36 Ba ka longmatana kae Elisabet, ame pala na keke role roma ka i a pingina ba sana
la nena goe muni. Ava sonrau na inna lima ba kena rae i keke rongo tapu.
37 Ke sana otte lilli nge Nutu ta i kumangng kia.”
38 Minmina nae Maria ke ale pangamologa te aeala roma, “Iau ka puli iau nga Nutu
kamana base ino turu.” Na anggelo ke ka'e.

Maria Ke Loa Ta I Leleng Nge Elisabet

39 Na ka kae nginngina nae Maria ke tutapu bolvole mana ta maga te e bollau nga
kapopongame ngallo ngae Iurea.
40 Na ke lu nga bale ae Sekaraia ba ke serengkale Elisabet.
41 Na ka inae Elisabet longe serengakala laeala, na goe ngallo nga siana ke baimataga.
Nae Kannu E Tupu ke paponue Elisabet,
42 na ke kiu kaligi roma, “Ka ooo aekolong! Nutu ke kavingtulu one raumana nga
ravale pattoto. Ba i ke kavitule goe laekolong ore la leleng nga siang raumana bole.
43 Baingau ke meimia ba ka iau a avale e meimia ka bainae Kelangpatali ae iau
naname ke atu te iau?
44 Na nga turu pakone, ka ina iau longe serengkala ae one maina nga longau, na goe
laekia ngallo nga siau ke baimataga ka serenga.
45 One avale ngo sereng, ta ka longpatokona ta ora Nutu turu ta i pangapotange nge
one.” Elisabet ke role minmina.

Baunga Ae Maria

46 Nae Maria ke role ka serengngana roma:
“Ngallo nga logu ke kinangge Nutu giana.
47 Ba kannugu ke marapagpaga te Nutu a i ae Aravunglelekana ae iau.
48 Iau ka sana iau a agau mannangana, avae i ka lona te iau ba ka lonananna iau.
Minmina na sonrau ba ngarume bole na ragau kinung ke la ri turunge pangamologa
inae Nutu tunge serenga e bollau te iau.
49 Ta Nutu ora kana ka ginggingame kinung ke kuma ka oru e bollau te iau.
Ba giana ka i a torong.
50 Lonana ae i ke momo nga ragau reke mataue ka baina keke bai ta longa te i.
Ba lonana ae i ke momo nga ra nginngina goe rae ri ba sivurea memena lagarume.
51 Kumangng reke gingging ke lele nga kamana,
ba i ke taoe ragau reke pulia longasa ngallo nga lorea kalaoveka;
52 I ke pulipisigia kelangpatalime,
ba ke kinpataea ragau ra sana giarea;
53 I ke paponue ragau ra matekarea siareame ka oru reke pepe,
ba ragau ra kilipukana ke ba ala rea ka kamareame mana;
54 I ke kalaue ragau rae i re ngae Israel,
ba ka lonagaliu ta lonana ae i,
55 basema ine role ka sisiukita memena pala roma, ‘Ala nga launane Abaram kala nga
sivuna memena lagarume passavele.’ ”

---

* **1:35:** Pangamologa laekia “torong” ka mirana ma “holi” nga Tok Pisin. Ke role roma, Nutu ke tore agau o otte ta i pangakosininge kumangng a kanna mannangana.

56 Nae Maria ke momo kala nge Elisabet ka inna mologi, na ngarume ke galiu ta maga
ae i.

Ion E Nga Pangamagoe Naname Ke Toapisigia

57 Panganana e ngae Ion lelengana ke loa minakai roma: Ka inae Elisabet toapisigi,
na ka nena ka goe ora i a panung.
58 Na ragau re nga maga kunna ae Elisabet ba ragau rae i keke longe pangamologa
inae Nutu lonananne, na keke sereng kala nge i.
59 Ngarume nga ina kaeme ka ri lima ba mologi ke rongo tapu, na keke atu ta ri
totongtaliunge† goe mirana. Ri keke bai minmina, na ragau ke bai ta ri patonge giana
kae Sekaraia base tamana giana.
60 Ava naname ke bokala ka rolengana kerea roma, "Ke sa. Ita ngaka patoe kae Ion."
61 Na keke role kae Elisabet roma, "Ke sane ke patoe matakone te ka gia laekia tale."
62 Minmina na keke panana ka kamarea te tamana roma, i ke matea gia a taru ta
goe.
63 Na i ke panana ka kamana ta ri ravunge otte, ta baina nge pa'e tuna giana. Na ri
kinung keke kallo raumana ine pa'e roma "Giana nge Ion."
64 Ka pannasa, nae Sekaraia kaona ke panga ba tengtengkia ke baimantaga muni.
Na ke paturu ta pangamologa ba ke kinpataea Nutu giana.
65 Na ragau re nga maga ae i keke kele ollaeala e lele, na keke matau. Ba pangamologa
nga oru nginngina kinung ke loa ta maga nge nga kapopongame ngae Iurea.
66 Ragau kinung keke longe pangamologa laeala na ka loreamatana roma, gingginga
ae Nutu ke momo kala nga goe laeala. Ava keke ballaga roma, "Ngarume na goe laekia
ka la i a agau matana e meimia?"

Baunga Ae Sekaraia

67 Ka bainae Kannu E Tupu ke paponue goe laeala tamana ae Sekaraia, na i ke
pulimalage pangamologa basema i a agau e toe Nutu kaona. Na ke role roma:
68 "Ita ngaka kinpataea Nutu Avolau a i a Nutu orae Israel.
Ta i ke atu ta ravunggaliunge ragau rae i.
69 Ba i ke pamalage Aravunglelekana a ginggingngana raumana te ita
ba ka i ae Revit sivuna te;
70 base Nutu ine role pala nga ragau rae kanna kaoreame roma:
71 'I ke role ta i ravunglele ita nga reke baisolali ita kamarea ba nga ragau ra siarealalali
kita.'
72 Bae Nutu ka lonananna ita base ine role pala ta sisiukita memena, ba i ka lonagaliu
ta piunga ba bonga ae i ore tupu mannangana.
73 Ba i ke patokala te Abaram a sisiukita ta i kumangng kita base ine role.
74 Ba i ke bai ta ravunggaliu ita nga reke baisolali ita nga kamareame,
minmina na ita ra kumangngatulu rae Nutu ngaka kuma ka kumangng a kanna
ba ita sana ngaka matau.
75 Minmina na nga momongara ka kaeme kinung nga maulingarame, na ita ngaka
lolakurumea bainga ngeke pepe nge Nutu raguna. Ba bainga reke pepe ra i mate
rea ngeke momo nge ita.
76 Minmina na one a goe, ngarume na keke la patongo one ka agau e toe Nutu E Ngailu
Raumana kaona.
Ta one ko la taoangamuga ka agau ae Nutu la bange ngarume ta salange pamau
ae i.
77 Ba one ko la pangalomatanange ragau rae Nutu, na nga loreamatana roma Nutu ke
la ravunglele rea ine nge osurure baingarea reke sosoali.

† **1:59:** Totongtaliu laeala ka i a pangalu matana e papanau roma ka i a goe ae Nutu kanna.

78 Nutu ka lonananna ita raumana base avale ora lonananne goe ae i.
Minmina na i ke la bange aravunglelekana te te ita, na olamana nge lele nge ita base ma kae lelengana nga tava.
79 Nutu ke la kumangng minmina
ta tungnge olamana ta ragau reke tattara nga osuguna ba nga mateng kana nunule,
ta baina ita nga loramatana ka pamau ore nga momongmasi kala nge Nutu."
80 Ngarume na goe laeala ke lele bollau ba ke ravumasia potong. Na i ke loa, na ke momo nga ina a sana ragau ngia ta ke lele nga kae laeala nga ina i la lelengmalaga nga Israelme ragurea.

2

Iesus Naname Ke Toapisigia

1 Ka kae nginngina ngarume ngae Ion E Nga Pangamagoe lelengana, na agau e kapunu ngae Rom a giana kae Sisa Augustas ke pulia bangapaga te ta baina gavaman nge rave ragau re nga magame kinung giareame.
2 (Ollaeala ka i a kae e kapunu ta ri pange ragau giarea nga inaeala. Ba ke lele ka inae Kiurinias kelapatali ta Porovins ae Siria.)
3 Minmina na ragau kinung keke kapaligaliu ta maga kunna nga ri ta baina gavaman nge pa'e giareame.
4 Nae Iosep ke mommo ngae Nasaret nga ine ngae Galili, ava i ka i e nga balekaina ae kelangapatali te pala ngae Israel a giana nge Revit. Ba magapuna ae Revit a giana nge Betleem ke momo nga ine ngae Iurea. Minmina nae Iosep ke tutapu e ka'e maga kunna ae i na ke loa tae Betleem.
5 I ke loa kala nga parongkala ae i ae Maria nga baina gavaman nge pa'e ri pana lua giarea. Bae Maria ka siana tapu ka kae laeala.
6 Ka ina ri pana lua keke mommo tale ngae Betleem, na kae ae Maria ta i toangapisiginge goe ae i ke lele.
7 Na i ke rave nena ka goe ora i a panung. Ava bale a ragau ke mommo ngia ke ponu tapu. Minmina na i ke lulupite goe laeala ka malome. Na ke pakenoe ngallo nga malle te eke pakankania posi ra marana ngia.

Anggelome Ba Reke Ellapatali Ta Sipsipme

8 Ba bole, ngapotu nga maga kunna e bollau ngae Betleem ragau palu keke ellapatali ta sipsip nga ri ka rigo.
9 Na anggelo te ae Nutu ke atu, minmina nae Nutu lamana ke taliu rea, na ka loreasoali raumana.
10 Ava anggelo laeala ke role kerea roma, "Sana ngaka matau. Ngaka kele. Iau ka atu ta turunge pangamologa e pe te miau. Ka i a pangamologa ore nga pangaserenge ragau karolu.
11 Iau ka role minmina kurumea sonrau, na avale te ke toapisigia Aravunglelekana te miau. Ka i ae Karais a i a Avolau.
12 Minmina na miau kaka la kelange killa te roma, miau ngaka kalipa ka bavo te eke lulpite ka malome na keke pakenoe nga malle te eke pakankania maraname ngia."
13 Ka pannasa na galiau te e bollau e nga baling onra ri ra anggelo nge Nutu mallena nga tava keke lele eke momo kala nga anggelo laeala. Na keke kinpataea Nutu giana roma,
14 "Ngaka kinpataea Nutu e momo nga malle e ngailu raumana,
ba ragau reke momo nakai nga mogalo laekia e ngape nga loreape ta Nutu ka lonape kerea."

15 Ngarume nga ina anggelome ke ka rea galiu ta Nutu mallena nga tava, na reke
ellapatali ta sipsipme keke palirole kerea roma, “Aiinee! Ka ita loa bolvole tae Betleem
nga baina ita ngaka kele ollaeala e lele ae Nutu papanau ita kia tapu.”
16 Ka baina keke loa bolvole na keke kela pakae Maria ri luae Iosep kala nga bavo
ine keno nga malle eke pakankania maraname ngia.
17 Na ka ineke kele na keke papote pangamologa a anggelo turu pakerea e ta goe
laekia.
18 Ba ragau karolu reke longe pangamologa keke kallo ina reke ellapatali ta sipsipme
ke turu te ri.
19 Nae Maria ke longe pangamologa nginngina ba ka lonagomgome rea.
20 Ngarume na reke ellapatali ta sipsipme keke galiu na ka loreamarakale Nutu. Ba
keke kinpataea Nutu giana ka oru nginngina reke longo rea beke kela rea ineke lele
ma ina anggelo turu pakerea.

Iesus Totongtaliungana

21 Na keke atu ka goe laeala ae Iesus ta ri totongotaliunge mirana ka ina kana kaeme
ka ri lima ba mologi tapu kurumea baingarea te. Minmina na keke patoe giana kae
Iesus kurumea anggelo patongana ka giana ka ine naname sane siane tale.

Iesus Pakelangana Nga Tempel

22 Na ka kae nge nga pangalellepa rea base bangapaga ae Moses ine role keke rong,
na tamana ae Iosep ba naname ae Maria keke lopatae kae goe ae Iesus ta tempel ngae
Ierusalem ta ri pakelange te Nutu.
23 Goe laeala tamana bae naname keke loa kurumea bangapaga ineke pa'e nga
bangapaga ae Nutu kanna roma, “Goe ba posi re kapunu ra panung ra narea memena
ke ravu rea ngeke toro rea ta ri kumangng ka kumangng ae Nutu kanna.”
24 Ba bole, ngeke loa ka manu lua ra kulao o manu matana lua pattoto ra
lumangngapau. Ka ri ra posi re nga balingi rea nga baina ngeke tungu rea ma tunga
te Nutu kurumea bangapaga a kanna ine role.
25 Na ka ineke atu ka goe ta tempel na agau te a giana nge Simeon ke momo ngae
Ierusalem. Ka i a agau te a bainganame ke tupu, ba ke lola kurumea Nutu lonangana.
Ba bole, i ke umma ta momongkalange aravunglelekana ae Israelme. Nae Kannu E
Tupu ke lopai nge i
26 ba ke rolepage lona tapu roma, pala nga matengana, na i ke la kelange Karais ae
Nutu.
27 Ka bainae Kannu E Tupu ke taoamuga kia, na ke lu lakallo ta tempel. Na ka ina
goe laeala ae Iesus tamana bae naname ke lu kia,
28 nae Simeon ke balle ba ke kinpataea Nutu giana roma:
29-31 “Iala nae Nutu matau kanname keke kele aravunglelekana ae one tapu, ora one
role te roma, ragau re nga mira matantaname kinung keke la kelange.
Minmina na ke pe ta iau a akumangngatulu ae one mateng nga baina lau nge
marapaga base ma ino role pala.
32 Ka i a olamana te e la tungnge lomatana ta ragau ra sana ri ra Israelme roma, Nutu
ikia. Ba ri ngeke kelapatokona roma, Nutu ke kavitule Israelme raumana.”
33 Nae Iesus tamana bae naname keke longe pangamologa laeala ae Simeon rolea te
ri, na keke kallo.
34 Ka bainae Simeon ke kavitulu rea, na ke role kae Maria a i a goe naname
roma, “Ngo long. Nutu ke pulia goe laekia ta pangapunge Israelme papatu, ba
pangasigipagange papatu bole. I ke la momong base ma killa te, ba ragau papatu ngeke
ketepalele kia.
35 Ba oru reke kolu ngallo nga ragau papatu lorea keke la leleng nga karakarangana.
Ba lolali e base ma resalla a matana ke la paronge long bole.”

36 Ba bole, avale te orae Nutu kaona a giana nge Ana ke momo. Ka i ae Panuel tuna
piau e nga galiau ae Aser. Na avale laeala ka i a pingina ba ke kamapitakama ka ina
i a malaui tale. I ke momo kala nge natale ka pesingmatana lima ba lua, na natale ke
matepatalia.
37 Ka baina i ke momo bagaru ta ka nena pesingmataname ka ri giaukaina tugulu
ba tugulu. Na pingina laeala ae Ana ke lola ta tempel ka kaeme kinung, ba ke kuriri ta
kaning. Ba i ke kavkava e momo, ba ke kalapagpage Nutu ka kaeme ba rigome.
38 Ka kae laeala bole, na i ke lu ta tempel ba ke atu kokoro ta goe laeala ae Iesus. Na
ke kalapage Nutu ba ke pulimalage pangamologa e ta goe laeala ta ragau kinung reke
momalle Nutu ta ravunglelenge Ierusalem.

Kangagaliungarea Tae Nasaret

39 Na ka inae Iesus tamana bae naname ke kuma ka orume kinung base ma
bangapaga ae Nutu ine role tapu, na keke galiu tae Galili ta maga kunna ae ri ae
Nasaret.
40 Na goe laeala ke lele bollau ba ke lele gingging. Ba i ka nena ka lomatana papatu
reke pepe, bae Nutu ke materaumane bole.

Iesus Goe A Panung Momongana Nga Tempel

41 Ka pesingmataname kinung, na goe a panung ae Iesus tamana bae naname keke
lola ta kaning te e bollau ngae Ierusalem. Ba keke patoe kaning laeala kae Kaning E
Bollau E Nga Paska.
42 Minmina na ka inae Iesus kana pesingmatana tangulelu ba lua, na keke loa ta
kaning laeala kurumea baingarea re pala.
43 Ngarume nga kaning rongngana na keke kapaligaliu ta maga, avae Iesus ke momo
tale ngae Ierusalem.
44 Nae tamana bae naname ka loreangana roma, i e tatao kala nga ragau. Ava ka kae
kena tapu, na ri keke sissilia ngaliua nga kolingarea memena ba ragau rae ri.
45 Ri pana lua keke sissilia, ava ke sane ke kela pakia. Minmina na keke galiu muni
tae Ierusalem ta kelanga te i.
46 Na ri pana lua keke sissilia ka kae lua tapu, ava kae a mologi na ri keke
kela pakia nga ine momolu nga tempel. Keke kele nga ine tattara ngaliua nga ra
pangalomatanakana. Ba i ke longlonge pangamologa nga kanrea ba ke umma ta
balinglaga rea bole.
47 Ka ina ragau ke longe pangamologa nga kanna, na keke magio raumana nga
lonamatanangana ba alangana ka balinglaga ra kanrea.
48 Ba ka ina tamana bae naname ke kele, na keke magio raumana bole. Na naname
ke ballage roma, “Tugu, ko meimia o kuma ka omea tamang minakai? Ba ko sano
turulomatana te omea? Omea tamang ka lomangngsoali raumana te one, ikia baina
omea ka atu ta kelanga te one.”
49 Minmina nae Iesus ke ale pangamologa ka rolengana kerea masi roma, “Ke
meimia, na onemea kaka sissili iau? Ka sana lomiaumatana nanguni roma, iau ka
la momong nga bale ae Tamau ae?”
50 Ava ri pana lua ka sana loreamatana ka pangamologa laeala e patoe te ri mirana.
51 Ale bainae Iesus ale galiupisigi kurumea tamana bae naname tae Nasaret, ba
i ke longlongo te ri ka kaeme kinung. Nae naname ke kele oru nginngina ba ka
lonagomgome rea.
52 Minmina nae Iesus ke lele bollau, ba lonamatanangana ke lele masi bole. Nae
Nutu ba ragau bole keke matea raumana.

3

Ion E Nga Pangamagoe Ke Kalitupe Pamau

1 Na ka inae Taibirias Sisa ke momo a i a kelangpatali ngae Rom ka pesingmatana
tangulelu ba lima tapu; bae Pontius Pilatus ka i a e kapunu nga gavaman e ngae Rom
ngae Iurea; bae Eroto ka i a e kapunu ngae Galili; bae kolingana ae Pilip ka i a e kapunu
nga ine ngae Iturea bae Tarakonaitis; bae Laisanias ka i a e kapunu ngae Abilene.
2 Ba muni ka inae Anas ri luae Kaiapas ka ri lua re kapunu nga pirisme re ngae
Iurame. Nae Nutu ke ba ka pangamologa a kanna te Sekaraia tuna ae Ion ine momo
nga ina a sana ragau ngia.
3 Minmina na i ke loa ta iname kinung re ngae Me Ae Ioran. Na ke kurkura ta ragau
ravunge pangamagoe e nga pulingvalakalange baingarea reke sosoali ba tungnge
loreamatenganame te Nutu, ta bainae Nutu nge osurure baingarea reke sosoali nga
raguna.
4 Ke loakurumea pangamologa a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia pa'e pala
ore role roma:
“Agau te kalingngana ke kurkura nga ina a sana ragau ngia roma,
‘Ngaka kalitupe pamau ae Avolau,
ba ngaka patupe pamaume ta i taonga ngi.
5 Ruvume kinung keke la ponung,
ba kapangngme kinung reke bollalau ba ne ngeke sisina keke la tarurung,
ba malle reke balo keke la tupung, ba pamau reke patemaling keke la kenongo-
tupu;
6 minmina na ragau kinung keke la kelange Nutu ravunglelengana.’ ”
7 Na ragau papatu keke lola te Ion ta i pangamagoe rea, ava i ke role kerea roma,
“Miau ra mue ra koatali goe rae ri, tai ke role kamiau ta miau kanga nga iu e la leleng?
8 Miau kaka rorole roma, ‘Mangng ka pulivalakale baingamangng reke sosoali ba
mangng ka tunge lomangngmatenganame te Nutu tapu.’ Ke pe, ava ngaroma miau
kaka kuma minmina ka kaomanna, na ngaka bavaia bainga ra ragau reke pulivalakale
baingarea reke sosoali mannangana ke bavai rea. Ba sana nga lomiaugomgome roma,
‘Mangng ka pe tapu nge Nutu raguna, ta mangnga ka sisiukamangng nge Abaram.’ Iau
nga role kamiau roma, Nutu ka kana ka gingginga ta kamongpiliunge lollo kokorai ta
ri leleng Abaram sisivuna memena.
9 Pemo ke momalla ta telenge begame ngape nga purea. Minmina na keke la
telengpisiginge bega re sane ke piaupiaue kanrea reke pepe, na keke la raunga rea
nga sia.”
10 Ka ine role minmina na ragau kinung keke ballage roma, “Mangng ka la
maingamia?”
11 Na i ke ale balinglaga a kanrea roma, “Agau a nena ka lungapaga lua nge tunge te
ta agau a sana nena. Ba agau a kana ka kaning nge kuma minmina bole.”
12 Na ragau palu reke raravukinunge takisme keke loa te i ta i pangamagoe rea bole,
na keke ballage roma, “Apangalomatanakana, mangng ka la maingamia?”
13 Na i ke role kerea roma, “Ngaka raravumasi kurumea bangapaga e nga ravungk-
inunge takisme mana.”
14 Ba galiau re nga baling palu bole keke ballage roma, “Mangng ka la maingamia?”
Na i ke role kerea roma, “Miau ka sana ngaka kamopite ragau ka lulungmataga
ngamiaungana kerea ta utunge lollokanna nga kanrea. Ba ke sana ngaka ute
lollokanna nga ragau kanrea nga kalingnana nga goanga. Ba miau ngaka momomasi
kala nga lollokanna nga kanmiau mana.”
15 Na ragau re ngae Israel keke momalle agau a ravunglelekana, minmina na ri ka
loreangana roma, “Karais ikia nge Ion nanguni.”

16 Nae Ion ke rolepota te ri roma, “Iau ka pamagoe miau ka me mana. Ava ngarume,
na agau te ke la atung ba i ka i ngailu nge iau. Ba ka sana iau a agau te mannangana
ta iau nga pole oalo nge nga kesingsilagi ngae i. I ke la pangamagoe miau kae Kannu
E Tupu ba ka sia.
17 Ba i ke la kalingnanange ragau ma agau e kampite pirangapaga a kanna nga
kamana ta i paerange pailli rae i kanreame. Ba i ke la rongapatapu ka kumangngana
laeala nga paeranga. Na i nge pulikinunge pailli miraname nga kana bale, ava pailli
gaulename i nge rau rea nga sia e sane la ronga.”
18 Bae Ion ke tagatue pangamologa pattoto reke pepe bole ta baina i pangalokalipage
ragau ki.
19 Nae Eroto i a kelangpatali ngae Galili ke baia bainga e soali nga ine rave tataokia
napengana a giana kae Erorias. Ba ke baia bainga pattoto reke sosoali bole, minmina
nae Ion ke sanggipite.
20 Bae Eroto ke patavale bainga tetoto e soali nga bainga nginngina ka ine pullue Ion
nga pulangkala.

Iesus Pangamagoengana

21 Pala te Ion loanga ta pulangkala, na i ke pamagoegoea ragau. Ka ine rongo tapu ta
pangamagoenge ragau, na i ke pamagoea Iesus bole. Ngarume nae Iesus ke kavkava
ba tava ke sagitoto.
22 Nae Kannu E Tupu ke lomaling te i ma i a manu a sinna ma kulao. Ba kaling te e
pa nga tava ke role roma, “Ka one ae Tugu a iau materaumana one. Ba ka laupe kone
raumana.”

Iesus Sisiukia Memena

23 Bae Iesus ka kana ka pesingmatana keke basema giaukaina ba tangulelu ine
pature kumangng a kanna. Minmina na nga ragau kelangareangana keke roma:
Iesus ka i ae Iosep tuna bae Iosep ka i ae Eli tuna,
24 bae Eli ka i ae Matat tuna,
bae Matat ka i ae Livai tuna,
bae Livai ka i ae Melki tuna,
bae Melki ka i ae Ianai tuna,
bae Ianai ka i ae Iosep tuna,
25 bae Iosep ka i ae Matatias tuna,
bae Matatias ka i ae Amos tuna,
bae Amos ka i ae Naum tuna,
bae Naum ka i ae Esli tuna,
bae Esli ka i ae Nagai tuna,
26 bae Nagai ka i ae Mat tuna,
bae Mat ka i ae Matatias tuna,
bae Matatias ka i ae Semen tuna,
bae Semen ka i ae Iosek tuna,
bae Iosek ka i ae Iora tuna,
27 bae Iora ka i ae Ioanan tuna,
bae Ioanan ka i ae Resa tuna,
bae Resa ka i ae Serubabel tuna,
bae Serubabel ka i ae Sealtiel tuna,
bae Sealtiel ka i ae Neri tuna,
28 bae Neri ka i ae Melki tuna,
bae Melki ka i ae Ari tuna,
bae Ari ka i ae Kosam tuna,
bae Kosam ka i ae Elmaram tuna,
bae Elmaram ka i ae Er tuna,

29 bae Er ka i ae Iosua tuna,
bae Iosua ka i ae Elieser tuna,
bae Elieser ka i ae Iorim tuna,
bae Iorim ka i ae Matat tuna,
bae Matat ka i ae Livai tuna,
30 bae Livai ka i ae Simeon tuna,
bae Simeon ka i ae Iura tuna,
bae Iura ka i ae Iosep tuna,
bae Iosep ka i ae Ionam tuna,
bae Ionam ka i ae Eliakim tuna,
31 bae Eliakim ka i ae Melea tuna,
bae Melea ka i ae Mena tuna,
bae Mena ka i ae Matata tuna,
bae Matata ka i ae Natan tuna,
bae Natan ka i ae Revit tuna,
32 bae Revit ka i ae Iesi tuna,
bae Iesi ka i ae Obet tuna,
bae Obet ka i ae Boas tuna,
bae Boas ka i ae Salamon tuna,
bae Salamon ka i ae Nason tuna,
33 bae Nason ka i ae Aminarap tuna,
bae Aminarap ka i ae Atmin tuna,
bae Atmin ka i ae Arani tuna,
bae Arani ka i ae Esron tuna,
bae Esron ka i ae Peres tuna,
bae Peres ka i ae Iura tuna,
34 bae Iura ka i ae Iekop tuna,
bae Iekop ka i ae Aisak tuna,
bae Aisak ka i ae Abaram tuna,
bae Abaram ka i ae Tera tuna,
bae Tera ka i ae Naor tuna,
35 bae Naor ka i ae Seruk tuna,
bae Seruk ka i ae Reu tuna,
bae Reu ka i ae Pelek tuna,
bae Pelek ka i ae Eber tuna,
bae Eber ka i ae Sela tuna,
36 bae Sela ka i ae Kainan tuna,
bae Kainan ka i ae Arapakat tuna,
bae Arapakat ka i ae Siem tuna,
bae Siem ka i ae Noa tuna,
bae Noa ka i ae Lamek tuna,
37 bae Lamek ka i ae Metusela tuna,
bae Metusela ka i ae Enok tuna,
bae Enok ka i ae Iaret tuna,
bae Iaret ka i ae Maalalel tuna,
bae Maalalel ka i ae Kenan tuna,
38 bae Kenan ka i ae Enos tuna,
bae Enos ka i ae Set tuna,
bae Set ka i ae Aram tuna,
bae Aram ka i a agau ae Nutu koipage.

4

Satan Ke Ave Iesus

1 Ngarume ngae Iesus pangamagoengana nga Me Ae Ioran, na i ke galiu bae Kannu E
Tupu ke ponu nge i. Minmina nae Kannu E Tupu ke taoamuga kia ta ina a sana ragau
ngia.
2 Na i ke momo nga inaeala ka kaeme ka ri giaukaina lua, nae Satan ke amve ta i
pupunga nga avanga. Ba i ke sane kaninnia otte ka kae nginngina, na ka matekana.
3 Nae Satan ke role kia roma, “Ngaroma one ae Nutu tuna, na ngo role ka lollo laekia
ta i leleng i a beret.”
4 Avae Iesus ke ale pangamologa te i roma, “Keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu
Kanna e role roma,
‘Ke sana nga agau nge mauli ka beret mana.’ ”
5 Nae Satan ke taoamuga kia lakailu ta ina e ngailu raumana, na ke pakosininge
bolvole mana ka kelangpatalime kinung onre nga mogalo laekia e ngape.
6 Ba i ke role kia roma, “Iau ka la tungnge kelangpatalime ginggingngareame ba
kelangareangana reke pepe raumana te one. Oru kokorai kinung ka oru nga iau tapu.
Minmina na ka la tunga rea te tai a iau matea ta tunga rea te i.
7 Minmina na ngaroma one ngo kalapaga iau, na oru kokorai nga kang ki kinung.”
8 Nae Iesus ke ale pangamologa te i roma, “Keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu
Kanna e role roma,
‘One ngo kalapage Avolau a i ae Nutu ae one, ba ngo kuma ka kumangng a kanna
mana.’ ”
9 Nae Satan ke taoamuga kia, ba ke role ta i meising nga tempel kunna tomona. Na
ke role kia roma, “Ngaroma one ae Nutu tuna, na ngo tugutaopisigi lagape
10 ta keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
‘I ke la bange anggelo rae i ta ri kelanga masi te one’,
11 ba
‘Ri keke la sipanga one ka kamareame nga baina sano ngo pagitukole kaeng puna nga
lollo te.’ ”
12 Nae Iesus ke ale pangamologa te i roma, “Keke role roma,
‘Maningsa avange Avolau a i ae Nutu ae one.’ ”
13 Na ka inae Satan rongo ta avange Iesus ka avanga matantana tapu, na i ke ka'e ka
lonatunagomengana roma, “Ngarume ka kae tetoto, na iau ka la avange muni.”

Ragau Re Ngae Nasaret Keke Tangulelea Iesus

14 Nae Iesus ke galiu ta ine ngae Galili, ba Kannu E Tupu ginggingngana ke momo
nge i. Minmina na kana turung ke loa kalaoveka nga inaeala bavakena.
15 Na i ke palomatantana nga sinagogme, ba ragau kinung keke kalapagpage giana.
16 Ngarume na i ke loa ta magapuna ae i ae Nasaret. Ba ka kae a Sabat, na i ke
lu lakallo ta sinagog kurumea Iurame baingareangana te. Na ke maisi ta patonge
pangamologame nga Lau Ae Nutu Kanna.
17 Ba ka ina akalaungapagakana nga sinagog tunge lau a agau e toe Nutu kaona ae
Aisaia pa'e pala te i, na i ke sasapole ba ke kalipa ka malle nga pangamologa ore role
roma:
18 “Kannu E Tupu ke puli iau, minmina na i ke momo kala nge iau.
Ke puli iau ta pulingmalagange pangamologa reke pepe ta ra sillolo.
Ba i ke ba iau ta turunge pangamologa ta reke momo nga pulangkala nga baina ri
ngeke ka'e pulangkala,
ba ta ragau ra matarea kanname ke su nga baina ri ngeke kela muni.
Ba i ke ba iau ta ravunglelenge ragau ra ri ke baisolali rea,
19 ba ta turunglomatana roma, pesingmatana orae Nutu matea ragau kia ke lele
tapu.”

20 Minmina nae Iesus ke lulugaliue lau ta tungagaliunge ta barangalele, na ke tara.
Ba ragau reke momolu nga sinagog keke kelananne.
21 Na i ke paturu ta pangamologa te ri roma, “Ka iau a pangamologa laekia ae miau
ka longe sonrau mirana mannangana.”
22 Minmina na keke pamologa masi te i, ba keke magio nga pangamologa reke pepe
nga ine pulimalaga rea nga kaona. Ba keke role roma “Aekia ka i ae Iosep tuna, ava
ke meimia na i ke role ta i bainge oru nginngina reke bollalau?”
23 Minmina na i ke role kerea roma, “Miau kaka la baingarolenge kau roma, ‘Apan-
gapemirakana, one mana me one ngo pape one! One ngo kuma nakai nga magapuna
ae one ta mangng ka longotape kumangng a one kuma kia ngae Kaperneam.’ ”
24 Ba i ke role kerea bole roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
ragau re nga magapuna ae agau e toe Nutu kaona keke la tangunglelenge pangamologa
ra kanna.
25 Ka la roleng kamiau ka kaomannmannangana roma, ka kae laeala pala e nga agau
e toe Nutu kaona ae Ilaia, na ragau papatu ra ri ra bagaru keke momo ngae Israel. Ba
bole, ka kae laeala na kue ke sane tugu ka pesingmatana mologi ba inna lima ba kena.
Ba osangana e bollau ke lele.
26 Avae Nutu ke sane ba'e Ilaia ta i kalaunge agau te ae ngae Israel. Ke sa. I ke ba'e
ta avale te mana a i a bagaru e balakala ngae Serepat nga ine ngae Sairon.
27 Minmina bole ka kae e nga agau e toe Nutu kaona ae Elaisa, na ragau papatu ra
soaling a kalangamugmugu lele nge ri keke momo ngae Israel. Ava te e nge ri ke sana
soaling ae i rongo. Kana kae Neman mana me i e ngae Siria.”
28 Na ka ina ragau karolu reke momo ngallo nga sinagog ke longe pangamologa
laeala, na keke mate ka iukereangana kia.
29 Na keke sigipaga, na keke taomalage nga maga kunna laeala e momo nga
manumautuna te nga ina i a mantapu, ta baina ri bongapisiginge lagape.
30 Ava ke sa, i ke tao ngaliua nge ri mana na ke loa.

Iesus Ke Taomalage Kannu Te E Soali

31 Ngarume nae Iesus ke tuttapupisigi tae Kaperneam, ka i a maga kunna te e bollau
nga ine ngae Galili. Na i ke potpote ragau ka kae e nga pannang eke patoe ka “Sabat”.
32 Ba pangamologangana ka kana ka gingginga, minmina na ragau keke longe ba
keke kallo raumana.
33 Na agau te ora kannu e soali momolu nge i ke mommo ngallo nga bale a sinagog,
ba i ke reli ka rolengana roma,
34 “Aekolong ae Iesus e ngae Nasaret! Ko bai ta maingamia ka mangng? Ko atu ta
baingasoali mangng? Ka laumatana kone, ka one a agau e tupu orae Nutu ba'e.”
35 Avae Iesus ke sanggipite roma, “Rulu! Ka'e aekolong bo lelemalagapatalia!”
Na ka ina kannu e soali tamalipisigi ka agau laeala ngaliua nga ragau, na i ke
lelemalagapatalia ba ke sane meimia tekia.
36 Minmina na ragau kinung keke kallo raumana ba keke palibalaglaga rea roma,
“Pangalomatana ba gingginga matana e meimia ikia ka baina agau laekia ke role ka
kannu e soali na ke lelemalaga?”
37 Minmina nae Iesus kana turung ke loa kalaoveka ta iname kinung.

Iesus Ke Papea Ragau Papatu

38 Ngarume nae Iesus ke sigipaga ba ke ka'e sinagog, na ke loa e lu nga bale ae
Saimon. Nae Saimon lonapengana ke soali ka soaling a mira isongpangana, ba keke
ballage Iesus ta i kalaunge avale laeala.
39 Minmina nae Iesus ke silopite maling ba ke sanggipite soaling laeala, na soaling
ke kapatalia. Ba ka pannasa, na avale laeala ke sigipaga na ke silae rea.

40 Na ka ina kae baretapu, na ragau keke atu ka ra karea ka soaling matmatana te
Iesus. Na i ke pulipaia kamana nga ri kinung kenakena ba ke pape rea.
41 Ba ragau papatu ra kannu reke sosoali ke momolu nge ri, kannu nginngina keke
lelemalagapatali rea. Ba kannu nginngina ka loreamatana roma Iesus ka i ae Karais,
minmina na keke rereli ka rolengarea roma, “Ka one ae Nutu Tuna!” Avae Iesus ke
sanggipita rea ta manereasa pangamologa.
42 Ngarume, ka kae tetoto ka kae marara, nae Iesus ke ka'e inaeala ba ke loa ta malle a
oruvolo ngia ta baina i kavang. Minmina na ragau keke sissilia ta keke lele nga inaeala
a i momo ngia. Na keke avarole kia ta i manenasa kanga rea.
43 Ava i ke role kerea roma, “Iau nga pulimalage pangamologa e pe ore ta Nutu
kelangapatalingana nga maga kunna pattoto bole, ta Nutu ke ba iau nasai ta kumangng
ka kumangnga laeala.”
44 Minmina na i ke pulimalaglage pangamologa nga sinagogme kinung nga porovins
e ngae Iurea.

5

Iesus Kiungana Ka Barangalele Ra Kanna Re Kapunu

1 Ka kae te, ka inae Iesus maisi nga me a sivoli ae Genesaret* kaona, na ragau papatu
keke loa eke maistaliutotokale. Ba keke longlonge ine pulimalaglage pangamologa ae
Nutu kanna.
2 Minmina nae Iesus ke kele manang lua rae reke laulau lea nga sivoli kaona. Ba ra
nginngina keke alapataea manangme ba keke mumme po nga ri.
3 Minmina nae Iesus ke taepatae nga manang lua nginngina te, ka i a manang orae
Saimon. Na i ke tarapai ngia ba ke role kae Saimon ta i kalangapataenge ka manang
na nge ka'e taona isura. Minmina nae Iesus ke palomatantane ragau kinung ka ine
tarapai nga manang.
4 Na ka ine rongo ka pangamologa tapu, na ke role kae Saimon roma, “Ka otepatae
ta mali, na ngaka toatape pome nga baina ngaka lau lea.”
5 Avae Saimon ke role kae Iesus roma, “Avolau, mangng ka kuma kaligi ka rigo ava
ke sana mangng rave otte! Ava ko role minmina na iau ala nga toatape pome lagape.”
6 Ka ineke kuma minmina, na keke laue lea papatu ramana ba pome keke bai ta
maraenga.
7 Ka baina keke bali ka kamareame ta kolingareame nga manang tetoto, na keke atu
ta kalaunga rea. Na ka ineke lele nge ri tapu, na keke gongge pome ba keke kintatape
leame ta manang lua nginngina. Ava manangme keke ponu raumana ka leame ba keke
kokoro ta maraleng.
8 Na ka inae Saimon a giana te nge Pita kele oru nginngina, na i ke toarau mana
nge Iesus kaena puna. Ba ke pamologa ka kalingngana mammalungana te Iesus roma,
“Avolau, ngo ka balakala iau, ta ka iau a agau a bainganame ke sane ke pepe!”
9 I ke role minmina kurumea, i kala nga kolingana memena keke kallo nga
kelangarea ba laungareangana ka leame.
10 Bae Sepeti tuna memena ra giarea nge Iems bae Ion, onra ri ra kumangngkena rae
Saimon, keke kallo raumana bole.
Nae Iesus ke role kae Saimon roma, “Sono ngo matau. Sonrau na ko laue lea, ava
one ko la launga ragau nasai te iau ngarume.”
11 Ka baina keke oteso ka manang nga ri ta taona, na keke tulupatae rea. Minmina
na ri keke ka'e oru nga kanrea kinung, na keke loakurumea Iesus.

Agau A Kana Ka Soaling A Kalangamugmugu

* **5:1:** Ba me a sivoli ae Genesaret ka giana tetoto ngae Galili bole.

12 Ka kae te, ka inae Iesus momo nga maga kunna te e bollau, na agau te ora soaling a
kalangamugmugu gaspalpita ka mirana ke lele nge i. Ba ka ine kele Iesus, na i ke toarau
ka kalangapitangana ka raguna nga mogalo ba ke tanikale Iesus roma, “Avolau, one
ka kanga ka gingginga ta pangalellepa iau. Ngaroma nga longangana, na ngo palellepa
iau.”
13 Nae Iesus ke kala'e kamana ba ke kali kia, na ke role roma, “Ka logungana. Ngo
lelle.” Ba ka panna laeala mana na soaling a kalangamugmugu ke kapatalia.
14 Nae Iesus ke role gingging ta i manenasa turung ta agau te, ba ke role kia roma,
“Ava ngo loa ba ngo pakosining kone ta piris. Na ngo tunge tunga e nga mirang
pengana base inae Moses bapage ragau re pala. Ngo kuma minmina ta baina ragau
nga loreamatana roma, soaling ae one ke rongo tapu.”
15 Ava panganana re ta Iesus kumangngana keke lola kalaoveka tale. Ba malua
reke bollalau raumana keke katukala kinung ta ri longnge pangamologangana, ba ta i
pangapenge soaling rae ri.
16 Ava ka kae papatu, nae Iesus ke lola ta kavang nga ina a sana ragau ngia.

Iesus Ke Papea Agau A Giname Ke Mate

17 Ka kae te, nae Parisiome keke tattara ka inae Iesus palomatantane ragau. Ba palu
ra ri ra pangalomatanakana nga bangapagame keke tattara bole. Ka ri ra ragau re nga
maga kunna e bollau ngae Ierusalem, ba magame kinung nga ina ngae Galili ba ngae
Iurea. Nae Nutu ginggingngana ke momo nge Iesus, ba i ke papepea ragau ra karea ka
soaling.
18 Minmina na ragau palu keke atu ka paunga ngareangana ka agau te a giname ke
mate ka nia ta baina ri pakenonge ngamuga nge Iesus ngallo nga bale.
19 Ava keke baililli ta ri lunga kia kurumea, ragau keke ponu ngallo nga bale lona.
Minmina na keke loapatae lakailu ta bale kunna ine karapap. Na keke kalalage bale
kunna inte ta baina ri toangatapunge ka nia ngaliua nga ragau. Keke kuma minmina,
na agau laeala ke keno ngamuga nge Iesus.
20 Na ka inae Iesus kele lopatokona ae ri, na ke role roma, “Koli, iau ka osurure
baingang reke sosoali.”
21 Nae Parisiome ba ra pangalomatanakana nga bangapagame keke longo, ba ka
loreagomgome roma, “Nutu mana nge osurure ragau baingarea reke sosoali, ava tai
ikia nge aekia e rorolebainga kae Nutu?”
22 Avae Iesus ka lonamatana ka oru reke momolu nga ramareame, minmina na i ke
ala rea ka balinglagangana kerea roma, “Kaka meimia aka kumkuma ka lovainganame
ngallo nga lomiaume?
23 Pangamologa a taru nge ate ta iau rolenge? Ngaroma iau nga role kae aekia roma,
‘Aekolong, iau ka osurure baingang reke sosoali,’ o ngaroma iau nga role kia roma,
‘Sigipaga na ngo tao’. Te miau sonrau, nga pangamologa lua nginngina na taru ke ate
ta iau rolenge?
24 Ava iau ka bai ta miau lomiaumatanangana roma, Agau Tuna ka kana ka gingginga
nga mogalo laekia e ngape ta i osungrurunge ragau baingarea reke sosoali.” Minmina
nae Iesus ke role ka agau laeala a giname ke mate roma, “Iau nga role pakone roma,
ngo sigipaga, na ngo rave nia ae one ba ngo loa te one ta bale.”
25 Ka pannasa mana, na agau laeala a giname ke mate ke sigipaga nga ragau
ragureame. Na ke rave nia laeala a i keno ngia pala, na ke loa ta bale ae i, ba ke
kalapagpage Nutu.
26 Na ragau kinung keke kallo raumana ba keke kalapagpage Nutu. Ba ri ka loreasoali
raumana ka rolengarea roma, “Sonrau na ita kaka kele oru reke bollalau raumana.”

Iesus Kiungana Kae Livai (Matiu)

27 Ngarume nga oru nginngina, nae Iesus ke lelemalaga nga maga kunna e bollau.
Na i ke kele agau te e raravukinunge takisme a giana nge Livai ine tattara nga mallena
nga kumangng. Nae Iesus ke role kia roma, “Ngo atukurume iau.”
28 Minmina na i ke kelavalakale kumangng a kanna, na ke kutapu e loakurumea
Iesus.
29 Ba ngarume, ka kae tetoto, nae Livai ke baia kaning te e bollau nga bale ae i. Na
ragau papatu reke raravukinunge takisme ba ragau pattoto bole keke tattara kala nge
ri nga kaning laeala.
30 Nae Parisiome kala nga ragau rae ri ra pangalomatanakana nga bangapagame
keke loa ka kaorea kae Iesus barangalele ra kanna. Ba keke ballaga rea roma,
“Kaka meimia aka kaninni ba ka innu kala nga reke raravukinunge takisme ba ra
baingareame ke soali?”
31 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ragau ra sana karea soaling ke sane ke lola ta
apangapemirakana. Ke sa. Ragau ra karea ka soaling mana keke lola.
32 Iau ka sana atu ta kiunge ragau ra baingareame ke tupu. Ke sa. Ka atu ta
kiunge ragau ra baingareame ke soali ta ri pulingvalakalange baingarea reke sosoali
ba tungnge loreamatenganame te Nutu.”

Keke Ballage Iesus Ta Bainga E Nga Kuringa Ta Kaning

33 Ka kae te na ragau keke role kae Iesus roma, “Barangalele rae Ion kanna keke
kuriri ta kaning, ba keke kavkava ka kae papatu. Ba barangalele rae Parisiome kanrea
keke umma minmina bole. Ava ke meimia na barangalele ra kaning keke kaninni beke
innu?”
34 Nae Iesus ke ala rea ka pangateningkalangana ka pangamologa roma, “Miau kaka
roma i e pe ta pangakuringe ragau reke maispage apanung e bai ta kamangpitakama
ka kae e nga palingravung ina apanung laeala momo kala nge ri tale, o ke sa? Ke sa.
Ke sane pe.
35 Ava kae te ke la atung nga ineke la ravungpatali ka apanung e bai ta kamangpi-
takama nge ri, ba nga kae laeala na ri keke la kuringa ta kaning.”
36 Ba i ke role kerea ka pangateningkalangana ka pangamologa bole roma, “Ka sana
agau te nge baimaraea malo inte nga lungapaga a pau na nge saipite nga lungapaga
a kasana. Ngaroma i nge kuma minmina na ale baimaraea lungapaga laeala a pau
tapu, ba bole malo inaeala a i rave nga lungapaga a pau sana nga tongana kena ma
lungapaga a kasana.
37 Ba ka sana agau te nge pullue uain a pau nga uain bagana ra kasarea. Ngaroma i
nge kuma minmina na uain a pau nge poagolue uain bagana nginngina onreke kuma
ki ka meme patuna, na uain nge maling lagapotu. Ba uain patuname keke la soaling.
38 Ava ragau keke la pulinge uain a pau lakallo ta uain patuna onra pau.
39 Ba bole agau e inue uain a kasana ke sane matea ta inunge uain a pau ta i nge
roma, ‘Neala a kasana ke loa nga laungana tapu.’ ”

6

Balinglaga Re Ta Kae A Sabat

1 Ka kae te a i a kae a Sabat, nae Iesus ke tataopale ura re nga pailli matana eke patoe
ka “giren”. Na barangalele ra kanna keke umma ta utungtotonge giren kunna palu ba
keke kaninnia kanreame.
2 Avae Parisio palu keke kela rea na keke role roma, “Ke meimia na kaka kumkuma
ka ore parototokala ka kae a Sabat?”
3 Nae Iesus ke ale pangamologa te ri roma, “Miau ka sana ka kele pangamologa laeala
eke paˈe pala ore ta Revit kumangngana ina i ba ra balingkana rae i matekarea ae?

4 I ke loalu lakallo ta bale ae Nutu, na ke rave beret laeala ore ta tungnge te Nutu, na
ke kania. Ava ke parototokala ta agau te mana kaninge beret laeala. Kana ka pirisme
mana. Bae Revit ke tungu ra balingkana rae i karea bole."
5 Nae Iesus ke role kerea roma, "Agau Tuna ka i a Avolau e nga kae a Sabat."
6 Ngarume, ka kae a Sabat tetoto, nae Iesus ke loalu lakallo ta sinagog, na ke
palomatantane ragau. Na agau te a kamana e pe mate ke momo ka kae laeala bole.
7 Bae Parisiome kala nga ra pangalomatanakana nga bangapagame keke sissilia
pamau ta ri turungpaga Iesus kana. Minmina na keke ella te i roma, "Aekia ke la i
pangapenge agau laeala ka kae laekia e nga pannang, o ke sa?"
8 Avae Iesus ka lonamatana ka taru e momo ngallo nga lorea tapu, na ke role ka
agau laeala a kamana mate roma, "Ngo atu bo maisi ngamuga nga ragau." Minmina
na agau laeala ke sigipaga be loa na ke maisi ngamuga nga ragau.
9 Nae Iesus ke role kerea roma, "Iau ka bai ta balinglaga miau roma, bangapagame
ke parototokala ita ta kumangng ka bainga a taru ka kae a Sabat? Keke parototokala
ita ta kumangng ka bainga e pe o ta kumangng ka bainga e soali, ta ravunglelenge agau
maulingngana o ta baingasoalinge?"
10 Minmina na i ke kelataliu te ri kinung, na ke role ka agau laeala roma, "Ngo kala'e
kamang." Na agau laeala ke longo te Iesus ba kamana ke pe muni.
11 Ava ri ka iukerea raumana kae Iesus, na keke palipamologa te ri roma, "Ita kaka
la maingamia ka agau laekia?"

Iesus Ke Tore Barangalele Ra Kanna Ka Ri Tangulelu Ba Lua Ta Ri Ra Aposelme

12 Ka kae nginngina nae Iesus ke loa ta kapangng ta baina i kavang. Na i ke kavkava
te Nutu ka rigo laeala bavakena ta kae ke mara.
13 Ba ka ina kae marara tapu, na i ke kiue barangalele ra kanna te i, ba ke tore pana
tangulelu ba lua ta ri ra aposel rae i.
14 I ke tore Saimon ae Iesus patoe kae Pita, bae teiteikia ae Anru, bae Iems, bae Ion,
bae Pilip, bae Bartolomiu,
15 bae Matiu, bae Tomas, bae Iems te muni a i ae Alpaeus tuna, bae Saimon eke patoe
kae "Selot",
16 bae Iuras a i ae Iems tuna, bae Iuras Iskariot a i a agau laeala e la ulonge Iesus nga
reke bai ta baingasoalinge kamareame.

Iesus Ke Papea Ragau Papatu

17 Nae Iesus ke somaling kala nga aposel rae i, na keke meisi nga mogalo ina i a kavu
kala nga barangalele ra kanna ra maluame. Ba ri keke mommo kala nga ragau papatu
re ngae Iurea, ba Ierusalem, ba re nga pelau bavana e ngae Taia bae Sairon. Keke
mommo ta ri longe Iesus pangamologangana ba ta i ronga ka soaling nga ri.
18 Minmina na i ke papea ragau ra kannu reke sosoali ke baisoali rea.
19 Ba ragau keke bai ta ri ngeke kali mana ka mirana ta baina ginggingngana nge
lelemalaga nge i na nge papea ri kinung.

Loserengngana Ba Ragumatengana

20 Nae Iesus ke ilapaga ta barangalele ra kanna na ke role kerea roma:
"Miau raka moro raumana ta orume nga lomiausereng,
ta Nutu kelangpatalingana ka orae miau.
21 Miau ra mate kamiau sonrau nga lomiausereng,
ta ngarume nae Nutu ke la pangaponu miau.
Miau raka tantani sonrau nga lomiausereng,
ta ngarume na miau kaka la mangaliling.
22 Nga ina ragau ngeke bai'iu kamiau ba ngeke ulovalakala miau,

ba nga ine ngeke rorolebainga kamiau, ba ngeke baisolalia giamiaume kurumea atungamiaungana kurumea Agau Tuna, na nga lomiausereng,
23 “Nga lomiaumannmanna ka kae laeala, ba ngaka sigitataopatae ka serenga, ta alanga ae miau e pe nga Nutu mallena nga tava ke bollau raumana kurumea, pala na tamarea memena keke kuma ka ragau reke toe Nutu kaona minmina bole.
24 “Ava miau ra kilipukana sonrau, ragumiaume ngeke mate,
ta miau kaka rave sereng ngamiaungana tapu.
25 Miau ra kaningi ponu nge miau sonrau, ragumiaume ngeke mate,
ta miau ka sana la kamiau kaning ngarume.
Miau raka malili sonrau, ragumiaume ngeke mate,
ta miau ka la lomiautani ba kaka la taungapununge matamiau kanna mename ngarume.
26 Miau ra ragau kinung ke ulopataetaea giamiaume sonrau, ragumiaume ngeke mate,
ta pala na sisiukerea memena keke kuma minmina ta poropet ra goanga.”

Miau Ngaka Matea Ragau Reke Baisolali Miau

27 Bae Iesus ke role kerea bole roma, “Ava iau nga role kamiau raka longlonge pangamologa nga kanau: Miau ngaka materaumane ragau reke baisolali miau. Ba ngaka legemasia ra siarealalali kamiau.
28 Ngaroma ragau palu ngeke bai ta baingasoali miau, na miau ngaka ballage Nutu ta i nge pe kerea. Ba ngaka kave Nutu ta i nge legemasia ragau reke bai'iu kamiau.
29 Ngaroma agau te nge bali one nga piskone, na one ngo tunge piskone te muni ta i balinge bole. Ba ngaroma agau te nge rave lungapaga ae one e ngapotu, na i nge rave kala nga ne ngallo bole.
30 Ngaroma agau te nge tanikala one ta kana oru nge one, na sano ngo balipaga ta ollaeala. Ba ngaroma agau te nge sagia oru nga kaning, na sano ngo role kia ta i tungagaliu rea.
31 Bainga ra miau ka matea ragau ta ri bainga rea te miau, miau bole ngaka bai rea te ri.
32 “Ba ngaroma miau ngaka materaumane reke materaumana miau, na ka sana otte. Ra baingareame ke sosoali keke umma minmina bole.
33 Ba ngaroma miau ngaka legemasia reke pepe ka miau. Na ka sana otte. Ra baingareame ke sosoali keke umma minmina bole.
34 Ba ngaroma miau ngaka tungumane otte ta ragau ra miau ka roma, ri keke la alange te mangng muni. Na ka sana otte. Iau ka role minmina kurumea, ra baingareame ke sosoali keke tungumane oru palu ta kolingarea ra baingareame ke sosoali na keke role roma, ri keke la alanga rea te mangng muni.
35 Ava miau ngaka materaumane ragau reke baisolali miau ba ngaka legemasi rea. Ba nga ina miau ngaka tungumane otte ta agau, na sana nga lomiaukala roma i nge ale te miau. Ngaroma miau ngaka kuma minmina na alanga ae miau ore pe nge bollau raumana, ba miau ngaka base ma goe rae E Ngailu Raumana. Ta i ke pe ka ra loreakalasa ba ra sana loreamannmanna ka oru ra i tungu rea te ri.
36 Miau nga lomiaunanne ragau pattoto me Tamamiau nga ina i lonananne ragau kinung.

Sana Ngaka Kalinanne Ragau Pattoto

37 “Sana ngaka kalinanne ragau pattoto, nae Nutu sane nge kalinanna miau. Ba sana ngaka kinimata ka ragau pattoto, nae Nutu sane nge kinimata kamiau. Ba miau ngaka osurure ragau pattoto baingarea reke sosoali ra ri ke bai rea te miau, nae Nutu nge osurure baingamiau reke sosoali bole.

38 Ngaroma one a agau a tungakana, nae Nutu ke la tunga te one bole. Ba i nge umma
ta pangaponung one bole base ma oru reke paponu rea beke ponutalao. Ngarume na
ngeke lulumataga rea muni na oru nge ngallo ngeke pu kalaoveka, na baina ngeke
paponu rea muni na ngeke ponutalao ba oru nge ngallo ngeke pu kalaoveka muni.
Ngaroma one a agau a tungakana te ragau pattoto, nae Nutu ke la tunga te one bole.
Ba ngaroma one a omosakana ta tunga ta ragau pattoto, nae Nutu ke sane la tunga te
one bole."
39 Ba bole Iesus ke patenikala ka pangamologa te ri roma, "Agau te a matana
kanname ke su ke sane nge taoamugmuga ka agau tetoto a matana kanname ke su,
ta ri pana lua kinung keke la pupungalu lakallo ta lulu te.
40 Ba apangalomatanakana goe a kanna te ke sane momo ngailu nga apangalo-
matanakana ae i. Ke sa. Ava nga ine nge rave lonamatanangana tapu, na i nga tongana
kena mana ma apangalomatanakana ae i.
41 "Ke meimia na ko kela paka bega pinsina e sina e momo nga kolingang matana
kanna, ava ko sano kela paka bega ine bollau e momo nga matang kanna?
42 Ko la one roleng mina ngaetai ta kolingang roma, 'Kolingau, iau ka bai ta
pirangmalagange bega pinsina isu laekolong nga matang kanna,' ava one muni ko
sano kela paka bega ine bollau e momo nga matang kanna? Ka one a goangakana.
Kapunu, na ngo piramalage bega ine bollau e momo nga matang kanna, na ngarume
na ko la kelanga masi ta pirangmalagange isure sina e momo nga kolingang matana
kanna.

Bega Kanna Reke Pepe Ba Ne Ngeke Sosoali

43 "Bega reke pepe ka sana kanreame ke sosoali, ba bega reke sosoali ka sana
kanreame ke pepe.
44 Ba keke kelapatokone bega mirana nga bega kanna. Ke sane ke rarave bega ra pik
kanna nga oalooalo ra matarea. Ba ke sane ke rarave gerepeme nga kauila lomona
bole.
45 Agau e pe ka nena ka bainga reke pepe keke momo ngallo nga lona, minmina na
i ke pamalaglage oru reke pepe. Ba agau e soali ka nena ka bainga reke sosoali keke
momo ngallo nga lona, minmina na i ke pamalaglage oru reke sosoali. Agau kaona ke
rorolea taru e momo ngallo nga lona.

Ragau Matana Lua

46 "Ke meimia na miau kaka patpato iau kae Avolau, ava ka sana ka lolakurumea
pangamologa ra kanau?
47 Agau e atu te iau, ba ke longe pangamologa ra kanau, ba ke lolakurume rea iau ka
la pangakosininge te miau.
48 Agau laeala ka baingana ma agau e bai ta kumangng ka bale te. Pala na i nge kilia
lulu lakallo, na nge pulia bale puna ginggingngana lakallo ta lollo tatana reke bollalau.
Ngarume na me potungana e bollau nge lele na nge pagitue bale laeala. Ava ke sane
nge potusisia kurumea, bale laeala ke maispaikalle nga mogalo lona.
49 Ava agau e longe pangamologa ra kanau ava ke sane lolakurume rea ka tongana
kena ma agau e ulopaimane bale ae i nga mogalo, ba ke sane kuma masi ka bale kaena
puna. Ngarume na me potungana e bollau ke pagitue bale laeala. Na bale laeala ke
masisi bolvole mana, na ke soali bavakena."

7

Kelangpatali Nga Ra Balingkana Lopatokona Ae I

1 Na ka inae Iesus rongo ka pangamologa nga oru nginngina, na i ke taolu ta maga
kunna e bollau ae Kaperneam.

2 Na kelangpatali te e ngae Rom nga ra balingkana ka ri giaukaina lima ke momo
nga maga laeala. Ba kelangpatali laeala akumangngatulu a kanna a i matea raumana
ke soali, ba ke kokoro ta i mateng.
3 Na ka ine longe pangamologa e ta Iesus momongana nga maga, na i ke ba'e
Iurame ravollalaukerea palu te i ta ri roleng kia ta baina i atung na pangapenge
akumangngatulu ae i.
4 Minmina na ri keke loa eke lele nge Iesus, na keke tanikale roma, “Kelangpatali
laeo ka i a agau e pe ta ngo kalaue.
5 I ke matea Israelme kinung ba ke pamaisia sinagog ae mangng.”
6 Ka bainae Iesus ke loa kala nge ri.

Avae Iesus ke sane lele kokoro ta bale tale, na kelangpatali laeala ke ba'e kolin-
ganame ka pangamologa te Iesus roma, “Avolau, sono ngo punu one raumana ta ka
sana iau a agau e pe ta one atung ta bale ae iau.
7 Ba ka sana iau a agau e pe ta iau atung te one bole. Ava one ngo role mana, na
akumangngatulu ae iau nge pe.
8 Iau ka role minmina ta ka iau a agau e momo ngape nga reke kelapatali te iau bole.
Ba ka ra balingkana reke momo ngape nge iau. Minmina na ngaroma iau nga role ka
te roma, ‘Ngo loa!’ na i nge longo mana. Ba nga role ka tetoto roma, ‘Ngo atu’ na i
nge atu. Ba ngaroma iau nga role ka akumangngatulu ae iau te roma, ‘Ngo kuma ka
ollaekia!’ na i nge kuma kia.”
9 Na ka inae Iesus longe pangamologa a kelangpatali laeala kanna, na pangamologa
laeala ke pamagioe raumana. Minmina na i ke kelapiliu ba ke role ka maluame reke
tataokurumea roma, “Iau nga role kamiau roma, iau ka sana kalipa ka te nga re ngae
Israel ora lopatokona ae i bollau me aekia.”
10 Ngarume na kelangpatali kolingana memena keke galiu ta bale, na keke kele
kelangpatali akumangngatulu ae i ine pe tapu.

Iesus Ke Pasigipage Avale A Bagaru Goe Ae I Apanung E Mate

11 Na ngarume isura nga kae nginngina, nae Iesus kala nga barangalele ra kanna ba
maluame keke loa ta maga kunna te e bollau a giana nge Nen.
12 Na ka ineke lele kokoro nga biunga e nga savanau e taliue maga kunna laeala e
bollau, na ragau palu keke paupaue agau e mate lagapotu ta baina ri talunge. Agau
laeala e mate naname ka nena goe kena mana, ba natale ke matepatalia bole. Na malua
reke bollau keke ollekannu ka taningarea ba keke tatao kala nga avale ba tuna laeala
e mate.
13 Ka inae Iesus kela rea, na i ka lonananne bagaru laeala ba ke role kia roma, “Sono
ngo tani.”
14 Minmina na i ke loa kokoro na ke kali ka oreke pakenolue lavusa ngia, ba reke paue
lavusa keke maisisavele. Nae Iesus ke role roma “Goe laekolong a taulai, sigipaga!”
15 Na goe laeala e mate ke sigipaga, na ke tara ba ke pamologa. Ka bainae Iesus ke
ba'e te naname ka maulingngana.
16 Minmina na ragau kinung keke kallo ba keke kalapage Nutu ka rolengareangana
roma, “Agau te e toe Nutu kaona e bollau raumana ikia e lele ngaliua nge ita!” Ba keke
role bole roma, “Nutu ke atu ta ravunglelenge ragau rae i!”
17 Minmina nae Iesus kana turung ke loa kalaoveka nga Iurame mogalo nga ri ba ta
ina pattoto bole.

Iesus Bae Ion E Nga Pangamagoe

18 Na barangalele rae Ion kanna keke loa te i ka ine momo nga pulangkala, na keke
turu pakia ka oru nginngina rae Iesus kumkuma ki. Nae Ion ke ba'e barangalele rae i

19 ta ri balinglagange Iesus roma, “Ka one a agau laeala ae Nutu role pala ta i atung,
o mangng nga ella ta tetoto?”
20 Na ka ina pana lua nginngina ke lele nge Iesus na keke role kia roma, “Ion E Nga
Pangamagoe ke ba'e omea ta balinglaga one roma, ‘Ka one a agau laeala ae Nutu role
pala ta i atung, o mangng nga ella ta tetoto?’ ”
21 Na ka kae laeala a ri pana lua ke lele nge Iesus, ka kae laeala bole nae Iesus ke
papepea ragau ra karea ka soaling matantana, ba ra kannu reke sosoali ke momo nge
ri. Ba i ke papea ra matarea kanname ke su, na keke kela muni.
22 Minmina nae Iesus ke ale pangamologa ta ragau lua rae Ion roma, “Onemea ngaka
loa, na ngaka turu te Ion ka oru kokorai ra iau kuma ki. Ngaka ture oru raka kela rea ba
ka longo rea te i roma: Ragau ra matarea kanname ke su keke kelkela, ba ra kaereame
ke mate keke tataotupu. Ba ragau ra kalangamugmugu lele nge ri keke pepe, ba ragau
ra longareame ke rutu keke longlongo. Ba reke mate keke mauli muni, ba ragau ra
sillolo keke longlonge pangamologa e pe.
23 Ba agau e sane ka'e lonapatokonangana te iau nga ine kele kumangng ra kanau
nga lonasereng.”
24 Na ka ina ragau lua nginngina rae Ion ke loa ka pangamologa alangana te Ion tapu,
nae Iesus ke ture Ion ta maluame roma, “Ka ina miau ka loa ta kelange Ion nga ina a
sana ragau ngia, na miau kaka loa ta kelange taru? Kaka loa ta kelange agau te e sane
gingging basema pailli launa ina bovole isomatagtage ae?
25 Ngaroma nge sa, na miau kaka loa ta kelange taru? Kaka loa ta kelange agau e
lupage lungapaga e pe raumana ae? Ke sa. Ngaka kele. Ragau reke lupage lungapaga
reke pepe raumana ba ragau reke tamali ka lollokanna papatu kurumea oru ra sana
purea keke mommo nga bale nga kelangpatalime.
26 Ava kaka loa ta kelange taru mannangana? Kaka loa ta kelange agau te e toe Nutu
kaona ae? Iii, iau nga role kamiau roma, miau kaka loa ta kelange agau te e toe Nutu
kaona. Ba kaka kele agau te e bollau raumana nga agau te e toe Nutu kaona.
27 Ion ka i a agau laeala a ri ke pa'e pangamologa te nga Lau Ae Nutu Kanna pala ore
role roma:
‘Ngaka kele. Iau ka la bange agau te pala nge one ta i pulingmalagange pangamologa
a kanau,
ba i ke la kalingtupunge pamau ae one.’
28 “Iau nga role kamiau roma, nga mogalo laekia e ngape Ion giana ke bollau
raumana nga ragau kinung giareame. Ava agau a giana sina bavakena nge Nutu
kelangpatalingana nga tava ke bollau nge Ion.”
29 Na ka ina ragau kinung ba ragau reke raravukinunge takisme ke longe Iesus
pangamologangana laeala, na keke role roma “Nutu baingana ke pe.” Ri keke role
minmina kurumea, pala na ri keke loa te Ion ta i pangamagoe rea.
30 Avae Parisiome ba ra lomatanakana ka bangapagame ba bainga rae Iurame ka
sana omorea ta Ion nge pamagoe rea. Ba ollaeala ke pakosining roma, ri ke sane ke
matea Nutu kumangngana nge ri.
31 Bae Iesus ke role bole roma, “Iau ka la maingamia ka tongau ka ragau reke
momomauli sonrau? Ba ka baingarea ma taru?
32 Ri ka tongarea kena ma ragoeme reke tattara nga malle nga banga ka kaning, ba
keke kikiu ta goe pattoto ka rolengarea kerea roma,
“ ‘Mangng ka isoe isongome ta miau pesing,
ava miau ka sana ka bai ta pesing.
Ba mangng ka baue baunga te e nga lotaningngana,
ava miau ka sana ka bai ta taning.’

33 Iau ka role minmina kurumea, ka inae Ion E Nga Pangamagoe atu, na i ke kuriri ta
kaning ba ke sane innue uain. Na miau kaka roma, ‘Kannu e soali te ke momo nge i!’
34 Sonrau nae Agau Tuna ke atu ba ke kaninnia kaning ba ke innue uain. Na miau kaka
rorole roma, ‘Ngaka kele agau laeala! Ka i agau a kaningkana ba inung uainkana. Ba
ka i a raravungkinung takismekana ba ragau re sane ke lolakurumea bangapagame
kolingngarea te.’
35 Ava iau nga role kamiau roma, ragau ra loreamatana ka lomatana e pe keke la
pangakosining ka lomatana laeala ae ri ka baingareame.”

Avale A Pamau Luana

36 Ka kae te, nae Parisio a giana nge Saimon ke ba te Iesus ta i atung ta kaning.
Minmina nae Iesus ke loa ta bale ae i, na ke tara ka bongapaikalanganakia ta kaning.
37 Na avale te a pamau luana ke mommo nga maga kunna laeala e bollau.
38 Ba avale laeala ke longe inae Iesus mommo be kaninni nga bale ae Parisio.
Minmina na i ke loa ka saulang a koina lolo. Na ke lu ta bale ba ke maisi ngarume nge
Iesus kaename. Na i ke tantani ba matana kanna mena ke pupupai nge Iesus kaename.
Minmina na i ke taupunpunu rea ka gilina bulvunna ba ke kalapitpite kaona nga ri be
lingilolo rea ka saulang a koina lolo.
39 Ava ka inae Parisio laeala e ba te Iesus kele ollaeala, na i ka lonagomello roma,
“Ngaroma aekia nga i a agau te e toe Nutu kaona, na i nga lonamatana roma tai ke kali
kia. Ba nga lonamatana roma ka i a avale matana a baingana maimia.”
40 Nae Iesus ka lonamatana ka lonagomellongana, na ke ale ka rolengana kia roma,
“Saimon, iau ka bai ta roleng kone ka otte.”
Ka bainae Saimon ke role roma, “Apangalomatanakana, on to rolea te iau.”
41 Nae Iesus ke panana te i roma, “Ka kae te pala na ragau lua keke rave lollokanna
palu nga agau te a kanna ka lollokanname. Te ke rave lollokanna ka ri giaukaina lima,
ba te ke rave tangulelu mana. Na agau laeala a kanna ka lollokanname ke momalla ta
alangareangana.
42 Ava ka sana kanrea lollokanna ta ri pana lua alanga rea te i. Minmina na agau
laeala ke osurure lollokanna nginngina ra ri pana lua ke ravu rea nge i. Ava ka bai
ta balinglaga one roma, tai e nge ri pana lua sonrau ke materaumane agau laeala a
kanna ka lollokanname?”
43 Nae Saimon ke ale balinglagangana roma, “Iau ka roma, agau eke osurure kanna
ka lollokanna e bollau nanguni.”
Nae Iesus ke ale roma, “Ko alamasia pangamologa.”
44 Ka bainae Iesus ke kelapiliu ta avale laeala na ke role kae Saimon roma, “Ko kele
avale laekia? Iau ka lu ta bale ae one. Na one ko sano tunge me ta mumunge kaegu
kurumea bainga ae ita, ava avale laekia ke mume kaegu ka matana kanna mena. Ba i
ke taupunu rea ka gilina bulvunna.
45 Ba one ko sano tagukao kau nga ragugu kurumea bainga ae ita, ava ngo kele avale
laekia ke kalapitpite kaona nga kaegume tale.
46 Ba bole one ko sano lingilole kurugu ka saulang kurumea bainga ae ita e nga
silaenga, ava avale laekia ke lingilole kaegume ka saulang a koina lolo.
47 Minmina na iau nga role kone roma, avale laekia matengraumanangana e bollau
ke pakosining roma, Nutu ke osurure baingana papatu reke sosoali tapu. Ava agau a
Nutu osurure baingana tutuna reke sosoali ka kana ka matengraumanangana e sina
mana.”
48 Nae Iesus ke role ka avale laeala roma, “Iau ka osurure baingangame reke sosoali.”
49 Na ragau pattoto reke tattara nga pala keke palirole kerea roma, “Tai ikia, ka baina
i ke roma i e osurure bainga reke sosoali?”

50 Avae Iesus ke role ka avale laeala roma, “Lopatokona ae one ke ravulele one,
minmina na ngo loa ka longopengana.”

8

Pangateningkala Ore Ta Agau E Taptapue Pailli Kanname

1 Ngarume isura nga oru nginngina, nae Iesus ke tutapu ta taliunga nga maga kunna
reke bollalau ba nga maga reke sisina bole. Na i ke pulimalaglage pangamologa e pe
ore ta Nutu kelangpatalingana ba Pana Tangulelu Ba Lua keke tatao kala nge i.
2 Ba ravale palu ra i taomalage kannu reke sosoali pala nge ri, ba ravale palu ra
i papea soaling nga ri keke tataokurume rea bole. Ravale nginngina giareame nge:
Maria eke patoe kae Magaralene e pala nae Iesus ke taomalage kannu reke sosoali ka
ri lima ba lua nge i;
3 bae Ioana a natale nge Kusa a i a barangalele te nga bale ae kelangpatali ae Eroto;
ba avale tetoto a giana nge Susana kala nga ravale pattoto bole. Na ravale nginngina
keke kalaulaue Iesus kala nga barangalele ra kanna ka oru nga kanrea.
4 Na ragau karolu nge nga maga kunna papatu keke atu te Iesus. Ba ka ina malua e
bollau katukala kinung, nae Iesus ke role ka pangateningkalangana kerea roma:
5 “Ka kae te na agau te ke loa ta tapunge pailli matana te kanname nga ura ae i. Ba
ka ine taptapu rea nga mogalo, na palu keke pupu nga pamau bavana. Na ragau keke
pa'ta innta rea ba manu reke lolo nga tava keke kani rea.
6 Ba palu keke pupu nga mogalo ina i a lollo, ava ka ineke kalapa, na keke manani
bolvole mana kurumea, mogalo inaeala ke galgalangngpa.
7 Ba pailli kanna palu muni keke pupu ngaliua nga oalo ra matarea. Na oalome ba
paillime keke lele kinung, ava oalome keke kalipalipita ka pailli nginngina, na keke
mate.
8 Ava pailli kanna palu keke pupai nga mogalo ine pe. Na keke lele bollau ba keke
piau masi. Ba kenakena ka kanna papatu raumana.”

Ka inae Iesus rorolea oru nginngina, na i ke kikiu roma, “Ngaroma agau te nga
omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.”
9 Na barangalele ra kanna keke paturu ta balinglagange Iesus ka pangateningkala
laeala puna.
10 Minmina na i ke role kerea roma, “Nutu ke tunge lomatana te miau ta baina nga
lomiaumatana ka oru re ta Nutu kelangpatalingana nga tava onreke kolulu. Ava iau
nga patenikale pangamologa ta ragau pattoto ta baina:

“ ‘ri ngeke kelkela, ava ke sane ngeke kelapatokona;
ba ngeke longo, ava ka sana nga loreamatana.’

11 “Pangateningkala laeala ore ta agau e taptapue pailli kanname nga ura ka mirana
minakai roma: Pailli kanname ka ri ra pangamologa rae Nutu kanna.
12 Ba pailli kanna reke pupu nga pamau ka i a pangateningkala e ta ragau
reke longe pangamologa ae Nutu kanna, ava ngarume nae Satan nge atu na nge
kapatali ka pangamologa laeala nga lorea. I nge bai minmina ta baina ri manereasa
loreapatokona, nae Nutu ke sane nge ravulele rea.
13 Ba pailli kanna reke pupu nga mogalo ina i a lollo ka i a pangateningkala e ta
ragau reke longe pangamologa ae Nutu kanna, na keke kampite ba keke sereng te.
Ava ri ka tongarea kena ma pailli kanna a kulana sane sigilu lakallo ta mogalo. Ri ka
loreapatokona ta pangamologa ae Nutu kanna ka kae palu, ava ka ina avangame ke
lele na keke ka'e lopatokona laeala ae ri.
14 Ba pailli kanna reke pupu ngaliua nga oalo ra matarea ka i a pangateningkala e ta
ragau reke longe pangamologa ae Nutu kanna, ava oru re nga mogalo laekia e ngape

ra ri ka loreavavai tao, ba oru re nga mogalo laekia e ngape reke pepe beke kelamasi
ra ri ke mate rea keke kalipita rea, na ke sane ke matua.
15 Ava pailli kanna reke pupu nga mogalo ine pe ka i a pangateningkala e ta ragau
reke longe pangamologa ae Nutu kanna, na keke kampite nga lorea reke pepe. Ba ka
loreasoalipite, minmina na ri ka tongarea kena ma bega e meisgingging be piau masi
ba ka kanna papatu."

Pangateningkala E Ta Lama E Tunge Olamana Nga Osuguna

16 Nae Iesus ke role ka pangateningkalangana bole roma, "Agau nge tonge lama na
ke sane nge pakompite ka otte. O ke sane nge pasasalue ta nia siana. Ke sa. I nge
patarapaia nga pangatara te ta baina reke lu ngeke kela nga olamana.
17 Iau ka role minmina kurumea, ngarume nae Nutu ke la pangapotange orume
kinung ra ragau ke pako rea sonrau. Ba orume kinung ra ragau ke talu rea sonrau
keke la leleng nga olamana ngarume.
18 Minmina na miau ngaka longo masi nasai. Nutu ke la tungnge lomatana papatu
muni ta agau a kana lomatana nga baina i nga kana lomatana papatu raumana. Ava
nga agau a sana kana lomatana, Nutu ke la ravungpatali ka lomatana ae i e sina nga
baina i sana nga kana lomatana bavakena."

Iesus Rakia Memena Mannangana

19 Nae Iesus naname ba teiteikia memena keke atu ta ri kelange, ava maluame ka ri
papatu raumana. Minmina na ri keke baililli ta loanga kokoro te i.
20 Na agau te ke role kae Iesus roma, "Name bae teiteikone memena keke maisinsi
io ngapotu, ba keke matea ta ri kelanga one."
21 Avae Iesus ke ale agau laeala ka rolengana ka ragau reke momo roma, "Nau
bae teiteikau memena ka ri ra ragau reke longe pangamologa ae Nutu kanna beke
lolakurumea."

Iesus Ke Role Na Sauu Ke Malo Mana

22 Ka kae te nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, "Ita ngaka loa ta me a
sivoli bavana tetoto." Minmina na ri keke taepatae nga manang te na keke kalapatae.
23 Ba ka ineke lola, nae Iesus ke kenrarau. Na sauu e bollau ke lelekala rea nga me a
sivoli, ba maliliugame keke tugutatao ta manang lona. Minmina na manang ke bai ta
i maraleng kerea.
24 Na keke loa eke pangoe ka rolengarea roma, "Avolau, Avolau. Ita kaka
marannrale!"
Minmina na i ke sigipaga na ke baullupite sauu ba miniuame reke balikolkolo, na
keke malo bavakena.
25 Na ke ballage barangalele ra kanna roma, "Ka ma sana lomiaupatokona?"
Ka ina barangalele ra kanna ke kele ollaeala e lele, na keke matau ba keke kallo. Na
keke palirole kerea roma, "Tai ikia nge aekia? I ke bapage sauu ba miniuame na keke
longo te i mana."

Iesus Ke Taomalage Kannu Reke Sosoali Nga Agau Te

26 Na keke loa eke lele nga ine ngae Gerasenesme e momo nga sivoli bavana tetoto
ngae Galili.
27 Ba ka inae Iesus solele nga manang, na agau ora kannu reke sosoali ke momo nge
i ba ka i a agau te e nga maga kunna laeala e bollau ke atu te i. Na agau laeala ke sane
sisinsilia malo, ba i ke sane momo innta nganige nga bale. I ke mommo mana nga
bavengeme reke tatalue ragau reke mate ngi.
28 Na ka ina agau laeala kele Iesus, na i ke reli kaligi ka toangaraungana nge Iesus
kaena puna. Ba ke tanikale Iesus roma, "Iesus, Nutu E Ngailu Raumana Tuna, one ko
bai ta maingamia kau? Ka tanikala one ta one sano ngo pamiralali iau!"

29 I ke tanikala minmina kurumea, pala nae Iesus ke bapage kannu laeala e soali ta
i lelengmalaga patali nga agau laeala. Ka kae papatu, na kannu laeala e soali ke luluia
mirana ba ke pasigsigia. Ba ragau keke samapitpite kamaname ba kaename ka oalo
ra sene, ba keke ellapatantali te i. Ava i ke burumotmotue oalo nginngina ba kannu
laeala e soali ke kaka kia ta ina nga sana ragau ngi.
30 Ka bainae Iesus ke ballage roma, “Giang nge tai?”
Na i ke ale roma, “Barana.” I ke role minmina kurumea, kannu barana reke sosoali
keke luia mirana.
31 Ba kannu nginngina reke sosoali keke tanikalkale Iesus ta i sane nge balu rea ta
lulu a sana puna.
32 Na ka gie barana te ke kaninni nga inaeala nga kapangng. Minmina na kannu
nginngina reke sosoali keke tanikale Iesus ta i nge balu rea lakallo ta gie barana laeala.
Nae Iesus ke ngatakala rea.
33 Na ka ina kannu reke sosoali ke lelemalaga patali nga agau laeala, na keke luia
gie nginngina. Ba gie barana laeala ke tumvalivu maling nga ina i a mantapu, na ke
toarallu kerea nga me a sivoli. Na keke marale ba keke mate.
34 Na ka ina ragau reke ellapatantali ta gie nginngina ke kele ollaeala e lele, na keke
ka'e inaeala. Na keke ture ngallo nga maga kunna e bollau ba nga iname kalaoveka
nga inaeala.
35 Na ragau reke longe keke atu ta kelange ollaeala e lele. Ba ka ineke lele nge Iesus,
na keke kele agau laeala e pala na kannu reke sosoali ke momolu nge i. Ava sonrau
na ramana ke pe ba ke tattara ka lungapaga kokoro nge Iesus kaena puna. Ba ka ina
ragau nginngina reke atu ke kele, na keke matau raumana.
36 Na ragau reke kele inae Iesus taomalage kannu reke sosoali keke ture oru reke lele
ta ragau reke atu. Keke turu ta inae Iesus papea agau laeala ora kannu reke sosoali ke
momolu ngia pala.
37 Na ragau kinung re nga ine ngae Gerasenesme ka loreasoali, na keke ballage Iesus
ta i nge ka rea. Nae Iesus ke taepatae nga manang ta i kangagaliu.
38 Na agau laeala a kannu reke sosoali ke kapatalia ke botu ta i loangakurumea Iesus,
avae Iesus ke bokale ka rolengana roma,
39 “Ngo galiu ta maga na ngo ture taru rae Nutu kuma ki nge one.” Minmina na agau
laeala ke loa, na ke turu kalaoveka nga maga kunna e bollau ka taru rae Iesus kuma
ki nge i.

Iesus Ke Pasigipage Goe Avale E Mate

40 Na maluame keke momalle Iesus nga me a sivoli bavana a i momo ngia pala,
minmina na ka ine galiu na keke tagukama kia.
41-42 Na agau te a giana nge Iairus a i a kelangpatali nga bale a sinagog ke momo. Ba
agau laeala tuna piau a nena pesingmatana tangulelu ba lua ke kokoro ta i mateng.
Minmina na i ke loa te Iesus ba ke pupu kokoro ta kaena puna, na ke tanikale Iesus ta
i loangakurumea ta bale ae i.
Ba ka inae Iesus tatao e lola, na ragau papatu keke pavimvi rea nge i.
43 Na avale te ke momo nga inaeala kala nge ri. Ka i a avale ore tattara ka luvo ka
kaeme kinung ka pesingmataname ka ri tangulelu ba lua, ava ka sana agau te ora kana
ka gingginga ta i pangapenge soaling laeala ae i.
44 Na avale laeala ke loa kokoro te Iesus nga gina, na ke kali ka lungapaga ae i sigina
matana. Ba ka panna laeala mana, na totona taongana ke rongo.
45 Nae Iesus ke ballaga roma, “Tai ke kali kau?”
Ba ka ina ragau kinung ke kauli, nae Pita ke role roma, “Avolau, malua ke ponu ba
keke pavimvi rea nge one.”

46 Avae Iesus ke role roma, “Ke sa. Agau te ke kali kau ta gingginga palu keke
lelemalaga nge iau ta pangapenge agau laeala.”
47 Na avale laeala ka lonamatana roma, i ke sane la konga. Minmina na i ke atu
ka mirana mammalungana, na ke pupisigi ngamuga nge Iesus. Na i ke turupota nga
ragau kinung ragurea ka ine kali kae Iesus na mirana ke pe.
48 Nae Iesus ke role kia roma, “Tugu piau, lopatokona ae one ke pape one. Ngo loa
ka lomannmannangana.”
49 Ba ka inae Iesus pamolloga tale, na agau te e pa nga bale ae Iairus a i a
kelangpatali nga sinagog ke lele. Na agau laeala ke role roma, “Sano ngo ballage
apangalomatanakana ta i loanga muni, ta tungu piau ke mate tapu.”
50 Ava ka inae Iesus longe ollaeala, na ke role kae Iairus roma, “Sano ngo matau. Nga
longopatokona mana te iau, na i ke la penga.”
51 Ka ina ri ke lele nga bale ae Iairus, nae Iesus ka sana omona ta agau te nge
lukurumea, kana kae Pita, bae Ion, bae Iems, ba goe tamana bae naname mana.
52 Na ragau kinung keke tantani beke ollekannu ta goe laeala. Minmina nae Iesus ke
role kerea roma, “Manemiausa taning ta i ke sane mate, ava ke kenrarau.”
53 Na ka inae Iesus role minmina, na ri keke malilia ta ka loreamatana roma, goe
laeala ke mate tapu.
54 Avae Iesus ke kampite goe laeala avale kamana, na ke role kia roma, “Tugu piau,
ngo sigipaga!”
55 Minmina na goe laeala kannuna ke lupage muni, na ke sigipaga bolvole. Nae Iesus
ke role kerea ta ri tunga kana kaning ta baina goe laeala nge kani.
56 Na goe laeala tamana bae naname keke kallo, avae Iesus ke parototokala rea ta ri
nga manereasa turung ta agau te ka taru e lele.

9

Iesus Ke Bamalage Pana Tangulelu Ba Lua

1 Nae Iesus ke kiukinunge Pana Tangulelu Ba Lua, na ke tunge gingginga ba giana
ginggingngana te ri ta baina ri ngeke taomalage kannu reke sosoali nga ragau ba ngeke
rongo ka soaling matantana.
2 Ba i ke ba rea ta pulingmalagange pangamologa e ta Nutu kelangapatalingana ba
ta ri pangapenge ragau ra karea ka soaling.
3 Ba pala ta ri loanga, na i ke role kerea roma: “Miau sana ngaka loa ka oru re
nga taonga basema: to e nga kalaunge taongamiaungana, ba bising, ba kaning, ba
lollokanna. Ba sana ngaka paue lungapaga tetoto.
4 Na nga ina miau ngaka lu nga bale te, na ngaka momo nga bale laeala ta nge lele
ina miau ngaka ka'e maga kunna laeala e bollau.
5 Ava ngaroma ragau ke sane ngeke tagukama kamiau, na ngaka lulupatali ka
magavusa nga kaemiau sianame nga ina miau ngaka ka'e maga kunna laeala e bollau.
Ka la i a killa a panaunga te ri roma, keke baia bainga e soali.”
6 Ka baina barangalele rae Iesus kanna keke tutapu ta maga kenakena, ba keke
pulimalaglage pangamologa ae Nutu kanna e pe. Ba keke papepea ragau nga iname
kinung.
7 Nae Eroto a i e kapunu nga gavaman e ngae Rom nga inaeala ke longe pangamologa
re ta oru nginngina rae Iesus ba barangalele ra kanna ke kumkuma ki. Ba i ka
lonatangtang raumana kurumea, ragau palu keke rorole roma, Ion E Nga Pangamagoe
ke sigipaga nga mateng na ke kumkuma ka oru nginngina.
8 Ba palu keke rorole roma, Ilaia ame mate pala ava ke lele muni. Ba palu muni keke
rorole roma, agau te e toe Nutu kaona e mate pala ava ke mauli muni.

9 Avae Eroto ke role roma, “Iau ka battote Ion ganna tapu. Ava tai ikia mannangana
a iau longlonge oru kokorai ra i umma ki?” Minmina na i ke amva ta i kelange Iesus.

Iesus Ke Pakania Ragau Ka Ri 5000

10 Na ka ina aposel rae Iesus ke galiu, na keke ture oru ra ri ke kuma ki te Iesus. Na i
ke loa kerea, ba keke ka'e maluame, na keke loa ta maga kunna e bollau a giana ngae
Betsaira.
11 Ava maluame ka loreamatana ka loangarea, na keke kutapu kurume rea. Nae
Iesus ke tagukama kerea, ba ke pulimalage pangamologa e ta Nutu kelangapatalingana
te ri. Ba i ke papea ragau re nge ri ra karea ka soaling.
12 Na ka laio ina kae barelulu, na Pana Tangulelu Ba Lua keke loa te Iesus, na keke
role kia roma, “Ngo ba'e maluame ngeke loa nga baina ri ngeke sili karea kaning
kalaoka ba mallerea nga kenong nga maga nginngina, ta ita kaka momo nga malle
a sana kaning ngia.”
13 Avae i ke ala rea roma, “Miau ngaka tungu karea kaning.”
Na keke ale roma, “Ngaroma mangng sana nga loa ta koling maluame karea kaning,
na ita ka la maingamia ta ka kamangnga bereteme ka ri lima ba lea lua mana rikorai?”
14 (Ba ka kae laeala na ke kela basema ra panung ka ri 5,000 keke momo.)
Nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Ngaka role kerea, na pana
giaukaina lua ba tangulelu ngeke tara nga ginunga kenakena.”
15 Ka baina barangalele ra kanna keke kuma minmina, na ri kinung keke tara.
16 Nae Iesus ke rave bereteme ka ri lima ba lea lua nginngina, na ke kelapatae ba
ke kalapage Nutu. Na i ke regipale bereteme ba ke kole leame. Na ke tungu rea ta
barangalele ra kanna ta ri tavoanga ki nga ragau.
17 Na ragau kinung keke kani ba keke rongo ka loreanganame ka kaning laeala. Na
barangalele rae Iesus kanna keke ravukinunge kaning kaloname reke kanilele rea, na
keke paponue guratame ka ri tangulelu ba lua ki.

Pita Ke Turunana Roma, Iesus Ka I Ae Karais

18 Ka kae te, na barangalele rae Iesus kanna keke momo kala nge i ka ina i kavkava
mana me i. Minmina na i ke ballaga rea roma, “Maluame keke rorole roma, iau a tai?”
19 Na ri keke ale roma, “Palu keke rorole roma, Ion E Nga Pangamagoe ame mate ave
mauli muni. Ba pattoto keke rorole romae Ilaia. Ba palu muni keke rorole roma, agau
te e toe Nutu kaona ore mate pala ave mauli muni.”
20 Nae Iesus ke ballaga rea bole roma, “Ava miau kakorong, kaka role roma, iau a
tai?”
Nae Pita ke ale roma, “Ka one ae Karais laeala orae Nutu ba'e.”
21 Nae Iesus ke tunge pangamologa e gingging te ri ta ri nga manereasa turunge
ollaeala ta ragau.
22 Ba ke role bole roma, “Agau Tuna ke la kaningmainge miralali papatu. Bae Iurame
ravollalaukerea memena, ba re kapunu nga pirisme, ba ra pangalomatanakana nga
bangapagame, ri nginngina kinung keke la tangunglelenge. Ba ragau ngeke balia, na
nge mate. Ava nga kae a mologi ngarume nga matengana, na i ke la sigingpaga muni.”
23 Na i ke role ka barangalele ra kanna ba ta ragau kinung bole roma, “Ngaroma
agau te nge bai ta atung kurume iau, na i nge bali ka gina ta i muni lonamatenganame
ba nge rave maiskovu ae i ka kaeme kinung, na nge tataokurume iau.
24 Iau ka role minmina kurumea, agau e bai ta ravunglelenge i muni maulingngana
ke la pangasanrea kia. Ava agau e pasanrea ka i muni maulingngana kurumea
taongakurumengana kau ke la ravunglelenge maulingngana.
25 Iau ka role minmina kurumea, agau ke la ravunge taru, ngaroma i nge rave orume
kinung reke pepe nga mogalo laekia e ngape sonrau, ava ngarume na i muni nge
sanrea?

26 Iau ka role minmina kurumea, agau a balenglengea ta turungpotange lopatokona
ae i te iau ba ta pangamologa ra kanau sonrau, Agau Tuna ka la balenglengea ta agau
laeala ngarume nga ine nge atu ngallo nga olamana ae i e toakala kala nga Tamana ba
anggelo reke tupu lamarea e toakala.
27 Ava iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, palu nge miau raka
meisinsi ikia ke sane ke la mateng ta nge lele nga ina ri ke la kelange Nutu
kelangpatalingana."

Iesus Mirana Ka Kelangana Toto

28 Na ka kaeme ka ri basema lima ba mologi ngarume nga Iesus pangamologangana
nginngina, na i ke rave Pita, bae Ion, bae Iems kala nge i. Na ke loapatae nga kapangng
te ta i kavang te Nutu.
29 Ba ka ine kavkava, na mirana ka kelangana toto. Ba lungapaga rae i keke
kavauvaunga raumana ba ka lamarea raumana.
30 Na rapanung lua keke lele nga olamana e toakala, na keke pamolloga kala nge
Iesus. Ba pana lua nginngina te ka i ae Moses ba te ka i ae Ilaia.
31 Keke pamolloga ta isura, nae Iesus la kange mogalo laekia e ngape nga ine nge
mate ngae Ierusalem.
32 Nae Pita kala nga balingana memena keke kenrarau. Ava ka ineke lala kerea, na
keke kele Iesus lamanangana ba pana lua ineke maisinsi kala nge i.
33 Na ka ina pana lua nginngina ke bai ta kange Iesus, nae Pita ke role kia roma,
"Avolau, ke pe ta mangng momong nakai. Mangng ka la pangamaisinge balvaleme ka
ri mologi nga baina nga ningi te, bae Moses nga nena te, bae Ilaia nga nena te bole."
(Avae Pita ka sana lonamatana ka taru a i rorolea.)
34 Ba ka ine pamolloga tale, na mumukua te ke lele ba ke gasipita rea. Ba keke matau
ka ineke taolu kerea nga mumukua laeala.
35 Na kaling te ke lelemalaga nga mumukua laeala ka pangamologangana roma,
"Aekolong ka i ae Tugu ora iau tore. Ngaka longo te i!"
36 Ka ina kaling laeala lele tapu, na keke kele Iesus ine momo mana me i. Na
barangalele rae Iesus kanna keke malopite ollaeala mana nge ri, ba ke sane ke ture
ollaeala a ri ke kele ta agau te ka kae nginngina.

Iesus Ke Papea Goe A Panung Ora Kannu E Soali Lupage

37 Me ngangaila, nae Iesus kala nga pana mologi nginngina keke sopisigi nga
kapangng. Na malua e bollau keke atu te i.
38 Na apanung te ngaliua nga malua laeala ke kiu te Iesus roma, "Apangalo-
matanakana, iau ka tanikala one ta ngo kalaue tugu, ta ka i a goe kena mana ae iau.
39 Ka kae papatu na kannu te e soali ke umma ta ravungpitange, ba ka ina kannu
laeala e soali nge rapite, na i nge reli bolvole. Ba kannu laeala nge tamali kia ka
lulungmatagangana kia, na kaona mena e kavauvaunga nge olle. Ba kannu laeala
e soali ke sane kaka'e, ba ke umma ta baingasoalinge raumana.
40 Ba iau ka tanikale barangalele ra kaning ta ri taongamalagange, ava ka sana karea
gingginga."
41 Nae Iesus ke ale roma, "Miau ra ragau raka momo sonrau, ka sana lopatokona nge
miau, ba lomiaume ke sane ke tupu. Iau ka la momong kala nge miau pa pia muni?
Ba ka la kalaungapaga miau pa pia? Atu ka tung nasai."
42 Ka ina goe laeala lola te Iesus tale, na kannu e soali ke tamali kia ta mogalo ka
lulungmatagangana kia. Avae Iesus ke sanggipite kannu laeala e soali, na goe laeala a
panung ke pe. Nae Iesus ke tungugaliue te tamana.
43 Ba ragau kinung keke kallo ka kelangareangana ka Nutu ginggingngana.

Ava ka ina ragau kinung ke umma ta magionga raumana ta oru nginngina rae Iesus
kuma ki, na i ke role ka barangalele ra kanna roma,
44 "Ngaka longo masi ta pangamologa laekia a iau la roleng ka miau kia. Ragau keke
la ulonge Agau Tuna nga reke bai ta baingasoalinge kamareame."
45 Ava barangalele ra kanna ka sana loreamatana ka pangamologangana laeala
mirana. Ka sana loreamatana kurumea, Nutu ke pakoea nge ri ta baina ri sane ngeke
longopatokone. Ba keke matautau ta ri balinglagapitange Iesus.

Tai Ka La I E Kapunu

46 Na palingtete te ke lele ngaliua nga barangalele rae Iesus kanna ore ta tai e nge ri
ka la i e kapunu.
47 Avae Iesus ka lonamatana ka lovaingana matana a taru ke momo ngallo nge ri.
Minmina na i ke rave goe apanung ore sina, na ke pamaisia nga bavana.
48 Na ke role kerea roma, "Agau a lonangatakale agau a sana giana basema goe
tulaekia e sina ka lonangatakala iau. Ba agau a lonangatakala iau ka lonangatakale
Nutu e ba iau bole. Agau e ulopisigia i muni ngape be kalaulaue miau kinung, agau
laeala ka i e kapunu nge miau."
49 Nae Ion ke role roma, "Avolau, mangng ka kele agau te ore taomalaglage kannu
reke sosoali ka gianga, ava i ke sane tatao kala nge mangng kurume one. Minmina na
mangng ka role kia ta i nga manenasa kumangng ka ollaeala."
50 Avae Iesus ke ale roma, "Manemiausa bongakalange kurumea, agau e sane
sanangkalkala miau ke kalaulau miau."

Sameriame Ke Sane Ke Rave Iesus

51 Na kae e ta Nutu ravungpataenge Iesus ta mallena nga tava ke lele kokoro,
minmina na i ka lonangana mannangana ta i loanga tupu tae Ierusalem.
52 Ka baina i ke ba'e ragau ka pangamologa pala ta maga kunna te e bollau ae ngae
Sameriame ta baina ri kalingtupunge orume.
53 Ava ragau re nga maga kunna laeala ke sane ke rave kurumea, i ka lonangana ta
loanga tae Ierusalem.*
54 Na ka ina barangalele lua ra kanna ae Iems bae Ion ke kele ollaeala, na ri pana lua
keke ballage roma, "Avolau, ko matea ta mangnga nga bapage sia e ngailu nga tava,
na nge atupisigi ta tonge ra kokorai?"
55 Avae Iesus ke kampiliu, na ke sanggipite barangalele ra kanna nginngina.†
56 Na ri keke loa ta maga kunna tetoto.

Bainga E Nga Loangakurumenge Iesus

57 Na ka ineke tataokurumea pamau, na agau te ke role kae Iesus roma, "Iau ka la
loangakurume one ta ina nge ngaetai ra one la loanga tao."
58 Nae Iesus ke ale roma, "Gauve ra pinolo ka karea malle ta ri momong ngi, ba manu
reke lolo ka ginureame, avae Agau Tuna ka sana mallena ta pakenonge kunna ngia."
59 Ba i ke role ka agau tetoto roma, "Atukurume iau."
Ava agau laeala ke role roma, "Avolau, iau nga loa nga baina nga talue tamau ngana."
60 Avae Iesus ke role kia roma, "Ragau reke mate ngeke talue ragau rae ri muni reke
mate, ava one ngo loa na ngo pulimalage pangamologa e ta Nutu kelangpatalingana."
61 Ba tetoto ke role roma, "Avolau, iau ka la loangakurume one, ava iau nga loa nga
baina nga kelatape re nga balekaina ae iau ngana."

---

* **9:53:** Sameriame ke sane ke matea Iurame ba ri ke sane ke ngatakala rea ta ri nge lola tae Ierusalem. † **9:55:** Lau palu ra ri ke pa rea pala keke ule pangamologa isura e ta Iesus rolengana nga inaekia roma, "Miau ka sana lomiaumatana roma, ka kannu matana e meimia ke momo nge miau kurumea, Agau Tuna ke sane atu ta baingasoalinge ragau maulingarea. Ke sa. Ke atu ta ravunglele rea."

62 Nae Iesus ke ale ka pangateningkala roma, “Agau e loa ta kumangng ave kelkela
lagarume tale, agau laeala ke sana sinakala ta i kumangng nga Nutu kelangpatalin-
gana.”

10

Iesus Ke Ba'e Ragau Ka Ri 72

1 Ngarume nga pangamologa nginngina nae Iesus ke tore pana giaukaina mologi ba
tangulelu ba lua ta ri loanga pala nge i ta maga kunna reke bollau ba ne ngeke sina
bole ra i la loanga tao.
2 Ba i ke role ka pangateningkalangana kerea roma, “Ka kaning papatu nga ura ta
lalanga rea, ava ka sana barangalele papatu ta ravungkinungu rea. Minmina na miau
ngaka kava te Nutu a i a ura tamana ta i bange barangalele ta ri lalang nga ura ae i.
3 Ngaka longo! Iau ka bava miau lagapotu ma sipsip goekia reke momo ngaliua nga
gauve ra pinolo.
4 Ava miau sana ngaka paue bising e sina, o ne bollau, o kesingsilagi palu muni. Ba
sana ngaka maenakinkini nga ina miau ka kele agau te nga pamau.
5 “Ba pala ta miau lunga ta bale, na ngaka role ka tagungkama ngamiaungana roma,
‘Nutu ka lonamannmanna ka ragau reke momo nga bale laekia.’
6 Na ngaroma agau a kana ka lomannmannangana nge momo nangina, na lomann-
manna ae miau nge momo nge i. Ava nge sa, na lomannmanna laeala nge galiu muni
te miau.
7 Miau ngaka momo mana nga bale laeala, ba ngaka kani, ba ngaka inue taru eke
tungu rea te miau kurumea, oru nginngina ka ri ra kumangng a kanmiau alangana.
Ba miau sana ngaka liuapaga kalaoka ta baleme.
8 “Ba nga ina miau nga loalu ta maga kunna te e bollau ba ragau reke momo nga
maga laeala ngeke ravu miau, na ngaka kania taru ra ri ke silae miau ki.
9 Ba miau ngaka papea ragau ra karea ka soalingme reke momo nga inaeala. Na
ngaka role kerea roma, ‘Nutu kelangpatalingana ke atu kokoro te miau.’
10 Ava nga ina miau nga loalu ta maga kunna te e bollau ba ragau reke momo nga
maga laeala ke sane ngeke ravu miau, na ngaka taolu ta maga liuakia. Na ngaka role
kerea roma,
11 ‘Mangng ka taupunulole magavusa laekia e nga maga kunna ae miau nga
kaemangngme. Taungapunulolo laekia ka i a killa a panaunga te miau. Na miau nga
lomiaumatana alle roma, Nutu kelangpatalingana ke atu kokoro te miau ava miau ka
sana ka ngatakale.’ ”
12 Bae Iesus ke role ka ragau nginngina ra i ba rea bole roma, “Iau nga role kamiau
roma, nga kae e nga kalingnana ngarume, na re nga maga laeala e sane ravu miau
keke la ravunge miralali e bollau raumana nga miralali a ragau re ngae Sorom ke la
ravunge.”
13 Nae Iesus ke rolea pangamologa reke gingging ta maga kunna palu reke bollalau
roma, “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge one ae Korasin! Bae Betsaira, one
bole! Iau ka role minmina ta taroma Nutu kumangngana reke gingging ra miau ka
kela rea teke lele ngae Taia bae Sairon, na teke kampiliue baingarea nganige. Ba teke
lupage lungapaga re nga lotaningngana ba teke tara nga sia puna ka loreataningana
ta baingarea reke sosoali.
14 Ava nga kae e nga kalingnana ngarume, na miau kaka la ravunge miralali e bollau
raumana nga miralali laeala a re ngae Taia bae Sairon ke la ravunge.
15 Bae one ae Kaperneam, ko roma one la ravunge malle a alangpaga e pe e ngailu
raumana ae? Ke sa. One ko la loanga ta malle nga reke mate e momo ngape bavakena.”

16 Bae Iesus ke role ka ragau nginngina ra i ba rea muni roma, “Agau e longo te miau
ke longo te iau. Ba agau e tangulele miau ke tangulele iau bole. Ba agau e tangulele
iau ke tangulelea Nutu e ba iau.”

Ragau Ka Ri 72

17 Na ragau nginngina ka ri giaukaina mologi ba tangulelu ba lua keke galiu te Iesus
ka serengarea, na keke role roma, “Avolau, ka ina mangng ka patoe giang, na kannu
reke sosoali keke longo mana te mangng.”
18 Na i ke ala rea roma, “Ka kaomanna, iau ka kele Satan ginggingngana ke
magogosavele nga gingging ngamiaungana, ba ginggingngana ke pupisigi base saia
lamana e killama nga tava lagape.
19 Iala na iau ka tunge gingginga a kanau te miau, minmina na miau kaka la
taongapai nga mue ra koatali ba onreke unu. Ba ka tunge gingginga a kanau te miau ta
baina miau ngaka parurupisigia Satan ginggingnganame kinung. Ba ke sana nga otte
nge pamiralali miau.
20 Ava miau sana ngaka sereng nga ina kannu reke sosoali ke longo te miau mana.
Miau ngaka sereng roma, Nutu ke pulia mallemiaume tapu nga mallena nga tava.”
21 Ka kae laeala nae Kannu E Tupu ke paserenge Iesus, na i ke role kae Nutu roma,
“Tamau ka one ae Nutu A I A Kelangpatali ngailu nga tava ba ngape nga mogalo.
Sonrau na iau ka kalapaga one. Iau ka kalapagpaga one kurumea ino pakoea oru
kokorai nga ragau re nga mogalo laekia e ngape reke roma ri ra lomatanakana, ava
ko pakosining rea ta ragau ra loreamatana ma goe reke sisina. Iii, Tamau, ko kuma
minmina kurumea, kumangng laeala ke pe raumana nga ragung.”
22 Bae Iesus ke role ka ragau muni roma, “Tamau ke kalatape orume kinung te iau.
Ba ka sana agau te lonamatana kae Nutu Tuna, kana kae Tamana kasikena mana. Ba
bole ka sana agau te lonamatana kae Nutu, kana kae Nutu Tuna mana ba ragau rae
Tuna mate rea ta pangapotange Tamana te ri.”
23 Na i ke ilapaga ta barangalele ra kanna, na ke role kerea mana roma, “Ragau reke
kelkele oru nga miau ka kelkela rea nga loreasereng.
24 Ta iau ka la roleng kamiau ka kaomannmannangana roma, pala na ragau papatu
reke toe Nutu kaona ba kelangpatali papatu keke bai ta ri kelange oru nga miau ka
kelkela rea, ava ke sane ke kela rea. Ba ri keke bai ta longnge oru nga miau ka longlongo
rea, ava ke sane ke longo rea.”

Pangateningkala E Ta Agau Te E Pe E Ngae Sameria

25 Ka kae te na agau a lomatanakana ka bangapagame ke maisi ta i avange Iesus. Na
ke ballage roma, “Apangalomatanakana, iau nga meimia ka baingau, nga baina nga
rave mauling e momo passavele?”
26 Nae Iesus ke ballage roma, “Keke pa'e bangapaga rae Nutu kanna mina ngaetai?
Ba ko meimia ka patongang ki?”
27 Na agau laeala ke ale roma, “Keke role roma, ‘One ngo materaumane Avolau
a i ae Nutu ae one ka long iname kinung, ba ka longmatenganame kinung, ba
ka ginggingangame kinung, ba ka longmatananganame kinung.’ Ba, ‘One ngo
materaumane agau tetoto basema ino materaumana one muni.’ ”
28 Nae Iesus ke role kia roma, “Ko ala masia pangamologa. Ngo kuma minmina, na
ko la momong mauli passavele.”
29 Ava agau laeala ke bai ta turungpatokona roma i e pe raumana. Minmina na i ke
ballage Iesus roma, “Taime ra ragau nga ita ngaka materaumana rea?”
30 Nae Iesus ke ale ka pangateningkala te i roma, “Ka kae te na agau te ke pa ngae
Ierusalem na ke tataopisigi tae Ieriko. Na ka ine tatao nga pamau, na ra golongkana

palu keke kokale ba keke toalale lungapaga ngae i. Na keke balia ba keke ka'e agau laeala ka mateng lalangana.
31 Ngarume na piris te ke tataokurumea pamau laeala. Ava ka ine kele agau laeala, na i ke kavesilelea nga pamau bavana tetoto.
32 Na ka goamomong, na Iura te e nga galiau ae Livai ke lele nga inaeala ba ke kele agau laeala, ava i bole ke kavesilelea nga pamau bavana tetoto.
33 Na agau te e ngae Sameria ke tatao e lola nga pamau laeala bole, na ke lele nga ina agau laeala momo ngia. Nae Sameria laeala ke kele soa laeala ine keno nga pamau ba ka lonananne.
34 Minmina na i ke loa te i, na ke mume bisoname ba ke isi rea. Ngarume na i ke patarapaia nga posi ae i a marana eke patoe ka 'ronki'. Na ke kutapu kia ta bale e nga kenong, ba i ke ellapatali ta agau laeala.
35 Ngarume ka kae tetoto ine bai ta kange bale laeala, nae Sameria laeala ke rave lollokanname ka ri lua na ke tungu rea ta bale laeala tamana. Ba i ke role kia roma, 'Ngo ella ta agau laekia, ava iau nga galiu ngarume muni na nga ulopai munia oru nga one alakale ki.' "
36 Nae Iesus ke ballage agau a lonamatanakana nga bangapaga rae Nutu kanna muni roma, "Na ragau mologi keke lele nga agau laeala, ava tai e nge ri pana mologi nginngina ke matea agau laeala a ragolongkana ke balia?"
37 Na agau a lonamatanakana nga bangapaga rae Nutu kanna ke ale roma, "Agau laeala a lonananne."
Nae Iesus ke role kia roma, "Ngo loa na ngo umma base agau laeala baingana."

Iesus Ke Loa Ta Bale Ae Marta Ri Luae Maria

38 Ka inae Iesus kala nga barangalele ra kanna ke tatao eke lola, na keke lele nga maga kunna te e bollau. Na avale a giana nge Marta ke momo nga maga laeala. Minmina na i ke ballaga ta ri loanga ta bale ae i nga baina i nge silaekala rea.
39 Bae Marta ka teiteikia te ora malaui a giana nge Maria. Nae Maria ke tara nga Iesus kaena puna ba ke longlonge Iesus ine pamolloga.
40 Avae Marta ka lonavavai ta oru nga i kalituptupu rea ta silaengakala, ka baina i ke loa te Iesus ka loangana ka kaona kae Maria, ba ke ballage Iesus roma, "Avolau, ko roma i e pe ta teiteikau kange kumangngame kinung nge iau kasikegu? Ngo role kia nge kalau iau!"
41 Avae Iesus ke ale ka patongana ba ke roma, "Marta, Marta, ka longvavai ba ka longpupu ta oru papatu raumana ngallo nga longo,
42 ava oru kena mana nga longvavai te. Ngo kele. Maria ke tore ore pe raumana ba agau te sane nge rave nge i."

11

Iesus Potongana E Ta Kavang

1 Ka kae te nae Iesus ke kavkava nga malle te. Na ka ina i rongo kavanga tapu, na barangalele a kanna te ke ballage roma, "Avolau, one ngo poto mangng ka bainga e nga kavang base me Ion ine pote barangalele ra kanna."
2 Ka baina i ke role kerea roma, "Ka ina miau ngaka kava te Nutu, na ngaka kava minakai roma:
" 'Tamamangng, ragau nga loreamatana roma ka one o tupu mannangana.
Ngo kuma ka kelangpatalingang nakai ngape.
3 Ngo tunge kaning ra mangng ka kaninni rea ka kae kenakena te mangng ka kae kenakena.
4 Ba ngo osurure baingamangng reke sosoali,

ta mangng muni ka umma ta osungrurunge bainga reke sosoali ra ragau kinung
ke bavai rea te mangng bole.
Ba sono ngo taoamuga ka mangng lakallo ta avangame.' "
5 Na i ke role ka pangateningkalangana kerea roma, "Ngaroma agau te ngaliua nge
miau nga balingana te e tao ka taongana ave lele. Na agau laeala nge loa ta bale a
kolingana tetoto ka rigo tamarakia ba nge role roma, 'Koli, atu ka kau kaning mologi,
6 ta balingau te e tao ka taongana ke atu, na ka sana kau otte ta silaenge.'
7 "Na kolingana laeala e momo ngallo nge ale roma, 'Sono ngo pasigipaga iau
kurumea, biunga ke pulakala tapu ba mangng keke goe rae iau ka keno tapu nga nia.
Ba ka omogusa ta sigingpaga ta tunge kaning te one.'
8 Ngaka longo. Gia a koli ke sane gingging ta i sigingpaga ba tunga kaning ta agau e
momo ngapotu ka rigo. Ava ka ina agau laeala ngapotu kaona gingina, na i nge sigipaga
ba nge tungu raumana kaning kurumea agau laeala lonangana.
9 "Ba iau nga role kamiau roma: Ngaka ballage Nutu, na i ke la tungnge oru a miau
ka ballage te; ngaka tange Nutu, na kaka la kaling pakia; ngaka tute biunga, nae Nutu
ke la pulangpatalinge.
10 Ta Nutu ke la tungnge oru ta agau e ballage te, ba agau e tange Nutu ke la kaling
pakia. Bae Nutu ke pulangpatalinge biunga ta agau e tute.
11 "Palu nge miau ka nerea ka goeme. Na ngaroma te e nge ri nge ballaga miau ta
kana lea te, na miau sana ngaka tunge mue a koatali te i. Ke sa.
12 O ngaroma i nge ballaga ta kana kukulega katona, na miau sana ngaka tunge oru
e tonge ragau ma ore unu te i. Ke sa.
13 Miau ra lomiaume ke sosoali ka lomiaumatana ta tungnge ore pe ta goe rae miau.
Bae Tamamiau e momo nga mallena nga tava ke pe raumana nga tama e nga mogalo
laekia e ngape. Minmina na i ke la tungnge Kannu E Tupu ta ragau reke ballage te ka
kaomannmannangana."

Iesus Bae Beelsebul

14 Nae Iesus ke taomalaglage kannu te e soali. Ba kannu laeala e soali ke bai ka agau
a i luia ta i a kumba. Na ka ina kannu laeala e soali ka'e agau laeala, na agau laeala a
kumba ke pamolloga. Ba maluame keke kallo raumana.
15 Ava palu nge ri keke role roma, "I ke taomalaglage kannu reke sosoali ka gingginga
ae Beelsebul a i a kannu reke sosoali kelangpatali ae ri."
16 Ba ragau palu bole keke bai ta avange. Minmina na keke ballage ta i kumangng
ka killa te e bollau ta pangakosining roma, i ke pa nge Nutu.
17 Avae Iesus ka lonamatana ka oru reke momo ngallo nga gilirea baganame,
minmina na i ke role kerea roma, "Ngaroma ragau reke momo ngape nga kelangpatali
te ngeke palikalipala rea muni, na agau laeala kelangpatalingana ke la soaling
bavakena. Ba ngaroma ragau re nga balekaina te ngeke palikalipala rea muni, na
balekaina laeala ke la pupunga.
18 Ngaroma Satan nge kalipalpale i muni, na kelangpatalingana ke la meising mina
ngaetai? Iau ka role minmina kurumea, miau kaka rorole roma, iau ka taomalaglage
kannu reke sosoali ka Beelsebul ginggingngana.
19 Ba ngaroma iau nga taomalaglage kannu reke sosoali ka Beelsebul ginggingngana,
na barangalele ra kanmiau keke taomalaglaga rea ka tai ginggingngana? Minmina
na barangalele ra kanmiau keke pakosining roma, pangamologa a kanmiau ka sana
kaomanna kia.
20 Ava ngaroma iau nga taomalaglage kannu reke sosoali ka Nutu ginggingngana, na
ollaeala ke pakosining roma, Nutu kelangpatalingana ke lele nge miau tapu.
21 "Ka ina agau a likina nge kampite oru ra kanna nga baling ma akurtalingling nga
bale ae i, na ke sana nga otte nge baisoalia oru nga kanna.

22 Ava ka ina agau tetoto a likina raumana nga agau laeala nge ulopisigia ka likinangana, na agau laeala a likina raumana nge i nge ka ka oru nge nga baling ra i pulia likinangana ki. Ba agau laeala a likina raumana nge tavoa ka oru nginngina nga ragau rae i.
23 “Agau e sane kumkuma kala nge iau ke umma ta sanangkala iau. Ba agau e sane pulikinunge ragau kala nge iau ke umma ta taoange pallua nga ragau.
24 “Ka ina kannu te e soali nge lelemalagapatalia agau, na i nge tatao nga malle reke galgalangngpa ba nge sissilia mallena te e nga pannang. Ava ke sane kalipa ka malle te. Minmina na i nge role roma, ‘Iau nga galiu ta bale a iau momo ngia pala.’
25 Na ka ine nge lele, na nga kelangana ka agau laeala a i ka'e pala i ka tongana kena ma bale a ri ke sakalolellepa'e ba keke pulia orume nga pulingtupungareame.
26 Minmina na i nge loa, na nge ngalue kannu reke sosoali raumana nge i ka ri lima ba lua muni. Na ri keke kinung ngeke rave malle ngallo nga agau laeala. Ba momongolungarea nga agau laeala nge soali raumana nga kannu kena e soali momongana ngallo nge i pala.”

Loserengngana Mannangana

27 Ka inae Iesus pamolloga ta oru nginngina tale, na avale te ngaliua nga maluame ke kiu roma, “Avale e toapisigi one be pasiu one nga lonasereng.”
28 Avae Iesus ke role roma, “Ke pe, ava losereng mannangana ke momo ngallo nga ragau reke longe pangamologa rae Nutu kanna beke loakurume rea.”

Iona Kana Killa

29 Na ka ina maluame ke katukala raumana te Iesus, na i ke role muni roma, “Ragau reke momo sonrau baingareame keke sosoali raumana. Keke matea raumana ta ri kelange killa te e bollau. Avae Nutu ke sane la tungnge killa te ri, ava kana ka killa amae Iona mana.
30 Iau ka role minmina kurumea, Iona lelengana ma killa te ta ragau re ngae Niniva pala ka tongana kena mana ma inae Agau Tuna ka la i a killa te ta ragau reke momo sonrau.
31 Avale a i a kelangpatali pala ngae Siba ke la maising nga kalingnana e bollau ngarume kala nga ragau reke momo sonrau. Na i ke la turungpaga karea kurumea, i ke pa nga mogalo lisina ta longnge lomatana e pe ae Solomon. Ba ngaka kele, agau a lonamatana raumana nge Solomon ikia e momo sonrau.
32 Ba ragau re ngae Niniva keke la maising nga kalingnana e bollau ngarume kala nga ragau reke momo sonrau. Na re ngae Niniva keke la turungpaga reke momo sonrau karea kurumea, ri keke pulivalakale baingarea reke sosoali ba keke tunge loreamatenganame te Nutu ka inae Iona pulimalaglage pangamologa te ri. Ba ngaka kele, agau e bollau raumana nge Iona ikia e momo sonrau.”

Mira Lamana

33 Nae Iesus ke role bole roma, “Agau nge tonge ore tunge olamana, na i ke sane nge talue nga ina i a osuguna ba ke sane nge pakompite bole. Ke sa. I nge patarapaia nga mallena e ngailu ta baina reke lu lakallo ngeke kela nga olamana.
34 Matang kanna ka i a lama ore nga mirang. Ngaroma matang kanna nge kuma masi, na olamana nge ponu nga mirang iname kinung. Ava ngaroma matang kanna nge soali, na osuguna nge ponu nga mirang bole.
35 Minmina na ngaka ella miau masi ta baina olamana e momo ngallo nge miau sana nga i a osuguna.
36 Minmina na ngaroma olamana nge ponu nga mirang iname kinung, ba ka sana nga inte i a osuguna, na mirang iname karolu nga lamarea paliala. Nga tongana kena ma ina oru a lamana tungtunge olamana te one.”

Iesus Ke Turupote Parisiome Ba Ra Pangalomatanakana Nga Bangapagame Baingareame

37 Ka inae Iesus rongo ka pangamologa ta oru nginngina, nae Parisio te ke ballage ta
i kaning kala nge i nga bale ae i. Ka baina i ke lu, na ke tara ka bongapaikalanganakia
ta kaning nga pala.
38 Ava pala ta kaning nae Iesus ke sane mume kamaname kurumea Iurame
baingareangana, nae Parisio laeala ke magio nga kelangana.
39 Nae Iesus ke ale Parisio laeala kelangana ka pangateningkala roma, “Sonrau ikia,
na miau ra Parisiome kaka umma ta pangalellepa'e gato e nga inung ba kato ina nge
ngapotu, ava golong ba oru reke sosoali raumana keke ponu ngallo nge miau.
40 Miau ra sana ramamiau! Nutu ke koipage mira ine ngapotu, ava ke sane koipage
mira ine ngallo bole ae?
41 Ava miau ngaka tunge oru reke momolu ngallo nga gato nge nga inung ba oru reke
momolu ngallo nga kato rae miau ta ra kononi nga baina orume kinung ngeke lelle te
miau.
42 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra Parisiome. Miau kaka lo-
lakurumea bangapaga rae Nutu kanna palu mana. Kaka tungtunge oru kenakena nga
tangulelu nga oru reke sisina te Nutu, basema lau re nga pangamannmannange kaning
ba kaning nge nga ura. Ava kaka umma ta ulongvalakale oru reke bollalau raumana
basema: bainga e nga kalingnana e tupu, ba bainga e nga matengraumanange Nutu.
Ke pe ta miau loangakurumenge bangapaga reke sisina, ava sana ngaka ulovalakale
bangapaga nginngina reke bollalau.
43 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra Parisiome. Miau kaka
materaumane taranga re nga ravollalau nga sinagogme. Ba miau kaka materaumane
ragau pangamologangarea re nga alangapaga miau ka ineke lele nge miau nga malle
re nga banga ka kaning bole.
44 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau. Miau ka tongamiau kena
mana ma baveng nga reke mate ra ragau ke sane ke kela rea, na keke taopai ngailu
ngi. Ba bole ri ka sana loreamatana roma, ri keke momo kokoro nga baveng reke ponu
ka oru reke bona.”
45 Na agau te a lomatanakana ka bangapagame ke ale roma, “Apangalomatanakana,
ka ino role minakong, na ko rolesillolo ka mangng bole.”
46 Nae Iesus ke ale roma, “Ba miau ra lomatanakana ka bangapagame, oru reke
sosoali raumana ngeke lele nge miau bole. Miau kaka patolea ragau ka bangapaga
reke maena raumana, na keke kalilli ta ri paunga rea. Ava miau muni ka sana ka
kala'e kamamiau ririna te mana ta miau kalaunga rea.”
47 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau. Miau kaka kuma ka baveng
nga ragau reke toe Nutu kaona reke mate pala. Ava sisiukamiau memena mana keke
samupunu rea.
48 Minmina mana na baingamiaume keke pakosining roma, miau kaka ngatakale
onra sisiukamiau memena ke kuma kia. Ri keke samupune ragau reke toe Nutu kaona,
ba miau kaka kuma ka baveng ngae ri.
49 Kurumea ollaeala mana, na keke pa'e Nutu lonamatana e pe ine role roma, ‘Iau
ka la bange ragau reke toe kaogu ba aposel rae iau te ri. Na keke la samungpununge
palu, ba keke la pangamiralalia palu bole.’
50 Ri keke la kumangng minmina ta baina alang nga reke toe Nutu kaona totorea e
rava ka kae ngangina nganige ta ke lele ikia e sonrau nge momopai nga ragau reke
momo sonrau.
51 Ke la pangaturu nge Abel totona, na nge atu ta Sekaraia totona a i a agau
laeala eke balia ngaliua nga altara ba bale ae Nutu. Iau nga role kamiau ka

kaomannmannangana roma, Nutu ke la alange oru nginngina nga ragau reke momo sonrau.
52 “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau ra lomatanakana ka bangapagame. Miau kaka kapatali ka kingapola ore kipole pamau e ta lomatana e te Nutu ora kaomannmannangana kia. Miau muni ka sana ka taolulu, ba kaka lengetotokalkale ragau reke bai ta lunga bole.”
53 Ngarume nga kae laeala ae Iesus lelemalaga nga bale ae Parisio laeala, nae Parisiome kala nga ra pangalomatanakana nga bangapagame keke paturu ta toangakininge ka balinglaga reke gingging,
54 ta baina ri ngeke laue nga pangamologangana palu.

12

Iesus Ke Paginggingia Barangalele Ra Kanna

1 Ka ina malua papatu raumana ke katukala ba keke palipaketelalla rea nga ina Iesus momo ngia, nae Iesus ke role pala ka barangalele ra kanna roma, “Miau ngaka ella miau masi ta isi a goanga orae Parisiome.”
2 Ba i ke role bole roma, “Oru ra ri ke pako rea ke sane ke la konga. Ba oru ra ri ke kanggomepita rea keke la potanga ta baina ragau nga loreamatana ki.
3 Oru ra miau ka patpato rea ka rigo keke la pulingmalaglaga rea ka kae. Ba oru ra miau ka magungunu ki nga bale ina nga miau ka enno ngi keke la kuranga ki ngapotu.

Barangalele Rae Iesus Kanna Ngeke Mataue Tai

4 “Ba iau nga role paka miau ra kolingau memena roma, miau ka sana ngaka mataue ragau reke sapune miramiaume, ava ngarume na ri ka sana karea ka gingginga ta bainge otte muni.
5 Ava iau nga papanau miau mannangana ka tai a miau ngaka mataue. Ngaka mataue Nutu a kana ka gingginga ta samungpununge miramiaume ba tamaling kamiau lakallo ta malle a sia e pamiralali passavele. Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaka mataue Nutu.”
6 Bae Iesus ke role bole ta lonana ae Nutu roma, “Ragau kinung ka loreamatana roma, ngaroma agau te ngaliua nge miau nge bai ta banga ka manu palu reke sisina, na i ke sane la ravunge lollokanna papatu ki. Ava miau sana nga lomiauvavai roma, Nutu lonapoge manu nginngina te.
7 Nutu ka lonamatana ka orume kinung ba ke sisitape gilimiau bulvunna reke momo nga kurumiaume. Minmina na sana ngaka matau. Miau kaka bollau raumana nga manume nge Nutu raguna.
8 “Iau nga role kamiau roma, ngaroma ragau ngeke turupote lopatokona ae ri te iau nga ragau ragureame sonrau, nae Agau Tuna ke la turungpota rea nga anggelo rae Nutu ragureame ngarume bole.
9 Ava ngaroma agau te nge kausikala iau nga ragau ragureame sonrau, na iau ka la kausingkale nga anggelo rae Nutu ragureame ngarume.
10 Ba ngaroma agau te nge patoe pangamologa e soali te Agau Tuna, nae Nutu ke la osungrurunge bainga laeala e soali. Ava ngaroma agau te nge rolebainga kae Kannu E Tupu, nae Nutu ke sane la osungrurunge bainga laeala e soali.”
11 Bae Iesus ke role kerea bole roma, “Ka ina miau ngaka tatukurume iau, na ri keke la loanga ka miau ta kalingnana ngallo nga sinagogme. Ba ngeke pamaisi miau nga reke kelapatali ba reke bollau ragureame. Ava miau ka sana nga lomiaupupu ka kae laeala roma, ‘Ita ka la maingamia ka rolengara ba ita ka la roleng mina ngaetai?’
12 Sana nga lomiaupupu ta ka kae laeala mana, nae Kannu E Tupu ke la pangalomatana miau ka pangamologa ra miau ka la rolenge rea.”

Pangateningkala E Ta Agau A Kilipukana A Sana Ramana

13 Na agau te nga maluame ke role kae Iesus roma, “Apangalomatanakana, Tamau
ke matepatali mangng. Minmina na ngo role ka tataokau ta i nge tavoa ka oru ra
tamamangng kanna nge omea.”
14 Avae Iesus ke ale roma, “Aekolong, tai ke puli iau ta baina iau nga kanana ngaliua
nge onemea ba ta tavoanga ka oru nga kanimiau?”
15 Ba i ke role ka barangalele ra kanna roma, “Ngaka ella miau, miau ka sana
nga lomiaumakaˈe oru nge nga mogalo laekia e ngape. Ta ngaroma agau nga kanna
oru papatu o nga ri tutuna mana, na maulingngana ka sana la likinangana ka oru
nginngina ra kanna mana.”
16 Ba i ke role pakerea ka pangateningkala laekia bole roma, “Na ka ina agau a
kilipukana ura ae i ponu ka kaning ka kae te,
17 na i ke role ka i muni roma, ‘Iau ka la maingamia ta sana kau malle ta
alangavaikinunge kaning ra iau?’
18 “Minmina na i ke role roma, ‘Iau nga kalaruse bale kokorai ra iau pullue kaning ra
iau ngi, na nga balipage ne nge bollau nga baina iau nga pullue oru nga iau ba kaning
ra iau kinung ngallo.’
19 Ba iau nga role te iau muni roma, ‘Ka kang oru papatu reke pepe keke enno ngape
ta leleng nga pesingmatana papatu nge ngarume. Minmina na one ngo panna, ba ngo
kani, ba ngo inu, ba nga longsereng mana.’
20 “Avae Nutu ke la roleng kia roma, ‘One ka sana ramang! Sonrau mana ka rigo, na
iau ka la ravunggaliunge matueng. Ava tai ke la ravunge oru kokorong ra one kalitupu
rea te one muni?’ ”
21 Nae Iesus ke role ka pangateningkala rongngana roma, “Ngaroma ragau ngeke
alakinunge oru nga ri muni nge nga mogalo laekia e ngape sonrau ava ke sane ke
alakinunge oru reke pepe nge Nutu raguna, na ri nga tongarea kena ma agau laekia a
sana ramana.”

Sana Nga Lomiaupupu Ta Momongamiaungana

22 Minmina nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Iau nga role kamiau
roma, sana nga lomiaupupu ta momong ngamiaungana roma, ‘Ita kaka la kaninge
taru?’. Ba bole sana nga lomiaupupu ta oru nga miramiaume roma, ‘Ita kaka la
sisilinge taru?’.
23 Momong ngamiaunganame keke bollau raumana nga kaning, ba miramiaume
keke bollau raumana nga lungapagame.
24 Ngaka kele manu ra kaokato, ri ke sane ke tota karea kaning ba ke sane ke umma ta
lalanga rea bole. Ba ka sana kanrea ka malle o bale ta ri pulingkinunge kaningme ngi,
avae Nutu ke pakankani rea. Ba ka miau ra oru reke bollau raumana nga manume!
25 Ba tai e nge miau ka kana ka gingginga ta pulingale kae kena mana ta momongana
gaviling ka lonapungana?
26 Minmina na ngaroma ka sana kamiau gingginga ta kumangng ka otu laeala mana,
ke meimia na ka lomiaupupu ta oru ka sausauna?
27 “Ngaka kele gaivame ineke umma ta leleng. Ri ke sane ke kumkuma ba ke sane
ke saisaia lungapagame bole. Ava iau nga role pakamiau roma, ka inae Solomon
kanserengea mirana raumana, na kaningserengngana laeala ka sana tongana ma te
nga gaiva nginngina.
28 Miau ra lomiaupatokona sina, ngaroma Nutu nge kuma minmina ka pangalupa-
gangana ka bega ba oru re nga mogalo reke momo sonrau ava me ngangaila na ngeke
tamalilu ki ta sia, na i ke la pangalupaga miau mannangana.
29 Minmina na sana ngaka ella raumana ta oru re nga kaningi rea ba oru re nga
inungu rea, ba sana nga lomiaupupu.

30 Ta ra sana ri ra Iura keke tangtange oru nginngina kinung. Bae Tamamiau ka
lonamatana tapu roma, oru palu nga oru nginngina keke bollau raumana nge miau
bole.
31 Ava miau ngaka tange oru re nga Nutu kelangpatalingana, ba i ke la tungnge oru
nginngina te miau bole.
32 “Miau tutuna kokorong, ka sana ngaka matau ta Tamamiau ka lonamannmanna
ta miau kelangapatali kala nge i ngallo nga kelangapatalingana ngarume.
33 Ngaka ba ka oru nga miau nga baina ngaka tunge lollokanname ta ra sillolo. Ba
ngaka kuma ka bising re sane la lavusangng nga ri ra sasaipuna ore nga pulunge oru
re nga Nutu mallena nga tava ngi. Ba nga ri ra sasaipuna ore nga pulinglunge oru re
sane ke la ronga, ba kupeme ke sane ngeke kani rea, ba agolongkana te ke sane nge
loa ta golongo rea bole.
34 Iau ka role minmina kurumea, malle a miau ka umma ta pulingkinung kanmiau
kilipu ngia, ka i a malle a lomiaungana ke la momong ngia bole.”

Ragau Reke Momalla Ta Avolaukerea

35 Bae Iesus ke role ka barangalele ra kanna ka pangateningkala bole roma, “Miau
ngaka momo ka lungapaga ngamiaungana ka lungapaga rae miau, ba lama rae miau
reke toto.
36 Nga tongamiau kena ma ragau reke momalla ta avolaukerea kangagaliungana
nga kaning te ore nga palingravung rea. Keke kuma minmina ta baina nga ine nge
tute biunga, na ri ngeke pulapatalia biunga bolvole te i, na i nge lu.
37 Minmina na ke pe raumana ngaroma avolaukerea nge lelepite ra kumangngatulu
nginngina ra kanna nga ina ri ke momo beke kelkela ta atungngana. Iau nga role
kamiau ka kaomannmannangana roma, avolaukerea laeala nge bai ka sisilingana ma
i a akumangngatulu a kanrea. Ba nge patara rea nga pala ta baina i nge silaekala rea
ka kaning.
38 Ngaroma avolaukerea laeala nge lele ka rigo luana, o pala ta kae marara, o ka
kae mana, na ke pe raumana ngaroma i nge lelepite ra kumangngatulu nginngina ra
kanna nga ina ri ke kalitupe orume tapu beke kelkela te i.
39 Ava nga lomiaumatana roma: Taroma bale tamana ta lonamatana ka kae matana
a taru a agolongkana la atung kia, na i sane te ngatakale agolongkana ta i taongalu ta
bale ba golonge orume.
40 Minmina na miau bole ngaka momo ba ngaka kelkela kurumea, Agau Tuna ke la
atung ka kae matana te a miau ka lomiauvavai roma, ke sane la atung kia.”

Agau E Sane Loatunanne Avolaukia

41 Nae Pita ke ballage Iesus roma, “Avolau, ko rolea pangateningkala laekolong te
mangnga mana, o ta ragau kinung?”
42 Nae Iesus a i ae Avolau ke ale ka pangateningkala te muni roma, “Akumangngatulu
e loatunanne avolaukia ba kana ka lomatana e pe ke meimia ka baingana? Ka i a agau
matana a avolaukia nge pulia ta i kelangpatali ta ra kumangngatulu rae i ba ta i tunga
karea kaning ka kae matana e nga kaning.
43 Akumangngatulu laeala nga lonasereng raumana ngaroma avolaukia nge lele, na
nge kalipa kia ine umma minmina.
44 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, avolaukia ke la pulinge ta i
kelangapatali ta oru ra i kinung.
45 Ava ngaroma akumangngatulu laeala nge role ngallo nge i muni roma, ‘Avolaukau
ke la momong ka panna tane gavili nanguni,’ na i nge paturu ta balinge ra panung ra
kumangngatulu ba ra bale ra kumangngatulu, ba nge kaninni ba nge innu, ba nge
bemve.

46 Na kumangngatulu laeala avolaukia ke la atung ka kae te a akumangngatulu
lonavavai roma i ke sane la atung kia, ba ka kae matana te a i sana lonamatana kia.
Na i nge sapipatoto kia ba nge pulia ta i momong kala nga ragau ra loreakalasa.
47 "Ba akumangngatulu laeala a lonamatana ka avolaukia lonangana ava ke sane
kalitupe orume o ke sane kuma kurumea avolaukia lonangana ke la ravunge saping
papatu.
48 Ava akumangngatulu a sana lonamatana ka avolaukia lonangana ba ke kuma ka
bainga reke sosoali ra karea ka alang ke la ravunge saping tutuna mana. Agau e rave
oru papatu ke la tungagaliue oru papatu bole. Ba keke la balinglage agau eke tunge
oru papatu te i ta i tungagaliue oru papatu muni."

Iesus Ka I A Kalingpala Nga Ragau

49 Bae Iesus ke role ka barangalele ra kanna bole roma, "Iau ka atu ta patungapage
sia nga mogalo laekia, ba ka matea ta i leleng bolvole!
50 Ava pala ka kau ka pangamagoe e nga taongalu nga miralali ma agau eke bolue
ka ine ngeke pamagoea. Ba kaningmai ngaungana ke maena raumana nge iau ka ina
iau la momongkalange pangamagoe laeala rongana!
51 Sana nga lomiauvavai roma, iau ka atu ta pangataramasinge ragau re nga mogalo
laekia e ngape. Iau nga role kamiau roma, iau ka sana atu ta pangataramasinge ragau.
Ke sa. Iau ka atu ta kalingpala rea.
52 Ngarume nga kae laekia, na pana lima re nga balekaina kena ngeke palikalipala
rea. Pana mologi ngeke kalipala rea nga pana lua, ba pana lua ngeke kalipala rea nga
pana mologi.
53 Ri ngeke palikalipala rea. Goe a panung nge kalipala nge tamana, ba goe a panung
tamana nge kalipala nga goe ae i a panung. Ba bole goe a bale naname nge kalipala
nga goe ae i a bale, ba goe a bale nge kalipala nge naname. Ba avale lonapiau bole nge
kalipala nge goenapiau, ba goenapiau nge kalipala nge lonapiau."

Kelangalomatana E Ta Oru Reke La Leleng Ngarume

54 Nae Iesus ke role bole ka maluame roma, "Ka ina miau ngaka kele mumuka ine
kalapallpaga nga bava a kae barelulu ngia, na bolvole mana na miau ngaka role roma,
'Kue ke la tugung.' Na nge tugu.
55 Ba ka ina bovole e pa nga bava te ke inso, na miau nga role roma, 'Kae ka la
mammanangana.' Na nga mammana.
56 Miau ra goangakana! Ka lomiaumatana ta kelangpatokonange oru reke lele
nga mogalo ba nga tava. Ava ke meimia na miau ka sana lomiaumatana ta
kelangpatokonange oru rae Nutu kumkuma ki ka kae laekia e sonrau?
57 "Ba ke meimia na miau muni ka sana lomiaukali paka bainga e pe ta miau
loangakurumenge?
58 Ke base ina one ngo lola kala nga agau a iukia kone ta akalingnanakana. Na ka ina
onemea ngaka tatao tale nga pamau, na one ngo ava ta legengepitakao. Ngaroma one
sano ngo kuma minmina, na i nge utupallala kone kaligi ta akalingnanakana kamana.
Na akalingnanakana nge role ka akurtalingling ae i e tungtunge alanga, na i nge pullu
one nga pulangkala.
59 Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma, one ko sono la lelengmalaga ta
nge lele nga ina one ngo tunge kuru rongana mannangana."

13

Pulingvalakale Bainga Reke Sosoali Ba Tunge Lomatenganame Te Nutu

1 Na ragau palu reke momo ka kae laeala keke turu pakae Iesus inae Pilatus ba'e
ragau ta ri samungpununge ragau palu re ngae Galili ka ineke balipunpune posime
nga tempel ta tunga rea ma ri ra tungame te Nutu.
2 Nae Iesus ke ala rea roma, “Miau kaka roma baling laeala ka i a pangakosining
roma ra nginngina ngae Galili baingareame ke sosoali raumana nga Galili pattoto ae?
3 Nga role te miau, ke sana minmina! Ba ngaroma miau sana ngaka pulivalakale
baingamiau reke sosoali ba tunge lomiaumatenganame te Nutu, na miau bole kaka la
basanga rea.
4 Ba miau kaka roma, pana tangulelu ba lima ba mologi reke mate ka ina bale e loa
lakailu pupupita rea baingareame ke sosoali raumana nga ragau pattoto reke momo
ngae Ierusalem ae?
5 Nga role te miau, ke sana minmina! Ba ngaroma miau sana ngaka pulivalakale
baingamiau reke sosoali ba tunge lomiaumatenganame te Nutu, na miau bole kaka la
basanga rea.”

Pangateningkala E Ta Bega E Sane Piaupiau

6 Na i ke rolea pangateningkala te muni roma: “Bega te e piaupiau ke maisi nga ura
a agau te. Ka kae te na bega laeala tamana ke loa ta baina i kelanga roma, bega ka
kanna palu o ke sa. Ava bega laeala ae i ke sane piaupiau.
7 Minmina na ura tamana laeala ke role ka agau e ellapatali ta ura ae i roma, ‘Koee!
Iau ka pune atung ba kelang ta bega laekia kanna ka pesingmatana mologi tapu, ava
ke sane piaupiau. Minmina na ke sane pe ta i nge maispalikovauu mana nga ura. Ngo
telepatalipisigi kia!’
8 “Na agau e ellapatali ta ura ke ale roma, ‘Avolau, ke pe roma ita ngaka kela te muni
ka pesingmatana kena, ba iau nga kakalopita masia puna muni.
9 Ngaroma sane nge piau ka pesingmatana e ngarume, na iau nga telepisigia. Ava
ngaroma nge piaupiau, na ke pe ta i momong.’ ”

Iesus Ke Papea Avale A Ginasikolo Ka Kae A Sabat

10 Ka kae te a Sabat, nae Iesus ke palomatantana ngallo nga sinagog te.
11 Na ka kae laeala, na avale a kannu e soali pasigikole gina ka pesingmatana
tangulelu ba lima ba mologi ke momo. Na avale laeala gina ke sikolo na ke sana
sinakala ta i pangatupunge gina bavakena.
12 Ava ka inae Iesus kele na i ke kiue avale laeala lagamuga te i, na ke role kia roma,
“Soa avale, iau ka polalelepatali one nga soalingang.”
13 Na i ke pulipaia kamana nga avale laeala, na ka pannasa mana na avale laeala ke
patupe gina. Na i ke paturu ta kalangapage Nutu.
14 Ava agau e kelapatali ta sinagog ke sana lonamannmanna ka inae Iesus papea
avale laeala ka kae a Sabat. Minmina na i ke role ka ragau roma, “Ka kaeme ka ri lima
ba kena re nga kumangng, na ngaroma miau ngaka matea ta pangapenge miramiaume
na ngaka atu ka kae nginngina. Ka sana ngaka atu ka kae a Sabat.”
15 Avae Iesus ke ale roma, “Ka miau ra goangakana! Agau te e nge miau sane nge
kuma ka kumangng e nga polange posi ae i a marana ta baina i nge loa kia ta inung
kana me ka kae a Sabat ae?
16 Ngaka kele avale laekia, ka i ae Abaram sivuna piau ba bole Satan ke piupite ka
pesingmatana tangulelu ba lima ba mologi tapu. Na miau kaka roma i e sane pe ta iau
polangalelepatalinge ka ollaekia e piupite ka kae a Sabat ae?”
17 Ka ine role minmina na ragau reke rolebainga kia ka balenglenge rea, ava
maluame ka loreasereng raumana ta oru reke pepe ra i kuma ki.

Pangateningkala Re Ta Bega Kanna E Sina Raumana Ba Oru E Paluvapa'e Beret

18 Nae Iesus ke ballaga rea roma, “Nutu kelangpatalingana ka tongana kena ma taru,
ba iau nga toe ma taru?”
19 Na i muni ke ale balinglaga ra kanna roma, “Nutu kelangpatalingana ka tongana
kena ma bega kanna e sina raumana ora agau rave, na ke toa'e nga ura ae i. Ba
ngarume na bega kanna laeala ke lele, na ka i a bega. Na manu reke lolo nga tava
keke momo nga kamaname.”
20 Ba i ke ballaga rea muni roma, “Iau nga meimia ka tongau ka Nutu kelangpatalin-
gana ka taru?
21 I ka tongana kena ma isi isunte ora avale te rave, na ke kampiliue kala nga plaua
ine bollau ta ke lele ina isi isu laeala paluvapa'e beret karolu.”

Biunga E Pitu

22 Nae Iesus ke taolu nga maga kunna palu reke bollalau ba maga tutuna palu bole,
na i ke palomatantane ragau ka ine tatao tae Ierusalem.
23 Ba agau te ke ballage roma, “Avolau, Nutu ke la ravunglelenge ragau tutuna mana
ae?”
Na i ke role kerea ka pangateningkala roma,
24 “Ngaka kuma kaligi ta lunga lakallo nga biunga e pitu. Ta iau nga role kamiau
roma, ragau papatu keke la matenge ta ri lunga, ava ke sane ke la totorong ta ri lunga.
25 Na ka ina nga bale tamana nge sigipaga ba nge pulakale bale kaona, na miau
ala ngaka maisinsi ngapotu ka tutungamiaungana ka bale kaona ba taningkala
ngamiaungana roma, ‘Avolau, pulapatalia balkaona te mangng.’
“Ava i nge ala miau roma, ‘Iau ka sana laumatana roma, ka miau re nga ina ngaetai.’
26 “Na miau kaka la roleng roma, ‘Mangng ama kani ba inu kala nge one, ba one amo
palomatantane ragau nga maga kunna nga mangng.’
27 “Ava i nge ale pangamologangamiau roma, ‘Iau nga role kamiau roma, ka sana
laumatana roma, ka miau re ngaetai.
Miau raka bavaia bainga reke sosoali raumana, ka kapatali iau.’
28 “Na miau kaka la kelange Abaram, bae Aisak, bae Iekop, kala nga ragau reke toe
Nutu kaona nga ina ri ke momo ngallo nga Nutu kelangpatalingana. Ava miau ala
ngaka tantani nga malle laeala ba ngingimiaume ngeke tanagnagi ka iukamiaungana
nga ina miau ngaka kele momongamiaungana ngapotu.
29 Ba ragau re nga iname kinung keke la atung, na keke la ravunge mallerea nga
kaning e bollau ngallo nga Nutu kelangpatalingana.
30 Iau nga role ka kaomannmannangana roma, ragau palu re ngarume sonrau, ka
la ngarume na ri re kapunu. Ba ragau palu re kapunu sonrau, ka la ngarume na ri re
ngarume.”

Iesus Lonataningana Tae Ierusalem

31 Ka kae laeala nae Parisio palu keke atu te Iesus na keke role kia roma, “Ngo ka'e
inaekia, na ngo loa ta inte toto, ta Eroto ke bai ta samungpunu one.”
32 Ava i ke ala rea roma, “Ngaka loa ka pangamologa ra kanau ta apatugungtaokana
laeala roma, ‘Iau ka la taongamalagange kannu reke sosoali ba nga papepea ragau
sonrau ba ngangaila, ava nga kae a mologi na iau ka la ronga ka kumangng ra kanegu.’
33 Ava iau ka la taonga sonrau, ba ngangaila, ba nga bongalua bole kurumea, ke sane
pe ngaroma agau te e toe Nutu kaona nge mate nga inte e ngapotu ngae Ierusalem.”
34 Na i ke rolea pangamologa ta ragau re ngae Ierusalem roma, “Kooe miau re ngae
Ierusalem. Miau kaka sapune ragau reke toe Nutu kaona, ba kaka tamalipune ragau
rae Nutu ba rea te miau! Ka kae papatu, nae iau ka bai ta ravungkinunge goe rae miau
ma kukulega e ravukinunge goekia ngape nga papaname. Ava ka sana omomiau.

35 Ngaka kele. Nutu ke sane la momong nga maga kunna laekia e bollau ae miau
tale. Ba iau ka la roleng kamiau roma, miau ka sana ka la kelanga iau muni ta nge lele
nga kae laeala ina miau ka la roleng roma,
'Nutu ke kavitulu raumane aekia e atu nge Nutu a i ae Avolau giana.' "

14

Iesus Ke Papea Agau Te Ka Kae A Sabat

1 Ka kae te a Sabat, nae Iesus ke momo ta kaning nga bale a agau te e kapunu e
kelapatali ta Parisiome. Na Parisio laeala kala nga kolingana memena keke ella te
Iesus ta baina ri turungpaga kana ngaroma i nge baia otte e soali nga ragureame.
2 Ka kae laeala na agau te a kana ka soaling a mira lungana ke momo bole ngamuga
nge Iesus raguna.
3 Minmina nae Iesus ke ballage Parisiome kala nga ra lomatanakana ka banga-
pagame roma, "Ke parototokala ta pangapenge agau ka kae a Sabat, o ke sa?"
4 Ava ri keke rulu mana, ka bainae Iesus ke pulipaia kamana nga agau laeala ba ke
papea mirana. Na ke ba'e e lao.
5 Na ke ballaga rea roma, "Ngaroma agau te e nge miau goe ae i o posi ae i a marana
nge pullu lakallo ta lulu lona ka kae a Sabat, na agau laeala ke la loanga bolvole ta
utungpataenge, o ke sa?"
6 Na ri ke sane ke rolea inte.
7 Bae Iesus ke kele ragau ineke rarave malle ra alangpaga nga pala, na i ke role kerea
ka pangateningkala laekia roma:
8 "Nga ina agau nge baia kaning e bollau e nga palingravung rea, na one sano ngo
tara nga tarangapai a alangpaga. Ta nga sana longmatana roma, kaning tamana ke ba
bole ta agau e bollau raumana nge one, o ke sa.
9 Na ngaroma minmina na agau e ba te one nge atu na nge role kone roma, 'Ngo
tunge tarangapai laekolong te aekia.' Na one ala nga balenglenge one nga ina one tara
ngape.
10 Ava ka ina agau nge ba te one, na one ngo tara ngape nga baina kaning tamana
laeala nge atu na nge role kone roma, 'Koli, ngo tarapai lakailu ta tarangapai e pe.'
Minmina na ala nga one a alangpaga nga kolingang pattoto.
11 Agau a i muni ulopataea giana sonrau, nae Nutu ke la ulongpisiginge ngarume. Ba
bole agau e ulopisigia i muni giana sonrau, nae Nutu ke la ulongpataenge ngarume."
12 Nae Iesus ke role ka agau laeala e ba te i ta kaning roma, "Nga ina one ngo baia
kaning e ka kae luana o ka laio, na sano ngo ba ta kolingang memena, ba tataokone
memena, ba teiteikone memena, ba rakone memena, ba ta ra kilipukana. Ngaroma
one ngo kuma minmina ba ngaroma ri ngeke bagaliu te one, na one alo rave kurung
tapu.
13 Ava nga ina one ngo baia kaning e bollau, na ngo ba ta ragau ra sillolo, ba ra
mirareame ke soali, ba ra mirareame ke mate, ba ta ragau ra matarea kanreame ke
su,
14 nga bainae Nutu nge kavitulu one. Ka kaomanna, ri ka sana karea kaning ta ri
alange kaning ae one sonrau. Ava ngarume, ka kae a reke mate ra baingareame ke
tupu ngeke sigipaga nga mateng, na nga kae laeala mana nae Nutu ke la tungnge alanga
e pe te one."

Pangateningkala E Ta Kaning E Bollau

15 Na ka ina agau te e tattara kala nge Iesus nga pala ke longe pangamologa laeala na
i ke role kae Iesus roma, "Ragau reke la kaning nga kaning e bollau ngallo nga Nutu
kelangpatalingana nga loreasereng."

16 Nae Iesus ke ale ka pangateningkala roma, “Ka agau te ore bai ta kumangng ka
kaning e bollau, ba i ke ba ta ragau papatu ta ri atung ta kaning laeala.
17 Na ka ina kae e nga kaninge kaning laeala e bollau lele, na i ke ba'e akumangn-
gatulu a kanna ta roleng ka ra nginngina ra i ba ta ri atung roma, ‘Ngaka atu, ta iau ka
kalitupe orume kinung tapu.’
18 “Ava ra nginngina kinung keke paturu ta kalangatotokala. Minmina na ne kapunu
ke role roma, ‘Ke pe, ava iau ka kolia ura te ba ka bai ta kelanga te. Minmina na ngo
role ka avolaukone roma, i ke bai ta atung ava ka kana ka kumangng.’
19 “Ba te muni ke role roma, ‘Ke pe, ava iau ka kolia bulmakaume ka ri tangulelu
onre nga kumangng nga ura ba ka bai ta kelangapalipita ka kumangngarea. Minmina
na ngo role ka avolaukone roma, i ke bai ta atung ava ka kana ka kumangng.’
20 “Ba te muni ke role roma, ‘Koli, iau ka kamapitakama gialgiala mana, minmina
na ke isopa ta iau loanga.’
21 “Na akumangngatulu laeala ke galiu ta avolaukia ba ke ture ina ragau nginngina ra
i ba te ri ka sana omorea ta atung. Na ka ina kaning tamana laeala longe pangamologa
laeala, na i ka iukia ba ke role ka akumangngatulu a kanna roma, ‘Ngo loa bolvole ta
iname kinung ngallo nga maga kunna laekia e bollau, na ngo atu ka ra sillolo, ba ra
kaereame ke soali, ba ra matarea kanname ke su, ba ra kaereame ke mate nasai.’
22 “Ngarume na akumangngatulu laeala ke galiu ta avolaukia na ke role kia roma,
‘Avolau, iau ka kuma base ino role kau tapu, ava bale ke sane ponu tale.’
23 “Na avolau laeala ke role ka akumangngatulu laeala a kanna roma, ‘Ngo loa ta
pamau reke bollalau ba pamau reke tao ta iname, na ngo role ka ragau ta ri atung nga
baina bale ae iau nge ponu ka ragau.
24 Ta iau ka la roleng kone roma, ka sana te nga ra nginngina ra iau ba te ri pala ta
ri atung ke la kaningmainge kaning inte mana nga kaning e bollau ae iau.’ ”

Agau Nga I A Barangalele Ae Iesus Kanna Mina Ngaetai?

25 Na malua reke bollau keke tatao kala nge Iesus, na i ke kampiliu te ri ba ke role
kerea roma,
26 “Ngaroma agau te nge atu te iau ba nge bai ta i a barangalele a kanau, na i nge pulia
Nutu lonamatengana ngailu nga tamana lonamatengana, ba naname lonamatengana,
ba napengana lonamatengana, ba goe rae i loreamatengana, ba teiteikia memena
loreamatengana, ba liuna piau memena loreamatengana, ba bole i nge pulia Nutu
lonamatengana ngailu nga i muni lonamatengana. Na ngaroma i sane nge bai
minmina, na i ka sana la i a barangalele a kanau.
27 Ba bole agau e sane tolea maiskovu ae i ta baina i atungkurume iau ka sana la i a
barangalele a kanau.
28 “Ba ngaroma agau te nge miau nge bai ta pangamaisinge bale te e bollau, na nge
meimia? I nge tara pala na nge potopita roma, i ka kanna ka lollokanna papatu ta
rongapatapu ka bale laeala, o ke sa.
29 Ngaroma i nge sane kuma minmina, na i nge pature bale kaena puna likinangana,
ava ngarume na i nge besa ta rongapatapu kia. Na ragau kinung reke kele bale laeala
ngeke rolepagalising kia roma,
30 ‘Aekolong ke pature bale laeala, ava i ke besakale.’
31 “Ba bole ngaroma kelangpatali te nge rome bai ta loanga ta baling kala nga
kelangpatali tetoto, na nge meimia? I nge tara pala na nge potopita roma, galiau ae i
nga baling ke bollau, ava i nga likina ta ulongpisiginge galiau laeala e bollau raumana
muni nge i, o ke sa.
32 Ngaroma nge sa, na i nge ba'e ragau ka pangamologa a legengepitakao ka ina
galiau laeala e bollau momo ngatauga tale.

33 Ka tongana kena ina agau nge bai ta i a barangalele a kanau, na agau laeala nge
potopita pala ba nge kelavalakale oru ra i kinung.”
34 Bae Iesus ke rolea pangateningkala te bole roma, “Ngaroma poae mannmannan-
gana nge rongo, na ka la mannmannangana muni mina ngaetai?
35 Ke sane ke la kalaungapage mogalo kia, ba ka sana la kana kumangng kia bole.
Minmina na keke la saunga kia mana.
“Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.”

15

Pangateningkala E Ta Sipsip A Marana E Taopa

1 Ka kae te, na ragau reke raravukinunge takisme kala nga ragau ra Iurame ke pato
rea ka “ra baingareame ke soali”* keke katukala taliue Iesus, ta baina ri ngeke longe
pangamologangana.
2 Avae Parisiome ba ra pangalomatanakana nga bangapagame keke rolepu kia roma,
“Aekia ka lonangatakalkale ra baingareame ke soali, ba ke kaninni kala nge ri bole.”
3 Nae Iesus ke role kerea ka pangateningkala laekia roma:
4 “Ngaroma agau te e nge miau nga kana ka sipsip ra marana ka ri 100 ava te e nge
ri nge taopa, na i ke la maingamia? Kaka roma, i sane nge ka'e na nginngina ka ri 99
nga malle a i a karakarangana, na nge loa ta i silinge sipsip laeala e taopa ae? Ke sa. I
ke la loanga ta kalingpa kia.
5 Ba ka ine nge kalipa kia, na nge tolea ka serengngana nga singiname
6 galiu muni ta maga. Ba i nge ba ta kolingana memena ba ragau rae i ta ri
katungkala. Na nge role kerea roma, ‘Nga lomiausereng kala nge iau ta iau ka kalipa
ka sipsip ae iau e taopa.’ ”
7 Nae Iesus ke role kerea ka pangateningkala laeala rongngana roma, “Ba ollaeala
ka tongana kena mana ka ina reke momo nga Nutu mallena nga tava nga loreasereng
raumana nga ina agau a bainganame ke soali nge pulivalakale baingana reke sosoali
ba nge tunge lonamatenganame te Nutu. Iau nga role kamiau roma, loreaserengn-
gana laeala ka agau laeala e taopa pulingvalakalangana nge bollau raumana nga
loreaserengngana ka ragau nginngina ra ri 99 reke roma baingareame ke pe tapu.”

Pangateningkala E Ta Lollokanna E Sina E Sanrea

8 Nae Iesus ke role ka pangateningkala bole roma, “Ba ka tongana kena ma avale
te a kanna ka lollokanna iname ka ri tangulelu, ava kena a kunna ngailu raumana ke
sanrea. Na avale laeala nge meimia? I nge tonge ore tunge olamana, ba nge sakalo, ba
nge silia ta nge kalipa kia.
9 Na nga ina i nge kalipa kia, na nge ba ta kolingana memena ba ragau rae i ta ri
katungkala. Ba i nge role kerea roma, ‘Nga lomiausereng kala nge iau, ta iau ka kalipa
ka lollokanna kena ama kanau tapu e sanrea.’
10 Nga role mannangana te miau roma, ollaeala ka tongana kena mana ka ina reke
momo nga Nutu mallena nga tava nga loreasereng raumana nga ina agau a bain-
ganame ke sosoali nge pulivalakale baingana reke sosoali be tunge lonamatenganame
te Nutu.”

Pangateningkala E Ta Agau Te Tuna A Panung E Taopa

11 Bae Iesus ke rorole tale ka pangateningkala muni roma, “Agau te a nena ka goe
lua ra panung ke momo.

---

* **15:1:** Iurame keke patoe ragau re sane ke lolakurumea bangapaga palu rae Nutu kanna ba Iurame baingarea palu ka “ra baingareame ke soali”.

12 Ka kae te na goe a i a lua a taulai ke role ka tamarea roma, ‘Tamau, one ngo tunge
tavoanga rae iau nga oru nga kaning nga iau la ravungu rea ngarume nga matengang
te iau sonrau.’ Minmina na tamarea ke tavoa ka oru ngae i ngaliua nga ri rae tataokia.
13 “Ka kae te ngarume nga kae laeala, na goe laeala a i a lua ke ravukinunge oru ngae
i kinung ba ke kutapu ta ine ngatauga. Na nga inaeala a i momo ngia i ke rongomana
ka lollokanna nga kanna ka kumangngana ka bainga onre sane ke pepe.
14 Ngarume nga ina lollokanna nga kanna kinung ke rongo tapu, na osangana e
bollau ke lele nga ragau kinung nga inaeala. Na goe laeala a taulai matengkanangana
ke punuraumane.
15 Minmina na i ke loa ta kumangngpagakana nga agau te e momo nga inaeala. Na
agau laeala ke bapage ta i nge umma ta pangakaninge gieme nga ura ae i.†
16 Na nga ina goe laeala pakaninte gieme, na i ka lonamateraumane kaning
mamauna ra gieme ina i sana kana kaning. Ba ka sana agau te tunge kaningi palu
te i ta baina i nge kani rea bole.
17 “Ngarume na nia ke lia goe laeala lona galiu roma, ‘Kama matengkaungana punu
iau nakai, ba ka Tamau pia ra karea kaning ba karea kaning kalona papatu bole?
18 Iau nga sigipaga, na nga galiu muni te Tamau ba nga role te i roma, “Tamau, iau
ka baia bainga e soali te Nutu ba te one.
19 Minmina na ka sana iau a pe ta one ngo kava iau ka tung; ngo puli iau ma
akumangngatulu a kaning te mana.” ’
20 Ka baina i ke sigipaga na ke galiu muni te tamana.
“Ava ka ine tatu ngatauga tale, na tamana ke kela pakia ba ka lonananne. Minmina
na i ke pira ta goe laeala ae i, na ke kambago ka loserengngana ka tuna.
21 “Na tuna ke role kia roma, ‘Tamau, iau ka baia bainga e soali te Nutu ba te one.
Minmina na ka sana iau a pe muni ta baina one ngo kava iau ka tung.’
22 “Ava tamana ke role ka ra kumangngatulu ra kanna roma, ‘Ngaka rave lungapaga
e pe raumana bolvole, na ngaka palupage kia. Ba ngaka rave oru e nga patungtala,‡
na ngaka kaliale nga kamana ririna ba ngaka kaliale kesingsilagime nga kaename.§
23 Ba ngaka rave kaning ra ita reke pepe raumana, nga baina ita ngaka baia kaning
e bollau ore nga pangaserenga.
24 Ta goe laekia ae iau ke mate ava ke mauli muni; ba i ke taopa, ava ke taopamalaga.’
Minmina na ri keke paturu ta tuvangataonge.
25 “Ava ka ineke kalituptupe oru nginngina, na goe a agau laeala e kapunu ke
mommo nga ura. Na ka ine atu kokoro ta bale, na i ke longe baunga ba pesing.
26 Ka baina i ke kiue akumangngatulu te, na ke ballage roma, ‘Taru iala?’
27 Na ke ale roma, ‘Teiteikone ke atu ta maga muni, na tamamiau ke bavaia kaning
e bollau ta i ke ravulelea tuna.’
28 “Ava goe laeala e pala ne taopa tataokia ka iukia, na i ka sana omona ta i lunga.
Ka baina tamana ke lelemalaga na ke toapulia lona ta i loanga ta kaning.
29 Ava i ke loa ka kaona ka tamana kumangngana kae teiteikia, ba ke role kae tamana
roma, ‘Ngo kele! Ka pesingmataname kinung, na iau ka umma ma barangalele ae one,
ba iau ka sana longosasa te one. Ava one ko sano baia kaning tunnte e sina mana ta
iau pangasereng kala nga kolingau memena isura.
30 Na ka ina goe laekia ae one e osemana ka oru nga kaning kala nga ravale ra pamau
luana atu, na ko baia kaning e bollau raumana ta tuvangataonge!’

---

† **15:15:** Nga Iurame lopatokonangarea ke parototokala ta agau te nge ri nge kelapatali ta gieme, ba bole ri ka loreapatokona roma, gie ka ora mukuna. ‡ **15:22:** Patungtala ka i a killa roma, goe laeala ka i a agau laeala tuna tale. § **15:22:** Barangaleleme ke sane ke kaliale kesingsilagime, minmina na goe laeala tamana ke kaliale kesingsilagime nga kaename ma killa roma, tuna ke sana i a barangalele ae i.

31 “Na tamana ke ale roma, ‘Tugu, one ko pune momong kala nge iau ka kaeme
kinung, ba oru nga iau kinung ka oru ra one.
32 Ava ita ngaka paserengea teiteikone laeala lelengana ta i ke base ma i e mate ava
ikia e mauli muni, ba ke taopa ava ke taopamalaga muni.’ ”

16

Pangateningkala E Ta Agau A Kamongpalipiliukana

1 Nae Iesus ke role ka pangateningkala te ta barangalele ra kanna roma, “Ka
barangalele a sisinglollokannakana te ke momo. Ba ragau keke turupaga kana roma,
i e osipatele ka oru ra avolaukia a i a kilipukana kanna.
2 Minmina na avolaukia ke kiulue, na ke ballage roma, ‘Ka longe tarume ko kuma
ki? Iau ka bai ta kelange oru ra one kuma ki nga oru ra kanegu, ta ka sana la one a
asisinglollokannakana ae iau muni.’
3 “Minmina na asisinglollokannakana laeala ke role ngallo nga lona roma,
‘Avolaukau ke rong kau nga kumangng a kanegu, ava sonrau na iau ka la maingamia
ka momongau? Iau ka besakale kumangng e nga kilingi mogalo, ba ka balenglenge iau
ta kangalunga kanau lollokanna.’
4 Na i ka lonagomgome roma, ‘Ka laumatana ka ora iau la kumangng kia nga ina
avolaukau nge tao iau nga kumangng laekia. Iau ka la kumangng ka bivingtao te ta
baina reke sane ke ale avolaukau lollokanna ra kanna tale ngeke ravu iau ta bale nga
ri.’
5 “Minmina na i ke kikiue kenakena re sane ke ale avolaukia lollokanna ra kanna
tale. Na ke ballage ne kapunu roma, ‘One ko rave avolaukau oru ra kanna pia?’
6 “Na agau laeala ke ale roma, ‘Saulang reke papone gatome ka ri 800 ki.’
“Minmina na asisinglollokannakana laeala ke role kia roma, ‘Ngo rave lau a kaning
nga alange orume ba ngo tara bolvole, na ngo osurure 400, ava ngo alamane 400.’
7 “Ngarume na ke ballage agau a lua roma, ‘One ko rave avolaukau oru ra kanna
pia?’
“Na agau laeala ke ale roma, ‘Pailli kanna bising kiame ka ri 1000.’
“Minmina na asisinglollokannakana laeala ke role kia roma, ‘Ngo rave lau a kaning
nga alange orume, na ngo osurure 200, ava ngo alamane 800.’
8 “Na asisinglollokannakana laeala avolaukia ke kinpataea asisinglollokannakana
laeala giana kurumea kumangngana ina i lonakanana masia ragau loreavainganame.
Iau ka role minmina kurumea, ragau re nga mogalo laekia e ngape sonrau ka lorea-
matana masi ta loreakananna masia ragau ra tongarea me ri muni loreavainganame.
Ba lomatana laeala ae ri ke bollau nga ragau re nga olamana loreamatanangana ka
kumangng laeala.
9 Minmina na iau nga role kamiau roma, nga lomiaukanana masia lollokanna ba
oru re nga mogalo laekia e ngape re ke la ronga mana. Na ngaka tungumana rea ta ra
sillolo nga baina Nutu nge ravu miau ta malle reke momo passavele ngarume.
10 “Agau a lonakala ka kumangngana e sina ka la lonakala ka ne bollau bole. Ba agau
a lonakalasa ka kumangngana e sina ka la lonakalasa ka ne bollau bole.
11 Minmina na ngaroma miau nga lomiaukalasa ka lollokanna ba oru re nga mogalo
laekia e ngape, nae Nutu sana la lonakala kamiau ka oru reke pepe reke momo
passavele.
12 Ba ngaroma miau nga lomiaukalasa ka oru ra sana ri ra oru ra kanimiau, na tai
nge tungu kanmiau oru te miau?
13 “Agau a i a akumangngatulu sane nge kuma nga ravollalaume ka ri lua. Ta i nge
bai'iu ka te ba nge materaumane te. O i nge loatunanne te ba nge malaipatantalia te. Ba

miau ka tongamiau kena mana ma ollaeala. Ka sana kamiau gingginga ta kumangng te Nutu kala nga oru re nga mogalo laekia e ngape kinung.”
14 Na Parisiome ra ri ra matengraumana lollokannakana keke longe pangamologa laeala na keke kelapagalising kae Iesus.
15 Na i ke role kerea roma, “Ka miau ra ragau raka ulopatae miau nga ragau ragureame roma baingamiaume ke pepe, avae Nutu ka lonamatana ka lomiaume. Iau ka role minmina kurumea, oru ra ragau ke alapaga rea ka koirea bona nge Nutu raguna.”

Potong Palu Muni

16 Bae Iesus ke role ka potong palu muni roma, “Keke pulimalage bangapaga rae Moses kanna ba pangamologa ra ragau reke toe Nutu kaona kanrea ta ke lele nga kae rae Ion. Ba nga kae rae Ion ta ke lele ikia e sonrau, na keke pulimalaglage pangamologa e pe e ta Nutu kelangpatalingana. Ba ragau papatu keke kalilli ta ri lunga ngia.
17 Ke ate ta tava ba mogalo laekia ronga,* ava ka baingana lilli raumana ta ronga ka pangamologa isunte e sina mana nga bangapaga nginngina rae Nutu kanna.
18 “Agau e pelea napengana ave kamapitakama ka avale tetoto, agau laeala ke baia bainga e nga kenong ka avale a sana i a napengana. Ba agau e kamapitakama ka avale e pelea natale ke baia bainga laeala bole.”

Panganana E Ta Akilipukana Bae Lasarus

19 “Ka agau te ora i a kilipukana e lupage nena ka lungapaga reke pepe, ba i ke baia kaning reke bollau ka kaeme kinung ke momo.
20 Na agau te e kalunglung ta lollokanna a giana nge Lasarus ora bisvisome ke ponu nga mirana ke tattara ka kenongpaikalangana nga bale kaona ae agau laeala a kilipukana.
21 Ba i ka mate kana raumana, na ke bai ta reke umma nga bale ngeke tunge kana ka kaning mamauna ngae akilipukana. Ba gauneme keke tatu ba keke lemlemia bisoname bole.
22 “Ka kae a soa laeala mate, na anggelome keke paupataea ta sisiukita ae Abaram e mate pala bavana. Ngarume na akilipukana ke mate bole, na keke talue.
23 Na ka ine kanimaimaia miralali nga malle nga reke mate e momo ngape bavakena, na ke kela lakailu ba ke kele Abaram nga ine momo ngatauga. Ba i ke kele Lasarus ine momo nga Abaram bavana.
24 Ka baina i ke kave Abaram roma, ‘Tamau ae Abaram, nga longnanna iau ba ngo ba'e Lasarus ta i nge bolue kamana ririna nga me ba nge pamaruse tengtengkau kia, ta iau ka kanimaimaia miralali e bollau ikia allo a sia laekia.’
25 “Avae Abaram ke ale roma, ‘Tugu, nga longgaliu ta ino mauli tale, na ko rave oru reke pepe ba aekia ae Lasarus ke rave oru reke sosoali. Ava sonrau na i ka lonamannmanna ikia ba one ko kanimaimaia miralali e bollau.
26 Ba otte bole, ngaliua nge one bae mangng ka rugu e bollau raumana ke kavitotokala tapu, ta baina reke momo nakai ke sane ngeke lotao ta inaekolong. Ba re nga inaekolong ke sane ngeke lotao nasai te mangng.’
27 “Na i ke ale roma, ‘Tamau, iau ka tanikala one ta one ngo ba'e Lasarus ta balekaina ae iau
28 ta ka teiteikau memena ka ri lima keke momo tale. Minmina na i nge piratotokala rea ta baina ri nge sane ngeke atu bole ta inaekia e pamiralali.’
29 “Nae Abaram ke ale roma, ‘Ke sa. Pangamologa eke pa'e nga bangapaga rae Moses kanna ba nga lau nga ragau reke toe Nutu kaona kanrea keke momo ta baina ri longa tao.’

---

* **16:17:** Iesus ke sane role roma, ke ate mannangana ta tava ba mogalo ronga. Ke sa. I ke paginggingmane pangamologangana.

30 “Ava i ke ale roma, ‘Ke sa Tamau ae Abaram. Ri ke sane la longa tao. Ava ngaroma
agau te e mate nge loa te ri, na ngeke pulivalakale bainga reke sosoali ba keke la
tungnge loreamatenganame te Nutu.’
31 “Avae Abaram ke ale muni roma, ‘Ngaroma ri sane ngeke longo ta bangapaga rae
Moses kanna ba lau nga ragau reke toe Nutu kaona kanrea, na ri ke sane ke la longa
ta agau e sigipaga nga mateng bole.’ ”

17

Bainga Reke Sosoali Nge Nutu Raguna

1 Nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Oru reke bai ka ragau ta ri
pupunga nga bainga reke sosoali nge Nutu raguna keke la leleng, ava oru reke sosoali
raumana keke la leleng nga agau a i a pamau nga oru nginngina.
2 Ngaroma i nge taoamuga ka goe te nga goe kokorai reke sisina ta i kumangng ka
bainga e soali nge Nutu raguna. Na agau laeala kana alang e soali ke la bolinglaunga
raumana nga alang orae agau a ri ke konapita ka lollo taneke tatamugmuge uit kanna
kia nga ganna. Na keke tamalilu kia lakallo ta pelau lona ta i mateng.
3 Minmina na ngaka ella miau masi bole.
“Ngaroma alopatokonakana tetoto nge kuma ka bainga e soali, na ngaka patupe. Ba
ngaroma i nge pulivalakale baingana laeala e soali ba nge tunge lonamatenganame te
Nutu, na ngaka osurure baingana laeala e soali.
4 Ngaroma i nge kuma ka bainga e soali te one pa papatu nga kae kena mana, ba i
nge galiu muni te one pa papatu bole ka rolengana roma, ‘Iau ka pulivalakale baingau
e soali ba ka tunge laumatenganame te Nutu.’ Na one ngo osurure baingana nginngina
reke sosoali.”

Lopatokona

5 Na aposelme keke role roma, “Ngo paginggingia lopatokona ae mangng te one!”
6 Na i ke ala rea roma, “Taroma lopatokona ae miau nge sina raumana ma bega a
more kanna mana, na miau taka role ka bega laekolong a kulaname ke kalipita ngallo
nga mogalo roma, ‘Ngo lagasisi one muni, na ngo toa one nga pelau.’ Na i nge longo
mana te miau.

Kumangng A Akumangngatulu Kanna

7 “Ngaroma agau te ngaliua nge miau ka kana ka akumangngatulu ore umma nga
ura ae i, o ellapatali ta posi ra marana, na nge meimia? I nge role kia na nge kani ka
ine malagapau nga ura?
8 Ke sa. Avolau laeala nge role kia roma, ‘Aekolong, ngo lupage lungapaga ae one ore
nga akumangngatulu na ngo kalitupe kaning rae iau. Ba ngo silae iau nga baina iau
nga kani ba nga inu. Ngarume na ngo kani ba ngo inu kang.’
9 Na akumangngatulu avolaukia laeala ke sane nge kalapage ine longomana te i. Ke
sa.
10 Ke base miau bole, nga ina miau ka kuma ka kumangng ra kanimiau, na miau
ngaka role roma, ‘Ke sana otte ba ragau sane ngeke alapaga mangng, ta mangng ka
kuma ka kumangng ra kanmangng mana.’ ”

Iesus Ke Papea Ragau Ra Karea Ka Soaling A Kalangamugmugu

11 Na ka inae Iesus tatao e lola tae Ierusalem, na ke tao ngaliua nga Sameria ba Galili
karea raunga.
12 Minmina na ke taolu ta maga te, na ragau ra karea ka soaling a kalangamugmugu
ka ri tangulelu keke lele nge i. Ava keke maisi ngatauga
13 ba keke kura kaligi roma, “Iesus, Avolau, nga longnana ba ngo palellepa mangng!”

14 Ka ina i kela rea, na ke ba rea roma, “Miau ngaka loa, na ngaka pakosininge
miramiaume ta pirisme kurumea pangamologa rae Moses kanna pala nga baina
pirisme nga loreamatana roma, miramiaume keke pepe tapu.” Na ka ina ri ke tatao
tale, na mirareame keke lelle.
15 Ava te e nge ri ke kele mirana ine lelle, na ke galiu ka kurangana ba kalangpagan-
gana kae Nutu.
16 Minmina na i ke toarau kokoro nge Iesus kaename ka kalangapagangana kia. Ba
bole, agau laeala ka i a Sameria te.
17 Nae Iesus ke ballaga roma, “Iau ka palellepa'e ragau ka ri pana tangulelu kinung
mirareame, ava pana lima ba tugulu keke momo aetai?
18 Kana ka aekia mana a sana i a Iura te ke galiu ta kalangpagange Nutu?”
19 Na i ke role ka agau laeala roma, “Sigipaga, na ngo loa ta lopatokona ae one e te
Nutu pangapengana kone ke palellepa one.”

Nutu Kelangpatalingana Atungngana

20 Ka kae te, nae Parisio palu keke ballage Iesus roma, “Nutu kelangpatalingana ke
la atung nga pia?” Na i ke ala rea roma, “Nutu kelangpatalingana ke sane la atung ma
oru a ragau ke kele ka matarea kanname.
21 Ba ragau ke sane ke la roleng roma, ‘Ngaka kele. Ke momo ikia!’ o ‘Ke momo a
inaeala!’ Iau ka role minmina kurumea, Nutu kelangpatalingana ke momo ngaliua
nge miau.”*
22 Na i ke role ka barangalele ra kanna roma, “Kaeme keke la leleng ngarume nga
ina miau kaka la mateng raumana ta kelange kae te ae Agau Tuna. Ava ka sana ka la
kelange.
23 Ba ragau keke la roleng kamiau roma, ‘Ngaka kele, Karais iala!’ o ‘Ngaka kele,
Karais ikia!’ ava sana ngaka pira kurume rea.
24 Iau ka role minmina kurumea, kae laeala e nga Agau Tuna ngarume ka la tongana
kena ma saia ine nge killama, na lamanangana nge sase tava iname karolu.
25 Ava pala nga kae laeala lelengana, na i ke la kaningmainge miralali papatu ba
ragau reke momo sonrau keke la tangunglelenge.
26 “Ba oru reke la leleng nga kae rae Agau Tuna ngarume ka la tongarea kena ma
oru reke lele pala nga kae rae Noa.
27 Ka kae nginngina, na ragau keke kaninni, ba keke innu, ba keke paliraravu rea ta
ke lele ina kae laeala a Noa kala nga balekaina ae i ke lu lakallo ta mono. Ngarume na
me potungana e bollau ke lele, na ke kauupite ragau kinung re sane ke momo ngallo
nga mono.
28 “Oru nginngina keke lele pala nga kae rae Lot bole. Ragau keke kaninni, ba keke
innu, ba keke bava ka orume, ba keke kolkoli rea, ba keke tota kaning, ba keke umma
ka baleme.
29 Ava ka kae laeala ae Lot ka'e maga kunna a Sorom, nae Nutu ke bapisigi ka sia ba
lollo reke toto nga tava, na keke kauupita rea karolu.
30 “Ka la tongana kena mana ma kae laeala ae Agau Tuna la potang ngia.
31 Nga kae laeala na agau e momo nga bale bilingana e ngailu sane nge sopisigi ta
bilingana e ngape ta ravunge oru nga kanna nga bale. Ke sa. Nge ka bolvole. Ba bole,
agau e momo nga ura sane nge kagaliu ta maga ta ravunge oru nga kanna.
32 Nga lomiaugaliu te Lot napengana!
33 Agau e ava ta kamongpitange maulingngana ke la pangasanrea kia. Ba agau e
pasanrea ka maulingngana ke la bainga ka maulingngana ta i momong masi.

---

* **17:21:** Lau palu ra ri ke pa rea pala keke kampiliue pangamologa inaekia roma, “Nutu kelangpatalingana ke momo ngallo nge miau.”

34 Ba iau nga role kamiau roma, rapanung lua keke la kenong nga nia ka rigo ka kae laeala, nae Nutu ke la ravunge te nge ri pana lua, ava te ke la momong.
35 Ba bole ravale lua keke la naunga lamasi kinung, nae Nutu ke la ravunge te nge ri pana lua nginngina, ava te ke la momong.
[
36 "Ba rapanung lua keke la kumangng kinung nga ura, nae Nutu ke la ravunge te nge ri pana lua nginngina, ava te ke la momong."] †
37 Na keke ballage roma, "Avolau, oru nginngina keke la leleng nga ine ngaetai?"
Na i ke ala rea ka pangateningkala te roma, "Manu reke kaninnia onreke bona keke la ginunga nga malle a oru e bona momo ngia."

18

Pangateningkala E Ta Avale Te A Bagaru A Kaonaginakana

1 Ka kae te, nae Iesus ke rolepage barangalele ra kanna lorea ka pangateningkala te ta baina ri sana nga omoreasa ta kavang te Nutu, ava ngeke kavkava ka kaeme karolu.
2 Minmina na i ke role kerea roma, "Ka agau te a kalingnanakana ke momo nga maga kunna te e bollau. Ba agau laeala ke sane mataue Nutu ba ke sane matea ragau bole.
3 Na nga maga kunna laeala ka avale te a bagaru e tatu ta akalingnanakana laeala ka kaeme kinung ke momo bole. Ba i ke tanialle akalingnanakana roma, 'Aisii! Aekolong, ngo lengetotokala iau nga agau e bai ta baingasoali iau.'
4 "Ka kae palu, na akalingnanakana laeala ke sane longokale, ava ngarume na ka lonagomello roma, 'Iau ka sana mataue Nutu ba ka sana matea ragau bole,
5 ava ka omogusa ka avale laekia a bagaru atungngana ba kaona ginangana. Minmina na iau nga lengetotokale nga baina i sane nge baimatalali kau ka atungngana palimule!' "
6 Ka bainae Iesus ke turupote pangateningkala roma, "Ngaka longe akalingnanakana laeala e sane tupu pangamologangana.
7 Ngaka kele. Nutu ka i a akalingnanakana e tupu. Ava ke meimia? Kaka roma, i ke sane nge kananatupe ragau rae i ra i toro rea te i ka ineke tanialle ka kavangarea ka kaeme karolu? Ba i ke la kelangavalakala rea bole?
8 Ke sa. Iau nga role kamiau roma, i ke la longakala rea bolvole mana. Ava ka inae Agau Tuna nge atu muni, na i ke la kaling paka ragau ra loreapatokona tale te i nga mogalo laekia e ngape, o ke sa?"

Pangateningkala E Ta Parisio Ba Agau Te A Ravungkinung Lollokannakana

9 Bae Iesus ke panane pangateningkala te e ta ragau ra loreapatokona ngallo nga lorea roma baingareame ke pepe, minmina na ri keke kanpea ragau pattoto. Na i ke patenikala roma,
10 "Ka pana lua keke loalu ta tempel ta ri kavang. Te ka i a Parisio, ba te ka i a aravungkinung takiskana.
11 Na Parisio laeala ke maisi, na i muni ke kava roma, 'Nutu, iau ka laupe kone roma baingau ka sana tongana kena ma ragau pattoto reke golgolo, ba ra loreakalasa, ba reke bavaia bainga reke soali nga ravale ra sana ri ra nereapengana memena. Ba iau ka sana tongau kena ma aravungkinung takiskana laeala bole.
12 Ba otte muni, iau ka kuriri ta kaning ka kae lua nga kumangnga maina kenakena. Ba iau ka kalipalpale oru ngae iau kinung ta rina tangulelu, na ka tatu ka inte nga tangulelu nginngina ma i a tunga nasai ta tempel.'

† **17:36:** Pangamologa e momo nga Luk 17:36 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

13 “Ava aravungkinung takiskana laeala ke maisi balakala, na ke kelapisigi ka
balenga. Ba i ke tute mautuna ka lonataningana ba rolengana roma, ‘Nutu, one nga
longnanna iau a baingau soali.’ ”
14 Minmina nae Iesus ke role muni roma, “Iau nga role kamiau roma, nga ri pana
lua nginngina aravungkinung takiskana laeala ke loa ta bale ae i ka pengana nge Nutu
raguna. Ava Parisio laeala, ke sa. Ta agau a i muni ulopataea giana sonrau, nae Nutu
ke la ulongpisiginge ngarume. Ba bole agau a i muni ulopisigia giana sonrau, nae Nutu
ke la ulongpataenge ngarume.”

Goe Reke Sina Ba Nutu Kelangpatalingana

15 Ba ragau palu keke lola ka goe rae ri reke sisina te Iesus ta baina i nge ulopaia
kamana nge ri ba nge kava te Nutu te ri. Ava ka ina barangalele ra kanna ke kele
ollaeala, na keke sanggipita rea.
16 Avae Iesus ke kiue goe nginngina te i, na ke role roma, “Ka ule ragoeme ngeke atu
te iau, ba manemiausa bongakala rea ta Nutu kelangpatalingana ka orae ragau reke
ulopisigi rea muni ma goe kokorai.
17 Iau ka la roleng kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma agau te sane
nge rave Nutu kelangpatalingana ma goe te, na agau laeala ke sane la lunga lakallo
ngia bavakena.”

Kelangpatali A I A Kilipukana

18 Na agau te a i a kelangpatali ke ballage Iesus roma, “Apangalomatanakana e pe,
iau nga meimia ka baingau ta ravunge mauling e momo passavele?”
19 Nae Iesus ke role kia roma, “Ko meimia o pato iau roma, iau a pe? Ka sana agau
te pe, avae Nutu kasikena mana.
20 One ka longmatana ka bangapaga rae Nutu kanna roma: ‘One ko sano ngo keno
kala nga avale a sana i a ningpengana, ba one ko sano ngo sapune agau te, ba one
ko sano ngo golo, ba one ko sano ngo turu goang, ba one ngo alapagpage tamang bae
name.’ ”
21 Na agau laeala ke ale roma, “Iau ka tataokurumea bangapaga kokorong kinung
ka ina sina ta ke lele ikia e sonrau.”
22 Ka inae Iesus longe pangamologangana laeala, na i ke role kia roma, “Ke pe, ava
one ko moro ta oru kena tale. Ngo ba ka oru rae one kinung nga baina one ngo rave
lollokanna ki. Na ngo tavoa ka lollokanna nginngina ta ra sillolo. Na one ka la kanga
ka oru reke pepe re nga Nutu mallena nga tava. Na ngo atukurume iau.”
23 Ava ka ina agau laeala longe Iesus pangamologangana laeala, na raguna ke so ta
ka i a akilipukana raumana.
24 Nae Iesus ke kela te i, na ke role ka barangalele ra kanna roma, “Ra kilipukana ka
baingarea lilli raumana ta ri lunga lakallo ta Nutu kelangpatalingana!
25 Iau ka role minmina kurumea, posi a kamele te lungana nga bulongpita ore
nga sainga masina ke ate raumana nga agau a kilipukana te lungana nga Nutu
kelangpatalingana.”
26 Na ragau reke longe pangamologa laeala keke ballage roma, “Ngaroma minmina,
nae Nutu ke la ravunglelenge tai mannangana?”
27 Nae Iesus ke ala rea roma, “Nutu ka kana ka gingginga ta kumangng ka oru ra
ragau sana likirea bavakena ta kumangng ki.”
28 Nae Pita ke role kia roma, “Mangng ka ka'e orume kinung rae mangng ta
loangakurume one.”
29 Nae Iesus ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana
roma, agau e ka'e bale ae i, o napengana, o tataokia memena, o teiteikia memena, o

liuna piau memena, o tamana, o naname, o goe rae i, ta i kumangng ka kumangng e
nga Nutu kelangpatalingana,
30 ke la ravunge kana oru papatu ngailu muni nga oru nginngina ka kae kokorai re
sonrau. Ba i ke la ravunge mauling e momo passavele ngarume bole."

Iesus Ke Pamologa Muni Ta Matengana Ngarume

31 Nae Iesus ke ngaluvalakale Pana Tangulelu Ba Lua, na ke role kerea roma "Ita
kaka la loangapatae tae Ierusalem, na orume kinung re te Agau Tuna onra ragau reke
toe Nutu kaona ke pa rea pala keke la leleng mannangana.
32 Ragau palu keke la ri pulinge ta ragau ra sana ri ra Iura kamareame ta ri
rolengpagalising kia, ba rolengbainga kia, ba utungtaonge.
33 Ba nga ineke la sapinge tapu, na keke la samungpununge. Ava nga kae a mologi
ngarume nga matengana, na i ke la sigingpaga nga mateng."
34 Ava barangalele ra kanna ka sana loreamatana ka pangamologa nga oru nginng-
ina kurumea, pangamologa laeala mirana ke ko nge ri. Ba ri ka sana loreamatana
roma, i ke rorole ta taru.

Iesus Ke Papea Agau A Matana Kanname Ke Su

35 Ka inae Iesus lele kokoro ta maga kunna ae Ieriko, na agau te a matana kanname
ke su ke tattara nga pamau bavana. Ba i ke tanialle ragau ta ri tunga kanna lollokanna.
36 Na ka ine longe maluame ineke kavesilelea, na i ke ballaga rea roma, "Taru iala e
lele?"
37 Na keke turu pakia roma, "Iesus e ngae Nasaret ke la kavesing one."
38 Minmina na i ke kiu roma, "Iesus! One ae Revit Sivuna! Nga longnanna iau!"
39 Na ragau reke taoamugmuga ka maluame keke role kia gingging ta i rulung, ava i
ke kikiu kaligi raumana muni roma, "One Ae Revit Tuna! Nga longnanna iau!"
40 Nae Iesus ke maisi na ke role ta ri atung ka matasu laeala te i. Ba ka ine atu kokoro,
nae Iesus ke ballage roma,
41 "Ko bai ta iau maingamia kone?"
Na i ke role roma, "Avolau, iau ka bai ta kelanga muni."
42 Nae Iesus ke role kia roma, "Ko la kelanga. Lopatokona ae one te iau ke pape one."
43 Ba ka pannasa mana na, matana kanname keke pepe. Na i ke loakurumea Iesus
ka kalangapagangana kae Nutu. Ba ka ina ragau ke kele ollaeala e lele, na ri bole keke
kalapage Nutu.

19

Sakias A I A Ravungkinung Lollokannakana

1 Ngarume, nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke tataopale maga kunna ae
Ieriko.
2 Na agau te a giana nge Sakias ke momo. Ka i a avolau nga reke raravukinunge
takisme ba ka i a akilipukana bole.
3 Na agau laeala ke bai ta kelange Iesus, ava ka baingana lilli kurumea, kaina ke
moro ba maluame ka ri papatu.
4 Minmina na i ke pira lagamuga, na ke taepatae nga bega ta baina i nge kele Iesus
nga ine nge tatu ta kavesinge nga inaeala.
5 Ka inae Iesus lele nga bega laeala a Sakias taepatae ngia puna, na i ke kelapatae ba
ke role kia roma, "Sakias, ngo sopisigi bolvole ta iau ka la momong isura nga bale ae
one sonrau."
6 Ka baina Sakias ke sopisigi bolvole ba ke ngalue Iesus ka lonaserengngana ta bale
ae i.

7 Na ragau keke kele Iesus ine lolakurumea Sakias, ba keke rorole ka rolengtu-
nanangarea roma, “Ke meimia, na aekia ke loa ta i a agasila a agau a bainganame
ke sosoali?”*
8 Ngarume, nae Sakias ke maisi na ke role kae Iesus roma, “Avolau, ngo long! Iau ka
la kalingpalange oru nga iau kinung ngaliua, na ka la tungnge bavana te ta ra sillolo.
Ba iau ka la alange oru nga ragau ra kaoguginapita rea pala pa tugulu te ri muni.”
9 Nae Iesus ke role kia roma, “Sonrau, nae Nutu ke ravulelea balekaina laekia ta agau
laekia ka i ae Abaram sivuna bole.
10 Iau ka role minmina kurumea, Agau Tuna ke atu ta silinge reke sanrea ba ta
ravunglele rea.”

Pangateningkala E Ta Lollokanname Ka Ri Tangulelu

11 Na ragau reke momo keke longlongo ta Iesus pangamologangana, ba inaeala e
i momo ngia ke kokoro isura tae Ierusalem. Minmina na ragau keke roma, Nutu
kelangpatalingana ke la i leleng bolvole mana. Ka bainae Iesus ke role kerea ka
pangateningkalangana roma,
12 “Ka agau te avolau ke momo. Ba agau laeala ka lonavavai ta i loanga ta maga te e
ngatauga ta baina ri ngeke pulia ta i a kelangpatali. Ngarume nga ine nge rave mallena
tapu, na i ke la kangagaliu ta maga kunna ae i muni.
13 Ava pala ta i loanga, na i ke kiukinunge ra kumangngatulu ra kanna ka ri tangulelu,
na ke pasisia kenakena ka lollokanna kena. Na ke role kerea roma, ‘Ngaka pakamo ka
lollokanna kokorai nga ina iau nga momo nga inaeala tale.’
14 “Na ragau re nga maga ae i ka siarealali kia. Minmina na keke ba'e ragau ka
pangamologa ta inaeala e i loa te ta baina ri ngeke role roma, ‘Mangng ka sana
omomangng ka agau laekia ta i kelangpatali te mangng.’
15 “Ava avolau laeala ke rave mallena e nga kelangpatali na ke galiu ta maga ae
i. Na i ke kiukinunge ra kumangngatulu ra kanna ra i pasisi rea ka lollokanname
pala ta ri ngeke atu te i nga baina i nga lonamatana ka kenakena pangakamongana ka
lollokanname.
16 “Minmina na ne kapunu ke atu, na ke role roma, ‘Avolau, lollokanna kena ama
kaning ke pakamoe tangulelu muni.’
17 “Ka baina avolau laeala ke role kia roma, ‘Ko kuma masi, ba ka one a aku-
mangngatulu e pe! One ka longkala ka ore sina, minmina na iau ka la puling one
ta kelangpatali ta maga kunna tangulelu reke bollalau.’
18 “Na akumangngatulu a lua ke atu, na ke role roma, ‘Avolau, lollokanna kena ama
kaning ke pakamoe lima muni.’
19 “Na avolaukia ke ale roma, ‘One ko la kelangpatali ta maga kunna lima reke
bollalau.’
20 “Ngarume na akumangngatulu tetoto ke atu, na ke role roma, ‘Avolau, lollokanna
a kaning ikia. Ka lulupite ka malo, na ke momo masi.
21 Ka kuma minmina ta iau ka matau one kurumea, ka one a avolau te e isopa. One
ko raravumane ora agau tetoto kanna, ba ko umma ta lagange kaning a agau tetoto
toa'e.’
22 “Na avolaukia ke ale roma, ‘Ka one a akumangngatulu ore sane pe! Pangamolo-
gangang muni ke la puling one nga kalingnana! Ka longmatana tapu roma, ka iau a
agau e isopa. Iau ka raravumane ora agau tetoto kanna ba ka umma ta lagange kaning
a agau tetoto toa'e.
23 Ke meimia na one ko sano pulia lollokanna a kanau nga malle e ta i pangakamo
ngia nga baina iau nga galiu na nga rave lollokanna a kanau ba palu ngailu muni?’

---

* **19:7:** Pala na Iurame keke patpatoe ragau reke raravukinunge takisme ka “ra baingareame ke sosoali”.

24 “Ngarume na avolaukia ke role ka ragau reke maisinsi nga inaeala roma, ‘Miau
ngaka ravugaliue lollokanna laekolong nge i, na ngaka tunge ta akumangngatulu
laeala a kanna ka lollokanname ka ri tangulelu.’
25 Na ri keke role ka magiongangarea roma, ‘Ava aekolong ka kanna tangulelu tapu!’
26 Na avolaukerea ke ala rea roma, ‘Iau nga role kamiau roma, iau ka la tungnge oru
papatu muni ta agau a kana oru nga baina i nga kana oru papatu raumana. Ava nga
agau a sana kana oru, iau ka la ravungpatali ka ottutunna rae i nga baina i sana nga
kana oru bavakena.
27 Ava nga ra nginngina reke bai'iu kau ba ka sana omorea ta iau kelangpatali te
ri—ngaka atu kerea nasai na ngaka sapunu rea nga ragugu.’ ”

Ragau Serengakala Ngareangana Inae Iesus Lu Tae Ierusalem

28 Ba ka inae Iesus rolea pangamologa nginngina tapu, na i ke taoamuga kerea patae
tae Ierusalem.
29 Ba ka ineke lele kokoro tae Betage bae Betani ngae Kapoponga Nga Bega Ra Oliv,
nae Iesus ke ba'e barangalele lua ra kanna ka potongana kerea roma,
30 “Onemea ngaka loa ta maga kunna laeala e ngamuga nge onemea. Ba nga ina
miau nga lu ngia, na kaka la kalingpa ka ronki te a lumangngapau eke samapite. Ka
la i a ronki ora agau te sane tarapai kia tale. Ngaka luve, na ngaka atu kia nasai.
31 Ba ngaroma agau te nge ballaga miau roma, ‘Kaka meimia aka luvluve ronki
laekolong?’ Na ngaka role kia roma, ‘Avolau ka kanna ka kumangng kia.’ ”
32 Ka baina barangalele lua nginngina ra i ba rea keke loa, na kelangareangana ka
tongana kena mana ma Iesus pangamologangana te ri.
33 Ba ka ineke luvluve ronki laeala, na ra ronki ae ri keke ballage ri pana lua roma,
“Ke meimia aka luvluve ronki laekolong?”
34 Na keke ala rea roma, “Avolau ka kanna ka kumangng kia.”
35 Na keke loa kia te Iesus. Ba ka ineke palale lungapaga nga ri re ngapotu tapu, na
keke unapai rea nga ronki laeala a lumangngapau gina. Nae Iesus ke tarapai kia.
36 Ba ka inae Iesus tatao e lola ka ronki laeala, na ragau keke unasilaglagi ka
lungapaga ngae ri re ngapotu nga pamau.
37 Ba ka inae Iesus lele kokoro tae Ierusalem nga malle a pamau sopisigi ngia nga
Kapoponga Nga Bega Ra Oliv, na barangalele ra kanna ba maluame kinung keke paturu
ta kalangapagange Nutu ka kiungareangana kaligi kurumea killa reke bollalau ra ri ke
kela rea ka matarea kanname roma:
38 “Nutu ke kavitulu raumane aekia a i a kelangpatali e atu nge Nutu a i ae Avolau
giana!”
“Momongpengana nge momo nga Nutu mallena nga tava ba ita ngaka kinpataea Nutu
E Ngailu Raumana giana!”
39 Nae Parisio palu reke momo ngallo nga maluame keke role kae Iesus roma,
“Apangalomatanakana, ngo parule barangalele ra kaning.”
40 Avae Iesus ke ala rea roma, “Iau ka la roleng kamiau roma, ngaroma ragau kokorai
ngeke rulu na lollome keke la ri reling.”
41 Ba ka inae Iesus lele kokoro tae Ierusalem ba ke kele maga kunna laeala, na i ke
tania maga kunna laeala ka rolengana roma,
42 “Te pe taroma ragau reke momo ngallo nge one sonrau teke kelapatokone pamau
mannangana e nga momongmasi kala nge Nutu. Ava sonrau na pamau laeala ke ko
nga matarea kanname.
43 Iau ka role minmina kurumea, ngarume na kaeme keke la leleng nge one nga ina
ragau reke bai'iu kone keke la kavingtaliutotokala one; ba keke la maisingtotokala
one ta baina ragau rae one nga manereasa lunga ba lelengmalaga; ba keke la ri
sanangkalataliu one nga bavangame kinung.

44 Na keke la ri kauunga one ba samungpununge ragau reke momo ngallo nge one.
Ba ke sene ke la kange lollo te ngallo nge one ta i maisingpai nga tetoto. Oru nginngina
keke la leleng nge one kurumea, one ko sano kelapatokone kae ae Nutu atu te one."

Iesus Ke Taomalage Ragau Reke Bava Ka Orume Nga Tempel

45 Nae Iesus ke loalu ta ine nga tempel, na ke paturu ta taongamalagange ragau reke
bava ka orume ngallo nga inaeala.
46 Na i ke role kerea roma, "Keke paˈe Nutu pangamologangana pala ore role roma,
'Bale ae iau ka la i a bale ore nga kavang'; ava miau kaka bai kia ma i a 'malle a
ragolongkana ta ri katungkala.' "
47 Ka kae nginngina kinung, nae Iesus ke lola ta tempel ta pangalomatanange ragau.
Ba re kapunu nga pirisme, ba ra pangalomatanakana nga bangapagame, ba reke
taoamugmuga ka ragau keke amva ta ri balingpununge.
48 Ava ke sane ke kalipa ka pamau te ta ri kumangng minmina kurumea, ragau
kinung keke matea pangamologa ra kanna raumana.

20

Keke Ballage Iesus Ta Ginggingngana Puna

1 Ka kae te, ka inae Iesus palomatantane ragau ngallo nga tempel ba ke pulimalaglage
pangamologa e pe ae Nutu kanna te ri, na re kapunu nga pirisme, ba ra pangalo-
matanakana nga bangapagame kala nga Iurame ravollalaukerea memena palu keke
loa te i, na keke ballage roma,
2 "Ngo role kamangng, one ko rave gingginga ta one kumangng ka oru kokorai mina
ngaetai? Ba tai ke tunge gingginga laekolong te one?"
3 Na i ke ala rea roma, "Ba iau bole ka bai ta balinglaga miau roma:
4 Ion kumangngana ore nga pangamagoe ke pa nga Nutu mallena nga tava, o ke atu
nga ragau?"
5 Na ri keke palipamologa ngaliua nge ri muni roma, "Ngaroma ita ngaka role roma,
'Ka ore nga Nutu mallena nga tava,' na i nge ballaga ita roma, 'Minmina na ke meimia
na ka sana lomiaupatokona te?'
6 Ava ngaroma ita ngaka role roma, 'Ka ore nga ragau,' na ragau ngeke tamali ita
ka lollome kurumea, ri ka loreapatokona roma, Ion ka i a agau te e toe Nutu kaona
mannangana."
7 Minmina na ri keke ale roma, "Mangng ka sana lomangngmatana roma, ke pa
ngaetai."
8 Nae Iesus ke role kerea roma, "Iau bole ka sana la turung te miau ka tai ke tunge
gingginga ta iau kumangng ka oru kokorai."

Pangateningkala Ore Ta Ragau Eke Paˈtalo Rea

9 Na i ke rolea pangateningkala laekia ta ragau reke momo nga tempel roma, "Ka
agau te a kana ka ura te ke momo. Ba i ke toaˈe kaning eke kuma ka uain kia nga ura
laeala. Ba ka kae te, na i ke paˈtaloe ragau palu ta ri kelangpatali ta ura laeala, na ke
loa ta inte toto. Ba i ke momo nga inaeala ka panna te e gavili.
10 Ngarume, ka kae e nga lalang, na i ke baˈe akumangngatulu a kanna te ta ragau
nginngina ra i paˈtalo rea ta baina ri ngeke tunge kana kaning palu. Ava ra nginngina
ra i paˈtalo rea keke balia akumangngatulu laeala, na keke bagaliumane ka kamana.
11 Na ura tamana laeala ke baˈe akumangngatulu a kanna te muni, na ke loa. Ava
keke balia akumangngatulu laeala bole ba keke pavalengea. Na keke bagaliumane ka
kamana.
12 Na i ke baˈe na mologi e loa. Na keke name kia ba keke gulaemalaga kia.

13 “Ngarume na ura tamana laeala ke role roma, ‘Iau ka la kumangng mina ngaetai?
Iau ka la bange tugu a iau materaumane, na ri keke la longa te i nanguni.’
14 “Ava ka ina ragau nginngina ra i pa'talo rea ke kele tuna, na ri keke palirole kerea
roma, ‘Aekia ka i a ura tamana tuna. Ita ngaka sapune nga baina nga kara ka ura
laekia.’
15 Minmina na keke gulaemalaga kia nga ura, na keke sapune.”
Nae Iesus ke ballage reke longlonge pangateningkala laeala roma, “Minmina na ura
tamana ke la maingamia kerea?
16 I ke la atung, na ke la samungpununge ra pangatalo nginngina, na ke la tungnge
ura laeala ta ragau pattoto.”
Na ka ina ragau reke momo nga tempel ke longe pangamologa laeala, na keke role
roma, “Ke sa. Ollaeala nga manenasa leleng!”
17 Nae Iesus ke kelanana rea ba ke ballaga rea roma, “Ava pangamologa laeala ameke
pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ka mirana mina ngaetai ineke pa roma,
‘Lollo ama ra popongpita ke tangulelea
ke lele i a lollo kena a kana ka gingginga ta maisinggingging ka bale’?”
18 Bae Iesus ke role roma, “Ngaroma agau te nge pupai nga lollo laeala, na i ke la
gitungpalikolo kia. Ava ngaroma lollo laeala nge pupai nga agau te, na lollo laeala ke
la popongpalgamung ka agau laeala.”
19 Na ra pangalomatanakana nga bangapagame ba re kapunu nga pirisme ka
loreamatana roma, nga pangateningkala laeala i ke rorolea pangamologa e te ri mana.
Minmina na keke sissilia pamau ta ri launge ka panna inaeala mana. Ava keke
mataautaue ragau.

Balinglaga Re Ta Takis Reke Tungtungu Rea Ta Gavaman

20 Na ri keke ella te Iesus. Ba keke ba'e ragau ra kelangatotokana reke goga roma keke
tupu ta baina ri ngeke laue Iesus ka pangamologangana inte. Keke kuma minmina ta
baina ri ngeke ule Iesus nga gavana e ngae Rom kamana.
21 Na ra goangakana nginngina keke ballage Iesus roma, “Apangalomatanakana,
mangng ka lomangngmatana roma, pangamologa ra kaning ba pangalomatana ra
kaning keke tupu. Ba ko sano pulia agau te ngailu nga tetoto, ava ko palomatantane
ragau kurumea Nutu lonangana mannangana.
22 Minmina na ngo role kamangng, bangapagame keke parototokala ita ta tungnge
takisme te Sisa, o ke sa?”
23 Avae Iesus ka lonamatana ka ineke bai ta patugungtaonge. Minmina na i ke role
kerea roma,
24 “Ngaka pakosi iau ka lollokanna te. Tai kannuna ba giana ke momo nga lollokanna
laekolong?”
25 Na keke ale roma, “Orae Sisa.”
Na i ke role kerea roma, “Minmina mana na miau ngaka ale oru rae Sisa kanna te
Sisa, ba ngaka ale oru rae Nutu kanna te Nutu.”
26 Minmina na ri keke baililli ta launge ka pangamologanganame nga ragau
raguream e. Ba keke kallo raumana kurumea alangagaliungana kerea. Na keke rulu
mana.

Iesus Ke Pamologa Ta Sigingpaga Nga Mateng

27 Ka kae te nae Sarusi palu onra ri ra ragau ra sana loreapatokona roma, reke mate
keke la sigingpaga nga mateng muni, keke atu te Iesus ka balinglaga te. Na keke role
kia roma,
28 “Apangalomatanakana, pala nae Moses ke pa'e pangamologa ore role kamangng
roma, ngaroma apanung te tataokia nge matepatalia napengana ba ka sana nerea goe,

na apanung laeala teiteikia nge ravupaga ka avale laeala ta baina tataokia nga nena
ka goe nge i.
29 Na ngo kele. Ka pana lima ba lua ra panung ra ri ra koli keke momo. Ba ri ka
tamarea kena. Na ne kapunu ke kamapitakama ka avale te, ava ri pana lua ka sana
nerea goe. Ngarume na apanung laeala ke mate.
30 Na ngarume na na lua ke ravupaga ka avale laeala, ava ke mate.
31 Na ngarume muni na na mologi ke ravupaga ka avale laeala, ava i ke mate bole.
Minmina na mateng ke rongo ka pana lima ba lua nginngina ra koli kinung, ba ri
kinung ka sana nerea goe.
32 Na ngarume bavakena, na avale laeala ke mate bole.
33 Minmina na nga kae e nga sigingpaga nga mateng ngarume, na tai mannangana
ka la napengana nga avale laeala kurumea, ri pana lima ba lua ra koli kinung keke
kamapitakama kia?"
34 Nae Iesus ke ala rea roma, "Ragau reke momomauli sonrau keke paliraravu rea.
35-36 Ava ra bale ba ra panung rae Nutu role ta ri sigingpaga nga mateng nga kae
laeala e ngarume ke sane ke la mateng muni kurumea, ri ka la tongarea kena ma
anggelome. Ba bole, ke sane ke la palingravungu rea.
37 "Bae Moses bole ke turupatokona roma, reke mate keke la sigingpaga nga mateng.
I ke turupota minmina nga Lau Ae Nutu Kanna nga pangamologa inaeala ore role ta
bega a sia lele ngia ine patoe Nutu a i ae Avolau kae
'Nutu ae Abaram, bae Aisak, bae Iekop.'*
38 Minmina nae Nutu ka sana i ae Nutu orae reke mate. Ke sa. Ka i ae Nutu orae reke
mauli kurumea, te i ri kinung keke mauli."
39 Na ra pangalomatanakana palu nga bangapagame keke ale Iesus pangamologan-
gana laeala roma, "Apangalomatanakana, ko pamologa masi!"
40 Minmina na ka sana agau te ballage muni ka balinglaga te bavakena.

Karais Ka I Ae Revit Sivuna Mana Ae?

41 Nae Iesus ke role kerea roma, "Ke meimia, na ra pangalomatanakana nga
bangapagame keke patpatoe Karais roma i ae Revit sivuna?
42 Ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna nga ineke patoe ka Baunga Re Nga Kalangpaga nae
Revit muni ke role roma:
" 'Nutu a i ae Avolau ke role kae Avolaukau roma:
"One ngo tara nga bava nga kamau e pe nga malle a alangpaga
43 ta nge lele nga kae laeala ina iau la ulongpisiginge reke bai'iu kone ngape nga kaeng
sianame." '
44 Revit muni ke patoe agau laeala kae Avolaukia. Minmina nae Karais ka i ae Revit
sivuna mana mina ngaetai?"
45 Ka ina ragau ke longlonge Iesus pangamologanganame, na i ke role ka barangalele
ra kanna roma,
46 "Ngaka ella miau masi ta ra pangalomatanakana nga bangapagame. Ri keke
materaumana ta taongataliunga ka lungapaga re ngapotu onreke gavili ta roleng roma,
keke ngailu nga ragau pattoto. Ba keke matea ta ragau alangapaga rea nga malle nge
nga katungkala. Ba keke matea ta tarang nga tarangapai re kapunu ngallo nga bale
nga sinagog ba nga malle re nga alangpaga nga kaning reke bollalau.
47 Ba ri ka kaoreaginapitpite ra bale ra nareatale memena ke matepatali rea ta
ravunge bale nga ri. Ba keke bavai ka kavanga reke gavili ta baina ragau pattoto ngeke
longo rea na ngeke kinpataea giareame. Minmina nae Nutu ke la tungnge alang e soali

* **20:37:** Moses sisiukia nginngina rae Abaram, bae Aisak, bae Iekop keke mate tapu, avae Moses ke patoe Nutu kae Nutu ae ri tale. Pangamologa laeala ae Moses kanna ke turulomatana te ita roma, nga lopatokona ae Moses, mateng ke sane rongotapu ka ra nginngina reke mate. Ba bole, ri keke la sigingpaga nga mateng ngarume.

raumana te ri. Ba alang e soali laeala ke la bolinglaunga raumana nga alanga e soali orae ragau pattoto onre sane ke kuma minmina.”

21

Avale A Natale Matepatalia Tungngana Ka Tunga Te Nutu

1 Ka inae Iesus palomatantane ragau ngallo nga tempel, na i ke kele ra kilipukana ineke pullulue lollokanna nga malle e nga tungnga rea te Nutu.
2 Ba i ke kele avale a sillolo ora natale matepatalia ine pullulue lollokanna lua ra kopa onreke sisina bole.
3 Nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, avale laeala a sillolo ora natale matepatalia ke pullue lollokanna papatu raumana nga ragau nginngina ra kilipukana.
4 Iau ka role minmina kurumea, ri ka kanrea lollokanna papatu ba keke tunge palu mana, ava kanrea lollokanna papatu keke momo tale. Ava avale laeala ka kanna lollokanna tutuna nga koling kaning ba ke pullue ri kinung.”

Oru Reke La Leleng Ngarume

5 Na barangalele rae Iesus kanna palu keke kele lollo reke pepe ba oru nga ragau ke tungu rea te Nutu ta ri kumangng ka bale ra tempel ki. Na keke umma ta pangamologa ta bale laeala kelangana e pe raumana.
6 Avae Iesus ke role kerea roma, “Nga kae te e ngarume, na oru kokorai ra miau ka kela rea ka matamiau kanname ke sane ke la momong basema inaka kela rea sonrau. Ba ka sana la lollo te nge kenopai nga tetoto. Keke la gulaengapisigi ki kinung lagape.”
7 Na barangalele ra kanna keke ballage roma, “Apangalomatanakana, oru nginngina ramo role tao pala keke la leleng nga pia? Ba mangng ka la kelange killa a taru, na nga lomangngmatana roma oru nginngina keke tatu kokoro?”
8 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ngaka ella miau masi ta baina agau te sane nge taoamuga soali kamiau. Iau ka role minmina kurumea, ragau papatu keke la ri atung nga giau, na keke la kumangng ta roleng roma, ‘Ka iau ae Karais.’ Ba keke la roleng roma, ‘Kae e nga Karais atungngana ke lele kokoro.’ Ava miau sana ngaka loakurume rea.
9 Ba nga ina miau ngaka longe pangamologa re ta baling reke bollalau, ba ta ragau ra sana siareape ka ragau reke kelapatali te ri, na sana ngaka matau. Ka kaomannmannangana, oru nginngina keke la leleng, ava ka sana la mirana roma momong gunguna ke lele kokoro.”
10 Bae Iesus ke role kerea bole roma, “Galiau te ke la loanga ta baling kala nga galiau tetoto, ba re nga kelangpatali te keke la loanga ta baling kala nga re nga kelangpatali tetoto.
11 Ba ka la oru giongana tatana reke bollau, ba osangana reke bollalau. Ba soaling matantana reke bollalau keke la baingasoalinge ragau, na papatu keke la mateng nga iname bole. Ba ragau keke la kelange oru reke bavai ka mataunga, ba keke la magionga ka kelangareangana ka oru reke la leleng nga tava.
12 “Ava pala ta oru nginngina leleng, na ragau keke la ri launga miau ra barangalele ra kanau, ba keke la kumangng ka bainga reke sosoali te miau. Ri keke la loanga ka miau ta kalingnana nga sinagogme, ba keke la pulingi miau nga pulangkala. Ba muni, keke la pangamaisi miau nga kelangpatalime ba nga gavaname raguream kurumea loangakurume ngamiaungana kau.
13 Ri keke la kumangng minmina ta baina miau ngaka turupote lopatokona ae miau te iau te ri.
14 Ava pala ta miau loanga ta kalingnana, na sana nga lomiautangtang raumana ta pangamologa re nga maisingtotokalange balinglaga nga kanrea. Ke sa.

15 Iau ka role minmina kurumea, iau ka la tungnge pangamologa ba lomatana
reke pepe raumana te miau, na reke balvali miau ka pangamologame sana nga
ginggingngarea ta ri maisingkala miau. Ba ri sana nga ginggingngarea ta malainga
ka pangamologa nga kanmiau.
16 Na tamamiau ba namiau memena, ba kolingamiau memena, ba raka miau
memena, ba balingamiau memena keke la ulongo miau nga reke bai ta baingasoaling
miau kamareame. Ba keke la samungpununge palu nge miau.
17 Ba ragau kinung keke la bainga'iu kamiau kurumea, ka miau ra ragau rae iau.
18 Ava miau ka la momong masi ba ka sana la gilimiau bulvunna te la saningrea.*
19 Miau ngaka maisi gingging nga maenangme nga baina miau ngaka rave mauling
e momo passavele."

Iesus Ke Role Ta Ierusalem Soalingana Ngarume

20 "Nga kae laeala ina miau ngaka kele galiau re nga baling ine ngeke maistotokale
Ierusalem, na miau nga lomiaumatana roma, maga kunna laekia soalingana ke lele
kokoro.
21 Na ragau reke momo ngae Iurea nga kae laeala ngeke ka ta kapangngme. Ba ragau
reke momo ngallo nga maga kunna laekia ae Ierusalem ngeke ka'e. Ba ragau reke
momo nga iname reke kokoro ngae Ierusalem sane ngeke taopallu lakallo bole.
22 Iau ka role minmina kurumea, kae nginngina ka la ri ra kae re nga alanga nga
baina pangamologame kinung ra ri ke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna ngeke lele
mannangana.
23 Ba kae nginngina keke la ri isongpa raumana ta ravale ra siarea ba ta ravale reke
pasisiue goe rae ri ra lagalaga. Iau ka role minmina kurumea, maenang reke bollalau
keke la leleng nga mogalo laekia, bae Nutu alangana ke la pungapai nga ragau reke
momo ngia.
24 Minmina na reke baisolali rea keke la telengpununge palu ka resallame. Ba keke
la launge palu, na keke la loanga kerea ta maga re kalaoveka nga iname kinung. Na
Ierusalem ke la momong nga ragau ra sana ri ra Iura kamarea ta nge lele nga kae
laeala a Nutu pulia ta i ronga ka momongareangana nga inaekia."

Agau Tuna Atungngana Ngarume

25 Nae Iesus ke role kerea roma, "Nga kae nginngina, na killame keke la leleng nga
kae, ba nga inna, ba nga matame bole. Ba nga mogalo laekia e ngape pelau ke la
soaling raumana ka miniuame reke bollalau, na ragau keke la mataunga ka loreapalilli
ngareangana.
26 Ba mata reke momo ngailu nga tava ngeke matagtaga, na ragau keke la mataunga
ka matenglala ngareame nga ineke momalle oru ngeke lele nga iname kinung nga
mogalo laekia e ngape.
27 Minmina na ragau keke la kelange Agau Tuna ine la atung ngallo nga mumuka ka
gingginga tane bollau ba olamana e toakala.
28 Na nga ina oru nginngina ngeke lele, na miau ngaka maisi ba ngaka kelapatae
kurumea, kae a Nutu la ravungulele miau ke lele kokoro."

Pangateningkala E Ta Bega A Pik

29 Ba i ke role kerea ka pangateningkala laekia roma, "Ngaka kele bega a pik ba bega
pattoto bole.
30 Nga ina bega nginngina laureame ngeke lelepau, na nga lomiaumatana roma,
kaepa ke lele kokoro.

---

* **21:18:** Pangamologa laekia ta gilirea bulvunna ka mirana roma, sana nga otte nge soali nge ri.

31 Minmina mana, na nga ina miau ngaka kele killa nginngina nga tava ba mogalo
ama role tao, na nga kelapatokona roma, Nutu kelangpatalingana ke lele kokoro.
32 “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ragau reke momomauli
sonrau keke la momongmauli tale, na keke la kelange oru nginngina kinung ama iau
role tao lelengarea.
33 Tava ba mogalo keke la saningrea, ava pangamologa ra kanau ke sane ke la
saningrea.
34 “Ava miau ngaka ella miau masi. Ke sane pe ngaroma miau ngaka tungtunge
lomiaumatenganame raumana ta bainga re nga inunge inung reke gingging, ba bainge
kaning reke bollau, ba bainga e nga loangakurumenge oru reke momo nga mogalo
laekia e ngape. Ngaroma miau ngaka kuma minmina, na kae laeala ae iau la leleng
ngia ke la launga miau basema mata te.
35 Ta kae laeala ke la leleng nga ragau karolu re nga iname kinung nga mogalo laekia
e ngape.
36 Minmina nae miau ngaka ella masi te miau ka kaeme kinung. Ba ngaka kavkava ta
miau maisingginggingkale maenangme ineke la leleng nge miau, nga baina miau sana
nga balenglenge miau nga kae laeala e ngarume nga inae Agau Tuna la kalingnanange
ragau kinung.”
37 Ka kae kenakena, nae Iesus ke palomatantane ragau ngallo nga tempel. Ava ka
laiome, na i ke lelemalaga ba ke momo ka rigo nga kapoponga eke patoe ka Kapoponga
Nga Bega Ra Oliv.
38 Ba ragau karolu keke tatu ka sinro luluname te i ta baina ri longnge pangamolo-
gangana ngallo nga tempel.

22

Iuras Ke Ngata Ta Ulonge Iesus Nga Reke La Baingasoalinge Kamareame

1 Na kae re nga kaning e bollau reke pato rea ka “Kaning E Bollau E Nga Berete A
Sana Kana Isi” ba oreke pato rea ka “Paska” keke lele kokoro.
2 Na re kapunu nga pirisme ba ra pangalomatanakana nga bangapagame keke
matautaue ragau, minmina na keke tangtange pamau matana te nga baina ngeke
sapune Iesus. Ba ri ka sana omorea ta agau te nga lonamatana kia.
3 Nae Satan ke lupage Iuras a giana tetoto nge Iskariot, a i a agau te nga Pana
Tangulelu Ba Lua.
4 Ka bainae Iuras ke loa, na ke pamologa kala nga re kapunu nga pirisme ba re
kapunu nga ra kurtalingling nga tempel. Keke pamolloga ta Iuras pulingana kae Iesus
ta ri baingasoalinge.
5 Ba ra nginngina ka loreasereng raumana ta pangamologangana laeala, na keke
ngata ta ri kolinge Iuras ka lollokanna.
6 Minmina nae Iuras ke ngatakale pangamologangarea, na ke kelkela ta kalingpa ka
pamau te ta i ulonge Iesus nga kamareame. Ba i ke ella ta kae te ta baina ri ngeke laue
Iesus nga ina maluame sane ngeke momo kala nge i.

Iesus Ke Kalitupe Kaning Ore Nga Paska Kala Nga Barangalele Ra Kanna

7 Na kae laeala ore nga balinge sipsip goekia e nga kaninge ka Paska ke tatu. Ba kae
laeala ke momo ngaliua nga kae nginngina reke pato rea ka Kaning E Bollau E Nga
Berete A Sana Kana Isi.
8 Minmina nae Iesus ke ba'e Pita bae Ion ka rolengana roma, “Ngaka loa, na ngaka
kalitupe kaning ae ita ore nga Paska.”
9 Na keke ballage roma, “Ita kaka la kumangng kia nga ine ngaetai?”

10 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ina ngaka taolu tae Ierusalem, na onemea ka la kelange
apanung te ore kukure me bagana te. Na miau ngaka loakurumea ta bale a i la taongalu
ngia.
11 Ba ngaka role ka bale laeala tamana roma, ‘Apangalomatanakana ke ballaga roma,
bale bilingana ore nga i kala nga barangalele ra kanna kaninge kaning e nga Paska
ngia, ka i aetai?’
12 Na bale tamana laeala ke la pangapanau miau ka bale bilingana e momo ngailu a
kana ka oru nga tarang ta kaning. Minmina na ngaka kalitupe kaning nga inaeala.”
13 Minmina na ri pana lua ke kutapu eke loa, na keke kalipa ka oru rae Iesus role
kerea tao base ma ina i role. Ka baina ri keke kalitupe kaning e nga Paska.

Iesus Avolau Kaningngana A Ronga

14 Na ka ina kae matana e nga kaninge kaning e nga Paska ke lele, nae Iesus ke tara
nga mallena nga pala kala nga aposel rae i.
15 Na i ke role kerea roma, “Ka matea raumana ta iau kaninge kaning e nga Paska
laekia kala nge miau pala ta iau ravunge miralali e nga mateng.
16 Ta iau nga role kamiau roma, iau ka sana la kaninge kaning e nga Paska laekia
kala nge miau muni ta nge lele nga kae laeala e ngarume nga ina Paska mirana
mannangana nge lele nga Nutu kelangpatalingana.”
17 Minmina na i ke rave gato e ponu ka uain, na ke kalapage Nutu ba ke role kerea
roma, “Ngaka palitunge paka miau, na ngaka inue.
18 Ta iau nga role kamiau roma, iau ka sana la inunge uain laekia muni ta nge lele
nga inae Nutu kelangpatalingana nge lele ngarume.”
19 Na i ke rave beret inte, na ke kalapage Nutu ba ke regipale. Na ke tunge te ri ka
rolengana kerea roma, “Mirau ikia, iau ka la tungnge te Nutu ta pangapenge ragau
kia. Nga kae nge ngarume, na miau ngaka kuma minakai ka beret ta baina miau nga
lomiaugaliu muni te iau.”
20 Ngarume nga kaning, na i ke rave gato ame tunge te ri pala. Na ke kuma ma
ine kuma ka beret pala ka rolengana roma, “Uain nga gato laekolong ka i a piunga
ba bonga ora pau a Nutu la kumangng kia ka totogu. I ke la kengalingia totogu ta
kalaungapaga miau.
21 Ava agau laeala ore la ulongo iau nga reke la baingasoali iau kamareame ke momo
kala nge iau nga pala laekia.
22 Agau Tuna ke la mateng kurumea pangamologa a Nutu rolea pala, ava oru reke
sosoali raumana keke la leleng nga agau laeala e ule nga reke bai ta baingasoalinge
kamareame.”
23 Ka inae Iesus role minmina, na ri keke paturu ta palingbalinglaga rea roma, “Tai
e nge ita ke la kumangng ka bainga laeala?”

Tai Ka I E Kapunu

24 Na barangalele rae Iesus kanna keke paturu ta ri palingvaling ka balinglagangarea
roma, “Tai e nge ita ka i e kapunu?”
25 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ragau re kapunu nga ra sana ri ra Iura keke
umma ta bongatalala rea ka kaoreaginapitangana kerea ba keke rorole roma, ‘Mangng
kasikemangng ka kamangng ka ginggingame kinung.’
26 Ava miau sana ngaka bai minmina. Ke sa. Re kapunu nge miau ngeke lele ma ri
ra reke sisina, base ragoeme. Ba agau e taoamuga kapunu nge miau nge lele ma i a
akumangngatulu ae miau.
27 Ka ina ragau ke tara ta kaning ba ra kumangngatulu keke momo ta tuvang
karea kaning, na tai e nge ri giana ke ngailu? Agau e tara ta kaning, o agau a i a

akumangngatulu? Miau kaka roma, agau e tara ta kaning nanguni. Ava iau ka momo
kala nge miau ma agau akumangngatulu.
28 Ka miau ra ragau reke momopita kala nge iau ina maenangme ke ravu iau.
29 Tamau ke tunge kelangpatali te te iau minmina na iau ka tunge te miau,
30 nga baina miau ngaka tara ta kaning ba inung nga pala laeala ae iau ngallo nga
kelangapatalingau. Ba miau kaka la tarang nga tarang re nga kelangpatali, na miau
kaka la kelangpatali ta galiau re ngae Israel ra ri tangulelu ba lua."

Iesus Ke Rolea Pangamologa Ta Inae Pita La Kaulingkalange Ngarume

31 Nae Iesus ke role kae Pita roma, "Saimon, Saimon, one ngo longo masi. Satan ke
ballaga ta iau ngatangng ta i avanga miau basema agau ine nge lulumatagtage pailli
kanname na mamaureame ngeke pupu balakala.
32 Ava iau ka kava te Nutu tapu ta i kalaunga one ta baina lopatokona ae one nga
manenasa ronga. Ba nga ino one ngo kampiliu muni, na ngo paginggingia kolingang
memena."
33 Avae Pita ke ale roma, "Avolau, iau ka momo ta loanga ta pulangkala ba ta mateng
kala nge one."
34 Nae Iesus ke ale ka rolengana kia roma, "Pala ta kukulega toangako sonrau, na
one ko la kaulingkala iau pa mologi roma, ona sana longmatana kau."

Iesus Ke Role Gingging Ka Barangalele Ra Kanna

35 Nae Iesus ke ballage barangalele ra kanna roma, "Ka kae laeala a iau ba miau pala
ina miau ka sana paue bising e sina o ne bollau ba ka sana ka paue kesingsilagi palu,
na miau kaka moro ta otte, o ke sa?"
Na keke ale roma, "Ke sa. Mangng ka sana moro ta otte."
36 Na i ke role kerea roma, "Ava sonrau agau a kanna ka bising e sina o ne bollau
na nge paue. Ba ngaroma agau a sana kanna resalla, na nge ba ka lungapaga ae i ore
ngapotu na nge kolia kanna resalla te.
37 Ta iau nga role kamiau roma, pangamologa laeala reke paʹe pala nga Lau Ae Nutu
Kanna ore role roma: 'Keke pulia kala nga ragau reke longosa ta bangapagame' ke la
leleng nge iau. Ba orume kinung reke pa rea te iau pala nga Lau Ae Nutu Kanna keke
la leleng ka kaomannmannangana."
38 Minmina na barangalele ra kanna keke role kia roma, "Avolau, kela nasong, ka
kanmangng ka resallame ka ri lua rikorai."
Nae Iesus ke role kerea roma, "Ka malo!"

Iesus Kavangana Nga Kapoponga Nga Bega Ra Oliv

39 Nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke lelemalaga lagapotu ngae Ierusalem,
na keke loa ta Kapoponga Nga Bega Ra Oliv kurumea baingareame re ka kaeme.
40 Ba ka ine lele nga inaeala, na i ke role kerea roma, "Ngaka kavkava te Nutu, ba
ngaka ballage ta i sane nge ulo miau nga avangme."
41 Na i ke loa lagatauga isura nge ri ma agau tamalingana ka lollo, na ke parovanu
ba ke kava te Nutu roma,
42 "Tamau, ngaroma nga longangana, na ngo ravupatali ka gato laekia a miralali nge
iau. Ava ka sana matea ta one kumangng kurumea laungana. Ke sa. Ka matea ta one
kumangng kurumea longangana."
43 Na anggelo te e pa nga Nutu mallena nga tava ke lele ba ke paginggingia.
44 Ba i ke kanimaimaia maenang e bollau ngallo nge i, minmina na ke kavkava kaligi
muni. Ba menanakia a sinna ma toto ke pupu lagape ta mogalo.
45 Ka ine rongo ka kavangana ba ke sigipaga, na ke galiu ta barangalele ra kanna.
Ava ka ine lele nge ri, na keke kenrarau ka loreataningana.

46 Minmina na i ke role kerea roma, “Kaka meimia aka kenrarau? Ka sigipaga, na
ngaka kava te Nutu ta baina miau sana ngaka lele nga avangme.”

Reke Taoamugmuga Kae Iurame Keke Laue Iesus

47 Ka ine pamolloga ta barangalele ra kanna tale, na malua e bollau ke lele nge ri. Ba
agau laeala eke patoe kae Iuras, a i a te e nga Pana Tangulelu Ba Lua, ke taoamugmuga
kerea. Na i ke loa te Iesus ta tagungkao kia.
48 Avae Iesus ke ballage roma, “Iuras, ko la ulonge Agau Tuna nga reke bai ta
baingasoalinge kamareame ka tagungkaongang kia ae?”
49 Na ka ina barangalele rae Iesus kanna loreamatana roma, ra nginngina keke la
launge Iesus, na keke ballage roma, “Avolau, ko matea ta mangnga telenge rea ka
resalla kakai?”
50 Minmina na te e nge ri ke magala ka resalla nga akumangngatulu ora piris e
kapunu kanna. Ba ke sa'vatote longana nga bavana e pe.
51 Avae Iesus ke ala rea roma, “Sana ngaka kuma ka bainga laekolong!” Na i ke kali
ka agau laeala longana ba ke papea muni.
52 Nae Iesus ke ballage re kapunu nga pirisme, ba re kapunu nga kurtalingling nga
tempel, ba Iurame ravollalaukerea memena ineke atu ta launge roma, “Kaka meimia
aka atu ta ravungu iau ka resallame ba butume? Kaka roma iau a ragolongkana
kelangpatali ae ri ae?
53 Ka kaeme kinung, na iau ka momo kala nge miau nga malle re nga tempel,
ba miau ka sana ka kala'e kamamiaume ta launga iau. Ava kae laekia ba osuguna
ginggingngana ka onrae miau.”

Pita Ke Kaulikale Iesus

54 Nae keke laue Iesus, ba keke loa kia lakallo ta bale ae piris e kapunu. Bae Pita ke
lolakurume rea bole, ava ke momo ngatauga nge ri isura.
55 Na kurtalinglingme keke patue sia ngaliua nga malle e ngallo nga savanau ore nga
bale laeala, ba keke tattaratalíue. Bae Pita ke tara kala nge ri bole.
56 Na malaui te akumangngatulu ke kele Pita ine tattara nga sia lamana, na ke
kelananne ba ke role roma, “Pala na agau laekolong ke momo kala nge Iesus bole.”
57 Avae Pita ke kaulikala ka rolengana roma, “Avale laekolong, iau ka sana
laumatana kia.”
58 Ngarume muni, na agau tetoto ke kela pakae Pita ba ke role kia roma, “One ko
loakurumea Iesus bole.”
Avae Pita ke ale roma, “Ke sa!”
59 Ka panna isura ngarume, na agau tetoto ke role ka kaona ginangana roma, “Ka
kaomanna, aekia ke momo kala nge Iesus bole ta ka i a agau ore ngae Galili.”
60 Nae Pita ke ale roma, “Agau laekolong, iau ka sana laumatana ka taru a one rorole
te!” Ka ine pamolloga minmina tale, na kukulega te ke toako.
61 Nae Avolau ke kampiliu ba ke kela tupu te Pita. Nae Pita ka lonagaliu ta
pangamologa ae Avolau kanna ine role kia pala roma: “Pala ta kukulega toangako
sonrau, na one ko la kaulingkala iau pa mologi roma ona sana longmatana kau.”
62 Nae Pita ke lelemalaga lagapotu ba ke tani raumana.

Ra Kurtalingling Keke Rolepagalising Kae Iesus

63 Na ra kurtalingling keke paturu ta rolengpagalising kae Iesus ba balinge.
64 Ba keke kangkale matana kanname ka malo inte, na keke balaglage roma, “Onto
bai ma agau e toe Nutu kaona! Tai ke bali one?”
65 Ba keke rorolebainga kia ka pangamologa matantana roma i a agau e sane pe.

Re Kapunu Ngae Iurame Keke Kalinane Iesus

66 Ka ina kae sigipaipatae, nae Iurame ravollalaukerea memena keke katukala kinung. Re kapunu nga pirisme keke momo nga katungkala laeala. Ba ragau ra lomatanakana ka bangapagame keke momo bole. Na ra kurtalingling keke loa kae Iesus ta pangamaisinge ngamuga nga ragureame.
67 Na keke role kia roma, “Ngaroma one ae Mesaia, na ngo turu te mangng.”
Nae Iesus ke ala rea roma, “Ngaroma nga role kamiau, na sana la lomiaupatokona te iau.
68 Ba ngaroma nga ballaga miau, na ka sana ka la alanga iau bole.
69 Ava ngarume nga kae laekia, nae Agau Tuna ke la tarang nga Nutu a kana ka ginggingame kinung kamana e pe.”
70 Na ri karolu keke ballage roma, “Minmina na ko roma, Nutu ka tuna nge one ae?”
Na i ke ala rea roma, “Iii, ka iau ae Nutu Tuna.”
71 Na keke role roma, “Ke meimia, na ita kaka sissilia ragau palu muni ta ri turunge agau laekia bainganame? Ita muni kaka longotape pangamologa ine lelemalaga nga kaona.”

23

Iesus Ke Meisi Ngamuga Nge Pilatus Raguna

1 Na ra nginngina kinung keke sigipaga ba keke loa kae Iesus ta pangamaisinge nge Pilatus raguna.
2 Ba keke paturu ta turungpaga kana ka pangamologangarea roma, “Mangng ka kelapa ka agau laekia ine amva ta taongamugasoali ka ragau rae mangng. Ke roma ta mangng manemangngsa tungnge lollokanna ta gavaman e ngae Rom. Ba ke roma i ae Karais a i a kelangpatali te.”
3 Ka bainae Pilatus ke ballage Iesus roma, “Ka one a kelangpatali ae Iurame, o ke sa?”
Nae Iesus ke ale roma, “Ke base ino role.”
4 Nae Pilatus ke role ka re kapunu nga pirisme kala nga maluame roma, “Iau ka sana kalipa ka otte e soali nga agau laekia.”
5 Ava ri keke role kaligi muni roma, “Pangalomatanangana ke baipage iu ngaliua nga ragau re ngae Iurea. Ke pature ngae Galili ta ke atu kia bavakena ta inaekia.”
6 Na ka inae Pilatus longe pangamologa laeala, na i ke ballaga rea roma, “Aekia ka i e ngae Galili ae?”
7 Na ka inae Pilatus lonamatana roma, Iesus ka i e ngae Galili nga inae Eroto kelapatali ngia, na ke ba'e Iesus te Eroto. Ba ka kae laeala, nae Eroto ke mommo ngae Ierusalem bole.
8 Nae Eroto ka lonasereng raumana ine kele Iesus ta i ke momalla ta kelange ka panna tana kena tapu. Bae Eroto ke longe pangamologa papatu ta Iesus kumangnganame. Minmina nae i ke bai ta kelange Iesus ine nge kumkuma ka oru palu reke bollau.
9 Na i ke balaglage Iesus ka balinglaga papatu, avae Iesus ke sane ala rea.
10 Ba re kapunu nga pirisme kala nga ra pangalomatanakana nga bangapagame keke maisi, na keke turupagpaga kana ka pangamologangarea bole.
11 Nae Eroto kala nga galiau rae i re nga baling keke bai kae Iesus ma i a agau e sane pe. Ba keke rolepagalising kia ka palungapagangarea kia ka lungapaga matana a kelangpatalime. Ngarume na keke bagaliue te Pilatus muni.
12 Ba pala nae Eroto riluae Pilatus keke palilegesolali rea, ava ka kae laeala mana na ri pana lua keke paturu ta palingkavanga rea ka koli.
13 Nae Pilatus ke kiukinunge re kapunu nga pirisme kala nga Iurame ravollalaukerea memena.

14 Na ke role kerea roma, “Miau kaka atu ka agau laekia te iau ba kaka roma i e
amva ta taongamugasoali ka ragau rae miau. Minmina na iau ka kalinane, ava ka
sana kalipa ka turungpaga ngamiaume purea.
15 Bae Eroto ke sane kalipa ka oru nginngina bole, na ke bagaliue muni te mangng.
Ngaka kele, i ke sane baia otte ta ita balinge na nge mate.
16 Minmina na iau ka la bangapagange ragau rae iau ta ri sapinge, na nga ule nge
loa.” [
17 Na ka pesingmatana re pala nga kaning laeala e bollau, na i ke kumkuma kurumea
baingana te na ke ulomalaglage apulangkala kena te ri.]*
18 Ava ri keke relikinung roma, “Ngaka sapune! Ngaka ulomalage Barabas te
mangng!”
19 (Na ka kae te pala, na ragau palu ka sana siareakena ka re kapunu nga gavaman e
ngae Rom, minmina na ri keke bai ka baling e bollau ngallo nga maga kunna laeala e
bollau. Ba te e nge ri a giana nge Barabas ke sapune agau te nga baling laeala. Minmina
na keke tamalilu kia lakallo ta pulangkala.)
20 Nae Pilatus ke bai ta ulongmalagange Iesus, minmina na i ke role kerea base ma
ine role kerea pala.
21 Ava ri keke rereli kaligi roma, “Ngo katupite nga maiskovu! Ngo katupite nga
maiskovu!”
22 Ka bainae Pilatus ke role kerea ka rolengana a mologi roma, “Ta ke meimia?
Apanung laekia ke kuma ka bainga a taru e soali? Iau ka sana kalipa ka otte a i bai kia
ta ita balinge na nge mate. Ava iau ka la bangapagange ragau rae iau ta ri sapinge, na
nga ule nge loa.”
23 Ava keke gingging raumana ka relingarea kaligi ta Pilatus nge katupite Iesus nga
maiskovu. Na kaoreaginangarea ke rave ora ri ke matea.
24 Ka bainae Pilatus ke loakurumea loreangana.
25 Na ke ulomalage agau laeala ameke ballaga te. Ka i a agau e sapune agau be bali
nga maga kunna, na keke ullue nga pulangkala. Ava i ke tunge Iesus ta kamarea ta ri
kumangng kia kurumea loreangana.

Keke Katupite Iesus Nga Maiskovu

26 Ka ina ra balingkana ke tatao eke lola kae Iesus, na keke pagiu paka agau te ore
ngae Sairin a giana nge Saimon ine pa nga ine ngapotu ngae Ierusalem ba ke taolulu
lakallo ta maga kunna. Na keke kampite, ba keke patoloea ka maiskovu. Na keke
bapage ta i paunge kurumea Iesus.
27 Na ragau papatu keke lolakurume rea, ba ravale palu nge ri keke tantania Iesus
kaligi.
28 Ka bainae Iesus ke kampiliu te ri na ke role kerea roma, “Ravale re ngae Ierusalem,
sana ngaka tani iau. Ava miau ngaka tani miau ba goe rae miau.
29 Iau ka role minmina kurumea, ngarume na kaeme keke la leleng nga ina miau ka
la roleng roma, ‘Ravale reke sumpi, ba ravale re sane ke toapisigia goe, ba ravale re
sane ke pasiu goe nga loreasereng.’
30 Ka kae nginngina, na ragau
“keke la roleng ka kapangngame roma, ‘Ngaka pupupai nge mangng!’
Ba keke la roleng ka kapopongame roma, ‘Ngaka gasipita mangnga!’ ”
31 “Ngaka kele, ri keke kumasoali kau a agau a sana baia bainga te e soali. Minmina
na keke la maingamia ka ragau ra baingareame ke sosoali?”
32 Na ra balingkana keke loa ka ragau lua reke longosa ta gavaman ta baina ngeke
loa kerea ta ri mateng kala nge Iesus.

---

* **23:17:** Pangamologa e momo nga Luk 23:17 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

33 Ka ineke lele nga malle te oreke patoe kae Agau Gilina Bagana, na keke katupite
Iesus nga maiskovu. Ba keke katupite pana lua nginngina reke longosa ta gavaman
nga maiskovume bole. Keke katupite te nga maiskovu e momo nga Iesus kamana e pe,
ba keke katupite te nga maiskovu nga Iesus kamana a laeva.
34 Nae Iesus ke role roma, “Tamau, ngo osurure baingarea reke soali ta ri ka sana
loreamatana ka ora ri ke kumkuma kia.” Ba ragau ra balingkana keke kintoto ta
tavoanga ka lungapaga rae i ngaliua nge ri.
35 Na ragau keke maisinsi eke elle. Ba re kapunu ngae Iurame keke rorolepagabainga
kia ka rolengarea roma, “One ko ravulelea ragau pattoto. Na ngaroma one ae Karais
a agau ae Nutu tore ka kaomannmannangana, na inta one ngo ravulele one muni.”
36 Ba ra balingkana keke rorolepagalising kia bole. Na keke kalapataea uain ore
mamaoga te i ka rolengpagalising kia.
37 Ba keke role kia roma, “Ngaroma one a agau e kapunu ngae Iurame, na inta one
ngo ravulele one muni.”
38 Na keke katupite turunglomatana te nga maiskovu ngailu nga Iesus kunna ore role
roma:

AEKIA KA I A KELANGPATALI AE IURAME

39 Na te nge ri pana lua reke longosa ta gavaman eke katupite nga maiskovu kokoro
te Iesus ke patoe pangamologa reke sosoali te Iesus roma, “Ka one ae Karais ae? Into
ravulele ita!”
40 Ava tetoto nge ri pana lua reke longosa ta gavaman ke parule ka balinglagangana
kia roma, “Ko sano mataue Nutu kurumea ita kinung kaka rarave alanga matana kena
mana ae?
41 Itaua kaka rave alanga kurumea baingarame re sosoali, ava aekia ke sana kuma
ka bainga te e soali.”
42 Na i ke role kae Iesus roma, “Iesus, nga longgaliu te iau nga ino ngo lele nga
kelangpatalingang ngarume.”
43 Nae Iesus ke role kia roma, “Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma,
sonrau na one ko la momong kala nge iau nga malle orae ragau reke tupu.”

Iesus Matengana

44 Ba ollaeala ke lele ka kae matana basema pula. Na osuguna ke gasipite inaeala
bavakena ta ke lele nga kae matana a mologi ka laio.
45 Ka osuguna kurumea, kae ka sana lamana. Ba malo laeala e bollau eke kone ma i
a lengakala ngallo nga tempel ke marae ka rina lua.
46 Nae Iesus ke kiu kaligi roma, “Tamau, nga ulo iau nga kamang.” Ka ine role
minmina tapu, na i ke mate.
47 Na ka ina agau laeala e kapunu nga ra balingkana kele ollaeala e lele, na i ke
kalapage Nutu ka rolengana roma, “Ka kaomannmannangana, aekia ke sane baia otte
e soali ta ri samungpununge.”
48 Ba ka ina ragau reke katukala kinung ta kelange ragau katungpitangarea nga
maiskovu ke kele ollaeala e lele, na keke galiu ta maga nga ri ba keke tunte mauturea
ka taning ngareangana.
49 Na ragau ra loreamatana kae Iesus, kala nga ravale reke tatao kurumea ka kae re
pala, keke meisinsi ngatauga isuru ba keke elle oru nginngina reke lele.

Keke Talue Iesus

50 Na agau a giana nge Iosep ke momo. Ka i a agau te nga re kapunu ngae Iurame,
ba ka i a agau ora baingana pe.
51 Ba agau laeala ke sane ngatakala rea ineke bai ta samungpununge Iesus. Ba ka i
e nga maga kunna te a giana ngae Arimatea ngallo ngae Iurea. Ba bole agau laeala ke
momalle Nutu kelangpatalingana lelengana.

52 Minmina na i ke loa te Pilatus, na ke palonge ta i ravunge Iesus lavusakia.
53 Na ke ravupisigia lagape nga maiskovu, ba ke lulupite ka malo. Na ke pulluia lakallo nga baveng ore nga talunge agau e mate ngia eke kuma kia lakallo nga lollo. Ka i a baveng ore sane ke pulluia lavusa te ngia pala.
54 Ba kae laeala ka i a kae orae Iurame nga kalingtupunge oru re nga kae a Sabat. Ba ka ineke pullue Iesus lavusakia lakallo ta baveng, na kae a Sabat ke kokoro ta i pangaturu.
55 Na ravale reke atukurumea Iesus ine lelemalaga ngae Galili keke loakurumea Iosep, na keke kele ine pullue Iesus nga baveng.
56 Minmina na ri keke galiu ta bale ra ri ke momo ngi ngae Ierusalem, na keke kalitupe oru ra koirea lolo ta baina ngeke saule lavusa ki. Ava keke panna ka kae a Sabat kurumea bangapaga ae Nutu kanna ine role.

24

Iesus Ke Sigipaga Nga Mateng

1 Ka sinro luluna ka kae e kapunu nga kumangnga maina laeala, na ravale nginngina keke rave oru nginngina ra koirea lolo ra ri ke kalitupu rea pala. Na keke loa ki ta baveng laeala eke pullue Iesus ngia.
2 Ba ka ineke lele, na keke kele lollo e bollau eke patapite baveng kaona kia pala ine patalele patali tapu nga baveng kaona.
3 Minmina na keke taolu kerea lakallo, ava ke sane ke kalipa kae Iesus lavusakia.
4 Na ka ineke maisinsi ka loreapalilli ngarea tale, na pana lua ra karea ka lungapaga ra lamarea ka tongarea kena ma saia ine killama keke pamagioe ravale nginngina ka lelengareangana.
5 Na ravale nginngina keke toatula ta mogalo ka mataungarea, ava pana lua nginngina keke role kerea roma, “Ke meimia aka sissilia agau e mauli nga malle a reke mate?
6 I ke sane momo nakai. Ke sa. Ke sigipaga nga mateng tapu. Nga lomiaugaliu ta pangamologangana ine role kamiau ngae Galili roma:
7 ‘Iau ae Agau Tuna ka la loanga ta ragau ra baingareame ke sosoali kamareame, ba keke la katungpita iau nga maiskovu. Ava nga kae a mologi na iau ka la sigingpaga nga mateng.’ ”
8 Na ravale nginngina ka loreagaliu ta pangamologa rae Iesus kanna.
9 Ka ineke galiu nga baveng, na ri keke ture oru nginngina ra ri ke kela rea ta Pana Tangulelu Ba Kena ba ta barangalele rae Iesus kanna reke momo kala nge ri.
10 Na nga ravale nginngina reke turu paka aposelme, te ka giana nge Maria Magaralene, ba te ka giana nge Ioana, ba te ka giana nge Maria a i ae Iems naname, ba ka ravale palu keke momo kala nge ri bole.
11 Ava nga barangalele rae Iesus kanna longareangana ravale nginngina pangamologangarea ka sana mirana. Minmina na ri ka sana loreapatokona ta pangamologa laeala.
12 Avae Pita ke sigipaga, na ke pira ta baveng. Na ka ine lele, na ke magolo ka kelangana lakallo; ba ke kele malo oreke lulupite Iesus kia mana ine momo. Minmina na i ke lao ka lonatangtang ngana ka ollaeala e lele.

Barangalele Lua Rae Iesus Kanna Keke Kele Iesus Nga Pamau E Loa Tae Emeus

13 Ka kae laeala mana, na barangalele lua rae Iesus kanna keke tatao eke lola ta maga te oreke patoe kae Emeus. Ba maga laeala ke momo lagatauga ngae Ierusalem basema pamau bena iname ka ri lima ba lua.
14 Na ri pana lua keke palipamolloga te ri ta oru nginngina reke lele.

15 Ba ka ineke pamolloga beke palirorole kerea tale, nae Iesus muni ke lele nge ri ba
ke tao kala nge ri.
16 Ava otte ke lengetotokale matarea kanname, na ke sane ke kelapatokone.
17 Minmina na i ke ballaga rea roma, “Onemea kaka palirorole kamiau ta taru inaka
tatao?”
Na ri pana lua keke meisi ka ragureasongana,
18 na te a giana kae Kleopas ke ballage Iesus roma, “One kasikeng nge ita ra ragasila
ngae Ierusalem ka sana longmatana ka oru nginngina reke lele nga maga kunna laeala
ka kae kokorai ae?”
19 Na i ke ballaga rea roma, “Tarume?”
Na keke ale roma, “Oru nginngina re te Iesus e ngae Nasaret mana. Ka i a agau e
toe Nutu kaona. Ba nge Nutu raguna ba ragau ragureame bole i ka kana ka gingginga
ngallo nga pangamologanganame ba nga kumangnganame.
20 Ava re kapunu nga pirisme kala nga re kapunu nge ita keke ule ta kelangapatali
e ngae Rom kamana ta baina i nge ba'e ta i mateng. Ngarume na keke katupite nga
maiskovu.
21 Pala na mangng ka lomangng ngana roma, i la ravunggaliunge re ngae Israel
ngae Rom kamana, ava sonrau ka i a kae a mologi ngarume nga oru nginngina
lelengareangana.
22 Ba otte bole, mangng ka magio raumana ka ina ravale palu re nge mangng keke
loa ka sinro luluna ta baveng,
23 ava ri ke sane ke kali pakae Iesus lavusakia. Minmina na keke galiu na keke turu
pakamangng ka ina ri ke kele anggelome. Ba keke role bole roma anggelo nginngina
keke turu pakerea roma, Iesus ke momomauli.
24 Ngarume, na ragau palu nge mangng keke loa ta baveng ba kelangareangana ka
tongana kena ma ravaleme turungarea. Ava ri ke sane ke kele Iesus.”
25 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ka miau ra ragau ra sana loreamatana, ba
lopatokona ae miau ke baililli ta ravunge oru ra ragau reke toe Nutu kaona pala ke
rorole tao.
26 Taroma miau ta lomiaupatokona ta pangamologa nginngina, na miau ta lomi-
aumatana ka pangamologa laeala e role roma, Karais ke la kaningmainge miralali
nginngina na ngarume na i ke la lunga lakallo ta mallena a kana ka olamana e toakala.”
27 Minmina nae Iesus ke turu pakerea ka pangamologa reke role te i muni ngallo nga
Lau Ae Nutu Kanna. Ke paturu nga pangamologa rae Moses kanna ba na nga ragau
reke toe Nutu kaona kinung kanrea.
28 Ka ineke lele kokoro nga maga kunna laeala eke lola te, nae Iesus ke bai ma i la
taonga lagamuga tale.
29 Minmina na keke pavokale ka kaoreaginangana roma, “Momo kala nge mangng
ta ka laio tapu.” Ka baina i ke loakurume rea ta momong kala nge ri.
30 Ka ine tara kala nge ri nga pala ta kaning, na i ke rave beret ba ke kalapage Nutu.
Na ke regipale beret laeala ba ke paturu ta tungnge pakerea.
31 Ba ka panna laeala mana, na keke kelapatokone ka matarea kanname. Na i ke
sanrea mana nga ragurea.
32 Minmina na ri pana lua keke palirorole pakerea roma, “Nga loragaliu ta
loramannmannangana ka iname tunge pangamologa be tuturu pakita ka Lau Ae Nutu
Kanna na'ina nga pamau.”
33 Na keke sigipaga bolvole ba keke galiu tae Ierusalem. Na keke kali pakae Pana
Tangulelu Ba Kena kala nga ragau reke momo kala nge ri nga inaeala eke momo ngia.
34 Na ra nginngina keke turu pakae ri pana lua roma, “Ka kaomannmannangana,
Iesus ke sigipaga nga mateng ba i ke pakosining ka i muni te Saimon!”

35 Na ri pana lua keke ture oru e lele nge ri nga pamau e loa tae Emeus ba ka ineke
kelapatokone Iesus ine regipale beret.

Iesus Ke Lele Nga Barangalele Ra Kanna Ragureame

36 Ka ineke pamolloga minmina tale, na ka panna laeala mana, nae Iesus muni ke
meisi ngaliua nge ri, ba ke role kerea roma, “Momongpengana nge momo kala nge
miau.”
37 Na keke magio ka mataungarea roma, i a kannu te.
38 Ka baina i ke role kerea roma, “Ke meimia, na ka lomiausoali ba ka lomiau lualua?
39 Ngaka kele kamaume ba kaegume. Iau mana ikia! Ngaka kali kau, na nga
lomiaumatana roma iau ka mirau ba ka gigu. Ka sana iau a kannu te ta kannu ka
sana mirana ba gina.”
40 Ka ine role kerea minmina, na i ke kosining ka kamaname ba kaename te ri.
41 Ava ri ka sana loreapatokona ta oru reke kela rea ka matarea kanname tale
kurumea, loreaserengngana ba kalinglongarea ke bollau raumana. Minmina na i ke
ballaga rea roma, “Ka kamiau otte ikolong ta kaninge?”
42 Na keke tunge lea inte oreke tuve tapu te i,
43 ba keke kele ine kaninnia nga ragurea.
44 Na i ke role kerea roma, “Oru kakarai keke lele basema inama iau role pakamiau
pala ka ina iau tatao kala nge miau tale. Iau ama role roma, orume kinung reke pa rea
te iau pala nga Bangapaga Rae Moses Kanna, ba nga lau ra ragau reke toe Nutu kaona
kanrea, ba nga Baunga Re Nga Kalangapaga keke la leleng basema ineke role.”
45 Minmina na i ke paginggingi rea ta baina ri nga loreamatana ka oru ra ragau ke
pa rea pala ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna.
46 Ke role kerea roma, “Keke pa'e pangamologa minakai roma: Karais ke la
kaningmainge miralali papatu, na ke la mateng. Ba nga kae a mologi ngarume nga
matengana, na i ke la sigingpaga.
47 Ba Lau Ae Nutu Kanna ke role bole roma, barangalele rae Karais kanna keke
la taonga ka Karais ginggingngana, na keke la pulingmalagange pangamologa ta
ragau roma, ‘Miau ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka tunge
lomiaumatenganame te Nutu, nae Nutu ke la osungrurunge baingamiau reke sosoali.’
Ri ngeke paturu ta pulingmalagange pangamologa laekia ngae Ierusalem pala, ba
ngarume na pangamologa laekia nge loa ta ragau nga iname kinung.
48 Miau ngaka ture oru nginngina ra miau ka kela rea ta ragau kinung.
49 Ba iau ka la bange Kannu E Tupu ae Tamau patokala ta i tungnge. Ava ngaka
momo mana ngallo ngae Ierusalem ta nge lele nga kae laeala nga inae Kannu E Tupu
nge palupaga miau ka gingginga e pa nge Nutu mallena nga tava.”

Iesus Loangapataengana

50 Ka ine ngalue barangalele ra kanna ta inte e kokoro ta maga kunna ae Betani, na
i ke kinpataea kamaname ba ke ballage Nutu ta kavingtulu rea.
51 Ba ka ine balaglage Nutu tale ta kavingtulu rea, na i ke ka rea ba ke loapatae lakailu
ta tava.
52 Minmina na ri keke kalapagpage Iesus, na keke galiu tae Ierusalem ka lore-
aserengngana.
53 Na keke lola palimule ta tempel, ba keke kinpataetaea Nutu giana.

Pangamologa E Pe Ae
Ion
Pa'e
Kana Turunglomatana

Ion ke pa'e lau laekia ta baina ragau nga loreamatana roma, Iesus Karais ka i a tai, na nga loreapatokona te i. Nga pangamologa e momo nga ina e kapunu Ion ke patoe Karais ka "Pangamologa". Na ke panana ta Pangamologa laeala a i ae Karais roma,

"Pala nganige, ka ina orume ke sane ke lele tale, nae Pangamologa ke momo. Pangamologa laeala ke momo kala nge Nutu, bae Pangamologa laeala ka i ae Nutu. Orume kinung keke lele nga Pangamologa laeala, ba ka sana otte lele balakala nge i. Mauling ka puna nge i, ba mauling laeala ke tunge olamana ta ragau kinung." (1:3-4)

Ba nga inte e momo kokoro ta lau laekia rongana Ion ke pa'e pangamologa ore role roma,

"Bae Iesus ke kuma ka killa pattoto reke bollalau nga barangalele ra kanna raguream e bole. Ba iau ae Ion ka sana pa'e ri kinung nga lau laekia.

Ava iau ka pa'e na kokorai ta baina miau nga lomiaupatokona roma, Iesus ka i ae Karais, ba ka i ae Nutu Tuna.

Ka pa'e na kokorai ta baina miau nga lomiaupatokona minmina, na ngaka rave mauling e momo passavele kurumea lomiaupatokonangana te i." (20:30-31)

Pangamologa Ke Lele I A Agau

1 Pala nganige, ka ina orume ke sane ke lele tale, nae Pangamologa ke momo. Pangamologa laeala ke momo kala nge Nutu, bae Pangamologa laeala ka i ae Nutu.

2 Pala nganige, ka ina orume ke sane ke lele tale, nae i ke momo kala nge Nutu.

3 Orume kinung keke lele nge Pangamologa laeala, ba ka sana otte lele balakala nge i.

4 Mauling ka puna nge i, ba mauling laeala ke tunge olamana ta ragau kinung.

5 Olamana laeala ka lamana nga osuguna, ba osuguna ka sana kana gingginga ta ulongpite.

6 Na agau te a Nutu ba'e ke atu ora giana nge Ion.

7 I ke atu ta i a aturungpotakana ta turungpotange olamana laeala, ta baina ragau kinung nga loreapatokona kurumea pulingmalagangana ka pangamologa.

8 I muni ka sana i a olamana laeala. Ke sa. I ke atu ta i turungpotange olamana laeala.

9 Olamana a kaomannmannangana kia ore tunge olamana ta ragau kinung ke atu ta mogalo laekia e ngape.

10 I ke momo nga mogalo laekia e ngape, ba oru re nga mogalo laekia keke lele nge i, ava re nga mogalo laekia ke sane ke kelapatokone.

11 I ke atu ta ragau rae i, ava ragau rae i ka sana loreangatakale.

12 Ava ta ragau ra loreangatakale ba loreapatokona te i, ri keke rave Nutu patongana kerea ka goe rae i.

13 Ava ka sana ri ra goe rae Nutu kurumea lelengareangana nga agau te, o kurumea agau lonangana o avale natale lonangana. Ke sa. Keke lele nge Nutu mana.

14 Bae Pangamologa laeala ke lele i a agau, na ke momo ngaliua nge mangng. Ba mangng ka kele lamanangana e toakala. Ka i a Tamana goe kena mana ae i lamanangana. Ba ka i a lama ora lopengana ae Nutu a i tungumane ba pangamologa a kaomannmannangana keke ponu nge i.

15 Ion ke role ka turungpotangana e ta Pangamologa laeala e lele i a agau, ba ke kiu
roma, “Aekia ka i ae aelama a iau rorole te roma, ‘Agau e la atung ngarume nge iau ke
ngailu nge iau, ta i ke momo pala nge iau.’ ”
16 Ba lonana ae i ke ponutalao, minmina na ita kinung kaka rave lonana raumana
muni.
17 Ta ragau ravungareangana ka bangapagame ke lele kurumea Nutu tungngana ka
bangapaga nginngina te Moses. Ava ragau ravungareangana ka lopengana ae Nutu a
i tungumane ba ragau ravungareangana ka pangamologa a kaomannmannangana ke
lele kurumea Nutu tungngana kae Iesus Karais.
18 Ka sana agau te kele Nutu ka kae te, avae Nutu Tuna a i kena mana ore momo nge
Tamana bavana ke papote Nutu.

Ion E Nga Pangamagoe Ke Panane I Muni Kumangngana

19 Na ka inae Iura re ngae Ierusalem ke ba'e pirisme ba Livaime ta ri balinglage
roma, “Ka one a tai?” nae Ion ke panane i muni.
20 I ke sane kauli ava ke turupota roma, “Ka sana iau ae Karais.”
21 Na ri keke ballage roma, “Ava, ka one a tai? Ka one ae Ilaia?”
Nae Ion ke role roma, “Ka sana iau ae Ilaia.”
Ba keke ballage muni roma, “Ka one a agau e toe Nutu kaona a i role pala ta i bange?”
Nae Ion ke ale balinglaga nga kanrea roma, “Ke sa.”
22 Na keke ballage muni roma, “Ka one a tai? Ngo turu te mangng nga baina mangng
nga loagaliu ka pangamologa alangana ta reke ba mangng. Ko role mina ngaetai
kone?”
23 Nae Ion ke ala rea ka pangamologa a Aisaia a i a agau e toe Nutu kaona pa'e pala
roma,
“Ka iau a agau e kurkura kalingngana nga ina a sana ragau ngia roma, ‘Ngaka patupe
pamau ae Avolau.’ ”
24 Ka baina Parisio palu ra ri ke ba rea
25 keke ballage roma, “Ngaroma sana one ae Karais, o Ilaia, o agau laeala e toe Nutu
kaona, na ke meimia na one ko pamagoegoea ragau?”
26 Nae Ion ke ala rea roma, “Iau ka pamagoegoea ragau ka me, ava ka agau te ke
momo ngaliua nge miau ora sana lomiaumatana kia.
27 I ka i a agau e atu ngarume nge iau, ba ka sana iau a agau e pe ta iau polange oalo
nge nga kesingsilagi ngae i.”
28 Na oru nginngina keke lele ngae Betani nga Me Ae Ioran bavana tetoto, nga inaeala
ae Ion pamagoegoea ragau ngia.

Iesus Ka I Ae Sipsip Goekia Orae Nutu

29 Me ngangaila, nae Ion ke kele Iesus ine tatu, na ke role roma, “Ngaka kele. Sipsip
Goekia ae Nutu ore atu ta ravunglelepatali ka re nga mogalo laekia e ngape nga
baingarea reke sosoali ikolong e tatu!
30 Aekia ka i a agau ama iau rorole te roma, ‘Agau e la atung ngarume nge iau ke
ngailu nge iau, ta i ke momo pala nge iau.’
31 Iau muni ka sana kelapatokone, ava iau ka atu ba ka pamagoegoea ragau ta baina
ragau re ngae Israel nga loreamatana kia.”
32 Nae Ion ke role ka turungpotangana roma: “Iau ka kele Kannu Ae Nutu ke atupisigi
nga tava ma i a manu a kulao ba ke mommo nge i.
33 Taroma i e ba iau ta pangamagoenge ragau ka me sane te role kau ka pangamologa
pala, na iau ala sana ta kelapatokone. Ava i ke role kau pala roma, ‘Agau a one kele
Kannu ae iau ine atupisigi be mommo nge i ka i a agau e la pangamagoenge ragau kae
Kannu E Tupu.’
34 Ba iau ae Ion ka kele tapu, ba ka turupota roma, agau laeala ka i ae Nutu Tuna.”

Barangalele Rae Iesus Kanna Re Kapunu

35 Ka kae tetoto muni, nae Ion ke meisinsi kala nga barangalele lua ra kanna.
36 Na i ke kele Iesus ine tatao na ke role roma, “Ngaka kele. Sipsip Goekia ae Nutu
iala e tatao.”
37 Na ka ina barangalele lua rae Ion kanna ke longe ine role minmina, na keke
loakurumea Iesus.
38 Minmina nae Iesus ke kampiliu, na ke kela rea ineke tataokurumea, na ke ballaga
rea roma, “Kaka meimia?”
Na keke role roma, “Rabai” (a mirana roma Apangalomatanakana), “one ko mommo
nga ine ngaetai?”
39 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ka atu, na ngaka kele.”
Minmina na ri keke loa ba keke kele ina i mommo ngia. Na keke momo kala nge i ka
kae laeala. Ba kae ke pa basema kae matana a tangulelu ka sinro.
40 Nae Saimon Pita teiteikia ae Anru ka i a te nga pana lua nginngina reke longe Ion
pangamologangana beke loakurumea Iesus.
41 Ba oru e kapunu ta i kumangng kia, i ke loa ta kalingpa ka tataokia ae Saimon ba ta
roleng kia roma, “Mangng ka kalipa ka agau a i ae Mesaia” (ora mirana roma Karais).
42 Ngarume na i ke loa kae Saimon te Iesus.
Nae Iesus ke kela te i, na ke role kia roma, “Ka one ae Saimon a i ae Ion tuna. Giang
nge Sipas” (eke patoe kae Pita).

Iesus Ke Kiue Pilip riluae Nataniel

43 Ka kae tetoto nae Iesus ke bai ta kulungtapu tae Galili. Na i ke kalipa kae Pilip, na
ke role kia roma, “Atu kurume iau.”
44 Bae Pilip kala nge Anru bae Pita ka ri re nga maga kunna e bollau ae Betsaira.
45 Nae Pilip ke kalipa kae Nataniel, na ke role kia roma, “Mangng ka kalipa ka agau
amae Moses pa te pala ngallo nga Bangapagame. Ba ka i a agau ama ragau reke toe
Nutu kaona ke pa te bole. Ka i ae Iesus e ngae Nasaret a i ae Iosep tuna.”
46 Nae Nataniel ke magio, na ke ballaga galiu roma, “Koee! Ka otte e pe ke pa nge
Nasaret?” Nae Pilip ke ale roma, “Atu, ngo kele.”
47 Ka inae Iesus kele Nataniel ine tatu te i, na ke role roma, “Ngaka kele. Israel te
mannangana ora sana otte a goanga momo nge i.”
48 Minmina nae Nataniel ke ballage roma, “Ko maimia ka longmatanangang kau?”
Nae Iesus ke ale roma, “Pala, ka ino momo nga bega a pik siana inae Pilip sane kiu
te one tale, na iau ka kela one.”
49 Nae Nataniel ke ale roma, “Rabai, ka one ae Nutu Tuna. Ba ka one a Kelangpatali
ae Israel.”
50 Nae Iesus ke role kia roma, “Lopatokona ae one ke lele kurumea longang ngana
ka pangamologangau ina iau role kone roma, ka kela one ino momo nga bega a pik
siana. Ava ngarume na one ko la kelange oru reke bollau raumana nga ollaeala.”
51 Bae Iesus ke role bole roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
ngarume na miau kaka la kelange tava ine nge pulapatali, ba anggelo rae Nutu ine
ngeke lopataetae ba ngeke somalingling te Agau Tuna.”

2

Iesus Ke Kampiliue Me Na Ke Lele I A Uain

1 Na ka kae a mologi, na kaning e bollau e nga palingravung ke lele nga maga kunna
e bollau a giana nge Kena ngallo ngae Galili. Bae Iesus naname ke momo nga kaning
laeala e bollau,
2 ba ri keke ba te Iesus kala nga barangalele ra kanna ta ri momong nga palingravung
laeala bole.

3 Ngarume, ka ina uain rongo tapu, nae Iesus naname ke role kia roma, “Ka sana
karea uain muni.”
4 Nae Iesus ke role kia roma, “Avale laekolong, ke meimia o ulosivala iau nga
ollaekia? Kae ae iau ke sane lele tale.”
5 Nae naname ke role ka ra kumangngatulu roma, “Ngaka kuma mana kurumea ine
nge role ta taru.”
6 Na nga inaeala ka me bagana reke bollalau ra ri ke kuma ki ka lollo, ba ka ri lima
ba kena keke momo. Ka ri ra me bagana nga pasinunge me ngi ore nga pangalellepa'e
ragau mirareame kurumea Iurame baingarea te. Ba kenakena ponungana ke basema
litame ka ri 100.
7 Nae Iesus ke role ka ra kumangngatulu roma, “Ngaka paponue me baganame ka
me.” Minmina na ri keke paponu rea ka me savele ta kaoreame.
8 Ngarume nae i ke role kerea roma, “Ngaka kiaulelea inte, na ngaka loa kia ta kaning
tamana.”
Na ri keke kuma minmina,
9 na kaning tamana ke ave me laeala e kampiliu ne lele i a uain. Ba i ka sana
lonamatana roma, uain laeala ke meimia ka lelengana. Ava ra kumangngatulu reke
kiaulelea me ka loreamatana. Minmina na kaning tamana ke kiuvala ka apanung e
kamapitakama,
10 na ke role kia roma, “Ragau kinung keke lelemalaga ka uain e pe kapunu, ba
ngarume, ka ina ragau ke bemve tapu, na ri ngeke tavoa ka uain a sana kunna e bollau.
Ava one ko talulelea nekia e pe, ava ikia na ko ulomalage. Na bainga laeala ke pe.”
11 Ba killa laekia ae Iesus kuma kia nga maga kunna e bollau ae Kena nga ina ngae
Galili ka i a killa e kapunu a i kuma kia. Ba nga kumangng laeala i ke pakosining ka
gingginga ae i e bollau raumana. Minmina na barangalele ra kanna ka loreapatokona
te i.

Iesus Ke Taomalage Ragau Nga Tempel

12 Ngarume nga ollaeala nae Iesus kala nge naname, bae teiteikia memena, ba
barangalele ra kanna keke taopisigi tae Kaperneam. Na keke momo nga inaeala ka
kae palu.
13 Ka ina kaning e bollau ae Iurame eke patoe kae Paska ke lele kokoro, nae Iesus ke
loapatae tae Ierusalem.
14 Ba ka ine taolu ta malle re ngapotu nga bale a tempel, na i ke kele ragau reke bava
ka bulmakaume, ba sipsipme, ba manu ra kulao. Ba ke kele ragau reke tattara ba keke
rarave lollokanna ra Romme kanrea beke tungugaliliue lollokanna ra Iurame kanrea.
15 Minmina nae i ke kuma ka sapingi te ka oalo iname, na ke taomalage ragau kinung
kala nga sipsip ba bulmakau ngae ri lagapotu nga ina re nga tempel. Ba i ke kasilole
lollokanna ra reke tungugaliliue lollokanna nga kanrea, ba ke bapalipisigi ka pala ngae
ri.
16 Na i ke role ka reke bava ka manu ra kulao roma, “Ka kapatali ka oru kakai
lagapotu nga inaekia! Manemiausa bainga ka bale ae Tamau ta i a malle e nga banga
ka orume!”
17 Na barangalele ra kanna ka loreagaliu ta pangamologa a ragau ke pa'e pala nga
Lau Ae Nutu Kanna roma:
“Logumatengana ta bale ae one ke tonge siau raumana.”
18 Nae Iurame keke ale ka kiungasiling ngareangana kia roma, “Tai ke tunge gia
bolinglaungana te one ta one kumangng ka oru kakai? Ko la pangakosining ka killa
e bollau a taru te mangng, nga baina mangng nga lomangngmatana roma ko rave gia
bolinglaungana ngae tai?”
19 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ngaroma ngaka rure tempel laekia, na iau ka la
kumangngamuni kia ka kaeme ka ri mologi.”

20 Nae Iurame keke ale roma, “Tempel laekia ke rave pesingmatana ka ri 46 ta
ri kumangng kia, ba one ko la pangamaisinge muni ka kae mologi mana. Ke sa
bavakena.”
21 Avae Iesus ke sane rorole ta tempel laeala. Ke sa. I ke rorole ta i muni mirana.
22 Ba ngarume, ka inae Nutu pasigipage nga mateng tapu, na barangalele rae i ka
loreagaliu ta pangamologangana ine role minmina pala. Na ri ka loreapatokona ta
pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna, ba ka loreapatokona ta pangamologa a Iesus
rolea.
23 Ba ragau papatu keke kele killa reke bollalau ra i kumkuma ki ine mommo ngae
Ierusalem nga Kaning E Bollau E Nga Paska. Minmina na ri ka loreapatokona te i.
24 Ava nge Iesus muni, i ka sana lonakalkala kerea kurumea, i ka lonamatana tapu
ka ragau kinung.
25 I ke sane momalle agau te ta i turunglomatana te i ka ragau baingareanganame
kurumea, i ka lonamatana tapu ka oru reke momo ngallo nga ragau.

3

Iesus Ke Palomatane Nikoremus

1 Na agau te a giana nge Nikoremus a i a Parisio te ke momo. Ka i a agau te a bollau
ngaliua nga reke taoamugmuga ka Iurame.
2 Ka rigo te na i ke loa te Iesus, na ke role kia roma, “Rabai, mangng ka
lomangngmatana roma, ka one a apangalomatanakana orae Nutu ba'e. Ta taroma
Nutu sane te momo kala nga agau te, na i sane te kuma ka killa reke bollalau ra one
kumkuma ki.”
3 Nae Iesus ke ale ka rolengana kia roma, “Iau nga role kone ka kaomannmannan-
gana roma, ngaroma agau sane nge lele muni nga toangapisigi, na i sane nge kele Nutu
kelangpatalingana.”
4 Nae Nikoremus ke role kia roma, “Ava agau nge meimia ka toangapisigingana ka
ine papisigi tapu? Ka sana nga lungana a lua nga naname siana nga baina naname
nge toapisigia muni.”
5 Nae Iesus ke ale roma, “Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma, ngaroma
agau sane nge lele muni nga me ba kannu toangapisigi ngareangana kia, na i ke sane
la lunga nga Nutu kelangpatalingana.
6 Oru a agau mirana toapisigia ka i a mira, ba oru a Kannu ae Nutu toapisigia ka i a
kannu.
7 Sono ngo magio nga ina iau role kone roma, ‘Ngo lele muni nga toangapisigi.’
8 Bovole ke inso ba ke tatao kurumea lonangana mana. Ko longe maina ava ka sana
longmatana roma ke pa ngaetai, ba ka sana longmatana roma ke lola aetai. Ragau ra
Kannu ae Nutu toapisigi rea ka tongarea kena mana ma ollaeala.”
9 Nae Nikoremus ka ballage Iesus roma, “Ava oru nginngina keke la leleng mina
ngaetai?”
10 Nae Iesus ke ale ka balinglagangana kia roma, “Ka one a agau e palomatantane
Israelme. Ke meimia na one ka sana longmatana ka oru nginngina?
11 Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma, mangng ka pamolloga ta oru ra
mangng ka lomangngmatana ki. Ba mangng ka turulomatana ta ora mangng ka kele,
ava miau ka sana lomiaungatakalkale oru ra mangng ka tuturulomatana ki.
12 Iau ka role kamiau ta oru re nga mogalo laekia e ngape ava ka sana lomiaupa-
tokona. Na ka la lomiaupatokona mina ngaetai ngaroma iau nga role kamiau ta oru
re nga Nutu mallena nga tava?
13 Ka sana agau te loapatae be lu lakallo ta Nutu mallena nga tava. Agau Tuna
kasikena ore atupisigi nga Nutu mallena nga tava, i mana ka lonamatana ka inaeala.

14 Pala, ka inae Moses bae Israelme ke momo nga ina a sana ragau ngia, nae Moses
ke pulia mue laeala a i kuma kia nga bega inte. Ba ke kinpataea lakailu ta baina ragau
reke kela ta mue laeala sane ngeke mate. Ba ollaeala ka tongana kena mana ma ina
ragau ke la kiningpataenge Agau Tuna lakailu nga bega,
15 ta baina ragau ra loreapatokona te i ngeke rave mauling e momo passavele.
16 "Iau ka role minmina kurumea, Nutu matengraumanangana ka ragau re nga
mogalo laekia e ngape ke bollau raumana. Minmina na i ke tunge Tuna a i a goe kena
mana ae i, ta baina ragau ra loreapatokona te i sane ngeke sanrea, ava ngeke rave
mauling e momo passavele.
17 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke sane ba'e Tuna ta mogalo laekia ta
kalingnanange ragau. Ke sa. Ke ba'e Tuna ta baina i nge ravulele rea ka Tuna
matengana.
18 Agau a lonapatokona te Nutu Tuna ke sane la ravunge kalingnana kana alang e
soali. Ava agau a sana lonapatokona te i ke rave kalingnana kana alang e soali tapu
kurumea, i ka sana lonapatokona te Nutu Tuna giana a i a goe kena mana ae Nutu.
19 Bae Nutu kalingnanangana ka ragau ke lele minakai roma: Olamana ke atupisigi
ta mogalo laekia e ngape tapu. Ava ragau baingareame keke soali, minmina na ri keke
matea osuguna raumana nga olamana.
20 Iau ka role minmina kurumea, agau e bavaia bainga reke sosoali ka sana omona
ka olamana. Ba i ka sana omona ta taongalu ta olamana kurumea, ngaroma i nge taolu,
na bainganame ngeke pota.
21 Ava agau e tatao kurumea pangamologa ora kaomannmannangana kia ke loalu ta
olamana, ta baina kumangngana ka bainganame ka Nutu ginggingngana nge lele nga
karakarangana."

Ion E Nga Pangamagoe Turunglomatanangana E Te Iesus

22 Ngarume nga ollaeala nae Iesus kala nga barangalele ra kanna keke loa lagapotu
ta ine ngae Iurea. Na i ke momo kala nge ri nga inaeala ka kae palume, ba keke
pamagoegoea ragau ka me.
23 Bae Ion ke pamagoegoea ragau bole. Ke pamagoegoe rea nga inte kokoro tae Salim
a ri ke patoe ka Ainon, ta ka liu papatu keke momo nga inaeala. Ba ragau papatu keke
lola ta ri ravunge pangamagoe.
24 Oru nginngina keke lele inae Eroto sane pulia Ion nga pulangkala tale.
25 Na palingtete ke lele ngaliua nga barangalele palu rae Ion kanna kala nga Iura
te. Ri keke palivali ka pangamologa ore ta Iurame baingarea te nga mumung ta
pangalellepa'e ragau mirareame.
26 Minmina na keke loa te Ion, na keke ballage roma, "Rabai, agau laeala e pala
ne momo kala nge one nga Me Ae Ioran bavana tetoto ama one turupotpote, i ke
pamagoegoea ragau ba ri kinung keke lola te i."
27 Nae Ion ke ala rea roma, "Orume kinung ra agau raravu rea keke papa nga Nutu
mallena nga tava mana.
28 Miau muni ka lomiaumatana tapu ka pangamologangau ina iau role roma, 'Ka
sana iau ae Karais. Ke sa. Ka iau a agau a Nutu ba'e ngamuga nge Karais.' "
29 Bae Ion ke role ka pangateningkalangana e te i bae Karais roma, "Ka kae e nga
palingravung rea, na avale e kamapitakama ka orae apanung laeala e kamapitakama
kia. Apanung e kamapitakama kolingana e meisinsi be longlonge pangamologangana
ka lonasereng raumana ine longe apanung e kamapitakama kalingngana. Ba sonrau
na loserenga laeala ke lele nge iau ae Ion a iau a apanung e kamapitakama kolingana,
ba loserenga laeala ke ponu raumana.
30 Ngarume na giana nge umma ta leleng bollau raumana, ava giau nge soinsigi.

31 “Agau e pa ngailu ke ngailu nga ragau kinung. Agau e nga mogalo ka orae mogalo,
ba i ke rorole ma i a agau e nga mogalo. Agau e pa nga Nutu mallena nga tava ke ngailu
nga ragau kinung.
32 I ke umma ta turungpotange oru ra i kela rea be longo rea, ava ka sana agau te
lonangatakalkale turungpotangana.
33 Agau a lonangatakale ke papote lonamatanangana roma, Nutu pangamologa ra
kanna ka kaomannmannangana ki.
34 Iau ka role minmina kurumea, agau a Nutu ba'e ke rorolea pangamologa rae Nutu
kanna, ta Nutu tungngana ka kannu ae i ta agau laeala ka sana lisina.
35 Nutu ke materaumane Tuna, ba i ke ulopaia orume kinung nga kamana.
36 Agau a lonapatokona te Nutu Tuna ke ravutape mauling e momo passavele. Ava
agau e sane longo te Nutu Tuna ke sane la kelange mauling kurumea, Nutu iukiangana
ke mommopai nga agau laeala.”

4

Iesus Ke Pamologa Kala Nga Avale Te E Ngae Sameria

1 Nae Parisiome keke longe inae Iesus pangamagoengana ba ravungngana ka
barangaleleme ke umma ta leleng bollau nga Ion kumangngana ka oru nginngina.
2 (Avae Iesus muni ke sane pamagoegoea ragau. Ke sa. Barangalele ra kanna keke
pamagoe rea.)
3 Ka inae Iesus lonamatana ka ollaeala, na i ke ka'e Iurea ba ke galiu muni tae Galili.
4 Na ke tao kurumea pamau e tao ngaliua ngae Sameria.
5 Na ke lele nga maga kunna te e bollau ngallo ngae Sameria eke patoe kae Saikar,
kokoro ta mogalo inae Iekop tunge ta tuna ae Iosep pala.
6 Na lulu e nga olenge me eke patoe ka oleng orae Iekop ke momo nga inaeala. Bae
Iesus taongana ke baia likisangana nga mirana. Minmina na i ke tara kokoro nga oleng
laeala. Ba kae ke pa basema kae matana lima ba kena ka laio.
7 Ka ina avale te e ngae Sameria ke lele ta oleng kana me, nae Iesus ke role kia roma,
“Atu ka me, ta iau ka bai ta inung kau.”
8 (I ke kalungu me kurumea, barangalele ra kanna ke sane ke momo. Keke loa ta
koling kaning nga maga kunna e bollau.)
9 Na avale laeala e ngae Sameria ke role kae Iesus roma, “Ka one a Iura te ba ka
iau a avale te e ngae Sameria. Ke meimia na ko role kau ta tunga kanga me?” (Avale
laeala ke role minmina kurumea, Iurame ke sane ke palipulikinungnung rea kala nge
Sameriame.)
10 Nae Iesus ke ale roma, “Taroma one ta longmatana ka tunga a Nutu tungtunge, ba
tai e rorole kone roma, ‘Atu ka me, ta iau ka bai ta inung kau,’ na one to ballage na i
te tunge me e mauli te one.”
11 Na avale laeala ke role kia roma, “Avolau, ka sana kaning otte ta olenge me kia, ba
oleng laekia ke lu lakallo raumana. Ko la ravunge me laeala ore nga mauling aetai?
12 Ko roma one ka kang ka gingginga e bollau nga sisiukamangng ae Iekop e tunge
oleng laekia te mangng ae? Ba i muni kala nga goe rae i ba bulmakau rae i keke inu
ngia bole.”
13 Nae Iesus ke ale roma, “Agau e innue me nga oleng laekia ka la matengkana me
muni.
14 Ava agau e innue me a iau la tungnge te i ka sana la matengkana me muni. Ke sa.
Me a iau la tungnge te i ke la leleng ngallo nge i ma me e pollolomalaga ta i a mauling
e momo passavele.”

15 Na avale laeala ke role kia roma, “Avolau, ngo tunge me laeala te iau nga baina
sana nga matekau me muni. Ba sana nga tatu ta olenge me nga inaekia e ngatauga
muni.”
16 Nae Iesus ke role kia roma, “Loa ngo kiue ningtale, na onemea ngaka galiu.”
17 Na i ke ale roma, “Ka sana nautale te.”
Nae Iesus ke role kia roma, “Ko role masi ino role roma, ka sana ningtale te,
18 ta pala na ka ningtaleme ka ri lima. Ba apanung a one momo kala nge i sonrau ka
sana i a ningtale. Oru a one rolea ka kaomannmannangana kia.”
19 Na avale laeala ke role kia roma, “Avolau, iau ka kela one roma, ka one a agau te
e toe Nutu kaona.
20 Sisiukamangng memena keke kalapage Nutu nga kapangng laekia, ava miau ra
Iurame kaka roma, maga mannangana ta kalangapage Nutu ngia ka i a Ierusalem.”
21 Nae Iesus ke role kia roma, “Avale, nga longpatokona ta pangamologangau roma,
kae a miau ka sana ka la kalangapagange Tamau nga kapangng laekia o ngae Ierusalem
ke tatu.
22 Miau ra Sameriame kaka kalapagpage oru a sana lomiaumatana kia. Mangng
ra Iurame ka kalapagpage oru a mangng lomangngmatana kia kurumea, Nutu
ravunglelengana ka ragau ka puna nge mangng ra Iurame.
23 Ava kae ke tatu ba ke lele ina ragau reke kalapagpaga mannangana keke la kalan-
gapagange Tamau ngallo nga kannu ba nga pangamologa ora kaomannmannangana
kia. Iau ka role minmina kurumea, ragau matana laeala ka ri ra ra kalangapagakana
rae Tamau kelkela tao.
24 Nutu ka i a kannu, minmina na ragau reke bai ta kalangapagange mannangana
keke la kalangapagange ngallo nga kannurea ba nga pangamologa ora kaomannman-
nangana kia.”
25 Na avale laeala ke role kae Iesus roma, “Iau ka laumatana roma agau a i ae Mesaia
(a ri ke patoe kae Karais) ke tatu. Ka ine nge atu na i nge pananamasia orume kinung
te mangng.”
26 Nae Iesus ke role kia roma, “Ka iau a i laeala mana ikia e pamolloga te one.”
27 Ka panna laeala mana na barangalele rae Iesus kanna keke lele. Ba keke magio
raumana ka ineke kalipa kae Iesus ine pamolloga kala nga avale te. Ava ka sana te
e nge ri ballaga roma, “Ko matea taru?” o “Ko meimia o pamolloga kala nga avale
laekolong?”
28 Na avale laeala ke ka'e me bagana ae i, ba ke galiu ta maga kunna e bollau. Na ke
role ka ragau roma,
29 “Ka atu ngaka kele agau te ore ture baingaume kinung re pala te iau. Ka i ae Karais
nanguni.”
30 Minmina na ri keke lelemalaga nga maga kunna e bollau, na keke lola ta ri kelange
Iesus.
31 Ka panna laeala a ragau sane ke lele tale, na barangalele rae Iesus kanna keke role
kia roma, “Rabai, ngo kania kanga kaning inte.”
32 Ava i ke role kerea roma, “Ka kau ka kaning ore ta iau kaninge a miau sana
lomiaumatana kia.”
33 Na barangalele ra kanna keke paliballaga rea roma, “Agau te ke atu ka kana kaning
te tapu ae?”
34 Nae Iesus ke role kerea roma, “Kaning ae iau minakai roma, iau ka la kumangng
kurumea i e ba iau lonamatenganame. Ba iau ka la rongatapu ka kumangng a kanna.
35 Sana ngaka role roma, ‘Ka inna tugulu muni na kae e nga lalang kaning nge lele.’
Iau ka la roleng kamiau roma, ngaka kele. Ngaka kalatare galimiaume na ngaka kele
urame. Kaka la kelange kaning reke matua tapu beke momalla ta ragau lalanga rea.

36 Agau e nga lalange kaning ke umma ta ravunge kumangngana kunna tapu. Ba i
ke umma ta ravungkinunge kaning e nga momong mauli passavele, ta baina agau e
toea kaning ba agau e lale nga loreasereng kinung.
37 Minmina na pangamologa a ri ke patpatoe ka kaomanna kia ine role roma, 'Te ke
totoea kaning, ba tetoto ke umma ta lalange.'
38 Iau ka ba miau ta lalange kaning a miau ka sana ka kuma kia. Ragau pattoto keke
kuma ka kumangng e bollau tapu, ba miau kaka lale kaning a ri ke kume."

Sameria Papatu Keke Lele Ra Lopatokonakana Te Karais

39 Nae Sameria papatu re nga maga kunna laeala e bollau keke lele ra lopatokon-
akana kurumea avale laeala pangamologangana e te Karais ine role roma, "I ke ture
baingaume kinung re pala te iau."
40 Ka baina ka inae Sameriame ke atu te Iesus, na keke ballage ta i momong kala nge
ri. Na i ke momo kala nge ri ka kae lua.
41 Ba ragau papatu muni nge ri keke lele ra lopatokonakana ka ineke longe
pangamologanganame.
42 Ba keke rorole ka avale laeala roma, "Mangng ka sana lomangngpatokona
kurumea rolengang ka pangamologa mana. Ke sa. Ta sonrau na mangng ka longotape
pangamologa a kanna ka mangng muni longamangngme. Ba ka lomangngmatana
roma, agau laekia ka i ae Aravunglelekana orae ragau re nga mogalo laekia e ngape
mannangana."
43 Ngarume, ka ina kae lua nginngina rae Iesus momo kala nge Sameriame ke rongo
tapu, na i ke kutapu ta loanga tae Galili.
44 (Iau ka role minmina kurumea pala, nae Iesus ke turulomatana ka pangamologa e
role roma, ragau re nga maga kunna ae agau e toe Nutu kaona sana nga loreangatakale
pangamologa a kanna.)
45 Ka ine lele ngae Galili na re ngae Galili keke serengkale kurumea, pala na ri keke
kele oru ra i kuma ki kinung ine momo ngae Ierusalem nga kaning e bollau e nga
Paska. Ta ri keke momo ngae Ierusalem nga kaning laeala bole.

Iesus Ke Papea Barangalele Te A Kelangpatali Kanna Tuna

46 Minmina na i ke lele ngae Kena ngae Galili ka lelengana a lua. Ka i a inaeala e pala
na i ke kampiliue me na ke lele i a uain. Ba kelangpatali barangalele ae i ora tuna ka
kana ka soaling ke momo nga maga kunna e bollau ae Kaperneam.
47 Ba ka ina agau laeala longe inae Iesus lelemalaga ngae Iurea ba ke loa e lele ngae
Galili, na i ke loa te i. Ba ke tanikale ta i loanga ta maga ae i ba pangapenge tuna, ore
kokoro ta i mateng.
48 Minmina nae Iesus ke patoe pangamologa ore isopa te i roma, "Miau ra ragau
lopatokona ae miau ke lolakurumea kelang ngamiaungana ka killa ba kumangng reke
bollalau mana."
49 Na kelangpatali barangalele laeala ae i ke role kae Iesus roma, "Avolau, atupisigi
bolvole ta tugu ke kokoro ta i mateng."
50 Nae Iesus ke ale roma, "Lo ngo kagaliu. Tung ke momo mauli."
Na agau laeala ka lonapatokona ta pangamologa ae Iesus kanna, ba i ke lao.
51 Ba ka ine tataopisigi tale, na ra kumangngatulu ra kanna keke kalipa kia nga
pamau na keke turu pakia roma, "Tung ke momo mauli."
52 Minmina na i ke ballaga rea ka kae matana a tuna paturu ta i penga kia. Na keke
ale roma, "Ngalla ka kae matana a lima ba lua ka laio na mirana mammangana ke
ka'e."

53 Na goe laeala tamana ka lonamatana roma, ka kae matana laeala mana nae Iesus
ke role kia roma, “Tung ke momo mauli.” Minmina na i kala nga ragau kinung reke
momo nga bale ae i ka loreapatokona te Iesus.
54 Ba ollaeala ka i a killa e bollau a lua ae Iesus kuma kia ngae Galili ine lelemalaga
tapu ngae Iurea.

5

Iesus Ke Papea Agau Te Nga Liu Eke Patoe Kae Betesra

1 Ka kae palu ngarume, nae Iesus ke loapatae tae Ierusalem ta i momong nga kaning
te e bollau ae Iurame.
2 Na ka liu te ke momo ngae Ierusalem. Ba liu laeala ke momo kokoro ta maga kunna
e bollau kana savanau kaona te a ri ke patoe ka Biunga E Nga Sipsipme. Liu laeala
a ri ke patoe kae Betesra nga kaling ae Iurame ka kana ka malleme ka ri lima reke
meistaliue onre nga ragau tarangalu ngi.
3 Ba ragau papatu ra karea ka soaling matantana keke kenkeno nga malle nginngina.
Ka ri ra ragau ra matarea kanname ke su, ba ragau ra kaereame ke mate, ba ragau ra
gireame ke mate. [Ba ri keke momalle me nga liu ta i baingamaliliu.
4 Ta nga kae palu na anggelo te ae Avolau kanna nge solu ta liu laeala na nge bai
maliliua nga me. Minmina na agau e kapunu ta i loangalu ta liu laeala ina anggelo nge
bai maliliua tapu nga me, na soaling a taru e momo nge i nge rongo.]*
5 Na ka agau te ke momo nga inaeala, ba soaling ae i ke momo ka pesingmataname
ka ri 38 tapu.
6 Nae Iesus ke kele ine kenkeno nga inaeala, ba i ka lonamatana roma i ke soali ka
pesingmatana papatu tapu. Minmina na i ke role kia roma, “Ko matea ta one penga?”
7 Na soa laeala ke ale roma, “Avolau, ka sana agau te ta i ulongo iau lakallo ta liu nga
ina me nge bai maliliu. Ka ina iau nga amva ta songapisigi ta me, na agau tetoto nge
kavesilele iau na nge sopisigi pala nge iau.”
8 Nae Iesus ke role kia roma, “Sigipaga, ba ngo rave nia ae one, na ngo tao.”
9 Na ka pannasa mana, na agau laeala mirana ke pe. Ba i ke rave nia ae i, na ke tao.
Na kae laeala ae Iesus papea agau laeala ka i a kae a Sabat.
10 Minmina na Iurame keke rorole ka agau laeala ae Iesus papea roma, “Sonrau ka
i a kae a Sabat, ba bangapagame keke parototokala one ta paunge nia ae one.”
11 Ava i ke ala rea roma, “Agau e pape iau ke role kau roma, ‘Ngo rave nia ae one, na
ngo tao.’ ”
12 Ka baina ri keke ballage roma, “Tai ka i a agau laeala e role kone roma, ‘Ngo rave
nia ae one, na ngo tao?’ ”
13 Ava agau a Iesus papea ka sana lonamatana ka tai e kuma ka ollaeala kurumea,
Iesus ke taolu ngaliua nga maluame, na ke loa.
14 Ngarume nae Iesus ke kalipa kia nga tempel ba ke role kia roma, “Ngo kele, ko pe
tapu. Sano ngo baia bainga e soali muni, ta baina otte e soali raumana nga soaling ae
one e pala sane nge lele nge one.”
15 Na agau laeala ke loa ba ke turu te Iurame roma, “Iesus ka i a agau e pape iau.”
16 Minmina nae Iurame keke umma ta pangamiralalia Iesus kurumea, i ke kumkuma
ka oru nginngina ka kae a Sabat.
17 Avae Iesus ke ala rea roma, “Tamau ke kumkuma ta ke lele nga kae laekia e sonrau,
ba iau ka kumkuma bole.”

Iesus Bae Nutu Ka Tongarea Kena

---

* **5:4:** Pangamologa reke momo nga Ion 5:3 rongana ba nga Ion 5:4 keke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

18 Na nga Iurame kelangareangana kae Iesus i ke sane kumkuma ka bainga kena
mana e soali. Ke sa. Ke kumkuma ka bainga lua reke sosoali. Ne kapunu roma, i
ke karitaue bangapaga e nga Sabat. Ba na lua roma, ke patpatoe Nutu kae i muni
tamana. Ba nga pangamologangana laeala i ke pulia i muni kala nge Nutu roma, ka
tongarea kena mana. Minmina na ri keke sissili raumana ta kaling paka pamau ta ri
samungpununge.
19 Minmina nae Iesus ke ala rea ka rolengana kerea roma, “Iau nga role kamiau ka
kaomannmannangana roma, Nutu Tuna ke sane nge kuma ka otte kurumea i muni
lonangana. Ke sa. I nge kumkuma mana ka kumangng ra i kela rea nge Tamana ine
kumkuma ki. Ta oru rae Tamana kumkuma ki, Nutu Tuna ke kumkuma ki bole.
20 Iau ka role minmina ta Nutu ke materaumane Tuna, ba i ke umma ta pan-
gakosininge orume kinung ra i kumkuma ki te i. Ba i ke la pangakosining ka kumangng
reke bollalau raumana nga kumangng nginngina ta baina miau magionga.
21 Nutu kumangngana ine pasigipagpage reke mate be tungtunge mauling te ri ka
tongana kena mana ma inae Nutu Tuna tungtunge mauling ta tai a i matea ta tungnge
te i.
22 Ba bole, Nutu ke sane umma ta kalingnanange ragau. Ke sa. I ke tunge
kumangngme kinung nga kalingnana te Tuna.
23 I ke kuma minmina ta baina ragau kinung kalangpaga ngareangana kae Nutu
Tuna nga tongana kena mana ma kalangpaga ngareangana kae Tamana. Agau e sane
kalapagpage Nutu Tuna ke sane kalapage Tamana e ba'e.
24 “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau e longlonge pang-
amologa a kanau ba lonapatokona te i e ba iau ke ravutape mauling e momo passavele.
Ba agau laeala ke sane la ravunge alanga e soali nga kalingnana e bollau ngarume. Ke
sa. I ke bagitaue mateng ba ke lele nga mauling tapu.
25 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, kae a reke mate ta ri longnge
Nutu Tuna kalingngana ke tatu. Ba reke longe keke la mauling. Ba kae laeala ke lele
ikia tapu.
26 Nutu ka kana ka mauling ngallo nge i muni. Minmina na i ke matea ta Tuna nga
kana ka mauling ngallo nge i bole.
27 Bae Nutu ke tunge gingginga te Tuna ta i kalingnanange ragau kurumea, i ka i ae
Agau Tuna.
28 “Sana ngaka kallo nga ollaeala, ta kae a ragau kinung reke mate beke momo nga
lulu ngae ri ta ri longnge Nutu Tuna kalingngana ke tatu.
29 Ba ri keke la lelengmalaga nga lulu ngae ri. Ragau reke baia bainga reke pepe keke
la sigingpaga ta ri momong mauli passavele. Ava reke baia bainga reke sosoali keke la
sigingpaga ta ri ravunge alanga e soaling nga kalingnana e bollau.
30 Iau ka sana kumkuma ka otte kurumea iau muni logungana. Ke sa. Iau ka
kumkuma ka kumangng e nga kalingnana kurumea pangamologa ra iau longlongo rea
nge Tamau mana. Ba kalingnana a kanau ke tupu, ta iau ka sana amva ta kumangng
ka oru ra iau mate rea, ava oru ra i e ba iau mate rea.

Oru Reke Ture Iesus

31 “Taroma iau kasikegu ta turu iau, na turungau sana ta kaomanna kia.
32 Ka tetoto ke momo ore turu iau. Ba iau ka laumatana roma, turungana kau ka
kaomanna kia.
33 “Miau kaka ba'e ragau te Ion, na i ke turupota ta pangamologa ora kaomannman-
nangana kia.
34 Ava turungpota e turupota iau ke sane pa nga agau te. Ava iau ka rorolea
pangamologa kokorai ta baina nga lomiaupatokona ta Ion pangamologangana re te
iau, nae Nutu nge ravunglele miau.

35 Ion ka i a olamana ore toto be tungtunge olamana, ba miau ka lomiausereng ta
momong nga olamana ae i ka kae palu.

36 “Ava turungpota e turupota iau ke bollau raumana nga Ion turungpotangana kau.
Iau ka role minmina ta kumangng rae Tamau tungu rea ta iau kumangng ba ronga ki
keke turupotpota roma, Tamau ke ba iau.
37 Bae Tamau e ba iau, i muni ke turupota iau. Miau ka sana ka longe kalingngana
bavakena, ba ka sana ka kele sinna bavakena.
38 Ba pangamologa a kanna ke sane momo ngallo nge miau bole kurumea, miau ka
sana lomiaupatokona ta agau a Tamau ba'e.
39 Miau kaka kumkuma raumana ta ravunge lomatana nga pangamologa reke momo
nga Lau Ae Nutu Kanna kurumea, miau kaka roma kaka kalipa ka mauling e momo
passavele tapu nga pangamologa nginngina. Ba pangamologa nginngina mana ka oru
reke turupotpota iau.
40 Ava miau ka sana omomiau ta atung te iau ta ravunge mauling.

41 “Iau ka sana matea gia pangavolaungana a ragau ke tunge,
42 ava iau ka laumatana kamiau tapu. Iau ka laumatana roma, bainga e nga
matengraumanange Nutu ke sane momo nga lomiaume.
43 Iau ka atu nge Tamau giana, ava miau ka sana lomiaungatakala iau. Ava
ngaroma agau tetoto nge atu nge i muni giana, na miau kaka la bolvoling ta
lomiaungatangngkale agau laeala.
44 Miau kaka umma ta palingpangavolaunge giamiaume, ava ka sana omomiau
ta ravunge gia pangavolaungana e pa nge Nutu a i kena mana. Minmina na ka la
lomiaupatokona mina ngaetai?

45 “Sana ngaka roma, iau ka la turungpaga kamiau nga Tamau raguna. Ke sa. Agau
e turupagpaga kamiau ka i ae Moses, a miau ka roma ka lomiaupatokona te.
46 Ngaroma nga lomiaupatokona ta pangamologa rae Moses kanna ka kaomanna, na
nga lomiaupatokona te iau kurumea, Moses ke pa'e pangamologa re te iau.
47 Ava miau ka sana lomiaupatokona ta pangamologa ra i pa rea. Minmina na miau
ka la lomiaupatokona ta pangamologa ra iau role rea mina ngaetai?”

6

Iesus Ke Pakania Ragau Ka Ri 5,000

1 Ka kae palu ngarume nga ollaeala, nae Iesus ke ulutote Sivoli Ae Galili (a ri ke patoe
ka Taibirias), na ke lele nga bavana tetoto.
2 Ba malua e bollau ke loakurumea, ta ri keke kele killa reke bollalau ra i kuma ki
nga ragau ra karea ka soalingme.
3 Ngarume, nae Iesus ke loapatae ta kapangng te, na ke tara kala nga barangalele ra
kanna.
4 Ba Kaning E Bollau E Nga Paska ke lele kokoro.

5 Ka inae Iesus ilapaga ba ke kele malua e bollau e tatu te i, na i ke role kae Pilip
roma, “Ita kaka la koling ra kokorai karea beret aetai ta ri kaningi rea?”
6 Na i ka lonamatana tapu ka kumangng a i la kumangng kia, ava ke ballaga ka
balinglaga laeala ta avange Pilip mana.

7 Nae Pilip ke ale roma, “Ngaroma ita ngaka kolia beret ka lollokanna papatu, na
beret laeala sane la totorong ta pangakaninge ri karolu. Palu keke la kaning, ba palu
sana la karea.”
8 Na barangalele tetoto ae i a giana nge Anru a i ae Saimon Pita teiteikia ke role roma,

9 “Goe laekia a panung ka kana ka beret ka ri lima onra bali* ba leame ka ri lua,
ava ka ri tutuna raumana ta pangakaninge ragau kokorai kurumea, ka ri papatu
raumana.”
10 Nae Iesus ke role roma, “Ngaka role ka ragau ta ri tarang.” Na ka pailli ina papatu
keke momo nga malle inaeala. Minmina na ri keke tara, ba ka kae laeala na ke kela
basema ra panung ka ri 5,000 keke momo.
11 Ngarume nae Iesus ke rave beret nginngina ba ke kalapage Nutu, na ke tavoa ki
ta reke tattara. Na i ke kuma minmina ka lea nginngina bole, ba ragau keke rarave
kaning nginngina kurumea kenakena lonamatengana.
12 Ka ina ri kinung ke ponu tapu, nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma,
“Ngaka ravukinunge kaning kaloname ta baina sana nga inte nge sanrea.”
13 Minmina na ri keke ravukinunge kaning kalona nga beret lima nginngina rae Iesus
tavoa ki ta ragau pala. Na keke paponue guratame ka ri tangulelu ba lua ki.
14 Ka ina ragau ke kele killa laeala e bollau ae Iesus kuma kia, na keke role roma,
“Aekia ka i a agau laeala mannangana e toe Nutu kaona a i role pala ta i bange ta
mogalo laekia e ngape.”
15 Minmina na ka inae Iesus lonamatana roma, ri keke bai ta ginggingapitange ta i a
kelangpatali ae ri, na i ke kutapu ta kapangng muni ta baina i nge momo mana me i.

Iesus Ke Taopai Nga Me

16 Ka laio ina oru balunnu, na barangalele rae Iesus kanna keke loa lagape ta sivoli.
17 Ba ka ina ri ke taepatae nga manang te tapu, na keke kutapu ta ri otengtote sivoli
tae Kaperneam. Ba ka osuguna tapu, avae Iesus ke sane lele nge ri tale.
18 Na me ke paturu ta i kurungpalpaga kurumea, bovole e bollau ke inso.
19 Ngarume, ka ina ri ke loa lagatauga basema pamau bena iname ka ri lima o lima
ba kena tapu, na keke kele Iesus ine tataopai nga me be lele kokoro te ri nga manang.
Ba keke matau raumana.
20 Avae i ke role kerea roma, “Iau mana ikia, ka sana ngaka matau.”
21 Minmina na ri keke bai ta i taenga nga manang, ba ka pannasa mana na manang
ke lele nga inaeala nga me kaona a ri ke loa te.
22 Me ngangaila, na maluame keke meisinsi nga sivoli bavana laeala a barangalele
rae Iesus kanna ke ka'e ka kae e pala. Ri keke momo ka ina barangalele rae Iesus
kanna ke taepatae nga manang ba ke lao, ba ka loreamatana roma ka manang kena
mana ke momo nga taona. Ba ri ka loreamatana inae Iesus sane taepatae nga manang
laeala kala nga barangalele rae i. Ri kasikerea keke taepatae nga manang, na keke lao.
23 Ngarume na manang palu reke pa ngae maga kunna e bollau ae Taibirias keke
lele, na keke so kokoro ta inaeala a ragau ke kania beret ngia. Ka i a inaeala ae Avolau
kalapage Nutu, na ke tunge beret ta ragau ngia.
24 Minmina na ka ina maluame ke kele inae Iesus kala nga barangalele rae i ke sane
ke momo, na ri keke taepatae nga manang nginngina. Ba keke loa tae Kaperneam ta
ri kelanga te Iesus.

Iesus Ka I A Beret E Tunge Mauling

25 Ka ina ragau ke kalipa kae Iesus nga sivoli bavana tetoto, na keke ballage roma,
“Rabai, ko atu nasai nga pia?”
26 Nae Iesus ke ala rea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
miau kaka sissili iau, ava ka sana ka sissili iau kurumea kelang ngamiaungana ka
killa reke bollalau ra iau kuma ki. Ke sa. Miau kaka sissili iau kurumea kaning
ngamiaungana ka bereteme, ba ponung ngamiaungana ki.

---

* **6:9:** Bali ka i a uit matana te.

27 Sana ngaka umma ta ravunge kaning e lavusvusa. Ngaka umma ta ravunge kaning
e mommo ta i a mauling e momo passavele, orae Agau Tuna la tungnge te miau. Ta i ka
i a agau ae Tamau a i ae Nutu ba'e mannangana ta kumangng ka kumangng a kanna."
28 Minmina na keke ballage roma, "Mangng ka la maingamia ka kumangng
ngamangng, ta baina mangng nga kumkuma ka kumangng rae Nutu mate rea?"
29 Nae Iesus ke ala rea roma, "Kumangng ae Nutu kanna minakai roma: Miau nga
lomiaupatokona ta agau a Nutu ba'e."
30 Minmina na ri keke ballage roma, "Ko la kumangng ka killa e bollau a taru ta baina
mangng nga kele ba nga lomangngpatokona te one? Ko la kumangng ka kumangng a
taru?
31 Mangng ka bai ta kelange killa a tongana kena ma killa e lele pala nge
sisiukamangng memena ineke kania beret a ri ke patoe ka mana nga ina a sana ragau
ngia. Ollaeala ke loakurumea pangamologa a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna
e role roma,
'I ke tunge beret e pa nga Nutu mallena nga tava ta ri kaninge.' "
32 Nae Iesus ke role kerea roma, "Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana
roma, ka sana Moses tunge beret e pa nga Nutu mallena nga tava te miau. Ke sa.
Tamau ke tungtunge beret mannangana ore pa nga mallena nga tava te miau.
33 Iau ka role minmina ta beret a Nutu tungtunge ka i a i e atupisigi nga Nutu mallena
nga tava, be tungtunge mauling ta ragau re nga mogalo laekia e ngape."
34 Minmina na ri keke role kia roma, "Avolau, ngo tunge beret laeala te mangng
sonrau ba ka kae re ngarume bole."
35 Nae Iesus ke role kerea roma, "Ka iau a beret e tunge mauling. Agau e atu te iau
ka sana la mateng kana ngana. Ba agau a lonapatokona te iau ka sana la mateng kana
ngana me.
36 Ava iau ka role kamiau tapu roma, kaka kela iau tapu ava ka sana lomiaupatokona
te iau.
37 Ragau kinung rae Tamau tungtungu rea te iau keke la atung te iau. Ba iau ka sana
la taongamalagange agau te e atu te iau. Iau ka sana la kumangng minmina bavakena.
38 Iau ka role minmina ta iau ka sana atupisigi nga Nutu mallena nga tava ta
loangakurumea iau muni laungana. Ke sa. Iau ka atupisigi nasai ta loangakurumea i
e ba iau lonangana.
39 Ba i e ba iau lonangana minakai roma: iau sana la pangasanrea mana ka te nga
ragau kinung ra i tungu rea te iau. Ke sa. Iau ka la pangasigipaga rea ka kae a ronga.
40 Ta ka i ae Tamau lonangana mannangana ta ragau kinung reke kele Tuna ba
ra loreapatokona te i ngeke rave mauling e momo passavele. Ba iau muni ka la
pangasigingpaga rea ka kae a ronga."
41 Minmina na reke taoamugmuga kae Iurame keke lola ka kaorea kae Iesus
kurumea rolengana ka pangamologa roma, "Ka iau a beret e atupisigi nga Nutu
mallena nga tava."
42 Ba keke rorole roma, "Aekia ka i ae Iesus a i ae Iosep tuna, ba ita ka loramatana
ka tamana bae naname. Ke meimia, na i ke role sonrau roma, i e atupisigi nga Nutu
mallena nga tava?"
43 Nae Iesus ke ala rea ka rolengana kerea roma, "Sana ngaka lola ka kaomiau kau
ngaliua nge miau.
44 Ngaroma Tamau e ba iau nge ute agau te pala, na i ale nge atu te iau. Ava nge
sa, na agau laeala sana nga omona ta i atung. Ava ngaroma i nge atu, na iau ka la
pangasigingpagange ka kae a ronga.
45 Pala na ragau reke toe Nutu kaona keke pa'e pangamologa ore role roma:
'Ri kinung keke la ravunge lomatana kurumea Nutu pangalomatanangana kerea.'

Ba iau nga role kamiau roma, ragau kinung reke longe Tamau pangamologangana beke rave lomatana nge i keke tatu te iau.
46 Ka sana agau te kele Tamau. I mana e pa nge Nutu; i kasikena ke kele Tamau.
47 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau a lonapatokona te iau ka kana ka mauling e momo passavele.
48 Ka iau a beret e tunge mauling.
49 Sisiukamiau memena keke kania beret laeala a ri ke patoe ka 'mana' nga ina a sana ragau ngia, na ngarume na keke mate.
50 Ava beret laekia a iau rorole te ka i a beret ore atupisigi nga Nutu mallena nga tava. Ba agau e kania beret laekia sane nge mate.
51 Ka iau a beret e momomauli ore atupisigi nga Nutu mallena nga tava. Agau e kania beret laekia ke la momong mauli passavele. Ba beret laekia ka i a mirau, a iau la tungnge ta baina ragau re nga mogalo laekia e ngape ngeke momomauli."

52 Nae Iurame keke paturu ta ri palingtete ngaliua nge ri muni ka rolengarea kerea roma, "Aekia ke la tungnge mirana ta ita kaninge mina ngaetai?"

53 Minmina nae Iesus ke role kerea roma, "Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma miau sana ngaka kania Agau Tuna mirana, ba ngaroma sana ngaka inue totona, na ka sana nga kamiau mauling ngallo nge miau.
54 Agau e kania mirau be inue totogu ka kana ka mauling e momo passavele, ba iau ka la pangasigingpagange ka kae a ronga.
55 Iau ka role minmina kurumea, mirau ka i a kaning mannangana, ba totogu ka i a inung mannangana.
56 Agau e kania mirau be inue totogu ke mommo ngallo nge iau, ba iau ka mommo ngallo nge i.
57 Tamau e mauli ke ba iau, ba iau ka mauli kurumea Tamau ke matea ta iau nga kau ka mauling ngallo nge iau. Ba agau e kaninni iau ka tongana kena mana ma ollaeala. Ba agau laeala ke la mauling kurumea, iau ka matea ta i nga kana ka mauling ngallo nge i bole.
58 Beret laekia a iau rorole te ka i a beret e atupisigi nga Nutu mallena nga tava. Sisiukamiau memena keke kania beret laeala a ri ke patoe ka mana, na ngarume na keke mate. Ava agau e kaninnia beret laekia ke la momong mauli passavele."

59 Pangamologa nginngina ka ri ra pangamologa rae Iesus role rea ine palomatantane ragau ngallo nga sinagog nga maga kunna e bollau ae Kaperneam.

Barangalele Papatu Rae Iesus Kanna Ka Sana Omorea Ta Ri Taongakurumenge Iesus Muni

60 Ka ina barangalele rae Iesus kanna ke longe pangamologa nginngina, na papatu nge ri keke role roma, "Pangalomatana laekia ke isopa. Tai ka likina ta longakone?"

61 Bae Iesus ka lonamatana ina barangalele ra kanna ke lola ka kaorea kia ka pangamologangana nginngina. Minmina na i ke role kerea roma, "Pangamologangau nginngina keke papu miau ae?
62 Kaka la maingamia ngaroma ngaka kele Agau Tuna ine loapataetae ta inaeala a i momo ngia pala?
63 Ka i a Kannu ae Nutu ore tungtunge mauling. Agau mirana ke sane bavai ka otte. Pangamologa nginngina ra iau role kamiau ki ka ri ra oru rae Kannu ae Nutu, ba ka ri ra mauling.
64 Ava ka palu nge miau ra sana loreapatokona." Iesus ke role minmina ta i ka lonamatana pala nga orume pangaturu ngareangana ka ragau re nge ri ra sana loreapatokona te i, ba agau e la ulonge nga reke bai ta baingasoalinge kamareame.

65 Ba i ke role bole roma, “Iau ka laumatana tapu ka miau, minmina na iau ama role
kamiau pala roma, ngaroma Tamau nge pasigipage agau lona ta i atung te iau, na i ale
nge atu te iau. Ava nge sa, na agau laeala sana nga omona ta i atung.”
66 Ngarume nga kae laeala, na barangalele papatu rae Iesus kanna keke galiu, ba ka
sana omorea ta ri taongakurumenge Iesus muni
67 Minmina nae Iesus ke ballage Pana Tangulelu Ba Lua roma, “Kaka bai ta kanga
iau bole ae?”
68 Nae Saimon Pita ke ale roma, “Avolau, mangng nga loa te tai muni? One ka kang
ka pangamologa reke tunge mauling e momo passavele.
69 Mangng ka lomangngpatokona ba ka lomangngmatana roma, ka one a E
Tupukana ae Nutu.”
70 Nae Iesus ke ala rea roma, “Iau muni ka toro miau Pana Tangulelu Ba Lua. Ava te
e nge miau ka i a kannu e soali te.”
71 (Ka inae Iesus rolea pangamologa laeala na i ke rorolea pangamologa e te Iuras, a
i ae Saimon Iskariot tuna. Ka i a te e nge Pana Tangulelu Ba Lau, ava ka kae e ngarume
na i ke pulia Iesus nga reke bai ta baingasoalinge kamareame.)

7

Iesus Ke Loapatae Tae Ierusalem Ta Kaning E Bollau E Nga Balvaleme

1 Ngarume nga ollaeala, nae Iesus ke tatao nga ine ngae Galili. Ava i ka sana omona
ta taonga ngae Iurea, ta Iura re nga inaeala keke sissilia pamau ta ri samungpununge.
2 Na kaning e bollau ae Iurame a ri ke patoe ka Kaning E Bollau E Nga Balvaleme ke
lele kokoro.
3 Minmina nae Iesus teiteikia memena keke role kia roma, “Ngo ka'e inaekia ba ngo
loa tae Iurea, nga baina barangalele ra kaning ngeke kele killa reke bollalau ra one
umma ki bole.
4 Ngaroma agau te nge bai ta ragau loreamatanangana kia, na i ke sane nge pakokoea
kumangng a kanna. Ko kumkuma ka oru nginngina, minmina na ngo pakosining kone
ta re nga mogalo laekia e ngape.”
5 Ri keke rorole minmina, ta ri ka sana loreapatokona te i bole.
6 Minmina nae Iesus ke role kerea roma, “Kae ae iau mannangana ke sane lele tale,
ava kaeme kinung ka ri ra kae rae miau mana.
7 Ragau re nga mogalo laekia e ngape ke sane ngeke bai'iu kamiau. Ava keke bai'iu
kau, ta iau ka turupote baingarea reke sosoali ra ri ke umma ki.
8 Miau ngaka loapatae ta kaning e bollau, ava iau sana nga loapatae ngana, ta kae
ae iau mannangana ke sane lele tale.”
9 Ka ine role kerea minmina tapu, na ke momo ka kae palu ngae Galili.
10 Ava ngarume, ka inae teiteikia memena ke loapatae ta kaning e bollau tapu, na i
ke loapatae bole. Ava i ke sane tao nga karakarangana, ta i ka sana omona ta ragau
papatu kelange.
11 Minmina nae Iurame keke kelatonto te i nga kaning e bollau, ba keke balaglaga
roma, “Agau laeala ka i aetai?”
12 Na maluame keke palivalikala rea ka pangamologa. Palu nge ri keke rorole roma,
“Ka i a agau e pe.”
Ava pattoto keke rorole roma, “Ke sa. Ke pataoptaopa'e ragau.”
13 Ava ri ke sane ke rorolea pangamologa e te i nga karakarangana kurumea, keke
matautaue reke taoamugmuga kae Iurame.

Iesus Ke Palomatantane Ragau Nga Kaning E Bollau E Nga Balvaleme

14 Ava ngarume, ka ina Kaning E Bollau E Nga Balvaleme ke pa ngaliua, nae Iesus
ke loapatae, ba ke lu lakallo ta malle re nga tempel. Na i ke paturu ta pangalomatane
ragau.
15 Na Iurame keke magio raumana ba keke rorole roma, “Agau laekia ke sane loa ta
pangalomatana, ava ke rave lonamatanangana ta Lau Ae Nutu Kanna mina ngaetai?”
16 Minmina nae Iesus ke ala rea roma, “Pangalomatana a iau palomatantane ragau
kia ka sana orae iau. Ke sa. Ke pa nge i e ba iau.
17 Ngaroma agau te nga omona ta i loangakurumea Nutu lonanganame, na i ka la
lonamatana ka pangalomatana laekia puna. I ka la lonamatana roma, ke pa nge Nutu,
o iau ka patomane ka laumatanangana.
18 Agau e patomane pangamologa ka i muni lonamatanangana ke bai ta kining-
pataenge i muni giana, ava agau e umma ta kiningpataenge i e ba'e giana ka ora
kaomannmannangana kia, ba ka sana bainga te e soali nge i.
19 Moses ke tunge bangapagame te miau, ava ka sana te e nge miau lolakurume rea.
Ke meimia, na kaka amva ta samungpunu iau?”
20 Nae maluame keke ale roma, “Kannu e soali ke lu one. Ka sana agau te amva ta
samungpunu one.”
21 Nae Iesus ke role kerea roma, “Iau ama kuma ka killa kena, na miau kinung amaka
kallo.
22 Iau ka papea agau mirana ba bainga e nga totongtaliu a Moses tunge te miau ke
kuma minmina bole. (Ava ka sana Moses e tunge bainga e nga totongtaliu. Ke sa. Ke
pa nge sisiukita memena). Ba miau kaka umma ta totongtaliunge ragau ka kae a Sabat
bole.
23 Miau kaka tototaliue agau te ka Sabat ta baina sana ngaka karitaue bangapaga ae
Moses kanna. Ke meimia, na ka iukamiau kau ka ina iau papea agau mirana iname
karolu ka kae a Sabat?
24 Sana ngaka kalinana kurumea oru re ngapotu ra miau ka kela rea ka matamiau
kanname. Ngaka kalinana kurumea kalingnana ore tupu.”

Keke Balaglaga Roma, “Iesus Ka I Ae Karais, O Ke Sa?”

25 Minmina na ragau palu re ngae Ierusalem keke balaglaga roma, “Aekia ka i a agau
laeala mana ameke bai ta samungpununge, o ke sa?
26 Ngaka kele. I ke umma ta pangamologa nga ragau kinung ragureame, ava ri ke
sane ke rorole kia ka inte. Reke taoamugmuga ka ragau keke roma ka i ae Karais
nanguni.
27 Ava nge aekia, ita ka loramatana tapu ka ine pa ngia. Ava ka inae Karais nge atu,
na ka sana nga agau te la lonamatana roma ke pa nga ina ngaetai.”
28 Minmina nae Iesus ke palomatantane ragau nga malle re nga tempel, ba ke
pamologa kaligi te ri roma, “Miau ka lomiaumatana kau, ba ka lomiaumatana bole
roma ka iau e nga ina ngaetai. Iau ka sana atu nasai ka logungana mana. Ke sa. I a
kaomannmannangana kia ke ba iau. Ba miau ka sana lomiaumatana kia.
29 Iau ka laumatana kia, ta iau ka pa nge i, ba i ke ba iau.”
30 Ka ina ragau ke longe Iesus pangamologangana laeala, na ri keke bai ta launge.
Ava ka sana agau te boea kamana te i, ta kae ae i ke sane lele tale.
31 Ava papatu nga maluame ka loreapatokona te i, ba keke rorole roma, “Ka inae
Karais nge atu, na i sane la kumangng ka killa papatu reke bollalau nga agau laekia.
Ka i ae Karais tapu ikia nanguni.”
32 Na ka inae Parisiome ke longe maluame ineke magungunu ka pangamologa
nginngina re te Iesus, na ri kala nga piris re kapunu keke ba'e ra kurtalingling re nga
tempel ta ri launge.

33 Nae Iesus ke role roma, “Iau ka la momong kala nge miau ka panna inte tale, na
ngarume na iau ka la loanga te i e ba iau.
34 Miau kaka la kelang te iau, ava ka sana ka la kalingpa kau. Ba ina iau la momong
ngia, miau ka sana la loanga te.”
35 Nae Iurame keke palibalaglaga rea roma, “Ke meimia na ita sana ngaka kalipa kae
aekia. I ke la loanga ta ina ngaetai? I nge loa te Iura reke momo nga iname kalaoka
nga Girikme, ba nge palomatane Girikme ae?
36 Pangamologanganame ine role roma, ‘Miau kaka la kelang te iau, ava ka sana ka
la kalingpa kau,’ ba ‘Ina iau la momong ngia, miau ka sana la loanga te’ ka mirarea
mina ngaetai?”
37 Ka kae a ronga a i a kae e bollau raumana nga kae re nga Kaning E Bollau E Nga
Balvaleme, nae Iesus ke maisi ba ke pamologa kaligi ta ragau roma, “Ngaroma agau
nga mate kana me, na i nge atu te iau na nge inu.
38 Na me reke potpotu beke mauli keke la potungmalaga nga agau a lonapatokona te
iau lona. Ollaeala ke loakurumea pangamologa ra ri ke pa rea pala nga Lau Ae Nutu
Kanna.”
39 Ka inae Iesus role minmina na i ke rorolea pangamologa e ta Kannu Ae Nutu a
ragau ra loreapatokona te i keke la ravunge ngarume. Ta Nutu ke sane tunge Kannu
ae i kurumea, Iesus ke sane loagaliu ta Nutu mallena nga tava tale.
40 Ka ina ragau ke longe Iesus pangamologangana nginngina, na palu nge ri keke
role roma, “Ka kaomannmannangana, aekia ka i agau laeala e toe Nutu kaona a i role
pala ta i bange.”
41 Ba palu keke role roma, “Ka i ae Karais.”
Ba palu muni keke role roma, “Karais sane nge pa ngae Galili,
42 ta pangamologa a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ke role roma, Karais ke
la leleng nge Revit sivuna memena. Ba ke role roma, i ke la panga nga maga kunna e
bollau ae Betleem, a i ae Revit magapuna ae i.”
43 Minmina na ragau pangamologangarea re te Iesus keke bai ka kalingpala ngaliua
nge ri.
44 Ba palu keke bai ta launge, ava ka sana agau te boea kamana te i.

Reke Taoamugmuga Ka Iurame Ka Sana Loreapatokona Te Iesus

45 Minmina na ra kurtalingling re nga tempel keke galiu ta piris re kapunu ba
Parisiome, na ra nginngina keke ballage ra kurtalingling roma, “Ke meimia na ka sana
ka atu kia te mangng?”
46 Na ra kurtalingling keke ala rea roma, “Ka sana agau te pamologa basema agau
laeo ka kae te.”
47 Minmina na Parisiome keke ala rea roma, “Ke pataopa miau bole ae?
48 Ngaka kele. Ka sana te nga reke taoamugmuga ba nga Parisiome ora lonapatokona
te i. Ke sa.
49 Malua kokorong mana ra sana loreamatana ka bangapagame. Ka ri ra ragau rae
Nutu la tungnge alanga e soali te ri.”
50 Nae Nikoremus, a i a agau ame pala ne loa te Iesus ba ka i a Parisio te bole, ke
ballaga rea roma,
51 “Bangapaga rae ita ke sane ngeke kalinane agau ba nge tunge alang te i pala, ba
ngarume na nge longe pangamologangana ba nga lonamatana ka oru ra i bavai rea.
Ke sa.”
52 Na keke ale ka mologangarea kia roma, “Ka one e ngae Galili bole ikolong ae? Ngo
kela nga Lau Ae Nutu Kanna, na ka la longmatana roma, ka sana agau te e toe Nutu
kaona ore pa ngae Galili.”

Pangamologa reke paturu nga Ion 7:53 beke loa ta Ion 8:11 keke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

53 Ngarume na kenakena nge ri ke lao ta bale ae i.

8

1 Avae Iesus ke loa ta Kapoponga Nga Bega Ra Oliv.
2 Ka sinro luluna na i ke lu lakallo ta malle re nga tempel muni, ba ragau kinung keke lola te i. Minmina na i ke tara ba ke paturu ta pangalomatana rea.
3 Ngarume, na ra pangalomatanakana nga bangapagame bae Parisiome keke atu ka avale a ri ke kalipa kia ine keno kala nga apanung a sana i a natale. Ba ka ina ri ke pamaisia ngamuga nga ragau tapu,
4 na keke role kae Iesus roma, “Apangalomatanakana, keke kalipa ka avale laekia ine keno kala nga apanung a sana i a natale.
5 Nga Bangapagame Moses ke role ta mangng nga tamalipune avale matana laekia ka lollo. Ava one ko role mina ngaetai?”
6 Ava ri keke ballage minmina ta avange nga baina ngeke kalipa ka pangamologangana te, na ngeke turupaga kana kia.
Avae Iesus ke magolo lagape, na ke pa'e pangamologa nga mogalo ka kamana ririna.
7 Ava ka ina ri ke umma ta balinglagange tale, na i ke meisi muni ba ke role kerea roma, “Agau e nge miau ora sana baingana te e soali nga i kapunu ta tamalinge avale laekolong ka lollo te.”
8 Na i ke magolo lagape muni, ba ke pa'e pangamologa nga mogalo.
9 Ka ine kuma minmina, na kenakena nga reke longe pangamologangana keke paturu ta laonga. Ba ragau re kapunu ta ri laonga ka ri ra ravollalaukerea memena. Minmina nae Iesus kasikena ke momo, ba avale laeala ke meisinsi nga inaeala a ri ke pamaisia ngia pala.
10 Nae Iesus ke meisi muni, ba ke role ka avale laeala roma, “Avale laekolong, ra ngama reke turupaga kang ka ri aetai? Ke meimia, ka sana agau te e nge ri momo ta tungnge alanga te te one?”
11 Na avale laeala ke ale roma, “Avolau, ka sana agau te.”
Nae Iesus ke role kia roma, “Iau bole sana la tungnge alanga te one. Ava ngo loa, na sano ngo baia bainga te e soali muni.”

Iesus Ka I A Olamana E Tungtunge Olamana Ta Ragau Re Nga Mogalo Laekia E Ngape

12 Nae Iesus ke role ka ragau muni roma, “Ka iau a olamana e tungtunge olamana ta ragau re nga mogalo laekia e ngape. Agau e atu kurume iau ke sane la taonga nga osuguna. Ke sa. I ka la kana ka olamana e tunge mauling.”
13 Ka ine role minmina nae Parisiome keke role kia roma, “One muni ko turupotpota one, minmina na turungpotangang kone ka sana kaomanna kia.”
14 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ngaroma iau nga turupotpota iau, na turungpotangau kau ka kaomanna kia kurumea, iau ka laumatana ka ina iau atu ngia. Ba ka laumatana ka ina iau la loanga te. Ava miau ka sana lomiaumatana ka ina iau atu ngia, ba ka sana lomiaumatana ka ina iau la loanga te bole.
15 Miau kaka kalinanne agau te kurumea ragau loreamatana ngareangana mana, ava iau ka sana kalinanne agau te.
16 Ava ngaroma iau nga kalinana, na kalingnana ae iau ke tupu kurumea, iau kasikegu ka sana kalinana. Ke sa. Iau bae Tamau e ba iau, omea ka kalinana kinung.
17 Keke pa'e pangamologa nga Bangapaga ae miau muni ore role roma, ngaroma ragau lua ngeke turupota kinung ka pangamologa te, na pangamologa laeala a kanrea ka kaomannmannangana kia

18 Ka iau e kapunu ta turungpota iau, bae Tamau e ba iau ka i a aturungpotakana a lua."
19 Minmina na ri keke ballage roma, "Tamang ka i aetai?"
Nae Iesus ke ala rea roma, "Miau ka sana lomiaumatana kau, ba ka sana lomiaumatana kae Tamau bole. Taroma miau ta lomiaumatana kau, na ta lomiaumatana kae Tamau bole."
20 Iesus ke rolea pangamologa nginngina ka ine palomatantane ragau nga malle re nga tempel kokoro ta inaeala a ragau ke tungtunge tungame ngia. Ava ka sana agau te laue kurumea, kae ae i ke sane lele tale.
21 Nae Iesus ke role kerea muni roma, "Iau ka la loanga, na miau kaka la silingi iau, ba kaka la momong nga bainga ae miau e soali ta nge lele ina miau nga mate. Ina iau la loanga te, ka sana ka la loanga te."
22 Ka ina Iurame ke longe pangamologangana laeala, na keke palibalaglaga rea roma, "Ke meimia, i ke la samungpununge i muni ae? Minmina na i ke rolea pangamologa laekia roma, ina i la loanga te, ita ka sana ka la loanga te ae?"
23 Bae Iesus ke role kerea bole roma, "Miau, ka miau re ngape, ava iau, ka iau e ngailu. Ka miau re nga mogalo laekia e ngape, ava ka sana iau e nga mogalo laekia e ngape.
24 Minmina na iau ka role kamiau roma, kaka la momong nga bainga rae miau reke sosoali ta nge lele ina miau nga mate. Ngaroma miau sana nga lomiaupatokona roma, ka iau a agau amae Nutu patokala pala ta i bange, na miau kaka la momong nga bainga rae miau reke sosoali ta nge lele ina miau nga mate."
25 Na keke ballage roma, "Ka one a tai?"
Nae Iesus ke ala rea roma, "Ama role kamiau ka pangamologa a taru pala?
26 Iau ka kanau ka pangamologa papatu re ta kalingnana miau ki. Ava ka sana ri ra pangamologa ra kanegu mana. Ke sa. I e ba iau ka kaomannmannangana kia, ba iau ka longe pangamologame nge i. Ba ka ri ra pangamologa nginngina mana ra iau tuturu rea ta ragau re nga mogalo laekia e ngape."
27 Ava ragau nginngina reke longlonge Iesus pangamologangana ka sana loreamatana roma, i ke rorole kerea te Tamana.
28 Minmina nae Iesus ke role roma, "Nga ina miau ngaka kinpataea Agau Tuna lakailu nga maiskovu tapu, na miau ka la lomiaumatana roma ka iau a agau amae Nutu patokala pala ta i bange. Ba ka la lomiaumatana roma iau ka sana bavaia otte kurumea iau muni laumatanangana, ava ka rorolea pangamologa rae Tamau palomatana iau ki mana.
29 Ba i e ba iau ke momo kala nge iau. Ke sane ka mana iau, ta iau ka kumkuma palimule ka oru ra i mate rea."
30 Ka inae Iesus umma ta rolenge pangamologa nginngina tale, na ragau papatu ka loreapatokona te i.

Abaram Sivuna Memena

31 Minmina nae Iesus ke role kae Iura ra loreapatokona te i roma, "Ngaroma ngaka kamopite pangalomatanangau, na ka miau ra barangalele ra kanau mannangana.
32 Na ka la lomiaumatana ka pangamologa ora kaomannmannangana kia, ba pangamologa ora kaomannmannangana kia ke la ulongmalaga miau nga oru reke bai ka miau ta miau ra kumangngatulu."
33 Na keke ale roma, "Ka mangng rae Abaram sivuna memena ba ka sana mangng ra kumangngatulu ra agau te kanna ka kae te. Ke meimia na ko role roma, mangng nga kapatali nga oru reke bai ka mangng ta mangng ra kumangngatulu?"
34 Nae Iesus ke role kerea roma, "Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau e bavaia bainga e soaling ka i a akumangngatulu ora bainga e soali kanna.

35 Ba akumangngatulu ka sana mallena mannangana nga balekaina. Ava balekaina
tamana tuna ka mallena nga balekaina ore momo passavele.
36 Minmina na ngaroma Nutu Tuna nge ulomalaga miau, na miau ngaka kapatali
mannangana nga oru reke bai miau ta miau ra kumangngatulu.
37 Iau ka laumatana kamiau roma, ka miau rae Abaram sivuna memena. Ava kaka
bai ta samungpunu iau kurumea, pangamologa a kanau ke sane momo ngallo nge
miau.
38 Iau ka rorolea oru ra iau kela rea ina iau momo kala nge Tamau, ba miau kaka
kumkuma ka oru ra miau ka longo rea nge tamamiau."
39 Na ri keke ale roma, "Ka tamamangng nge Abaram."
Nae Iesus ke ala rea roma, "Ngaroma nga miau rae Abaram sivuna memena ka
kaomannmannangana, na ngaka kumkuma ka bainga rae Abaram kuma ki.
40 Ava miau ka sana kumkuma minmina. Ke sa. Kaka bai ta samungpunu iau a agau
e role kamiau ka pangamologa ora kaomannmannangana kia a iau longe nge Nutu.
Abaram ke sane kuma minmina.
41 Miau kaka kumkuma ka tamamiau bainganame."
Na ri keke kauli ka rolengareangana kia roma, "Mangng ka sana lele nga avale a
siana lau nga pamau. Ke sa. Ka tamamangng nge Nutu mana."

Satan Goe Rae I

42 Nae Iesus ke role kerea roma, "Ngaroma nga tamamiau nge Nutu ka kaomann-
mannangana, na miau ngaka materaumana iau, ta iau ka pa nge Nutu na ka momo
ikia. Iau ka sana atu mana ka laungana. Ke sa. I ke ba iau.
43 Miau ka sana lomiaumatana ka oru ra iau rorole rea kurumea, miau kaka
longpalikovauu ka pangamologangau.
44 Ka miau ra goe rae tamamiau ae Satan, ba kaka bai ta kumangng ka oru
ra tamamiau mate rea. I ka i a abalingpunukana pala nga orume pangaturu
ngareangana. Ba ke sane kamopitpite pangamologa ora kaomannmannangana kia
kurumea, ka sana pangamologa ora kaomannmannangana kia inte momo ngallo nge
i. Ka ine goga na i ke turupotpote oru reke momo ngallo nge i. Ta i ka i a agoangakana
ba ka i a goangame tamarea.
45 Ava miau ka sana lomiaupatokona ta pangamologangau kurumea, iau ka rorolea
pangamologa ora kaomannmannangana kia.
46 Miau rigau te nge pakosining ka baingau te e soali. Ngaroma pangamologangau
nga kaomannmannangana kia, na ke meimia na miau ka sana lomiaupatokona te?
47 Agau ae Nutu ke longlonge onrae Nutu rorole rea. Ava miau ka sana ka longlongo
rea, ta ka sana miau ra ragau rae Nutu."

Iesus Ke Panana Te I Muni

48 Nae Iurame keke ale roma, "Mangng ka role ka kaomanna roma, ka one ae
Sameria te ba kannu e soali ke lu one."
49 Nae Iesus ke ala rea roma, "Kannu e soali ke sane lu iau. Ke sa. Iau ka kalapagpage
Tamau, ava miau kaka rorolebainga kau.
50 Ba iau ka sana amva ta kiningpataenge giau, ava ka te ore kinpataetaea, ba i ka i
a akalingnanakana.
51 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau a lonapatokona be
lolakurumea pangamologangau ke sane la kelange mateng."
52 Ka ine role minmina nae Iurame keke role kia roma, "Ikia na ka lomangngmatana
mannangana roma kannu e soali ke lu one. Abaram ke mate, ba ragau reke toe Nutu
kaona keke mate bole. Ava one ko role roma, agau a lonapatokona be lolakurumea
pangamologangang ke sane la kaningmainge mateng.

53 Ko roma one a bollau nga tamamangng ae Abaram ae? I ke mate ba ragau reke
toe Nutu kaona keke mate bole. Ko roma one a tai mannangana ikolong?"
54 Nae Iesus ke ala rea roma, "Ngaroma iau nga kinpataetaea giau, na kiningpataen-
gau laeala ka sana puna. Avae Tamau, a miau ka role roma ka i ae Nutu ae miau, i
muni ka i e kinpataetaea giau.
55 Miau ka sana lomiaumatana kia, ava iau ka laumatana kia. Ba ngaroma iau nga
role roma iau ka sana laumatana kia, na nga iau a goangkana baseme miau. Ava iau ka
laumatana kia ka kaomannmannangana, ba ka lolakurumea pangamologa a kanna.
56 Tamamiau ae Abaram ke momalle kae ae iau ka serengngana, ba i ke kele na ke
serengkale."
57 Minmina na Iurame keke role kia roma, "Ka sana kang pesingmataname ka ri 50
tale, ava ko role roma one ko kele Abaram ae?"
58 Nae Iesus ke ala rea roma, "Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
pala, ka inae Abaram naname sane toapisigia tale, na iau ka momo tapu."
59 Ka ine role minmina, na ri keke rave lollome ta ri tamalinge ki. Avae Iesus ke ko
nge ri, na ke lelemalaga nga tempel.

9

Iesus Ke Papea Agau A Matana Kanname Ke Su

1 Ka inae Iesus tatao, na i ke kele apanung te e pala na naname ke toapisigia ka
matana kanna sungana.
2 Na barangalele ra kanna keke ballage roma, "Rabai, tai ke baia bainga e soali, na
apanung laekia naname ke toapisigia ka matana kanna sungana? Ka puna nge tai,
apanung laekia o tamana bae naname?"
3 Nae Iesus ke ala rea roma, "Ka sana apanung laekia baia bainga e soali, ba ka sana
tamana bae naname bole. Ke sa. Ollaekia ke lele ta baina kumangng rae Nutu kanna
ngeke pota nge i.
4 Ita ngaka kumkuma ka kumangnga rae i e ba iau kanna ka ina kae momo tale.
Osuguna ke la atung, na agau sane la kumangng.
5 Ka ina iau mommo nga mogalo laekia, na ka iau a olamana e tungtunge olamana
ta re nga mogalo laekia e ngape."
6 Ka ine role minmina tapu, na i ke utupai nga mogalo ba ke kuma ka mogalo a nala
ka kaona mena. Na ke pulia nga apanung laeala matana kanname.
7 Na i ke role kia roma, "Ngo loa, na ngo magoe kang nga liu ae Siloam" (Siloam ka
mirana roma, keke Ba'e). Minmina na apanung laeala ke loa ba ke magoe, na ke galiu
ta bale ae i ka kelangana.
8 Na ragau reke momo nga baleme kokoro te i, ba ragau reke kelkele ina i a
akangalunga lollokannakana pala keke palibalaglaga rea roma, "Aekia ame tattara be
kalunglung ta lollokanna ae?"
9 Na palu nge ri keke role roma, "Iii, aeala mana gai."
Ba pattoto keke role roma, "Ke sa. Ka sinna me i mana."
Ava apanung laeala muni ke umma ta roleng roma, "Iau laeala mana ikia."
10 Minmina na keke balaglage roma, "Ava matang kanname keke pe mina ngaetai?"
11 Na i ke ala rea roma, "Agau laeala eke patoe kae Iesus ke kuma ka nala na ke ule
nga matau kanname. Na ke role kau roma, 'Ngo loa tae Siloam, na ngo magoe kang.'
Minmina na iau ka loa ba ka magoe, na matau kanname keke kela."
12 Na keke ballage roma, "Ava agau laeala ke momo aetai?" Na i ke ala rea roma,
"Ka sana laumatana."

Parisiome Keke Sissilia Agau Laeala Matana Kanname Pengarea Puna

13 Ngarume na keke loa ka apanung laeala e pala na matana kanname ke su te
Parisiome.
14 Na kae laeala ae Iesus kuma ka nala, ne papea apanung laeala matana kanname
ka i a kae a Sabat.
15 Minmina nae Parisiome keke balaglage apanung laeala bole roma, “Ko kela mina
ngaetai?” Na i ke ala rea roma, “Agau laeala ke ule nala nga matau kanname, ba iau
ka magoe, na sonrau iau ka kela.”
16 Nae Parisio palu keke palirorole kerea ka rolengtunanangarea kae Iesus roma,
“Agau laeala ke sane pa nge Nutu, ta i ke sane lolakurumea bangapaga e nga pannang
nga kae a Sabat.”

Ava pattoto keke role roma, “Ava agau a baingana soali sana nga likina ta kumangng
ka killa reke bollalau ra agau laeala kumkuma ki.” Minmina na kalingpala ke lele
ngaliua nge ri.
17 Ka baina keke role muni ka apanung laeala e pala na matana kanname ke su roma,
“One ko roma, agau laeala ke papea matang kanname. Minmina na nga kelangang kia,
ka i a agau matana e meimia?”

Na i ke role kerea roma, “Ka i a agau te e toe Nutu kaona.”
18 Ava Iurame ka sana loreapatokona roma, apanung laeala matana kanname ke su
pala, ba ngarume na i kela. Minmina na ri keke kiue apanung laeala ae Iesus papea
matana kanname tamana bae naname ta ri atung, ta baina ri nga loreamatana roma,
ollaeala ka kaomanna o ke sa.
19 Na keke ballage tamana bae naname roma, “Apanung laekia ka i a tumiau amaka
role roma, matana kanname ke su ina naname toapisigi ae? Ava ke meimia na i ke
kelkela sonrau?”
20 Nae tamana bae naname keke ala rea roma, “Ka lomangngmatana roma, apanung
laekia ka i a tumangng. Ba ka lomangngmatana roma, matana kanname keke su ina
naname toapisigia.
21 Ava ka sana lomangngmatana roma, ke meimia ka kelangana sonrau, ba tai ke
papea matana kanname. Ngaka ballage, ta i ke bollau tapu, ba i nge ture i muni.”
22 Ri keke role minmina kurumea, keke mataue reke taoamugmuga kae Iurame.
Ta reke taoamugmuga kae Iurame keke potopita tapu roma, ngaroma agau te nge
turupote lonapatokonangana te Iesus roma ka i ae Karais, na ri ngeke pulimalage
lagapotu nga sinagog.
23 Minmina nae tamana bae naname keke role roma, “Miau ngaka ballage, ta i ke
bollau tapu.”
24 Ngarume nae Parisiome keke kiu muni ka apanung laeala e pala na matana
kanname ke su, na keke role kia roma, “Ngo role ka kaomannmannangana nge Nutu
raguna. Mangng ka lomangngmatana roma, agau laeala ka i a agau a baingana soali.”
25 Na i ke ala rea roma, “Iau ka sana laumatana, ka i a agau a baingana soali o ke sa.
Iau ka laumatana ka oru kena mana roma, pala na matau kanname ke su ava sonrau
na iau ka kelkela.”
26 Ka baina ri keke ballage roma, “Ke kuma ka taru nge one? Ke papea matang
kanname mina ngaetai?”
27 Na i ke ala rea roma, “Ka role paka miau tapu ava ka sana ka longo. Ke meimia
na kaka bai ta longa muni? Kaka bai ta leleng miau ra barangalele ra kanna bole ae?”
28 Ka ina ri ke longe pangamologangana nginngina na keke rolebainga kia ba keke
role kia roma, “Ka one a barangalele a kanna, ava ka mangng ra barangalele rae Moses
kanna.
29 Mangng ka lomangngmatana roma Nutu ke pamologa te Moses, ava agau laeala,
ka sana lomangngmatana roma i ke pa nga ine ngaetai.”

30 Na apanung laeala ke ala rea roma, “Ka magio kau raumana nga oraekia! Miau
ka sana lomiaumatana ka ine pa ngia, ava i ke papea matau kanname.
31 Ita ka loramatana roma, Nutu ke sane longlongo ta ragau ra baingareame ke
sosoali. Ke sa. Ke longlongo ta agau e mataautaue be lolakurumea lonangana.
32 Ka sana ragau ke longe pangamologa te minakai pala ina agau te papea agau
matana kanname ora naname toapisigia ka matana kanna sungana.
33 Taroma agau laeala sane te pa nge Nutu, na ale sane te kuma ka otte.”
34 Ka ine role minmina, na ri keke role kia ka iukereangana kia roma, “Bainga
reke sosoali keke ponu nge one inae name toapisigi one, ba ko roma ono bai ta
pangalomatana mangng ae? Ke sa bavakena!” Na keke pulimalage lagapotu.

Ragau Ra Sana Loreapatokona Te Karais Ka Ri Ra Ragau Ra Matarea Kanreame Ke Su

35 Nae Iesus ke longe ineke pulimalage apanung laeala lagapotu. Ba ka ine kalipa
kia, na i ke role kia roma, “Ka longopatokona te Agau Tuna, o ke sa?”
36 Na apanung laeala ke ballage roma, “Avolau, tai ka i ae Agau Tuna a one rorole
te? Onto panana kia, nga baina nga laupatokona te i.”
37 Nae Iesus ke role kia roma, “Ikia o elle gialgiala, ba bole i ke pamolloga te one.”
38 Na apanung laeala ke role roma, “Avolau, ka laupatokona te one!” Na i ke umma
ta parong banu ka kiningpataengana kae Iesus giana.
39 Bae Iesus ke role roma, “Iau ka atupisigi ta mogalo laekia e ngape ta kumangng
ka kalingnana, ta baina ragau ra matarea kanname ke su ngeke kelkela ba ragau ra
matarea kanname ke kelkela ngeke lele ra matasu.”
40 Ka inae Parisio palu reke momo kala nge i ke longe pangamologangana nginngina,
na keke ballage roma, “Ko rorole roma, ka mangng ra matasu bole ae?”
41 Nae Iesus ke ala rea roma, “Ngaroma matamiau kanname ngeke su, na baingami-
aume sane ngeke sosoali. Ava sonrau na kaka role roma, kaka kelkela. Minmina na
baingamiaume reke sosoali keke momo tale.”

10

Sipsipme Ba Kelangpatali Ae Ri

1 Nae Iesus ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma,
agau e sane lu nga savanau e nga sipsipme kana biunga, ava nge taetao nga inte toto,
agau laeala ka i a agolongkana ba agau e kaka ka onra ragau kanrea.
2 Ava agau e lu nga biunga ka i a sipsipme kelangpatali ae ri.
3 Ka i a agau ora agau e ella ta savanau kana biunga nge pulapatalia biunga te i.
Ba ka i a agau ora sipsipme ke longopatokonkone kalingngana. I ke patpatoe sipsip
kenakena ae i giana, ba ke taoamugmuga kerea lagapotu.
4 Ka ina i nge lelemalaga tapu ka sipsip rae i kinung, na i ke la taongamuga kerea.
Ba ri ngeke lolakurumea, ta ri keke longopatokone kalingngana tapu.
5 Ava ri ke sane ke la loangakurumea agau a pau a ri sana loreamatana kia. Ke sa.
Keke la kanga nge i, ta ri ke sane ke longopatokone agau a pau kalingngana.”
6 Iesus ke pamologa ka pangateningkala laekia, ava ragau ka sana loreamatana ka
taru a i rorole kerea te.
7 Minmina nae Iesus ke role kerea muni roma, “Iau nga role kamiau ka kaomann-
mannangana roma, ka iau a biunga ae sipsipme.
8 Ragau kinung reke atu pala nge iau ka ri ra ragolongkana ba ragau reke kaka ka
onra ragau kanrea. Ava sipsipme ke sane ke longlongo te ri.
9 Ka iau a biunga. Agau e lu lakallo nge iau ke la penga. Ba i nge lulu ba nge
lelemalaglaga, ba ke la kalingpa ka kaning e pe raumana.

10 Agau agolongkana ke atu mana ta i golongo, ba samungpunu, ba ta i baingasoalinge sipsipme. Ava iau ka atu ta baina ri ngeke rave mauling, ba ngeke rave mauling e ponutalao.
11 “Ka iau a sipsipme kelangpatali ae ri ore pe. Sipsipme kelangpatali ae ri e pe nge tunge i muni maulingngana ta mateng ta kalaunge sipsipme.
12 Agau e kumamana ta kuru ava sana i a kelangpatali ae sipsipme mannangana, ba ka sana ri ra sipsip rae i, nge kele gauve a pinolo ine tatu, na nge ka'e sipsipme ba nge kaka. Minmina na gauve a pinolo nge pira ta korange sipsipme, na nge bai rea ta ri kanga kalaoveka.
13 Agau laeala ke la kanga ta i ke kumkuma mana ta kuru, ba sipsipme ka sana ri ra otte te i.
14 “Ka iau a sipsipme kelangpatali ae ri e pe. Iau ka laumatana ka sipsip rae iau, ba sipsip rae iau ka loreamatana kau.
15 Ollaeala ka tongana kena ma inae Tamau ka lonamatana kau, ba iau ka laumatana kae Tamau. Ba iau nga tunge maulingau ta mateng ta kalaunge sipsipme.
16 Iau ka kau ka sipsip pattoto bole ra sana ri ra sipsip re nga sipsip barana laekia.* Iau ka la atung kerea bole, ba ri keke la longa ta kalingau. Ba keke la ginunga kala nga sipsip barana laekia ta ri leleng barana kena a kana ka kelangpatali kena.
17 Tamau ke materaumana iau ta iau ka lolakurumea lonangana. Minmina na iau nga tunge maulingau ta mateng, ta baina nga ravugaliue maulingau muni.
18 Ka sana agau te kapatali ka maulingau. Ke sa. Iau nga tunge kurumea iau muni laungana. Iau ka kau ka gingginga ta tungnge, ba ka kau ka gingginga ta ravunggaliunge muni. Iau ka rave bangapaga laeala nge Tamau.”
19 Ka ina Iesus rolea pangamologa nginngina, na kalingpala ke lele muni ngaliua nga Iurame.
20 Na papatu nge ri keke rorole roma, “Kannu e soali ke luia, na ke baigaugau. Sana ngaka longo te i.”
21 Ava pattoto keke rorole roma, “Agau a kannu e soali luia sane nge pamolloga minmina. Ka sana kannu te e soali kana ka gingginga ta pangapenge agau a matasu matana kanname.”

Iurame Lokalasa Ngareangana

22 Ngarume, na kaning e bollau a ri ke patoe ka Anaka ke lele ngae Ierusalem.
23 Keke baia kaning laeala e bollau ka kae reke marusu. Bae Iesus ke tatao nga malle re nga tempel, na ke taolu nga malle te ora ragau ke tattaralu ngia, a ri ke patoe kae Tarangalu Ae Solomon.
24 Minmina nae Iurame keke maistaliue, na keke role kia roma, “Ko la baingalopalilli kamangng pa pia? Ngaroma one ae Karais, na ngo role paka mangng nga karakarangana gialgiala.”
25 Nae Iesus ke ala rea roma, “Iau ka role kamiau tapu, ava ka sana lomiaupatokona ta pangamologangau. Kumangng rae iau kumkuma ki nge Tamau giana, kumangng nginngina mana keke turupotpota iau.
26 Ava miau ka sana lomiaupatokona te iau kurumea, ka sana miau ra sipsip rae iau.
27 Sipsip rae iau keke longlongo ta kalingau. Iau ka laumatana kerea, ba ri keke tatukurume iau.
28 Iau ka tungtunge mauling e momo passavele te ri, ba ke sane ke la saningrea. Ba sana nga agau te nge saipita kerea nga kamau lagapotu.

---

* **10:16:** Pangamologa laekia e role ta “sipsip pattoto” ka i a pangateningkala e ta ra sana ri ra Iura ra loreapatokona te Iesus. Ba pangamologa laekia e role ta “sipsip barana laekia” ka i a pangateningkala e ta Iura ra loreapatokona te Iesus.

29 Tamau e tungu rea te iau ke bollau raumana nga orume kinung. Sana nga agau te
nge saipita kerea nge Tamau kamana lagapotu.
30 Iau bae Tamau ka mangng pana kena."
31 Ka ine role minmina nae Iurame keke rave lollome muni ta ri tamalinge ki.
32 Avae Iesus ke role kerea roma, "Iau ka pakosining miau ka killa papatu reke
bollalau rae Tamau tungu rea ta iau kumangng ki. Kaka bai ta tamaling iau ka lollome
kurumea kelang ngamiaungana ka killa a taru nga killa nginngina?"
33 Nae Iurame keke ale roma, "Mangng sana la tamaling one ka lollome kurumea
kumangngang ka killa nginngina. Ke sa. Mangng ka la tamaling one kurumea
rolebaingang kae Nutu, nga ina one a agau mana ko bai one muni ma one ae Nutu."
34 Nae Iesus ke ala rea roma, "Keke pa'e Nutu pangamologangana nga Bangapaga ae
miau e role roma,
'Iau ka role roma, ka miau ra nutume.'
35 Nga pangamologa laeala Nutu ke patoe ragau reke rave pangamologa a kanna ka
'nutume' (ba pangamologa reke momo nga Lau Ae Nutu Kanna ka sana nga inte ngeke
osurure).
36 Minmina na sana ngaka role ka agau ae Tamau tore be bapisigia ta mogalo laekia
e ngape roma, 'Ko rolebainga kae Nutu,' kurumea rolengau ka pangamologa laeala
roma, 'Ka iau ae Nutu Tuna'.
37 Ngaroma iau sana nga kumkuma ka kumangng rae Tamau kanna, na sana nga
lomiaupatokona ta pangamologa ra kanegu.
38 Ava ngaroma iau nga kumkuma ki, ba ngaroma nge baililli ta miau lomiaupatokona
ta pangamologa ra kanegu, na nga lomiaupatokona ta kumangng nginngina rae
iau kumkuma ki. Nga lomiaupatokona ta baina ngaka rave lomatana. Ba nga
lomiaumatana mannangana roma, Tamau ke momo ngallo nge iau ba iau ka momo
ngallo nge Tamau."
39 Ka inae Iesus role minmina na keke ava muni ta ri launge. Ava i ke kavesilele rea
na ke lao.
40 Ngarume nae Iesus ke galiu muni ta Me Ae Ioran bavana tetoto, ta inaeala e
kapunu ae Ion pamagoegoea ragau ngia pala. Na i ke momo nga inaeala,
41 ba ragau papatu keke loa te i. Na keke rorole roma, "Ion ke sane kuma ka killa te e
bollau, ava pangamologanganame kinung re ta agau laekia ka kaomannmannangana
ki."
42 Ba nga inaeala ragau papatu ka loreapatokona te Iesus.

11

Lasarus Ke Mate

1 Na ka apanung te a giana nge Lasarus ke soali. Ka i e nga maga ae Betani. Ba Betani
ka i a maga ae Maria bae tataokia ae Marta.
2 Bae Maria laekia, a liuna ae Lasarus kana ka soaling, ka i a avale laeala ame
pala ne kelingia saulang a koina masi nge Iesus kaename ba ke taupunu rea ka gilina
bulvunna.
3 Minmina nae liuna piau memename keke ba ka pangamologa te Iesus roma,
"Avolau, agau ama one materaumane ke soali."
4 Ava ka inae Iesus longe pangamologa laeala, na i ke role roma, "Soaling laekia ke
sane lele ta baina apanung laeala nge mate mana. Ke sa. Ke lele ta pangavolaunge
Nutu giana, ta baina Nutu Tuna nge rave gia bolinglaungana kia."
5 Nae Iesus ke materaumane Marta bae teiteikia ae Maria bae Lasarus.
6 Ava ka ine longe pangamologa laeala e ta Lasarus soalingana, na i ke momo ka kae
lua muni nga inaeala a i momo ngia.
7 Ngarume na i ke role ka barangalele ra kanna roma, "Ita ngaka galiu tae Iurea."

8 Na ri keke ale roma, “Rabai, ngallao mana nae Iurame ameke bai ta tamaling one
ka lollome. Ko meimia na ko bai ta galiunga ta inaeala muni?”
9 Nae Iesus ke ala rea roma, “Kae ka lamana ka kae mataname ka ri tangulelu ba lua
mana. Agau e tatao nga kae lamana sane nge pupu, ta i ke tatao nga mogalo laekia e
ngape kana olamana.
10 Ava agau e tatao ka rigo ke umma ta pupunga kurumea, sana olamana ngallo nge
i.”
11 Ka inae Iesus role minmina tapu, na i ke role kerea roma, “Kolingara ae Lasarus
ke kenrau, ava iau ka la loanga ta pangonge.”
12 Na barangalele ra kanna keke ale roma, “Avolau, ngaroma i nge kenrau, na i ke la
penga.”
13 Avae Iesus ke sane rorole ta Lasarus kenangaraungana. Ke sa. I ke rorole ta
Lasarus matengana, ava barangalele ra kanna ka loreangana roma i e rorole ta agau
e kenrau mana.
14 Minmina nae Iesus ke papote pangamologangana mirana nga karakarangana
roma, “Lasarus ke mate tapu.
15 Ba ka lausereng nga ina sana momo nga inaeala, ta ollaekia ke la pangagingginge
lopatokona ae miau te iau. Ava ita ngaka loa te i.”
16 Nae Tomas (a ri ke patoe kae Ririmas) ke role ka kolingana memena ra ri kinung
ra barangalele rae Iesus kanna roma, “Ita ngaka loa bole, nga baina ita ngaka mate
kala nge i.”
17 Ka inae Iesus lele, na i ke longe pangamologa e te Lasarus ine momo nga malle a
reke mate ka kaeme ka ri tugulu tapu.
18 Bae Betani ke momo lagapotu ngae Ierusalem basema pamau bename ka ri mologi
mana.
19 Minmina nae Iura papatu keke loa te Marta bae Maria ta ri pangalopenge loreame
kurumea ri lua loreataningana kae liurea.
20 Ka inae Marta longe inae Iesus tatu, na ke loa te i. Avae Maria ke momo nga bale.
21 Ba ka inae Marta lele nge Iesus, na i ke role kia roma, “Avolau, taroma one to
momo nakai, nae ligu sane te mate.
22 Ava ka laumatana roma, ngaroma one ngo ballage Nutu ta i kumangng ka otte
gialgiala bole, na i nge tunge te one.”
23 Nae Iesus ke role kia roma, “Liung ke la sigingpaga muni.”
24 Nae Marta ke ale roma, “Iau ka laumatana roma, i ke la sigingpaga muni ina reke
mate ke la sigingpaga nga mateng ka kae a ronga.”
25 Nae Iesus ke role kia roma, “Ka iau a sigingpaga nga mateng puna, ba ka iau a
mauling puna. Agau a lonapatokona te iau ave mate ke la mauling.
26 Ba agau e momomauli ba lonapatokona te iau ke sane la mateng. One ka
longpatokona ta pangamologa laeala, o ke sa?”
27 Nae Marta ke ale roma, “Iii Avolau, iau ka laupatokona roma, ka one ae Karais. Ba
ka laupatokona roma, ka one ae Nutu Tuna ae Nutu ba'e ta mogalo laekia e ngape.”
28 Ka inae Marta role minmina tapu, na i ke kagaliu ba ke kiue teiteikia ae Maria
balakala. Na ke role kia roma, “Apangalomatanakana iale tatu, ba i ke balaglaga te
one.”
29 Ka inae Maria longe pangamologa laeala, na i ke sigipaga bolvole na ke lola te
Iesus.
30 Avae Iesus ke sane lele nga maga tale. I ke momo tale nga inaeala ae Marta kalipa
kia ngia.
31 Ba ka inae Iura reke momo nga bale kala nge Maria beke umma ta pangalopenge
lona keke kele ine sigipaga bolvole be lelemalaga, na keke loakurumea. Ta ri ka
loreangana roma, i e lola ta malle a reke mate ta taning nga inaeala.

32 Na ka inae Maria lele nga inae Iesus momo ngia, na i ke loa te i ba ke pupu nga
kaena puna. Na ke role kia roma, “Avolau, taroma one to momo nakai, nae ligu sane
te mate.”
33 Ka inae Iesus kele Maria ine tantani bae Iura reke atu kurumea Maria ineke tantani
bole, na i ka lonatani ba ke kanimaia maenang ngallo nge i.
34 Na ke ballaga rea roma, “Kaka pakenoe nga ine ngaetai?”
Na keke ale roma, “Avolau, atu ngo kele.”
35 Nae Iesus ke tani.
36 Minmina nae Iurame keke role roma, “Ngaka kele. I ke matea Lasarus raumana!”
37 Ava palu nge ri keke role roma, “Aekia ame pala ne papea agau a matasu matana
kanname, ava ke meimia na i ka sana likina ta bainga ka apanung laekia ta i nga
manenasa mateng?”

Iesus Ke Pasigipage Lasarus Nga Mateng

38 Minmina nae Iesus ke kanimaia maenang muni ngallo nge i, na ke lele nga malle
a agau e mate. Ka i a baveng eke biukale kaona ka lollo te.
39 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ngaka patalele patali ka lollo laekolong.”
Avae Marta a i a agau e mate liuna piau ke role kae Iesus roma, “Avolau, ala koina
bona ta ka kana kae tugulu tapu.”
40 Nae Iesus ke ale roma, “Iau ama role kone tapu roma, ngaroma nga longopa-
tokona, na ko la kelange Nutu ginggingngana.”
41 Minmina nae keke patalele patali ka lollo. Nae Iesus ke kela lakailu ba ke role
roma, “Tamau, iau ka kinpataetaea giang kurumea ino longe pangamologangau.
42 Iau ka laumatana tapu roma, ko longlonge pangamologangau ka kaeme kinung.
Ava iau ka role minmina ta baina reke meisinsi ikia ngeke longo, na nga loreapatokona
roma one ko ba iau.”
43 Ka ine rolea pangamologa nginngina tapu, na i ke kiu kaligi roma, “Lasarus, ngo
lelemalaga.”
44 Na agau laeala e mate ke lelemalaga ka piungapita ngareangana ka kamaname
ba kaename ka malo iname, ba ka rugungpita ngareangana ka raguna ka malo inte.
Minmina nae Iesus ke role kerea roma, “Ngaka luvarure malo iname ta baina nge tao.”

Reke Taoamugmuga Kae Iurame Keke Potolulu Iesus Kana Ta Ri Samungpununge

45 Minmina na ragau papatu nga Iura nginngina reke loa ta kelange Maria beke kele
killa laeala e bollau ae Iesus kuma kia ka loreapatokona te i.
46 Ava palu nge ri keke loa te Parisiome, na keke ture oru rae Iesus kuma ki.
47 Minmina na piris re kapunu bae Parisiome keke kiukinunge Iurame ravollalauk-
erea memena,
na keke role kerea roma, “Ita ka sana ka kumkuma ka oru palu. Ngaka kele. Agau
laeala ke kumkuma ka killa papatu reke bollalau.
48 Ngaroma ita ngaka kelapalikovauu kia mana ine umma minmina, na ragau kinung
nga loreapatokona te i. Bae Romme ngeke atu, na ngeke ravupatali ka tempel ae ita
kala nga ragau rae ita.”
49 Ava te e nge ri a giana nge Kaiapas a i a piris e kapunu ka pesingmatana laeala ke
role kerea roma, “Miau ka sana lomiaumatana ka otte bavakena!
50 Ba ka sana ka kelapatokonkona roma, ke pe ta miau tunge agau kena ta i mateng
ta kalaunge ragau rae ita nga baina ri kinung sane ngeke kauu.”
51 Ka ine role minmina na i ke sane rolea oru e lelemana nga i muni lonamatanan-
gana. Ke sa. Ka i a piris e kapunu ka pesingmatana laeala. Minmina na nga
pangamologa laeala i ke tokale Iesus matengana ngarume ta kalaunge ragau rae ri.

52 Ba matengana sane nge kalaue ragau rae ri mana. Ke sa. I ke la mateng ta baina i
nge pulikinunge goe rae Nutu reke momo nga ina re kalaoka ta ri momong nga ginunga
kena mana.
53 Minmina na, ngarume nga kae laeala, na reke taoamugmuga nge Iurame keke
potolulu Iesus kana ta ri samungpununge.
54 Minmina nae Iesus ke sane tatao nga Iurame ragurea tale. Ava ke ka'e inaeala, na
ke loa ta inte kokoro ta ina a sana ragau ngia, ta maga kunna te e bollau eke patoe kae
Ipriam. Na i ke momo nga inaeala kala nga barangalele ra kanna.
55 Na kaning e bollau ae Iurame a ri ke patoe kae Paska ke lele kokoro. Minmina na
ragau papatu keke lelemalaga nga ina re ngapotu ngae Ierusalem, na keke loapatae
tae Ierusalem ta ri leleng pala nga Paska. Keke loapataetae ta ri kumangng kurumea
baingarea te nga pangalellepa'e ri muni.
56 Ka ina ragau ke lele ngae Ierusalem tapu, na keke ella te Iesus. Ba ke meisinsi nga
malle re nga tempel, na keke palibalaglaga rea roma, “Ka lomiauvavai mina ngaetai?
I ke la atung ta Kaning E Bollau, o ke sa?”
57 Ba piris re kapunu bae Parisiome keke role gingging ka ragau roma, ngaroma agau
te nga lonamatana ka malle a Iesus momo ngia, na nge ture nga baina ngeke laue.

12

Maria Ke Kelingia Saulang A Koina Lolo Nge Iesus Kaena Puname

1 Ka kae a lima ba kena pala nga Paska, nae Iesus ke lele ngae Betani. Ka i a maga ae
Lasarus amae Iesus pasigipage nga mateng pala.
2 Na ri keke baia kaning e te Iesus nga inaeala, bae Marta ke umma ta silaenge ragau.
Avae Lasarus ka i a te e nga ragau reke tattara ka bongapaikalangarea kerea ta kaning
nga pala kala nge Iesus.
3 Minmina nae Maria ke rave saulang inte a koina lolo ora kunna bollau, na ke
kelingia nge Iesus kaena puname. Ba ke taupunu rea ka gilina bulvunna. Na saulang
laeala koina lolongana ke paponue bale.
4 Ava barangalele te ae Iesus kanna a giana nge Iuras Iskariot e ngarume ne pulia
Iesus nga reke bai ta baingasoalinge kamareame ke role roma,
5 “Ke meimia na ke sane ke ba ka saulang laekolong ta ravunge kana lollokanna, nga
baina ngeke tungu rea ta ra sillolo? Ta saulang laekolong kunna ke rave kuru ra ragau
ke rarave ka pesingmatana kena bavakena.”
6 Avae Iuras ke sane role minmina kurumea lonataningana ta ra sillolo. Ke sa. I ke
role minmina ta i ka i a agolongkana te, ba ke kelapatantali ta bising ore nga puling
lollokanna. Ba ka kae palu, na i ke golgole lollokanna ra ri ke ulo rea ngia.
7 Nae Iesus ke ale roma, “Sono ngo bokale, ta i ke kuma minmina ta baina nge
kampite saulang laekia ta nge lele nga kae e nga talung iau.
8 Ra sillolo keke mommo kala nge miau ka kaeme kinung, ava iau sana la momong
kala nge miau ka kaeme kinung.”
9 Na malua e bollau ra Iurame keke longe inae Iesus momo nga inaeala, na keke atu.
Ava ke sane ke atu ta kelange Iesus mana. Keke atu ta baina ri ngeke kele Lasarus ae
Iesus pasigipage nga mateng bole.
10 Minmina na piris re kapunu keke potopita ta ri samungpununge Lasarus bole
11 kurumea, Iura ra ri papatu keke umma ta kange reke taoamugmuga kerea
lopatokona ae ri. Na keke umma ta ri leleng ra lopatokonakana te Iesus kurumea
kelangareangana ka kumangngana ine pasigipage Lasarus nga mateng.

Ragau Kiningpatae Ngareangana Kae Iesus Giana Ine Loalu Tae Ierusalem

12 Me ngangaila, na ragau papatu reke atu ta Kaning E Bollau E Nga Paska keke longe
inae Iesus tatu tae Ierusalem.
13 Minmina na keke rave pagao kamaname, na keke lelemalaga ta ri serengakalange
Iesus ine taolulu. Na keke rereli roma,
"Osana!" *
"Nutu ke kavitulu raumane aekia e atu nge Nutu a i ae Avolau giana!"
"Nutu ke kavitule Kelangpatali Ae Israelme raumana!"
14 Nae Iesus ke kalipa ka posi a ronki goekia ba ke tarapai ngia kurumea pangamologa
nga Lau Ae Nutu Kanna ore role roma,
15 "Miau re ngae Saion, sana ngaka matau.
Ngaka kele. Kelangpatali ae miau ikolong e tatu,
ka tarangapaingana nga posi a ronki goekia."
16 Ava barangalele rae Iesus kanna ka sana loreamatana ka oru nginngina mirarea
ka kae laeala a ragau ke paserengalle Iesus. Ava ngarume, ka inae Iesus galiu te Nutu
mallena nga tava tapu, na ri ka loreagaliu ta pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna
reke role ta oru nginngina. Ba ri ka loreagaliu ta ina ragau ke kuma kia minmina.
17 Ba malua reke momo kala nge i ine kiue Lasarus lagapotu nga baveng be
pasigipage nga mateng, keke turulomatantana kia ta ragau.
18 Minmina na ragau papatu keke lelemalaga ta serengakale Iesus kurumea ineke
longe pangamologa e ta kumangngana ine kuma ka killa laeala e bollau.
19 Nae Parisiome keke palirorole kerea roma, "Pangamologangara ke sane kuma ka
otte. Ngaka kele. Ragau kinung keke kampa kurumea tapu!"

Iesus Ke Ture Ine La Mateng

20 Na Girik palu keke momo ngaliua nga ragau reke loapatae ta kavang ngae
Ierusalem nga kaning laeala e bollau e nga Paska.
21 Ba Girik nginngina keke loa te Pilip, a i e ngae Betsaira ngae Galili, na keke role
kia roma, "Avolau, mangng ka bai ta kelange Iesus."
22 Minmina nae Pilip ke loa te Anru, na ke ture Girik nginngina pangamologangarea
te i. Ba ngarume nae Anru riluae Pilip keke loa te Iesus, na keke turu rea te i.
23 Nae Iesus ke ala rea roma, "Kae e ta Agau Tuna ravunge gia bolinglaungana ikia
e lele tapu.
24 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma uit kanna te ke sane
nge pupu lakallo ta mogalo ba nge mate, na i nge momo mana me i. Ava ngaroma nge
mate, na nge lele bollau, ba nge piaue kanna papatu.
25 Ba agau e materaumane maulingngana ke la pangasanrea kia. Ava agau e
sane materaumane maulingngana nga mogalo laekia e ngape ke la kamongpitange
maulingngana. Na maulingngana nge momo passavele.
26 Ngaroma agau te nge matea ta i a akumangngatulu a kanau, na i nge atu kurume
iau. Ba ina iau momo ngia, akumangngatulu a kanau nge momo nga inaeala bole.
Ngaroma agau te nga i a akumangngatulu a kanau, nae Tamau nge kalapage.
27 "Sonrau na iau ka kanimaimaia maenang ngallo nge iau. Na iau nga role mina
ngaetai? Iau nga role roma, 'Tamau, ngo ravulele iau lagapotu nga kae laekia e nga
miralali.' Ava iau ka lele nga kae laekia ta baina iau nga rave miralali laekia.
28 Ngana Tamau, ngo pavolaue giang!"
Ka inae Iesus role minmina tapu, na kaling te ke pa nga tava roma, "Iau ka pavolaue
tapu, ba ka la pangavolaunge muni."
29 Na malua palu reke momo nga inaeala beke longe kaling laeala keke rorole roma,
saia ke ruru. Ava pattoto nge ri keke rorole roma, "Anggelo te ke pamologa te i."

---

* **12:13:** Osana ka i a pangamologa inte nga kaling ae Iburume a mirana roma, "Ngo ravulele mangng!"

30 Nae Iesus ke role kerea roma, “Kaling laeala ke sane kiu ta baina iau nga longe. Ke sa. Ke kiu ta baina miau ngaka longe.
31 Sonrau nae Nutu kalingnanangana ke lelekale ragau re nga mogalo laekia e ngape. Ba sonrau nae Nutu ke la gulaengamalaga ka kelangpatali ore nga mogalo laekia e ngape.
32 Ava nge iau, ri keke la kiningpatae iau lakailu ta maiskovu, na iau ka la oleng ka ragau kinung te iau.”
33 Nga pangamologa laeala Iesus ke tuture mateng matana a i la mateng kia.
34 Minmina na maluame keke role kia roma, “Mangng ka longe pangamologa nga Bangapaga onreke rolea pangamologa e te Karais roma, i ke la momong passavele. Ava ke meimia na one ko role roma, ‘Ri keke la kiningpataenge Agau Tuna lakailu ta maiskovu? Tai ka i ae Agau Tuna laekolong a one rorole te?’ ”
35 Nae Iesus ke role kerea roma, “Olamana ke la momong kala nge miau isura tale. Ngaka tao ka ina olamana ke momo kala nge miau tale ta baina osuguna sane nge lelepita miau. Agau e tatao nga osuguna ka sana lonamatana ka ina i lola te.
36 Nga lomiaupatokona ta olamana ine momo kala nge miau tale ta baina nga miau ra goe rae olamana.” Ka inae Iesus role minmina tapu, na i ke ka rea ka pakongana ka i muni nga ragurea.

Iurame Lokalasa Ngareangana Te Iesus Ke Momo Gingging Tale

37 Iesus ke kuma ka killa papatu reke bollalau, ava Iurame lokalasa ngareangana te i ke momo gingging tale.
38 Ba lokalasa ngareangana laeala ke lele ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia pa'e pala nge lele mannangana ine role roma:
“Avolau, tai ka lonapatokona ta pangamologa a mangng ka pulimalage?
Ba tai ke kelapatokone Avolau ginggingngana?”
39 Ba iau ae Ion nga role roma, pangamologa pattoto rae Aisaia kanna ke turupote Iurame lokalasa ngareangana puna ine role roma:
40 “Nutu ke pasue matarea kanname ta baina ri manereasa kelang.
Ba ke parutukale loreame ta baina ri sana nga loreamatana.
Ta ngaroma ri ngeke kela ba loreame nga loreamatana,
na ri ngeke bali ka girea ta baingarea reke sosoali, na iau nga pape rea.”
41 Aisaia ke role minmina kurumea ine kele Karais ginggingngana pala na ke rorole te i.
42 Ka kae nginngina nae Iura papatu lokalasa ngareangana te Iesus ke momo gingging tale, ava Iura palu ka loreapatokona te Iesus. Ba papatu ra loreapatokona te i ka ri ra Iurame ravollalaukerea memena. Ava ri ke sane ke turupotpote lopatokona laeala ae ri ta keke matau roma, Parisiome keke la ulongmalaga rea lagapotu nga sinagog.
43 Ri ke sane ke turupotpote lopatokona ae ri te Iesus kurumea, ri ke sane ke materaumane Nutu kiningpataengana ka giareame. Ke sa. Keke materaumane ragau kiningpatae ngareangana ka giareame.
44 Ngarume nae Iesus ke pamologa kaligi roma, “Agau a lonapatokona te iau ka sana lonapatokona te iau mana. Ke sa. I ka lonapatokona te i e ba iau.
45 Ba agau e kelkela iau ke kelkele i e ba iau.
46 Iau ka atupisigi ta mogalo laekia e ngape ma iau a olamana, ta baina agau a lonapatokona te iau sane nge momo tale nga osuguna.
47 “Iau ka sana kalinane agau e longlonge pangamologa ra kanegu ave sane kamopitpita rea. Iau ka sana kalinane kurumea, iau ka sana atu ta kalingnanange ragau re nga mogalo laekia e ngape. Ke sa. Iau ka atu ta ravunglele rea.

48 Ava akalingnanakana te ke momo, ba i ke la kalingnanange agau e tangulele iau be
sane longo ta pangamologa ra kanau. Ka i a pangamologa nginngina ra kanau mana
onra ri ke la kalingnanange agau laeala nga kae a ronga.
49 Iau ka role minmina ta pangamologa nginngina ra kanau ke sane ke lele kurumea
iau muni laumatanangana. Ke sa. Tamau e ba iau ke bapaga iau ta rolenge
pangamologa ra iau pulimalaga rea.
50 Ba iau ka laumatana roma, bangapaga rae Tamau kanna keke tungtunge mauling
e momo passavele. Minmina na orume kinung ra iau pulimalaga rea keke loakurumea
pangamologa ra Tamau role kau ta iau roleng rea."

13

Iesus Ke Magoea Barangalele Ra Kanna Kaerea Puname

1 Na kae mannangana e nga kaninge Kaning E Bollau E Nga Paska ke lele kokoro.
Minmina nae Iesus ka lonamatana roma, kae e ta i kange mogalo laekia e ngape
ba loanga te Tamana ke lele tapu. Ka kae re pala kinung, na i ke umma ta
matengraumanange ragau rae i re nga mogalo laekia e ngape ta ke lola, ta ke lele nga
kae ae i a ronga.
2 Minmina na ri keke tara ta kaning ka laio. Bae Satan ke pasipagatape Iuras Iskariot,
a i ae Saimon te tuna, ta i ulonge Iesus nga reke bai ta baingasoalinge kamareame.
3 Avae Iesus ka lonamatana roma, Tamana ke ule orume kinung nga kamana tapu.
Ba ka lonamatana roma i ke pa nge Nutu, na nge galiu muni te Nutu.
4 Ka baina i ke sigipaga nga kaning, ba ke palale lungapaga ae i e ngapotu, na ke
sisilia malo e nga taungapunu nga luana.
5 Na i ke kelingia me lakallo ta kato te, na ke paturu ta mumunge barangalele ra
kanna kaerea puname. Ba ke taupunpunu rea ka taungapunu e sisilia nga luana.
6 Ka ine lele nge Saimon Pita, nae Saimon Pita ke ballage roma, "Avolau, ko la
mumunge kaegu puname?"
7 Nae Iesus ke ale roma, "Sonrau na ka sana longmatana ka taru a iau umma kia.
Ava ka la longmatana kia ngarume."
8 Nae Pita ke role ka bongakalangana kia roma, "Manengsa mumunge kaegu
puname!"
Avae Iesus ke ale roma, "Ngaroma sana nga magoe one, na sana la one a agau ae iau
te."
9 Nae Saimon Pita ke ale roma, "Avolau, ngaroma minmina na sano ngo mume kaegu
puname mana. Ngo mume kamaume ba kurugu bole!"
10 Nae Iesus ke ale roma, "Agau e magoe tapu nge mume kaena puname mana, ta
mirana ina pattoto keke lelle tapu. Ba miau kaka lelle, ava ka sana miau kinung."
11 Iesus ke role minmina kurumea, i ka lonamatana tapu ka tai e la ulonge nga reke
bai ta baingasoalinge kamareame. Minmina na i ke role roma, "Miau kaka lelle, ava
ka sana miau kinung."
12 Na ka ine mume kaerea puname tapu, na i ke lupage lungapaga ae i e ngapotu, na
ke galiu ta mallena nga pala. Na ke ballaga rea roma, "Ka lomiaumatana ka taru a iau
kuma kia te miau?
13 Miau kaka patpato iau ka Apangalomatanakana ba Avolau, ba pangamologa
ngamiau nginngina ka kaomanna ki. Ta ka iau a Apangalomatanakana ae miau ba
Avolaukamiau.
14 Sonrau na iau ae Avolau bae Apangalomatanakana ka mume kaemiau puname.
Minmina na miau bole ngaka palimumme kaemiaume.
15 Iau ka pakosining miau ka kumangng laekia ikia ta baina miau ngaka pa-
likumkuma ka miau minakai ngarume.

16 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, akumangngatulu ke sane
bollau nga avolaukia. Ba agau e loa ka pangamologa ke sane bollau nga agau e ba'e
ka pangamologa.
17 Sonrau na miau ka lomiaumatana ka oru kokorai. Minmina na ka la lomi-
auserenga ngaroma ngaka lolakurume rea.

Iesus Ke Ture Ina Agau Te La Ulonge Nga Reke La Baingasoalinge Kamareame

18 "Pangamologa laeala a kanau ke sane rave miau kinung. Iau ka laumatana ka
ragau ra iau toro rea. Ava ollaekia ke la leleng ta baina pangamologa a ri ke pa'e pala
nga Lau Ae Nutu Kanna nge lele mannangana ine role roma,
'Agau e kaninnia beret ae iau kala nge iau ke kinpataea kaena, na ke kesipita iau.'
19 "Sonrau na iau ka rorole paka miau ka orume pala ta ri leleng, ta baina nga ine
ngeke lele, na nga lomiaupatokona roma, ka iau a agau amae Nutu patokala pala ta i
bange.
20 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau a lonangatakale tai a
iau ba'e ka lonangatakala iau. Ba agau a lonangatakala iau ka lonangatakale i e ba
iau."
21 Ka inae Iesus role minmina tapu, na i ke kanimaia maenang ngallo nge i ba ke
role roma, "Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, te e nge miau ke la
ulongo iau nga reke la baingasoali iau kamareame."
22 Na barangalele ra kanna keke palikela te ri, ba ka sana loreamatana roma i ke
rorole te tai.
23 Ba barangalele ae Iesus kanna te ae Iesus materaumane ke tattara ka bonga-
paikalanganakia nga pala kokoro nge Iesus.
24 Minmina nae Saimon Pita ke kini ta barangalele laeala, na ke role kia roma, "Into
ballage roma, ke rorole te tai."
25 Minmina na barangalele laeala ke pakenopaia kunna nge Iesus mautuna, na ke
ballage roma, "Avolau, ko rorole te tai?"
26 Nae Iesus ke ale roma, "Ka i a agau a iau la bongalunge beret inaekia lakallo ta
kato, na nga tunge te i." Minmina na i ke bolue beret inte nga kato, na ke tunge te Iuras
Iskariot, a i ae Saimon te tuna.
27 Ka inae Iuras rave beret tapu, nae Satan ke luia.
Nae Iesus ke role kia roma, "Ora one bai ta kumangng kia, ngo kuma kia bolvole."
28 Ava ka sana te nga reke momo nga kaning laeala lonamatana roma, ke meimia na
ke role kae Iuras minmina.
29 Palu ka loreangana roma, Iesus ke rorole ta i kolinge oru nge nga Kaning E Bollau,
o ke rorole ta i tungnge oru palu ta ra sillolo kurumea, Iuras ka i a agau e kelapatantali
ta bising ore nga puling lollokanna.
30 Minmina na, ka inae Iuras rave beret inaeala tapu, na i ke lelemalaga lagapotu.
Ba ka rigo tapu.

Iesus Ke Ture Inae Pita La Kausingkalange Ngarume

31 Ka inae Iuras loa tapu, nae Iesus ke role roma, "Sonrau nae Agau Tuna ke la
ravunge gia bolinglaungana, bae Nutu ke la ravunge gia bolinglaungana nge i.
32 Ba ngaroma Nutu nge rave gia bolinglaungana nge Agau Tuna, na i nge pavolaue
Tuna giana nge i muni bole. Ba ke la pangavolaunge gialgiala mana.
33 "Goe ra kanau, iau ka la momong kala nge miau ka panna inte tale. Ngarume na
kaka la siling te iau, ba pangamologa ama role ka reke taoamugmuga kae Iurame kia
pala, iau ka la roleng ka miau kia gialgiala bole roma, 'Ina iau la loanga te, ka sana ka
la loanga te.'
34 "Iau nga tunge bangapaga a pau te miau gialgiala roma, ngaka palimateraumana
miau. Iau ka materaumana miau, minmina na ngaka palimateraumana miau.

35 Ngaroma ngaka palimateraumana miau, na ragau kinung nga loreamatana roma
ka miau ra barangalele ra kanau."
36 Nae Saimon Pita ke ballage roma, "Avolau, ko la loanga laetai?"
Nae Iesus ke ale roma, "Ina iau la loanga te, sono la loanga kurume iau te sonrau.
Ava ngarume na ko la loanga kurume iau ta inaeala."
37 Nae Pita ke ballage roma, "Avolau, ke meimia na iau sana la loanga kurume one
sonrau ka inaekia? Iau ka la tungnge maulingau ta mateng ta kalaunga one."
38 Nae Iesus ke ale roma, "On ko roma, one ko la tungnge maulingang ta mateng ta
kalaunga iau ae? Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma, pala ta kukulega
toangako, na one ko la kausingkala iau pa mologi.

14

Iesus Ke Palopea Barangalele Ra Kanna Loreame

1 "Ka sana nga lomiau soali. Nga lomiaupatokona te Nutu, ba nga lomiaupatokona
te iau bole.
2 Ngallo nga bale ae Tamau ka bale bilingana papatu. Taroma pangamologa laeala
sana ta kaomanna na iau ta role paka miau. Ta iau ka lola ta kalingtupunge malle rae
miau.
3 Ba ngaroma nga loa ba nga kalitupe malle rae miau, na nga galiu ba nga ravu miau
ta momong kala nge iau, ta baina miau bole ngaka momo nga inaeala a iau momo ngia.
4 Miau ka lomiaumatana ka inaeala a iau lola te, ba ka lomiaumatana ka pamau e
lola ta inaeala."

Iesus Ka I A Pamau E Ta Loanga Te Nutu

5 Nae Tomas ke role kae Iesus roma, "Avolau, mangng ka sana lomangngmatana ka
ino la loanga te. Minmina na ka la lomangngmatana ka pamau e loa ta inaeala mina
ngaetai?"
6 Nae Iesus ke ale roma, "Ka iau a pamau e loa te Nutu, ba pangamologa a
kaomannmannangana kia, ba mauling e momo passavele puna. Nge iau mana, na
agau nge loa te Tamau.
7 Taroma miau ta lomiaumatana kau, na ta lomiaumatana kae Tamau bole. Sonrau
na miau ka lomiaumatana kia ba kaka kele tapu."
8 Nae Pilip ke role kia roma, "Avolau, onto pakosining mangng kae Tamang, na
mangng nga lomangngmatana."
9 Nae Iesus ke ale roma, "Pilip, iau ka momo kala nge miau ka panna e gavili tapu,
ava ka sana longmatana kau tale ae? Agau e kela iau ke kele Tamau tapu. Ke meimia
na one ko role kau roma, 'Onto pakosining mangng kae Tamang'?
10 Ka sana longpatokona roma, iau ka momo ngallo nge Tamau ba Tamau ke momo
ngallo nge iau ae? Pangamologa ra iau rorole kamiau ki ke sane ke lola kurumea iau
muni laungana. Ke sa. Tamau e mommo ngallo nge iau ke kumkuma ka kumangng ra
kanna nge iau.
11 Nga lomiaupatokona ta pangamologangau ina iau role roma, iau ka momo
ngallo nge Tamau, ba Tamau ke momo ngallo nge iau. Ngaroma nge sa, na nga
lomiaupatokona kurumea kelang ngamiaungana ka kumangng ra iau kumkuma ki.
12 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau a lonapatokona te iau
ke la kumangng ka kumangng ra iau kumkuma ki bole. Ba i ke la kumangng ka
kumangng reke bollau nga kumangng kokorai kurumea loangau te Tamau.
13 Ba taru a miau ka ballaga te nga giau iau ka la kumangng kia, ta baina Tamau nge
rave gia bolinglaungana nge Tuna.
14 Orume kinung ra miau ka ballaga iau tao nga giau iau ka la kumangng ki.

Iesus Ke Patokala Ta I Bange Kannu E Tupu

15 “Ngaroma miau ngaka materaumana iau, na ngaka longo ta bangapaga ra kanau.
16 Ba iau nga ballage Tamau, na i nge tunge Akalaungapaga tetoto ta i momong kala nge miau passavele.
17 Iau ka rorolea pangamologa e ta Kannu a kaomannmannangana kia ora ragau re nga mogalo laekia e ngape ke sane ke ngatakale. Ta ri ke sane ke kelkele, ba ka sana loreamatana kia bole. Ava miau ka lomiaumatana kia kurumea, i ke mommo kala nge miau, ba ke la momong ngallo nge miau.
18 Iau sana nga ka miau ta miau momong mana me miau base goe ra sana tamarea ba nareamemena. Ke sa. Iau ka la atung te miau.
19 Isura mana na re nga mogalo laekia e ngape sane ngeke kela iau, ava miau kaka la kelanga iau. Iau ka la momong mauli, minmina na miau kaka la momong mauli bole.
20 Nga kae laeala na miau ka la lomiaumatana roma, iau ka momo ngallo nge Tamau, ba miau kaka momo ngallo nge iau, ba iau ka momo ngallo nge miau.
21 Agau a lonamatana ka bangapaga ra kanau be lolakurume rea ke materaumana iau. Ba agau e materaumana iau, Tamau ke la matengraumanange. Ba iau bole ka la matengraumanange, ba ka la pangakosining iau te i.”
22 Ngarume nae Iuras tetoto (a sana i ae Iuras Iskariot) ke role roma, “Avolau, pangakosiningang laeala ino la pangakosining one te mangng ava sano la pangakosining one ta ragau pattoto re nga mogalo laekia e ngape ke la leleng mina ngaetai?”
23 Nae Iesus ke ale roma, “Ngaroma agau nge materaumana iau, na i nge lolakurumea pangamologa ra kanau. Nae Tamau ke la matengraumane agau laeala ba omea Tamau ka la atung te i, na mangng ka la momong kala nge i.
24 Agau e sane materaumana iau ke sane lolakurumea pangamologa ra kanau. Ba pangamologa kokorai ra miau ka longlongo rea nge iau ka sana pangamologa ra kanau. Ke sa. Ka ri ra pangamologa rae Tamau e ba iau kanna.
25 “Iau ka role kamiau ka oru kokorai ka ina iau mommo kala nge miau tale.
26 Avae Akalaungapaga, a i ae Kannu E Tupu ae Tamau la bange nga giau, i ke la pangalomatana miau ka orume kinung. Ba ke la rolengpage lomiaume ta pangamologame kinung ra iau role kamiau ki.
27 Ala ulle momongpengana nge miau. Ala tungtunge momongpengana ae i te miau. Ava tungaungana kia ka sana tongana kena ma re nga mogalo laekia e ngape tungarea ka momongpengana. Ke sa. Sana nga lomiausoali ba sana ngaka matau.
28 “Miau kaka longo ina iau role roma, ‘Iau ka la kanga miau, ava ka la galiunga muni te miau.’ Ngaroma miau ngaka materaumana iau, na nga lomiaumarapaga kurumea loangau te Tamau. Iau ka role minmina kurumea, Tamau ke bollau nge iau.
29 Sonrau na iau ka role paka miau ka orume pala ta ri leleng, ta baina nga ine ngeke lele, na nga lomiaupatokona.
30 Iau sana nga pamologa raumana kala nge miau ka panna inaekia, ta kelangapatali e nga mogalo laekia e ngape ke tatu. I ka sana kana gingginga ta bainga ka otte nge iau.
31 Ava orume ngeke lele nga baina ragau re nga mogalo laekia e ngape nga loreamatana roma iau ka materaumane Tamau, ba ka kuma kurumea oru rae Tamau bangapaga iau ki mana.
“Ka sigipaga nga ita lola.

15

Iesus Ka I Bega Kaina Ba Ragau Rae I Ka Ri Ra Bega Laeala Kamaname

1 “Ka iau a bega ora kaomannmannangana kia e piaupiau nga ura, bae Tamau ka i a ura tamana.

2 Ngaroma kama te e kalapita nge iau sane nge piaupiau, na i nge sa'vapatali kia. Ava
i ke umma ta pangalellepa'e kama reke piaupiau ka paerangpatalingana ki ta baina ri
ngeke piau raumana muni.
3 Miau kaka momo lelle tapu kurumea pangamologa ra iau role kamiau ki.
4 Ngaka kalapita nge iau, ba iau nga kalapita nge miau. Bega kamana te sane nge
piau mana me i. Ke sa. Nge kalapita nga bega na nge piau. Ba miau ka tongamiau kena
mana ma ollaeala kurumea, ngaroma miau sana ngaka kalapita nge iau, na miau ka
sana ka la piaunga.
5 "Ka iau a bega kaina, ba ka miau ra bega laeala kamaname. Ngaroma agau nge
kalapita nge iau, ba iau nga kalapita nge i, na i ke la piaunga masi raumana. Iau ka
role minmina kurumea, miau ka sana kamiau gingging ta kumangng ka otte balakala
nge iau.
6 Ngaroma agau te sane nge kalapita nge iau, na i nga tongana kena ma bega kamana
eke tamali kia, na ke manani. Ba ngarume na ngeke ravukinunge bega kamana
nginngina reke manani, na ngeke tamalilu ki lakallo ta sia ta raunga rea.
7 Ngaroma miau ngaka kalapita nge iau ba pangamologa ra kanau ngeke kalapita
nge miau, na ngaka ballaga ta taru a miau ka matea. Minmina na kaka la ravunge
ollaeala.
8 Ngaroma miau ngaka piau masi raumana, nae Tamau nge rave gia bolinglaungana,
ba miau ngaka pakosining ka miau roma, ka miau ra barangalele ra kanau.
9 "Tamau matengraumanangana kau ka tongana kena mana ma matengraumana
ngaungana kamiau. Minmina na ngaka kalapita nga matengraumana ngaungana ka
miau.
10 Ngaroma miau ngaka longo ta bangapaga ra kanau, na kaka la kalangapita nga
matengraumana ngaungana kamiau. Ollaeala ka tongana kena mana ma ina iau longo
ta bangapaga rae Tamau kanna, ba ka kalapita nga matengraumanangana kau.
11 Iau ka role kamiau ka oru kokorai, nga baina lomarapaga ae iau nge momo ngallo
nge miau. Ba lomarapaga laeala e momo ngallo nge miau nge ponutalao.
12 Bangapaga ama tunge te miau minakai roma: Ngaka palimateraumana miau base
ina iau materaumana miau.
13 Ka sana matengraumana te bollau nga matengraumana orae agau e tunge
maulingngana ta mateng ta kalaunge kolingana memena.
14 Ngaroma miau ngaka lolakurumea oru ra iau bapaga miau ki, na ka miau ra
kolingau memena.
15 Iau ka sana pato miau ka ra kumangngatulu tale, ta akumangngatulu ka sana
lonamatana ka oru ra avolaukia kumkuma ki. Iau ka patpato miau ka kolingau
memena kurumea, orume kinung ra iau longo rea nge Tamau ka turu pakamiau ki.
16 Miau ka sana ka toro iau. Ke sa. Iau ka toro miau. Ba ka puli miau ta baina ngaka
loa ba ngaka lele ma bega reke piaupiaue kanrea reke momo passavele, nga baina taru
ra miau ka ballage Tamau tao nga giau, i nge tungu rea te miau.
17 Bangapaga ama tunge te miau minakai roma: Ngaka palimateraumana miau.

Re Nga Mogalo Laekia E Ngape Keke La Bainga'iu Ka Barangalele Rae Iesus Kanna

18 "Ngaroma re nga mogalo laekia e ngape ngeke bai'iu ka miau, na ala nga
lomiaumatana roma iukereangana kau keke ulopaia nge miau.
19 Taroma miau ra ragau re nga mogalo laekia e ngape, na teke materaumana miau
ma ragau rae ri muni. Ava ka sana miau ra ragau re nga mogalo laekia e ngape. Ke sa.
Ka miau ra ragau ra iau toro rea nga ragau re nga mogalo laekia e ngape. Minmina na
re nga mogalo laekia e ngape keke la bainga'iu kamiau.
20 Nga lomiaugaliu ta pangamologa ramra iau role kamiau ki pala roma, 'Akumangn-
gatulu ke sane bollau nga avolaukia.' Ngaroma ri ngeke pamiralali iau, na keke la

pangamiralali miau bole. Ngaroma ri ngeke longo ta pangamologa ra kanau, na keke
la longa ta pangamologa ra kanmiau bole.
21 Ava ri keke la kumangng ka oru kokorai nge miau kurumea lopatokona ae miau
ta giau, ta ri ka sana loreamatana kae Tamau e ba iau.
22 Taroma iau sana ta atu ta pangamologa te ri, na ri sana ta baingarea reke
sosoali. Ava keke longe pangamologa ra kanau tapu, minmina na ri sana la kanrea
pangamologa nga ina agau te nge turupote baingarea reke sosoali.
23 Agau e bai'iu kau, ke bai'iu kae Tamau bole.
24 Taroma iau sana ta kuma ka kumangng ra agau te sane kuma ki pala ngaliua nge
ri, na ri sana ta baingarea reke sosoali. Ava keke kele kumangng nginngina tapu. Keke
kela rea, ava keke bai'iu kae omea Tamau kinung.
25 Ava ri keke kuma minmina ta baina pangamologa a ri ke pa'e pala ngallo nga
Bangapaga rae ri nge lele mannangana ineke role roma:
"Bainga'iungarea kau ka sana puna."
26 Akalaungapaga ama iau la bange te miau be pa nge Tamau ke la atung. Ka i
ae Kannu a kaomannmannangana kia ore pa nge Tamau. Ka ine nge atu, na i ke la
turungpota iau.
27 Bae miau kaka la turungpota iau bole, ta miau kaka momo pala kala nge iau nga
orume pangaturungarea ta ke lele ikia e sonrau.

16

1 "Iau ka role kamiau ka oru kokorai ta baina miau sana ngaka pupu.
2 Keke la pulingmalaga miau lagapotu nga sinagog. Ba nga kae te e tatu ngarume,
na ragau reke samupunu miau nga loreangana roma, keke kumkuma kurumea Nutu
lonangana nga ineke samupunu miau.
3 Ri ka sana loreamatana kae Tamau ba ka sana loreamatana kau bole, minmina na
keke la kumangng ka oru nginngina.
4 Ava iau ka role paka miau ka oru kokorai pala ta ri leleng, ta baina nga ina kae nga
oru kokorai ngeke lele, na nga lomiaugaliu ta pangamologangau ina iau role kamiau
ta oru kokorai. Pala ina iau momo kala nge miau tale, na ka sana role kamiau ta oru
kokorai.

Kannu E Tupu Kumangngana

5 "Ikia na iau ka lola te i e ba iau. Ba ka sana te e nge miau ballaga iau roma, 'On ko
lolae tai?'
6 Ba siamiaume keke maena kurumea oru kokorai ra iau role rea paka miau.
7 Ava iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, kanga ngaungana ka
miau ka i a oru e nga kalaunga miau. Ta ngaroma iau sana nga loa, nae Akalaungapaga
sane nge atu te miau. Ava ngaroma iau nga loa, na iau nga ba'e na i ke la atung te miau.
8 Ba ka ine nge atu, na i ke la pangapotange ragau re nga mogalo laekia e ngape
baingareame. Ke la pangapotange baingarea reke sosoali, ba baingarea reke sane ke
tupu, ba kalingnanangarea reke sane ke tupu.
9 I ke la pangapotange baingarea reke sosoali kurumea, ri ka sana loreapatokona te
iau.
10 Ba ke la pangapotange baingarea reke sane ke tupu kurumea, iau ka lola te Tamau
na miau ka sana la kelanga iau nga mogalo laekia e ngape.
11 Ba ke la pangapotange kalingnanangarea reke sane ke tupu kurumea, kelangpatali
ore nga mogalo laekia e ngape ke la ravunge alanga e soali.
12 "Ka kanau oru papatu muni ta roleng ka miau ki, ava ke isopa ta miau longa rea
sonrau.
13 Ava ngarume inae Kannu a kaomannmannangana kia nge atu, na i nge taoamuga
ka miau lakallo ta orume kinung ra kaomannmannangana ki. Ta i ke sane la

pangamologa kurumea i muni lonangana. Ke sa. I ke la pangamologa ka pangamologa ra i longo rea mana. Ba ke la turunglomatana paka miau ta oru reke la leleng ngarume.
14 I ke la pangavolaunge giau, ta i ke la ravunge oru ra kanau na nge pakela miau ki.
15 Orume kinung rae Tamau ka oru rae iau. Minmina na iau ka role roma, Kannu E Tupu ke la ravunge oru ra kanau na nge pakela miau ki.
16 “Isura mana na miau sana la kelanga iau, ava ngarume muni na kaka la kelanga iau.”

Barangalele Rae Iesus Kanna Lotaning Ngareangana Nge Kampiliu Na Nge Lele I A Lomarapaga

17 Minmina na barangalele palu rae Iesus kanna keke palirole kerea roma, “Pangamologangana ine role roma, ‘Isura mana na miau sana la kelanga iau, ava ngarume muni na kaka la kelanga iau’, ka mirana laetai? Ba pangamologa laeala ine role roma, ‘Ta iau ka lola te Tamau’ ka mirana laetai?”
18 Ba keke palirorole kerea roma, “Pangamologangana ine role roma, ‘isura mana’ ke rorole ta taru? Mangng ka sana lomangngmatana ka taru a i rorole te.”
19 Avae Iesus ka lonamatana ina ri ke bai ta balinglagapitange, minmina na i ke role kerea roma, “Kaka maimia aka palibalaglaga miau ta pangamologangau mirana ina iau role roma, ‘Isura mana na miau sana la kelanga iau, ava ngarume muni na miau kaka la kelanga iau’?
20 Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, miau kaka la taning ba nga lomiautani, ava re nga mogalo laekia e ngape nga loreasereng. Miau nga lomiautani, ava ngarume na lotaningngana laeala ae miau ke la kamongpiliu, na nge lele i a lomarapaga.
21 Avale e bai ta toangapisiginge goe ke la kaningmainge miralali ka kae e nga toangapisigi. Ava ka ine nge toapisigi tapu, na i ka la lonapoge miralali laeala ba ka la lonamarapaga kurumea goe ae i lelengana nga mogalo laekia e ngape.
22 Minmina mana na sonrau na miau ka lomiautani, ava ngarume na iau ka la kelanga miau muni, na lomiaume keke la serenga raumana. Ba ka sana nga agau te nge ravupatali ka lomiauserengngana laeala nge miau.
23 Ba nga kae laeala na miau ka sana ka la balinglaga iau ka otte. Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, Tamau ke la tungnge taru a miau ka ballage te nga giau.
24 Pala na miau ka sana ka balaglaga ta otte nga giau. Ava sonrau na ngaka ballaga na kaka la ravunge taru ra miau ka ballaga tao ta baina lomarapaga ae miau nge ponutalao.
25 “Iau ka role paka miau ka oru kokorai ka pangateningkalame, ava nga kae te ngarume na iau sana la pangamologa te miau ka pangateningkalame. Ke sa. Iau ka la turungpote Tamau te miau nga karakarangana.
26 Ka kae laeala na miau kaka la balinglaga nga giau. Iau ka sana rorole roma, iau ka la balinglage Tamau te miau.
27 Ke sa. Ta Tamau muni ke materaumana miau. Miau kaka materaumana iau ba ka lomiaupatokona roma, iau ka pa nge Tamau. Minmina nae Tamau ke materaumana miau.
28 Iau ka pa nge Tamau, na ka atu pisigi ta mogalo laekia e ngape. Ba sonrau na iau ka kaka'e mogalo laekia e ngape, na ka lola te Tamau.”
29 Na barangalele ra kanna keke role kia roma, “Gialgiala, na one ko pamollogapota, ba ko sano patenikalkala.
30 Gialgiala na mangng ka kelapatokona roma, one ka longmatana ka orume kinung. Na ka sana agau te a lonamatanakana ta i balinglaga one ka otte. Minmina mana na mangng ka lomangngpatokona roma, one ko pa nge Nutu.”

31 Nae Iesus ke ala rea roma, “Gialgiala na miau ka roma lomiaupatokona?”
32 Ngaka longo. Kae te ke tatu ina miau ka la kanga iau ta iname kalaoveka. Ba kae laeala ikia e lele tapu. Ba kenakena nge miau ke la kanga ta bale ae i, na iau ka la momong mana me iau. Avae iau sana la momong mana me iau ta Tamau ke la momong kala nge iau tale.
33 “Iau ka role paka miau ka oru kokorai, ta baina ngaka kalapita nge iau, na momongpengana nge momo ngallo nga lomiaume. Miau kaka la kaningmainge maenangme ina miau ka mommo nga mogalo laekia e ngape. Ava ngaka meisgingging, ta iau ka ulopisigia oru re nga mogalo laekia e ngape tapu.”

17

Iesus Kavangana

1 Ka inae Iesus role minmina tapu, na i ke kela lakailu ta tava, na ke kava roma:
“Tamau, kae ae iau ke lele tapu. Ngo pavolaue tung giana ta baina tung nge pavolaue giang.
2 Ngo pavolaue tung giana base ino tunge gingginga te i ta i momong ngailu nga ragau kinung, ta baina i nge tunge mauling e momo passavele ta ragau kinung ra one tungu rea te i.
3 Ba mauling e momo passavele minakai roma: Ri ala nga loreamatana kone a one ae Nutu a i kena mana a kaomannmannangana kia. Ba ri ala nga loreamatana kae Iesus Karais a one ba'e.
4 Iau ka rongotapu ka kumangng a one tunge ta iau kumangng kia. Minmina na iau ka pavolaue giang nga mogalo laekia e ngape.
5 Tamau, sonrau na ngo pavolaue giau nga ragung ka giau bolinglaungana laeala e momo pala kala nge one ina mogalo laekia e ngape sane lele tale.
6 “Iau ka papote giang ta ragau ra one tungu rea te iau. Ka ri ra ragau ra one toro rea nga ragau re nga mogalo laekia e ngape. Pala ka ri ra ragau rae one, na ko tungu rea te iau, ba keke longo ta pangamologa ra kaning.
7 Sonrau na ri ka loreamatana roma, orume kinung ra one tungu rea te iau keke pa nge one.
8 Minmina na iau ka tunge pangamologa ra one tungu rea te iau te ri. Na ri keke ngatakala rea ba ka loreamatana mannangana roma, iau ka pa nge one. Ba ri ka loreapatokona roma, one ko ba iau.
9 Iau ka kavkava one te ri. Ka sana kavkava one ta ragau pattoto re nga mogalo laekia e ngape. Ke sa. Iau ka kavkava one ta ragau ra one tungu rea te iau kurumea, ka ri ra ragau rae one.
10 Oru rae iau kinung ka ri ra oru rae one. Ba oru rae one kinung ka ri ra oru rae iau, ba keke tunge gia bolinglaungana te iau.
11 Iau ala sana la momong nga mogalo laekia e ngape, ava ri keke la momong tale. Iau ka la loanga te one. Tamau E Tupu, ngo lengtotokala rea ka giang a one tunge te iau. Ngo lengtotokala rea ka giang, ta baina ri kinung nga ri pana kena base itaua ra ita pana kena mana.
12 Ka ina iau mommo tale kala nge ri, na ka lengtotokalkala rea ka giang a one tunge te iau. Ba iau ka kelapatantali masi te ri. Ba ka sana te e nge ri sanrea, ava kena mana a i a agau a one la raunge kurumea pangamologa eke pa'e pala nga Lau A Kaning.
13 “Ava sonrau, na iau ka lola te one. Ba iau ka rorole ta oru kokorai ka ina iau momo tale nga mogalo laekia e ngape, nga baina loserengngana ae iau nge paponue loreame raumana.
14 Iau ka tunge pangamologa a kaning te ri, ba ragau re nga mogalo laekia e ngape keke bai'iu kerea. Ri ka tongarea kena me iau mana. Ka sana ri ra ragau re nga mogalo laekia e ngape, minmina na re nga mogalo laekia e ngape keke bai'iu kerea.

15 Iau ka sana balaglaga one ta ravungmalaga rea nga mogalo laekia e ngape. Ke sa.
Ka balaglaga one ta lengatotokala rea ta bainae Satan sane nge baisoali rea.
16 Ri ka tongarea kena me iau mana. Ka sana ri ra ragau re nga mogalo laekia e
ngape.
17 Ngo toro rea ka pangamologa a kaomannmannangana kia. Pangamologa a kaning
ka kaomannmannangana kia.
18 Pala, na one ko ba iau ta ragau re nga mogalo laekia e ngape. Minmina na iau ka
ba rea ta ragau re nga mogalo laekia e ngape bole.
19 Kumangngau e nga torongo iau muni ta kumangng kurumea longmatengana, iau
ka kuma kia te ri, ta baina ri ngeke tore ri muni mannangana ta kumangng kurumea
longmatengana bole.

Iesus Ke Kave Tamana Ta Ra Lopatokonakana Kinung

20 "Iau ka sana kavkava one te ri kasikerea. Iau ka kavkava one ta ragau ra ri
ke la loreapatokona te iau kurumea ragau kokorong pulingmalaga ngareangana ka
pangamologa.
21 Tamau, iau ka matea ta ri kinung nga ri pana kena base itaua. Ka la tongarea kena
me itaua ina one momo ngallo nge iau ba iau ka momo ngallo nge one. Iau ka matea
ta ri bole ngeke momo ngallo nge ita ta baina ragau re nga mogalo laekia e ngape nga
loreapatokona roma, one ko ba iau.
22 Iau ka tunge gia bolinglaungana a one tunge te iau te ri ta baina nga ri pana kena
base itaua ra pana kena.
23 Iau ka momo ngallo nge ri, ba one ko momo ngallo nge iau. Iau ka matea ta nga ri
pana kena mannangana ta baina re nga mogalo laekia e ngape nga loreamatana roma,
one ko ba iau. Ba nga loreamatana roma, one ko materaumane ragau kokorong base
ino materaumana iau.
24 "Tamau, iau ka matea ta ragau kokorong ra one tungu rea te iau ngeke momo kala
nge iau nga ina iau la momong ngia, ta baina ri ngeke kele gia bolinglaungana a one
tunge te iau. Ta one ko materaumana iau. Ba ko materaumana iau pala bole ka ina
oru re nga mogalo laekia e ngape ke sane ke lele tale.
25 "Tamau a baingang tupu, ragau re nga mogalo laekia e ngape ka sana loreamatana
kone, ava iau ka laumatana kone. Ba ragau kokorong ka loreamatana roma one ko ba
iau.
26 Iau ka papote giang te ri. Ba iau ka la pangapotange tale ta baina matengrau-
manangang kau nge momo ngallo nge ri, ba iau muni nga momo ngallo nge ri."

18

Iuras Ke Pulia Iesus Nga Reke La Baingasoalinge Kamareame

1 Ka inae Iesus kava minmina tapu, na i kala nga barangalele ra kanna keke kutapu,
ba keke taotote ruvu te a ri ke patoe kae Kiron. Na keke taolu lakallo ta ura te nga bega
ra oliv ore momo nga ruvu bavana laeala.
2 Bae Iuras, a i a agau laeala e la ulonge Iesus nga reke bai ta baingasoalinge
kamareame, ka lonamatana ka inaeala bole kurumea, ka i a inte ae Iesus ba
barangalele ra kanna keke katualla ngia ka kae papatu tapu.
3 Minmina nae Iuras ke rave ra balingkana palu, kala barangalele palu ra piris re
kapunu kanrea, ba Parisiome ravollalaukerea palu, na ke taoamuga kerea ta inaeala.
Ba ri keke paupaue guneme, ba olamaname, kala nga oru re nga baling.
4 Avae Iesus ka lonamatana tapu ka orume kinung reke la leleng nge i ngarume.
Minmina na i ke loa te ri ba ke ballaga rea roma, "Kaka ella te tai?"
5 Na keke ale roma, "Mangng ka ella te Iesus e ngae Nasaret."

Nae Iesus ke role roma, “Iau a i.” Bae Iuras, a i agau e umma ta ulonge Iesus ta kamareame, ke meisinsi kala nge ri nga inaeala bole.
6 Ka inae Iesus role roma, “Iau a i,” na keke agatapu ba keke pupisigi nga mogalo.
7 Minmina nae Iesus ke ballaga muni roma, “Kaka ella te tai?”
Na keke role roma, “Iesus e ngae Nasaret.”
8 Bae Iesus ke ala rea roma, “Ka role kamiau tapu roma, ka iau a i. Ngaroma ngaka ella te iau, na ngaka baˈe ra kokorai reke momo kala nge iau ngeke lao.”
9 Iesus ke role minmina ta baina pangamologa ame role kae Tamana kia pala nge lele mannangana ine role roma, “Iau ka sana pasanrea ka agau te nga ragau ra one tungu rea te iau.”
10 Nae Saimon Pita ke rave kanna ka resalla ore nga baling, na ke magala kia nga akumangngatulu ora piris e kapunu kanna, ba ke saˈvatote longana e nga bavana e pe. (Ba akumangngatulu laeala ka giana nge Malakus.)
11 Avae Iesus ke role kae Pita roma, “Pulgaliue resalla a kaning lakallo ta bagana! Iau ka la inung nga gato e nga miralali a Tamau tunge te iau.”

Keke Loa Kae Iesus Ta Iurame Avolaukerea Te A Giana Nge Anas

12 Ka baina ra balingkana ba kelangpatali ae ri, kala nga Iurame ravollalaukerea nginngina keke laue Iesus ba keke sampite.
13 Na keke loa kia kapunu ta Iurame avolaukerea te a giana nge Anas. Ta Anas ka i a piris e kapunu a giana nge Kaiapas laona. Bae Kaiapas ka i a piris e kapunu ka pesingmatana laeala.
14 Ba bole Kaiapas ka i a agau laeala ame pala ne tokale pangamologa ta reke taoamugmuga kae Iurame roma, ke pe ngaroma agau kena nge mate ta kalaunge ragau rae ri.

Pita Kausingkalangana E Kapunu

15 Nae Saimon Pita kala nga barangalele tetoto ae Iesus kanna keke lolakurumea Iesus. Ba piris e kapunu ka lonamatana ka barangalele laeala e tatao kala nge Pita. Minmina na barangalele laeala ke loalu kurumea Iesus lakallo ta savanau e maistaliue bale ae piris e kapunu.
16 Avae Pita ke meisinsi ngapotu nga savanau kana biunga. Ka baina barangalele laeala ora piris e kapunu lonamatana kia ke galiu, na ke role ka avale e ella ta savanau kana biunga ba ke ravulue Pita lakallo.
17 Na avale a akumangngatulu ore ella ta biunga ke role kae Pita roma, “Ka one a barangalele a agau laeala te bole nanguni.”
Nae Pita ke ale roma, “Iau, ke sa.”
18 Ba kae laeala ke marusu, minmina na ra kumangngatulu ba barangalele ra piris re kapunu kanrea keke meistaliliue sia eke patue ta mallunga kia. Bae Pita ke meisinsi kala nge ri bole, na ke mallmallu.

Piris E Kapunu Ke Ballagapitpite Iesus

19 Ka ina ri ke meisinsi beke mallmallu, na piris e kapunu ke ballagapitpite Iesus ta barangalele ra kanna. Ba ke ballagapitpite ta pangalomatana ra i palomatane ragau ki.
20 Nae Iesus ke ale roma, “Ka ina iau pamolloga ta ragau re nga mogalo laekia e ngape, na ka rorolea pangamologame nga karakarangana. Iau ka palomatantana palimule nga sinagogme, ba ka palomatana nga tempel nga malle rae Iurame kinung ke katualla ngi. Ka sana pakokoea pangamologangau.
21 Ke meimia na ko ballaga iau? Ngo ballage reke longe pangamologa ra kanau. Ri ka loreamatana ka pangamologa ra iau role rea.”

22 Ka inae Iesus role minmina, na barangalele te a piris re kapunu kanrea ore
meisinsi kokoro ke tavale nga raguna, ba ke mologa kia roma, “Manengsa pang-
amologa ta piris e kapunu minakong.”
23 Nae Iesus ke ale roma, “Ngaroma iau nga rolea otte e soali, na ngo papote oraeala
e soali. Ava ngaroma iau nga role masi, na ke meimia na ko tavala iau?”
24 Minmina nae Anas ke ba'e ka samangpitangana te Kaiapas a i a piris e kapunu.

Pita Kausingkalangana A Lua Ba Na Mologi

25 Nae Saimon Pita ke meisinsi ba ke mallmallu tale, minmina na reke meisinsi kala
nge i keke ballage roma, “Ka one a barangalele a kanna te bole ae?”
Nae i ke kausikala ka rolengana roma, “Iau, ke sa.”
26 Ngarume na akumangngatulu a piris e kapunu kanna, a i a agau ae Pita sa'vatote
longana akia te, ke role kia roma, “Iau ka kela one kala nge i nga ura nga bega ra oliv.”
27 Nae Pita ke kausikala muni, ba ka panna laeala mana na kukulega ke toako.

Iesus Ke Meisi Ngamuga Nge Pilatus Raguna

28 Ngarume, ka sinro luluna, na ri keke ngalue Iesus lagapotu nga bale ae Kaiapas.
Na keke loa kia ta bale ae agau e kapunu nga gavaman e ngae Rom nga porovins laeala.
Avae Iurame ke sane ke loalu lakallo ta bale laeala, ta keke matea ta ri kaninge kaning
e nga Paska. Ba lopatokona ae ri ke role roma ngaroma ri ngeke lu nga bale ae agau
laeala na nge pamukuna rea.
29 Minmina nae Pilatus ke lelemalaga te ri, na ke ballaga rea roma, “Bainga ra taru
reke sosoali nga kalinane aekia ki?”
30 Na keke ale roma, “Taroma sana ta i a agau a baingana soali, na mangng sana ta
atu kia te one.”
31 Minmina nae Pilatus ke role kerea roma, “Miau ngaka rave, na ngaka tunge
kalingnana kana alang te i kurumea bangapaga rae miau muni.”
Avae Iurame keke ketea roma, “Ke parototokala ta mangng samungpununge agau
te.”
32 Ri keke role minmina ta baina pangamologa a Iesus rolea pala nge lele mannan-
gana ine role ta mateng matana a i la mateng kia.
33 Minmina nae Pilatus ke taogaliu lakallo ta bale muni, na ke ba'e ragau ta ri atung
kae Iesus te i. Na ke ballage roma, “Ka one ae Kelangpatali orae Iurame ae?”
34 Nae Iesus ke ale ka balinglagangana kia roma, “Lomatana laeala ka orae one, o
ragau palu keke turupaga kau te one?”
35 Avae Pilatus ke ale ka iukiangana roma, “Ka sana iau ae Iura te. Ragau rae one
muni kala nga piris re kapunu rae miau keke ulo one nga kamaume. Ko baia taru?”
36 Nae Iesus ke ale roma, “Kelangpatali ngaungana ka sana ore nga mogalo laekia
e ngape. Taroma minmina, na barangalele rae iau teke balvali ta baina reke
taoamugmuga kae Iurame sane ngeke ravu iau. Ava kelangapatali ngaungana ka sana
ore nga mogalo laekia i ngape. Ke sa. Ka ore nga inte toto.”
37 Minmina nae Pilatus ke ballage roma, “Na ka one a kelangapatali ae?”
Nae Iesus ke ale roma, “One ko role masi roma ka iau a kelangpatali. Nga ollaeala
mana na nau ke toapisigi iau. Ba nga ollaeala mana na iau ka atu ta mogalo laekia e
ngape, ta baina iau nga turulomatana ta ragau ka pangamologa a kaomannmannan-
gana kia. Ragau kinung reke momo nga pangamologa a kaomannmannangana kia
keke longlonge kalingau.”
38 Nae Pilatus ke ballage roma, “Pangamologa a kaomannmannangana kia ka i a
taru?” Ka ine role minmina tapu, na ke lelemalaga muni te Iurame ba ke role kerea
roma, “Iau ka sana kalipa ka otte e soali nge i.

39 Ava ka i a baingamiau te ta iau ulongmalagange apulangkala te ka kae e nga
Paska, na nge lao. Minmina na kaka matea taru? Kaka matea ta iau ulongmalagange
Kelangapatali ae Iurame, na nge lao?”
40 Na keke reli kaligi roma, “Ke sa, ka sana nga i, avae Barabas.” Bae Barabas laeala
a ri ke rorole te ka i a agau a maganna soali.

19

Keke Kalinane Iesus Ba Keke Ba'e Ta Mateng Nga Maiskovu

1 Minmina nae Pilatus ke rave Iesus, na ke role ta ri sapinge.
2 Ngarume na ra balingkana keke lule oalo a matana ma i a kurung orae kelangpatali
te, na keke patutale nga kunna. Na keke palupage ka lungapaga e ngapotu ore
belveloga.
3 Na keke lola te i ba keke rorolepagalising kia roma, “One ae Kelangpatali ae Iurame,
ko ngailu raumana!” Na keke tavalvale nga raguna.
4 Ngarume nae Pilatus ke lelemalaga muni, na ke role ka reke taoamugmuga kae
Iurame roma, “Ngaka longo nasai, iau ka la lelengmalaga kia lagapotu te miau ta baina
nga lomiaumatana roma, iau ka sana kalipa ka otte e soali nge i.”
5 Minmina nae Iesus ke lelemalaga ka kurungana ka kurung a i a oalo a matana ba
lungapagangana ka lungapaga e belveloga. Nae Pilatus ke role kerea ka rolengbain-
gana kae Iesus roma, “Ngaka kele, agau mannangana ikia!”
6 Ka ina piris re kapunu ba barangalele ra kanrea ke kele Iesus, na keke reli kaligi
roma, “Ngo katupite nga maiskovu! Ngo katupite nga maiskovu!”
Avae Pilatus ke role kerea roma, “Miau muni ngaka rave ba ngaka katupite nga
maiskovu, ta iau ka sana kalipa ka otte e soali nge i.”
7 Nae reke taoamugmuga kae Iurame keke ale pangamologa te i roma, “Ka
kamangng ka bangapaga te, ba bangapaga laeala ke role ta i nge mate kurumea
pangamologangana ine patoe i muni kae Nutu Tuna.”
8 Ka inae Pilatus longe pangamologangarea laeala, na ke matau raumana.
9 Na ke lu lakallo muni ta bale ba ke ballagapite Iesus roma, “One ko pa nge tai?”
Avae Iesus ke sane ale pangamologa inte te i.
10 Minmina nae Pilatus ke role kia ka iukiangana roma, “Ka sana omong ta alange
pangamologa inte te iau ae? Ka sana longmatana nanguni roma, ka kau ka gingginga
ta ulongo one na ngo lao. Ba ka kau ka gingginga ta katungpita one nga maiskovu
bole.”
11 Nae Iesus ke ale roma, “Taroma Nutu e ngailu sane te tunge gingginga te one, na
sana ta kang ka gingginga ta kumangng ka otte nge iau. Minmina na agau e ulo iau ta
kamang baingana e soali ke bollau nga baingang e soali.”
12 Nae Iesus pangamologangana laeala ke bai kae Pilatus ta i avanga ta ulonge Iesus
na nge lao. Ava reke taoamugmuga kae Iurame keke rereli kaligi roma, “Ngaroma one
ngo ule agau laekia na nge lao, nae Sisa ka sana kolingana nge one. Agau e patoe i
muni ka kelangpatali ke ketketea Sisa.”
13 Ka inae Pilatus longe pangamologa nginngina, na i ke atu kae Iesus lagapotu nga
bale. Na ke tarapai nga taranga e nga kalingnana nga malle a ri ke patoe kae Ina I A
Lollo, ava nga kaling ae Iburume keke patoe kae Gabata.
14 Na kae laeala ka i a kae e nga kalingtupu nga Paska, ba kae ke pa basema kae
matana lima ba kena ka sinro.
Nae Pilatus ke role kae Iurame roma, “Ngaka kele, kelangpatali ae miau ikia!”
15 Ava keke rereli kaligi roma, “Rave! Rave! Ngo katupite nga maiskovu!”
Nae Pilatus ke ballaga rea roma, “Kaka matea ta iau katungpitange kelangapatali ae
miau nga maiskovu?”

Na piris re kapunu keke ale roma, “Ka sana i a kelangpatali ae mangng. Ke sa. Kelangpatali ae mangng ka i ae Sisa mana.”
16 Ka baina nae Pilatus ke pulia Iesus te ri ta katungpitange nga maiskovu.

Keke Katupite Iesus Nga Maiskovu

Minmina na ra balingkana keke rave Iesus.
17 Nae Iesus ke loa ka tolongana ka maiskovu ae i ta malle a ri ke patoe kae Malle A Agau Gilina Bagana, ba oreke patoe nga kaling ae Iburume kae Golgota.
18 Na keke katupite nga maiskovu nga inaeala. Ba pana lua keke katupita rea nga maiskovume kala nge i. Keke katupite te nga bava e pe ba te nga bava a laeva, bae Iesus ka i ngaliua.
19 Ba keke katupite turunglomatana te nga maiskovu ae Pilatus paˈe pala ore role roma:

IESUS E NGA NASARET, KELANGPATALI AE IURAME

20 Ba inaeala a ri ke katupite Iesus nga maiskovu ngia ke momo kokoro ta maga kunna e bollau. Ba keke paˈe turunglomatana laeala a ri ke katupite nga maiskovu nga kaling ae Iburume, ba kaling ae ra balingkana re nga Rom eke patoe ka Latin, ba kaling ae Girikme. Nae Iura papatu keke kele.
21 Minmina na piris re kapunu rae Iurame keke loa te Pilatus, na keke role kia roma, “Sono ngo paˈe roma, ‘Kelangpatali ae Iurame’. Ngo paˈe pangamologa a i rolea roma, ‘Ka iau a Kelangpatali ae Iurame.’ ”
22 Avae Pilatus ke ala rea roma, “Pangamologa a iau pulia ke momo tapu.”
23 Ka ina ra balingkana ke katupite Iesus nga maiskovu tapu, na keke rave lungapaga rae i re ngapotu ba keke tavoa ki nga rina tugulu. Pana kenakena nge ri ke rave ina kena. Bae Iesus lungapaga ae i e ngallo ke momo bole. Ka i a lungapaga te a sana kana saingapita, a ri ke kuma kia ka malo ina kena mana.
24 Minmina na ra balingkana nginngina keke palirole kerea roma, “Ita sana ngaka pallamoe. Ke sa. Ita ngaka kintoto ta kelange tai ke la ravunge lungapaga laekolong.” Ba ollaeala ke lele ta baina pangamologa a ri ke paˈe pala nga Lau Ae Nutu Kanna nge lele mannangana ine role roma,
“Keke tavoa ka lungapaga ae iau re ngapotu ngaliua nge ri,
ba keke kintoto ta kelange tai ke la ravunge lungapaga ae iau.”
Ka baina na ra balingkana keke kuma minmina.
25 Nae Iesus naname, bae naname teiteikia, bae Maria tetoto a i ae Kilopas napengana, bae Maria Magaralene kala nga ragau pattoto keke meisinsi kokoro nga maiskovu ae Iesus bole.
26 Minmina na ka inae Iesus kele naname kala nga barangalele laeala a kanna a i materaumane ineke meisinsi kokoro, na i ke paˈtaloe naname roma, “Avale laekolong, tung ikolong.”
27 Na ke paˈtaloe barangalele laeala roma, “Name ikolong nge aekolong.” Ba ngarume nga kae laeala, nae Iesus naname ke mommo nga barangalele laeala bale ae i.

Iesus Matengana

28 Ngarume, ka inae Iesus lonamatana roma, kumangngme kinung rae Nutu tungu rea ta i kumangng ki keke rongo tapu, na i ke role roma, “Ka mate kau me.” I ke role minmina ta baina pangamologa eke paˈe pala nga Lau Ae Nutu Kanna nge lele mannangana.
29 Ba ka me bagana te eke pasinue ka uain e mamaoga ke meisi nga inaeala. Minmina na keke bolue otte nga me bagana laeala, na keke parume uain kia. Na keke paupite ollaeala nga bega eke patoe ka isop kamana, ba keke kalapataea lakailu ta Iesus kaona.

30 Ka ine inue uain laeala tapu, na ke role roma, “Kumangng ke rong!” Na ke toatula,
ba ke ngata ta kannuna kange mirana.
31 Na kae laeala e Iesus mate ka i a kae e nga kalingtupu nga Paska. Ba kae e ngarume
nga kae laeala ka la i a Sabat te e bollau raumana. Minmina na reke taoamugmuga
kae Iurame keke ballage Pilatus ta i roleng ka ra balingkana ta sapingkole reke momo
nga maiskovume kaereame, ba ta ri ravungpisiginge lavusakereame lagape ta baina
sane ngeke momo nga maiskovume ka kae a Sabat.
32 Minmina na ra balingkana keke loa ta agau e kapunu a ri ke katupite nga maiskovu
kala nge Iesus na keke sapikole agau laeala kaename. Na keke loa ta na lua na keke
sapikole kaename bole.
33 Ava ka ina ri ke lele ngae Iesus, na keke kele ine mate tapu. Minmina na ke sane
ke sapikole kaename.
34 Ke sane ke sapikole kaename ava abalingkana te ke pare Iesus nga bavana ka gio.
Na ka pannasa mana na totona kala nga me keke potumalaga.
35 Ba agau e meisi be kele ollaeala ke turulomatana ta oru ra i kela rea, ba turun-
glomatanangana ka kaomannmannangana kia. I ka lonamatana roma i ke rorole ka
kaomannmannangana, ba ke turulomatantana nga baina miau nga lomiaupatokona
bole.
36 Oru nginngina keke lele ta baina pangamologa a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu
Kanna nge lele mannangana ine role roma,
“Ka sana nga gina te ngeke sapikole.”
37 Ba pangamologa tetoto a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ke role bole roma,
“Ri keke la kelange agau a ri ke paroe.”

Keke Pullue Iesus Lavusakia Lakallo Ta Baveng

38 Ngarume nga oru nginngina, nae Iosep e ngae Arimatea, a i a barangalele ae
Iesus kanna te ava ke pakokoea lopatokona laeala ae i kurumea mataungana ka reke
taoamugmuga kae Iurame, ke loa te Pilatus na ke palonge ta i ravunge Iesus lavusakia.
Ka inae Pilatus ngata, nae Iesop laeala ke loa, na ke rave Iesus lavusakia.
39 Bae Nikoremus, a i a agau laeala ame pala ne loa te Iesus ka rigo, ke loa ta ravunge
Iesus lavusakia kala nge i. Ke loa ka oru lua ra koirea lolo onreke kuma ki nga begame.
Ba oru lua nginngina maenangarea ke base agau te avolau mirana maenangana ka
luana.
40 Minmina na pana lua nginngina keke rave Iesus lavusakia. Na keke lulupite ka
malo iname kala nga oru nginngina ra koirea lolo kurumea Iurame baingarea nga
talunge agau e mate.
41 Na nga inaeala a ri ke katupite Iesus nga maiskovu ngia, ka ura ore nga begame
ke momo. Ba baveng ore nga talunge agau e mate ngia ke momo ngallo nga ura laeala.
Ka i a baveng ore sane ke pullue agau e mate ngia tale.
42 Minmina na keke pullue Iesus nga malle laeala, ta kae laeala ka i a kae ae Iurame
e nga kalingtupu nga Paska. Ba baveng laeala ke momo kokoro bole.

20

Iesus Ke Sigipaga Nga Mateng

1 Ka sinro luluna ka kae e kapunu nga kumangnga maina ina osuguna tale, nae Maria
Magaralene ke loa ta bavang a ri ke pullue Iesus lavusakia ngia. Na ke kele lollo ine
sane momo tale nga baveng kaona.
2 Minmina na i ke pira te Saimon Pita riluae barangalele laeala ae Iesus materau-
mane, na ke role kerea roma, “Keke ravumalaga patali kae Avolau nga baveng. Ba ka
sana lomangngmatana roma, keke pulia nga ine ngaetai.”

3 Ka bainae Pita kala nga barangalele laeala ae Iesus materaumane keke kutapu eke
lola ta baveng.
4 Ri pana lua keke pirpira kinung, ava barangalele laeala ae Iesus materaumane ke
kavesia Pita, na ka i pala ta baveng.
5 Na ke magolo ka tangkepangana lakallo ta baveng. Na ke kele malo ina reke lulupite
Iesus lavusakia ki ineke kenkeno nangina ngallo, ava i ke sana lu lakallo.
6 Ngarume isura, nae Saimon Pita e loa kurumea ke lele na ke lu lakallo ta baveng.
Ba i ke kele malo iname ineke keno nangina.
7 Ba ke kele malo eke rugupite Iesus kunna kia ine sane keno kala nga malo ina reke
lulupite Iesus lavusakia ki. Ke momo mana me i ka kiningngana nga inte toto.
8 Minmina na barangalele laeala ae Iesus materaumane ore lele kapunu nga baveng
ke lu lakallo bole. Na i ke kela na ka lonapatokona.
9 Ta ri ke sane ke ravu lomatana tale ta pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna ore
role ta inae Iesus la sigingpaga nga mateng.

Iesus Ke Lele Nge Maria Magaralene

10 Ka baina na barangalele lua nginngina rae Iesus kanna keke galiu.
11 Avae Maria Magaralene ke meisinsi apotu nga baveng laeala ba ke tantani, ba ke
magolo ka tangkepangana lakallo ta baveng.
12 Na ke kele anggelome ka ri lua ra karea ka lungapaga reke kavauvaunga keke
tattara nga inaeala ae Iesus lavusakia keno ngia pala. Te ke tara nga malle a kunna
keno ngia, ba te ke tara nga malle a kaena puname ke keno ngia.
13 Na keke ballage roma, “Avale laekolong, ko meimia o tantani?”
Na i ke ala rea roma, “Keke ravupatali kae Avolau ae iau, ba ka sana laumatana
roma, keke pulia nga ine ngaetai.”
14 Ke ine role minmina tapu, na i ke kampiliu ba ke kele Iesus ine meisinsi nga
inaeala. Ava i ka sana lonamatana roma, ka i ae Iesus.
15 Nae Iesus ke role kia roma, “Avale laekolong, ko meimia o tantani? Ko sissilia tai?”
Nae Maria ka lonavavai roma, ka i a agau e ellapatali ta ura laeala. Minmina na i ke
role kia roma, “Apanung laekolong, ngaroma ngo ravupatali kia, na ngo turu pakau
ka ina one ule ngia. Na nga rave.”
16 Nae Iesus ke role kia roma, “Maria!”
Nae Maria ke kampiliu ba ke role kia nga kaling ae Iburume roma, “Raboni!” (ka
mirana roma, Apangalomatanakana).
17 Nae Iesus ke role kia roma, “Ko sano ngo kali kau, ta iau ka sana loapatae te Tamau
tale. Ava ngo loa ta kolingau memena, na ngo role kerea ka pangamologangau laekia
roma, ‘Iau ka galiliu te Tamau bae Tamamiau. Ka galiliu te Nutu ae iau bae Nutu ae
miau.’ ”
18 Minmina nae Maria Magaralene ke loa ta barangalele rae Iesus kanna, na ke
turulomatana te ri roma, “Iau ka kele Avolau.” Ba ke turu pakerea ka oru nginngina
rae Iesus role pakia ki.

Iesus Ke Lele Nga Barangalele Ra Kanna

19 Ka laio, ka kae laeala e kapunu nga kumangng maina, na barangalele rae Iesus
kanna keke katukala kinung. Ba keke matautaue reke taoamugmuga kae Iurame,
minmina na keke bilagipite bale a ri ke katukala ngia kana biungame tapu. Ka
panna laeala, nae Iesus ke loa, na ke maisi ngaliua nge ri. Na ke role kerea roma,
“Momongpengana nge momo kala nge miau.”
20 Ba ka ine role minmina tapu, na i ke pakosining rea ka kamaname. Ba ke
pakosining rea ka bavana bole. Minmina na ri ka loreasereng raumana ineke kele
Avolau.

21 Nae Iesus ke role kerea muni roma, “Iau ka tungtunge momongpengana te miau.
Pala nae Tamau ke ba iau, minmina na iau bole ka bava miau.”
22 Ka ine role minmina tapu, na ke isoe kaona bovonna ba ke role kerea roma, “Iau
ka tungtunge Kannu E Tupu te miau.
23 Ngaroma miau ngaka osurure ragau baingarea reke sosoali, na ngeke rongo.
Ngaroma sana ngaka osururu rea, na ale ngeke momo tale.”

Iesus Ke Lele Nge Tomas

24 Avae Tomas, a i a te e nga pana tangulelu ba lua a ri ke patoe kae Ririmas, ke sane
momo ka inae Iesus loa te ri.
25 Minmina na barangalele rae Iesus kanna reke momo ka kae laeala keke rorole kia
roma, “Mangng ka kele Avolau!”
Avae Tomas ke role kerea roma, “Ngaroma iau sana nga kele parongpitame mallerea
nga kamaname, ba sana nga pullue kamau ririna lakallo ta parongpitame mallerea,
ba sana nga pullue kamau lakallo ta bavana, na ka sana la laupatokona.”
26 Ngarume, ka ina kae ka ri lima ba mologi ke rongo tapu, na barangalele rae
Iesus kanna keke momo ngallo nga bale muni. Bae Tomas ke momo kala nge ri bole.
Minmina na, ka ina ri ke bilagipite biungame tapu, nae Iesus ke loa e maisi ngaliua
nge ri. Na ke role roma, “Momongpengana nge momo kala nge miau.”
27 Na ke role kae Tomas roma, “Atu ngo kala'e kamang ririna nakai. Ngo kele
kamaume. Ngo kala'e kamang nasai, na ngo pullue lakallo ta bavau. Ba sana nga
longkalasa, ava nga longpatokona.”
28 Nae Tomas ke role kia roma, “Ka one ae Avolau ae iau bae Nutu ae iau!”
29 Nae Iesus ke role kia roma, “One ka longpatokona kurumea kelangang kau. Ragau
re sane ke kela iau ava ka loreapatokona nga loreasereng.”
30 Bae Iesus ke kuma ka killa pattoto reke bollalau nga barangalele ra kanna
ragureame bole. Ba iau ae Ion ka sana pa'e ri kinung nga lau laekia.
31 Ava iau ka pa'e na kokorai ta baina miau nga lomiaupatokona roma, Iesus ka i ae
Karais, ba ka i ae Nutu Tuna. Ka pa'e na kokorai ta baina miau nga lomiaupatokona
minmina, na ngaka rave mauling e momo passavele kurumea lomiaupatokonangana
te i.

21

Iesus Ke Lele Nga Barangalele Ra Kanna Nga Sivoli Ae Galili

1 Ngarume nga oru nginngina, nae Iesus ke lele muni nga barangalele ra kanna nga
Sivoli Ae Taibirias. Ba ollaeala ke lele minakai roma:
2 Saimon Pita, bae Tomas a ri ke patoe kae Ririmas, bae Nataniel e ngae Kena ngae
Galili, bae Sepeti tuna memena, kala nga barangalele lua pattoto rae Iesus kanna keke
momo kinung.
3 Nae Saimon Pita ke role kerea roma, “Iau ka lola launga lea ka po.” Na keke role kia
roma, “Mangng nga loa kala nge one.” Ka baina keke taepatae nga manang na keke
loa. Ava ka rigo laeala na ri ke sane ke laue lea te.
4 Ngarume, ka sinro luluna, nae Iesus ke maisi nga taona. Ava barangalele ra kanna
ke sane ke kelapatokone roma, ka i ae Iesus.
5 Minmina nae Iesus ke kiu te ri roma, “Koli memena, ka sana kamiau lea ae?”
Na keke ale roma, “Iii.”
6 Na ke role kerea roma, “Ngaka toatape po nga manang bavana e pe na ngaka rave
palu.” Ka ineke kuma minmina, na ka sana likirea ta ri utungpataenge po lakailu
kurumea, i ke ponu raumana ka leame.
7 Na barangalele laeala ae Iesus kanna ae Iesus materaumane ke role kae Pita roma,
“Ka i ae Avolau.” Ka inae Saimon Pita longe pangamologa laeala, na i ke lupage

lungapaga ae i e ngapotu ora i palale pala ta kumangng. Na ke tugutao lakallo ta me
ba ke goeinsigi ta taona.
8 Ava barangalele pattoto rae Iesus kanna keke loa kurumea Saimon Pita ka manang,
ta ri ke sane ke momo ngatauga raumana nga taona. Ba keke kuma kaligi ta
utunglalange po e ponu ka leame kurume rea.
9 Minmina na ka ineke so nga taona tapu, na keke kele sia e tuvtuve leame. Ba keke
kele beret palu.
10 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ngaka atu ka lea palu ra miau ka lau rea nasai.”
11 Minmina nae Saimon Pita ke taepatae nga manang, na ke utulelea po ta taona. Ba
po ke ponu ka leame ka ri 153 reke bollalau. Leame ka ri papatu raumana, ava po ke
sane marae.
12 Nae Iesus ke role kerea roma, “Ka atu ngaka kani kamiau.” Na keke kallo raumana,
minmina na ka sana barangalele te ballage roma, “Ka one a tai?” Ta ri ka loreamatana
tapu roma, ka i ae Iesus Avolau.
13 Nae Iesus ke loa ba ke rave beret, na ke tunge te ri. Ba ke kuma minmina ka leame
bole.
14 Ollaeala ka i ae Iesus lelengana a mologi nga barangalele ra kanna raguream e
ngarume nga sigingpagangana nga mateng.

Iesus Ke Paginggingia Pita

15 Minmina na, ka ineke kani tapu, nae Iesus ke ballage Saimon Pita roma, “Ion
tuna ae Saimon, matengraumanangang kau ke bollau nga ra kokorai matengraumana
ngareangana kau?”
Nae Pita ke ale roma, “Iii Avolau, one ka longmatana roma, iau ka materaumana
one.”
Nae Iesus ke role kia roma, “Ngo pakania sipsip goekia rae iau.”
16 Nae Iesus ke ballage Pita ka balinglagangana kia a lua roma, “Ion tuna ae Saimon,
one ko materaumana iau?”
Nae Pita ke ale roma, “Iii Avolau, one ka longmatana roma, iau ka materaumana
one.”
Nae Iesus ke role kia roma, “Ngo kelapatali masi ta sipsip rae iau reke sisina.”
17 Nae Iesus ke ballage Pita ka balinglagangana kia a mologi roma, “Ion tuna ae
Saimon, one ko materaumana iau?”
Nae Iesus balinglagangana kae Pita ine ballage pa mologi roma, “One ko mater-
aumana iau?” ke bai ka lotani ngallo nge Pita. Minmina na i ke role kae Iesus
roma, “Avolau, one ka longmatana ka orume kinung. Ka longmatana roma, iau ka
materaumana one.”
Nae Iesus ke role kia roma, “Ngo pakania sipsip rae iau reke sisina.
18 Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma, pala, ka ina one a taulai tale,
na one ko umma ta ligong one muni. Ba ko tatao ta iname kurumea longngana mana.
Ava ka ino ngo papisigi, na ko la kalange kamangme, na agau tetoto ke la ligong one.
Na ke la loanga kone ta ina nga one sano bai ta loanga te.”
19 Ka inae Iesus role minmina, na i ke rorole ta mateng matana ae Pita la
pangavolaunge Nutu giana kia. Nae Iesus ke role kae Pita roma, “Ngo atu kurume
iau!”
20 Nae Pita ke kampiliu ba ke kele barangalele laeala ae Iesus materaumane ine
tatao kurume rea. Ka i a agau ame pala ne pakenopaia kunna nge Iesus mautuna
nga kaning, na ke ballage roma, “Avolau, tai ke la ulongo one ta reke la baingasoali
one kamareame?”
21 Ka inae Pita kele, na i ke ballage Iesus roma, “Avolau, taru ke la leleng nge
aekolong?”

22 Nae Iesus ke ale roma, “Ngaroma iau nga matea ta i momong ta nge lele nga ina
iau nga atu, ka sana ora kaning. One ngo atu kurume iau.”
23 Ngarume na pangamologa te ke tao kalaoka ngaliua nga ra lopatokonakana roma,
barangalele laeala ke sane la mateng. Avae Iesus ke sane role kia roma, ke sane la
mateng. Ke sa. I ke rolea pangamologa laekia mana roma, “Ngaroma iau nga matea
ta i momong ta nge lele nga ina iau nga atu, ka sana ora kaning.”
24 Ka i a barangalele laeala mana e turulomatantana ta oru kokorai, ba i ke pa rea
nga lau. Ba ita ka loramatana roma, turunglomatanangana ka kaomannmannangana
kia.
25 Ka oru pattoto ba ka ri papatu onrae Iesus kuma ki bole. Ava ngaroma ri ngeke ava
ta pange lau reke pamologa ta oru nginngina kinung, na nga kelangaungana, mogalo
laekia e ngape ka sana nga malle ta pulinge lau nginngina kinung ngi.

Aposelme
Kumangng Ngareanganame
Kana Turunglomatana

Lau laekia ka i a lau a lua ae Luk pa'e. Ne kapunu ka i a lau eke patoe ka Pangamologa E Pe Ae Luk Pa'e. Nga lau laekia Luk ke panana ta lau laeala ae i e kapunu roma,

"...nga lau ora iau pa'e pala iau ka pa'e orume kinung rae Iesus kuma ki be palomatana ki ka ina i pature kumangngana ta ke lele nga kae ae Nutu ravupataea lakailu." (1:1-2)

Nga lau laekia Luk ke utale pangamologa nginngina ra i pa rea nga lau a kanna e kapunu. Ke panana ta oru reke lele nga barangalele rae Iesus kanna ngarume nga Iesus loangapataengana lakailu ta Nutu mallena nga tava. Ke panana ta kumangng reke bollalau rae Kannu E Tupu Ae Nutu kuma ki ka ina barangalele rae Iesus kanna ke umma ta loangakurumea pangamologa ae Iesus tunge te ri pala ine role kerea roma,

"Avae miau kaka la ravunge gingginga nga inae Kannu E Tupu nge atupai nge miau. Na miau ala ngaka turulomatana kau ta ragau ngae Ierusalem, ba nga ina nge ngae Iurea ba Sameria, ba nga iname karolu nga mogalo laekia e ngape." (1:8)

Pangamologa Pangaturungana

1 Teopailus, nga lau ora iau pa'e pala iau ka pa'e orume kinung rae Iesus kuma ki be palomatana ki ka ina i pature kumangngana
2 ta ke lele nga kae ae Nutu ravupataea lakailu. Ba pala ta Nutu ravungpataenge lakailu nae Kannu E Tupu ke paginggingia Iesus ka ine tunge potongana ta aposel rae i ra i toro rea.
3 Ngarume nga matengana na i ke pakosininge ragau nginngina ka i muni ba ke kuma ka oru matantana nga matarea kanname ta baina ri nga loreapatokona roma, i ke momomauli ka kaomannmannangana. Ka panna a kaeme ka ri giaukaina lua na i ke lele nga matarea kanname ba ke tuture Nutu kelangpatalingana.
4 Ba ka kae te ka ine kaninni kala nge ri, na i ke tunge bangapaga laekia te ri roma: "Miau ka sana ngaka ka'e Ierusalem ava ngaka momalla ta tunga ama iau role te orae Tamau patokala ta i tunge.
5 Ta Ion ke pamagoegoe ka me ava nga kae te e ngarume isura nae Nutu ke la pangamagoe miau kae Kannu ae i E Tupu."

Nutu Ke Ravupataea Iesus Lakailu Ta Tava

6 Ka baina ka ineke katukala na ri keke ballage Iesus roma, "Avolau, ko la pulinge re ngae Israel ta baina ri kelangpatali ta ragau muni gai?"
7 Na i ke ala rea roma, "Ka sana ora kanimiau ta nga lomiaumatana ka toe rae Tamau puli rea kurumea lonanganame.
8 Avae miau kaka la ravunge gingginga nga inae Kannu E Tupu nge atupai nge miau. Na miau ala ngaka turulomatana kau ta ragau ngae Ierusalem, ba nga ina nge ngae Iurea ba Sameria, ba nga iname karolu nga mogalo laekia e ngape."
9 Ka ine role minmina tapu, nae Nutu ke ravupataetaea lakailu nga matarea kanname ta keke kelasangsangue nga mumuka.
10 Ka ineke kelkela lakailu ta tava tale na ka panna laeala mana na pana lua ra karea ka lungapaga reke kavauvaunga keke meisi kala nge ri.
11 Na ri pana lua keke ballaga rea roma, "Miau re ngae Galili, kaka meimia aka meisinsi ba ka kelkela lakailu ta tava? Iesus laekia ae Nutu ravupatali miau kia ta tava ke la kangagaliu muni basema kelang ngamiaungana kia ine lopatae ta tava."

Matias Ke Rave Iuras Mallena

12 Na keke kele oru nginngina ka ina ri ke meisinsi nga Kapoponga Nga Bega Ra Oliv.
Ba kapoponga laeala ke momo ngatauga isura ngae Ierusalem. Ka baina keke ka'e
inaeala na keke galiu ta maga kunna.
13 Ba ka ineke lele, na keke loa lakailu ta bale te bilingana e ngailu. Na keke momo.
Ragau nginngina giareame roma: Pita, bae Ion, bae Iems kala nge Anru; bae Pilip, bae
Tomas, bae Bartolomiu kala nge Matiu; bae Iems te muni ka i ae Alpaeus tuna, bae
Iuras ka i ae Iems tuna kala nge Saimon eke patoe kae "Selot".
14 Ra nginngina ba ravale palu kala nge Iesus naname ae Maria bae Iesus kolingana
memena keke katukala kinung ba keke kavkava palimule te Nutu.
15 Ka kae te ngarume isura, na ra lopatokonakana keke katukala kinung. Ba ri keke
basema ragau ka ri giaukaina lima ba kena. Minmina nae Pita ke meisi
16-17 na i ke pamologa roma, "Kolingau memena, Kannu E Tupu ke pulimalage
pangamologa e te Iuras nga Revit kaona nga Lau Ae Nutu Kanna pala. Ba pangamologa
laeala ke lele ka kaomannmannangana kurumea Nutu lonangana. Bae Iuras ka i a
agau e taoamuga ka ragau reke laue Iesus ba ka i agau te ngaliua nge ita kurumea,
Iesus ke pulia ta i taonga kala nge ita bole."
18 Pita ke role minmina bae iau ae Luk ka bai ta turunglomatana kae Iuras bole ine
rave lollokanna nga baingana e soali na ke kolia mogalo inte kia. Ngarume na i ke pupu
ka matengana nga mogalo inaeala ae i kolia, na maganna iname keke lelemalaga.
19 Minmina na ragau kinung reke momo ngae Ierusalem keke longe ollaeala, na keke
patoe mogalo inaeala kae Akelarama nga kaling ae ri. Ba Akelarama ka mirana roma,
"Mogalo A Toto."
20 Bae Pita ke rolea pangamologa palu muni re te Iuras roma, "Iau ka role minmina
ta pala na keke pa'e pangamologa nga Lau A Baunga Re Nga Kalangpaga ore role roma,
" 'Bale ae i nge momopalikovauu mana, ba ke sana nga agau te nge momolu ngia,'
ba bole ri keke pa'e pangamologa ore role roma,
" 'Agau tetoto nge rave mallena ngaliua nga reke taoamugmuga ka ragau.'
21-22 "Minmina nae ita ngaka pulia apanung te kala nge ita ta i turunglomatana
kae Iesus sigingpagangana nga mateng. Agau laeala nga i a agau e mommo ngaliua
nge ita ka kaeme kinung ka inae Iesus Avolau tatao kala nge ita. Ba bole agau laeala
momongana kala nge ita nge paturu ngae Ion kumangngana e ta pangamagoe ba nge
loa bavakena ta kae laeala ae Nutu ravupatali ita kae Iesus ta tava."
23 Ka baina keke rave pana lua: Te ka giana nge Matias ba agau te muni ka giana nge
Iosep eke patoe kae Barasavas ba a giana te muni nge Iastus.
24 Na keke kava roma, "Avolau, ka longomatana ka oru reke momo ngallo nga ragau
kinung loreame. Minmina na one ngo papanau mangng ka te a one tore nga pana lua
kakai
25 ta baina i nge rave Iuras mallena nga kumangng a kaning. Na nga i a aposel te ta
Iuras ke ka'e mallena na ke loa ta malle e nga alange baingana e soali."
26 Ka baina keke kintoto nae Matias giana ke ulopai. Minmina na i ka i a aposel te
kala nga pana tangulelu ba kena nginngina.

2

Kannu E Tupu Atungngana

1 Ka kae e bollau orae Iurame eke patoe kae Pentekos na ra lopatokonakana keke
katukala kinung nga malle te.
2 Ba ka pannasa mana na oru a maina ma sauu e bollau ke atupisigi nga tava ba ke
paponue iname karolu ngallo nga bale a ri ke tattaralu ngia.

3 Ba ri keke kele oru reke base ma sia miminname ra sinrea ma ragau tengtengk-
ereame. Na miminna nginngina keke palitavao kerea ba keke loa eke tara nga agau
kenakena.
4 Minmina na ri kinung keke ponu kae Kannu E Tupu. Na keke paturu ta pang-
amologa ka kaling re nga galiau pattoto kurumea Kannu E Tupu pangaginggingngana
kerea.
5 Ba ka kae laeala e ngae Pentekos nae Iura papatu keke momo nga maga kunna
laeala ae Ierusalem. Ba ra nginngina ka ri ra kavangkana palimule ba keke pa nga
magame kinung ngape nga tava.
6 Ka ineke longe oru maina laeala, na maluame keke katukala kinung ka loreapalilli
ngarea kurumea, kenakena nga ra nginngina keke longlonge ra lopatokonakana ineke
pamolloga nga kaling orae malua kenakena.
7 Na keke ballaga ka kalinglo ngareangana roma: "Ra kakai ka ri re ngae Galili
8 ava ke meimia na ita kaka longlonge ineke pamolloga ka kaling a ita kenakena?
9 Ka ita re ngae Partia, bae Miria, bae Elam; ba ngae Mesopotemia, bae nga ina ngae
Iurea, bae Kaparosia; ba ngae Pontus bae Esia,
10 ba ngae Peragia bae Pampilia, ba ngae Isip ba ina nge ngae Libia kokoro ngae
Sairin. Ba palu nge ita ka ri re ngae Rom;
11 ba ka ita ra Iura kala nga ra sana ri ra Iura aveke rave lopatokona orae Iurame;
ba palu re ngae ita bole ka ri re ngae Kiriti ba ngae Arebia—ava ita kinung kaka longo
rea nga kaling a ita kenakena ineke pamolloga ta oru reke bollau ra Nutu kuma ki!"
12 Na keke palibalaglaga rea ka loreapungana ba kalinglo ngareangana roma, "Taru
ke lele ikia ba ka puna mina ngaetai?"
13 Ava palu nge ri keke baipagalising kerea roma, "Keke inue uain raumana."

Pita Ke Kura Ta Maluame

14 Nae Pita ke meisi kala nge Pana Tangulelu Ba Kena na i ke kura kaligi ta maluame
roma, "Miau ra kolingau memena ra Iura ba miau kinung raka momo ngallo ngae
Ierusalem. Ngaka longo nasai te iau, ta iau ka la turunge ollaekia e lele nakai puna
minmina:
15 Ra kokorai ke sane ke inu base ina miau ka role. Ka kae matana a lima ba tugulu
gialgiala mana ka sinro!
16 Ke sana minmina. Ava ke pala na agau e toe Nutu kaona ae Ioel ke pamologa ta
ollaekia roma:
17 "Nutu ke role roma,
'Nga momong gunguna, na iau ka la kengalinge Kannu ae iau nga ragau kinung.
Na goe rae miau ra panung ba na ra bale keke la pulingmalagange pangamologa a
kanau ta ragau,
ba goe rae miau ra ri ra taulai keke la kelange kelanga rae Nutu pakosining rea ki,
bae Nutu ke la pakenongminge ravollalau kamiau memena reke papisigi tapu.
18 Ba muni, nga barangalele ra kanau
ra panung ba na ra bale bole,
iau ka la kengalinge Kannu ae iau nge ri ka kae nginngina,
na ri keke la pulingmalagange pangamologa a kanau ta ragau.
19 Ba iau ka la kosining ka oru reke bollalau ngailu nga tava,
ba killa reke bollalau ngape nga mogalo,
toto ba poi ba sia kaina reke bollalau.
20 Kae e momo nga tava ke la kamongpiliu, na nga i a osuguna,
ba inna nga i a toto
pala nga kae laeala e bollau raumana ore nga Avolau atungngana.
21 Bae Avolau ke la ravunglelenge ragau kinung reke kiu te i.' "

22 Nae Pita ke role bole roma, “Miau re ngae Israel ngaka longo nasai! Ka inae Iesus
e ngae Nasaret kumkuma ka kumangng reke bollalau, ba oru reke gingging, ba killa
reke bollalau ngaliua nge miau, na kumangngana nginngina keke pakosining miau
roma Nutu ke ba'e. Miau ka lomiaumatana tapu ka oru nginngina.
23 Bae Nutu ke pulia lona tapu ta i ulonge Iesus nga kamamiaume. Ba i ke potopita
ngallo nge i muni ba ka lonamatana pala tapu ka oru ra miau ka la kumangng ki nge
Iesus. Minmina na miau kaka bupage ragau reke sosoali lorea. Na ri keke balia e mate
ka katungpita ngareangana kia nga maiskovu.
24 Avae Nutu ke pasigipage nga mateng. Mateng ka sana kana gingginga ta
kamongpitange, minmina na i ke ravulelea nga mateng samangpitangana kia.
25 Iau ka role minmina kurumea, pala nae Revit ke bai ka rolengana e te Iesus roma:
“ ‘Iau ka kele Avolau ngamuga nge iau
ka kaeme kinung.
I ke momo ta kalaunga iau ta baina
iau ka sana nga mammalu ka mataunga.
26 Minmina na iau ka logumannmanna ba
pangamologangau ke ponu ka serenga;
ba mirau nge momomasi ba
nge momalle Nutu bole.
27 Ta One Ae Nutu ko sano la kangamana
iau nga malle nga reke mate e momo ngape bavakena,
ba bole One ko sano la ulonge
Agau Ae One E Tupu ta i bonang.
28 One ko papanau iau ka pamau
reke loa ta mauling;
ba momongang kala nge iau ke la
paponung iau ka serenga.’ ”
29 Pita ke role minmina tapu na ke role muni roma, “Kolingau memena, iau nga
turupota te miau ka sisiukita ae Revit. I ke mate na keke talue ba o ae i ikolong tale.
30 Ava ka i a agau e toe Nutu kaona. Minmina na i ka lonamatana ka taru ora Nutu
patokala kia te i roma, i ke la pulinge sivuna te nga tarang ae i ore nga kelangpatali
ngarume.
31 Revit ke kele taru orae Nutu ke la kumangng kia ngarume, minmina na i ke role
ta Karais sigingpagangana nga mateng ine role roma,
‘Nutu ke sane kamane nga malle nga reke mate e momo ngape bavakena,
ba mirana ke sane bona bole.’
32 “Nutu ke pasigipage Iesus laekia nga mateng ba mangng ka kele ollaeala ka
matamangng kanname mannangana.
33 Ba i ke ravupataea ta bavana e pe ba ke tunge Kannu E Tupu te i base inae Nutu
a i ae Tamana patokala te i pala. Na oru nginngina ra miau ka kela rea ba longo rea
gialgiala mana ka i a tunga ora i kelingia nge mangng.
34 Revit muni ke sane lopatae lakailu ta tava, ava i ke role roma,
“ ‘Nutu a i ae Avolau ke role kae Avolaukau roma:
“Ngo tara nga bava nga kamau e pe nga malle a alangpaga
35 ta nge lele nga kae laeala a iau la ulopisiginge reke bai'iu kone ngape nga kaeng
sianame.” ’
36 “Minmina na Israelme kinung nga loreamatana ka kaomannmannangana roma:
Nutu ke pulia Iesus laeala a miau ka katupite nga maiskovu ta i nga giana ngailu nga
giame kinung ba ta i ae Karais bole.”

37 Na ka ina ragau nginngina ke longo minmina, na pangamologa laeala ke pare
lorea mannangana. Minmina na keke ballage Pita kala nga kolingana memena ra ri
ra aposel roma, “Kolime, ita kaka la maingamia?”
38 Ka bainae Pita ke ala rea roma, “Miau kenakena ngaka pulivalakale baingamiau
reke sosoali na ngaka tunge lomiaumatenganame te Nutu. Ba ngaka rave pangamagoe
nga Iesus Karais giana ta baina Nutu nge osurure baingamiau reke sosoali. Nae Nutu
ke la tungnge tunga a i ae Kannu E Tupu te miau.
39 Ta Nutu ke patokala ta i tunge ollaeala te miau kala nga goe rae miau ba ta ragau
kinung reke momo nga ina re ngatauga. Patongkala laeala ke pulisivale ragau kinung
rae Nutu ba ta ri atung te i.”
40 Bae Pita ke tunge pangamologa pattoto reke gingging bole ta baina ri kangapatali
roma: “Miau ngaka ravulele miau ta baina miau ngaka kapatali nga alanga e la
atungpai nga ra baingareame ke sosoali.”
41 Ka kae laeala na ragau papatu ka ri base ma 3,000 keke ngatakale Pita pang-
amologangana. Na keke rave pangamagoe ba keke momosivala kinung kala nga ra
lopatokonakana te Karais.

Ra Lopatokonakana Momongareangana

42 Na ra lopatokonakana te Karais keke matea raumana ina aposelme ke palomatan-
tana rea. Ba bole keke palitungtungu karea oru, ba keke kaninni ba keke kavkava
kinung.
43 Ba aposelme keke kumkuma ka kumangng reke bollalau ba oru reke gingging. Na
ragau kinung keke kallo.
44 Ba ra lopatokonakana keke momo kinung ba orume ka oru nga kanrea kinung.
45 Keke bava ka oru nga kanrea na keke tavova ka lollokanna ngaliua nge ri kurumea
kenakena lonamatengana ka oru.
46 Ka kaeme kinung na keke katualla kinung ngallo nga tempel ba keke kaninni
kinung nga bale nga ri ka serengarea ba loreapengana.
47 Keke kalapagpage Nutu ba ragau karolu ka loreape ka ra lopatokonakana. Ba ka
kae kenakena nae Nutu ke pulisivalvale ragau pattoto ra i raravulele rea kala nga ra
lopatokonakana nginngina.

3

Pita Ke Papea Agau Te Ora Kaename Ke Mate

1 Ka kae te ka laio nae Pita bae Ion keke lolapatae ta tempel ka kae matana a mologi.
Ka i a kae matana ore nga kavang.
2 Ba ka panna laeala na ragau keke paue agau te a kaename ke mate ka ina naname
toapisigia ta ri pulinge nga tempel kaona eke patoe ka Pemannmana. Keke pulpulia
agau laeala nga inaeala ka kaeme kinung ta baina i nge kalunglung kana oru nga ragau
reke taolulu ta tempel.
3 Na ka ina kaemate laeala kele Pita bae Ion ineke taolulu, na i ke ballaga rea ta
lollokanna.
4 Minmina nae Pita riluae Ion ke kelatupu te i. Nae Pita ke role kia roma, “Kela
nasong te mangng!”
5 Ka baina agau laeala a kaenamate ke kelkela ta ri pana lua roma ri ke la tunga kana
oru.
6 Nae Pita ke role kia roma, “Ka sana kanau lollokanna ora siliva o ora gol bole, ava
ka la tungnge ore momo nge iau te one. Nga Iesus Karais e ngae Nasaret giana, ngo
tao.”
7 Nae Pita ke rapite nga kamana e pe ba ke pasipage. Na bolvole mana na agau laeala
kaename ba kaena bukuname keke lele gingging.

8 Minmina na kaemate laeala ke tugutao ka kaename ba ke paturu ta i taonga.
Ngarume na i ke taolu kurume rea lakallo ta tempel bilinganame ka taongana ba
tugungtaongana ba kalangpagangana kae Nutu.
9 Na ka ina ragau ke kele kaemate laeala ine tatao be kalapagpage Nutu,
10 na keke kelapatokone roma, pala na ka i a agau laeala e tattara be kalunglung
kana oru nga tempel kaona eke patoe ka Pemannmana. Na keke kallo raumana nga
ollaeala e lele nge i.

Pita Ke Pulimalage Pangamologa Ngallo Nga Tempel

11 Na agau laeala akangalunga lollokannakana ke loakurumea Pita bae Ion ba ragau
kinung keke magio raumana. Na keke lola ka pirangareangana te ri lakallo ta malle
eke patoe kae Tarangalu Ae Solomon.
12 Na ka inae Pita kele ollaeala na i ke role kerea roma, “Miau re ngae Israel, ke
meimia a ollaekia pamagio miau? Ba ke meimia ae miau ka kelkela te mangng? Kaka
roma, gingging ngamangng ba momongamangng reke pepe nge Nutu raguna ke papea
agau laekia ta i taonga ae?
13 Nutu a i ae Nutu ae Abaram bae Aisak bae Iekop, ba ka i a Nutu ae sisiukita
memena ke pulipataea barangalele a kanna ae Iesus giana raumana. Ava miau kaka
ule ta mateng ba kaka kaulikale nga Pilatus raguna. Pilatus ke bai ta bange ta i loanga
ava miau kaka gingginga raumana ta bainga kia minmina tale.
14 Miau kaka tangulelea Agau Orae Nutu Tore Ta I Kumangng Ka Kumangng A Kanna
ba ka i a Agau A Bainganame Ke Tupu. Na kaka matea ta Pilatus nge ulomalage agau
te a i a abalingpunu ragaukana.
15 Miau kaka sapune agau a i a mauling puna, avae Nutu ke pasigipage nga mateng.
Na mangng ka kele ollaeala ka matamangng kanname mannangana.
16 Nga gingginga nga Iesus giana mana na agau laekia kaename keke gingging.
Ollaekia a miau ka kele ba lomiaumatana kia ka puna nga lopatokona e te Iesus giana.
Lopatokona e te Iesus ke papea nga miau kinung matamiau kanname.
17 “Kolingau memena, iau ka laumatana tapu roma, miau kala nga reke taoamuga
kamiau ka sana lomiaumatana ka taru a miau ka kumkuma kia mirana.
18 Ava oru ra miau ka bai kia nge Iesus ke loakurumea oru rae Nutu turulomatana
tao pala nga ragau kinung reke toe kaona pangamologangarea ineke role roma, Karais
ae Nutu ke la ravunge miralali.
19 Minmina na miau ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali na ngaka tunge
lomiaumatengana te Nutu. Ba ngaka kampiliu te Nutu ta baina i nge osurure
baingamiau reke sosoali na ala i a kae ora Nutu panne maulingamiaungana.
20 Na i nge ba'e Iesus a i ae Karais ore tore pala ta i tungnge te miau.
21 I nge momo ngallo nga Nutu mallena nga tava ta nge lele nga kae rae Nutu la
kumangnggaliu ka orume kinung base ine patokala nga ragau reke toe Nutu kaona re
tupu pala.
22 Ke loakurumea pangamologa a Moses rolea pala ine role roma, ‘Avolau a i ae Nutu
ke la pangamaisinge agau e toe Nutu kaona base me iau ngaliua nga ragau rae miau
muni. Ba miau ngaka longo ta oru ra i la turung rea pakamiau.
23 Ngaroma agau te sane nge longo te i, nae Nutu nge katotopatalia nga ragau rae
Nutu.’
24 “Ba bole ragau reke toe Nutu kaona kinung pangaturu nge Samuel nasai, ri kinung
reke pulimalage pangamologa ae Nutu kanna keke rorole pala ta kae kakai rae sonrau.
25 Ri ka ri ra sisiukamiau memena ba piunga ba bonga laeala ora Nutu kuma kia kala
nga tamamiau memena ka orae miau kinung. Nutu ke role te sisiukamiau ae Abaram
roma, ‘Iau ka la kavingtulunge ragau kinung re nga mogalo laekia e ngape nge sivung
te.’

26 Nutu ke ba'e Barangalele A Kanna ae Iesus ora i pasigipage te miau kapunu
ta i kavingtulu miau ka kamongpiliungana ka miau kenakena nga baingamiau reke
sosoali.”

4

Pita Bae Ion Keke Meisi Ngamuga Nga Reke Taoamuga Ka Iurame Ragurea

1 Na pirisme ba agau e kapunu nga ra kurtalingling nga tempel kala nga Sarusime
keke loa te Pita rae Ion ka ineke pamolloga tale ta ragau.
2 Ba ri ka sana siareape ka ina aposelme ke palomatantane ragau ba keke pulimalage
pangamologa roma, Nutu ke la pangasigingpagange ragau ra loreapatokona te Iesus
nga mateng.
3 Minmina na keke laue Pita bae Ion, na keke pullue ri pana lua nga pulangkala ta
momongkalange kae e ngarume ta ka laio tapu.
4 Ava ragau papatu reke longe pangamologangarea ka loreapatokona te Iesus.
Minmina na ra lopatokonakana kinung keke lele basema ragau ka ri 5,000.
5 Me ngangaila, na re kapunu nga Iurame ba ravollalaukerea memena kala nga ra
pangalomatanakana nga bangapagame keke katukala kinung ngae Ierusalem.
6 Anas a i a piris e kapunu, bae Kaiapas, bae Ion, bae Aleksanrer kala nga ragau palu
re nga balekaina ae piris e kapunu keke momo bole.
7 Na keke role ta ri atung kae Pita bae Ion ta pangamaisi rea nga ragurea. Na keke
paturu ta balinglaga rea roma, “Kaka meimia ka kumangng ngamiau ka ollaekia?
Gingginga a taru ke momo nge onemea, o kaka kumkuma nga tai giana?”
8 Nae Kannu E Tupu ke ponu nge Pita ba i ke role kerea roma, “Miau re kapunu nga
ragau ba miau ra bollalau!
9 Ngaroma miau ngaka ballaga mangnga sonrau ka ore pe a mangng kuma kia nga
agau a kaenamate ba ke meimia ka pengana.
10 Na miau kala nga ragau kinung re ngae Israel nga lomiaumatana roma: Nga
gingginga nge Iesus Karais e ngae Nasaret giana a i a agau ora miau ka katupite nga
maiskovu ave Nutu ke pasigipage muni nga mateng, nga gingginga nga gia laeala mana
agau laekia e meisinsi ngamuga nga ragumiau mirana ke pe bavakena.
11 Iesus ka i a
“ ‘Lollo ama miau ra popongpita ka tangulelea,
ba ka i a lollo e lele i a lollo kena a kana ka gingginga
ma mais e maisgingging ka bale.’ ”
12 Ka sana agau te muni a kana ka gingginga ta i ravunglelenge ragau, ta ke sana gia
te muni ngape nga tava ora Nutu tunge ngaliua nga ragau ta ita patonge ta baina ita
ngaka kapatali nga alang e soali.
13 Na ra nginngina keke kele Pita bae Ion ine sane ke matau ka ineke pamolloga. Ba
keke kelapatokona rea roma, ka ri ra ragau mana. Ke sane ke rave pangalomatana.
Minmina na keke magio ba keke kelapatokona rea roma, pala na keke tatao kala nge
Iesus.
14 Ava ra nginngina ka sana kanrea pangamologa kurumea, keke kele agau laeala a
mirana pe ine meisinsi kala nge ri.
15 Ka baina keke role ta Pita bae Ion ngeke lelemalagapatalia Ginunga Nga Reke
Taoamugmuga Ka Iurame. Na keke palibalaglaga rea roma,
16 “Ita kaka la maingamia ka ri pana lua? Ragau kinung re ngae Ierusalem ka
loreamatana roma, ri pana lua keke kuma ka oru e bollau raumana ba ita ka sana
ngaka kaulikale.
17 Ava ita ngaka parototokala rea ta ri manereasa pangamologa ta agau te muni ka
gia laekia. Minmina na ollaekia ke sane nge loa lagatauga ta ragau.”

18 Na keke kiulu ka ri pana lua muni. Na keke role gingging kerea ta ri manereasa
pangamologa ta ragau te Iesus ba ta ri manereasa pangalomatanange ragau ta ri
loreamatanangana kae Iesus.
19 Avae Pita bae Ion keke ala rea roma, “Miau nga lomiaukanana roma, taru ke pe
nge Nutu raguna. Ta mangnga longa te miau o ta mangnga longa te Nutu?
20 Ava mangng ka bai ta roleng kamiau roma, ke isopa raumana ta mangng
kaulingkalange oru ra mangng ka kela rea ba longo rea.”
21 Minmina na ka ina ri ke role gingging kae Pita bae Ion muni, na keke ba rea eke lao.
Ka sana kanrea pangamologa kena ta tungnge alanga te ri pana lua kurumea, ragau
kinung keke kalapagpage Nutu kurumea oraeala e lele nga agau laeala a kaenamate.
22 Ba agau laeala a kumangnga e bollau lele nge i ta pangapenge mirana ka kana
pesingmataname ka ri giaukaina lua tapu.

Ra Lopatokonakana Kavangarea

23 Na ka inae Pita bae Ion ke lelemalaga nga kalingnana tapu, na keke galiu ta ragau
rae ri ba keke ture orume kinung ra re kapunu nga pirisme ba ravollalau ke role kerea
ki.
24 Na ka ina ra lopatokonakana ke longe oru nginngina, na ri keke pagiu kinung ka
kavangarea te Nutu roma, “One A Avolau E Bollau, ko pulia maga ba tava ba pelau ba
oru reke momo ngi.
25 Ba one muni ko role ngallo nga Kannu E Tupu pangamologangana ka sisiuka-
mangng ae Revit a i a barangalele ae one kaona ka ine role roma,
“ ‘Ke meimia na ra sana ri ra Iura ka iukerea raumana;
ba ke meimia na ragau keke palipotopita rea ta ri bainge ore soali te Nutu
ava ri ka sana karea gingginga ta kumangng ka ollaeala?
26 Kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape ba re kapunu nga ragau
keke kalitupu rea ka sagaga ba keke palipulikinungu rea
ta ri sanangkalange Nutu A I A Avolau kala nge
Karais ae i orae i pulia ta kumangng ka kumangng a kanna.’
27 “Ollaeala ke lele ka kaomannmannangana ka inae Eroto bae Pontius Pilatus ba
ragau ra sana ri ra Iura kala nga re ngae Israel keke katukala kinung nga maga kunna
laekia ta baina ri potongolu barangalele e tupu ae One ae Iesus kana orae One pulia ta
i kumangng ka kumangng a kaning.
28 Ra nginngina keke pulikinung ka kumangngarea ngallo nga orume kinung ra One
potopita pala ngallo nge one muni kurumea gingginga ba lomatengana ae one.
29 Minmina nae Nutu One Avolau E Bollau, one ngo kelalomatana ka ineke role'iu
kamangng. Na ngo paginggingi mangng ra barangalele rae one ta baina mangng sana
nga matautau ka ina mangng pulimalage pangamologa a kaning.
30 Ngo kala'e kamang ta pangapenge ragau ba ngo kuma ka killa reke bollalau ba
kumangng reke bollalau ka gingginga ae Iesus a i a barangalele ae one e tupu.”
31 Ka ina ri ke rongo ka kavanga tapu na malle laeala a ri ke katukala ngia ke
matagakalle. Ba ri kinung keke ponu kae Kannu E Tupu. Minmina na ke sane ke
matau ka ineke pulimalage pangamologa ae Nutu kanna.

Ra Lopatokonakana Keke Palitungtungu Karea Oru

32 Na ra lopatokonakana kinung ka ramarea kena ba ka lorea kena mana. Ka
sana agau te e nge ri nge role roma, orae i ka orae i mana. Ke sa. Ri karolu keke
palitungtungu karea oru.
33 Nga gingginga e bollau na aposelme keke pulimalaglage pangamologa e te Iesus
Avolau ine sigipaga nga mateng. Bae Nutu ke kelingia kavingtulu reke bollau te ri
kinung.

34 Ba ka sana te e nge ri moro ta kana otte. Ta nga kae palu na ragau rae ri ra karea
ka mogalo o baleme ngeke ba ki, na ngeke rave lollokanna.
35 Na ngeke tunge lollokanna nginngina ta aposelme, na ri ngeke tavoa ki nga ra
lopatokonakana ta kalaunge kenakena a sana kana oru.
36 Ka kae te, nae Iura te a giana kae Iosep e nga galiau ae Livai ora naname toapisigia
ngae Saipras, ba ka i a agau a aposelme ke patoe kae Barnavas (a mirana roma
apangaginggingakana tuna),
37 ke ba ka mogalo ae i. Na ke atu ka lollokanna nginngina ba ke tungu rea ta
aposelme.

5

Ananaias Bae Sapaira Keke Ava Ta Goange Kannu E Tupu

1 Na agau te a giana nge Ananaias kala nga napengana a giana kae Sapaira keke ba
ka mogalo inae ri inte bole.
2 Ba i kala nge napengana keke palingatakala rea ta natale nge kampite ka lollokanna
bavana inte. Minmina na natale ke loa na ke tunge inte mana ta aposelme.
3 Nae Pita ke role kia roma, “Ananaias, ke meimia o ngatakale Satan ta i taongamuga
kone ka baina ko goa'e Kannu E Tupu ka ino bolo ka lollokanna ra kaning ina palu ra
one ravu rea nga mogalo ae one?
4 Pala ta one banga ka mogalo ae one, na mogalo laeala ka ora kaning. Ba ka ino ba
kia na lollokanna laeala ka ora kaning bole. Ke meimia na ko kuma ka oru matana
laekia minakai? Ko sano goga'e ragau. Ke sa. Ko goga'e Nutu!”
5 Ka inae Ananaias longe ollaeala na i ke pupu lagape na ke mate. Na ragau kinung
reke longe ollaeala e lele keke matau raumana.
6 Minmina na ragau ra taulai keke lu lakallo, ba keke gasipite mirana. Na keke paue
lagapotu ba keke talue.
7 Ka panna isunte ngarume na napengana ke lu, ava i ka sana lonamatana ka oraeala
e lele.
8 Nae Pita ke ballage roma, “Into role pakau. Lollokanna ra onemea ningtale ka ravu
rea nga mogalo ae miau, ri kinung ri korai mana ae?”
Ka baina avale laeala ke ale Pita roma, “Iii, ri kinung ri korong tapu.”
9 Minmina nae Pita ke role kia roma, “Ke meimia a onemea ningtale ka palingatakala
miau ta avange Kannu E Tupu Ae Avolau? Ngo kela! Reke talue ningtale ialeke meisinsi
ba ri keke la paunga one lagapotu bole.”
10 Ka panna laeala mana na avale laeala ke pupu lagape nge Pita kaena puna, na ke
mate. Na ra nginngina ra taulai keke atulu lakallo, na keke kele nga ine mate. Minmina
na keke paue lagapotu, ba keke talue nga natale bavana.
11 Na ragau karolu ra loreapatokona te Karais onreke katualla kinung ba ragau
pattoto reke longe oru nginngina reke lele keke matau raumana.

Aposelme Keke Papea Ragau Papatu

12 Na aposelme keke kuma ka killa papatu reke bollalau ba kumangng papatu reke
bollalau ngaliua nga ragau. Ba bole ra lopatokonakana karolu keke katualla kinung
nga Tarangalu Ae Solomon.
13 Ragau re ngae Ierusalem ra sana ri ra ra lopatokonakana keke kalapagpaga rea
ava ka sana te pagiu kala nge ri.
14 Ava ka ragau papatu raumana bole ra panung ba ra bale ra lopatokonakana te
Iesus keke pulisivala kala nge ri.
15 Ba aposelme kumangng ra kanrea keke bollau raumana. Minmina na ragau
keke paupaue reke sosoali, na keke pakenkeno rea nga niame ba tagome nga pamau

bavaname ta bainae Pita nge tatao mana. Na nunulekia nge toa ta palu nge ri nga ine nge kavesilele rea.
16 Ba bole maluame reke momo nga maga kunna reke kokoro ngae Ierusalem ke tatu ka reke sosoali ba ragau ra kannu reke sosoali ke lupaga rea. Minmina na ra nginngina kinung keke pepe muni.

Aposelme Keke Rave Maenang

17 Ngarume na piris e kapunu kala nga kolingana reke momo nga ginunga orae Sarusime keke kele oru nginngina, na keke paturu ta kelangalele raumanange aposelme.
18 Minmina na keke lau rea na keke pullu rea nga bale ore nga pulangkala a i a pulangkala a ragau kinung.
19 Ava ka rigo laeala, na anggelo ae Nutu ke pulapatalia savanau kaoname, ba ke taoamuga ka aposelme lagapotu. Na ke role kerea roma,
20 "Miau ngaka loa na ngaka meisi ngallo nga tempel. Ba ngaka pulimalage pangamologame kinung re ta mauling laekia a pau a miau ka rave kurumea lopatokona ae miau te Iesus."
21 Na aposelme keke longo mana na ka sinro luluna keke taolu ta tempel, ba keke paturu ta pangalomatanange ragau.
Na ka ina piris e kapunu kala nga kolingnganame ke kiukinunge Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame, na keke role ta ri atung ka aposelme te ri.
22 Ava ka ina ra kurtalingling ke lele, na ke sane ke kalipa ka aposelme nga bale e nga pulangkala. Ka baina ri keke galiu ta ravollalau nga katungkala na keke turu pakerea roma,
23 "Ka ina mangnga lele nga bale e nga pulangkala na mangng ka kele roma ri ke pulakale gingging, ba ra kurtalingling keke meisinsi gingging ka kelangpatalingarea nga savanau kaoname. Ava ka ina mangng pulapatalia savanau kaoname, na mangng ka sana kela paka agau te ngallo."
24 Na ka ina agau e kapunu nga ra kurtalingling nga tempel ba piris re kapunu keke longe ollaeala, na ri ka loreatangtang roma, "Ollaekolong ka puna mina ngaetai?"
25 Na agau te ke taolu ba ke turu pakerea roma, "Ngaka longo nasai! Ragau ra miau ka puli rea nga pulangkala iala eke palomatantane ragau ngallo nga tempel."
26 Minmina na agau e kapunu nga ra kurtalingling ke loa kala nga balinganame, na keke ravugaliue aposelme ta reke taoamugmuga ka Iurame mallerea muni. Ava ke sane ke loa kerea ka kaoreaginapitangana kerea kurumea, keke matau roma ragau ngeke tamali rea ka lollome.
27 Ka ina ri ke rave aposelme lakallo, na keke pamaisi rea ngamuga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame. Na agau e kapunu nga pirisme ke role kerea roma,
28 "Mangng ama role gingging ta manemiausa pangalomatanange ragau kae Iesus giana, ava ngaka kele ora miau ka kuma kia. Kaka pulimalage pangamologa ngamiau nga iname kinung ngallo ngae Ierusalem ba miau kaka bai ta ulongopainge Iesus matengana nge mangng."
29 Nae Pita kala nga aposelme keke ale roma, "Mangng sana nga longo ta ragau, mangng nga longo te Nutu mana!
30 Nutu a i ae Nutu ae sisiukita memena ke pasigipage Iesus nga mateng nga ina miau ka sapune ka katungpita ngamiaungana kia nga maiskovu.
31 Nae Nutu ke pasigipage ta malle e nga alangpaga nga bavana e pe ta i a Ataongamugakana bae Aravunglelekana, ta baina re ngae Israel nga karea gingginga ta ri pulingvalakale baingarea reke sosoali ba tunge loreamatengana te Nutu. Minmina nae Nutu nge osurure baingarea reke sosoali. Na mangng ka kele oru nginngina ka matamangng kanname.

32 Bae Kannu E Tupu orae Nutu tunge ta reke longo te i ke pakosininge oru nginngina bole.”
33 Na ka ina ravollalau ke longe ollaeala na ka iukerea raumana, ba keke bai ta balinge aposelme ta ri mateng.
34 Ava Parisio a giana nge Gamaliel a i a apangalomatanakana nga bangapagame, ba ka i a agau te ora ragau karolu ke pulipataea raumana ke meisi nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame. Na ke role ta ri ngeke rave aposelme ba ngeke lelemalaga kerea lagapotu isurangana.
35 Ngarume na i ke ninpage ravollalau nginngina lorea roma, “Miau re ngae Israel, ngaka kela masi mannangana ta oru ra miau ka bai ta kumangng ki nga ra kakai.
36 Nga lomiaugaliu ta agau ama giana kae Tiuras e lele ka kae re pala ba i ame rorole roma i a agau te a bollau, ba ragau ka ri base ma 400 keke pagiu kala nge i. Ava ragau palu keke balia na ke mate, ba reke lolakurumea keke kaka kalaoka. Na taonganame keke rongo bavakena.
37 Na ngarume nge i na ka agau te muni a giana nge Iuras e ngae Galili ke lele ka kae re nga ravung gia. Na i ke taoamuga ka ragau palu ta ri sanangkalange gavaman e ngae Rom. Ava keke balia na ke mate bole, ba reke lolakurumea keke kaka kalaoka.
38 Minmina na iau ka bai ta roleng kamiau masi ka ollaekolong sonrau roma: Ngaka ule ra kokorong ba ka ba rea ngeke lao! Ta ngaroma kumangng laekia ka ora kanrea mana na nge pupu.
39 Ava ngaroma ke atu nge Nutu na ka sana kamiau gingginga ta miau bongatotokala rea. Ba bole miau alaka amva ta sanangkalange Nutu.”
40 Nae pangamologa ae Gamaliel kanna ke ravugaliue lorea. Minmina na keke kiulu ka aposelme, ba keke role ta ragau ngeke sapipatoto kerea. Na keke role gingging ta ri manereasa pangamologa ta ragau nga Iesus giana. Na keke ba rea eke lao.
41 Na aposelme keke ka'e Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame ka lore-aserengngana kurumea, Nutu ke kinpataea giareame ka ine ngata ta ri ngeke rave balenga kurumea lopatokona ae ri te Iesus.
42 Na ka kaeme kinung ngallo nga tempel ba ngallo nga ragau bale nga ri, na aposelme ke sane ke rongo ta pangalomatanange ragau ba pulingmalagange pangamologa e pe e role te Iesus roma, ka i ae Karais.

6

Keke Pulia Ragau Ka Ri Lima Ba Lua Ta Ri Kalaunge Aposelme

1 Ka kae palu ngarume ka ina ra lopatokonakana ke umma ta ri leleng papatu, na iu ore nga pangavolo ke lele ngaliua nga Iura reke pamolloga ka kaling ae Girik ba Iura pattoto. Iura reke pamolloga ka kaling ae Girik keke pavolo kurumea, ravale re ngae ri ra matengpatali ke sane ke ravu karea kaning onreke tavova ki ka kae kenakena.
2 Minmina na aposelme ka ri tangulelu ba lua keke kiukinunge ra lopatokonakana na keke role kerea roma, “Ke sane pe ngaroma kumangng e nga kelangpatali ta kaning nge ravupita mangng ra aposel, na kumangng a kanmangng ore nga pulingmalagange pangamologa ae Nutu kanna nge magogo.
3 Minmina na kolingamangng memena, miau ngaka pulia pana lima ba lua nge miau onreke ponu kae Kannu E Tupu ba ka karea ka lomatana e pe. Na mangng nga puli rea nga baina ri ngeke kelapatali ta kumangnga laeala.
4 Ava mangnga ra aposel nga momogingging nga kumangnga ore nga kavanga ba pulingmalagange pangamologa ae Nutu kanna.”
5 Na ri kinung keke ngatakale pangamologa laeala. Minmina na keke pulia ra lopatokonakana te Karais ra giareame roma: Stepan a i e ponu kae Kannu E Tupu ba lopatokona, bae Pilip, bae Prokorus, bae Nikanor, bae Timon, bae Parmenas kala

nge Nikolas. Bae Nikolas ka i a agau e ngae Antiok ore ka'e lopatokona ae ragau rae i,
na ngarume na i ke loakurumea lopatokona ae Iurame.
6 Na keke loa ka ra nginngina ta aposelme. Na aposelme keke pulipaia kamarea nge
ri ba keke kave Nutu te ri.
7 Ka baina pangamologa ae Nutu kanna ke sasa ba ra lopatokonakana keke lele
papatu raumana ngallo ngae Ierusalem. Ba piris papatu bole keke longe pangamologa
ae Nutu kanna na ka loreapatokona te.

Keke Pulia Stepan Nga Kalingnana

8 Nae Stepan ka i a agau e ponu ka kavingtulu ae Nutu, ba ke ponu ka gingginga. Ba
i ke kuma ka killa reke bollalau ba kumangng reke gingging ngaliua nga ragau.
9 Ava ragau palu re ngae sinagog eke patoe ka Sinagog orae Pulangleleme keke
toakiki kae Stepan. Ka ri ra Iura re ngae Sairin bae Aleksanria ba porovins re ngae
Silisia bae Esia. Ra nginngina keke paturu ta ri palingtete kala nge Stepan,
10 avae Kannu E Tupu ke tunge lomatana e pe te Stepan ta baina ka ine nge pamologa
na ke sane ngeke pulipisigia pangamologangana.
11 Minmina na keke bivitaoe ragau palu ta ri rolenge roma, “Mangng ka longe Stepan
ine rolebainga kae Moses bae Nutu.”
12 Na goangarea laeala ke pasigipage ragau ba reke taoamuga kerea kala nga ra
pangalomatanakana nga bangapagame. Minmina na keke laue Stepan, na keke loa
kia ta i maising ngamuga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame.
13 Ngarume na keke atu ka ragau palu muni ta ri goanga roma, “Agau laekia ke
rorolebainga ka tempel ae ita e tupu kala nga bangapaga rae Moses kanna.
14 Mangng ka longe ine role roma, Iesus e ngae Nasaret ke la rurunge tempel ba ke
la kamongpiliunge bainga rae Moses tungu rea te ita.”
15 Na ra nginngina kinung reke tattara ngallo nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga
Ka Iurame keke kelatupu te Stepan, na keke kele raguna ina tongana kena ma anggelo
te raguna.

7

Stepan Alangana Ka Pangamologa

1 Ka baina piris e kapunu ke ballage Stepan roma, “Ka kaomanna ka pangamologa
kakai?”
2 Nae Stepan ke ale roma, “Kolingaume ba Tamau memena, ngaka longo te iau! Pala
ta sisiukita ae Abaram momongana ngae Aran ba ka ine mommo ngae Mesopotemia
tale, nae Nutu a kana ka olamana e toakala ke lele nge i.
3 Na ke role kia roma, ‘Ngo ka'e magapuna ae one ba ragau rae one, na ngo loa ta
mogalo a iau la pangapanaunga one kia.’
4 “Minmina na i ke ka'e mogalo ae Kalriame na ke tara ngae Aran. Ba ngarume nga
tamana matengana nae Nutu ke ba'e ta i momong nga inaekia a miau ka tara ngia
sonrau.
5 Ka kae nginngina nae Nutu ke sane tunge mogalo laekia inte te Abaram. Ke sa. Ke
sane tunge isunte e sina mana te i. Avae Nutu ke patokala ta ngarume na i nge tunge
mogalo laekia te i ba nga i a mogalo a Abaram sivuna memena re ngarume. Ka inae
Abaram sana nena goe tale nae Nutu ke patokala minmina te i.
6 Bae Nutu ke role kia roma, ‘Sisivungu memena ka la ri ra ragasila nga maga kunna
a sana i a maga kunna ae ri. Na ka la ri ra barangaleleme ba ragau keke la baingasoali
rea ka pesingmatana ka ri 400.
7 Ava iau ka la kalingnanange ra nginngina reke bai kerea minmina, ba ngarume na
sisivungu memena keke la lelengmalaga nga maga kunna laeala. Na keke la kavanga
te iau nga maga laekia ikia.’

8 Nae Nutu ke tunge bainga e nga totongtaliu a i a piunga ba bonga kala nge Nutu
te Abaram. Ka bainae Abaram ka tuna nge Aisak ba ke tototaliue mirana ka ina kana
kaeme ka ri lima ba mologi ke rongo tapu. Na ngarume nae Aisak ka tuna nge Iekop, ba
ngarume muni nae Iekop ka tuna memena nge sisiukita memena ka ri pana tangulelu
ba lua.
9 "Nae Iekop tuna pattoto keke kelalelea teiteikerea ae Iosep, ka baina keke ba kia ta
i a barangalele ngae Isip. Avae Nutu ke momo kala nge i
10 ba ke ravulelea nga maenangme kinung reke lele nge i. Ba ka inae Iosep meisi
ngamuga nga kelangpatali e ngae Isip eke patoe kae Pero raguna, nae Nutu ke tunge
lomatana e pe raumana te Iosep. Na nga kelangpatali laeala kelangana kae Iosep ka
i a agau ore pe. Minmina na i ke pulia Iosep ta i nge kelapatali tae Isip ba ta i nge
kelapatali ta bale rae i.
11 "Ngarume na osangana ke lele nga ina re ngae Isip bae Kenan, ba ka i a maenang
e bollau raumana. Na sisiukita memena ka sana karea kaning.
12 Na ka inae Iekop longe kaning ine momo ngae Isip, na i ke ba'e sisiukita memena
ta inaeala ka taongarea e kapunu.
13 Ba ka taongarea a lua nae Iosep ke turupote i muni ta tataokia memena, nae Pero
ka lonamatana kae Iosep balekaina ae i.
14 Ngarume nae Iosep ke ba te tamana ae Iekop kala nga balekaina ae i kinung ta ri
atung te i tae Isip. Ra nginngina kinung ka ri pana 75.
15 Minmina nae Iekop ke loapisigi tae Isip, na ke momo nga inaeala ta ke lele nga kae
ra mateng rave i kala nga sisiukita memena.
16 Ngarume na keke loa ka lavusakereame galiu tae Sekam. Na keke talu rea nga o a i
a lollo masina a sisiukita ae Abaram kolia nga goe rae Amor ngae Sekam ka lollokanna
palu.
17 "Na ka ina kae rae Nutu puli rea ta i kumangng kurumea patongkala laeala ae
i tunge te Abaram ke lele kokoro, na ragau rae ita keke umma ta ri leleng papatu
raumana ngae Isip.
18 Na ngarume, ka inae Iosep mate tapu na kelangpatali te a sana lonamatana kae
Iosep ke paturu ta i a kelangpatali ngae Isip.
19 Kelangpatali laeala ke patutaoe ragau rae ita ka goangana. Ba ke pamiralalia
sisiukita memena ka kaonaginapitangana kerea ta ri saunga ka goe rae ri ra lagalaga
lagapotu nga bale nga ri, ta baina ri ngeke mate.
20 "Na ka kae nginngina nae Moses naname ke toapisigia, ba ka i a goe tuna
paenakena nge Nutu raguna. Ba keke pangngamasia nga bale ae tamana ka inname
ka ri mologi.
21 Ka ineke pulia lagapotu nga bale ae i, nae Pero tunapiau ke rave ta pangnge ma i
a tuna.
22 Ngarume na re ngae Isip keke palomatane Moses ka lomatana kinung nga ri. Ba
i ke lele ma i a agau a kana ka gingginga raumana nga pangamologangana ba nga
bainganame.
23 "Ka inae Moses kana pesingmatana ka ri giaukaina lua na i ke bai ta loanga ta
kelange ragau rae i re ngae Israel.
24 Ba ka ine loa na i ke kele agau te e ngae Isip ine balvalia agau te nge ri. Ka bainae
Moses ke loa ta kalaunge ba ke balia Isip laeala na ke mate.
25 Moses ka lonangana roma, ragau rae i nga loreamatana roma i ka i a agau a Nutu
ba'e ta ravungulele rea. Ava ri ke sane ke kelapatokone ollaeala.
26 Me ngangaila, nae Moses ke lele nga Israelme ka ri lua ka ineke palivalvali rea, na i
ke ava ta kangalele kerea ka pangamologangana roma, 'Rapanung, ka onemea kinung
ra koli ava kama ka palivalvali miau?'

27 “Ava te e nge ri pana lua a i a baling puna ke botalale Moses, na ke role kia roma,
‘Tai ke puli one ta one kelanga te mangng ba kalingnana nge mangng?
28 Alo bai ta sapingpunu iau base ino sapune Isip laeala ngalla ae?’
29 Na ka inae Moses longe pangamologa laeala na i ke ka'e Isip ba ke loa e lele ma i
a agasila nga mogalo eke patoe kae Miria. Ngarume na i ka nena ka goe lua ra panung
nga inaeala.
30 “Ngarume ka ina pesingmatana giaukaina lua ke rongo tapu, na anggelo te ke lele
nge Moses ngallo nga bega a matana ora sia toto ngia nga ina a sana ragau ngia kokoro
nga kapangnga eke patoe kae Sainai.
31 Ka inae Moses kele ollaeala na i ke kallo raumana nga kelangana. Ba ka ine loa
kokoro ta inaeala ta baina i nge kelamasia, na i ke longe Nutu kalingngana ine role
roma,
32 ‘Ka iau ae Nutu orae sisiukone memena ae Abaram bae Aisak bae Iekop ke
kavkave.’ Minmina nae Moses mirana ke mammalu ka mataungana ba i ke matau
ta kelangatupu ta inaeala.
33 “Nae Nutu ke role kia roma, ‘Ngo rusulage kesingsilagi rae one, ta malle laekolong
a one maisi kia ka i a mogalo e tupu.
34 Iau ka kele re ngae Isip ineke tunge miralali reke bollau ta ragau rae iau. Iau ka
longokale taningarea, na ka atu lagape ta ravungmalaga rea. Iala na one ngo atu nasai
ta iau ka la bangagaliu one tae Isip.’
35 “Moses laekia ka i a agau laeala mana orama Israelme ke tangulelea ka bal-
inglagangarea kia roma, ‘Tai ke puli one ta one kelanga te mangng ba kalingnana nge
mangng?’ Ka i a agau ae Nutu muni ba'e ta i nge kelapatali te ri ba nge ravulele rea ka
gingginga ae anggelo e lele nge i nga bega a sia toto ngia.
36 Moses laekia ke ngalu rea malaga ngae Isip, ba ke kuma ka kumangng reke
gingging ba killa reke bollalau ngae Isip, ba nga Pelau E Tente, ba ngallo nga ina a
sana ragau ngia ka pesingmatana ka ri giaukaina lua.
37 “Moses laekia a iau rorole te ka i ae Moses laeala mana ame pala ne role ka
Israelme roma, ‘Nutu ke la bange agau e toe kaona e base me iau ba ka la i e nge
miau te.’
38 Ka i a agau e momo kala nga Israelme ka ineke katukala nga ina a sana ragau
ngia. I ke momo nga inaeala kala nga sisiukita memena, ba ke momo kala nga anggelo
e pamologa te i nga Kapangnga Ae Sainai. Ba ke rave pangamologa rae Nutu kanna
reke momo passavele ta i kalangavasa rea te ita.
39 “Avae sisiukita memena keke longosa te i. Keke tangulelea ba ngallo nga lorea
keke bai ta kangagaliu tae Isip muni.
40 Ka inae Moses mome panna te tale nga kapangng na keke role kae teiteikia ae
Aron roma, ‘Ngo kuma ka nutu palu ta ri taongamuga kamangng ta mangng ka sana
lomangngmatana ka taru e lele nge Moses laeala e ravumalaga mangng ngae Isip.’
41 Kae laeala ka i a kae a ri ke kuma ka nutu te a goanga a sinna ma bulmakau. Na
keke balia posime ba keke tungu rea ma tungame te nutu a goanga laeala. Ba keke
baia kaning a alangpaga ore nga oraeala a ri muni ke kuma kia ka kamareame.
42 Avae Nutu ke bali ka gina te ri, ba ke tungu rea ta baingarea reke sosoali ta ri
kavang ta mata reke momo ngailu nga tava. Ke loa kurumea pangamologa ineke pa'e
nga lau ae ragau reke toe Nutu kaona roma,
“ ‘Ragau re ngae Israel! Ka ina miau ka momo
ngallo nga ina a sana ragau ngia
ka pesingmatana ka ri giaukaina lua,
na miau ka sana ka balia posime
ta tunga rea ma tungame te iau. Ke sa.

43 Miau kaka paue balvale orae nutu aka patoe kae Malak,
ba kaka paue oru a sinna ma mata nga tava orae
nutu ae miau aka patoe kae Rampa;
ka ri ra nutu ra goanga ra miau ka kuma ki ta kavanga tao.
Minmina na iau ka la bange ragau ta ri ravungpatali ka miau
ta ina nge ngae Babilon bavana tetoto.'

44 "Ava balvale ore nga Turungpota ke momo kala nge sisiukita memena nga ina a sana ragau ngia. Ba ri keke kuma kia basema inae Nutu panana kia te Moses kurumea Nutu pakosiningngana kia te i.

45 Ngarume nae sisiukita memena reke rave balvale laeala nga tamarea memena keke paue kala nge ri ineke loakurumea Iosua. Ba keke paue kala nge ri ka ineke rave mogalo nga ragau ra Nutu taomalaga rea nga mallereame ine taoamugmuga kerea. Balvale laeala ke momo nga inaeala ta ke lele nga kae ae Revit

46 a i a agau ae Nutu materaumane. Ba ka i a agau e ballage Nutu ta i nge kuma ka bale te orae Nutu ae sisiukia ae Iekop kavkave.

47 Ava tuna ae Solomon ka i a agau ore kuma ka bale orae Nutu.

48 "Avae Nutu E Ngailu Raumana ke sane momolu nga bale ra ragau ke kuma ki ka kamareame. Ba ollaeala ke loakurumea pangamologa a agau e toe Nutu kaona rolea pala e role roma,

49 "Nutu ke role roma, 'Tarang ae iau nga kelangpatali ke momo nga tava,
ba mogalo e ngape ka i a patangapaikala orae kaegu.
Minmina na miau ka sana kamiau gingginga ta kumangng ka bale ae iau,
ba ka sana kamiau gingginga ta kumangng ka mallegu e nga pannang kia.
50 Ta iau muni ka kuma ka oru nginngina.' "

51 Nae Stepan ke role ka ra nginngina reke tattara ngallo nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame roma, "Ka miau ra longasakana! Lomiaume keke tangulelea Nutu palimule ba longamiaume keke rutukala ta pangamologa a kanna. Miau ka tongamiau kena mana ma sisiukamiau memena ra sana omorea ta ri loangakurumea Kannu E Tupu.

52 Sisiukamiau memena keke pamiralalia ragau reke toe Nutu kaona kinung. Ba bole keke sapune reke tuture Barangalele ae Nutu kanna e Tupu atungngana e ngarume. Ba sonrau na miau kaka potulu kana ba kaka balia e mate.

53 Ka miau ra ragau raka rave bangapaga rae Nutu kanna ra anggelome ke atupisigi ki, ava miau ka sana ka longo tao."

Keke Tamalipune Stepan Ka Lollome

54 Ka ina ravollalau nginngina ke longe pangamologa laeala, na ri ka iukerea kia raumana ba keke tampite ngingireame te i ka siarealalingana.

55 Avae Stepan ke ponu kae Kannu E Tupu ba ke kelapatae ta tava. Na ke kele olamana ae Nutu e toakala bae Iesus ine maisi nga Nutu bavana e pe.

56 Na i ke role roma, "Ngaka kela! Iau ka kele tava ke pulapatali bae Agau Tuna ke maisinsi nge Nutu bavana e pe."

57 Na ra nginngina kinung keke tangakale longareame ka kamarea, ba keke lavoalla kaligi ka kalingngareame. Na keke piraguru kinung te Stepan

58 ba keke utulale lagapotu nga maga kunna laeala e bollau. Na keke tamalia ka lollome. Ba reke kuma ka ollaeala keke ule lungapaga ngae ri re ngapotu nga agau a taulai a giana nge Sol kaena puname.

59 Ka ineke tantamalia Stepan tale na i ke kiu te Avolau roma, "Iesus One A Bollau, ngo rave kannugu."

60 Na i ke pupu ka banungkiame ba ke kiu kaligi roma, “Avolau, ko sono ngo ale baingarea laekia e soali te ri.” Ka ine role minmina tapu na matana kanname keke balipunu ka matengana.

Sol Ke Pamiralalia Ra Lopatokonakana Te Karais Reke Katualla Kinung

8

1 Bae Sol ka sianakena kala nge ri ta Stepan nge mate.
Ba ka kae laeala na ragau keke paturu ta pangamiralalinge ra lopatokonakana te Karais reke momo ngae Ierusalem. Minmina na ra lopatokonakana kinung keke ka kalaoveka ta ina nge ngae Iurea bae Sameria. Nae Aposelme kasikerea keke momo ngae Ierusalem.
2 Ba ragau palu reke kave Nutu palimule keke talue Stepan ba ka loreatania raumana.
3 Avae Sol ke paturu ta baingasoalinge ra lopatokonakana. Ke lola ta baleme na ke utupallala ka rapanung ba ravale ra lopatokonakana ta pulinglu rea nga pulangkala.

Pilip Ke Pulimalage Pangamologa E Pe Ngae Sameria

4 Minmina na ra lopatokonakana reke ka kalaoveka keke pulimalaglage pangamologa e te Iesus nga iname kinung ra ri ke loa tao.
5 Bae Pilip ke loa lagape ta maga kunna te ngallo ngae Sameria na ke pulimalage Karais giana nangina.
6 Ka ina maluame ke longe Pilip pangamologangana ba keke kele killa reke bollalau ra i kuma ki, na keke balimasi ka longareame ta pangamologangana.
7 Kannu reke sosoali keke kamalaga patalia ragau papatu ka relinglagangarea. Ba ragau papatu ra mirareame ke mate ba ragau ra kaereame ke mate keke pepe.
8 Minmina na serenga e bollau ke lele ngallo nga maga kunna laeala.

Saimon A I A Masingkana

9 Na ka apanung te a giana nge Saimon ke momo nga maga kunna laeala. Ba ka kae palu tapu na apanung laeala ke pamagio raumane re ngae Sameria ka kumangngana e nga masing. I ke roma i a agau te e bollau.
10 Minmina na ragau kinung reke bollalau ba reke sisina bole keke bali ka longarea masi te i. Ba keke role roma, “Apanung laekia ka i a oru e ngailu raumana eke patoe kae Gingginga E Bollau Raumana.”
11 Ba keke loakurumea ta, ka kae papatu tapu, na i ke pamagio rea raumana ka kumangngana re nga masing.
12 Ava ka ina ri ka loreapatokona ta Pilip pangamologangana ine pulimalage pangamologa e pe e ta Nutu kelangpatalingana ba te Iesus Karais giana, na keke rave pangamagoe. Rapanung ba ravale bole keke rave pangamagoe.
13 Bae Saimon ka lonapatokona bole. Ba ka ine rave pangamagoe tapu na i ke taotunanne Pilip ka kallongana kurumea killa reke bollalau ba kumangng reke gingging ra i kela rea ka matana kanname.
14 Na ka ina aposel reke momo ngae Ierusalem ke longe ina ragau re ngae Sameria ke ngatakale pangamologa ae Nutu kanna, na ri keke ba'e Pita riluae Ion te ri.
15 Ba ka ineke lele, na keke kave Nutu ta ra lopatokonakana ngeke rave Kannu E Tupu
16 kurumea, Kannu E Tupu ke sane pupai nga te e nge ri tale. Ke sa. Pala na keke rave pangamagoe nge Iesus Avolau giana mana.
17 Minmina nae Pita bae Ion keke pulipaia kamarea nge ri, na ra lopatokonakana nginngina keke rave Kannu E Tupu.
18 Na ka inae Saimon kele ina ri ke rave Kannu E Tupu ka ina aposelme ke pulipaia kamarea nge ri, na i ke ava ta tungnge lollokanna ta aposelme

19 ka rolengana kerea roma, “Ngaka tunge gingginga laekolong te iau bole nga baina
ragau ra iau pulipaia kamaume nge ri ngeke rave Kannu E Tupu.”
20 Avae Pita ke role kia roma, “One kala nga lollokanna a kaning ngaka mate kinung
ta one ko roma, one ngo tunge lollokanna ta kolinge tunga ae Nutu ka lollokanna!
21 Ka sana kaning inte nga kumangng laekia ta longo ke sane tupu nge Nutu raguna.
22 Minmina na ngo pulivalakale baingang laekia e soali na ngo kave Nutu ta baina i
nge osurure baingang ino role minmina.
23 Ta iau ka kele bainga nga kelangalele ke ponu nge one ba bainga reke sosoali keke
pulakala one tapu.”
24 Nae Saimon ke ale roma, “One ngo kave Nutu te iau ta baina oru nginngina ra one
role kau ki ke sane ngeke lele nge iau.”
25 Ngarume, ka inae Pita bae Ion ke turupote lopatokona ae ri te Iesus ba keke
pulimalage Iesus Avolau pangamologanganame tapu. Na keke galiu tae Ierusalem. Ba
ka ineke kagaliliu tae Ierusalem, na keke pulimalaglage pangamologa e pe nga maga
papatu ngallo ngae Sameria.

Pilip Kala Nga Agau E Ngae Itiopia

26 Na anggelo te orae Nutu ke role kae Pilip roma, “Ngo loa ta pamau e pa ngae
Ierusalem ave lolapisigi tae Gasa.” Bae iau ae Luk ka bai ta turunglomatana ka pamau
laeala roma, ragau ke sane ke tatao ngia muni sonrau.
27 Ka bainae Pilip ke kutapu e loa ba ka ine lola na i ke lele nga agau te e ngae Itiopia
oreke sigia. Ka i a avolau te ore ellapatali ta lollokanna rae kelangpatali e ngae Itiopia
ora i a bale a giana nge Kanrasi. Apanung laeala ke loa tae Ierusalem pala ta i kavanga
te Nutu,
28 ba ka ine kagaliliu nga pamau ta maga ae i, na i ke tarapai nga manang ae i. Ba ke
patpatoe lau a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia pa'e pala.
29 Minmina nae Kannu E Tupu ke role kae Pilip roma, “Ngo loa ta manang laeala na
ngo momo kokoro nge i.”
30 Ka bainae Pilip ke pira ta manang laeala na ke longe agau laeala ine patpatoe lau
a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia. Nae Pilip ke ballage roma, “Aekolong, ka
longmatana ka inaekolong a one patpatoe?”
31 Na agau laeala ke ale Pilip roma, “Iau nga maimia ka laumatanangana ngaroma
agau te ke sane nge panana iau kia?” Minmina na i ke ballage Pilip ta i nge taepatae
nga manang ae i na nge tara kala nge i.
32 Na inaeala a agau eke sigia patpatoe nga Lau ae Nutu Kanna ke rolea pangamologa
e te Karais ore role roma,
“I ka tongana kena ma sipsip eke loa kia ta samungpununge,
ba ka tongana kena ma sipsip goekia e sane rolea inte
ka ineke kavitonte sipsip goekia laeala bulvunna;
i ke bai minmina mana; ke sane rolea inte.
33 Keke pavalengea ba ka sana agau te meisi kala nge i ta kalaungapagange.
Ba ka sana agau te nge ninipaga ta sivuna memena
ta momongana nga mogalo laekia e ngape ke kalapunu mana.”
34 Na agau laeala eke sigia ke ballage Pilip roma, “Ngo turu te iau. Agau e toe Nutu
kaona ke rorolea pangamologa e ta i muni, o ke rorolea pangamologa e ta agau tetoto?”
35 Minmina nae Pilip ke paturu nga pangamologa inaeala nga Lau ae Nutu Kanna
mana na ke ture pangamologa e pe e te Iesus ta avolau laeala e ngae Itiopia.
36 Ka ineke lolapisigi kurumea pamau, na keke lele nga me inte. Na agau eke sigia ke
ballage Pilip roma, “Ngo kele, me ikia ava taru ke bototokala iau ta manegusa ravunge
pangamagoe?”

37-38 Ba i ke role ta manang nge meisi. Ka baina riluae Pilip keke sopisigi ta me nae
Pilip ke pamagoea.
39 Ba ka ineke solele nga me, na ka pannasa mana nae Kannu E Tupu ke
ravupatali kae Pilip. Ba agau laeala eke sigia ke sane kele muni, ava ke tutapu ka
lonaserengngana.
40 Avae Pilip ke lele ngae Asaroto, na ke tatao nga iname kalaoveka. Ba ke
pulimalaglage pangamologa e pe e te Iesus nga magame kinung ta ke lele ngae Sisaria.

9

Sol Ke Tunge Maulingana Te Karais

1 Ava ka kae nginngina tale nae Sol ke tointa barangalele rae Iesus karea ta i balingi
rea. Ba bole i ke loa ta piris e kapunu
2 na ke ballage ta lau re ta loanga ki ta re kapunu nga sinagogme ngallo ngae
Ramaskus, ta baina ngaroma i nge kalipa ka rapanung ba ravale bole ra loreapatokona
ta Pamau E Loa Te Nutu* nangina, na nge lau rea ba nge ravugaliu rea tae Ierusalem.
3 Na ka inae Sol lola tae Ramaskus ave lele kokoro, na ka pannasa mana na olamana
te ke killama nga tava ka taliungatotokalangana kia.
4 Minmina na i ke pupupisigi ta mogalo ba ke longe kaling ine rorole kia roma, "Sol!
Sol! Ke meimia o umma ta pangamiralali iau?"
5 Nae Sol ke ballage roma, "Avolau, on aetai ikolong?" Na i ke ale roma, "Ka iau ae
Iesus a one umma ta pangamiralali iau.
6 Ava one ngo sigipaga ba ngo loalu ta maga kunna e bollau, na ko la longnge ora iau
matea ta one kumangng kia."
7 Na ragau reke tatao kala nge Sol keke meisinsi nga inaeala ka kaorea maena
logongongana kerea. Keke longe kaling maina, ava ri ke sane ke kele agau te.
8 Nae Sol ke sigipaga nga mogalo, ava ka ine kinpole matana kanname na ke sane
kele otte. Ka baina keke kampite kamana na keke taoamuga kia tae Ramaskus.
9 Na ka kaeme ka ri mologi na matana kanname ke su ba ke sane inu be kani kana.
10 Na barangalele ae Iesus kanna te a giana nge Ananaias ke momo ngae Ramaskus.
Bae Iesus Avolau ke kiu te i ngallo nga kelanga roma, "Ananaias!"
Nae Ananaias ke ale roma, "Avolau, iau ikia."
11 Minmina nae Iesus Avolau ke role kia roma, "Ngo loa ta bale ae Iuras e momo nga
pamau eke patoe kae Pamau E Tupu, na ngo ballaga ta agau te e ngae Tarasus a giana
nge Sol iala. I ke kavkava,
12 ba ngallo nga kelanga i ke kele agau a giana nge Ananaias ke atulu na ke pulipaia
kamaname nge i ta baina i nge kela muni."
13 Avae Ananaias ke ale roma, "Avolau, iau ka longe turung papatu reke ture agau
laeala kumangngana ine bavaia oru papatu reke sosoali ta ragau rae one reke tupu
ngae Ierusalem.
14 Ba i ke atu nasai tae Ramaskus nga gingginga a i rave nga piris re kapunu ta i
launge reke kavkave giang."
15 Avae Iesus Avolau ke role kae Ananaias roma, "Ngo loa, ta iau ka pulia apanung
laeala tapu ta i a barangalele ae iau ta i turungu iau ta ra sana ri ra Iura kala nga
kelangpatali nga ri, ba ta i turungu iau ta Iurame bole.
16 Ba iau ka la pangapanaunge ka miralali ra i la ravungu rea nga ine nge turu iau
ta ragau."
17 Minmina nae Ananaias ke loa na ke lu lakallo ta bale laeala a Sol momo ngia. Na
i ke pulipaia kamaname nge Sol ba ke role kia roma, "Kolingau ae Sol, Iesus Avolau

* **9:2:** Pamau E Loa Te Nutu ka i a pangateningkala e te Iesus Karais.

ore lele nge one nga pamau ka ino tatu nasai ke ba iau ta baina one ngo kela muni bae
Kannu E Tupu nge ponu nge one."
18 Na ka pannasa mana na ore basema lea konname keke pupu nga Sol matana
kanname, na i ke kela muni. Minmina na i ke sigipaga na keke pamagoea.
19 Na ngarume ka ine kani tapu, na mirana ke lele gingging muni.

Sol Ke Paturu Ta Pulingmalagange Pangamologa E Te Karais Ngae Ramaskus

Nae Sol ke momo ka kae palu ngae Ramaskus kala nga barangalele rae Iesus kanna.
20 Ba ka kae nginngina na i ke paturu ta pulingmalagange pangamologa e te Iesus
ngallo nga sinagogme roma, "Iesus ka i ae Nutu tuna."
21 Na ragau kinung reke longe pangamologangana keke magio ba keke paliballaga
rea roma, "Aekia ka i a agau ame baisolalia re ngae Ierusalem reke kavkave gia laekia
ae Iesus, o ke sa? Ita kaka roma i e atu nasai ta launga rea ba loangagaliu kerea ta piris
re kapunu."
22 Avae Sol pulingmalagangana ka pangamologa ke umma ta leleng gingging
raumana. Ba turungpotanganame kae Iesus roma, ka i ae Karais, keke baikaovalala
kae Iura reke momo ngae Ramaskus.
23 Ngarume, ka ina kae papatu ke rongo tapu, nae Iurame keke katukala ba keke
potointa ta ri ngeke sapune Sol.
24 Ava ragau keke ture potongolu laeala te Sol. Nae Iurame keke ella ta maga kunna
e bollau kana savanau kaoname ka kaeme ba rigome ta baina ri samungpununge Sol.
25 Ava ka rigo te na reke lolakurumea Sol keke rave, na keke toatatape ka kasangng
lagape nga savanau masina te.
26 Ka ine lele ngae Ierusalem, na i ke ava ta pulingsivala kala nga aposelme. Ava keke
mataue kurumea, ri ka sana loreapatokona roma, ka i a barangalele ae Iesus kanna te.
27 Avae Barnavas ke rave ba ke loa kia ta aposelme. Na ke turu pakerea kae Sol
ine kele Iesus Avolau nga pamau ba ka inae Iesus Avolau pamologa te i. Ba bole i ke
turu pakerea kae Sol ine sane matau ta pulingmalagange pangamologa e te Iesus ngae
Ramaskus.
28 Minmina nae Sol ke momo kala nge ri ba ke tao ka lonangana ngallo ngae
Ierusalem. Ba i ke sane matautau ine pulimalaglage pangamologa e te Iesus.
29 I ke pamolloga ba ke paualle pangamologa kala nga Iura reke pamologa ka kaling
ae Girikme, ava ri keke sissilia pamau ta samungpununge.
30 Ava ka ina ra lopatokonakana te Karais ke longe ina ra nginngina ke bai ta
samungpununge Sol, na keke ravupisigia tae Sisaria. Ba ngarume, na keke ba'e tae
Tarasus.
31 Na nga iname kinung ngallo ngae Iurea, ba Galili, ba Sameria ragau ke sane ke
umma ta pangamiralalinge ra lopatokonakana te Karais. Minmina na nga Kannu E
Tupu pangaginggingngana kerea ri keke umma ta leleng papatu ka ineke tatao ka
mataungareangana kae Nutu.

Pita Kumangngana E Nga Pulingmalagange Pangamologa

32 Ka inae Pita taliliu ta maga kunname, na i ke loa ta kelange ragau rae Nutu reke
tupu onreke momo ngae Lira bole.
33 Na nga maga kunna laeala i ke kalipa ka agau te a giana nge Aineas ora mirana
mate ba ka sana likina ta i sigingpaga nga nia ka pesingmataname ka ri lima ba mologi.
34 Ka bainae Pita ke role kia roma, "Aineas, Iesus Karais ke pape one. Ngo sigipaga
ba ngo lule nia ae one." Ka panna laeala mana nae Aineas ke sigipaga.
35 Na ragau karolu re ngae Lira bae Seron keke kele agau laeala, na keke lele ra
lopatokonakana te Karais Avolau.

36 Ba ngallo nga maga kunna te a giana kae Iopa ka avale te ora i a barangalele ae
Iesus kanna ba ka giana nge Tavita (ba ka ineke kampiliue Tavita ta kaling ae Girikme
na keke patoe kae Rokas). Ba avale laeala ke kumkuma ka bainga reke pepe ba ke
kalaulaue ragau ra sillolo ka kaeme kinung.
37 Ka kae nginngina na soaling ke rave avale laeala ba ke mate. Na ragau keke
magoea mirana ba keke pakenoe ngallo nga bale bilingana te e ngailu.
38 Nae Iopa ke sane ngatauga ngae Lira. Minmina na ka inae ra lopatokonakana ke
longe Pita ine momo ngae Lira, na keke ba'e pana lua ra panung te i ka pangamologa
te roma, “One ngo bolvole ta atung te mangng!”
39 Ka bainae Pita ke sigipaga na ke loakurume rea. Ba ka ine lele, na keke ravupataea
ta bale bilingana e ngailu. Na ra nareatale memena kinung ke matepatali rea keke
maistaliue Pita, na keke tantani ba keke pakosininge Pita ka lungapaga re ngallo ba
lungapaga re ngapotu onrae Rokas kuma ki ine momo mauli tale.
40 Avae Pita ke bamalage ri kinung lagapotu na ke parovanu ka banungkiame, ba ke
kave Nutu. Minmina na i ke kampiliu ta lavusa na ke role roma, “Tavita, ngo sigipaga.”
Na avale laeala matana kanname keke kinpola, ba ka ine kele Pita na i ke sigipaga ka
tarangana.
41 Bae Pita ke kala'e kamana ta kalaunge ta i meising nga kaename. Na ke kiu
kinunge ragau rae Nutu reke tupu kala nga ravale ra nereatale memena ke matepatali
rea, ba ke ulotape avale laeala te ri ka maulingngana.
42 Na pangamologa e role ta ollaeala e lele ke loa kalaoka ta iname kinung ngallo
ngae Iopa. Minmina na ragau papatu ka loreapatokona te Iesus Avolau.
43 Bae Pita ke mommo ngae Iopa ka kae palu kala nga agau te a giana nge Saimon
ora i a agau e kumkuma ka oru palu ka bulmakau patuname.

10

Nutu Ke Pakosininge Kornilius Ka Kelanga Te

1 Na agau te a giana nge Kornilius ke momo ngae Sisaria. Ka i a agau e kapunu nga
galiau nga baling e ngae Rom eke patoe ka Galiau E Ngae Itali.
2 Ba agau laeala ka sana i a Iura ava i kala nga rakia memena kinung keke
kalapagpage Nutu beke matautaue. Ba bole i ke kalaulau raumane Iura ra ri ra sillolo
ba ke kavkava palimule te Nutu.
3 Ka kae te base ma ka kae matana a mologi ka laio na i ke kele kelanga a Nutu
pakosininge kia. Ba nga kelanga laeala na i ke kele anggelo ae Nutu ine atu te i ba ke
role kia roma, “Kornilius!”
4 Nae Kornilius ke kelanane anggelo ka mataunga ba ke ballage roma, “Avolau, ko
matea taru?”
Minmina na anggelo laeala ke ale roma, “Nutu ke longe kavanga rae one ba ke matea
kumangnga ae one ino kalaulaue ra sillolo.
5 Na ngo ba'e ragau palu tae Iopa ta ri ravunggaliunge agau a giana nge Saimon oreke
patoe kae Pita.
6 I ke mommo kala nga agau te a giana nge Saimon ora i a agau e kumkuma ka oru
palu ka bulmakau patuname. Ba bale ae agau laeala ke momo nga pelau kaona.”
7 Ka ina anggelo role kia tapu, nae Kornilius ke kiue ra kumangngatulu lua rae i kala
nga agau e nga baling a i a akavangkana te Nutu ba ka i agau orae Kornilius lonakala
kia.
8 Nae Kornilius ke turu pakerea ka orume kinung ra anggelo role rea te i, na ke ba
rea tae Iopa.

Nutu Ke Pakosininge Kelanga Te Pita Bole

9 Me ngangaila, ka kae matana kokoro ta pula ka ina ragau rae Kornilius ba rea ke
lola beke lele kokoro tae Iopa, nae Pita ke loapatae lakailu ta bale inte e ngailu ta baina
i kavang.
10 Ngarume na i ka mate kana ta kaninge otte ba ka ineke kalituptupe kaning nae
Nutu ke pakosininge kelanga te Pita.
11 I ke kele tava ine sagitoto ba oru a sinna ma malo e bollau eke kamopite nga
siuname ka ri tugulu beke toatatape lagape.
12 Ba ngallo nga malo laeala ka posi matantana ra kaereame ka ri tugulu, ba kalipo
re nga mogalo, ba manu reke lolo nga tava keke momo.
13 Na kaling te ke role kia roma, “Pita, sigipaga, ngo balia kanga te ba ngo kania.”
14 Avae Pita ke ale roma, “Ke sa Avolau! Ke parototokala ta mangng kaninge otte nga
oru nginngina, ba iau ka sana kania otte e parototokala ta mangng kaninge ka kae te.”
15 Na kaling ke role kia muni roma, “Sano ngo patomukukala ka ora Nutu palellepa'e
tapu.”
16 Oru nginngina keke lele pa mologi na ngarume na malo laeala ke loapatae lakailu
muni ta tava.
17 Ka inae Pita lonatangtang ta kelanga laeala mirana tale, na ragau rae Kornilius
ba rea keke kalipa ka bale ae Saimon mommo ngia, ba keke maisinsi nga bale kana
savanau kaona.
18 Minmina na keke kiu ka balinglagangarea roma, “Agasila a giana kae Saimon Pita
ke mommo a bale laekolong?”
19 Ka panna laeala mana nae Pita ke amva ta lonamatana ka kelanga mirana, nae
Kannu E Tupu ke role kia roma, “Saimon, ragau ka ri mologi reke sissili one keke
momalla one iao.
20 Minmina na ngo sigipaga ba ngo sopisigi lagape ta bale ina e ngape. Ba sano ngo
malai ta loangakurume rea, ta iau muni ka ba rea.”
21 Minmina nae Pita ke sopisigi na ke role ka ra nginngina roma, “Ka iau a agau a
miau ka sissilia ava kaka atu ta taru?”
22 Na keke ale roma, “Kornilius, ora i e kapunu nga galiau e nga baling ke ba mangng.
Ka i a agau ore tupu be matautaue Nutu, ba Iurame kinung keke pulipataea giana
raumana bole. Anggelo ae Nutu ke role kia ta i banga te one ta one ngo loa ta bale ae
i, ta baina i nge longe ora one la roleng kia te.”
23 Nae Pita ke role kerea roma, “Ka lu. Sonrau na ita keke kaka la kenong ka rigo nga
bale laekia.”

Pita Ke Loa Ta Bale Ae Kornilius

Me ngangaila nae Pita ke kalitupu na ke loa kala nge ri, ba ra lopatokonakana palu
re ngae Iopa keke loakurume rea bole.
24 Me ngangaila, na keke lele ngae Sisaria. Nae Kornilius kala nga ragau rae i ba
ragau palu ra i ba ta ri atung bole keke momalla te Pita.
25 Ka inae Pita lu lakallo ta bale, nae Kornilius ke loa te i ba ke parovanu nga Pita
kaena puna ka kalangapagangana kia.
26 Avae Pita ke role te i maising ka rolengana kia roma, “Ngo maisi. Ka iau a agau
base me one mana.”
27 Minmina nae Pita ke pamolloga te i ineke lulu ta bale. Ba ka ineke lele nga bale
lona tapu, na keke kela paka ragau papatu ineke katukala kinung.
28 Nae Pita ke role kerea roma: “Miau ka lomiaumatana tapu roma, bangapaga rae
mangnga ra Iura keke parototokala mangng ta taonga kala nga ra sana ri ra Iura ba
keke parototokala mangng ta lunga ta bale ngae ri bole. Avae Nutu ke pakosining iau
roma, iau sana nga patomukukala ka agau te.
29 Minmina na ka ina miau ka ba ta iau atung te miau, na iau ka sana malai. Ava ka
bai ta balinglaga miau roma, kaka meimia aka ba ta iau atung.”

30 Nae Kornilius ke ale roma: “Kana kae mologi keke rongo tapu, na iau ka kavkave
Nutu ngallo nga bale ae iau ka laio ka kae matana laekia a mologi. Ba ka panna laeala
mana, na agau ora kana ka lungapaga ra lamarea ke maisi ngamuga nge iau.
31 Na ke role kau roma, ‘Kornilius, Nutu ke longe kavanga rae one ba ke matea
kumangnga ae one ino kalaulaue ra sillolo.
32 Na ngo ba'e ragau palu tae Iopa ta ri ravunggaliunge agau a giana nge Saimon
oreke patoe kae Pita. I ke mommo kala nga agau te a giana nge Saimon ora i a agau e
kumkuma ka oru palu ka bulmakau patuname. Ba bale ae agau laeala ke momo nga
pelau kaona.’
33 Minmina na iau ka ba bolvole ta one atung. Ba ka lomangngpe kone ino longo
ta pangamologa na ko atu. Na sonrau mangng kinung ka momo ikia ngamuga nge
Nutu raguna ta baina mangng nga longe orume kinung rae Nutu bapaga one ki ta one
rolenge rea te mangng.”

Ragau Ra Sana Ri Ra Iura Keke Longe Pangamologa E Pe E Te Iesus

34 Nae Pita ke paturu ta pangamologa roma: “Sonrau na iau ka laumatana tapu roma,
nga Nutu kelangana ka ragau ka sana agau te ngailu nga agau tetoto.
35 I ke ngatakalkale ragau karolu re nga magame kinung reke matautaue beke bavaia
bainga reke pepe.
36 Miau ka lomiaumatana ka pangamologa e pe a Nutu ba kia ta re ngae Israel.
Pangamologa laeala ke turulomatana ta inae Nutu pataramasia ragau kala nge i
kurumea lopatokona ae ri te Iesus Karais ora kana ka gingginga e ngailu raumana
nga ragau kinung.
37 Ka lomiaumatana ka oraeala e bollau raumana e lele nga iname ngallo nga Iurea.
Ke paturu ngae Galili ngarume nga Ion pulingmalagangana ka pangamologa a kanna
e ta pangamagoe.
38 Iau ka rorolea pangamologa re te Iesus e ngae Nasaret inae Nutu paponue kae
Kannu E Tupu ba gingginga. Bae Nutu ke momo kala nge i, minmina na i ke taliu
ta iname ka kumangngana e pe. Ba ke papea ragau karolu ra Satan lau rea ka
ginggingngana.
39 “Ba mangng ka kele orume kinung rae Iesus kuma ki ngallo nga Ierusalem ba nga
maga pattoto rae Iurame ka matamangng kanname. Na ri keke katupite nga maiskovu
na ke mate,
40 avae Nutu ke pasigipage nga mateng ka kae a mologi na ke pakela mangng kia.
41 Ragau karolu ke sane ke kele, ava mangng ra mangng ra ragau rae Nutu toro
mangnga ta kelange kumangngana ka matamangng kanname, mangng ka kele. Ba
mangng ka kani ba ka inu kala nge i ngarume nga sigingpagangana nga mateng.
42 Nae Iesus ke bapaga mangng ta pulingmalagange pangamologa e te i ta ragau ba
ta turunglomatana roma, ka i a agau orae Nutu pulia ta i kalingnanange reke momo
mauli ba reke mate.
43 Ba ragau reke toe Nutu kaona kinung re pala keke tuture Iesus roma, ragau kinung
ra loreapatokona te i keke la ravunge Nutu osungrurungana ka baingarea reke sosoali
ka gingginga e momo nga Iesus giana.”
44 Ka inae Pita pamolloga minmina tale nae Kannu E Tupu ke lele nga ri kinung reke
longlonge Pita pangamologangana.
45 Ba ra lopatokonakana ra ri ra Iura reke atukurumea Pita keke kallo inae Nutu ke
kelingia Kannu E Tupu nga ra nginngina ra sana ri ra Iura bole.
46 Ta ri keke longlongo rea ineke pamolloga ka kaling matantana. Ba keke rorolea
pangamologa re ta Nutu kumangngana onreke bollalau raumana.

Nae Pita ke role roma,

47 “Ka sana agau te nge bokale ra kokorai ta ri manereasa ravunge pangamagoe. Ri
keke rave Kannu E Tupu base ina ita ka rave mana.”
48 Minmina na i ke bapaga ta ri ngeke rave pangamagoe nga Iesus Karais giana. Na
ngarume na keke ballage Pita ta i momong kala nge ri ka kae palu.

11

Pita Ke Ture Kumangngana Ta Iura Re Ngae Ierusalem

1 Na aposelme kala nga ra lopatokonakana pattoto nga iname kinung ngae Iurea
keke longe ina ra sana ri ra Iura ke ngatakale pangamologa ae Nutu kanna.
2 Ka baina ka inae Pita loapatae tae Ierusalem, na ra lopatokonakana ra ri ra Iura
keke rolelage Pita raguna
3 roma, “Ko loa o momo kala nga ragau re sane ke tototaliue mirareame, ba ko kani
kala nge ri.”
4 Avae Pita ke paturu ta turungpota ka pallangana ka orume kinung reke lele roma:
5 “Iau ka mommo nga maga kunna e bollau ae Iopa, ba ka ina kavkava na iau ka
kele kelanga te. Ka kele oru a sinna ma malo e bollau eke kamopite nga siuname ka ri
tugulu beke toatatape lagape. Na oraeala ke atupisigi te iau.
6 Ka ina iau kelalu lakallo, na ka kele posi re nga mogalo laekia e ngape ra kaereame
ka ri tugulu, ba posi ra pinolo, ba kalipome, ba manu reke lolo nga tava.
7 Ngarume na ka longe kaling ine role pakau roma, ‘Pita, sigipaga, ngo balia kanga
te ba ngo kania.’
8 “Ava iau ka ale roma, ‘Ke sa Avolau! Ke parototokala ta mangng kaninge otte nga
oru nginngina. Ba iau ka sana pulia otte e parototokala ta mangng kaninge nga kaogu
ka kae te.’
9 “Na kaling ke pa nga tava ba ke role ka rolengana a lua roma, ‘Sano ngo
patomukukala ka ora Nutu palellepa'e tapu.’
10 Oru nginngina keke lele pa mologi, na ngarume na keke utupataea orume kinung
lakailu muni ta tava.
11 “Ka panna inaeala mana na pana mologi re ngae Sisaria eke ba rea te iau keke lele
nga bale a iau mommo ngia.
12 Nae Kannu E Tupu ke role kau roma, ‘Sano ngo malai ta loangakurume rea.’ Ba
ra kakai ka ri lima ba kena keke loakurume iau bole, na mangng kinung ka lu lakallo
ta bale ae Kornilius.
13 Na i ke turu paka mangng ka ine kele anggelo e lele nge i nga bale ka rolengana
kia roma, ‘Ngo ba tae Iopa na ngeke atu kae Saimon eke patoe kae Pita.
14 I ke la turunge pangamologa te one ta baina nga lomiaumatana ka pengamiaun-
gana. Nae Nutu ke la ravunglele one kala nga rakone memena kinung.’
15 “Na ka ina iau paturu ta pangamologa te ri, nae Kannu E Tupu ke lele nge ri. Ba
lelengana ka tongana kena mana ma ine lele nge ita nga orume pangaturungarea.
16 Na iau ka laukalipage orae Iesus Avolau role te pala roma: ‘Ion ke pamagoe ka me,
avae Nutu ke la pangamagoe miau kae Kannu E Tupu.’
17 Minmina na kelangaungana kae Nutu tungngana kae Kannu E Tupu ta ra sana
ri ra Iura ka tongana kena mana ma tungngana kia te ita ka ina ita lorapatokona te
Iesus Karais. Ba iau ka sana kau gingginga ta bongakale Nutu ngaroma i nge bai ta
kumangng ka otte.”
18 Na ka ineke longe ollaeala na keke malo, ba keke kalapage Nutu ka rolengarea
roma, “Ke kela basema Nutu ke papanau ka pamau ta ra sana ri ra Iura, ta baina ri
bole ngeke pulavalakale baingarea reke sosoali na ngeke rave mauling.”

Ra Lopatokonakana Reke Momo Ngae Antiok

19 Na ragau keke pamiralalia ra lopatokonakana ngarume nga Iurame balingpunu
ngareangana kae Stepan. Minmina na ri keke ka kalaoveka ba keke loa tae Ponisia,
bae Saipras, bae Antiok. Ba keke tuture pangamologa e te Iesus ta Iurame kasikerea.
20 Ava ra lopatokonakana palu re ngae Saipras bae Sairin keke loa tae Antiok, na
keke paturu ta turunge pangamologa e pe e te Iesus Avolau ta ragau ra sana ri ra Iura
reke pamologa ka kaling ae Girikme.
21 Bae Nutu ginggingngana ke momo kala nge ri. Minmina na ragau papatu keke
kampiliu, na keke lele ra lopatokonakana te Karais a i ae Avolau.
22 Ba ra lopatokonakana reke momo ngae Ierusalem keke longe pangamologa e ta
ollaeala, na keke ba'e Barnavas tae Antiok.
23 Ba ka ine lele ba ke kele inae Nutu kavitule ragau raumana, na i ka lonasereng ba
ke role kerea ta ri ngeke momogingging nga lopatokona a ri e te Iesus Avolau ka lorea
iname kinung.
24 Bae Barnavas ka i a agau e pe ore ponu kae Kannu E Tupu ba lopatokona, ba ragau
papatu keke lele ra lopatokonakana te Karais Avolau.
25 Ngarume nae Barnavas ke loa tae Tarasus ta silinge Sol.
26 Ba ka ine kalipa kia, na i ke loa kia tae Antiok. Minmina nae Barnavas riluae Sol
keke mommo kala nga ra lopatokonakana te Karais. Ba keke palomatantane ragau
papatu ka pesingmatana kena bavakena. Ba gia ae Kristen* oreke patoe barangalele
rae Iesus kanna kia ke lele kapunu ngae Antiok.
27 Ka kae nginngina na ragau reke toe Nutu kaona palu keke sopisigi ngae Ierusalem,
ba keke loa tae Antiok.
28 Na te e nge ri a giana nge Agavus ke maisi. Nae Kannu E Tupu ke pasigipage lona
ta i turungpota pala ka osangana e bollau ine nge sasa ta magame kinung nga mogalo
laekia e ngape. (Ba osangana laeala ke lele ka kaomannangana ka inae Kalaurius
kelapatali tae Rom.)
29 Na barangalele rae Iesus kanna ka kanrea pangamologa kena mana ta kenakena
nge ri nge rave lollokanna palu nge i kurumea kelangana ka oru nga kanna. Na nge
tungu rea ta kalaunge ra lopatokonakana pattoto reke momo nga Iurea.
30 Minmina na keke ravu kinunge lollokanna nga kanrea. Na keke tungu rea te
Barnavas riluae Sol ta baina ri ngeke loa ki ta re kapunu nga ra lopatokonakana
nangina.

12

Pita Lelengmalagangana Nga Pulangkala

1 Ka kae nginngina na agau ore ngae Rom e kelapatali ta inaeala a giana nge Eroto
ke laue ra lopatokonakana te Karais palu ta baina i baingasoali rea.
2 Ba i ke role ta te e nga baling nge balipune Ion teiteikia ae Iems ka naeva.
3 Ba ka inae Eroto kele Iurame loreaserengngana ka ollaeala, na i ke patavale
baingana tetoto e soali kala nga baingana laeala ine laue Pita bole. Ba ollaeala ke lele
ka kae re nga kaning e bollau reke pato rea ka Kaning E Bollau E Nga Berete A Sana
Kana Isi.
4 Ngarume ka inae Eroto laue Pita tapu, na i ke tunge ta galiaume ka ri tugulu re
nga baling ta ri kelangapatali te i ngallo nga pulangkala. Ba nga galiau kenakena
nginngina ka pana tugulu tugulu re nga baling keke momo. Nae Eroto ka lonavavai
roma, ngarume nga Paska, na i nge ravumalage Pita lagapotu nga pulangkala ta
pangamaisinge nga kalingnana nga ragau ragureame.
5 Minmina na ra balingkana keke kelapatantali te Pita ngallo nga pulangkala lona.
Ava ra loreapatokona te Karais keke kavkave Nutu raumana te Pita.

* **11:26:** Gia laekia ae “Kristen” ka mirana roma “agau orae Karais”.

6 Ka rigo pala ta Eroto loanga kae Pita ta kalingnana, nae Pita ke kenrarau ngaliua
nga pana lua re nga baling karea panna. Keke samapite ka oalo lua reke gingging
raumana, ba ra kurtalingling keke kelapatali gingging nga pulangkala kana savanau
kaoname.
7 Na ka pannasa mana na anggelo te ae Nutu ke lele, ba olamana te ka lamana ngallo
nga pulangkala bilingana orae Pita momo ngia. Na anggelo laeala ke pangoe Pita ka
tavalangpagangana kia nga liuna puna. Ba ke role kia roma, “Sigipaga bolvole!” Na
onreke samapite Pita kamana ganname keke marula ka pungapisigingarea.
8 Na anggelo laeala ke role kae Pita roma, “Ligopita one ba ngo samapite kesingsilagi
rae one.” Ba ka inae Pita kuma minmina tapu, na anggelo laeala ke role kia roma,
“Lulupita one ka lungapaga ae one e ngapotu, na ngo atu kurume iau.”
9 Minmina na anggelo laeala ke taoamuga kae Pita ta i lelengmalaga nga pulangkala.
Avae Pita ka sana lonamatana roma, oru ra i kelkela rea keke umma ta leleng ka
kaomannmannangana. I ke roma i e kelkele kelanga te mana.
10 Ri luae anggelo keke kavesia ra kurtalingling re kapunu, na keke tao eke kavesia
na nga lua bole. Ngarume na keke lele nga savanau kaona e gingging raumana ore
kelakale maga kunna e bollau. Na savanau kaona laeala ke pulapatali mana me i, na
keke lelemalaga. Ba ka ineke tao lagatauga isura nga pamau te tapu, na ka pannasa
mana na anggelo laeala ke ka'e Pita.
11 Na ka panna laeala mana nae Pita ka lonamatana ka ore lele. Na ke role ngallo
nge i muni roma, “Ikia na ka laumatana roma, ollaekia ka kaomannmannangana kia.
Nutu ke ba'e anggelo ae i ta ravunglele iau nga Eroto kamana ba nga orume kinung ra
ragau rae iau ra Iura ke bai ta kumangng ki ta baingasoali iau.”
12 Ka ina i lonamatana ka ollaeala minmina, na i ke loa ta bale ae Maria a i ae Ion
oreke patoe kae Mak naname. Ba ragau papatu keke katukala ngallo nga bale laeala,
ba keke kavkave Nutu.
13 Ka inae Pita piragragi nga biunga e ngapotu, na akumangngatulu te ora malaui a
giana nge Rota ke atu ta lonamatanangana ka piraging laeala.
14 Ba ka ine longopatokone Pita kalingngana, na i ka lonapogo ta pulangpatalinge
biunga ka serengngana. Ava ke piragaliu lakallo muni na ke turu roma, “Pita iao e
maisinsi apotu!”
15 Na keke ale roma, “Ko biririu!” Ava i ka kaonagina raumana roma, pangamologa
a kanna ka kaomanna kia. Minmina na keke role roma, “Ka i a anggelo ae i nanguni!”
16 Avae Pita ke piragragi tale ba ka ineke pulapatalia biunga, na keke kele ka kalinglo
ngareangana kia.
17 Minmina nae Pita ke parulu rea ka kamana, na ke panana rea ka Nutu
ravungmalagangana kia nga pulangkala. Ba ke role kerea roma, “Ngaka ture oru
nginngina te Iems kala nga ra lopatokonakana.” Ngarume na i ke ka rea, na ke loa
ta inte toto.
18 Ka sinro na ra balingkana reke kelapatali te Pita ine mommo nga pulangkala tale
ka loreatangtang ba keke matautau. Ba keke palibalaglaga rea roma, “Pita ke mom
aetai?”
19 Ba ka inae Eroto role ta ri siling te Pita nga iname, na ke sane ke kalipa
kia. Minmina nae Eroto ke role kerea ta ri atung ka ra kurtalingling, ta baina i
nge ballagapita rea ka orume. Nae Eroto ke bapage ragau ta ri ngeke sapune ra
kurtalingling nginngina.

Eroto Ke Mate

Ngarume nga ollaeala nae Eroto ke ka'e Iurea, na ke momo ka kae palu ngae Sisaria.
20 Bae Eroto ka iukia raumana ka re ngae Taia bae Sairon. Minmina na ragau palu
nge ri keke pulisivala kinung, na keke bai ta loanga ta ri pangamologa kala nge i. Ba
pala ta ri loanga, na keke kiue agau a giana nge Balastus ora i a barangalele te nga bale

a kelangpatali ta i kalaunga rea. Ngarume na keke loa te Eroto, ba keke ballage ta i nge
rongo ka iukiangana nge ri kurumea, maga kunna nga ri keke ravu karea kaning nga
mogalo ina rae kelangpatali.
21 Na ka kae ae Eroto pulia ta i pangamologa, na i ke lupage lungapaga ae i a
kelangpatali, ba ke tarapai nga tarang ae i e nga kelangpatali. Minmina na i ke role ka
pangamologangana ta ragau.
22 Na ri keke rereli ka rolengarea roma, “Ka sana agau pamolloga ikia. Ka i a nutu
te.”
23 Na ka pannasa mana na anggelo te ae Nutu ke tavala pisigia Eroto lagape. Na mue
reke sisina keke kania mirana na ke mate. Ollaeala ke lele nga ina i ke sane alapage
Nutu, ava ke bai ta ri ngeke alapage i muni.
24 Ava ragau papatu keke longlongo ba ka loreapatokona ta pangamologa ae Nutu
kanna.
25 Ba ka inae Barnavas riluae Sol ke rongo ka kumangngarea ngae Ierusalem tapu,
na keke rave Ion eke patoe kae Mak, ba keke ka'e Ierusalem na keke galiu tae Antiok.

13

Keke Ba'e Barnavas Riluae Sol

1 Na ragau reke toe Nutu kaona palu ba ra pangalomatanakana palu keke momo
kala nga ra lopatokonakana te Karais re ngae Antiok. Ba giareame roma: Barnavas,
bae Simeon eke patoe kae Saisainga, bae Lusius e ngae Sairin, bae Sol, bae Manean (a
i a lala ae Eroto a i a kelangpatali).
2 Na ka ineke kalapagpage Nutu ba keke kuriri ta kaning, nae Kannu E Tupu ke role
kerea roma, “Miau ngaka tore Barnavas riluae Sol ta ri kumangng ka kumangng a iau
pulia ta ri kumangnga kia.”
3 Ngarume ka ineke kave Nutu beke kuri ta kaning tapu, na keke ulopaia kamareame
nge ri. Na keke ba rea eke loa.

Barnavas Riluae Sol Keke Loa Tae Saipras

4 Nae Kannu E Tupu ke ba'e ri pana lua pisigi tae Selusia nga pelau kaona. Na
ngarume na keke tae nga mono te ba keke loa ta nuta a giana nge Saipras.
5 Ba ka ineke lele nga maga kunna e bollau a giana nge Salamis, na keke pulimalage
pangamologa ae Nutu kanna ngallo nga sinagog rae Iurame. Bae Ion eke patoe kae
Mak ke momo kala nge ri ta i kalaunga rea ka kumangng.
6 Keke pature taongarea nga nuta laeala bavana te, na keke tao bavakena eke lele
nga nuta bavana tetoto nga maga kunna e bollau a giana nge Papos. Na keke lele nga
Iura te ora i a masingkana a giana nge Bara-Iesus. I ke momo nga maga kunna laeala
e bollau ba ka i a poropet a goanga te.
7 Ba i ka kolingana nga agau e kelapatantali ta porovins laeala a giana nge Sergios
Paulus. Na ka kae te na kelangpatali laeala ora i a agau a kana ka lomatana e pe ke
ba ta Barnavas riluae Sol ta ri atung te i, ta baina i nge longe pangamologa ae Nutu
kanna.
8 Ava masingkana laeala a giana nge Bara-Iesus ora Girikme ke patoe kae Elimas ke
sanangkala rea. Ba i ke amva ta pangataopange kelangpatali ta baina i nga manenasa
lonapatokona te Iesus.
9 Minmina nae Sol oreke patoe kae Pol ke ponu kae Kannu E Tupu, na i ke kelananne
masingkana laeala ba ke role kia roma,
10 “Ka one ae Satan goe ae i. Ba ka one a agau e sanangalle oru reke pepe kinung!
Oru matantana re nga goanga ba patungtaonga keke ponu nge one. Ba one ko rorole
roma, pangamologa e te Nutu ora kaomannmannangana kia ka i a goanga.

11 Gialgiala nae Nutu ke la ulonge kamana nge one na matang kanname keke la
sunga, ba ko sono la kelange kae lamana ka kae palu."
Na ka pannasa mana na osuguna ke silaukale masingkana laeala matana kanname.
Na i ke kalisangsango ka silingpagangana ka agau te ta utunglalange ka kamana.
12 Ba ka ina kelangpatali kele ollaeala e lele, na i ka lonapatokona ka kalinglongana
ta pangalomatana e te Iesus Avolau.

Barnavas Riluae Pol Keke Pulimalage Pangamologa Ngae Antiok Ngallo Ngae Pisiria

13 Nae Pol kala nga balingana memena keke taepatae nga mono ngae Papos, na keke
loa eke so ngae Perga ngallo ngae Pampilia. Avae Ion Mak ke ka rea nga inaeala, na ke
galiu tae Ierusalem.
14 Na keke ka'e Perga ba keke lele nga maga kunna e bollau a giana nge Antiok ngallo
ngae Pisiria. Ba ka kae a Sabat na keke lu lakallo ta sinagog, ba keke tara kala nga
ragau.
15 Ngarume nga patongareangana ka pangamologa ina palu nga Bangapaga Rae
Moses Kanna ba nga Panga Rae ragau reke toe Nutu kaona Kanrea, na re kapunu
nga sinagog keke ba'e agau ka pangamologa te Pol riluae Barnavas roma, "Kolime,
ngaroma nga kanmiau pangamologa ta pangagingginge ragau, na ngaka role kerea
ki."
16 Minmina nae Pol ke meisi na ke parule ragau ka kamana, ba ke role roma, "Miau
ra Iura ba miau ra sana miau ra Iura raka kalapagpage Nutu, ngaka longo nasai!
17 Nutu a i ae Nutu orae ragau re ngae Israel ke tore sisiukita memena, ba i ke
papapatue ragau ka ineke mommo ngae Isip. Ngarume na i ke taoamuga kerea
lagapotu ngae Isip ka ginggingngana e bollau.
18 Ri keke longosasa raumana te Nutu ngallo nga ina a sana ragau ke momo ngia ka
pesingmatana ka ri base ma giaukaina lua, ava i ke sane ka rea.
19 Ba ngarume, ka ine kauue galiau ka ri lima ba lua ngae Kenan tapu, na i ke patare
ragau rae i ta baina ri kala nga sivurea memena re ngarume nga karea ka mogalo ina
nga ra nginngina. Oru nginngina kinung keke rave pesingmatana ka ri base ma 450.
20 "Ngarume nga oru nginngina nae Nutu ke tunge ra kalingnanakana te ri ta ke lele
nga kae rae Samuel a i a agau e toe Nutu kaona.
21 Ba ka ineke ballaga ta karea kelangpatali te, nae Nutu ke tunge Kis tuna ae Sol e nga
galiau ae Bensamin te ri. Nae Sol ke kelapatali te ri ka pesingmatana ka ri giaukaina
lua.
22 Ngarume, ka inae Nutu saupatali kae Sol tapu, na i ke pulia Revit ta i a kelangpatali
ae ri kanna. Bae Nutu ke bai ka rolengana e te Revit roma, 'Iau ka kele Revit a i
ae Iesi tuna. Ka i a agau ora iau materaumane, ba ka i a agau e la loanga kurumea
laumatenganame mannangana.'
23 "Na nge Revit sivuna memena, Nutu ke atu kae Iesus a i ae Aravulelekana ta re
ngae Israel kurumea patongkalangana te sisiukerea memena.
24 Ba pala ta Iesus pangaturunge kumangng a kanna, nae Ion ke pulimalage
pangamologa ta re ngae Israel ta ri ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali na ngeke
rave pangamagoe.
25 Ba ka inae Ion lele kokoro ta kumangng a kanna rongana na i ke rorole roma, 'Kaka
roma iau a tai? Ka sana iau a agau laeala aka momalla te i. Ke sa. Ava ngaka longo
nasai. Agau te ke la atung ngarume nge iau, ba ka sana iau a agau te mannangana ta
baina iau nga pole oalo nge nga kesingsilagi rae i.'
26 "Kolingau memena, miau ra Abaram sisivuna memena ba miau ra sana miau ra
Iura raka kalapagpage Nutu, Nutu ke ba ka pangamologa laekia e ta kumangngana e
nga ravunglelenge ragau te ita.

27 Ava ragau re ngae Ierusalem ba reke taoamugmuga kerea ke sane ke kelapatokone
Iesus roma, ka i ae Aravunglelekana ae Nutu ba'e. Ba ka ineke ba'e Iesus ta i mateng,
na keke kumkuma kurumea ragau reke toe Nutu kaona pangamologa nga kanrea re
pala ra ri ke patpato rea ka Sabatme kinung.
28 Ri ke sane ke kalipa ka otte e soali nge i ta ri pulinge nga mateng, ava keke ballage
Pilatus ta balinge na ke mate.
29 Ngarume nga kumangngarea ka oru nginngina kinung base Lau Ae Nutu Kanna
ine role te i, na keke paupisigia lagape nga maiskovu, ba keke pullue ka pakenongarea
kia ngallo nga o a i a lollo masina.
30 Avae Nutu ke pasigipage nga mateng.
31 Ba ka kae papatu na i ke lele nga ragau ra ri keke ke tatao kala nge i nga
kumangngana e paturu ngae Galili be lola tae Ierusalem. Ba sonrau na ra nginngina
reke kele ka matarea kanname keke tuture ta ragau rae ita re ngae Israel.
32-33 "Na mangng ka momo nakai ta turunge pangamologa e pe te miau roma: Oru
rae Nutu patokala ta i tunga rea te sisiukita memena, i ke kuma ki nge ita ra sivurea
memena ine pasigipage Iesus nga mateng. Bae Nutu ke role minmina ngallo nga
Baunga A Kalangapaga a lua ine rolea pangamologa e te Karais roma:
" 'Ka one a tugu;
sonrau na ka goe ae iau nge one.'
34 Nutu kumangngana ine pasigipage Iesus nga mateng ba sane nge mate muni ka ora
kaomannmannangana kia. Ba pangamologa ae Nutu kanna ke role minmina ine role
roma:
" 'Iau ka la kavingtulu one ka kavingtulu reke tupu ra iau patokala ki pala te sisiukone
ae Revit.'
35 Ba Baunga A Kalangpaga tetoto ke role minmina bole roma:
" 'One ko sano la ulonge Agau Ae One E Tupu ta i bonang.'
36 "Na ka inae Revit rongotapu ka Nutu lonangana re te i ore nga momongana nga
mogalo laekia e ngape, na i ke mate. Na keke talue kala nga sisiukia memena, ba
mirana ke bona.
37 Avae Iesus orae Nutu pasigipage nga mateng mirana ke sane bona.
38 "Minmina na kolingau memena, iau ka bai ta miau nga lomiaumatana roma, nga
Iesus matengana nga maiskovu miau kaka kele pamau e ta kangapatali nga kalingnana
ae Nutu.
39 Bangapaga ae Moses kanna ka sana kana gingginga ta kalaunga miau ta kange
kalingnana laeala e bollau, ava agau a lonapatokona te Iesus ke ka'e kalingnana tapu.
40 Minmina na miau ngaka ella miau masi nga baina oru ra ragau reke toe Nutu
kaona ke role tao pala sane ngeke lele nge miau ka ineke role roma:
41 " 'Miau ra kaningpekana kae Nutu, ngaka longo nasai! Ngaka mate nga kalinglo
ngamiaungana!
Iau ka role minmina kurumea, iau ka la kumangng ka kumangnga te nga kae ra
miau ka momo ngi nga mogalo e ngape,
ba nga ina agau te nge panane kumangng laeala te miau, na ka sana la
lomiaupatokona te.' "
42 Na ka inae Pol riluae Barnavas ke loa eke lelemalaga nga sinagog, na ragau keke
ballage ri pana lua ta ri kangagaliu ta baina ri ngeke turu pakerea ka oru nginngina
muni ka kae a Sabat tetoto.
43 Ngarume, ka ina ragau ke kapatalia katungkala nga sinagog tapu, na Iura papatu
kala nga ragau ra sana ri ra Iura aveke rave lopatokona orae Iurame keke tao kurumea
Pol riluae Barnavas. Minmina na ri pana lua keke pamologa te ri, ba keke paginggingi
rea ka rolengarea kerea ta ri ngeke maisi gingging nga lonana ae Nutu ka kaeme
kinung.

44 Ka kae a Sabat tetoto na kokoro ta ragau kinung re nga maga kunna laeala e bollau
keke ginu ta baina ri ngeke longe pangamologa ae Nutu kanna.
45 Ava ka inae Iurame ke kele maluame, na keke kelalele raumana ba keke sanangalle
Pol pangamologangana, ba keke rorolebainga kia.
46 Nae Pol riluae Barnavas ke sane ke matau rea. Minmina na keke ala rea roma:
"Nutu ke role ta mangng nga pulimalage pangamologa a kanna te miau ra Iura kapunu.
Ava miau kaka tangulelea ba kaka pakosining ka miau muni roma, ka miau ra ragau
re sane ke pepe ta ri ravunge mauling e nga momong passavele. Minmina na mangng
ka la loanga ta ra sana ri ra Iura.
47 Iau ka role minmina kurumea, bangapaga ae Nutu tunge te mangng ke role roma:
" 'Iau ka puli one ta one a olamana ta ragau ra sana ri ra Iura,
ta baina pangamologa e ta Nutu ravunglelengana ka ragau nge loa ta iname kinung
nga mogalo laekia e ngape.' "
48 Ka ina ragau ra sana ri ra Iura ke longe pangamologa laeala, na ri ka loreasereng
raumana ba keke alapage pangamologa ae Nutu kanna. Ba ragau kinung ra Nutu toro
rea ta ri ravunge mauling e momo passavele ka loreapatokona.
49 Na pangamologa e te Iesus ke sasa ta iname karolu nga inaeala.
50 Ava Iurame keke bupage re kapunu nga maga kunna laeala e bollau kala nga
ravale ra kilipukana reke kavkave Nutu ae Iurame. Minmina na keke bai ka ragau
ta ri ngeke pamiralalia Pol riluae Barnavas, ba keke taomalaga rea nga ine nge ri.
51 Ka bainae Pol riluae Barnavas keke tutulole magavusa nga kaereame ma
panaunga roma, bainga laeala a ri ke baia ke soali. Na keke loa tae Aikoniam.
52 Ba barangalele rae Iesus kanna keke ponu kae Kannu E Tupu ba serenga.

14

Keke Pulimalage Pangamologa Ta Re Ngae Aikoniam

1 Ngae Aikoniam nae Pol riluae Barnavas ke taolu kinung ta sinagog orae Iurame,
na pangamologangarea ke ravu masia ragau loreame. Minmina na papatu ra Iura ba
nanga sana ri ra Iura ka loreapatokona.
2 Avae Iura ra sana omorea ta ri longnga keke kantotolea ra sana ri ra Iura ta baina
nga siarealali kae Pol riluae Barnavas.
3 Na ri pana lua keke mommo nga inaeala ka panna e gavili, ba ri ke sane ke
matautaue ragau ka ineke pulimalaglage pangamologa ka Iesus Avolau ginggingngana.
Bae Avolau ke papota roma, pangamologangarea e ta lopengana ae i a i tungumane ka
kaomannmannangana kia ka ine kumkuma ka killa reke bollalau ba oru reke gingging
ka kamareame.
4 Ava ragau re nga maga kunna laeala e bollau keke kalipala rea. Na palu keke momo
ta Iurame ba palu keke momo ta aposelme.
5 Ngarume na ra sana ri ra Iura ba Iura palume kala nga reke taoamugmuga kerea
keke kalipakao ta ri baingasoalinge aposelme ba tamaling rea ka lollome.
6 Ava ka ina aposelme loreamatana ka ollaeala na keke ka ta maga kunna reke bollau
ae Listra bae Rereve ngallo nga porovins ae ngae Likonia.
7 Na keke umma ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Iesus Avolau nga inaeala.

Keke Pulimalage Pangamologa Ta Re Ngae Listra Bae Rereve

8 Na ngallo ngae Listra ka apanung te a kaena mate ora naname toapisigia ka kaena
matengana ba ke sene tatao.
9 Ba apanung laeala ke tattara ba ke longlonge Pol pangamologanganame. Minmina
na ka inae Pol kela tupu te i ba ke kele lopatokona ae i ta i penga,
10 na i ke kiu kaligi te i roma, "Ngo meisi ka kaengme!" Ka baina apanung laeala ke
tugutao ka maisingngana, ba ke paturu ta i taonga.

11 Na ka ina maluame ke kele ollaeala a Pol kuma kia, na keke paturu ta kiunga ka
kaling ae Lukaoniame roma, “Nutume keke atupisigi te ita ka sinrea ma ragau!”
12 Minmina na keke patoe Barnavas kae Sus ba keke patoe Pol kae Eremes ta Pol ke
taoamugmuga kerea ka pangamologa.
13 Na bale ore nga ragau kalangapagange nutu laeala ae ri a giana nge Sus ke momo
ngapotu nga maga kunna laeala e bollau. Ka baina piris orae Sus kanna ke loa ka
bulmakaume ba pailli lugureame ta maga kunna kana savanau kaona, ba i kala nga
maluame keke bai ta balinge posi nginngina ta baina ri alangpagange aposelme ki.
14 Ava ka inae Pol riluae Barnavas ra ri ra aposelme ke longe ineke bai ta kumangng
minmina, na keke pallamoe lungapaga nga ri ba keke piralu lakallo ta maluame. Na
keke reli ka rolengarea roma,
15 “Rapanung, manemiausa kumangng ka ollaekolong! Ka sana mangnga ra nutu. Ke
sa. Ka mangng ra ragau mana basa miau. Ba mangng ka pulimalaglage pangamologa
e pe e te Iesus Avolau, ta baina miau ngaka pulivalakale nutu ra sana maulingarea, na
ngaka kavkave Nutu e momo mauli. Ka i a Nutu e pulia maga ba tava ba pelau ba oru
kasaunsauna reke momo ngi.
16 Ka kae re pala na i ke sane bototalle ragau ra sana ri ra Iura ka ineke tatao ka
loreapogongana kia.
17 Ava i ke momo tale ba ke sane pakokoea i muni. I ke pakosininge lonana ae i ine
tungtunge kue e pa nga tava te miau ba kaning rae miau kurumea kae nga kaning
lelengareangana. Ba i ke paponue lomiaume ka serenga.”
18 Aposelme keke ture pangamologa nginngina te ri, ava maluame keke gingging
raumana tale ta ri balinge posime ta baina ri alangapaga rea ki.
19 Avae Iura palu reke pa ngae Antiok bae Aikoniam keke ute maluame ta ri
kesingkurume rea. Minmina na keke tamalia Pol ka lollome, ba keke utulale lagapotu
nga maga kunna e bollau. Na ri ka loreangana roma i e mate tapu.
20 Ava barangalele rae Iesus kanna keke meistaliue Pol, na i ke sigipaga ba ke galiu
muni ta maga kunna laeala e bollau. Na ka kae e ngarume na i kala nge Barnavas keke
loa tae Rereve.

Pol Riluae Barnavas Keke Galiu Tae Antiok Ngallo Ngae Siria

21 Nae Pol riluae Barnavas keke pulimalaglage pangamologa e pe e te Karais ngallo
nga maga kunna laeala e bollau. Minmina na ragau papatu keke lele ra barangalele
rae Karais kanna. Ngarume na keke galiu tae Listra, bae Aikoniam, bae Antiok.
22 Na keke umma ta pangagingginge barangalele rae Iesus kanna nga maga
nginngina, ba keke pasiangge loreame ta ri taonga nga lopatokona ae ri palimule. Ba
keke rorole kerea roma, “Ita ngaka taolu nga maenang papatu pala, ba ngarume na
ita kaka la loangalu ta Nutu kelangpatalingana.”
23 Keke role minmina ba ngallo nga ra lopatokonakana ginungarea kenakena Pol
riluae Barnavas keke pulia palu nge ri ta ri taongamuga kerea. Ba ngarume, ka ineke
kave Nutu ba keke kuri ta kaning tapu, na keke ulo rea nga Iesus Avolau ae ri a
loreapatokona te kamana.
24 Ngarume na keke taopale Pisiria, na keke lele nga porovins e ngae Pampilia.
25 Ba ka ineke pulimalage pangamologa ta re ngae Perga tapu, na keke loapisigi tae
Atalia.
26 Ba ngarume muni na keke tae nga mono, ba keke galiu tae Antiok. Ba Antiok ka i a
maga laeala ore pala nae Nutu lonana ae i pulia Pol riluae Barnavas ta ri pangaturunge
kumangng laeala ngia. Ba sonrau keke rongopatapu kia.
27 Ka ineke lele beke kiukinunge ra lopatokonakana te Karais, na keke paturu ta
turunge orume karolu ra Nutu kuma ki nge ri. Ba keke ture inae Nutu pulapatalia
biunga ta baina ragau ra sana ri ra Iura ngeke lu ta lopatokona e te Iesus.

28 Na keke momo ka panna e gavili nga inaeala kala nga ra lopatokonakana.

15

Aposelme Ba Reke Taoamugmuga Ka Ra Lopatokonakana Keke Katukala Ngae Ierusalem

1 Na ragau palu reke pa ngae Iurea beke atupisigi tae Antiok keke paturu ta panga-
lomatanange ra lopatokonakana roma, “Ngaroma miau sana ngaka rave totongtaliu
kurumea bangapaga ae Moses kanna, nae Nutu ale sane nge ravulele miau.”
2 Avae Pol riluae Barnavas ka sana siareakena ka pangamologa laeala. Ka baina
palingtete e bollau ke lele ngaliua nge ri ba ragau nginngina. Minmina na ra
lopatokonakana ka kanrea pangamologa kena mana ta Pol riluae Barnavas kala nga
ragau palu nge ri ngeke loapatae tae Ierusalem, ta baina ri ngeke loa ka palingtete
laeala puna ta aposelme ba reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana.
3 Ka baina re nga kavang keke ba rea, na keke taopale Ponisia bae Sameria. Ba keke
turu ta ragau re ngae maga nginngina ka ina ragau ra sana ri ra Iura ke kampiliu na
ka loreapatokona te Iesus. Ba pangamologa laeala ke paserengea ra lopatokonakana
raumana.
4 Ka ineke lele ngae Ierusalem, na ragau re nga ra lopatokonakana ginungarea ba
aposelme kala nga reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana keke tagukama kerea.
Nae Pol kala nga balingana memena keke turu te ri ka orume karolu ra Nutu kuma ki
nge ri.
5 Ava ra lopatokonakana palu nge ri onre nga ginunga a Parisiome keke meisi, na
keke role roma, “Ra sana ri ra Iura ngeke rave totongtaliu ba ngeke longo ta bangapaga
rae Moses kanna.”
6 Minmina na aposelme kala nga reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana keke
katukala kinung ta baina ri kelangalu ngallo nga palingtete laeala.
7 Ba ka ineke pamologa ka panna e gavili tapu, nae Pita ke meisi ba ke role
kerea roma, “Kolingau memena, miau ka lomiaumatana roma, ka kae nginngina re
nganige tapu nae Nutu ke puli iau ngaliua nge miau ta ra sana ri ra Iura ngeke longe
pangamologa e pe e te Iesus ka kaogu, na nga loreapatokona te.
8 Bae Nutu a lonamatana sigisigi ka ragau loreame ke pakosininge lonangatangngana
kerea ka ine tunge Kannu E Tupu te ri base ine tunge te ita.
9 I ke pakosining roma, ita bae ri kaka lele ra lopatokonakana nga gue kena mana
ine palellepa'e loreame kurumea loreapatokonangana te Iesus.
10 Minmina na ke meimia na kaka bai ta avange Nutu ka ina miau ka bai ta ulonge
maenang e nga loangakurumea bangapaga rae Moses kanna nga ra lopatokonakana?
Sisiukita memena ka sana likirea ba ita bole ka sana likira ta tolonge maenang laeala.
11 Ava lopatokona ae ita ke role roma, Nutu ravunglelengana kerea ka Iesus Avolau
lopengana ae i a i tungumane ka tongana kena mana ma ravunglelengana kita.”
12 Na ragau kinung reke momo nga ginunga laeala keke rulu mana ka ineke
longlonge Pol riluae Barnavas ineke tuture killa reke bollalau ba oru reke gingging
ra Nutu kuma ki nge ri ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura.
13 Ba ka ineke rongo ka pangamologangarea nae Iems ke role roma, “Kolingau
memena, ngaka longo nasai.
14 Saimon Pita ke turu pakita tapu ta inae Nutu paturu ta ravunge ragau rae i ngaliua
nga ra sana ri ra Iura.
15 Ba ragau reke toe Nutu kaona pangamologangarea keke pali ngata ta pangamologa
nginngina ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna ineke role roma:
16 “ ‘Ngarume nga oru nginngina na iau ka la kangagaliu,
ba nga kumamuni ka Revit kelangpatalingana ore pupu.

Iau nga kumamuni ka malolongana,
na nge meisgingging muni,
17 ta baina ragau pattoto nga iname karolu ngeke kalipa kae Avolau,
ba ragau kinung ra sana ri ra Iura ra iau kiu rea ta ri ra ragau rae iau.
18 Nutu a i ae Avolau ore palomatane ragau ka oru nginngina pala nganige tapu ke role
minmina.' "
19 Bae Iems ke role bole roma, "Minmina na nga kelangaungana ita sana ngaka palillia ragau ra sana ri ra Iura reke bai ta kamongpiliu te Nutu.
20 Ava ita ngaka pa'e lau te ta roleng kerea ta ri manereasa kaninge kaning reke parototokala ra ragau ke tungu rea ma ri ra tunga ta nutu ra goanga. Ba ita ngaka role kerea ta ri manereasa kenong kala nga avale a sana i a nareapengana ba apanung a sana i a nareatale. Ba ta ri manereasa kaninge posi te ora agau pule ganna ba manereasa kaninge savalu.
21 Ita ngaka role kerea minmina kurumea, ragau rae ita keke pulimalaglage bangapaga rae Moses kanna onreke rolea pangamologa ta oru nginngina pala nganige tapu nga magame kinung. Ba keke patpatoe bangapaga nginngina ngallo nga sinagogme ka Sabatme kinung."

Lau Eke Ba Kia Ta Ra Lopatokonakana Ra Sana Ri Ra Iura

22 Na aposelme ba reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana kala nga ragau karolu re nga ginunga ae ra lopatokonakana keke potopita ta ri pulinge ragau palu ngaliua nge ri, ta baina ri ngeke ba rea tae Antiok kala nge Pol bae Barnavas. Minmina na keke pulia pana lua nga reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana ra giareame nge Sailas bae Iuras a giana te muni nge Barasavas.
23 Ba keke loa ka lau laekia kala nge ri ore role roma:

Mangnga ra kolingamiau memena ba ra aposelme ba mangng re kapunu nga ra lopatokonakana ka ba ka lau laekia te miau ra lopatokonakana ra sana miau ra Iura raka momo ngae Antiok, bae Siria, bae Silisia.
Mangng ka ba ka loserengngana te miau.
24 Mangng ka longo roma, ragau palu re nge mangng ra mangng sana tunge potongome te ri keke bairaguso ka miau ka ineke pulia maenang nge miau ka pangamologangareame.
25 Minmina na mangng ka siamangngkena ta mangng bange ragau palu te miau kala nge Barnavas riluae Pol pana lua ra mangng mate rea raumana
26 ba ka onra ragau ke amva ta balingi rea ineke lolakurumea Avolau ae ita Iesus Karais.
27 Na mangng ka ba'e Iuras riluae Sailas ta baina ri ngeke role paka miau ta pangamologa kakai ka kaorea mannangana.
28 Kannu E Tupu bae mangng ka ngata ta mangng sana nga pulipaia maenang pattoto nge miau. Ava mangng ka bai ta roleng paka miau roma:
29 Miau manemiausa kaninge kaning onra ragau ke tungu rea ma ri ra tunga ta nutu ra goanga. Ba manemiausa kaninge savalu ba sana ngaka kania posi te ora agau pule ganna. Ba miau manemiausa kenong kala nga avale a sana i a namiaupengana ba apanung a sana i a nemiautale. Miau kaka la penga ngaroma miau sana ngaka baia bainga nginngina.
Iala mana.

30 Minmina na ragau ra ri ke ba rea keke loapisigi tae Antiok. Ba ka ineke kiukinunge re nga ginunga ae ra lopatokonakana tapu, na keke tunge lau laeala te ri.

31 Ba ka ina ri ke patoe, na ka loreasereng kurumea, lau laeala ke paginggingia lorea raumana.
32 Nae Iuras bae Sailas ka ri ra ragau rae Nutu kaona bole, ka baina ri keke potangga beke paginggingе ra lopatokonakana ka pangamologa ngareangana papatu.
33-34 Ngarume ka ineke momo ka kae palume nga inaeala tapu, na ra lopatokonakana keke ba rea ka loreapengana. Na keke galiu muni ta ra nginngina reke ba rea.
35 Avae Pol riluae Barnavas keke momo ngae Antiok ka kae palu, na ri kala nga ragau pattoto keke palomatantana beke pulimalaglage pangamologa orae Iesus Avolau kanna.

Pol Riluae Barnavas Keke Kalipala Rea

36 Ka kae te ngarume nae Pol ke role kae Barnavas roma, “Ita ngaka galiu, na ngaka kele ra lopatokonakana re nga magame kinung onra ita ka pulimalage pangamologa orae Iesus Avolau kanna ngi pala ta baina ita nga loramatana ka momongareangana.”
37 Nae Barnavas ke bai ta Ion oreke patoe kae Mak nga balingana kerea.
38 Avae Pol ke gingging ta ri sane ngeke rave Mak kurume rea, ta pala nae Mak ke ka rea ngae Pampilia ba ke sane loa ta kumangng kala nge ri.
39 Na palingtete e bollau ke lele ngaliua nge ri, ka baina keke kalipala rea. Minmina nae Barnavas ke rave Mak na ri pana lua keke loapisigi tae Saipras.
40 Avae Pol ke rave Sailas na ngarume nga ra lopatokonakana ulongareangana kerea nga lopengana ae Iesus Avolau a i tungumane, na keke kutapu.
41 Nae Pol ke taopale Siria bae Silisia, ba ke umma ta pangagingginge ra lopatokonakana te Karais.

16

Timoti Ke Pagiu Kala Nge Pol Riluae Sailas

1 Bae Pol ke loalu tae Rereve bae Listra bole. Na ngae Listra ka alopatokonakana te a giana nge Timoti ke momo. I ka naname nga avale te ora i a lopatokonakana ba ka i a Iura ava tamana ka i a Girik te.
2 Ba nga ra lopatokonakana re ngae Listra bae Aikoniam kelangareangana Timoti ka i a agau ore pe raumana.
3 Nae Pol ke matea ta Timoti nge loa kala nge i. Ka baina i ke loa kia na keke tototaliue ta Iurame karolu reke momo nga inaeala ka loreamatana roma, tamana ka i a Girik te.
4 Na ka ina ri ke taopalpale maga kunna reke bollau, na keke tuture bangapaga ramre pala ra aposelme ba reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana re ngae Ierusalem ke puli rea ta ra lopatokonakana ra sana ri ra Iura ta ri loangakurume rea.
5 Minmina na ragau kinung re nga ginunga ae ra lopatokonakana keke umma ta leleng gingging nga loreapatokonangana te Iesus Avolau. Ba ragau papatu keke umma ta ri leleng ra lopatokonakana ka kaeme kinung.

Pol Ke Kele Apanung E Ngae Masaronia Nga Kelanga Te

6 Na keke tao ngae Pirigia bae Galesia karea raunga kurumea, Kannu E Tupu ke parototokala rea ta ri manereasa pulingmalagange pangamologa ngae Esia.
7 Ba ka ineke lele ngae Maisia kana raunga, na keke amva ta loangalu tae Bitinia, avae Kannu E Iesus ke sane ngatakala rea.
8 Minmina na keke kavesia Maisia, na keke loapisigi tae Troas.
9 Na ka rigo nae Pol ke kele kelanga te, ba ngallo nga kelanga laeala i ke kele apanung te e ngae Masaronia ine meisinsi be tanialle ka rolengana roma, “Ngo atu nasai tae Masaronia, na ngo kalau mangng.”
10 Ka inae Pol kele kelanga laeala, na mangng ka kalitupe orume bolvole nga baina mangng nga loa tae Masaronia kurumea, mangng ka lomangngana roma, Nutu ke kiu mangng ta pulingmalagange pangamologa e pe ta ra nginngina.

Liria Ke Lele A I A Lopatokonakana Te Ngae Pilipai

11 Minmina na mangng ka ka'e Troas ka mono, na ka pira tupu tae Samotres. Ba nga
kae e ngarume na mangng ka loa tae Neapolis.
12 Na ngarume, na mangng ka ka'e inaeala ba mangng ka loa tae Pilipai a i a maga
kunna e bollau e kapunu nga ina ngae Masaronia, ba ka i a maga te ora Rom kela te.
Na mangng ka mommo nga maga kunna laeala ka kae palu.
13 Ka kae a Sabat na mangng ka loa lagapotu ta me bavana ore momo ngapotu
nga maga kunna kana savanau kaona, ta baina mangng kaling paka malle te ore nga
kavang ngia. Na mangng ka tara ba ka paturu ta pangamologa kala nga ravale reke
katukala nga inaeala.
14 Ba avale te ore nga maga kunna e bollau ae Taiataira a giana nge Liria ke longlonge
pangamologa. I ka kanna ka kumangng e nga banga ka lungapaga onra kunreame ke
bollau. Ba ka i agau a sana i a Iura ave kalapagpage Nutu. Nae Nutu ke kuma ngallo
nga lona ta i lonamatanangana ka Pol pangamologanganame.
15 Ba ka ineke pamagoea avale laeala kala nga ragau reke momo nga bale ae i tapu, na
i ke ba ta mangng loanga ta bale ae i ka rolengana ka mangng roma, "Sonrau na miau
kaka kelapatokona roma, ka iau a alopatokonakana te Iesus Avolau tapu. Minmina na
ngaka atu ba ngaka momo nga bale ae iau." Na kaonaginangana ke ravu mangng, ka
baina mangng ka loa ta momong nga bale ae i.

Pol Bae Sailas Momongareangana Nga Pulangkala

16 Ka kae te, ka ina mangng lola ta malle e nga kavang, na avale te a malaui ke lele
nge mangng. Avale laeala ka i a barangalele ora kannu e soali momo ngallo nge i be
kalaulaue ta turunge oru re sane ke lele tale. Ba ragau ra kanrea ka avale laeala keke
rarave lollokanna papatu ine tuture oru reke lele ngarumrume.
17 Na avale laeala ke tataotunanne Pol bae mangng, ba ke kikiu ka rolengana roma,
"Ra kokorai ka ri ra barangalele ae Nutu E Ngailu Raumana kanna. Ba ri keke tuturu
te miau ka pamau ora Nutu nge ravulele miau kia."
18 Ba avale laeala ke umma minmina ka kae papatu. Avae Pol ka omonasa. Minmina
na i ke kampiliukale ba ke role ka kannu laeala e soali roma, "Nge Iesus Karais giana
iau ka role kone, ngo lelemalaga patalia!" Na ka pannasa mana na kannu laeala e soali
ke ka'e.
19 Na ka ina ragau ra kanrea ka avale laeala ke kele pamau ae ri nga ravung
lollokanna ine rongo, na keke kampite Pol riluae Sailas. Ba keke utulala rea lakallo
ta malle e nga koling kaning ta baina ri ngeke pamaisi rea nga re kapunu raguream e.
20 Ba ka ineke loa kerea ta re nga kalingnana na keke role roma, "Ra kokorai ka ri ra
Iura reke pasiangge lopalillingana nga maga kunna laekia ae ita.
21 Keke palomatantane ragau ka bainga reke sosoali raumana ta ita ra Romme
loangakurume rea. Ta ngaroma ita ngaka ngatakale bainga nginngina ba ngaka
loakurume rea, na ita alaka longosasa ta bangapaga rae ita."
22 Minmina na maluame keke pagiu ta ri sanangkalange Pol riluae Sailas. Ba re nga
kalingnana keke role ta ri palamonge lungapaga nga ri pana lua ba sapingi rea.
23 Ba ngarume nga sapingpatoto ngareangana kerea, na keke tamalilu kerea ta
pulangkala. Na keke bapage akurtalingling e kapunu nga pulangkala ta i nge
momopita kerea gingging.
24 Na ka ina akurtalingling laeala longe pangamologa reke gingging onra ri ke role
kia ki, na i ke tamalilu kae Pol riluae Sailas lakallo ta pulangkala ine ngallo. Ba ke
sampite kaereame ngaliua nga bega ina lua reke gingging.
25 Ka rigo luana, nae Pol riluae Sailas keke kavkava beke bauvaue baunga re nga
kalangapagange Nutu. Ba ra pulangkala keke longnanna rea.

26 Ka pannasa mana, na oru giongana tane bollau ke lele, na mogalo nga pulangkala puna ke lulumataga kaligi. Ba ka panna laeala mana, na biungame kinung re nga pulangkala keke pulapatali, ba oalo reke gingging reke samapite ra pulangkala ki keke marula nga ragau karolu.
27 Na akurtalingling e kapunu ke kenrau ave ke lala kia. Na ke kele biunga re nga pulangkala ineke pulapatali tapu. Minmina na i ke utumalage naeva a kanna ta baina i balinge i muni kurumea, i ka lonangana roma, ra pulangkala keke kapatali tapu.
28 Avae Pol ke reli kaligi te i roma, "Manengsa balingi one ta mangng kinung rikai!"
29 Minmina na akurtalingling laeala ke kiu ta ri atung ka olamana, na ke piralu lakallo. Na i ke parovanu nga Pol riluae Sailas kaerea puna ka mataungana ba mammalungana.
30 Ba ka ine loa kerea lagapotu tapu na i ke ballaga roma, "Ravollalau, iau nga maimia ka baingau nga baina Nutu nge ravulele iau?"
31 Ka baina ri keke ale roma, "Nga longopatokona te Iesus Avolau, nae Nutu ale nge ravulele one, one kala nga ragau re nga balekaina ae one."
32 Na keke ture pangamologa e te Iesus Avolau te i kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae i.
33 Minmina na ka rigo laeala kana kae matana mana, na i ke mume bisoreame, na ngarume na keke pamagoea kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae i.
34 Na agau laeala ke ravu rea ta bale ae i. Ba i ke baia kaning te ri ka lonaserengngana raumana kurumea ina i kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae i ka loreapatokona te Nutu.
35 Na ka ina kae magolu, na re nga kalingnana keke ba'e ra kurtalingling ta pulangkala ka pangamologa roma, "Ngaka bamalage ra kokorong, na ngeke lao."
36 Na akurtalingling e kapunu nga pulangkala ke ture pangamologa nginngina te Pol roma, "Re nga kalingnana keke role ta mangng bangamalagange onemea Sailas. Minmina na ngaka loa ka lomiaumannmannangana."
37 Avae Pol ke role ka ra kurtalingling roma, "Pala ta ri saping mangng nga ragau ragurea, na ri ke sane ke loa ka mangng ta kalingnana kurumea bangapaga rae mangng ra Rom. Ba ngarume na keke tamalilu ka mangng lakallo ta pulangkala. Na gialgiala na keke bai ta bangamalaga mangng gome mana? Ke sa bavakena! Ri muni ngeke atu ka kaerea, na ngeke ravumalaga mangng."
38 Ka baina ra kurtalingling keke loa beke ture pangamologa nginngina ta re nga kalingnana. Na ka ina ri ke longo roma, Pol riluae Sailas ka ri ra Romme, na keke matau.
39 Minmina na keke loa ta baina ri ngeke rolemasi kerea. Ba ka ineke ravumalaga rea nga pulangkala tapu, na keke tanialle ri pana lua ta ri kange maga kunna laeala e bollau.
40 Ka inae Pol riluae Sailas ke lelemalaga nga pulangkala tapu, na keke loa ta bale ae Liria. Ba keke kele ra lopatokonakana nga inaeala. Na keke paginggingе lorea. Na ngarume na keke ka rea eke loa.

17

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Tesalonaika

1 Ka ineke taopale Ampipolis bae Apolonia tapu, na keke lele ngae Tesalonaika. Na ngae Tesalonaika Iurame ka karea sinagog te ke momo.
2-3 Ka bainae Pol ke loalu ta sinagog kurumea baingana ka kae re pala. Ba ka Sabat mologi na i ke pantete kala nga ragau ine umma ta panganana masi be turupotpote pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna reke tuture Karais miralalingana ba

sigingpagangana nga mateng. Ba i ke rorole kerea roma, “Iesus laekia ora iau tuture te miau ka i ae Karais.”
4 Minmina na kaona ke ute Iura palu kurumea, na keke pagiu kala nge Pol riluae Sailas. Ba ragau ra sana ri ra Iura papatu reke kalapagpage Nutu kala nga ravale palu ra ri re kapunu nga maga kunna e bollau keke bai minmina bole.
5 Avae Iurame keke kelalelea ragau matengareangana kae Pol riluae Sailas. Ka baina keke rave ragau palu ra baingareame ke soali nga malle nga koling kaning, na keke kiukinunge malua a iukana. Na keke bai ka kalingragina e bollau nga maga kunna laeala e bollau. Ba keke pira bolvole ta bale ae agau te a giana nge Ieson ta baina ri ngeke kali pakae Pol riluae Sailas, na ngeke atumalaga kerea ta maluame.
6 Ava ka ineke lele na ri ke sane ke kali pakae ri pana lua. Ka baina keke rapite Ieson ba ra lopatokonakana palu, na keke utulala rea ta re kapunu nga maga kunna laeala e bollau ka relingarea roma, “Ra kokorai keke baipage iu nga iname kinung, na sonrau keke atu te maga kunna ae ita e bollau.
7 Bae Ieson ke ngata ta ri momong nga bale ae i. Ri kinung keke longosasa ta bangapaga rae kelangpatali ae Sisa ineke role roma, ka kelangpatali tetoto a giana nge Iesus.”
8 Minmina na keke pasiangge lopalillingana e bollau ngaliua nga malua ba re kapunu reke longe pangamologa nginngina.
9 Ngarume, ka inae Ieson ba kolingana memena ra ri ra lopatokonakana ke tunge lollokanna e nga ravungmalaga rea ta re kapunu tapu, na keke ulo rea eke lao.

Pol Momongana Ngae Beria

10 Ka ina osuguna lele na ra lopatokonakana keke ba'e Pol riluae Sailas tae Beria. Ba ka ineke lele na keke loalu ta sinagog orae Iurame.
11 Na re nga inaeala ka ri ra ragau reke pe raumana nga ra nginngina re ngae Tesalonaika kurumea, ri keke ravumasia pangamologa e te Karais ka loreaserengngana. Keke kelapitpite Lau Ae Nutu Kanna ta baina ri nga loreamatana roma, Pol pangamologangana ka kaomannmannangana kia o ke sa.
12 Minmina nae Iura papatu ba ravale ra bolau palu onra ri ra Girikme kala nga rapanung onra ri ra Girik bole ka loreapatokona te Iesus.
13 Ava ka inae Iura re ngae Tesalonaika ke longe inae Pol pulimalage pangamologa ae Nutu kanna ngae Beria, na keke loa ta baina ri ngeke baipage iu ngaliua nga maluame nga inaeala bole.
14 Na ra lopatokonakana keke ba'e Pol bolvole ta pelau kaona, avae Sailas riluae Timoti keke momo ngae Beria.
15 Ba ragau reke loa kae Pol keke ulale ngae Atens. Na keke galiu tae Beria ka Pol pangamologangana ore role te Sailas bae Timoti ngeke loa te i bolvole ngarume nga ina kumangngarea nge rongo tapu.

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Atens

16 Na ka inae Pol momalle Sailas bae Timoti ngae Atens, na i ke kanimaia maenang e bollau ine kelkele nutu ra goanga papatu ra ragau ke kuma ki ka kamarea nga maga kunna laeala e bollau.
17 Minmina na i ke pamolloga ngallo nga sinagog kala nga Iurame ba ra sana ri ra Iura reke kalapagpage Nutu. Ba ka kaeme kinung na i ke pamolloga kala nga ragau reke momo nga malle nga koling kaning.
18 Ba ra pangalomatanakana palu onreke pato rea ka Epikurianme bae Stoikme keke pamolloga kala nge i bole. Na palu nge ri keke rorole roma, “Agau laekia ore patomane pangamologame ke bai ta roleng kita ka taru mannangana?” Ba palu nge ri keke rorole roma, “Ke kela base agau laekia ke tuture nutu rae ragau re nga ina pattoto.” Keke

role minmina kurumea Pol pulingmalagangana ka pangamologa e te Iesus ba ta ragau
sigingpagangarea nga mateng.
19 Minmina na keke rave Pol na keke loa kia ta re kapunu nga ginunga te eke patoe
kae Areopagus ka rolengarea kia roma, “Mangng ka bai ta longnge pangalomatana
laekia a pau ora one pulimalaglage.
20 Mangng ka longe oru nginngina sonrau pau, ka baina mangng ka bai ta
lomangngmatana roma, ka mirarea mina ngaetai.”
21 (Na re ngae Atens karolu ba re nga maga pattoto reke mommo nga maga kunna
laeala e bollau ka baingarea te roma, keke matea ta ginunga palimule ta baina ri
turunge ba longomanange pangamologa ora pau.)

22 Nae Pol ke meisi nga ginunga oreke patoe kae Areopagus na ke role roma, “Miau ra
panung re ngae Atens, iau ka kelapatokona miau ka baingamiau papatu re nga kavang.
23 Ka role minmina ta ka ina iau tatao ba kelkele oru ra miau ka kavkava tao, na iau
ka kela paka panga nga altara te ore role roma, ‘Altara laekia ka orae nutu te a mangng
sana lomangngmatana kia.’ Na iau ala la pulingmalagange pangamologa te miau e ta
Nutu laeala a miau ka kavkave ba ka patpatoe ka oru a miau sana lomiaumatana kia.

24 “Nutu ore koipage mogalo laekia e ngape kala nga orume kinung reke momo ngia
ka i ae Nutu ore kelapatantali ta tava ba mogalo. Minmina na i ke sane momo nga bale
ra ragau ke kuma ki ka kamareame.
25 Ba i ke sane moro ta otte ta i balinglage ragau ta ri kalaunge ka kamareame bole
kurumea, i muni ke tunge mauling ba matue ba orume kinung ta ragau karolu.
26 Nga apanung kena mana i ke kuma ka ragau re nga magame kinung ta baina ri
ngeke tara nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape. Ba i ke pulia kaeme ta ri
momongmauli ngi ba ke pulia maga ngae ri karea raunga.
27 Nutu ke kuma minmina ta baina ragau ngeke tange ba ngaroma ngeke
kansangsangoe na ngeke kalipa kia. Ava ita nga loramatana bole roma, Nutu ke sane
momo ngatauga nge ita kenakena,
28 kurumea momongara ba taongara ba maulingara ke lele nge i mana. Ba ollaeala ke
loakurumea ra pangakana palu rae miau muni pangamologangarea ineke role roma,
‘Ita bole ka ita ra goe rae i.’

29 “Ka ita ra goe rae Nutu, minmina na ita sana nga lorangana roma, Nutu ka
tongana kena ma otte ora ragau ke kuma kia ka gol, o siliva, o lollo kurumea legengpita
ngareangana ba loreamatanangana kia.
30 Ka kae re pala nae Nutu ke sane kala'e kamana ta alange ragau loreapogongana
kia. Ava sonrau na i ke rorole gingging ta ragau kinung pulingvalakalange baingarea
reke sosoali ba tungnge loreamatengana te i.
31 Ta Nutu ke pulia kae te tapu nga ina apanung ora i muni pulia ke la kalingnanange
ragau karolu re nga mogalo laekia e ngape ka kalingnana e tupu. I ke papanaue ragau
karolu roma, ollaeala ka kaomannmannangana kia ine pasigipage apanung laeala nga
mateng.”

32 Na ka ina ri ke longe pangamologa laeala ore ta sigingpaga nga mateng, na palu
nge ri keke paturu ta rolengpagalising kia. Ba palu muni keke role roma, “Mangng ka
matea ta one pangamologa ka ollaeala muni nga kae te ngarume.”
33 Ka bainae Pol ke lelemalaga nga ginunga laeala.
34 Na ragau palu nge ri keke pulisivala kala nge Pol, ba keke lele ra lopatokonakana
te Karais Avolau. Te ka giana nge Rionisius ora i a agau te e nga ginunga laeala eke
patoe kae Areopagus ba te ka i a avale a giana nge Ramaris. Ba ka ragau palu muni
reke lele ra lopatokonakana bole.

18

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Korin

1 Ngarume nga oru nginngina nae Pol ke ka'e Atens nae ke loa tae Korin.
2 Nga inaeala na i ke kalipa ka Iura te e ngae Pontus a giana nge Akuila. Ka i a agau te ore ka'e Itali pau kala nga napengana a giana nge Pirisila ka ina kelangpatali ore ngae Rom a giana nge Kolorius bamalage Iurame karolu lagapotu ngae Rom.
3 Minmina nae Pol ke loa ta kelange ri pana lua na ke momo kala nge ri. Ba ke umma kala nge ri kurumea, kumangng a kanrea e nga kumangng ka mannsalala matana te onreke kuma ki ka malo ka i a kumangng orae Pol rarave lollokanna kia bole.
4 Ba ka Sabatme kinung nae Pol ke amva ta utunge Iurame bae Girikme ka kaona ine pamolloga ngallo nga sinagog.
5 Ava ka inae Sailas riluae Timoti ke pa ngae Masaronia beke lele nge i, nae Pol ke ka'e kumangng laeala e nga kumangng ka mannsalalame. Na ke kumkuma ka kumangng e nga pulingmalagange pangamologa mana. Ba i ke turupotpote Iesus ta Iurame roma, ka i ae Karais.
6 Ava ka inae Iurame ke sanangkale pangamologangana beke rolebainga kia, na i ke lulupalolo ka lungapaga rae i ma killa ore nga pangakosininge baingarea e soali. Ba ke role kerea roma, “Soaling ngamiaungana ka la puna nge miau muni. Iau ala kuma ka kumangng a kanau nge miau tapu. Gialgiala ikia ba ngarume tale, na iau ala la loanga ta ra sana ri ra Iura.”
7 Ka bainae Pol ke ka rea, na ke loa ta momong nga bale orae apanung te a giana nge Titius Iastus. Ka i a agau e kalapagpage Nutu ba bale ae i ke momo kokoro ta sinagog.
8 Na agau e kapunu nga sinagog a giana nge Krispus kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae i ka loreapatokona te Iesus Avolau. Ba ka ina re ngae Korin ke longe Pol pangamologanganame, na papatu nge ri ka loreapatokona ba keke pamagoe rea.
9 Ka rigo te nae Iesus Avolau ke pamologa te Pol nga kelanga te, na ke role kia roma, “Ko sono ngo matau ava ngo pulimalaglage pangamologa. Ba ko sono ngo rulu
10 ta iau ka momo kala nge one. Ba agau te ke sane la taonga kia te one ta baina i baingasoaling one kurumea, ragau papatu nga maga kunna laekia e bollau ka ri ra ragau rae iau.”
11 Ka bainae Pol ke momo nga inaeala ka pesingmatana kena ba ka luana, ba ke palomatantane ragau ka pangamologa ae Nutu kanna.
12 Na ka inae Galio kelapatantali ta ine ngae Akaia, nae Iurame keke pulisivala rea ta sanangkalange Pol ba keke loa kia ta kalingnana. Na keke role roma,
13 “Apanung laekia ke unte ragau ka kaona ta baina ri ngeke kalapage Nutu ka bainga re sane ke loakurumea bangapagame.”
14 Ava pala ta Pol pangaturunge pangamologa a kanna, nae Galio ke role kae Iurame roma, “Miau ra Iura, ngaka longo nasai. Taroma miau taka rorole ta otte a agau laekia kuma kia ine longosa ka bangapagame o ine baia bainga e soali raumana, na iau ta longo te miau.
15 Ava miau kaka palitente ta pangamologame, ba giame, ba bangapaga rae miau ra Iura muni. Minmina na miau muni ngaka patupu rea. Iau ka sana la kalingnanange oru nginngina.”
16 Nae Galio ke role ka ragau ra kanna ta ri taonge ra nginngina lagapotu nga malle e nga kalingnana.
17 Ba ri kinung keke kampiliukale Sostenes a i a agau e kapunu nga sinagog, na keke paturu ta balinge ngamuga nga malle nga kalingnana. Avae Galio ke longpalikovauu kerea mana.

Pol Ke Galiu Tae Antiok

18 Nae Pol ke momo ka kae papatu ngae Korin. Ba ka ine momo ngae Senkria, na i
ke kavitote gilina ta i ke rongotapu ka patongkala ora i kuma kia kala nge Nutu pala.
Ngarume na i ke ka'e ra lopatokonakana nga inaeala, na ke tae nga mono kala nge
Pirisila bae Akuila ta baina ri ngeke loa tae Siria.
19 Ka ineke lele ngae Epesus nae Pol ke ka'e Pirisila riluae Akuila, na ke loalu ta
sinagog ba ke pamolloga kala nga Iurame.
20 Na keke ballage ta i momong kala nge ri ka panna te muni. Ava i ke sane ngata,
21 ba ke ka rea ka rolengana kerea roma, “Ngaroma Nutu nga lonangana na iau ka
la kangagaliu te miau.” Ka baina i ke tae nga mono na ke ka'e Epesus.
22 Na ka ine solele ngae Sisaria na i ke loapatae tae Ierusalem, ba ke tagukama ka ra
lopatokonakana te Karais nga ina. Na ngarume na i ke loapisigi tae Antiok ngallo ngae
Siria.
23 Ka ine momo ka kae palu nga Antiok tapu, nae Pol ke ka'e inaeala na ke taotaliu
ta maga re nga iname ngae Galesia bae Pirigia. Ba ke umma ta pangagingginge ra
lopatokonakana.

Iura A Giana Nge Apolos

24 Nae Iura te a giana nge Apolos ora naname toapisigia ngae Aleksanria ba ka
i a apanung te ora kaonakala masi ta pangamologa ke loa tae Epesus. Ka i a
alomatanakana te ora lonamatana masi ka pangamologa ae Nutu kanna.
25 Na apanung laeala ke longotape potong e ta lopatokona te Iesus. Minmina na lona
ke sigipa raumana, na i ke rorole ba ke palomatantane ragau ka pangamologangana
reke tupu ta oru rae Iesus kuma ki. Ava i ka lonamatana ka pangamagoe ae Ion mana.
26 Ba ke paturu ta roleng gingging ka pangamologanganame ngallo nga sinagog. Na
ka inae Pirisila bae Akuila ke longe pangamologangana, na keke ba ta i momong nga
bale ae ri. Ba keke panana masia ka lomatana palu re ta lopatokona te Nutu onra i
sana lonamatana ki tale.
27 Na ka inae Apolos bai ta loanga tae Akaia, na ra lopatokonakana keke kalaue.
Ba keke pa'e lau te ta ra lopatokonakana re ngae Akaia ta baina ri serengakalange
masi ine nge lele. Ngarume, ka ine lele tapu nge ri, na i ke kalaumasia reke lele ra
lopatokonakana kurumea Nutu tungnganamana ka lopengana ae i te ri.
28 Apolos ke kalaumasi rea ina pangamologangana ra karea ka gingginga ke
ulopisigia Iurame reke pantete kala nge i nga ragau raguream e. Ba i ke umma
ta pangakosining roma, Iesus ka i ae Karais ka kaomanna ka turungpotangana ka
pangamologa ae Nutu kanna.

19

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Epesus

1 Na ka inae Apolos mommo ngae Korin, nae Pol ke tao nga pamau ore taopale ina
re ngallo na ke lele ngae Epesus. Ba nga maga laeala i ke kalipa ka ra lopatokonakana
palu,
2 na ke ballaga rea roma, “Ka ina miau ka lomiaupatokona te Iesus, na kaka rave
Kannu E Tupu o ke sa?”
Na keke ale roma, “Ke sa. Mangng ka sana longo bavakena roma ka Kannu E Tupu
te.”
3 Ka bainae Pol ke ballaga rea roma, “Ava ka ina ri ke pamagoe miau, na ka
lomiaupatokona nga taru?”
Na keke ale roma, “Mangng ka lomangngpatokona ta oru rae Ion palomatane ragau
ki ine pamagoe rea.”
4 Minmina nae Pol ke role kerea roma, “Ion ke pamagoea reke ballage ta baina
ri ngeke pakosining roma, keke pulivalakale baingarea reke sosoali ba keke tunge

loreamatenganame te Nutu tapu. Bae Ion ke role kerea ta ri nga loreapatokona ta apanung laeala e la atung ngarume nge i. Apanung laeala ka i ae Iesus."
5 Na ka ina ra nginngina reke longlonge Pol pangamologangana ke longe pangamologa laeala, na keke rave pangamagoe kurumea loreapatokonangana te Iesus Avolau.
6 Ba ka inae Pol ulopaia kamaname nge ri tapu, nae Kannu E Tupu ke lele nge ri. Na keke paturu ta pangamologa ka kaling matantana. Bae Nutu ke pulimalaglage pangamologa a kanna ka kaoreame.
7 Ba ra nginngina kinung ka ri basema ragau ka ri tangulelu ba lua.

8 Nae Pol ke mommo nga inaeala ka inname ka ri mologi, ba ke umma ta loangalu ta sinagog. Na i ke pamolloga gingging palimule, ba ke amva ta utunge ragau ka kaona ta ri taongalu ta Nutu kelangpatalingana.
9 Ava palu nge ri ramarea ka lerea raumana, na ka sana omorea ta longa ta pangamologa e te Iesus. Ba nga ragau ragureame keke role ka pangamologa reke sosoali re ta lopatokona te Iesus Avolau. Ka bainae Pol ke ka rea. Na ke rave ra lopatokonakana kurumea. Ba i ke pamolloga te ri ka kae kenakena nga malle e nga pangalomatana orae Tairanus.
10 Na i ke palomatantana rea ka pesingmataname ka ri lua. Minmina na ragau karolu re ngae Esia ra ri ra Iura ba ra sana ri ra Iura bole keke longe pangamologa e te Iesus Avolau.
11 Bae Nutu ke umma ka oru reke gingging raumana ka Pol kamaname.
12 Minmina na ragau keke kalkali kae Pol ka malo iname ba angasipme. Na keke lola ki ta ra karea ka soaling ta baina soaling nge ri ngeke rongo ba kannu reke sosoali reke momo nge ri ngeke kapatali rea.

13 Nae Iura palu reke tatao kalaoveka beke taomalage kannu reke sosoali keke amva ta taongamalagange kannu reke sosoali nga ragau ka patongarea kae Iesus Avolau giana roma, "Mangng ka role kone nge Iesus orae Pol pulimalaglage giana. Ngo kapatalia agau laekia."
14 Ba pana lima ba lua ra ri ra koli ba tamarea ka i a agau te e kapunu nga piris rae Iurame a giana nge Sikiva keke kumkuma minmina.
15 Ava ka kae te na kannu te e soali ke ala rea roma, "Iau ka kelapatokone Iesus ba ka laumatana ka Pol kumangngana, ava ka miau ra taime rikorong?"
16 Na apanung laeala a kannu e soali momo nge i ke lalapita rea, ba ke name kerea. Minmina na lungapaga nga ri keke maraepalipu, na keke kamalaga nga bale ka ugakerea rerelingana ba ka savalukerea.

17 Na ragau karolu reke momo ngae Epesus ra ri ra Iura ba ra sana ri ra Iura bole keke longe ollaeala na keke matau raumana. Ba ragau keke kinpataetaea Iesus Avolau giana raumana.
18 Ba bole ragau papatu reke lele ra lopatokonakana te Karais keke atu, na keke turunanne beke turupotpote baingarea reke sosoali.
19 Ba ragau papatu ra ri ra koatali keke ravukinunge lau nga kanrea re nga koatali na keke raupita rea nga ragau karolu ragureame. Ngarume na keke sisikinunge lau nginngina ra kanrea kunreame, na kunrea ke lele base ma siliva iname ka ri 50,000.
20 Minmina na pangamologa e te Iesus Avolau ke lola kalaoka ba ke lele gingging raumana ngallo nga ragau ra loreapatokona te.

21 Ngarume nga oru nginngina lelengarea nae Pol ka lonangana ngallo nge i ta i taongapalange Masaronia bae Akaia, ba ngarume na nge loa tae Ierusalem. Na i ke role roma, "Ngarume nga momongau ngae Ierusalem, na iau ka la loanga ba momong kau ngae Rom bole."

22 Ba ka ine ba'e Timoti bae Erastus ra ri ra ra kalaungapagakana lua ra kanna tae
Masaronia tapu, na i ke momo ngae Esia ka kae palu tale.

Re Ngae Epesus Keke Bai Ka Kalingragina Ngallo Nga Maga Kunna E Bollau

23 Ka kae nginngina na ragau palu re ngae Epesus keke sanangkale Pol ine
pulimalaglage pangamologa e ta lopatokona te Iesus. Na keke bai ka kalingragina e
bollau.
24 Na ka apanung te a giana nge Remitrius ora kumangngkana ka orume ka siliva
ke momo. Ba apanung laeala ke kumkuma ka bale reke sisina orae nutu ae ri a bale
a giana nge Aretemis. Ba i kala nga ragau pattoto keke rarave lollokanna papatu ka
kumangng laeala.
25 Minmina na i ke kiukinunge ragau onra kanrea ka kumangnga base me i na ke role
kerea roma, “Rapanung, miau ka lomiaumatana tapu roma, ita kaka rarave lollokanna
e bollau ka kumangnga laekia a kanra.
26 Ba bole miau kaka kele agau laekia a giana nge Pol kumangngana tapu. Kaka longe
pangamologa ka ine unte ragau ka kaona, na ke pataope papatu re ngae Epesus. Ba
i ke kokoro ta ravunge iname karolu ngallo ngae Esia bole. I ke rorole roma, nutu ra
ragau ke kuma ki ka kamareame ka sana ri ra nutu mannangana.
27 Na ngaroma kumangngana nginngina ngeke lola tale, na ke sane la baingasoalinge
kumangng a kanra giana e pe mana. Ke sa. Tempel orae nutu e bollau ae ita a bale
ae Aretemis ale nge palikovauu nga ragau ragureame bole. Na malle a alangapaga
raumana orae avale a ragau kinung re ngae Esia ba re ngae iname kinung ke
kalapagpage ale nge soali bavakena.”
28 Ka ina ri ke longe pangamologa nginngina, na ka iukerea raumana ba keke paturu
ta reling ka rolengarea roma, “Aretemis e ngae Epesus ke bollau raumana!”
29 Na ra nginngina ba ragau papatu re nga maga kunna laeala e bollau keke bai
ka kalingragina e bollau raumana. Ba keke kampite Gaius riluae Aristarakus re ngae
Masaronia ra balingarea kae Pol, na keke pirakinung lakallo ta malle e bollau nga
katungkala.
30 Nae Pol ke bai ta loangalu ba maising ngamuga nga maluame, ava ra lopatokon-
akana ke sane ke ngatakale.
31 Ba bole, ravollalau palu nga porovins e ngae Esia ra ri ra Pol kolinganame keke ba
ka turung te i. Na keke tanialle ta i manenasa loangalu lakallo ta malle laeala e bollau
e nga katungkala.
32 Na ngallo nga malle laeala e bollau nga katungkala lopalilli e bollau raumana ke
momo. Ragau palu keke rereli tonto, ba palu ka kanrea ina patonto. Ba papatu nge ri
ka sana loreamatana bavakena ka katungkala ngareangana nga inaeala puna.
33 Nae Iurame keke botalale Aleksanrer lagamuga nga ragau, ba palu nga maluame
keke reli te i ka potongareangana kia. Minmina na i ke kalapataea kamana ta pan-
garulung rea ta baina i pangakosining rea ka pangamologangana roma, kalingragina
laeala ka sana puna nge Iurame.
34 Ava ka ina ri ke kelapatokone roma ka i a Iura te, na keke relikinung ka kaorea
maina kena pa papatu roma, “Aretemis e ngae Epesus ke bollau raumana!” Ba keke
bai minmina ka panna e gavili.
35 Ngarume na avolau te e nga maga kunna laeala e bollau ke parulu rea, na ke role
kerea roma, “Rapanung re ngae Epesus, ka sana agau te ora sana lonamatana roma,
maga kunna laekia ae Epesus ke ella ta tempel orae Aretemis a i e bollau raumana. Ba
ka sana agau te ora sana lonamatana roma, maga kunna laekia ke ella ta lollo a saena
ore pu nga tava.

36 Pangamologa nginngina ka kaomannmannangana ki ba agau te sane nge pato-
goanga kita ka ollaeala. Minmina na miau ngaka malo mana, ba sana ngaka bolvole
ta bainge otte.
37 Miau kaka atu ka rapanung kokorai nasai re sane ke gole otte nga tempelme, ba
ke sane ke rolebainga ka nutu ae ita a bale bole.
38 Na ngaroma Remitrius ba ra kanrea kumangng kena me i nga kanrea ka
pangamologa re ta agau te baingana, na kalingnana ba ra kalingnanakana keke momo
ta ri turungpotange bainga re sane ke patara masi rea.
39 Ba ngaroma nga kanimiau ka pangamologa palu muni, na ngaka patupu rea nga
katungkala te ore loakurumea bangapagame.
40 Iau ka role minmina kurumea, nga ollaekia e lele sonrau ita kaka kokoro ta
ravunge kalingragina alangana nga gavaman e ngae Rom. Kalingragina laekia ka sana
puna nga inte, ba ita sana la kanra pangamologa nga ine ngeke ballaga ita."
41 Ka ina avolau laeala role minmina tapu, na i ke bapalgaliu ka ragau eke lao.

20

Pol Ke Loa Tae Masaronia Bae Girik

1 Ngarume, ka ina kalingragina laeala ngae Epesus rongo tapu, nae Pol ke kiukinunge
ra lopatokonakana. Ba ka ine pagingginge lorea, na i ke ka rea ba ke kutapu tae
Masaronia.
2 Na i ke taopale ina nginngina ba ke umma ta pangagingginge ra lopatokonakana
loreame ka pangamologangana papatu, na ngarume na i ke lele ngae Girik.
3 Nae Pol ke mommo ngae Girik ka inname ka ri mologi. Ba ka ine bai ta taengapatae
nga mono te ta i loanga tae Siria, na i ke longe pangamologa ina Iurame ke potolulu
kana ta ri balinge. Minmina na i ke pulia lona ta i kangagaliu ka taongapalangana
ngae Masaronia.
4 Ba i ke tao kala nge Sopater e ngae Beria a i ae Pairus tuna; ba ke tao kala nge
Aristarakus bae Sekunras re ngae Tesalonaika; bae Gaius e ngae Rereve, bae Timoti;
kala nge Tikikus bae Tropimus re ngae Esia.
5 Ra nginngina keke tao pala nge iau ae Luk bae Pol, ba keke momalla mangng ngae
Troas.
6 Na ngarume, ka ina kae re ngae Kaning E Bollau E Nga Berete A Sana Kana Isi ke
rongo tapu, nae omua Pol ka tae nga mono te ngae Pilipai, na mangng ka kutapu. Ba
ka ina kae lima ke rongo tapu, na mangng ka lele nge ri ngae Troas. Na mangng ka
momo nga inaeala ka kaeme ka ri lima ba lua.

Pol Ke Pasigipage Iutikus Nga Mateng

7 Na ka kae e nga pannang, ka inae mangng katukala kinung ta kaning, nae Pol ke
pamolloga ta ragau. Na i ka lonangana ta i kanga rea ka kae e ngarume, ka baina
pangamologangana ke gavili raumana ta ka rigo luana.
8 Ba ka olamana papatu keke toto nga bale ine ngailu nga malle a mangng katukala
ngia.
9 Minmina na goe te a i a taulai a giana nge Iutikus ke tattarapai nga binrua. Na ka
inae Pol pamolloga ta kallu, nae Iutikus ke paturu ta matulang ta ke kenrau suru. Ba
ka ina kannuna marale, na i ke pupu nga bale bilingana e ngailu lagape ta mogalo. Na
ragau keke lolopage ka matengana.
10 Avae Pol ke sopisigi, na ke ballapite ka rolengana kerea roma, "Ka sana nga
lomiausoali ta i ke mauli."
11 Ngarume na i ke taogaliupatae ta bale bilingana e ngailu ba ke rave beret, na ke
kani. Ba ka ine pamolloga te pamolloga ta ka sinro na i ke ka rea.

12 Na keke loa ka goe laeala a taulai ka maulingngana ta bale ae i, ba ka
loreamannmanna raumana.

Pol Pangamologangana A Ronga Ta Reke Taoamugmuga Ka Ra Lopatokonakana Re Ngae Epesus

13 Nae mangng ka loa pala ba ka taepatae nga mono te, ta baina mangng kulungtapu
tae Asos a i a maga a mangng la ravunge Pol ngia. I ke role kamangng ta kumangng
minmina, ava i ka lonangana ta i taonga ngape nga mogalo.
14 Ka ine lele nge mangng tapu ngae Asos, na mangng ka pataea nga mono ba mangng
kinung ka loa tae Mitilini.
15 Ka kae tetoto, na mangng ka ka'e inaeala ka mono ba mangng ka manpalalau
ngae Kios. Ba ka kae tetoto, na mangng ka piratoto tae Samos; ba ka kae tetoto muni
na mangng ka lele ngae Miletus.
16 Nae Pol ke sane matea ta i loanga ba momong ngae Esia. Minmina na i ke pulia
lona tapu ta kavesinge Epesus ka mono. Ba i ke lola bolvole ta i ka lonangana ta leleng
ngae Ierusalem pala nga kae e ngae Pentekos.
17 Ka ine lele ngae Miletus, nae Pol ke ba ka pangamologa tae Epesus ta reke
taoamugmuga ka ra lopatokonakana nga inaeala ngeke atu te i.
18 Ba ka ineke lele nae Pol ke role kerea roma,
"Miau ka lomiaumatana tapu ka momongau ina iau momo kala nge miau. Ka kae e
kapunu a iau lele nga porovins e ngae Esia ba ka kaeme kinung ra iau momo kala nge
miau,
19 na iau ka sana kinpataetaea iau muni giau ina iau kumkuma ka kumangng ae Iesus
Avolau kanna ka mataukanna mena songana. Bae Iurame keke amva iau raumana ka
potongolu ngareangana kau.
20 Ka lomiaumatana roma, iau ka tunge pangamologame kinung onreke la kalaunga
miau, ba ka sana bolo ka inte bavakena. Ba ka sana matautaue ragau ina iau
palomatantana miau nga ragau ragurea ba ngallo nga bale ngae miau.
21 Iau ka role gingging ta Iurame ba ta ra sana ri ra Iura bole ta ri ngeke kamopiliu te
Nutu ba ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali, ba ta ri nga loreapatokona te Iesus
A Avolaukita.
22 "Sonrau nae iau ala la longa te Kannu E Tupu na nga loa tae Ierusalem. Ba ka sana
laumatana ka taru e la leleng nge iau na'ina.
23 Ava ka laumatana ka otte tapu. Kannu E Tupu ke tuturu te iau roma, ragau keke
la ulongo iau nga pulangkala, ba maenangme keke la leleng nge iau nga maga kunna
reke bollau kinung.
24 Ava iau sana la kamongpitange maulingau nga mogalo laekia e ngape ta iau ka
bai ta rongamasi ka pirang laekia a iau pirpira kia. Ba ka bai ta kumangngmasi ka
kumangng laekia orae Iesus Avolau tunge te iau ine role ta iau turunge pangamologa
e pe e ta Nutu ravunglelengana ka ragau ka lonana ae i.
25 "Ba sonrau nae iau ka laumatana tapu roma, miau ra iau tao ngaliua nge miau ta
pulingmalagange pangamologa e ta Nutu kelangpatalingana sana ka la kelange ragugu
muni.
26 Minmina na iau nga role pakamiau sonrau roma, ngaroma te e nge miau nge
sanrea, na i sane nge ulopaia kannuna matengana nge iau.
27 Ta iau ka tunge pangamologame kinung onreke rorolea pangamologa e ta oru rae
Nutu kuma ki ta ravunglelenge ragau. Ba iau ka sana bolo ka inte bavakena.
28 Ngaka ella te miau masi ba ngaka ella masi ta ra lopatokonakana rae Kannu E
Tupu tungu rea ta miau kelangpatali te ri. Ngaka ella masi ta re nga ginunga ae Nutu
onra i koli rea ka i muni totona. Ngaka ella masi te ri ma agau e ella masi ta sipsip rae
i.

29 Ka laumatana tapu roma ngarume nga loangau, na ragau ra baingarea ma gaune
onra saililikerea keke la atung ta ri momong ngaliua nge miau. Ba ri ke sane ke la
loreananange ra lopatokonakana ra ri ra sipsip rae Nutu.
30 Ba ragau palu re nge miau muni keke la leleng bole, na keke la rolenge
pangamologa nge nga taopang, ta baina ri taongamuga ka ra lopatokonakana kurume
rea.
31 Minmina na ngaka ella miau masi mannangana. Ngaka rolepage lomiaume ta ina
iau sana panna, ava ka potangga miau palimule ka matau kanna mena songana ka kae
ba ka rigo ka pesingmataname ka ri mologi.
32 "Iala nae iau ala nga ulo miau nga Nutu kamana. Ba pangamologa ore ta Nutu
tungnganamana ka lopengana ae i te miau ke la kelanga masi te miau. Pangamologa
laeala ka kana ka gingginga ta pangagingginge kannumiaume ta baina miau ravunge
oru rae Nutu la tungnga rea ta ragau ra i toro rea te i.
33 Iau ka sana kelalelea siliva o gol o lungapagame onra agau tetoto kanna.
34 Ba miau muni ka lomiaumatana kau roma, iau ka kumkuma ka kamaume ta
ravunge oru nga kanau ba oru nga ragau reke tatao kala nge iau kanrea.
35 Ka kumangngaume kinung iau ka papanau miau roma, miau ngaka kalaulaue
ragau ra sana liki rea ka kumangng matana laeala ora iau kuma kia ina iau omogu
raumana. Ba nga lomiaugaliu ta pangamologa rae Iesus Avolau kanna ine role roma,
'Kavingtulu e nga bainga ore nga tunga ke pe raumana nga kavingtulu e nga bainga
ore nga ravung.' "
36 Ka inae Pol role minmina tapu, na ri kinung keke parovanu ba keke kave Nutu.
37 Na ri kinung keke tantani ineke laupitpite Pol ka kamareame ba keke umma ta
tagungkama kia.
38 Ba pangamologangana ine role kerea pala roma, ri ke sane ke la kelange raguna
muni ke pamatea ragurea raumana. Ngarume na keke tao kala nge i ta ulonge nga
mono.

21

Pol Ke Loa Tae Ierusalem

1 Ngarume, ka inae mangng ka rea tapu, na mangng ka kutapu ka mono ba ka pira
tupu tae Kos. Me ngangaila na mangng ka loa tae Rores, ba ngarume na mangng ka
savele tae Patara.
2 Ngae Patara na mangng ka so nga mono, ba mangng ka kalipa ka mono tetoto ore
bai ta pirangtoto tae Ponisia. Ka baina mangng ka taepatae nga mono laeala, ba ka
kutapu.
3 Ka ina mangng pira ka panna te tapu, na mangng ka kele Saipras. Ava mangng ka
kavesia nuta laeala nga bava e ta kama a laeva ta loanga tae Siria. Ngarume na mangng
ka lele ngae Taia, ba ka so nga mono nga ina barangaleleme ke bai ta ulongmalagange
oru reke momo nga mono.
4 Ka ina mangng kalipa ka ra lopatokonakana re nga maga kunna laeala tapu, na
mangng ka momo kala nge ri ka kaeme ka ri lima ba kena. Ba ra lopatokonakana
nginngina keke rorole kae Pol inae Kannu E Tupu papanau rea ka maenang reke la
leleng nge i. Minmina na keke rorole gingging ta i sane nge loa tae Ierusalem.
5 Ava ka ina kae re nga momongamangng nga inaeala ke rongo tapu, na mangng
ka kutapu ka taongamangng. Na ra lopatokonakana ra panung kinung kala nga
nareapengana memena ba goe rae ri keke tatao kala nge mangng. Ka ina mangng
lelemalaga nga maga kunna laeala e bollau, na mangng ka parovanu ba ka kava nga
bai puna.
6 Ba ka ina mangng palipauu mangng tapu, na mangng ka taepatae nga mono, ava
ri keke galiu ta bale nga ri.

7 Minmina na mangng ka ka'e Taia na ka loa ba ka lele ngae Tolemes. Ba ka ina
mangng tagukama ka ra lopatokonakana re nga inaeala, na mangng ka momo kala
nge ri ka kae te.
8 Me ngangaila na mangng ka ka'e Tolemes ka mono, na ka lele ngae Sisaria. Ba
nga inaeala na mangng ka lu ta bale ae Pilip a i agau e pulimalage pangamologa e te
Karais, na mangng ka momo kala nge i. Bae Pilip ka i a agau te e nga Pana Lima Ba Lua
nginngina ra ra lopatokonakana re ngae Ierusalem ke puli rea ta ri kalaunge aposelme
ka kumangng.
9 Ba i ka nena ka goe tugulu ra bale re sane ke kamapita kama, ba ka ri ra ra bale
reke toe Nutu kaona.
10 Na ka ina mangng momo nga ina ka kae palu tapu, na agau te e toe Nutu kaona a
giana nge Agavus ke pa ngae Iurea ba ke so lagape tae Sisaria.
11 Ba ka ine atu te mangng, na ke i rave ligongpita ae Pol ba ke samapite i muni
kaename ba kamaname kia. Ba ke role roma, “Kannu E Tupu ke role minakai roma:
‘Iura re ngae Ierusalem keke la ligongpitange apanung a ligongpita ae i ikia minmina
mana. Na keke la tungnge ta ra sana ri ra Iura kamareame.’ ”
12 Ka ina mangng longe pangamologa laeala ae Agavus kanna, na mangng kala
nga ragau pattoto reke momo ka paturu ta taningkale Pol ta i manenasa loanga tae
Ierusalem.
13 Nae Pol ke ala mangng roma, “Ke meimia na miau kaka tantani baka baimagal-
imotmotu kau? Iau ka sana kalitupu iau ta ri ligongpita iau mana. Ka kalitupu iau ta
ri balingmate iau ngae Ierusalem kurumea kumangngaungana ka kumangng ae Iesus
Avolau kanna.”
14 Ba ka ina mangng sana gingging ta bongatotokale, na mangng ka malo mana ka
rolengamangng kia roma, “Mangng nga kava roma, orume ale ngeke lele kurumea
Iesus Avolau lonangana mana.”
15 Ngarume nga kae nginngina, na mangng ka kalitupe oru nga kanmangng ba ka
kutapu tae Ierusalem.
16 Na ra lopatokonakana palu re ngae Sisaria keke tao kala nge mangng bole, ba keke
loa kamangng ta momong nga bale ae Nason. Ka i a apanung te e ngae Saipras, ba i ka
lonapatokona te Iesus Avolau nganige tapu.

Pol Ke Lele Ngae Ierusalem

17 Ka ina mangng lele ngae Ierusalem, na ra lopatokonakana keke tagukama
kamangng ka loreaserengngana raumana.
18 Me ngangaila nae Pol ke loa kala nge mangng ta kelange Iems, ba reke taoamug-
muga ka ra lopatokonakana keke momo nangina bole.
19 Ka inae Pol tagukama kerea tapu, na i ke paturu ta turung ka pallangana ka orume
kinung rae Nutu kuma ki inae i ae Pol kumkuma ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura.
20 Na ka ina ri ke longe pangamologa nginngina, na keke paturu ta kalapagange Nutu.
Na keke role kae Pol roma, “Koli, one ka longomatana tapu roma, ka ragau papatu
raumana ra ri ra Iura ka loreapatokona te Iesus Avolau, ba ri kinung keke gingging
raumana ta loangakurumea bangapaga rae Nutu kanna.
21 Ava ragau palu keke turu one te ri roma, one ko palomatantane Iura reke momo
ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura ta ri manereasa loangakurumea bangapaga
rae Nutu tungu rea te Moses. Ba bole keke rorole roma, one ko palomatantane
Iura nginngina ta ri manereasa totongtaliunge goe rae ri, ba ta ri manereasa
loangakurumea bainga pattoto rae ita.
22 Na mangng ka la maingamia ta baina ri nga loreamatana roma, pangamologa
nginngina ra ri ke longo rea te one ke sane ke tupu? Ta ragau keke la longe ino atu tae
Ierusalem.

23 Minmina na ngo kuma kurumea turungamangng te one minakai: Ka pana tugulu
rikai nge ita onreke momalla ta kumangng kurumea patongkala ngareangana te Nutu.
24 Minmina na miau ngaka rave pana tugulu nginngina, na miau bae ri ngaka
palellepa'e miramiaume kurumea bangapaga ae ita. Ngarume na ngaka tunge
lollokanna ta pirisme ta baina pana tugulu ngeke kavitote gilirea kurumea bainga ae
ita. Ka ina miau ngaka kuma minmina na ragau karolu ala nga loreamatana roma,
oru ra ri ke longo rea te one ka sana kaomannmannangana ki. Ba nga momongang
one ko longlongo palimule ta bangapaga rae Nutu kanna bole.
25 Ava nga ragau ra sana ri ra Iura reke lele ra lopatokonakana, mangng ka pa'e
lau tapu ore turu ta potongpita laeala ae mangng ta ri manereasa kaninge kaning
reke parototokala onra ragau ke tungu rea ma ri ra tunga ta nutu ra goanga. Ba ta ri
manereasa kaninge savalu, ba posi te ora agau pule ganna. Ba ta ri manereasa kenong
kala nga avale a sana i a nareapengana ba apanung a sana i a nareatale."
26 Ka bainae Pol ke rave pana tugulu ba me ngangaila na i ke pature kumangng e
nga pangalellepa'e i bae ri mirareame kurumea bangapagame. Na ngarume na i ke lu
lakallo ta tempel ta baina i turunglomatana paka piris ka kae a pangalellepa la ronga
kia. Ba bole i ke bai ta turunglomatana paka piris ka kae a i la balinge posime ba
tungnge oru nga ri kenakena kanrea ma tungame te Nutu.

Iurame Keke Laue Pol Ngallo Nga Tempel

27 Ka ina kae nginngina ka ri lima ba lua ra Pol puli rea ta ri pangalellepa'e
mirareame ke kokoro ta ronga, na Iura palu re ngae Esia keke kele Pol ngallo nga
tempel. Ba keke paturu ta baingapagange iu ngaliua nga ragau. Minmina na ri keke
laue Pol
28 ka relingarea roma, "Ragau re ngae Israel, ngaka kalau mangng! Aekia ka i a
agau laeala ore palomatantane ragau kinung re nga magame kinung palimule ta ri
rolengbainga ka ragau rae ita ba bangapaga rae ita kala nga tempel laekia. Ba i ke sane
kuma minmina mana. Ke sa. I ke pamukune malle laekia e tupu ine atu ka Girikme
lakallo ta tempel bole."
29 Ri keke bai ka rolengarea minmina kurumea, pala na keke kele Girik te a giana
nge Tropimus e ngae Epesus kala nge Pol ngallo ngae Ierusalem. Minmina na ri ka
loreavavai roma, Pol ke loa kia lakallo ta tempel bole.
30 Na re nga iname kalaoka ngallo nga maga kunna laeala e bollau siarea ke sigipaga
raumana. Minmina na ri keke pira kinung, na keke rapite Pol ba keke utupallala kia
lagapotu nga tempel. Ba ka panna laeala mana na ra kurtalingling nga tempel keke
pulakale biunga re nga tempel.
31 Na ka ina ragau ke amva ta balingmatenge Pol, na turung te ke loa ta kelangpatali e
ngae Rom nga ra balingkana roma, ragau keke bavaia kalingragina e bollau nga iname
kinung ngallo ngae Ierusalem.
32 Minmina na i ke rave ra balingkana ba re kapunu nge ri palu bolvole, na ke pira
ta reke balvalia Pol. Ba ka ina ragau ke kele kelangpatali laeala kala nga ra balingkana
rae i, na keke rongo ta balinge Pol.
33 Na kelangpatali nga ra balingkana ke loa te Pol na ke laue. Ba ke role ta ra
balingkana samangpitange ka oalome ka ri lua reke gingging raumana. Na i ke paturu
ta balinglagange ragau te Pol roma, "Agau laekia ka i a tai, ba i ke baia taru?"
34 Ava palu re nga maluame keke rereli tonto, ba palu ka kanrea ina patonto. Ba
kelangpatali laeala ke sane kalipa ka otte te Pol kurumea, maluame relingareangana
maina ke bollau raumana. Minmina na i ke role ta ra balingkana ngeke loa kae Pol
lakallo ta bale ae ri.
35 Ava ka ineke loa ba ke lele nga taengapatae e loa lakailu ta bale ae ri, na i ke role
ta ra balingkana paunge Pol ta maluame iukereangana ke lele bollau raumana.

36 Ba maluame reke lola kurume rea keke rereli ka rolengarea e te Pol roma, “Ka sapipune!”

Pol Ke Pamologa Ta Maluame

37 Na ka ina ra balingkana ke kokoro ta ri ravunge Pol lakallo ta bale, nae Pol ke ballage kelangapatali nga ra balingkana roma, “Ke pe ta iau rolenge otte pakone?” Na kelangpatali ke ale ka magiongana roma, “Ka longomatana ka kaling ae Girik?
38 Iau ka roma, ka one a agau laeala e ngae Isip ore pala na i ke bai ka longasa e bollau ta gavaman, ba ke taoamuga ka ra balingpunu ragaukana ka ri 4,000 ta ina a sana ragau momo ngia.”
39 Avae Pol ke ale roma, “Ka iau a Iura te e nga maga kunna e bollau ae Tarasus nga porovins e ngae Silisia. Ka iau e nga maga kunna te a giana bollau raumana nga ragau. Ba iau ka ballaga ta one ngatangng ta iau pangamologa kala nga ragau.”
40 Ka ina kelangpatali ngata ta i pangamologa, nae Pol ke maisi nga taengapatae ba ke parule ragau ka kamana. Ba ka ineke rulu, nae Pol ke role te ri ka kaling ae Iburume roma:

22

1 “Kolingau memena ba ravollalau, ngaka longo te iau. Iau ka bai ta turungpota iau te miau ngana.”
2 Na ka ina ri ke longe ine pamologa te ri nga kaling ae Iburume, na keke rulu bavakena.
Minmina nae Pol ke role kerea roma:
3 “Ka iau ae Iura te. Nau ke toapisigi iau ngae Tarasus nga porovins e ngae Silisia, ava iau ka bollau nga maga kunna laekia e bollau ae Ierusalem. Ka inae Gamaliel potpoto iau, na iau ka rave lomatana re ta bangapagame kinung ra ita ravu rea nge sisiukita memena. Iau ka longo ta bangapaga nginngina ba ka kuma raumana ta loangakurumea Nutu base ina miau kinung ka kuma minmina mana sonrau.
4 Iau ka pamiralalia ra loreapatokona te Iesus, ba ka bai ka ragau ta ri balingpununge palu bole. Ba iau ka samapite ra nginngina palu, na ka loa kerea ta pulangkala. Ka kuma minmina ka ra panung ba ra bale bole.
5 Ba piris e kapunu kala nga re kapunu nga ravollalaukita memena ka loreamatana roma, iau ka role ka kaomanna. Ba bole ri keke pa'e lau onre nga turunglomatana ka kumangngau ta kolingarea memena re ngae Ramaskus. Minmina na iau ka rave lau nginngina, na ka kutapu ta baina iau nga atu ka ra lopatokonakana re nga inaeala bole nasai tae Ierusalem ta ri ravunge alangarea e soali.
6 “Ka ina iau tatao ava lele kokoro tae Ramaskus ka kae matana basema pula, na ka pannasa mana na olamana a lamana raumana ke killama nga tava ka taliungatotokalangana kau.
7 Minmina na iau ka pupisigi ta mogalo, na ka longe kaling te ine rorole kau roma, ‘Sol! Sol! Ke meimia o umma ta pangamiralali iau?’
8 “Na iau ka ballage roma, ‘Avolau, on aetai ikolong?’
“Ba i ke ala iau roma, ‘Ka iau ae Iesus e ngae Nasaret a one umma ta pangamiralali iau.’
9 Na balingau memena keke kele olamana, ava ri ka sana loreamatana ka kaling ore rorole te iau.
10 “Na iau ka ballage roma, ‘Avolau, iau nga maimia?’
“Ka bainae Iesus Avolau ke role kau roma, ‘Ngo sigipaga ba ngo loalu tae Ramaskus, na nangina nga inaeala one ko la longnge orume kinung ra iau puli rea tapu ta one kumangng ki.’

11 Minmina na balingau memena keke taoamuga kau ka rapita ngareangana ka
kamau lakallo tae Ramaskus kurumea, olamana lamanangana e bollau ke baia matau
kanname na keke su.
12 “Na nga maga kunna laeala e bollau apanung te a giana nge Ananaias ke momo.
I ka i a agau ora tarangana ke lolakurumea bangapaga rae Nutu kanna mannangana.
Ba ka i a agau ora Iura kinung reke momo nga inaeala ke kalapage roma, ka i a agau
a baingana pe.
13 I ke atu te iau na ke maisi nga bavau, ba ke role kau roma, ‘Kolingau ae Sol, ngo
kela muni!’ Na ka panna laeala mana, na iau ka kele Ananaias ka matau kanname.
14 “Na i ke role kau roma, ‘Nutu ora sisiukita memena ke kalapage ke puli one
ta longomatana ka oru ra i mate rea. Ba ke puli one ta one kelange Karais a i a
Abaingatupukana, ba ta one longnge pangamologame reke lelemalaga nga kaona.
15 I ke puli one minmina ta i ke bai ta one turungpota ta ragau kinung ka oru a one
kele bo longe.
16 Minmina na sano ngo momalle otte muni. Ava ngo sigipaga na ngeke pamagoe
one, bae Nutu nge osurure baingang reke sosoali ino ngo ballage.’
17 “Ngarume ka ina iau galiu tae Ierusalem ba ka kavkava ngallo nga tempel, na iau
ka kele kelanga te.
18 Ka kele Iesus Avolau ine rorole kau roma, ‘Ngo ka'e Ierusalem bolvole ta ragau re
nakai ke sane ke la loreapatokona ta pangamologangang e te iau.’
19 “Ava iau ae Pol ka ale roma, ‘Ke sa Avolau. Ri muni ka loreamatana roma, pala
na iau ka lola lakallo ta sinagogme, na ka laulaue ragau ra loreapatokona te one ba ka
balvali rea.
20 Ba bole, ri ka loreamatana roma, ka ina ragau ke tamalipune Stepan ore turupot-
pota one ta ragau, na iau ka maisi kala nge ri nga inaeala ka ngatangngkalangau ka
baingarea. Ba iau ka ella ta lungapaga re ngapotu ngae ragau nginngina reke balvalia.’
21 “Avae Iesus Avolau ke role kau roma, ‘Ngo loa! Ta iau ka la banga one ta ra sana
ri ra Iura reke momo nga ina re ngatauga.’ ”
22 Na ragau keke longlongo te Pol ta ke lele nga pangamologangana laeala e ta ra
sana ri ra Iura. Ava ka ine rolea ollaeala, na ri keke reli kaligi ka iukereangana kae
Pol roma, “Ngaka saupatali mangng ka agau laekolong! Sana ngaka ngatakale ta i
momongmauli!”
23 Ba ka ineke rereli, na keke bai'iu kalaoka ka bangalaingarea ka lungapaga nga ri
re ngapotu, ba keke tantamali ka magavusa lakailu.
24 Minmina na kelangpatali nga ra balingkana ke bapage ra balingkana ra kanna
ta ri ravunge Pol lakallo ta bale. Ba ke role ta ri sapinge ta baina i turungnanange
baingana e soali, nga baina kelangpatali nga lonamatana ka Iurame relingareangana
kia puna.
25 Ava ka ineke tagupampe Pol ka tagungpita ngareangana kia ka oalome, na i ke
ballage akurtalingling e maisi nangina roma, “Ka bangapaga te ore ngata ta miau
sapinge Rom te ora akalingnanakana sane role roma, i e baia bainga e soali tale ae?”
26 Na ka ina akurtalingling longe pangamologa laeala, na i ke loa ta kelangpatali nga
ra balingkana ba ke ballage roma, “Ko umma ka taru? Apanung laeala ka i a Rom te.”
27 Ka baina kelangpatali ke loa te Pol, na ke ballage roma, “On to role te iau. Ka on a
Rom te?”
Nae Pol ke ale roma, “Iii.”
28 Ba kelangpatali ke role kia muni roma, “Iau ka lele iau a Rom te ina iau kolia
momongau ka kuru e bollau.” Nae Pol ke ale roma, “Ava iau ka lele iau a Rom te ina
nau toapisigi iau.”

29 Minmina na ra balingkana reke momo ta sapinge Pol keke toatape bolvole. Ba
kelangpatali laeala ke matau bole ina i lonamatana roma, i ke longosa ta baingapaga
te e ngae Rom ine role ta ri tagungpitange Pol a i a Rom te ka oalo reke gingging.
30 Na kelangpatali laeala nga ra balingkana ke bai ta lonamatanangana tale ka
Iurame parongareangana kae Pol ka pangamologa puna. Minmina na me ngangaila
na i ke role ka ra kurtalingling ta ri rusunglagange oalo reke samapite Pol. Ba ke
role ta re kapunu nga pirisme kala nga re nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka
Iurame ngeke katungkala kinung. Ngarume na i ke loapisigi kae Pol, ba ke pamaisia
nga ragureame.

23

Pol Ke Maisi Ngamuga Nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame

1 Nae Pol ke kela tupu ta re nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame, na
ke role kerea roma, “Kolingau memena, nga kelangaungana iau ka lolakurumea Nutu
lonamatenganame ka baingaume kinung ta ke lele nga kae laekia e sonrau.”
2 Na ka inae Ananaias a i a piris e kapunu longe Pol pangamologangana laeala, na i
ke role ta reke maisi kokoro ta ri balinge Pol nga kaona.
3 Nae Pol ke role kia roma, “Nutu ke la baling one. Ka one a agoangakana
mannangana! Ko roma one o momo ta baina one kalingnanamasi iau kurumea
bangapaga rae Nutu kanna, ava ko sano longlongo ta bangapaga nginngina ino role
ta ri baling iau.”
4 Na reke maisi kokoro te Pol keke role kia roma, “Ko roma on aetai ikolong
mannangana ta one rolengbainga ka piris e kapunu ae Nutu?”
5 Ka bainae Pol ke ala rea roma, “Kolingau memena, iau ka sana laumatana roma, i
a piris e kapunu. Taroma iau ta laumatana na iau sana ta role minmina kurumea, Lau
Ae Nutu Kanna ke role roma:
‘Sano ngo patoe pangamologa e soali e ta agau e taoamugmuga ka ragau rae one.’ ”
6 Nae Pol ke kelapatokona rea roma, palu nge ri ka ri ra Sarusime, ba palu ka ri ra
Parisiome. Minmina na i ke paturu ta kiunga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga
Ka Iurame roma, “Kolingau memena, ka iau a Parisio te, ba Tamau memena ka ri ra
Parisiome. Mangng ra Parisiome ka kelkela gingging ta kae laeala ngarume nga inae
Nutu nge pasigipage reke mate nga mateng. Ba nga ollaeala mana iau ka momo nakai
sonrau ta ragau kalingnana iau!”
7 Ka ine role minmina, na re nga ginunga ra ri ra Parisiome ba ra ri ra Sarusime keke
paturu ta palingtete kala nge ri muni. Na ginunga laeala ke kalipala.
8 Ke kalipala kurumea, Sarusime keke role roma, Nutu sane la pangasigipagange
reke mate nga mateng. Ba keke role roma, ka sana anggelome ba ka sana kannu pattoto
bole. Avae Parisiome ka loreapatokona ta oru nginngina kinung.
9 Minmina na reling tane bollau ke lele. Ba ra pangalomatanakana nga bangapaga
palu ra ri ra Parisiome keke maisi, na keke paturu ta palingtete kaligi ka rolengarea
roma, “Mangng ka sana kalipa ka otte e soali nga apanung laekia. Ngaroma kannu te
o anggelo ke role te i, ka sana otte e soali nga inaeala.”
10 Ba ka ina kalingragina e bollau ke umma ta leleng, na kelangpatali nga ra
balingkana ke matau roma ra nginngina ngeke utupalmare kae Pol. Minmina na i ke
role ta ra balingkana songapisigi lagape ta malle nga pangamologa ta baina ri ngeke
ravupatali kae Pol nge ri ka kamarea gingging ngareangana kia, ba loa kia ta bale ae
ri.
11 Ba me ngangaila ka rigo nae Iesus Avolau ke maisi nga Pol bavana ba ke role kia
roma, “Sana nga longsoali ta one ko la turungpota iau ta ragau nga maga kunna e
bollau ae Rom base ino turupota iau nakai ngae Ierusalem.”

Iurame Keke Potolu Pol Kana

12 Ka sinro tetoto nae Iura palume keke potolu Pol kana. Na keke palipulisivala rea
kinung ka patongkala ngareangana ta ri sane ngeke kani ba sane ngeke inue otte ta
nge lele nga ina ri nge la ronga ka balingpunungarea kae Pol.
13 Ba ra nginngina reke potolulu ka ri base ma ragaume ka ri giaukaina lua.
14 Keke loa ta re kapunu nga pirisme ba Iurame ravollalaukerea memena, na keke
role kerea roma, “Mangng ka palipulisivala mangng kinung ka patongkala ngamangng
ta mangng sana nga kania otte ta nge lele nga ina mangng la ronga ka balingpunu
ngamangng kae Pol.
15 Na miau kala nga re nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame ngaka
rolegoanga mana ka pangamologa te ta kelangpatali nga ra balingkana roma, kaka
bai ta lomiaumatana masi ka oru rae Pol bai rea. Minmina na i ale nge atu kia nasai
te miau. Ava mangng ka kalitupe bavana ae kanmangng tapu ta balingpununge pala
ta lelengana nakai.”
16 Avae Pol liuna piau tuna ke longe pangamologa e ta Iura nginngina potongolun-
garea. Ka baina i ke loa be lu lakallo ta bale ae ra balingkana, ba ke turu pakae Pol.
17 Nae Pol ke kiue akurtalingling te te i ba ke role kia roma, “Ngo loa ka taulai laekia
ta kelangpatali ta i ke bai ta turung pakia ka otte.”
18 Ka baina akurtalingling laeala ke rave taulai laeala, na ke loa kia ta kelangpatali
nga ra balingkana.

Na ke role ka kelangpatali roma, “Pol a i a apulangkala te ke kiu iau te i. Na ke
ballaga iau ta atung ka taulai laekia te one ta i ke bai ta turung pakone ka otte.”
19 Minmina na kelangpatali nga ra balingkana ke kampite taulai laeala kamana na
ke loa kia balakala isura, ba agau te ke sane longe ine ballage roma, “Ko bai ta turung
pakau ka taru?”
20 Na taulai laeala ke ale roma, “Iurame keke palingatakala rea tapu ta ri ngeke
ballaga one ta atungpisigi kae Pol ta Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame
ngangaila. Ri keke la balinglaga one ka rolenggoangangarea roma, keke bai ta
loreamatana masi ka oru rae Pol kuma ki.
21 Ava ko sano ngo longo te ri ta ka ri pana giaukaina lua reke la kongalukale. Keke
palipulisivala rea kinung ka patongkala ngareangana ta ri sane ngeke kani ba sane
ngeke inu ta nge lele nga ina ri nge la ronga ka balingpunungarea kae Pol. Ba sonrau
keke kalitupe orume tapu, na keke momalla mana ta one ngatangngkalange balinglaga
nga kanrea te one.”
22 Ka baina kelangpatali nga ra balingkana ke bamalage taulai laeala ka potongana
kia roma, “Ko sano ngo role ta agau te roma one o turu te iau ka oru nginngina.”

Keke Ka Kae Pol Tae Sisaria

23 Ngarume na kelangpatali nga ra balingkana ke kiulue re kapunu nga ra bal-
ingkana lua, na ke role kerea roma, “Ngaka kalitupe ra balingkaname ka ri 200 reke
tatao ka kaereame ba ra balingkaname ka ri 70 reke pirpira ka osome. Ba bole ngaka
kalitupe ra balingkana ka giome ka ri 200 ta baina ri kinung ngeke kutapu tae Sisaria
ka kae matana lima ba tugulu sonrau ka rigo.
24 Nga ina miau ngaka kalitupe oru nginngina tapu, na ngaka tunge Pol kana oso
palu ta i taenga ngi ta baina ra balingkana nginngina ngeke ka kia te Gavana Piliks.”
25 Ba kelangpatali nga ra balingkana ke pa'e lau te Gavana Piliks ore role roma:

> 26 Iau ae Klorius Lisias ka pa'e lau laekia te one ae Gavana Piliks A Avolau.
> Iau ka ba ka loserengngana te one.

27 Iurame keke rapite apanung laekia a giana nge Pol ba ke kokoro ta ri
balingpununge. Ava iau kala nga ra balingkana ra kanau ka lele nge ri, na ka
ravulelepatali kia ta iau ka longe pangamologa ore role roma, ka i a Rom te.
28 Iau ka bai ta laumatana ka turungpaga ngareangana kia puna, ka baina iau ka
loapisigi kia ta Ginunga ae ri Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame.
29 Na iau ka kelapatokona roma, keke turupagpaga Pol kana ta balinglaga palu re
ta bangapaga rae Iurame ra ri ke palipatente tao ngaliua nge ri muni. Ava ri ke sane
ke turupagpaga kana ka otte e soali ta ri pulinge ta mateng o ta pulangkala.
30 Ba ka ina agau te turu pakau ka Iurame potongolu ngareangana ka apanung
laekia kana, na iau ka ba'e te one bolvole. Ba bole iau ka bapage reke turupagpaga
kana ta ri loanga te one ta baina ri ngeke ture turungpaga ngareangana puna ka
apanung laekia te one. Pangamologa a kanau iala mana.

31 Minmina na ra balingkana keke kuma kurumea kelangpatali ae ri pangamologa a
kanna, na keke rave Pol ba keke loa kia ka rigo laeala lagatauga tae Antipatris.
32 Me ngangaila na ra balingkana reke pirpira ka osome keke loa kae Pol, ba keke
taosavele tae Sisaria. Ava ra balingkana re sane ke pirpira ka osome keke galiu ta bale
ae ri ngae Ierusalem.
33 Ba ka ina reke pirpira ka osome ke lele ngae Sisaria tapu, na keke tunge lau a
kelangpatali nga ra balingkana kanna ta gavana, ba keke ule Pol nga kamana bole.
34 Na ka ina gavana kele lau laeala, na i ke ballage Pol ta turung pakia roma ka i e
ngae porovins e ngaetai. Ba ka ina i lonamatana roma Pol ka ore ngae Silisia,
35 na ke role kia roma, “Iau ka la longnge pangamologangang, ba nga kanana one
nga ina reke turupagpaga kang ngeke lele nakai.” Ngarume na i ke bapaga ta Pol nge
momo nga ra kurtalingling kamareame nga bale ora Eroto a i a kelangpatali ngae Rom
pala kuma kia.

24

Pol Ke Maisi Ngamuga Nge Gavana Piliks

1 Ngarume, ka ina kaeme ka ri lima ke rongo tapu, nae Ananaias a i a piris e
kapunu ke sopisigi tae Sisaria kala nga Iurame ravollalaukerea memena palu ba
alomatanakana ka bangapagame te a giana nge Tertulus. Ba keke ture turungpaga
ngareangana kae Pol kana ta gavana.
2 Na ka ineke kiulu kae Pol tapu, nae Tertulus ke pature pangamologangana te
Gavana Piliks ka rolengana kia roma: “Piliks One Avolau E Ngailu Raumana. Ko
kelapatantali masi raumana ta ragau, minmina na galiau tetoto ke sane atu ta baling
kala nge ri ka kae papatu. Ba longmatanangana e pe raumana ke kalalaue ragau rae
mangng ka oru papatu.
3 Mangng ka kelapatokone oru nginngina, ba ka lomangngpe kone ka orume kinung
ra one kuma ki nga iname kinung.
4 Ava iau ka sana omogu ta kamongpita one raumana, minmina na ka tanikala one
ta one nga longnana mangng. Na ngo longo te mangng ka panna isunte mana.
5 “Mangng ka kela paka apanung laekolong roma ka i a agau a bainga'iukana. Ke
bavaia kalingragina reke bollalau ngaliua nga Iurame karolu nga iname kinung. Ba
ka i a agau e taoamugmuga ka ragau ra loreapatokona ta agau te e ngae Nasaret.
6-7 Ba ke ava ta pangamukune tempel bole, na mangng ka kapite.
8 Na ngaroma one muni ngo ballage ta oru nginngina, na ka la longmatana roma,
oru ra mangng turupagpaga kana tao ka kaomannmannangana ki.”
9 Ba Iurame keke pulisivala rea kala nge i bole ka rolengareangana roma, oru ra i
role tao ka kaomannmannangana ki.

10 Ngarume, ka ina gavana bali ka kunna ta Pol pangamologa, nae Pol ke role kia
roma: “Iau ka laumatana roma, one ko umma ta kalingnanamasi ka ragau rae mangng
ka pesingmatana papatu tapu. Minmina na ka lausereng ta turungpota iau muni te
one.
11 Ngaroma one ngo ballage agau te, na ko la kaling pakia roma, momongaungana
ta kalangapage Nutu ngae Ierusalem ke sane rave kae papatu. Ke base ma kaeme ka
ri tangulelu ba mologi mana.
12 Ba ra kokorong ke sane ke kela iau nga tempel, o nga sinagogme, o nga malle tetoto
ngallo nga maga kunna laeala e bollau bole ina iau patente kala nga agau te, o ina iau
bavaia kalingragina.
13 Ba ri ka sana likirea ta pangapanaunge otte te one ore la turungpota roma, oru ra
ri ke turupagpaga kau ki ka kaomannmannangana ki.
14 Ava iau ka la roleng kone roma, iau ka kalapagpage Nutu ae sisiukamangng
memena kurumea lopatokona ae iau te Iesus. Ba ra kokorong ke patoe mangng ka
pati te. Ba bole iau ka laupatokona ta orume kinung reke lolakurumea bangapaga rae
Nutu kanna, ba orume kinung ra ragau reke toe Nutu kaona ke pa rea pala nga lau nga
kanrea.
15 Ba iau ka tongau kena ma ra kokorong ina iau kelkela gingging ta kae laeala
ngarume nga inae Nutu la pangasigingpagange reke mate ra baingareame ke tupu
ba ra baingareame ke sosoali bole nga mateng.
16 Minmina na iau ka kumkuma kaligi ka kaeme kinung ta baina iau sana nga baia
otte e soali nge Nutu raguna ba nga ragau ragurea bole.

17 “Na ka ina iau momo nga ina pattoto ka pesingmatana palume tapu, na ka galiu
tae Ierusalem ta baina tungnge lollokanna palu ta ra sillolo re ngaliua nga ragau rae
mangng. Ba ka loa ta tungnge oru palu ma tungame te Nutu.
18 Iau ka palellepa'e mirau tapu kurumea bangapaga rae mangng, ba ka kumkuma
ka ollaeala mana ina ri ke kali pakau ngallo nga tempel. Ka sana maluame kala nge
iau, ba iau ka sana bavaia kalingragina.
19 Avae Iura palume re ngae Esia ka ri ra ragau nginngina mana reke bai ka
kalingragina. Ngaroma ri nga kanrea pangamologa ta baingau palu, na ri muni ngeke
atu ta maising ngamuga nge one ta baina ri turungpaga kau.
20 O taroma ra kokorong reke momo ikia gialgiala teke kalipa ka baingau te e soali
ina iau maisi ngamuga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame, na ri muni
ngeke ture te one.
21 Ri ke sane ke la turunge oru papatu te one, ava pangamologa kena mana ore sane
soali mannangana a iau kiu kia kaligi ina iau maisinsi ngamuga nga ragurea. Iau ka kiu
roma, ‘Iau ka momo nakai sonrau ta ragau kalingnana iau nga ragumiaume kurumea
lopatokona ae iau ta Nutu pangasigipagangana ka reke mate nga mateng.’ ”

22 Avae Piliks, ora lonamatana masi ka oru re ta lopatokona laeala te Iesus a
Pol role te, ke rongo ka longngana ka pangamologa ka rolengana roma, “Iau ka la
kalingnanapita one nga inae Lisias a kelangpatali nga ra balingkana nge atupisigi.”
23 Ba ke bapage akurtalingling ta Pol nge momo nga kamana tale ava nge tao ka
lonangana isura. Ba ragau sane ngeke bokale kolingana memena ine ngeke lola ka
kana oru.
24 Ngarume ka kae palu, nae Piliks ke atu ka napengana a giana nge Rusila ora i a
Iura te. Na ke role ta ri atung kae Pol te i, ba ke longlongo te Pol ine rorole ta lopatokona
te Iesus Avolau.
25 Avae Piliks ka lonasoali ine longe Pol pangamologangana e ta bainga reke
tupu nge Nutu raguna, ba bainga e ta agau manenasa taongakurumemane mirana
lonamatenganame, ba ta kalingnana e bollau ngarume. Minmina na i ke parule Pol ka

rolengana kia roma, “Gialgiala na one ngo loa, ba ngaroma nga kau kae te ngarume, na nga kiu ta one atung.”
26 Ava i ka lonangana bole roma, Pol nge tunge lollokanna nga bivingtao te i. Ka baina i ke kikiulue Pol te i ka kae papatu, ba ke pamolloga kala nge i.
27 Ngarume, ka inae Pol momo nga pulangkala ka pesingmataname ka ri lua tapu, nae Porkius Pestus ke rave Gavana Piliks mallena. Avae Piliks ke ka'e Pol nga pulangkala, nga ina i ke bai ta pangaserenge Iurame.

25

Pol Ke Maisi Nga Gavana Pestus Raguna

1 Ngarume, ka inae Gavana Pestus momo nga porovins laeala ka kaeme ka ri mologi tapu, na i ke ka'e Sisaria ba ke loapatae tae Ierusalem.
2 Ba ngae Ierusalem re kapunu nga pirisme kala nga Iurame ravollalaukerea memena keke loa te i ka parongareangana kae Pol ka pangamologame.
3 Na keke umma ta balinglage Pestus kaligi ta i kalaunga rea ka atungngana kae Pol tae Ierusalem ta keke kalitupe orume tapu ta kongakalange ba balingsapununge ine nge tatao nga pamau.
4 Avae Pestus ke ala rea roma, “Pol iale momo nga akurtalingling kamana tale ngae Sisaria, ba isura mana na iau muni ala la loanga ta inaeala bole.
5 Minmina na ngaka pulia ragau palu reke taoamugmuga kamiau ta ri loangapisigi kala nge iau. Ba ngaroma apanung laeala ke baia bainga te e soali ka kaomanna, na ri ngeke turupaga kana ta ollaeala.”
6 Na ka inae Pestus rongo ka kaeme ka ri base ma lima ba lua o tangulelu ngae Ierusalem ngaliua nga Iurame, na i ke galiupisigi tae Sisaria. Ba me ngangaila, ngarume nga lelengana nangina, na i ke tara nga tarang ae i nga kalingnana, ba ke bapage ra balingkana ta ri atung kae Pol te i.
7 Na ka inae Pol lele, na Iura reke sopisigi ngae Ierusalem keke maistaliue, ba keke turupagpaga kana ka oru papatu reke sosoali raumana ra ri sana likirea ta ri turungpatokona rea.
8 Nae Pol ke turupote i muni ka rolengana kae Pestus roma, “Iau ka sana baia bainga te ore sanangkale bangapaga rae Iurame, o sanangkale tempel, o sanangkale Sisa a i a kelangpatali e ngae Rom.”
9 Avae Pestus ke bai ta pangaloserengkale Iurame. Minmina na i ke ale Pol ka balinglagangana kia roma, “Ko ngata ta one loangapatae tae Ierusalem ta baina one maising nga ragugu nga kalingnana nangina nga inaeala ba alange oru kokorai ra ri ke turupagpaga kang ki?”
10 Nae Pol ke ale roma, “Ke sa! Iau ka maisinsi ikia gialgiala nga Sisa kalingnana ae i ora likina ta kalingnanamasi iau. Iau ka sana baia otte e soali ta Iurame base ina one muni longomatana.
11 Ava taroma iau ta baia bainga te e soali ora kana ka alanga e nga mateng, na iau ala sana nga malai ta ri balingpunu iau. Ava ngaroma sana nga pangamologa te ora kaomanna kia nga oru nginngina ra ri ke turupagpaga kau ki, na ka sana nga agau te nge ulo iau ta kamareame. Iau ka ballaga ta one banga iau ta maising ngamuga nga Sisa raguna ngae Rom!”
12 Ka inae Pestus pamologakale reke tungtunge lomatana te i tapu, na ke ale Pol roma, “Ko ballaga ta iau banga one ta maising nga Sisa raguna. Minmina na alo la loanga te Sisa.”

Pestus Ke Ballage Agripa Kae Pol

13 Ngarume, ka ina kae palu ke rongo tapu, na kelangpatali a giana kae Agripa kala
nga liuna piau a giana kae Berenisi keke lele ngae Sisaria ta baina ri serengakalange
Gavana Pestus.
14 Ba pana lua nginngina ra liuna keke mommo ka kae papatu nangina. Minmina
nae Pestus ke panane Kelangpatali ae Agripa ka onre te Pol ka rolengana kia roma,
“Ka apanung te nakai a giana nge Pol orae Piliks ka'e nga pulangkala.
15 Ka ina iau loa tae Ierusalem, na Iurame piris rae ri re kapunu kala nga
ravollalaukerea memena keke atu te iau ka parongareangana ka apanung laekia ka
pangamologame. Ba keke ballaga ta iau ulonge nga kamareame ta baina ri ngeke tunge
alanga e soali te i.
16 “Avae iau ka ala rea roma, ka sana Romme baingarea minakong ta ulonge agau
te ta akurtalingling kamana pala ta maisingngana ngamuga nga reke turupagpaga
kana ragureame, ba pala ta i turungpotange i muni ka alangana ka turungpaga
ngareanganame kia.
17 Minmina na ka ineke atu nasai te iau, na iau ka sana baikini, ava ka kae tetoto
mana na iau ka tara nga tarang ae iau e nga kalingnana, ba ka role ta ngeke atu ka
apanung laeala te iau.
18 Na iau ka momalla ta reke turupagpaga kana turunge oru reke sosoali raumana
ra i bai rea. Ava ka ina ri ke meisi ta pangamologa, na ke sane ke ture oru nginngina.
Ke sa.
19 Keke tuturumane palingtete palu ngaliua nge ri bae i re ta lopatokona rae ri muni,
ba ta apanung te e mate a giana nge Iesus orae Pol role roma i e mauli.
20 Na iau ka sana laumatana ka pamau te ta kelangalu lakallo ta oru nginngina.
Minmina na iau ka ballage ta i ngatangng ta loangapatae tae Ierusalem, ta baina i
nge maisi nga ragugu nga kalingnana nangina.
21 Avae Pol ke sane ngata, ba ke ballaga gingging ta i momong nga ra kurtalingling
kamareame, ta baina ngarume na kelangpatali e kapunu nge kanane ngae Rom.
Minmina na iau ka bapaga ta i momong nga ra kurtalingling kamareame ta nge lele
nga ina iau nga ba'e te Sisa.”
22 Nae Agripa ke role kae Pestus roma, “Iau ka bai ta longnge apanung laeala
pangamologangana bole.”
Ka bainae Pestus ke ale roma, “Ko la longnge ngangaila.”

Pol Ke Maisi Nga Kelangpatali Agripa Raguna

23 Minmina na me ngangaila nae Agripa kala nge Berenisi keke atu ka ragau
pangakosiningarea ka alangapaga ngareangana ka ri pana lua. Ba keke lu lakallo ta
malle nga katungkala kala nga re kapunu nga ra balingkana ba re kapunu re nga maga
kunna laeala e bollau. Nae Pestus ke bapage ra balingkana ta ri atung kae Pol lakallo
te ri.
24 Bae Pestus ke role roma, “Kelangpatali Agripa bae miau kinung raka momo
nakai sonrau kala nge mangng, kaka kele apanung laekia ora Iura karolu nakai
ngae Sisaria ba ngae Ierusalem bole keke pulipangamologa nge iau te. Keke role ka
relingareangana kaligi ta i manenasa momongmauli.
25 Ava iau ka sana kalipa ka baingana te e soali ora kana ka alanga e nga mateng. Ba
ka ina i muni ballaga gingging ta kelangpatali e kapunu nge kanane ngae Rom, na iau
ka kanau pangamologa kena mana ta iau bange.
26 Ava ka sana kanau pangamologa te ta panga ta turunglomatana kia te avolaukau.
Minmina na iau ka atu kia ta i maising ngamuga nge miau kinung, ba ngamuga nge
one Kelangpatali Agripa, ta baina nga ina kelangalu laekia nge rongo tapu, na iau ala
nga kanau pangamologa ina palu ta iau panga rea.

27 Ta nga kelangaungana ke sane pe raumana ta bange apulangkala te ora iau sana
turupote baingana te e soali.”

26

1 Nae Agripa ke role kae Pol roma, “Mangng ka ngata ta one turungpota one muni.”
Ka bainae Pol ke bai ka kamana, na ke paturu ta turungpotange i muni roma,
2 “Kelangpatali Agripa, nga oru kokorong kinung ra Iura ke turupaga kau ki, iau ka
lausereng raumana ta turungpota iau muni te one sonrau.
3 Iau ka role minmina kurumea, one ka longomatana masi ka bainga ba palingtete
rae mangng ra Iura kinung. Minmina na iau ka tanikala one ta one manengsa
bolvoling ta iukone kau ino ngo longe pangamologa a kanau.
4 “Iurame karolu ka loreamatana ka momongaungana paturu ka ina iau a taulai nga
maga ae iau ba ngarume bole ina iau momo ngae Ierusalem.
5 Ri ka loreamatana kau nganige tapu. Minmina na ngaroma nga omorea, na ngeke
ture baingaume roma, pala na ka iau a Parisio te ore longolongo ta onra Parisio ra ri
ra Iura ra baingareame ke gingging raumana ke role tao.
6 Na sonrau na iau ka maisi ikia ta miau kalingnana iau ta ina iau ka laupatokona
te Nutu. Ba ka momalla ta i kumangng kurumea patongkala a i patokala kia te
sisiukamangng memena.
7 Galiau ka ri tangulelu ba lua rae mangng kinung ka momalla ta ravunge oru rae
Nutu role tao nga patongkala laeala. Ba ragau rae mangng ka loreavavai ta ollaeala
mana ineke kumkuma raumana ka kumangng ae Nutu kanna ka kae ba ka rigo bole.
Na iau ka role te one a kelangpatali roma, kurumea lopatokona laeala mana na Iurame
keke paro iau ka pangamologa.
8 Ke meimia na miau palu kaka baililli ta lomiaupatokona te Nutu roma i e
pasigipagpage reke mate?
9 “Pala na iau bole ka gingginga raumana ta kumangng ka oru matantana ta baina
iau sanangkalange Iesus e ngae Nasaret giana.
10 Ba iau ka kuma minmina mana ngae Ierusalem. Iau ka rave ngatangng nga Piris
re kapunu, na ka pullue ragau papatu rae Nutu reke tupu nga pulangkala. Ba iau ka
siaukena kala nge ri ineke ba rea ta ri mateng bole.
11 Ka kae papatu na iau ka loa ta sinagog karolu, na ka role ta ragau ngeke tunge
alanga e soali ta ra nginngina. Ba ka amva ta kaoguginangpita rea ta ri kaulingkale
lopatokona ae ri te Iesus. Ba nga ragugusoalingana kerea iau ka lola ta pangamiralali
rea nga maga kunna pattoto reke bollalau bole.

Pol Ke Turu Ine Kampiliue Ramana Na Ke Tunge Maulingana Te Iesus Karais

12 “Nga taongau matana laeala na iau ka lola tae Ramaskus kurumea piris re kapunu
ginggingngarea ba bangareangana kau.
13 Iau nga role te one a kelangpatali roma, ka ina iau tatao minmina nga pamau ka
kae luana, na iau ka kele olamana te ore pa nga tava. Ba olamana laeala lamanangana
ke bollau raumana nga kae nga tava lamanangana. Ke atupisigi na ke toataliutotokala
iau ba ragau ra mangng keke ka tatao.
14 Na mangng kinung ka pupupisigi ta mogalo, ba iau ka longe kaling te e role
kau ka kaling ae Iburume roma, ‘Sol, Sol, ko maimia o baisolali iau? Ko umma ta
pangamiralali one muni ma bulmakau ine tantamali ka kaena nga parongpela ae
tamana.’
15 “Na iau ka ballage roma, ‘Ka on a tai Avolau?’
“Nae Avolau ke ala iau roma, ‘Ka iau ae Iesus a one baisolali iau.

16 Ava ngo sigipaga na ngo maisi ka kaengme. Iau ka lele nge one ta puling one ta
one a barangalele ae iau. Ba ta one ngo turupote oru ra one kela rea nge iau sonrau,
ba oru ra iau la pangakosining one ki ngarume bole.
17 Iau ka la ravunglele one nga ragau rae one ra Iura ba nga ragau ra sana ri ra Iura
kamareame. Iau ka bava one te ri
18 nga baina ngo pulapatalia matarea kanname ba kamopiliu rea nga osuguna ta
olamana, ba nga Satan ginggingngana te Nutu, ta baina ri nga loreapatokona te iau.
Nae Nutu nge osurure baingarea reke sosoali, ba ngeke rave malle ngaliua nga ragau
rae Nutu toro rea.'

Pol Ke Ture Kumangngana

19 "Minmina nae Kelangpatali Agripa, iau ka sana longosa ta kelang laeala e pa nga
tava. Ke sa.
20 Iau ka pulimalaglage pangamologa pala ta re ngae Ramaskus. Ba ngarume na ka
pulimalaglage ta re ngae Ierusalem ba ta magame kinung ngae Iurea, ba ta ragau ra
sana ri ra Iura bole. Iau ka pulimalaglage pangamologa minakai roma: 'Miau ngaka
pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka kampiliu te Nutu. Ba ngaka bavaia
bainga reke pakosining roma, pulingvalakala laeala ae miau ka kaomannmannangana
kia.'
21 Nga kumangngau laeala mana nae Iurame keke boea kamarea te iau ka ina iau
momo ngallo nga tempel kana savanau, ba keke ava ta ri baling iau ta iau mateng.
22 Avae Nutu ke kalaulau iau ka kaeme ta ke lele nga kae laekia e sonrau, minmina
na iau ka meisi nakai ba ka turupota ta ravollalau ba ta ra sana ri ra bollau kinung. Ba
pangamologa laekia ae iau ka tongana kena mana base ina ragau reke toe Nutu kaona
bae Moses ke tuturu pala ta orume lelengareangana ngarume.
23 Keke role roma, Karais ke la kaningmainge miralali ba ka la i a agau e kapunu ta
sigingpaga nga mateng. Minmina na i ke la pulingmalagange olamana ta Iurame ba ta
ragau ra sana ri ra Iura bole."

24 Ka inae Pol kalauangge i muni ka pangamologangana minmina nae Pestus ke reli
roma, "Pol, ko baikanangnang! Longomatanangang e bollau ke baigaugau kone."

25 Nae Pol ke ale roma, "Pestus one avolau raumana, iau ka sana baigaugau.
Pangamologangau ke tupu ba ka kaomannmannangana kia.
26 Kelangpatali Agripa, iau ka sana matau ta pangamologa te one ta one ka
longomatana tapu ka oru nginngina, ba ka sana inte ko nga matang kanname. Ke
lele nga karakarangana mana.
27 Kelangpatali Agripa, one ka longopatokona ta ragau reke toe Nutu kaona
pangamologangarea ae? Iau ka laumatana roma, one ka longopatokona."

28 Avae Agripa ke ballage Pol roma, "Ko roma, one ka liking ta ngo palele iau ta iau
a alopatokonakana te Karais ka panna inaekia mana?"

29 Nae Pol ke ale roma, "Ke pe ta panna inaekia o ngarume tale. Ba ka sana kave Nutu
ta one kasikeng longopatokona. Iau ka bai ta ragau reke longlonge pangamologangau
kinung sonrau keke la leleng base me iau mana. Ka sana rorole ta oalo kokorai reke
samapite kamau ki. Ka rorole roma, ka bai ta ri leleng ra lopatokonakana te Karais."

30 Pol ke role minmina tapu nae Kelangpatali, bae Gavana, bae Berenisi, kala nga
ragau reke tara kala nge ri keke maisi.
31 Na ka ineke ka'e bale bilingana laeala na keke palirole kerea roma, "Apanung
laekia ke sane baia otte e soali ta ita balingmatenge o pulinge nga pulangkala."

32 Bae Agripa ke role kae Pestus roma, "Taroma apanung laekia sane te ballaga ta i
maising ngamuga nga Sisa raguna na i te lao."

27

Keke Ba'e Pol Tae Rom

1 Ka ineke pulia pangamologa tapu ta mangng taenga nga mono ta baina loanga tae
Itali, na keke ule Pol kala nga ra pulangkala pattoto ta abalingkana te a giana nge Iulius
kamana. Ka i a agau te e kapunu nga ra balingkana nga galiau inte e ngae Rom eke
patoe ka "Galiau Nga Baling Ae Sisa".
2 Minmina na mangng ka tae nga mono te e ngae Aramitium e bai ta loanga ta maga
reke momo nga pelau kaona nga porovins e ngae Esia. Na mangng ka kutapu ka mono.
Bae Aristarakus a i ae Masaronia te e ngae Tesalonaika ke momo kala nge mangng.
3 Me ngangaila na mangng ka lele ngae Sairon, bae Iulius ke bai ta kalaunge Pol. Ka
baina i ke ngata ta Pol loanga ta kelange kolingana memena ta baina ri tunga kana
orume.
4 Na mangng ka kutapu nga inaeala ba ka tao ka mono nga nuta e ngae Saipras siana
nga ina bovoleme keke sanangalla mangng.
5 Ba ka ina mangng ulutote pelau kokoro tae Silisia bae Pampilia tapu, na mangng
ka lele ngae Maira ngallo ngae Laisia.
6 Nga inaeala na balingkana ke kalipa ka mono e ngae Aleksanria e bai ta loanga tae
Itali, na i ke patae mangng ngia.
7 Na mono ke kutapu ava ke tao gomgome ka kae papatu, ba mangng ka baililli
raumana ta taonga kokoro nga maga kunna e bollau a giana nge Niras. Ba ka ina
sauu sanangkala mangng na mangng ka kampiliu, ba ka ka nga nuta ae Kiriti siana
nga bava e tae Salamone.
8 Minmina na mangng ka tatao kurumea pelau kaona ka kalinglili ngamangng, ba
ka lele nga inte eke patoe ka Olenglu E Pe ore momo kokoro ta maga kunna e bollau a
giana kae Lasea.
9 Na taongamangng ke rave kae papatu tapu, ba pelau soalingana ke lele bollau nga
ina kae eke patoe ka Kae E Ta Nutu Osungrurunge Bainga Re Soali ke rongo tapu.
Minmina nae Pol ke tunge pangamologa e gingging te ri roma,
10 "Ra kokorong, nga kelangaungana ka taongara laekia ke la soaling raumana, ba
mono kala nga oru nge ngallo ba ragau bole keke la saningrea."
11 Ava balingkana laeala e kelapatantali te mangng ke sane longo ta pangamologa ae
Pol kanna. Ke sa. I ke longo ta kaunga e nga mono ba mono tamana pangamologan-
garea.
12 Na olenglu laeala ka sana i a malle e pe ta mono momonglu ngia ka pelau
soalingana bavakena. Minmina na ragau papatu reke tao kala nge mangng nga mono
ka kanrea pangamologa kena ta mangng kulungtapu ba loanga ta momongkalange
pelau soalingana rongana ngae Piniks. Ka i a olengelu ngallo ngae Kiriti ora
taongalungana lua. Te ke momo ta bava e ta kama a laeva nga ina kae barelulu ngia,
ba te ke momo ta bava e ta kama e pe ora kae barelulu ngia.

Kaopupu Tane Bollau Ke Lele Nga Pelau

13 Na ka ina bovole e pe ore pa nga bava e ta kama a laeva ora kae barelulu ngia
ke paturu ta isonga, na ri ka loreangana roma, ri ngeke la pirangamasi nga taonga
kurumea pangamologa nga kanrea. Minmina na keke utupataea konanga e nga mono
ba bovole ke isoe mono kana malo, na mono ke tao kurumea pelau kaona e ngae Kiriti.
14 Ava ka panna sa na kaopupu tane bollau ore pa nga bava e ta kama e pe nga ina
kae barelulu ngia ke so ngae Kiriti.
15 Na kaopupu laeala ke baipalivai ka mono ba ke kalilli ta mono taongatupu.
Minmina na mangng ka ule mono ta kaopupu ta i nge isoe ka kaungana kia ka
lonangana.

16 Ba mangng ka kuma raumana ta samange manang e sina ta mono ka ina mono
pirpira kurumea nuta e sina a giana nge Kalaura siana.
17 Ka ina ragau ke utupataea manang laeala ta mono tapu, na keke taosi ka oalome
ngape nga mono siana ta mono bavana tetoto, na keke ligopite mono ki. Na keke matau
roma ri ngeke pira, na ngeke taepatae nga golo kokoro ta pelau kaona ngae Libia.
Minmina na keke toaraue mono kana malo, na pelau ke kalalalle mono ka lonangana.
18 Ava oru soalingana laeala ke tavalapalele ka mono kalaoveka, ka baina me
ngangaila, na keke paturu ta tamalingtutaonga ka oru reke momo nga mono.
19 Ba me ngangaila na ri keke rave oru palu re nga kumangng nga mono, na keke
tamalitugutao ki ka ri muni kamareame.
20 Na ka kae papatu mangng ka sana kele kae ba matame, ba sauu laeala ke
loa kaligligi raumana. Minmina na mangng ka lomangngana roma mangng ka la
saningrea mana.
21 Ngarume ka ina ragau ka sana karea kaning ka kae papatu, nae Pol ke maisi nga
ragureame ba ke role kerea roma, “Ra kokorong, taroma miau taka longo te iau ta ita
nga marerasa kange Kiriti, na miau taka kavesilelea oru soalingana laekia ba orume
sane teke sanrea.
22 Ava sonrau na iau ka pamologa gingging pakamiau ta miau sana nga lomiausoali
ta iau ka laumatana roma, ka sana te e nge miau nge sanrea; mono mana ke la soaling.
23 Ka rigo na anggelo ae Nutu a iau a agau ae i, ba ka i ae Nutu a iau kavkave, ke
maisi ngamuga nge iau
24 na i ke role kau roma, ‘Pol, sano ngo matau. Ko la maising ngamuga nga Sisa
raguna. Bae Nutu ka i a lonanakana, minmina na i nge tunge ra kokorong reke tao
kala nge one maulingareame te one. Na ka sana te e nge ri nge mate.’
25 Minmina na iau ae Pol ka role kamiau kokorong ra panung roma, sana ngaka
matau ta iau ka laupatokona te Nutu. Orume keke la leleng base ine role te iau.
26 Ava sauu laekia ke la tamalingpatae kita nga nuta te.”

Mono Soalingana

27 Na ka rigo luana ka kae a tangulelu ba tugulu ka ina sauu kalalalla mangng
kalaoveka nga Pelau Ae Meriterenian, na barangalele re nga mono ka loreangana
roma, mangng ra soso kokoro ta mogalo inte.
28 Minmina na keke toatape oalo ka otte e maena lakallo ta pelau lona, na
kelangareangana ka pelau ina i a mali ka i a mali bena ina a i a 37. Ngarume isura
na keke toatape oalo laeala muni na kelangareangana ka pelau ina i a mali ka i a mali
bena ina a i a 27.
29 Na keke matau roma, mono nge taepatae nga lollome. Minmina na keke toatape
konangame ka ri tugulu nga mono manna, ba keke kavkava ta kae leleng.
30 Ba barangalele re nga mono keke bai ta kange mono, na keke ulopisigia manang e
sina ta pelau ka goangarea roma, ri ke lola ta toangatape konangame nga mono raguna.
31 Avae Pol ke role ka e kapunu nga ra balingkana ba re nga baling roma, “Ngaroma
ra nginngina sane ngeke momo nga mono, na miau ka sana la penga.”
32 Ka baina ra balingkana keke litote oalo reke samapite manang e sina ta mono, na
pelau ke ka ka manang.
33 Na kokoro ta kae barengelu nae Pol ke role ta ri ngeke kani karea ka rolengana
kerea roma, “Kaka momalla ta ka kaeme ka ri tangulelu ba tugulu ba ka kae nginngina
kinung na miau ka sana ka kania otte.
34 Minmina na iau nga role gingging ta miau ngaka kani kamiau ta baina mirami-
aume ngeke gingging. Iau nga role kamiau roma, ka sana nga gilimiau bulvunna te
mana nge sanrea.”

35 Ka ine role minmina tapu, na i ke rave berete ba ke kalapage Nutu giana nga ri
kinung raguream e. Na ke regia berete laeala, ba i ke paturu ta kaninge.
36 Ba ka ine bai minmina na i ke paginggingia ri kinung lorea, minmina na kenakena
ke ravu kana kaning ba ke kania.
37 Ba mangng ra momo nga mono ka mangng ra ragau ka ri 276.
38 Ngarume, ka ina ri ke kani beke ponu tapu, na keke bai ta mono nge alaleng.
Minmina na keke tamalitugutao ka oru reke momo tale nga mono ta pelau lona.

Mono Magolungana

39 Ka ina kae kala rea na ri ke sane kelapatokone mogalo inaeala, ava keke kele pelau
kaona inte a i a baipuna. Na ri ka loreangana roma, ngaroma mono nge pira masi, na
ri keke la pirangapatae kia nga baipuna laeala.
40 Minmina na keke sa'vatote konangame karea oalo, na konangame keke marale ta
pelau lona. Ba ka panna laeala a ri ke bai minmina ka konangame, na keke pole oalo
reke samapite bega reke kaukaue mono ki. Ngarume na keke utupataea mono kana
malo e ngamuga, na bovole ke isoe mono lagamuga ta baipuna.
41 Ava mono siana ke lalapatae nga bai inte e momo ngape nga pelau, na ke bile.
Minmina na mono raguna ke bile na ke sane tao, ba manna ke magolu bavakena ka
ina pelau tavalapalgolu kia.
42 Na ra balingkana ka loreangana roma, ra pulangkala ngeke goelele na ngeke ka.
Minmina na ri keke bai ta balingi rea na ngeke mate.
43 Ava agau e kapunu nga ra balingkana ka sana omona ta Pol mateng, minmina na
i ke bototokale ra balingkana ta ri manereasa balinge ra pulangkala. Ba ke bapage
ragau ra loreamatana ta goenga ta ri tugungtao na goengalele pala ta pelau kaona.
44 Ba ke role ka ragau ra sana loreamatana ta goenga ta ri ngeke rapitakala rea ka
goengalelengarea ka oru reke magolu nga mono. Minmina na mangng kinung ka solele
masi nga pelau kaona.

28

Pol Momongana Ngae Malta

1 Ka ina mangng solele masi tapu, na mangng ka longo roma, nuta laeala keke patoe
kae Malta.
2 Ba re nga nuta laeala keke pemasi ka mangng. Keke patue sia, na keke ravu mangng
ta mallunga ta kue ke tugtugu ba kae ke marusu.
3 Ava ka inae Pol rave bega ligona te ba ke ulopaia nga sia, na mue a koatali
ore momolu nga begame ke kanimaia sia mammanangana, na ke ralamalaga, ba ke
ngelipita gingging nga Pol kamana.
4 Na ka ina re nga nuta ke kele mue ine kavikuli nga Pol kamana, na keke palirole
kerea roma, “Agau laekia ke balia agau te na ke mate nanguni. Ta i ke kapatalia pelau
baingasoalingana kia ava nutu a ita patoe kae Alang ke sane matea ta i nge momo
mauli.”
5 Avae Pol ke gulaepatali ka mue ta sia lona, ba mue ngelingana kia ke sana baia otte
e soali nge i.
6 Na re nga nuta laeala keke momalla ta Pol mirana lungnga, o ta i pungapisigi ba
mateng. Keke momokala beke ella ka panna e gavili, ava ri ke sane ke kele otte e soali
lelengana nge i. Ka baina keke kampiliue ramareame, na keke roma i a nutu te.
7 Na agau e kapunu nga nuta laeala a giana nge Puvilius ka kana mogalo ina palu
keke momo kokoro nga inaeala. Agau laeala ke ravu mangng ta bale ae i, na ke
kelamasi te mangng raumana ka kae mologi.
8 Nae Puvilius tamana ke soali na ke enno nga nia, ba ka kana ka soaling a mira
isongpangana ba sia lalingana e tao ka me ba toto. Ka bainae Pol ke lu ta bale ta

kelange agau laeala e soali ba ka ine kave Nutu tapu, na i ke ulopaia kamaname nge i ba ke papea mirana.
9 Ka ina ollaeala lele, na ra karea ka soaling pattoto re ngae nuta laeala keke lola ta Pol ta i pangapenge mirareame.
10 Ba keke alapaga mangng ka tungame bole. Ba ngarume ka ina mangng bai ta taenga nga mono, na keke tunge kamangng ka orume.

Pol Ke Loa E Lele Ngae Rom

11 Ngarume, ka ina inname ka ri mologi ke rongo tapu, na mangng ka kutapu ka mono te e ngae Aleksanria ore momalle binte rongana nga nuta laeala. Ba mono laeala ka kana ka kavingtulu nga raguna eke patoe kae Nutu Ra Bogeng.
12 Ka baina mangng ka loa a lele ngae Sirakius, na ka momo ka kae mologi nga inaeala.
13 Na mangng ka ka'e inaeala ka mono, na mangng ka lele ngae Regium. Ba me ngangaila, na bovole ore pa nga bava e ta kama a laeva nga ina kae barelulu ngia ke lele, na ke iso mangng ka kae lua. Minmina na mangng ka lele ngae Puteoli.
14 Ba mangng ka kalipa ka ra lopatokonakana palu nga maga kunna laeala e bollau. Na ri keke ballaga mangng ta momong kala nge ri ka kumangnga maina kena. Minmina na mangng ka lola ta leleng ngae Rom.
15 Ba ka ina ra lopatokonakana re ngae Rom ke longe ina mangng lola ta maga kunna e bollau ae ri, na keke tao ta kainga mangng nga malle e nga koling kaning a giana nge Apius ba nga bale e nga kenong a giana nge Bale Mologi Nga Kenong. Na ka inae Pol kele ra nginngina, na i ke kalapage Nutu ba ka lonamannmanna.
16 Ngarume ka ina mangng lele ngae Rom tapu, na reke pulakale Pol keke ngata ta i kasikena nge momo nga bale te ava a balingkana nge kelapatali te i.

Pol Ke Pulimalage Pangamologa Ngae Rom

17 Ka inae Pol momo ngae Rom ka kae mologi tapu, na i ke kiukinunge reke taoamugmuga kae Iurame. Ba ka ina ri ke katukala tapu, na i ke role kerea roma: “Kolingau memena, iau ka sana baia otte ta baingasoalinge ragau rae ita. Ba ka sana baisoalia sisiukita memena baingareame bole. Avae Iura re ngae Ierusalem keke laumana iau, na keke ulo iau ta re ngae Rom kamareame.
18 Ba ka ina ra nginngina re ngae Rom ke kanana iau, na ri ke sane ke kalipa ka otte e soali a iau kuma kia ta iau mateng, minmina na ri keke bai ta polanga iau.
19 Ava ka inae Iurame sana siareakena ka ollaeala, na iau ka role gingging ta iau nga maisi ngamuga nga Sisa raguna ngae Rom. Ava iau ka sana atu ka pangamologa ta paronge ragau rae iau kia. Ke sa.
20 Sonrau na iau ka ballaga ta kelanga miau ba pangamologa kala nge miau kurumea, iau ka bai ta turungpota iau muni te miau. Ba ka bai ta turunge oalo laekia eke samapita iau kia te miau roma, ka puna nga lopatokona ae ita re nga Israel te Nutu ta i ke la kumangng kurumea patongkala a i patokala kia te sisiukita memena.”
21 Na reke taoamugmuga kae Iura re ngae Rom keke ale roma, “Ragau re ngae Iurea ke sane ke ba ka lau palu reke turu te one. Ba ka sana te e nge ri atu ne turupaga kang o rolesoali kone.
22 Ava mangng ka lomangngmatana tapu ka ragau rolengtunanangarea ka pati laekolong ae one nga iname kinung. Minmina na mangng ka bai ta longapite lomatana ae one.”
23 Minmina na keke pulia taoe te Pol, na ragau papatu keke atu ta maga laeala ae Pol momo ngia. Na i ke paturu ta pulingmalagange pangamologa ba turungpotange Nutu kelangpatalingana ka sinro ta ke loa bavakena ta laio. Ba i ke amva ta turungpotange Iesus te ri ka potangana ka bangapaga rae Moses kanna ba panga onra ragau reke toe Nutu kaona kanrea.

24 Na palu nge ri keke ravumasia Pol pangamologangana, ava pattoto ka sana
loreapatokona.
25 Minmina na ri keke palipamologa ngaliua nge ri, ba keke paturu ta kange inaeala
inae Pol rongo ka pangamologangana te ri roma, “Kannu E Tupu pangamologangana
ka kaomannmannangana kia ine role kae sisiukamiau memena kae Aisaia a i a agau
e toe Nutu kaona
26 roma:
“ ‘Ngo loa ta ragau kokorai na ngo role kerea roma,
“Miau ngaka longlongo ta longlongo, ava sana nga lomiaumatana;
ba ngaka kelkela ta kelkela, ava ka sana la kelangapatokona.”
27 Iau ka role minmina kurumea, ragau kokorong loreame keke rutukala;
ba keke ponrutukale longareame,
ba keke pulakale matarea kanname;
Ngaroma matarea kanname ngeke kelkela,
ba ngeke longlongo ka longareame,
ba loreame nga loreamatana,
na ri ngeke kampiliugaliu,
na iau ae Nutu nga pape rea.’ ”
28-29 Nae Pol ke role kerea ka pangamologangana a ronga roma, “Miau nga
lomiaumatana roma, pangamologa e ta Nutu ravunglelengana ka ragau ke loa tapu
ta ra sana ri ra Iura, ba ri keke la longa te.”
30 Nae Pol ke mommo ka pesingmatana lua nga inaeala, ba nga inna kenakena na i
ke kolkolia bale a i enno ngia. Ba i ke ngata alle ka ragau karolu reke lola ta kelange.
31 Ka sana agau te sanangalle, ba i ke sane matautau ine pulimalaglage pangamologa
e ta Nutu kelangpatalingana, ba ine palomatantane ragau te Iesus Karais Avolau.

Lau Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae Rom

Kana Turunglomatana

Pol ke ba ka lau laekia ta ra lopatokonakana te Karais reke momo nga maga kunna e bollau ae Rom. Palu nge ri ka ri ra Iura, ba palu ka ri ra ragau ra sana ri ra Iura. Pol ka lonamatana ka ra lopatokonakana palu re ngae Rom, ava ke sane loa ta maga kunna laeala e bollau tale ine pa'e lau laekia. Minmina na i ke ba ka lau laekia ta baina re ngae Rom nga loreamatana roma, i ka i a tai. Ba ke ba ka lau laekia ta turunglomatana ta pangamologa ra i bai ta pulingmalaga rea te ri.

Nga lau laekia Pol ka patoe i muni ka aposel te orae Nutu tore ta pulingmalagange pangamologa a kanna e pe. Ba i ke role roma,

> "Iau ka sana balengleng iau ka ragau baingarea inenangana kau kurumea pulingmalaga ngaungana ka pangamologa e pe e te Karais. Iau ka role minmina ta pangamologa laekia e pe e te Karais ka i ae Nutu ginggingngana ore nga ravunglelenge ragau kinung ra loreapatokona te i. Nutu ravunglelengana laeala ka ragau ra loreapatokona te Karais ke paturu nga Iurame ba ke loa ta ra sana ri ra Iura bole." (1:16)

Nga lau laekia Pol ke tunge pangamologa papatu ta ra lopatokonakana ra Iura, ba ke tunge pangamologa papatu ta ra lopatokonakana ra sana ri ra Iura bole. Ba oru e bollau raumana a Pol matea ta ri kinung nga loreamatana kia ke role roma,

> "Ragau kinung ka tongarea kena mana nge Nutu raguna kurumea, ri kinung keke bavaia bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ba ri kinung ka ruvireasa ta ri leleng ma Nutu ore tupu mannangana. Ava ri keke leletupu nge Nutu raguna kurumea Nutu tungngana mana ka lopengana ae i te ri ine kolilele rea kae Iesus Karais matengana." (3:22-24)

Minmina na agau te

> "...nga manenasa mulianga ka kumangngana ine lolakurumea bangapaga rae Moses kanna roma a i a agau a baingana tupu nge Nutu raguna kurumea, agau tupungana nge Nutu raguna ke lolakurumea lopatokona ae i te Karais mana." (3:27)

1 Ka iau ae Pol a iau a akumangngatulu orae Karais Iesus kanna. Nutu ke kiu iau ta iau a aposel te, ba ke toro iau ta pulingmalagange pangamologa a kanna e pe.

2 Nutu ke patokale pangamologa laeala e pe nganige tapu nga ragau reke toe kaona pulingmalagangarea ka pangamologa. Ba ri keke pa'e ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna e tupu.

3-4 Ba pangamologa laeala e pe ke panane panganana e te Nutu Tuna, a i ae Revit sivuna te nga momong a agau. Bae Nutu ke pakosining kia roma, ka i a Tuna a kana ka gingginga raumana kurumea sigingpagangana nga mateng ka Kannu E Tupu ginggingngana. Ka i a Iesus Karais A Avolaukita.

5 Ba ngallo nge Karais, Nutu ke tungumane lopengana ae i ba gingginga te mangng ta mangng leleng ra aposel. I ke kuma minmina ta baina mangng nga kinpataea Iesus giana ka ina mangng nga kiue ragau reke momo ngaliua nga ra sana ri ra Iura nga iname kinung ta ri ngeke longo te Nutu ba nga loreapatokona te Iesus.

6 Bae Nutu ke kiu miau ra sana miau ra Iura ta miau nga lomiaupatokona te Iesus Karais bole.

7 Iau ka papa'e lau laekia te miau kinung re ngae Rom rae Nutu materaumana miau be kiu miau ta miau ra ragau rae i reke tupu:

Iau ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita ngeke tunge lopengana ba momongpengana ae ri te miau.

Pol Ke Bai Ta Kelange Re Ngae Rom

8 Kapunu, na iau ka bai ta roleng roma, ngallo nge Iesus Karais iau ka kalapagpage
Nutu ae iau ina lauvavai te miau kinung kurumea ragau re nga iname kinung turung
ngareangana ka lopatokona ae miau te Karais.
9 Iau ka role minmina kurumea, Nutu a iau tumvugu raumana ta kumangng ka
kumangng a kanna ina iau pulimalaglage pangamologa e pe e te Tuna ta ragau ke la
turung roma, pangamologa laekia a kanau ka kaomannmannangana kia. Ke la turung
ina iau sana panna ta kavang te i te miau.
10 Ba ka kaeme kinung na iau ka kavkave roma, ngaroma i nga lonangana, na i nge
sale pamau te ta iau atung te miau.
11 Iau ka role minmina kurumea, iau ka matea ta kelanga miau raumana ta baina iau
nga tunge tunga palu onrae Kannu Ae Nutu bai ta tunga rea te miau ta pangaginggingi
miau.
12 O iau ka matea ta ita ngaka palipagingging ita ka lopatokona ae ita.
13 Ba kolingau memena, iau ka bai ta turunglomatana te miau roma, iau ka
materaumana ta loanga te miau, ava orume keke lengetotokala iau ta ke lele sonrau.
Iau ka bai ta loanga ta kelanga miau, ta baina iau nga papapatue ra lopatokonakana
te Karais ngaliua nge miau, base inae iau papapatue ra lopatokonakana ngaliua nga
ragau pattoto ra sana ri ra Iura.
14 Nutu ke tunge kumangng te iau ta kalaunge Girikme kala nga ra sana ri ra Girik,
ba ra lomatanakana kala nga ra sana ri ra lomatanakana.
15 Minmina na iau ka matea raumana ta iau pulingmalagange pangamologa e pe te
miau raka momo ngae Rom bole.
16 Iau ka sana balengleng iau ka ragau baingarea inenangana kau kurumea
pulingmalaga ngaungana ka pangamologa e pe e te Karais. Iau ka role minmina ta
pangamologa laekia e pe e te Karais ka i ae Nutu ginggingngana ore nga ravunglelenge
ragau kinung ra loreapatokona te i. Nutu ravunglelengana laeala ka ragau ra
loreapatokona te Karais ke paturu nga Iurame ba ke loa ta ra sana ri ra Iura bole.
17 Pangamologa laekia e pe e te Karais ke papote Nutu kumangngana ine patoe ragau
ka ra baingareame ke tupu. Bae Nutu patongana laeala ka ragau ka ra baingareame
ke tupu ke loakurumea lopatokona nga pangaturungana ta rongana. Ba pangamologa
nga Lau Ae Nutu Kanna ke role minmina bole ine role roma: “Agau a baingana tupu
ke la momongmauli passavele kurumea lopatokona ae i.”

Nutu Iukiangana Ka Ragau Baingarea Reke Sosoali

18 Pangamologa laekia e pe e ta Nutu patongana ka ragau ka ra baingareame ke
tupu kurumea lopatokona ae ri te Karais ka i a pangamologa e bollau raumana. Iau
ka role minmina kurumea, Nutu e momo nga tava ke papotpote iukiangana ka ragau
baingareame kinung re nga longapalikovauu te i. Ke papotpote iukiangana ka bainga
reke sosoali rae ragau reke lengalle pangamologa ora kaomannmannangana kia ka
baingarea reke sosoali.
19 Iau ka role minmina kurumea, lomatana e ta Nutu momongana ke sane ko nge ri.
Ke sa. Nutu ke papote te ri tapu.
20 Iau ka role minmina kurumea, pala nganige ka inae Nutu koipage orume kinung
nga mogalo laekia e ngape ta ke lele ikia a kae e sonrau, na pamau ke momo tapu
ta ragau ravunge lomatana e ta oru rae Nutu ra ragau matarea kanname ke sane
ke kela rea. Pamau ke momo ta ri ravunge lomatana e ta Nutu ginggingngana
raumana ba momongana e ngailu raumana. Ke pota tapu nga kelangareangana ka

oru rae Nutu kuma ki. Minmina na ri nga manereasa roleng roma, mangng ka sana
lomangngmatana ka Nutu momongana.
21 Ri ka loreamatana kae Nutu, ava ka sana omorea ta ri kalangapagange. Ke sane
ke role roma Nutu ka i ae Nutu ora kaomannmannangana kia, ba ke sane ke kinpataea
giana kurumea oru ra i kuma ki bole. Ke sa. Keke pulpulia ramareame nga oru ra sana
purea, ba osuguna ke ponu ngallo nga lorea ra sana loreamatana.
22 Ri keke roma ri ra lomatanakana, ava keke lele ra ragau ra sana ramarea.
23 Minmina na keke ulovalakale Nutu a lamana e toakala ora momongana sana
lisina, na keke kalapagpage oru ra sinrea ma ragau ra momongareangana moro, ba
manume, ba posi ra kaerea tugulu, ba oru reke rarala bole.
24 Minmina nae Nutu ke tungu rea ta loreamatengana reke sosoali ta ri taongamuga
kerea kurumea bainga ra balenga, ta baina ri ngeke palipamukuna rea ka mirareame.
25 Iau ka role minmina kurumea, ragau nginngina keke ulovalakale Nutu ora
kaomannmannangana kia, na keke kalapage oru a sana kaomannmannangana kia.
Keke kalapagpage oru rae Nutu kuma ki ba keke bai ki ma ri ra nutu rae ri. Ke
sane ke kalapage Nutu a i ae Akoingapagakana a ragau ngeke kalapage passavele. Ka
kaomannmannangana.
26 Keke ulovalakale Nutu, minmina na i ke tungu rea ta loreamatengana ra balenga
ta ri taongamuga kerea. Ba ka sana rapanung mana ke bavaia bainga nginngina. Ke
sa. Ravale rae ri keke lolakurumea bainga nginngina bole ineke ulovalakale bainga e
nga kenong kala nga nareatale memena, na keke enno kala nga ravale pattoto.
27 Ba rapanung keke bai minmina bole ineke kaˈe bainga e nga kenong kala nga
nareapengana memena, na loreamatengana reke sosoali keke pasigipage lorea ta ri
matenge rapanung pattoto mirareame. Rapanung keke bavaia bainga ra mukurea
kala nga rapanung pattoto. Minmina na ri keke rarave alanga e soali nga ri muni
mirareame kurumea kumangngarea ka bainga reke taovalo bavakena.
28 Ba otte bole, ka ina ri sana omorea ta ri momong nga lomatana e te Nutu, nae
Nutu ke ulotapu rea ta loreamatanangana reke bona raumana ta ri bainge oru ra agau
manenasa kumangng ki.
29 Minmina na keke ponu ka bainga matantana re sane ke tupu, ba bainga reke
sosoali raumana, ba bainga re nga bolong, ba bainga nga iu. Keke ponu ka bainga
re nga kelangalele, ba samungpunu, ba palingvaling, ba goanga, ba tunga iu. Ka ri ra
ra sasangkana ka pangamologa,
30 ba ra rolengsoalikana, ba ra baingaˈiukana te Nutu, ba ra longasakana, ba ra
lopavolaukana, ba ra muliangakana; keke sissilia pamau matantana ta kumangng ka
bainga reke sosoali; ba keke longosasa te tamarea ba nareamemena;
31 ka ri ra ragau ra ramareasa ba ragau re sane ke kumkuma kurumea pangamolo-
gangarea, ke sane ke matmatea ragau, ba ka ri ra ra lonanasakana.
32 Ri ka loreamatana tapu ka bangapaga rae Nutu kanna reke tupu reke role roma,
ragau reke bavaia bainga nginngina keke la ravunge alanga e nga mateng. Ava ri ke
sane ke matea ta ronga ka bainga nginngina. Ke sa. Keke umma ta kumangng ki tale,
ba keke serengalle ragau pattoto reke umma minmina bole.

2

Kalingnana Ae Nutu Ore Tupu

1 Minmina na miau raka kalinanne ragau pattoto kaka la siling kanmiau pang-
amologa nga inae Nutu nge ballaga miau ka baingamiau reke sosoali. Iau ka role
minmina kurumea, baingame kinung ra miau ka kalinanne ragau pattoto ki keke la
kalingnana miau muni kurumea miau muni baingamiaume ina miau ka bavaia bainga
nginngina mana ra miau ka kalinanne ragau pattoto ki.

2 Ita ka loramatana tapu roma, Nutu ke baia bainga e tupu ine kalinanne ragau reke
bavaia bainga matana nginngina.
3 Na ka ina one a agau mana kalinanne ragau pattoto ava one muni ko bavaia bainga
nginngina bole, na ko roma one ko la kangpatali nga kalingnana ae Nutu ae?
4 O one ko roma, lonana e bollau a Nutu tunge te one ine sane ale baingang reke
sosoali bolvole ka sana otte ae? Ko sano kelapatokona roma, lonana ae Nutu ke amva
ta taongamuga nge one ta one pulingvalakalange baingang reke soali nanguni.
5 Ava lomiaume ka onreke gingging beke bilele. Minmina na miau kaka umma
ta pangavolaunge alanga ae miau muni ka ina miau ka momalle kae e nga Nutu
iukiangana ba kalingnanangana e tupu lelengana.
6 Pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna ke role roma,
"I ke la tungnge alanga ae agau kenakena kurumea agau laeala bainganame."
7 Minmina nae Nutu ke la tungnge mauling e momo passavele ta ragau re sane ke
panna ta kumangng ka bainga reke pepe beke amva ta kalangapage Nutu ba tungnge
alangpaga te i, ba keke sissilia mauling ora sana rongana.
8 Ava i ke la kengalinge sianalalingana ba iukiangana nga ragau reke sissilia pamaume
ta pangavolaunge ri muni giareame beke longosasa ta pangamologa a kaomannman-
nangana kia. Keke longlongo ta bainga re sane ke tupu nge Nutu raguna.
9 Minmina na maenang ba miralali keke la leleng nga ragau kinung reke umma ka
bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ke la pangaturu nga Iurame ba ke la loanga ta
ra sana ri ra Iura bole.
10 Avae Nutu ke la tungnge giavolaungana, ba alangpaga, ba lomannmannangana ta
ragau kinung reke kuma ka bainga reke pepe. Ke la pangaturu nga Iurame ba ke la
loanga ta ra sana ri ra Iura bole.
11 Iau ka role minmina kurumea, nga Nutu kelangana ka ragau ka sana agau te ngailu
nga agau tetoto.
12 Nutu ke sane tunge bangapaga rae Moses kanna ta ragau ra sana ri ra Iura,
minmina na ri keke momo balakala nga bangapaga nginngina. Ba ka ineke baia bainga
e soali nge Nutu raguna, na keke la saningrea balakala nga bangapaga nginngina bole.
Ba ka inae Iurame ra ri ra ragau reke rave bangapagame ke baia bainga e soali nge
Nutu raguna, na bangapaga nginngina keke momo ta kalingnana rea.
13 Iau ka role minmina kurumea, ragau reke longe bangapaga rae Moses kanna sane
ngeke lele tupu nge Nutu raguna. Ke sa. Ragau reke lolakurumea oru ra bangapagame
ke rorole tao ka ri ra ragau rae Nutu la patongo rea ka ra baingareame ke tupu.
14 Ka kaomanna, ra sana ri ra Iura ke sane ke rave bangapaga rae Moses kanna; ava
ka ina otte ngallo nga lorea ke role kerea ta ri loangakurumea oru ra bangapagame
ke rorole tao, na bainga laeala ke pakosining roma, ri ka loreamatana tapu ka bainga
reke pepe ba bainga reke sosoali ta ragau kumangng ki. Ri ke sane ke rave bangapaga
rae Moses kanna, ava keke umma minmina mana.
15 Ollaeala ke pakosining roma, oru ra bangapaga rae Moses kanna ke role tao keke
momo tapu ngallo nga loreame. Ba lomatana e te bainga ra Nutu matea rea ore momo
ngallo nge ri ke turupotpota minmina bole kurumea, ka kae palu na loreavainganame
keke rorole kerea roma, "One ko baia bainga e soali", ba ka kae palu na keke rorole
kerea roma, "One ko baia bainga e pe."
16 Bae Nutu kumangngana laeala ine la patonge ragau palu ka ra baingareame ke
tupu ke la leleng ka kae laeala e ngarume nga inae Nutu la kalingnanange oru reke
kolulu ngallo nga ragau. Ke la kumangng ka kumangng laeala kae Iesus Karais basema
pulingmalagangau ka pangamologa e pe e te Karais ine role.

Oru Ra Bangapagame Ke Role Kae Iurame Tao

17 Na iau ka bai ta pangamologa kala nge miau raka pato miau kae Iurame. Miau
kaka rorole roma, kaka meisgingging tapu kurumea Nutu tungngana ka bangapagame
te miau. Ba kaka mulia roma, ka miau ra ragau reke pepe raumana nge Nutu raguna.
18 Kaka rorole roma, miau ka lomiaumatana ka oru rae Nutu mate rea, ba kaka roma
miau ka rave lomatana tapu re ta oru reke pepe ra bangapagame ke role ta ragau
kumangng ki.
19 Ba ka lomiaungana roma, ka miau ra ragau reke pepe ta taongamuga ka ra
matarea kanname ke su, ba ta miau tungnge olamana ta ragau reke tattara nga
osuguna.
20 Ba kaka rorole roma, miau ka lomiaumatana masi ta potonge ragau ra sana
ramarea ba ta pangalomatanange ragoeme kurumea ravung ngamiaungana ka lo-
mataname kinung ba orume kinung ra kaomannmannangana ki ngallo nga banga-
pagame.
21 Ava miau raka roma miau ka palomatantane ragau pattoto, ke meimia a sana
ka palomatantana miau muni? Ba miau raka pulimalaglage pangamologa ta ragau
manereasa golong, ke meimia aka golgolo.
22 Miau raka rorole roma, agau nga manenasa bainge bainga e nga kenong kala nga
avale a sana i a napengana o apanung a sana i a natale, ke meimia na miau muni kaka
kumkuma ka bainga laeala? Ba miau raka rorole roma, reke kavkave nutu ra goanga
baingarea ke soali raumana, ke meimia na miau muni kaka rarave oru re nga bale rae
nutu ra goang na kaka ulo rea nga bale rae miau?
23 Miau raka mulia kurumea ravung ngamiaungana ka bangapagame, kaka maimia
aka tungtunge balenga te Nutu ina miau ka sana ka lolakurumea oru ra bangapagame
ke rorole tao?
24 Ollaeala ke loakurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna ore role roma:
"Nge miau ra Iura mana, na ra sana ri ra Iura keke rorolebainga kae Nutu giana."
25 Ngaroma miau ngaka lolakurumea oru ra bangapagame ke rorole tao, na pangalu
a i a totongtaliu rae miau nga purea. Ava ngaroma miau sana ngaka lolakurumea
bangapagame, na kaka lele ma ragau re sane ke rave totongtaliu.
26 Minmina na ngaroma agau e sane rave totongtaliu nge lolakurumea oru ra
bangapagame ke rorole tao, na nge Nutu kelangana kia i ke lele ma agau e rave
totongtaliu.
27 Ba agau ore sane rave totongtaliu ngapotu nga mirana ave lolakurumea banga-
pagame ke la kalingnana miau raka rave bangapaga reke pa rea kala nga bainga e nga
totongtaliu ta miau ka sana ka lolakurumea oru ra bangapagame ke rorole tao.
28 Iau ka role minmina ta agau a i a Iura te nga mirana ine ngapotu mana ka sana i
a Iura mannangana. Ba totongtaliu ka sana i a otte e ngapotu ba otte nga agau mirana
mana.
29 Ke sa. Iura mannangana ka i a agau a i a Iura ngallo nga lona. Ba totongtaliu
mannangana ka i a totongtaliu nga agau lona orae Kannu E Tupu bai kia. Ka sana i a
otte a bangapagame onreke pa rea nga lau ke bai kia. Ba agau matana laeala ke sane
la ravunge alangpaga ae i nga ragau. Ke sa. Ke la ravunge nge Nutu.

3

1 Na agau te nge ballaga iau roma, "Ava agau a i a Iura ke ngailu nga agau a sana i a
Iura mina ngaetai? Ba totongtaliu ke kalaulaue agau mina ngaetai?"
2 Na iau nga ale roma, "Keke kalaulaue nga orume kinung!" Kapunu, nae Nutu ke
tunge pangamologa ra kanna ta ra Iura ta ri kelangpatali tao.
3 Ke meimia, ka inae Iura palu ka loreakalasa, na loreakalasangana laeala nge bai
kae Nutu ta i sane nge loakurumea pangamologa a kanna ae?

4 Ke sa bavakena! Ngaroma ragau kinung nga ri ra goangakana, ollaeala sane nge
bai kae Nutu ta i kange pangamologangana a kaomannmannangana kia. Ollaeala ke
loakurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna ore bai ka rolengana te Nutu roma:
"Ragau kinung keke la kelangkona roma pangamologa a kaning ka kaomannmannan-
gana kia ka ino pamolloga.
Ba agau te ka sana la kanna pangamologa nga ina one ngo kalinanne ragau."
5 Ava ngaroma baingara re sane ke tupu nge pakosining ka Nutu baingana reke tupu,
na ita ka la roleng mina ngaetai? Ita ka la roleng roma, Nutu tungngana ka iukiangana
te ita ke sane tupu ae? (Nga pangamologa laeala iau ka pamologa kurumea ragau
pangamologangarea.)
6 Ava ke sane minmina bavakena! Ta ngaroma Nutu baingana nge sane tupu, na i
ke la kalingnanange ragau kinung mina ngaetai?
7 Ava ngaroma ragau pangamologa ngarea ra goanga ngeke pavolaue Nutu giana
ineke pakosining ka Nutu pangamologangana a kaomannmannangana kia, na ke
meimia na i ke kalinana rea ba ke patpato rea ka ragau ra baingarea ke soali?
8 Ba ke meimia? Ita ngaka role roma, "Ita ngaka bavaia oru reke sosoali ta baina
oru reke pepe ngeke lele ae?" Ke sa mannangana. Ava ragau palu keke rorolebainga
kamangng roma, mangng ka rorolea pangamologa laeala. Nutu kalingnanangana ba
tungngana ka alanga e soali ta ragau nginngina ke tupu.

Ka Sana Agau Te A Baingana Tupu

9 Minmina na ita ka la roleng laetai? Ita ngaka role roma ita ra Iura kaka pepe nga
ragau pattoto ae? Ke sa bavakena! Ta iau ka pakosining tapu roma, ragau karolu keke
bavaia bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ita karolu ra Iura ba ra sana ri ra Iura
kinung kaka bavaia bainga reke sosoali.
10 Iau ka role minmina kurumea, pala na ri keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu
Kanna ore role roma:
"Ka sana agau te ore bavaia bainga reke tupu. Ka sana te bavakena;
11 ka sana agau te ora lonamatana kae Nutu,
ba ka sana te ore sissilia.
12 Ri karolu keke bali ka gireame te Nutu,
ri kinung keke lele ma mosmosime mana;
ka sana te e nge ri ore bavaia bainga e pe, ka sana te bavakena."
13 "Kaoreame keke ulomalaglage oru reke bona base o nga reke mate;
ba tengtengkereame keke gogaga ka kaeme kinung."
"Pangamologa reke sapune ragau ra tongarea kena ma mue a koatali mena ke
lelemalaglaga nga kaoreame."
14 "Pangamologa reke mamaoga beke baisoalia ragau
keke ponu nga kaoreame."
15 "Keke bolvole ta balinge ragau;
16 Oru soalingana ureame ba maenangme keke pakosining ka pamau nga ri ke
tatao ki,
17 ba ka sana loreamatana ka bainga e nga pangataramasinge ragau bavakena."
18 "Ke sane ke matautaue Nutu."
19 Na ita ka loramatana roma oru ra bangapaga rae Moses kanna ke rorole tao, keke
rorole ka ragau ra bangapaga nginngina ke kelapatali te ri. Minmina na ragau kinung
kaoreame ngeke rulu mana ka ine ngeke meisi nga kalingnana ae Nutu.
20 Minmina nae Nutu sane nge patoe agau te ka agau e tupu nga raguna kurumea
agau laeala loangakurumengana ka bangapagame ta bangapaga nginngina keke
turupotpote ragau baingarea reke sosoali nge Nutu raguna.

Nutu Ke Patoe Ragau Ka Ra Baingareame Ke Tupu Kurumea Lopatokona Ae Ri

21 Ava sonrau nae Nutu ke papote patongana ka ragau ka ra baingareame ke tupu
nga raguna. Ba patong laeala ke sane lolakurumea loangakurume ngareangana ka
bangapaga rae Moses kanna. Ava oru ra bangapaga rae Moses kanna ba oru ra ragau
reke toe Nutu kaona ke rorole tao keke tuture patong laeala.
22 Nutu patongana laeala ka ragau ka ra baingareame ke tupu nga raguna ke
lolakurumea ragau lopatokona ae ri te Iesus Karais. Ragau kinung ka tongarea kena
mana nge Nutu raguna
23 kurumea, ri kinung keke bavaia bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ba ri kinung
ka ruvireasa ta ri leleng ma Nutu ore tupu mannangana.
24 Ava ri keke leletupu nge Nutu raguna kurumea Nutu tungngana mana ka
lopengana ae i te ri ine kolilele rea kae Iesus Karais matengana.
25 Nutu ke tunge Iesus ta i mateng nga maiskovu, ta baina nga matengana Nutu nge
kuma ka pamau ta i osungrurunge ragau ra loreapatokona te Karais baingarea reke
sosoali. Nutu ke kuma minmina ta pangakosining ka baingana e tupu ka ine malo ba
ke sane ale baingarea reke sosoali ra ri ke kuma ki ka kae re pala.
26 Ba bole Nutu ke tunge Iesus ta pangakosining kae Nutu baingana e tupu ka kae
re sonrau. I ke kuma minmina ta baina tupungana nge pota. Ba ke kuma minmina ta
baina i nge patoe ragau ka ra baingareame ke tupu kurumea lopatokona ae ri te Iesus.
27 Minmina na agau ke la mulianga ka baingana ine loakurumea bangapaga rae
Moses kanna mina ngaetai? I nga manenasa mulianga bavakena. Ke meimia na i nga
manenasa mulianga? I nga manenasa mulianga ka kumangngana ine lolakurumea
bangapaga rae Moses kanna roma a i a agau a baingana tupu nge Nutu raguna
kurumea, agau tupungana nge Nutu raguna ke lolakurumea lopatokona ae i te Karais
mana.
28 Iau ka role minmina ta ita ka role tapu roma, agau ke la leleng tupu nge Nutu
raguna kurumea lopatokona ae i te Karais mana. I ke sane la leleng tupu kurumea
kumangngana ine lolakurumea bangapaga rae Moses kanna.
29 Kaka roma Nutu ka orae Iurame mana ae? Ke sa. Ka i ae Nutu orae ra sana ri ra
Iura bole,
30 ta ka i ae Nutu a i kena mana. I ke la patonge reke rave totongtaliu ka ragau
reke tupu kurumea lopatokona ae ri te Iesus Karais. Ba ke la patonge re sane ke rave
totongtaliu ka ragau reke tupu kurumea lopatokona kena laeala mana.
31 Ke meimia, ita kaka rorole roma lopatokona laekia ke sausau ka bangapaga rae
Moses kanna ae? Ke sa bavakena! Lopatokona ke sane sausau ki. Ke sa. Lopatokona
laekia ke lolakurumea oru rae Nutu mate rea nga Bangapagame mannangana.

4

Nutu Ke Patoe Abaram Ka Agau E Tupu Kurumea Lopatokona Ae I

1 Na ita ka la rolenge pangamologa a taru e te sisiukita ae Abaram? Ba i ke kalipa ka
taru?
2 Taroma Nutu te patoe Abaram ka agau e tupu kurumea kumangnganame, na i te
mulia ka i muni kumangngana. Ava i nga manenasa mulianga nge Nutu raguna.
3 Ta pangamologa ae Nutu kanna ke role roma, “Abaram ka lonapatokona te Nutu,
nae Nutu ke patoe ka agau a baingana tupu.”
4 Na ka ina agau nge kumkuma ba ngeke kolkolia, na kumangngana laeala kunna ka
sana i a tunga. Ke sa. Ka i a alanga ore nga kumangngana mana.
5 Ava nga agau ore sane kumkuma ava lonapatokona te Nutu e patpatoe reke sosoali
ka reke tupu, Nutu nge tungumane patongana ka agau ka agau e tupu ta agau laeala
kurumea lopatokona ae i.

6 Bae Revit ke bai ka rolengana minmina mana bole ine role ta loserengngana orae
agau e sane kumkuma avae Nutu patoe ka agau a baingana tupu kurumea lopatokona
ae i. Ke role minmina ine pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna ore role roma:
7 "Ragau rae Nutu osurure baingarea re nga longasa ta bangapaga rae Nutu kanna,
ba ragau rae Nutu gaspite baingarea reke sosoali nga loreasereng raumana.
8 Ba agau a Nutu sane la patonge baingana reke sosoali ngarume nga lonasereng
raumana."
9 Na iau ae Pol nga ballaga roma, loserengngana laeala a Revit rorole te ka orae reke
rave totongtaliu mana, o ka orae re sane ke rave totongtaliu bole? Ka orae re sane ke
rave totongtaliu bole ta ita amaka rorole roma, "Abaram ka lonapatokona te Nutu, nae
Nutu ke patoe ka agau e tupu."
10 Avae Nutu ke patoe ka agau e tupu nga pia? Ke patoe minmina ngarume nga
totongtaliungana o pala ta i ravunge totongtaliu? I ke sane patoe ka agau e tupu ine
rave totongtaliu tapu. Ke sa. Nutu ke patoe Abaram ka agau e tupu pala ta i ravunge
totongtaliu.
11 Ba i ke rave killa e nga totongtaliu ore pakosining kae Nutu patongana kia ka agau
e tupu kurumea lopatokona ae i ine sane rave totongtaliu tale. Minmina na ragau ra
loreapatokona te Nutu ave sane ke rave totongtaliu ka tamarea nge Abaram, ta bainae
Nutu nge pato rea ka reke tupu kurumea lopatokona ae ri.
12 Ba ragau reke rave totongtaliu ka tamarea nge Abaram bole. Avae Abaram ka
sana i a reke rave totongtaliu mana tamarea, ava reke rave totongtaliu beke tatao nga
lopatokona laeala ora sisiukita ae Abaram lonapatokone ine sane rave totongtaliu tale.
13 Ka inae Nutu patokala te Abaram kala nga sivuna memena ta ri ngeke rave orume
nga mogalo laekia e ngape ngarume, nae Nutu patongkalangana laeala ke sane lele
kurumea loangakurume ngareangana ka bangapaga rae Moses kanna. Ke sa. Ke lele
kurumea Nutu patongana ka ragau ka baingareame ke tupu kurumea lopatokona ae
ri.
14 Ta ngaroma ragau ngeke rave oru rae Nutu patokala tao kurumea loangakurume
ngareangana ka bangapaga rae Moses kanna, na lopatokona sana nga puna ba
patongkala rae Nutu nga ri ra mosmosime mana.
15 Iau ka role minmina ta bangapaga rae Moses kanna keke papote Nutu iukiangana
ka ragau longasa ngareanganame. Ba taroma bangapagamesa, na agau sane te
longosasa.
16 Minmina na ragau ravungarea ka oru ra patongkala laeala ae Nutu patokala tao
ke lolakurumea lopatokona, ta baina patongkala laeala nge momogingging ta Nutu
tungnge ma tunga te Abaram sivuna memename kinung. Ba sane nge loa te Abaram
sivuna memena ra bangapagame ke kelapatantali te ri mana. Ke sa. Nge loa bole te
Abaram sivuna memena ra lopatokona ae ri a tongana kena ma lopatokona ae Abaram.
Ka i a ita kinung sisiukita.
17 Ba ollaeala ke loakurumea Nutu pangamologangana te Abaram eke pa'e nga Lau
Ae Nutu Kanna ine role roma: "Iau ka puli one ta one a ragau re nga galiau papatu
tamarea." Nga Nutu ae Abaram lonapatokona te raguna Abaram ka i a tamara. Ka i
ae Nutu e tungtunge mauling ta reke mate be patpatoe oru re sane ke mommo ma ri
ra onreke momo tapu.
18 Na nga ragau kelangareangana ka orume keke roma, Nutu lonapoge oru ra i
patokala tao te Abaram tapu. Avae Abaram ka lonapatokona ine momalla ta Nutu
kumangng kurumea patokalangana te i. Minmina na i ke lele i a galiau papatu
tamarea. Ba ollaeala ke loakurumea Nutu pangamologangana te Abaram roma,
"Sisivung memena keke la papatung."

19 Bae Abaram lopatokona ae i ke sane magogo ine kele i muni mirana pangapisigingana ma i e mate tapu kurumea, i ka nena ka pesingmatana ka ri base ma 100. Ba
malle nga goe kenongana nga napengana ae Sera siana ke gilo bole.
20 Avae Abaram ka sana lonakalasasa kae Nutu patongkalangana te i. Ke sa. I ke
umma ta leleng gingging nga lopatokona ae i ba ke kinpataetaea Nutu giana
21 kurumea, i ka lonamatana tapu roma, Nutu ka kana ka gingginga ta i kumangng
ka oru ra i patokala tao te i.
22 Minmina nae Nutu ke patoe ka “agau a baingana tupu.”
23 Ava ri ke sane ke pa'e pangamologa nginngina onreke role roma, “Nutu ke patoe
ka agau a baingana tupu” ta ri rolenge pangamologa e te Abaram mana. Ke sa.
24 Panga laeala ka orae ita bole ra ragau rae Nutu la patongo ita ka ragau ra
baingareame ke tupu kurumea lopatokona ae ita te Nutu e pasigipage Iesus A
Avolaukita nga mateng.
25 Keke tunge ta i mateng, ta bainae Nutu nge osurure baingara reke sosoali. Bae
Nutu ke pasigipage nga mateng ta baina ita ngaka lele tupu nga raguna.

5

Nutu Kumangngana Ta Ra Lopatokonakana Ine Pato Rea Ka Ra Baingareame Ke Tupu

1 Minmina na ngallo nge Iesus Karais A Avolaukita, ita ke Nutu kaka momo kinung
kurumea Nutu patongana kita ka ra baingareame ke tupu kurumea lopatokona ae ita.
2 Ba ngallo nga lopatokona ae ita Karais ke loalu kita lakallo ta lopengana laekia ae
Nutu a i tungumane ora ita momo ngia sonrau. Ba ita ka lorasereng raumana ina ita
ka momalla ta Nutu pasisingana ka olamana ae i e toakala te ita ngarume.
3 Ba ita sana nga lorasereng minmina mana. Ke sa. Ita nga loraserengkale maenang
ra ita raravu rea bole kurumea lopatokona ae ita. Ta ita ka loramatana tapu roma,
maenang nginngina keke umma ka bainga e nga meisingginggingkale maenangme
ngallo nge ita.
4 Ba bainga e nga meisingginggingkale maenangme ka i a avanga ore nga kelanga-
patokone agau mannangana. Ba avanga ore nga kelangapatokone agau mannangana
ke umma ka bainga e nga momongkale Nutu.
5 Ba bainga e nga momongkale Nutu ke sane la baingaraguso kita kurumea, Nutu ke
kelingitape baingana e nga matengraumanange ragau lakallo ta lorame kae Kannu E
Tupu a i tunge pakita.
6 Ka panna ina ita sana likira ta kalaunga ita muni, ka panna laeala mana, nae Karais
ke mate te ragau reke longosasa te Nutu.
7 Ke isopa ta agau te ngatangng ta i mateng ta kalaunge agau a baingana tupu. Ava
kae palu mana, na ragau palu ngeke ngata ta ri muni mateng ta kalaunge agau e pe
raumana.
8 Avae Nutu ke pakosining ka baingana e nga matengraumanange ragau te ita
minakai roma: Ka ina ita ka momo nga baingara reke sosoali tale, nae Karais ke mate
ta i kalaunga ita.
9 Minmina nae ita ka momo tupu nge Nutu raguna sonrau kurumea Iesus maten-
gana. Ba ita ka la kangapatalinge Nutu iukiangana e ngarume bole ta Nutu ke la
ravunglele ita ka kaomannmannangana ngallo nge Karais.
10 Ngaka kele. Ka ina ita ra bainga'iukana te Nutu tale, na i ke tungutotokala
ka tuna matengana ta ronga ka bainga'iu laeala. Ba ita kaka la kangapatali nga
Nutu kalingnanangana ka ragau ngarume bole ta Nutu ke la ravunglele ita ka
kaomannmannangana ka Tuna maulingngana.
11 Ba ke sane minmina mana. Ke sa. Ngallo nge Iesus Karais A Avolaukita a i a
bainga'iu laeala rongngana, ita ka lorasereng raumana kae Nutu sonrau bole.

Mateng Ka Puna Nge Aram Ba Mauling Ka Puna Nge Karais

12 Na bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna ke atu ta mogalo
laekia e ngape kurumea agau kena baingana ka bainga e soali nge Nutu raguna. Ba
mateng ke lele kurumea agau kena laeala baingana e soali. Minmina na mateng ke
kamvasa ta ragau karolu kurumea, ri kinung keke bavaia bainga reke sosoali nge Nutu
raguna.
13 Ka kae re pala inae Nutu sane tunge bangapaga rae Moses kanna tale, na bainga
e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna ke momo tapu. Avae Nutu ke sane
kalinane ragau kurumea bangapagame ka kae nginngina, ta bangapagame ke sane ke
lele tale.
14 Ragau reke lele ngarume nge Aram, ba ragau pattoto reke momo ta ke lele nga kae
rae Moses ke sane ke baia longasa ta bangapaga kena laeala ae Nutu a Aram longosa
te. Ava mateng ka i a kelangapatali ae ri. Bae Aram ka i a panganana e ta agau te e la
atung ngarume nge i.
15 Ava tunga ae Nutu a i tungumane bae Aram baingana e soali ka sana tongarea
kena. Iau ka role minmina kurumea, agau kena laeala baingana e soali ke atu ka
mateng ta ragau papatu. Ava lopengana ae Nutu a i tungumane ba tunga a i tunge
kurumea Apanung kena laeala Iesus Karais tungngana mana ka mirana nga maiskovu
ke atu ka mauling e momo passavele ta ragau papatu.
16 Ba muni, tunga a Nutu tunge ba oru e lele kurumea agau kena baingana e soali
ka sana tongarea kena. Iau ka role minmina kurumea, kalingnana ke lele kurumea
agau baingana kena e soali ba ke atu ka kalingnana kana alang e soali. Avae Nutu
tungngana mana ka tunga ke lele kurumea ragau baingarea papatu reke sosoali, ba ke
atu ka Nutu patongana ka ragau ka reke tupu nga raguna.
17 Ka kaomanna, ka ina agau kena baia bainga e soali nge Nutu raguna na mateng
ke pature kelangpatalingana ta ragau kurumea agau kena laeala baingana e soali.
Ava oru e lele kurumea Apanung kena ae Iesus Karais baingana ke bollau raumana
nga ollaeala. Iau ka role minmina kurumea, ragau reke rave lopengana ae Nutu a i
tungumane ore ponutalao kala nga tungngana ka patongana kerea ka ra baingareame
ke tupu keke la kelangpatali nga mauling.
18 Minmina na agau kena baingana e soali atungngana ka kalingnana kana alang e
nga mateng ta ragau kinung ka tongana kena mana ma inae Nutu patongana ka ragau
ka reke tupu kurumea agau kena baingana e tupu ke atu ka mauling ta ragau kinung.
19 Ba ragau papatu lelengarea ra ra baingareame ke sosoali kurumea agau kena
longasangana ka tongana kena mana ma inae Nutu la patonge ragau papatu ra
baingareame ke tupu kurumea agau kena longngana.
20 Bae Nutu ke atu ka bangapaga rae Moses kanna ta pangavolaunge ragau
baingareangana ka bainga reke sosoali. Ava ka ina bainga e nga bainge bainga
reke sosoali nge Nutu raguna umma ta leleng bolinglau, na lopengana ae Nutu a i
tungumane ke lele bollalau raumana muni.
21 Lopengana ae Nutu a i tungumane ke lele bollalau raumana muni, ta baina lopen-
gana laeala kelangpatalingana kurumea Nutu patongana ka ragau ka ra baingareame
ke tupu ngallo nge Iesus Karais A Avolaukita nga tongana kena mana ma ina bainga
e soali kelapatantali ba ke pamatmatea ragau pala. Bainga e nga bainge bainga reke
sosoali nge Nutu raguna ke kelapatantali ba ke pamatmatea ragau pala. Ava sonrau na
lopengana ae Nutu a i tungumane ke kelapatantali ba ke tungtunge mauling e momo
passavele ta ragau kurumea lopatokona ae ri te Iesus Karais.

6

Ita Kaka Momomauli Ngallo Nge Karais

1 Minmina nae ita ngaka meimia ka rolengara? Ita ngaka role roma, ita ngaka bavaia
bainga reke sosoali nge Nutu raguna tale nga baina lopengana ae Nutu a i tungumane
nge lele bollalau ae?
2 Ke sa na ke sa mannangana. Ita kaka lele ma ragau reke mate tapu, minmina na ita
kaka ka'e bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna kelangpatalingana
te ita tapu.
3 Ta miau ka lomiaumatana tapu roma, ita kinung ra ri ke pamagoe ita lakallo te
Karais Iesus kaka rave pangamagoe ore pamagoe ita lakallo te Karais matengana.
4 Minmina na nga pangamagoe laeala keke talu ita lakallo ta mateng kala nge Iesus,
ta baina taongara sonrau nga mauling a pau nga tongana kena mana ma Tamara
pangasigingpagangana kae Karais nga mateng ka olamana ae i e toakala.
5 Na ngaroma ita ngaka pagiu kala nge i tapu nga matengana minmina, na ita kaka la
pagiunga kala nge i ka kaomannmannangana nga sigingpagangana nga mateng bole.
6 Ta ita ka loramatana roma, momongara re pala keke katupita rea tapu nga
maiskovu kala nge i, ta baina mira a bainga e nga bainge bainga reke sosoali
ginggingngana momo ngia nge rongo bavakena. Minmina na ita nga marerasa longnga
ta bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna
7 kurumea, agau e mate tapu ke kapatalia bainga e nga bainge bainga reke sosoali
ginggingngana.
8 Na ngaroma ita ngaka mate tapu kala nge Karais, na ita ka lorapatokona roma ita
kaka la mauling kala nge i bole.
9 Iau ka role minmina kurumea ita ka loramatana roma, Nutu ke pasigipage Karais
nga mateng tapu. Minmina na i sane la mateng muni. Mateng ka sana kana gingginga
muni ta kelangpatali te i.
10 Mateng ka sana kana gingginga muni ta kelangpatali te i kurumea, mateng laeala
a i mate kia, i ke mate pa kena mana. Ke mate pa kena mana ta rongatapu ka bainga
e nga bainge bainga reke sosoali ginggingngana. Ava mauling a i mauli kia, i ke mauli
ta kiningpataenge Nutu giana kia.
11 Minmina na ngaka kela miau muni ma ragau reke mate beke ka'e bainga e nga
bainge bainga reke sosoali kelangpatalingana te ri tapu. Ba ngaka kela miau muni ma
ragau reke mauli beke kinpataetaea Nutu giana kurumea pagiungareangana kala nge
Karais Iesus.
12 Minmina na sana ngaka ngatakale bainga e nga bainge bainga reke sosoali ta i a
kelangapatali nga miramiaume ta miau longnga ta loreamatengana reke sosoali.
13 Sana ngaka tunge miramiau iname ta bainga e nga bainge bainga reke sosoali, ta
baina i nge baia bainga reke sosoali ka miramiau iname. Ke sa. Ngaka tungu miau
muni te Nutu ma ragau rae Nutu ravugaliu rea nga mateng beke momo mauli. Ba
ngaka tunge miramiau iname te Nutu, ta baina i nge bavaia bainga reke tupu ki.
14 Ta bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna sana nga kana ging-
ginga muni ta kelangpatali te miau kurumea, bangapagame ke sane ke kelapatantali
te miau. Ke sa. Lopengana ae Nutu a i tungumane ke kelapatantali te miau.

Ngaka Lele Ma Ra Kumangngatulu Nga Bainga E Nga Kumangng Ka Bainga Reke Tupu Nge Nutu Raguna

15 Sonrau na bangapagame ke sane ke kelapatantali te ita. Ke sa. Lonana ae Nutu
ka i a kelangpatali ae ita. Ava ollaeala ka sana i a ngatangng ta ita bainge bainga reke
sosoali. Ke sa na ke sa bavakena!
16 Miau ka lomiaumatana tapu roma, nga ina miau ngaka tungu miau muni ta agau
te ta longa te i ma kumangngatulu ae i, na ka miau ra kumangngatulu nga agau laeala
a miau ka longlongo te. Ka tongana kena mana ma bainga e nga bainge bainga reke
sosoali nge Nutu raguna ba bainga e nga bainge bainga reke tupu nge Nutu raguna.

Ngaroma agau nga i a akumangngatulu nga bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna, na bainga laeala ke la taongamuga kia ta mateng. Ava ngaroma agau nga i a akumangngatulu nga bainga e nga longnga te Nutu, na bainga laeala ke la taongamuga kia ta i kumangng ka bainga reke tupu nge Nutu raguna.

17 Avae mangng ka lomangngpe kae Nutu kurumea, pala, na ka miau ra kumangngatulu nga bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna, ava sonrau na miau kaka pulia lomiaume mannangana ta longnga ta pangalomatana laeala a miau ka rave.

18 Nutu ke ulomalaga miau tapu nga pulangkala a bainga e nga bainge bainga reke sosoali. Ba miau kaka lele ma miau ra kumangngatulu re nga bainga e nga bainge bainga reke tupu nge Nutu raguna.

19 Iau ka toe ka pangamologa laeala kurumea, oru ra iau rorole kamiau ki keke isopa ta miau lomiaumatana ki. Pala na miau kaka ule miramiau iname ma ra kumangngatulu nga bainga ra mukurea, ba bainga nga longasa te Nutu. Na keke pasigipage longasa te Nutu muni. Ava sonrau, na ngaka ulo rea ma ra kumangngatulu nga bainga e nga bainge bainga reke tupu nge Nutu raguna, ta baina miau ngaka lele miau ra ragau reke tunge maulingarea te Nutu mannangana.

20 Iau ka role minmina ta ka ina miau ka momo ra kumangngatulu nga bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna, na kaka momo balakala nga bainga reke tupu nge Nutu raguna.

21 Minmina na ka bai ta balinglaga miau roma, pala, ka ina miau ka bavaia bainga nginngina ra miau ka balengleng miau ki sonrau, na kaka rarave oru e pe o ke sa? Ka sana ka rarave oru e pe kurumea, alanga nga oru nginngina ka i a mateng mana.

22 Ava sonrau nae Nutu ke ulomalaga miau tapu nga pulangkala a bainga e nga bainge bainga reke sosoali. Ba miau kaka lele miau ra kumangngatulu rae Nutu kanna. Minmina na kaka rarave oru e pe ore bai ka miau ta miau ra ragau reke tunge maulingarea te Nutu mannangana. Ba alanga nga ollaeala ka i a mauling e momo passavele.

23 Iau ka role minmina ta alanga nga bainga e nga bainge bainga reke sosoali ka i a mateng. Ava tunga a Nutu tungumane ka i a mauling e momo passavele ngallo nge Karais Iesus A Avolaukita.

7

Ra Lopatokonakana Keke Kamapitakama Kae Karais

1 Iau ka rorole kamiau ra lomiaumatana tapu ka bangapagame. Minmina na kolingau memena ngallo nge Karais, miau ka lomiaumatana tapu roma, bangapagame keke kelapatali ta agau ine momomauli mana.

2 Iau nga toe ka bangapaga e nga palingravung rea minakai roma: Ka ina avale nge kamapitakama ka apanung, na bangapagame keke samapite avale laeala kala nge natale ka ina natale momomauli tale. Ava ngaroma natale nge mate, na avale laeala ke kapatali tapu nga bangapaga samangpitangana kia kala nge natale laeala.

3 Minmina na ngaroma avale laeala nge kamapitakama ka apanung tetoto ka ina natale momomauli tale, na keke la patonge ka avale e keno kala nga apanung a sana i a natale. Ava ngaroma natale nge mate, na i ke kapatali tapu nga bangapaga laeala samangpitangana kia. Minmina na ngaroma i nge kamapitakama ka apanung tetoto, na ala sana nga i a avale e keno kala nga apanung a sana i a natale.

4 Minmina na kolingau memena ngallo nge Karais, Nutu ke bai ka miau minmina bole, ta baina miau ngaka lele ma ragau reke mate tapu beke kapatali nga Bangapagame samangpita ngareangana kerea kurumea pagiungamiaungana kala nge Karais nga mateng. Nutu ke kuma minmina nga baina miau ngaka kamopita ka agau

tetoto a i a agau laeala ae Nutu pasigipage nga mateng. Ba ke kuma minmina ta baina
ita ngaka lele ma bega onreke piaupiau te Nutu.
5 Iau ka role minmina ta ka ina mirara loreamatenganame ke taoamugmuga kita,
na oru ra bainga reke sosoali ke mate rea onra Bangapagame ke pasigipaga rea keke
umma nga mirara iname ta ri piaunge kanrea e nga mateng.
6 Ava sonrau na ita kaka kapatali nga Bangapagame samangpita ngareangana kita
tapu kurumea matengara ba kangapatali ngara nga Bangapaga nginngina onreke
samapita ita pala. Minmina na kumangng a ita kumkuma kia sonrau ke sane
lolakurumea bangapaga onreke pa rea nga lau pala. Ke sa. Ke lolakurumea pamau
a pau orae Kannu E Tupu.

Bainga E Nga Bainge Bainga Reke Sosoali Kumangngana Ngallo Nge Ita

7 Minmina na ita ngaka role mina ngaetai? Ita ngaka role roma, Bangapagame ka
ri ra oru reke sosoali ae? Ke sa na ke sa bavakena! Bangapagame ka sana ri ra oru
reke sosoali, ta ngaroma Bangapagame sane teke momo na iau sana ta laumatana ka
bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Minmina na iau sana ta laumatana roma, bainga
nga kelangalele ka i a bainga ore soali taroma Bangapagame sane teke role roma,
"Sano ngo kelalelea onra agau tetoto kanna."
8 Ava bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna ke kalipa ka pamau
e nga longasa mannangana nga bangapagame. Minmina na bainga laeala ke umma
ta pangasigingpagange bainga nga kelangalele matantana kinung ngallo nge iau. Ta
ngaroma Bangapagame sane ngeke momo, na bainga e nga bainge bainga reke sosoali
nge Nutu raguna sana nga kana gingginga.
9 Ba pala, ka ina iau sana laumatana ka oru ra bangapagame ke role tao, na iau ka
momomauli. Ava ka ina iau rave lomatana ta bainga re sane ke tupu nge Nutu raguna,
na bainga laeala e nga bainge bainga reke sosoali ke sigipaga na iau ka mate.
10 Minmina na bangapaga laekia ora Nutu rolea ta tungnge mauling ke baia mateng
ngallo nge iau.
11 Ke bai minmina ka ina bainga e nga bainge bainga reke sosoali ke kalipa ka pamau e
nga longasa mannangana nga bangapagame, ba ke goa iau. Na bainga laeala ke rapite
bangapaga nginngina na ke sapunu iau ki.
12 Minmina na Bangapagame keke tupu. Ba bangapaga kenakena rae Nutu kanna keke
tupu ba ka kaomanna ki, ba keke pepe.

13 Na ke meimia? Ita ngaka role roma, bangapaga ka ore pe ava ke lele ta i a oru e
baia mateng nge iau ae? Ke sana minmina! Bainga e nga bainge bainga reke sosoali
nge Nutu raguna ke baia mateng ngallo nge iau, ta baina bainga laeala soalingana
nge lele pota mannangana. Bainga laeala nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu
raguna ke rapite bangapaga reke pepe, na ke baia mateng ngallo nge iau. Minmina na
bangapaga rae Nutu kanna keke pakosining roma, bainga e nga bainge bainga reke
sosoali nge Nutu raguna ka i a bainga ore soali bavakena.

14 Iau ka role minmina kurumea, ita ka loramatana roma, Bangapagame ka onrae
Kannu Ae Nutu tungu rea. Ava ka iau a agau a i a mira. Ka iau a akumangngatulu ore
longlongo ta bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna.
15 Iau ka laupalilli bavakena ka oru ra iau kumkuma ki kurumea, iau ka sana
kumkuma ka bainga ra iau mate rea. Ke sa. Ka kumkuma ka bainga ra iau sana mate
rea.
16 Na kumangngau laeala ina iau kumkuma ka bainga ra iau sana mate rea ke
pakosining roma, ngallo nge iau, iau ka ngatakale Bangapaga rae Moses kanna ba ka
role roma ka onreke pepe.

17 Minmina na ka sana iau a umma ta kumangng ka oraekia, ava bainga laeala e nga
bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna ore momo ngallo nge iau ke kumkuma
kia.
18 Iau ka laumatana roma, ka sana otte ore pe e momolu nge iau. Iau ka rorole ta
mirau, ka sana otte e pe nge i. Ka role minmina kurumea, iau ka kau ka lovaingana ta
kumangng ka bainga e pe nge Nutu raguna, ava ka sana kau gingginga ta kumangng
kia.
19 Bainga ra iau bai ta kumangng ki, ka sana kumkuma ki, ava ka bavaia bainga
nginngina reke sosoali ra iau sana mate rea.
20 Na kumangngau laeala ina iau bavaia bainga ra iau sana mate rea ke pakosining
roma, ka sana iau a umma ta kumangng ka ollaeala. Ava bainga laeala e nga bainge
bainga reke sosoali nge Nutu raguna ore momo ngallo nge iau ke kumkuma kia.
21 Minmina na iau ka kalipa ka otte e soali e kumkuma ngallo nge iau a agau ora
lonavavai ta kumangng ka bainga reke pepe.
22 Iau ka role minmina kurumea, iau ka lausereng ta loangakurumenge bangapaga
rae Nutu kanna ngallo nge iau.
23 Ava iau ka kelapa ka gingginga matana tetoto ore momo nga mirau iname. Ba
gingginga laeala ke palivali ba ke sanangalle gingginga e momo ngallo nge iau nga
giligu bagana. Ba ke pulakala iau nga gingginga e nga bainge bainga reke sosoali ore
umma nga mirau iname.
24 Ka iau a agau a besangkana raumana! Tai mannangana ke la i ravunglele iau nga
mirau laekia e nga mateng?
25 Ita ngaka kalapage Nutu kurumea ravunglelengana kita kae Iesus Karais A
Avolaukita!
Minmina na kumangnga matana lua keke momo ngallo nge iau. Te ka i a kumangng
laeala a iau muni kuma kia ngallo nge iau nga giligu bagana ina iau umma ta
loangakurumea bangapaga rae Nutu kanna. Ba matana te muni ka i a kumangng
laeala a mirau kumkuma kia ine umma ta loangakurumea gingginga ae bainga e nga
bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna.

8

Nutu Ke Ulomalaga Ita Nga Pulangkala Orae Bainga E Nga Bainge Bainga Reke Sosoali

1 Minmina na sonrau ragau reke momo ngallo nge Karais Iesus ke sane ke la ravunge
alanga e soali kurumea baingarea reke sosoali.
2 Iau ka role minmina kurumea, Kannu E Tupu ginggingngana ore tungtunge
mauling mannangana ngallo nge Karais Iesus ke ulomalaga miau tapu nga gingginga
orae bainga e nga bainge bainga reke sosoali ba mateng.
3 Bainga e nga bainge bainga reke sosoali ke momopita ngallo nga ragau mirareame.
Minmina na kumangnga ora Bangapaga rae Moses kanna ke kumkuma kia ka sana
kana gingginga ta ulongmalaga miau. Avae Nutu muni ke ulomalaga miau ine ba'e
i muni Tuna nga agau mirana ora sinna ma ragau mirarea ra bainga e nga bainge
bainga reke sosoali momo ngi. Ke ba'e Tuna ta ronga ka bainga e nga bainge bainga
reke sosoali kumangngana. Minmina nae Nutu ke kalinane bainga e nga bainge bainga
reke sosoali e umma ngallo nga ragau mirareame, ba ke tunge kana alang.
4 I ke kuma minmina ta baina longa ora Bangapaga rae Moses kanna ke matea nge
lele ngallo nge ita ra sana ka tatao kurumea mirara loreamatenganame ava kurumea
Kannu E Tupu lonamatenganame.
5 Reke tatao kurumea mirarea loreamatenganame keke pulia gilirea baganame
nga onra mirareame ke mate rea. Ava ragau reke tatao kurumea Kannu E Tupu
lonamatenganame keke pulia gilirea baganame nga onra Kannu E Tupu mate rea.

6 Agau e pulia gilina bagana nga mirana lonamatenganame ke la kalingpa ka mateng
mana. Ava agau e pulia gilina bagana nga Kannu E Tupu lonamatenganame ke la
ravunge mauling ba momongpengana.
7 Iau ka role minmina ta agau e pulia gilina bagana nga mirana lonamatenganame
ke bai'iu kae Nutu kurumea, i ka sana omona ta longnga ta bangapaga rae Nutu kanna.
Ba i ka ruvinasa ta longnga bavakena.
8 Ba ragau ra mirarea loreamatenganame ke taoamugmuga kerea ka sana likirea ta
ri kumangng ka otte a Nutu matea.
9 Ava ngaroma Kannu ae Nutu nge momo ngallo nge miau ka kaomanna, na
miramiau loreamatenganame ale sane ke taoamugmuga kamiau. Ke sa. Kannu E Tupu
ke taoamugmuga ka miau. Ava ngaroma Kannu E Karais sane nge momo nga agau, na
agau laeala ka sana i a agau orae Karais.
10 Na ngaroma Karais nge momo ngallo nge miau, na ka oru lua keke momo nge
miau. Miramiaume keke mate tapu kurumea, bainga e nga bainge bainga reke sosoali
nge Nutu raguna ke pamate rea. Ava kannumiaume keke momomauli kurumea, Nutu
ke pato miau ka ra baingareame ke tupu nga raguna.
11 Ba ngaroma Kannu ae Nutu e pasigipage Iesus nga mateng nge momo ngallo
nge miau, nae Nutu e pasigipage Karais Iesus nga mateng ke la tungnge mauling ta
miramiaume bole kurumea Kannuna momongana ngallo nge miau.
12 Minmina na kolingau memena ngallo nge Karais, ita sana ngaka longlongo ta
mirara loreamatenganame. Ba ita sana ngaka ngatakalkala rea ta ri taongamuga kita.
Ke sa.
13 Ta ngaroma miau ngaka tatao kurumea miramiau loreamatenganame, na kaka
la mateng. Ava ngaroma ngaka sapunpune miramiau kumangngareame ka Kannu E
Tupu ginggingngana, na kaka la mauling.
14 Iau ka role minmina kurumea, ragau kinung rae Kannu E Tupu taoamugmuga
kerea ka ri ra goe rae Nutu.
15 Ka ri ra goe rae Nutu kurumea, Kannu a Nutu tunge te miau ka sana i a Kannu
ore bavai miau ta mataunge Nutu muni basema ra kumangngatulu reke matautaue
ravollalaukerea memena. Ke sa. Kannu a Nutu tunge te miau ka i a Kannu ore bai
miau ta miau leleng goe rae Nutu. Minmina nae Kannu laeala ke bavai ita ta kiunga
te Nutu roma, “Abba!* Tamamangng!”
16 Kannu ae Nutu kala nga kannura keke rolekinung roma, ka ita ra goe rae Nutu.
17 Na ngaroma nga ita ra goe rae Nutu, na oru rae Nutu la tungnga rea ta goe rae i
ka onrae ita bole. Oru rae Nutu kanna ka ri ra oru rae ita, ba oru ra i la tunga rea te
Karais ka onrae ita bole. Ava ita ngaka rarave miralali bole baseme Karais ine rave
miralali, ta baina ngarume na ita nga meisi kala nge i nga olamana ae i e toakala.

Olamana Ore Toakala E La Leleng Ngarume

18 Na nga kelangaungana ka miralali ra ita ka raravu rea ka kae re sonrau, ita sana
nga loravavai raumana te ri. Iau ka role minmina kurumea, olamana laeala e toakala
a Nutu la pangakosining te ita ngarume ke la bolinglaunga ba ke la penga raumana.
19 Oru rae Nutu kuma ki kinung nga mogalo laekia e ngape ba nga tava keke momalla
ba keke kelkela kaligi ta kae laeala inae Nutu la pangapotange ragau ra ri ra goe rae i
mannangana.
20 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke bai ka oru nginngina ra i kuma ki ta ri ra
oru reke besa basema agau e besa ta rongapatapu ka kumangng a kanna. Avae Nutu
muni ke ule besanga laeala nge ri ta baina ri ngeke momalla.
21 Keke momalle kae laeala inae Nutu la ulongmalaga rea nga pulangkala e nga
mateng, ta baina ri bole ngeke rave olamana laeala e toakala orae goe rae Nutu.

---

* **8:15:** “Abba” ka mirana roma, Tamamangng.

22 Ita ka loramatana roma, oru rae Nutu kuma ki kinung nga mogalo laekia e ngape
ba nga tava keke punpunu beke momalle miralali rongngana. Ba keke momalla sonrau
tale basema avale e bai ta toangapisigi ine punpunu be momalle miralali rongngana.
23 Ba ka sana ri mana ke kuma minmina. Ke sa. Ita raka rave tunga re kapunu reke
lele kurumea Kannu E Tupu kumangngana kaka punpunu ngallo nge ita bole. Ita kaka
punpunu ngallo nge ita ina ita ka momalla ba ka kelkela kaligi ta kae laeala inae Nutu
la pangakosining roma, ka ita ra goe rae i. Ita kaka momalla ba kaka kelkela ta kae
laeala inae Nutu la ulongmalage mirarame nga pulangkala a mateng.
24 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke ravulele ita tapu, ava sonrau na ita ka
sana ka kele mirarame kangapatali ngareangana nga pulangkala a mateng tale. Ke sa.
Ita kaka momalla ta kelange orume mannangana. Na ngaroma agau te nge kele oru
a i momalla te tapu, na ollaeala sana nga i a momongkala muni. Ke sa. Ka sana i a
momongkala muni kurumea, i ke kele oru a i momalla te ine lele tapu.
25 Ava ngaroma ita ngaka momalla ta oru ra ita sana ka kela rea tale, na ita kaka la
umma ta kelanga ba momongkala rea ka siarame gingging ngareangana.

Nutu Kumangngana Te Ita Raka Momo Ngallo Nge Karais

26 Ollaeala ka tongana kena mana ma inae Kannu E Tupu kalaulau ita nga
likirasangana. Ita ka sana loramatana ka pangamologa ra ita la kavanga tao, avae
Kannu E Tupu muni ora lonamatana ka oru reke momo ngallo nge ita ke tuturu rea
te Nutu. Ba ke punpunu ka kavangana te Nutu te ita ka pangamologa a sana agau
lonamatana kia. Ba ke kavkave Nutu te ita ka pununganа ka pangamologa onra ragau
pangamologangareame ke moro ta roleng tao.
27 Nae Nutu ore kelalulu lakallo nga lorame ka lonamatana kae Kannu E Tupu
lonamatenganame kurumea, Kannu E Tupu kavanganame ta kalaunge ragau rae Nutu
reke tupu keke lolakurumea Nutu lonamatenganame.
28 Ba ita ka loramatana roma, Nutu ke bavai ka orume kinung onreke lele nge ita
raka materaumane Nutu ta ri kumangng ka onreke pepe mana. I ke bavai minmina te
ita ra i kiu ita kurumea lonangana.
29 Iau ka role minmina kurumea, ragau rae Nutu lonamatana kerea pala roma ri ka
la loreapatokona, ka ri ra ragau rae Nutu role pala ta ri ngeke lele ra baingareame me
Tuna. I ke bai minmina ta bainae Tuna nga i e kapunu ngaliua nga kolingana memena
nginngina ra ri papatu.
30 Ba ragau rae Nutu role pala ta ri ngeke lele ra baingareame me Tuna ka ri ra ragau
rae Nutu kiu rea te i bole. Ba ragau rae Nutu kiu rea te i ka ri ra ragau rae Nutu pato
rea ka reke tupu nga raguna. Ba bole ragau nginngina ra i pato rea ka reke tupu ka ri
ra ragau rae Nutu la tungnge olamana e toakala ngarume te ri.
31 Na ita kaka la rolenge pangamologa a taru ta oru nginngina? Ita kaka la roleng
roma, Nutu ke momo ta kalaunga ita. Minmina na tai mannangana nge sanangkala
ita?
32 Nutu ke sane bolo kae Tuna. Ke sa. I ke ule ta ragau kamarea ta ri samungpununge,
ta baina Tuna nge rave ita kinung ra lorapatokona te i mallera nga mateng. Minmina
na i ke la tungamane orume kinung reke loakurumea pagiungarangana kala nge Tuna
bole te ita.
33 Na tai mannangana ke la loanga kita ra Nutu toro ita ta pangamaising ita nga
kalingnana nge Nutu raguna? Ka sana te bavakena kurumea, Nutu muni ke patpato
ita ka ra baingareame ke tupu nga raguna.
34 Ba tai mannangana ke la turunge baingarame alangareangana? Ka sana te
bavakena kurumea, Karais Iesus ke mate, avae Nutu ke pasigipage nga mateng. Ba
sonrau na i ke mommo ngae Nutu bavana nga kamana e pe, ba ke kavkave Nutu te ita.

35 Tai mannangana ke la bainga kae Karais ta i kange matengraumanangana
kita? Ka sana te bavakena ora kana gingginga ta bainga kae Karais ta i kange
matengraumanangana kita. Ragau puling ngareangana ka maenangme o losoalingana
te ita sane nge bai kia. Ba ragau pangamiralali ngareangana kita sane la bainga kia
bole. Ngaroma ita ngaka moro ta kaning ba nga mate kara raumana, na ollaeala ke
sane la bainga kae Karais ta i kange matengraumanangana kita. Ba ngaroma ita sana
nga kara lungapaga, o otte nge bai ta baingasoaling ita, o ragau ngeke sapunpunu
ita ka resallame, oru nginngina kinung ke sane ke la bainga kae Karais ta i kange
matengraumanangana kita.
36 Oru nginngina keke loakurumea pangamologa a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu
Kanna e role roma:
"Ka mangnga ra ragau rae One, ba kurumea ollaeala mana na ragau keke bai ta
samungpunu mangnga ka kaeme kinung;
Keke ella mangng ma sipsip onra ragau ke bai ta samungpunu rea mana."
37 Ava ita kaka ulopisigsigia maenang nginngina kinung kurumea i e materaumana
ita momongana ngallo nge ita.
38 Iau ae Pol ka role minmina kurumea, iau ka laumatana ka kaomannmannangana
roma, ka sana otte ora kana gingginga ta bainga kae Nutu ta i kange matengrau-
manangana kita. Ngaroma otte nge bai kita ta mateng, o ngaroma oru ngeke lele nge
ita ina ita ka momomauli, oru nginngina ke sane ke la bainga kae Nutu ta i kange
matengraumanangana kita. Ba anggelome, o kannu reke sosoali, o oru reke momo
sonrau, o oru reke la leleng ngarumrume, o oru ra karea gingginga raumana,
39 o oru reke momo ngailu, o oru reke momo ngape, o otetoto e momo sonrau, oru
nginngina kinung sana nga likirea ta bainga kae Nutu ta i kange matengraumanan-
gana kita, a i pakosining kia kae Karais Iesus A Avolaukita.

9

Nutu Pulingana Ka Lona Ta Re Ngae Israel

1 Na nga oru ra iau la roleng kamiau ki gialgiala, iau nga role ki ka kaomannman-
nangana. Iau ka pagiu kala nge Karais tapu, minmina na iau ka sana goga miau.
Lovaingana ore momolu nge iau kala nge Kannu E Tupu keke rolekinung ta
2 lopupungana ba lotaningngana ae iau ka kaeme kinung ina lauvavai ta ragau rae
iau re ngae Israel.
3 Iau ka materaumane ragau rae iau re ngae Israel ra ri ra kolingau memena man-
nangana. Ba iau ka matea raumana ta ri nga loreapatokona te Karais. Matengaungana
kerea ke bollau raumana. Minmina na ngaroma nge kalau rea, na nge pe ngaroma
Nutu nge tunge alanga e soali te iau ba nge pulivalakala iau nge Karais ngaroma nge
kalau rea.
4 Ka ri ra sisiukamangng ae Israel sivuna memena bae Nutu ke pato rea ka goe rae
i. Ba pala na i ke pakosining ka olamana e toakala ae i te ri. Ba ke kuma ka piunga ba
bongame kala nge ri, ba ke tunge Bangapaga ra kanna te ri. Ba i ke palomatana rea ka
bainga re nga kumangng ka kumangng a kanna nga tempel, ba ke role kerea ka oru
papatu ra i bai ta kumangng ki nge ri.
5 Abaram, bae Aisak, bae Iekop ka ri ra sisiukerea memena. Bae Karais a i a agau
orae Nutu ba'e ka i a Israel te. Ka i ae Nutu a i a kelangpatali nga orume kinung. Ita
ngaka kinpataetaea giana ka kaeme kinung. Ka kaomannmannangana.
6 Ava ita sana ngaka role roma, Nutu ke sane loakurumea patongkalangana te
sisiukerea memena. Ke sa. Ta ka sana Israel sivuna memena kinung ka ri ra Israel
sivuna memena mannangana.

7 Ba bole Nutu patongana ka ragau ka goe rae i ke sane lele kurumea ragau
patongareangana ka ri muni kae Abaram sivuna memena. Ke sa. Avae Nutu
patongana ka ragau ka goe rae i ke lolakurumea Nutu pangamologangana te Abaram
ine role roma: “Sivung memena keke la leleng nge Aisak.”
8 Na pangamologa laeala ka mirana roma, Nutu ke sane patpatoe ragau reke lele
nge Abaram mana ka goe rae Nutu, ava ragau reke lele palimule kurumea Nutu
patongkalangana te Abaram.
9 Iau ka role minmina kurumea, Nutu patongkalangana laeala te Abaram ke role
roma:
“Iau ka la muleng ka kae a iau pulia tapu, na ningpengana ae Sera ka la kana ka goe a
panung.”
10 Ba bole iau ae Pol nga toe ka Abaram gulavana piau ae Reveka ina nena ka goe
lua ra boge nge Aisak a i ae sisiukamangng.
11-12 Pala ta Reveka toangapisiginge goe lua nginngina ra boge, ina ri pana lua ke
sane ke kuma ka otte e pe o otte e soali tale, nae Nutu ke role kae nareame roma,
“Ngarume na ne kapunu nga i a akumangngatulu a ne ngarume.”
Nutu ke role kae Reveka minmina ta baina ragau kinung nga loreamatana roma,
Nutu kumangngana ka ragau ke lolakurumea i muni lonangana mana. Ke sane
lolakurumea ragau kumangng ngareangana ka otte. Ke sa. Ke lolakurumea i a Nutu
muni katotongana ka ragau kurumea lonangana.
13 Ba ollaeala ke loakurumea Nutu pangamologangana a ri ke pa'e pala nga Lau Ae
Nutu Kanna e role roma,
“Iau ka matea Iekop, ava ka sana matea Iso.”
14 Na ita ka la roleng mina ngaetai? Ita ngaka role roma, Nutu kumangngana ka
ragau ke sane tupu ae? Ke sa, na ke sa mannangana!
15 Ollaeala ke loakurumea pangamologa a Nutu rolea te Moses pala roma,
“Ngaroma iau nga laungana, na nga ule lonana ae iau ta agau te,
ba ngaroma nga laungana na sana nga baisoalia agau te.”
16 Minmina na ke sane lolakurumea ragau loreamatengana o kumangng ngarean-
ganame. Ke sa. Ke lolakurumea Nutu lonana ae i ta ragau mana.
17 Iau ka role minmina ta nga Lau Ae Nutu Kanna, Nutu ke role kae Pero a i a
kelangpatali ngae Isip pala roma,
“Iau ka toro one ta one a kelangpatali ta ka puna minakai roma, ragau ngeke
kelapatokone ginggingngau nga maenang ra iau ulo rea nge one, ba ragau re
nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape ngeke longe giau.”
18 Minmina na ngaroma Nutu nga lonangana, na i nge ule lonana ae i ta agau. Ba
ngaroma Nutu nga lonangana, na nge bai ka agau ta i a alongasakana bole.
19 Na te e nge miau nge role kau roma, “Nutu ke kumkuma ka ragau kurumea
lonangana mana, na ke meimia na ke tungtunge alang ina agau nge baia bainga e
soali nga raguna? Ta tai ka likina ta sanangkalange Nutu lonangana?”
20 Ava iau ae Pol nga ballage agau laeala roma, ka one ae tai mannangana ikolong o
bai ta alanggaliunge Nutu? Oru a agau kuma kia sane nge role ka agau laeala roma,
“Ko meimia na ko kuma kau minakai?” Sane nge role minmina.
21 Ba bole, agau e kumkuma ka gato ba orume ka mogalo nge kuma ka mogalo inte
kurumea lonangana kia mana. Ngaroma i nge bai ta kumangng ka gato ore nga inung
ka kae re bollau, ba gato tetoto muni ore nga inung ka kaeme kinung nga mogalo ina
kena mana, na nge kuma ki. Ba agau nga manenasa roleng kia roma, “Ko meimia na
ko kuma minakorong?”
22 Ollaeala ka tongana kena mana ma Nutu kumangngana ka ragau. I ke bai ta
pangapotange ginggingngana ba iukiangana ka ragau ra baingareame ke sosoali nga

raguna. Ava i ke momokala tale ba ke sane tunge alanga bolvole ta ragau nginngina
ra i kaliangga rea pala nganige ta baingasoali rea.
23 I ke kuma minmina, ta baina i nge papote kumangngana ora olamana e toakala
ba sana lisina nga ragau ra i kuma kerea ta ulonge lonana ae i te ri. Ka ri ra ragau rae
Nutu kalitupu rea pala ta ri momong nga olamana e toakala ngarume.
24 Iau ka rorole te ita mana, ita ra ragau rae Nutu kiu ita te i. Ba i ke sane kiu mangng
ra Iura mana, ke sa. I ke kiue ra sana ri ra Iura bole.
25 Bae Nutu ke role minmina bole nga lau a Osea pa'e pala ine role roma:
“Iau ka la patonge ragau ra sana ri ra ragau rae iau ka ‘ragau rae iau’;
ba ka la patonge avale ora sana i a avale a iau matea ka ‘avale ora iau
materaumane.’ ”
26 Ba nga inte toto nga lau laeala a Osea pa'e pala, i ke role roma:
“Nga inaeala a Nutu role kerea roma, ‘Ka sana miau ra ragau rae iau,’
nga inaeala mana nae Nutu ke la patongo rea ka ‘goe rae Nutu ora kana ka
ginggingame kinung.’ ”
27 Ba nga lau a Aisaia pa'e pala i ke pamologa kaligi ta re ngae Israel roma:
“Israel goe rae i ka ri papatu raumana basema bai onreke momo nga pelau kaona,
avae Nutu ke la ravunglelenge ragau tutuna nge ri mana.
28 Ta Nutu a i ae Avolau ke la kumangng kurumea pangamologangana pala, na i
ke la tungnge alanga e soali ta re nga mogalo laekia e ngape bolvole. Ba ke la
rongapatapu ka kumangngana laeala nga alang.”
29 Ba ollaeala ke loakurumea Israelme pangamologa ngareangana ora Aisaia pa'e
pala roma:
“Taroma Nutu a i ae Avolau ora kana ka ginggingame kinung sane te ngata ta
sivumangng memena palu ta ri momong,
na mangng ta lele basema ragau re ngae Sorom, ba ala ta tongamangng kena mana
ma ragau re ngae Gomora ka inae Nutu raupatapu kerea.”

Israelme Loreakalasangana

30 Na ita ka la roleng mina ngaetai? Ita kaka la roleng roma, ragau ra sana ri rae Iura
onreke sane ke amva ta kalingpa ka pamau ta ri leleng ra baingareame ke tupu nge
Nutu raguna keke kalipa kia. Keke kalipa ka Nutu patongana kerea ka ra baingareame
ke tupu kurumea loreapatokonangana te i.
31 Avae Israelme onreke amva ta leleng ra baingareame ke tupu kurumea kumangng
ngareangana ka bangapagame ka sana likirea ta kumangng ka oru ra bangapaga
nginngina ke role tao.
32 Na nga ballaga miau roma, ke meimia nae Israelme ke sane ke lele nga Nutu
patongana kerea ka ra baingareame ke tupu? Ri ke sane ke lele nga patong laeala
kurumea, ri ke sane ke amva ta taonga kurumea lopatokona ae ri te Nutu. Ke sa. Keke
amva ta taonga kurumea kumangng ngareangana ka bangapagame. Minmina na keke
tage kaerea ba keke pupu nga lollo laeala ore bavaia ragau ta ri tagange kaerea ba
pupunga.
33 Ollaeala ke loakurumea pangamologa e te Karais a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu
Kanna ore role roma,
“Ngaka kele. Iau ka ule lollo te ngae Saion.
Ka i a lollo ore bavai ka ragau ta ri tagange kaerea,
ba lollo puna ore bavai kerea ta ri sanangkalange,
ba agau a lonapatokona te i sane la ravunge balenga.”

10

Pangamologa E Ta Lopatokona

1 Kolingau memena ngallo nge Karais, iau ka matea ragau rae iau re ngae Israel
raumana, ba ka kava kaligi te Nutu ta i ravunglele rea.
2 Ba iau nga turupota rea roma, keke bai ta kalingpa kae Nutu raumana, ava ka sana
loreamatana ka pamau e loa te Nutu mannangana.
3 Ri ka sana loreamatana ka pamau ta ravunge Nutu patongana kerea ka ra
baingareame ke tupu nga raguna. Keke amva ta leleng tupu nge Nutu raguna kurumea
kumangng ra ri muni ke kumkuma ki ka ginggingngarea. Ba ri ka sana omorea ta
taonga nga pamau a Nutu pulia ta ragau ravunge patongana kerea ka ra baingareame
ke tupu nga raguna.
4 Iau ka role minmina kurumea, Karais ke atu ta ronga ka kumangnga laeala ina
ragau nge amva ta loangakurumenge bangapagame ta ri ravunge Nutu patongana
kerea ka ra baingareame ke tupu. I ke kuma minmina ta baina ragau kinung ra
loreapatokona te Karais ngeke rave Nutu patongana kerea ka ra baingareame ke tupu
nga raguna.
5 Pala nae Moses ke pa'e pangamologa e ta agau e amva ta leleng tupu nge Nutu
raguna kurumea loangakurumengana ka bangapagame roma: “Agau e kuma ka oru
ra bangapagame ke rorole tao be sane longasa nga inte ke la ravunge mauling e momo
passavele kurumea loangakurumengana ka bangapaga nginngina.”
6 Ava nga bainga e nga lopatokona te Nutu ta leleng tupu nga raguna, Lau Ae Nutu
Kanna ke role roma:
“Sano ngo ballaga ngallo nge one roma, ‘Tai ke la loangapatae ta Nutu mallena nga
tava?’ ” (Balinglaga laeala ka mirana roma, tai ke la loangapatae ta atungpisigi
kae Karais),
7 ba nga pangamologa inte toto Lau Ae Nutu Kanna ke role roma:
“Sano ngo ballaga ngallo nge one roma, ‘Tai ke la songapisigi ba lunga ta malle laeala
nga reke mate?’ (Ba balinglaga laeala ka mirana roma, tai ke la songapisigi na
nge atupatae kae Karais nga inaeala nga reke mate).”
8 Ava ragau reke lele tupu kurumea lopatokona ae ri te Nutu ke sane ke la roleng
minmina. Ke sa. Ri keke la roleng kurumea pangamologa intetoto ngallo nga Lau Ae
Nutu Kanna ore role roma, “Pangamologa ae Nutu kanna ke momo kokoro mana. Ke
momo nga kaong, ba ke momo nga long.” Ba iau ae Pol nga role roma, pangamologa
laeala ore momo kokoro ka i a pangamologa e nga lopatokona e te Karais ora mangng
ka umma ta pulingmalagange.
9 Ba pangamologa a mangng ka pulimalaglage ke role roma, ngaroma one ngo turupote
Iesus ka kaong roma, ka i ae Avolau kena ae one. Ba ngaroma nga longpatokona ngallo
nga long roma, Nutu ke pasigipage Iesus nga mateng, nae Nutu ke la ravunglele one.
10 Ngaroma agau nga lonapatokona ngallo nge i roma, Iesus ke mate bae Nutu ke
pasigipage nga mateng, nae Nutu ke la patonge agau laeala ka agau a bainganame
ke tupu nga raguna kurumea lopatokona laeala ae i. Ba bole, ngaroma agau te nge
turupote Iesus ka kaong nga ragau ragureame roma, ka i ae Avolau kena ae i, nae
Nutu ke la ravunglelenge agau laeala kurumea turungpotangana laeala.
11 Ollaeala ke loakurumea pangamologa e te Karais a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu
Kanna ore role roma,
“Agau a lonapatokona te i sane la ravunge balenga.”
12 Bae iau ae Pol nga role roma, Iurame ba ra sana ri rae Iura ka tongarea kena mana
nge Nutu raguna. Iau ka role minmina kurumea, Nutu a i kena mana ka i ae Avolau
ae ita kinung. Ba i ke kelinglingia kavingtulu ra kanna nga ragau kinung reke kiu te i.
13 Ollaeala ke loakurumea pangamologa ra ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ore
role roma,
“Ngaroma agau nge ballage Nutu a i ae Avolau ta i ravunglelenge, nae Nutu ke la
ravunglelenge agau laeala.”

14 Avae iau ae Pol nga ballaga miau roma, Iurame keke la kiunga ta agau a ri sana
loreapatokona te mina ngaetai? Ba ri nga loreapatokona ta agau a ri ke sane ke longe
pangamologa e te i tale mina ngaetai? Ba ri keke la longnge pangamologa e ta agau
ora apulingmalaga pangamologakana sane pulimalage pangamologa e te i tale mina
ngaetai?
15 Ba ngaroma Nutu sane nge ba'e ra pulingmalagakana, na ri ngeke pulimalage
pangamologa e te Karais te ri mina ngaetai? Ollaeala ke loakurumea pangamologa
nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
"Reke pulimalaglage pangamologa e pe lelengareangana ke pe raumana!"
16 Avae iau ae Pol nga ale balinglaga nginngina roma, ragau keke loa ta pulingmala-
gange pangamologa e te Karais ta re ngae Israel, ava papatu nge ri ke sane ke ngatakale
pangamologa laeala e pe. Ollaeala ke loakurumea pangamologa a Aisaia rolea pala
roma,
"Nutu one ae Avolau, ka sana agau te lonapatokona ta pangamologa a mangng
pulimalage?"
17 Minmina na iau ae Pol ka la roleng roma, lopatokona e te Karais ke lele kurumea
ragau longareangana ka pangamologa e te Karais. Ba ragau longareangana ka
pangamologa e te Karais ke lele kurumea ragau pattoto pulingmalaga ngareangana
ka pangamologa laeala.
18 Ava ka bai ta balinglaga roma, re ngae Israel keke longe pangamologa e te Karais
o ke sa? Iii, keke longe ka kaomanna. Ke loakurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu
Kanna e role roma:
"Kalingngarea maina ke loa ta ragau kinung reke momo nga mogalo laekia e ngape,
ba pangamologangareame keke loa ta iname kinung nga mogalo laekia e ngape."
19 Ba muni iau ae Pol ka bai ta balinglaga roma, re ngae Israel ka loreamatana ka
pangamologa e te Karais o ke sa? Iii, ri ka loreamatana kia, ava keke longosasa te. Bae
Moses ka i a agau e kapunu ta turunge longasa laeala ine pa'e Nutu rolengana ka ragau
re ngae Israel pala roma,
"Iau nga bai ka miau ta miau businge ragau ra sana giarea nga ragugu,
ba nga bai ka miau ta miau nga iukamiau ka ragau ra miau ka roma ka sana
ramarea bavakena."
20 Bae Aisaia ke role gingging pala ine pa'e Nutu pangamologangana roma,
"Ragau re sane ke sissili iau keke kalipa kau,
ba iau ka pota kau nga ragau re sane ke balaglaga te iau."
21 Ava nga Israelme, Aisaia ke pa'e Nutu pangamologangana e te ri roma,
"Iau ka kikiu palimule ta ragau kokorai reke longosasa be sane ke lolakurumea
pangamologangau ta ri atung te iau."

11

Nutu Ke Sane Tangulelea Ragau Re Ngae Israel

1 Minmina na iau ka la roleng mina ngaetai? Ko roma iau a role roma Nutu ke
tangulelea ragau rae i re ngae Israel ae? Ke sa na ke sa bavakena! Iau ka role minmina
kurumea, ka iau a Israel te ikia bole. Bae Abaram ka sivuna te nge iau, ba ka iau e nga
galiau ae Bensamin.
2 Nutu ke sane tangulelea ragau rae i ra i pulia lona te ri pala. Miau nga lomiaugaliu
ta pangamologa inaeala nga Lau Ae Nutu Kanna ame role te Ilaia ine tanikale Nutu ta
ragau re ngae Israel roma:
3 "Avolau, ri keke sapune ragau rae one reke toe kaong, ba keke tamalipisigi ka altara
rae one. Na iau kasikegu ka momo ikia, ba keke amva ta balingpunu iau bole."
4 Avae Nutu ke ale Ilaia laetai? Nutu ke ale roma,

“Iau ka kanau ka ragau pattoto ka ri pana 7,000 ra iau toro rea rikai tale, ba ke sane
ke parovanu ta nutu laeala a goanga a giana nge Ba'al.”
5 Nae iau ae Pol nga role kamiau roma, Nutu rolengana laeala kae Ilaia ka tongana
kena mana ma panna laekia a ita momo kia sonrau. Ka kae laekia e sonrau, na ka
ragau tutuna palu rae Nutu ke toro rea kurumea lopengana ae i a i tungumane.
6 Ba ngaroma Nutu torongana ka ragau nge loakurumea lopengana ae i a i tungumane,
na sana nga i a oru e lele kurumea ragau kumangng ngareanganame. Ke sa.
Ta ngaroma nge lele kurumea ragau kumangng ngareanganame, na sana nga i a
lopengana a i tungumane muni.
7 Na iau nga rolea pangamologa e ta re ngae Israel mina laetai? Iau nga role roma,
Israel papatu keke sissilia Nutu patongana kerea ka reke tupu, ava ke sane ke rave.
Palu onra ri ra ragau rae Nutu toro rea keke rave, ava i ke parutukale ragau pattoto
nge ri loreame.
8 Ba ollaeala ke loakurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
“Nutu ke bai kerea ta loreame ba ramareame ngeke rutupaliala,
ke bai ka matarea kanname ta ri sane ngeke kelkele oru,
ba ke bai ka longareame ta ri sane ngeke longlongo,
ta ke lele nga kae laekia e sonrau.”
9 Bae Revit ke role pala roma,
“Nutu, ngo bai ka oru ra ri ke mate rea ta ri leleng ma mata onreke laulau rea,
ba ngo bai ka oru nginngina ra ri ke mate rea ta ri tagange kaereame ki,
na ngeke pupu ba ngeke rave alanga e soali ngi.
10 Ngo bai ka matarea kanname ta ri sunga, ta baina ri nga manereasa kelang,
ba ngo ule maenangme te ri, nga baina gireame nge sikolo ki passavele.”
11 Nae iau ae Pol nga ballaga muni roma, ka inae Israelme o Iurame ke baia bainga e
soali nge Nutu raguna ka lokalasa ngareangana kae Karais, na keke agatapu nge Nutu
passavele o ke sa? Ke sa mannangana! Avae nga Iurame lokalasa ngareangana laeala
Nutu ke ravulelea ra sana ri rae Iura, ta baina Iurame ngeke busi rea.
12 Minmina na Iurame keke baia bainga e soali nge Nutu raguna kurumea lokalasa
ngareangana kae Karais, avae Nutu ke kampiliue na ke kelingia kavingtulu e bollau
raumana nga ragau re nga mogalo laekia e ngape ra sana ri ra Iura. Ava iau nga role
paka miau roma, ngarume, nga inae Iura nginngina ra Nutu lonamatana kerea pala
roma, ri la loreapatokona te Karais ngeke lele ra lopatokonakana tapu. Na nga kae
laeala nae Nutu ale la kumangng ka kavingtulu e bollau raumana muni nga kavingtulu
laeala a i kuma kia pala nga ra sana ri ra Iura.
13 Nae iau ala nga tunge pamologa te miau ra sana miau rae Iura. Ka iau a agau orae
Nutu pulia ta iau a aposel te ta kalaunga miau ra sana miau rae Iura. Minmina na nga
kelangaungana ka kumangng laekia, ka i a kumangng ore bollau raumana.
14 Ava iau ka laungana bole ta kumangng laekia a kanau nge baia busing ngallo nga
ragau rae iau re ngae Israel, ta bainae Nutu nge ravulelea palu nge ri.
15 Ka inae Nutu tangulelea ragau re ngae Israel, na tangunglelengana laeala ke
legemasia i muni tarangana kala nga ragau papatu re nga mogalo laekia e ngape.
Minmina nae Nutu lonangatakalangana ka Israelme ngarume ka la tongana kena
mana ma ina ragau nge kapatalia mateng ba ngeke momomauli muni.
16 Iau nga toe ka beret ora ragau ke tuve beke tunge inte ma tunga te Nutu. Na
ngaroma beret isu laeala e kapunu a ri ke tunge nge tupu nge Nutu raguna, na beret
rolungana ke tupu bole. Ba iau nga toe ka bega muni roma, ngaroma bega kulana nge
pe nge Nutu raguna, na bega laeala kamaname keke pepe bole.
17 Ka kaomanna, Nutu ke kamokole bega ae i a i a marana kamana palume. Ngarume
na i ke ravu miau ra miau raka basema bega ora pinolo kamana, na ke pavulopita

miau ngaliua nga bega a marana kamaname. Na kaka momo nga bega kaina laeala a marana kala nga kamaname. Ba miau kala nge ri kaka rarave oru reke pepe raumana nga bega kulana ine pasisiue kamaname.

18 Ava miau ra miau raka basema bega ora pinolo kamana nga manemiausa kalangapaga miau muni ngailu nga bega a marana kamaname. Ngaroma miau ngaka bai ta kalangpaga miau minmina, na nga lomiaugaliu roma, miau ka sana ka pasisiue bega kulana. Ke sa. Bega kulana ke pasisiu miau.

19 Na palu re nge miau ra sana miau ra Iura kaka la kiningpataenge miau muni giamiaume roma, “Nutu ke kamokole bega kamana palume, ta baina i nge pavulopita mangng nga bega laeala.”

20 Avae iau ae Pol nga ale pangamologa laeala roma, ka kaomanna, Nutu ke kamokole bega kamana nginngina kurumea loreakalasangana te Karais. Avae Nutu pangavulongpitangana ka miau nga bega ke lele kurumea lopatokona ae miau te Karais mana. Minmina na nga manemiausa kalangapaga miau muni, ava ngaka matau.

21 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke sane kelapalikovauu mana kae Iurame ra ri ra bega kamaname mannangana loreakalasa ngareangana. Ke sa. I ke kamokolo rea nga bega. Ba ngaroma miau ngaka bai minmina, na i sane nge kelapalikovauu mana ka miau bole.

22 Ba ikia na ngaka kele Nutu a i a lonanakana, ba ka i a iukana bole. Ta reke pupu nga lokalasa ka i a iukana, ava te miau ka i a lonanakana ngaroma miau ngaka momo nga lonana laeala ae i. Ngaroma nge sa, nae Nutu ke la kamongkolo miau bole.

23 Ba ri bole, ngaroma ri sane ngeke momo nga lokalasa ngareangana, nae Nutu ke la pangavulongpita rea nga bega. Ta Nutu ka likina ta pangavulongpita rea nga bega muni.

24 Pala na miau ra sana miau rae Iura kaka lele nga bega matana te ore basema bega a pinolo, avae Nutu ke pavulopita miau nga bega matana tetoto ora i a marana. Na ollaeala ke sane lolakurumea begame lelengareangana, avae Nutu ke kuma kia. Minmina na nge ate mana ta Nutu pangavulopitange bega kamana nginngina onra ri ra bega kamaname mannangana nga bega laeala a ri ke momo ngia pala.

25 Kolingau memena ngallo nge Karais ra sana miau rae Iura, iau ka materaumana ta miau nga lomiaumatana ka otte ora kaomannmannangana kia a Nutu pakoea pala. Ka matea ta miau nga lomiaumatana kia, ta baina miau sana ngaka ava ta kiningpataenge miau muni roma, miau ra lomiaumatana raumana. Ollaeala a Nutu pakoea pala ama iau rorole te minakai roma, Nutu parutungkalangana ka Iura loreame ke la momong ka kae papatu lagarume tale. Ba Nutu parutungkalangana laeala ka loreame sane la ronga ta nge lele nga ina ra sana ri rae Iura ina ri papatu ngeke atu te Nutu.

26 Na ngarume, nga ina ra sana ri rae Iura ina ri papatu ngeke atu te Nutu tapu, nae Nutu ke la ravunglelenge re ngae Israel kinung. Ollaeala ke loa kurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma:

“Aravunglelekana ke la leleng nge ita re ngae Saion mana,
ba i ke la saungapatali kae ita rae Iekop sivuna memena baingara reke sosoali nga raguna.”

27 Bae bole Nutu ke role ta kumangngana laeala ka re ngae Israel nga Lau Ae Kanna ine role pala roma,

“Ba iau ka la kumangng kurumea piunga ba bonga a kanau kala nge ri ina iau la osungrurunge baingarea reke sosoali nga ragugu.”

28 Nae iau ae Pol nga role paka miau ka pangamologa lua re te Iurame. Ne kapunu roma, nga Iurame tangunglele ngareangana ka pangamologa e pe e te Karais, nga Nutu kelangana ka ri ra ragau ra bainga'iukana kae Nutu. Ba i ke ravupage bainga'iu laeala, na ke bai kia ta i a kalaungapaga te miau ra sana miau ra Iura. Ba

pangamologangaungana a lau roma, Iurame ka ri ra ra bainga'iukana kae Nutu, avae Nutu ke pato rea ka ragau rae i tale. Ba i ke materaumana rea kurumea kumangngana ka piunga ba bonga kala nge sisiukerea memena pala.
29 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke sane kampiliue ramana ine role ta i kavingtulu rea raumana pala. Ba ke sane kampiliue ramana ine pato rea ka ragau rae i pala.
30 Ka kae re pala na miau ra sana miau rae Iura kaka longosasa te Nutu, avae sonrau nae Nutu ke pulia lonana ae i te miau kurumea Iurame longasa ngareangana.
31 Ba sonrau nae Iurame keke longosasa te Nutu ta bainae ri bole ngeke rave lonana kurumea Nutu tungngana ka lonana ae i te miau.
32 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke pulakale ragau kinung nga longasa ngareangana, ta baina i nge tunge lonana ae i te ri kinung.

Kalangapaga E Te Nutu

33 Ka kaomannmannangana, Nutu baingana onreke pepe raumana kala nga lomatana e pe ae i ka sana lisirea.
Ragau loreamatananganame keke moro bavakena ta ri loreamatanangana ka oru rae Nutu bai ta kumangng ki.
Ba loreamatananganame keke moro ta ri loreamatanangana kae Nutu kumangngana nga ragau.
34 Ke loakurumea pangamologa ae Nutu kanna ine role roma,
"Tai ka lonamatana kae Nutu a i ae Avolau lonamatananganame?
O tai ke tunge potong te i, ta baina i nge kuma ka oru?"
35 "O tai ke tunge kana otte, nga baina i nge alagaliue ollaeala te i?"
36 Iau ka role minmina ta ita ka loramatana roma, orume kinung keke lele kurumea Nutu koingapagangana ki. Ba keke maispaikala rea nga ginggingngana mana. Ba ri kinung keke momo nga baina ngeke kalapage Nutu ka momongareanganame.
Minmina na ita ngaka kalapagpage Nutu passavele! Ka kaomannmannangana.

12

Ka Ita Ra Tunga Te Nutu

1 Kolingau memena ngallo nge Karais, Nutu ke pulia lonana e bollau raumana te ita, minmina na iau nga tanikala miau ta miau tungnge miramiaume te Nutu ma posi onreke bali rea beke tungu rea ma tungame te Nutu. Ngaka tungu miau muni ma tunga onreke momo mauli tale, ba onreke tupu nge Nutu raguna, ba onra Nutu lonasereng ki. Nutu ke kuma ka kumangng reke pepe raumana te ita, minmina na kumangng a kanra e nga kalangapagange Nutu mannangana ka i a kumangng laekia ina ita ka tungu ita muni te Nutu ma tungame.
2 Ba nga manemiausa tunga miau muni ta oru re nga mogalo laekia e ngape onreke longosasa te Nutu ta ri taongamuga kamiau. Ke sa. Ngaka tungu miau muni te Nutu ta i kumangngmuni ka momongamiaume kurumea kumangngana ine la tungnge lomatana ra pau te miau. Minmina na miau ka la lomiaumatana ka bainga rae Nutu mate rea ta miau kumangng ki. Ba ka la lomiaumatana ka bainga reke pepe nge Nutu raguna, kala nga bainga rae Nutu lonasereng ki. Ba ka la lomiaumatana ka tarang e tupu mannangana nge Nutu raguna.
3 Iau ka role minmina kurumea, nga lopengana ae Nutu a i tungumane te iau, iau nga role paka agau kenakena nge miau roma: Sana nga longpavolau one, ava nga longkananna masi one kurumea Nutu tavoangana ka lopatokona te one.
4 Iau nga toe ka ita ra ragau mirara. Ita ra ragau ka mirara ina papatu nga mira kenakena, ba mirara ina nginngina ka sana kumangngarea kena mana.

5 Ollaeala ka tongana kena ma inae Nutu pulisivala ita ra ragau papatu nga mira
kena mana, nga Karais mirana. Ita kinung kaka momo nga Karais mirana kena, ba ita
pana kenakena ka onrae ita kinung.
6 Ba ita kenakena ka kanra ka tunga matantana kurumea Nutu tungngana mana ka
lopengana ae i te ita pana kenakena. Minmina na ngaroma te e nge ita nga kana ka
tunga e nga tonge Nutu kaona, na i nge kuma kia kurumea lopatokona bolinglaungana
a Nutu tunge te i.
7 Ngaroma te nga kana ka tunga e nga kalaunge ra lopatokonakana pattoto, na i nge
kuma ka kumangng laeala kurumea lopatokona a Nutu tunge te i bole. O ngaroma te
nga kana ka tunga e nga pangalomatanange ragau ka pangamologa ae Nutu kanna, na
i nge kuma ka pangalomatana laeala kurumea lopatokona ae i.
8 O tetoto ora kana ka tunga e nga pulingmalagange pangamologa ae Nutu kanna
ta pangagingginge ragau loreapatokonangana te Nutu nge kuma ka pangagingginga
laeala kurumea lopatokona ae i. Ba agau ora kana ka tunga ta tungnge oru nga
kanna sane nge bolo ine nge tungtunge oru nginngina. Agau e taoamugmuga ka ra
lopatokonakana nge kuma ka kumangng laeala ka gingging nganame kinung. Ba agau
e kalaulaue ra sillolo nga lonasereng ine kalaulau rea.

Bainga E Nga Matengraumane Ragau Ora Kaomannmannangana Kia

9 Miau ngaka materaumane ragau ka bainga e nga matengraumanange ragau ora
kaomannmannangana kia. Ngaka bali ka gimiaume ta bainga reke sosoali nge Nutu
raguna ba ngaka laupite bainga reke pepe nge Nutu raguna.
10 Ngaka palimateraumana miau, ta ka miau ra koli ngallo nge Karais. Ba ngaka
palialapaga miau ka miau kenakena ulongpisigi ngamiaungana kamiau.
11 Sana nga omomiausa lili. Ke sa. Ngaka kuma kaligi ka kumangng ae Nutu kanna
ka gingging ngamiaume kinung.
12 Nga lomiausereng raumana ina miau ka momalle oru rae Nutu patokala tao pala.
Ba ngaka umma ta tolongamane maenang reke lele nge miau kurumea loangakurume
ngamiaungana kae Karais, ba sana ngaka panna ta kavang.
13 Ngaka tavoa ka onra miau ta ragau rae Nutu reke tupu ra sana karea oru. Ba
ngaka pulapatalia bale rae miau ta ragasilame.
14 Ngaka ballage Nutu ta i kavingtulunge reke umma ta pangamiralali miau. Ngaka
ballage ta i kavingtulu rea, ba sana ngaka ballage ta i baingasoali rea.
15 Ngaka sereng kala nga ragau reke serengreng, ba ngaka tani kala nga ragau reke
tantani.
16 Ngaka palipatattara miau masi. Ba sana ngaka pulipataetaea giamiaume muni,
ava ngaka tatao kala nga ragau ra sana giarea. Ba sana ngaka role ngallo nge miau
muni roma, lomatana ae miau ke ngailu raumana nga ragau pattoto loreamatanan-
ganame.
17 Ba nga ina agau te nge baia bainga e soali te miau, na sana ngaka alagaliue ka
bainga e soali. Ngaka baia bainga reke pepe, nga baina ragau kinung ngeke kela rea
roma ka ri ra bainga reke pepe.
18 Ngaroma ragau nga omorea ta ri momong kala nge miau, ba ngaroma ngaka kalipa
ka pamau, na ngaka umma ta momong masi kala nge ri kinung.
19 Miau ra iau mate miau raumana, nga ina agau nge baia bainga e soali te miau,
na sana ngaka alagaliue ka bainga e soali. Ava ngaka ule ta Nutu kamana ta i alange.
Ollaeala ke loakurumea Nutu pangamologangana nga Lau Ae Kanna e role roma,
"Alanga ka i a kumangng a kanau mana, iau ka la alange ragau baingarea reke sosoali
te ri." Nutu a i ae Avolau ke role minmina.
20 Bae iau ae Pol nga role paka miau roma nga manemiausa alanggaliu, ava ngaka
loakurumea pangamologa tetoto nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma:

“Ngaroma agau a bainga'iukana te one nga mate kana, na ngo tung kana kaning;
ba ngaroma i nga mate kana me, na ngo tung kana me;
ta ngaroma one ngo kuma minmina, na i nga balenglengea ka baingana reke sosoali ra i kuma ki te one.”
21 Bae iau ae Pol nga role roma, sana ngaka ngata ka miau ta bainga reke sosoali pulingpisigi miau. Ava ngaka kuma ka bainga e pe, nga baina nge pulipisigia bainga e soali.

13

Ita Ngaka Ulopisigi Ita Muni Nga Gavaman Raguna

1 Iau ae Pol nga role paka miau roma, ita kinung ra lorapatokona te Karais ngaka ulopisigi ita muni ngape nga reke taoamugmuga nga gavaman. Iau ka role minmina ta gingginga ore nga bangapagange ragau ke pa nge Nutu mana, ba gingginga laeala e nga bangapagange ragau ke sane pa nga inte toto. Bae bole, Nutu ke pulia ragau reke momo nga gavaman.
2 Minmina na ngaroma agau te nge longosa ta reke taoamugmuga nga gavaman, na i ke sanangkale oru a Nutu pulia. Ba ragau reke sanangkale re nga gavaman keke la utunge alanga te ri muni.
3 Iau ka role minmina ta kelangpatalime ke sana onre nga pangamataunge ragau reke bavaia bainga reke pepe, ava reke bavaia bainga reke sosoali mana. Minmina na ngaroma te e nge miau nge matea ta i manenasa mataunge gavaman ginggingngana, na i nge baia bainga re pe nga gavaman raguna. Ngaroma sana nga omong ta mataunge gavaman, na ngo umma ka bainga reke pepe, nga baina gavaman nge kalapaga one.
4 Ta kelangpatali ka i a akumangngatulu te orae Nutu pulia ta i kalaunga one. Ava ngaroma one ngo umma ka bainga e soali, na ngo matau kurumea, ginggingngana e nga tungnge alang ka ora kaomannmannangana kia. Ka i a akumangngatulu ae Nutu kanna ore kuma kurumea Nutu sianalalingana ka ragau reke umma ka bainga reke sosoali.
5 Minmina na ita ngaka ulopisigi ita muni ngape nga gavaman, ta baina ita sana ngaka kanimaia kumangngana e nga alang. Ba ita ka loramatana tapu roma, bainga laeala e nga ulongpisigi ita ngape nga gavaman ka ore tupu.
6 Na kurumea oraeala mana na ita ka tungtunge takisme ta gavaman. Ta kelangpatalime ka ri ra kumangngatulu rae Nutu kanna onreke umma ta kumangng ka kumangng laeala mana.
7 Miau ngaka alagaliue rinaome ta ragau ra miau ka pulia rinaome nge ri. Ngaka tungtunge takis ta reke momalle takisme, ba lollokanna ta reke momalle lollokanname, ba alangpaga ta reke momalle alangpaga.
8 Miau sana ngaka pulia rinao nga agau te. Ava rinao matana tetoto ke momo, na ngaka amva ta alanggaliunge rinao matana laeala ka kaeme kinung. Ka i a rinao e nga palingmatengraumana miau kurumea, agau e materaumane ragau pattoto ke tataokurumea bangapaga rae Moses kanna tapu.
9 Bangapagame keke role roma,
“One ko sano ngo keno kala nga avale a sana i a ningpengana o apanung a sana i a ningtale,
ba one ko sano ngo sapune agau te,
ba one ko sano ngo golo,
ba one ko sano ngo kelalelea onra agau tetoto kanna.”
Ba iau ae Pol nga role paka miau roma, agau nge kumatapu kurumea bangapaga nginngina ba bangapaga pattoto bole ngaroma i nge tataokurumea bangapaga laekia e role roma,

"One ngo materaumane agau tetoto basema ino materaumana one muni."
10 Agau e bavaia bainga e nga matengraumanange ragau sane la baingasoalinge ragau pattoto. Minmina na bainga e nga matengraumanange ragau ke kuma kurumea bangapagame tapu.
11 Ba miau ngaka kuma minmina kurumea, miau ka lomiaumatana tapu ka kae kakarai ra ita momo ki sonrau. Ka lomiaumatana roma, kae e nga lalang kamiau nga kenangaraunga ke lele tapu. Iau ka role minmina kurumea, Nutu ravunglelengana kita ke lele kokoro raumana nga kae e kapunu a ita lorapatokona te Karais.
12 Kae re sonrau ra tongarea kena ma rigo keke kokoro ta ri ronga ba kae ke lele kokoro raumana. Minmina na ita ngaka palale bainga re nga osuguna, na ita ngaka lupage lungapaga e nga baling nga olamana.
13 Ita ngaka kuma ka bainga reke pepe ma bainga ra ragau ke kumkuma ki ka kae. Ita sana ngaka bavaia bainga matantana nga inung. Ba ita sana ngaka bavaia bainga matantana ra mukurea kala nga ravale o rapanung, ba bainga e nga iu ba kelangalele. Ke sa.
14 Ngaka lupage Iesus Karais A Avolaukita. Ba sana ngaka ngatakale miramiaume ta ri taongamuga kamiau kurumea loreangana reke sosoali.

14

Lopatokona Ore Sane Gingging Ba Lopatokona Ore Gingging

1 Miau nga lomiaungatakale agau a lopatokonakana te Karais ora lopatokona ae i sane gingging, ava sana ngaka patete ka pangamologa kala nge i ta oru ra sana loramatana ki.
2 Ragau palu ka karea ka lopatokona ta ri kaninge kaning matantana, ava ragau pattoto onra lopatokona ae ri ke sane gingging ke sane ke kaninnia posi marakanna.
3 Na agau laeala ore kaninnia kaning matantana sane nge kanpea'e agau tetoto ore sane kaninnia kaning nginngina. Ba agau ore sane kaninni sane nge kalinane agau laeala e kaninni kurumea, Nutu ka lonangatakale agau laeala bole.
4 One ko roma one a tai ikolong mannangana ta one kalingnanange akumangngatulu orae agau tetoto kanna? Ka kumangng ora avolaukia kanna ta roleng roma, kumangngana ke pe o ke soali. Bae Nutu ka la lonangatangngkale kumangngana kurumea, Nutu a i ae Avolau ka kana ka gingginga ta roleng kia roma, ko kuma masi.
5 Ragau palu keke roma, kae kena ke bollau raumana nga kae pattoto. Ba ragau pattoto keke roma, kaeme kinung ka tongarea kena mana. Ava iau nga role ka pana kenakena roma, sana nga long lualua. Nga longmatana masi ka lopatokona laeala ae one puna.
6 Agau e pulia kae kena ngailu nga kae pattoto ke kuma minmina, nga baina i nge kalapage Nutu a i ae Avolau. Ba agau e kaninnia kaning matantana ke kaninni nga baina i nge kalapage Avolau kurumea, i ke kinpataetaea Nutu giana ine kumkuma ka bainga laeala. Ba muni agau ora sana omona ta i kaninge posi marakanname ke sane kaninni rea, nga baina i nge kalapage Avolau ka kuringana laeala. Ba i ke kinpataetaea Nutu giana ine kumkuma ka bainga laeala.
7 Iau ka role minmina ta ita kenakena ka sana ka momomauli ta taongakurumenge ita muni loranganame mana. Ke sa. Ba ka ina ita kenakena ka mate, na ita ka sana ka mate kurumea ita muni lorangana bole.
8 Ta ngaroma ita ngaka momomauli, na maulingara laeala ka orae Nutu a i ae Avolau mana. O ngaroma ita ngaka mate, na matengara laeala ka orae Avolau bole. Minmina na ngaroma ita ngaka momomauli o ita ngaka mate, ka ita ra ragau rae Avolau kanna.
9 Ta kurumea ollaeala mana nae Karais ke mate ba ke sigipaga nga mateng muni, ta baina i nga i a reke mate ba reke momomauli Avolaukerea kinung.

10 Minmina na iau ae Pol nga ballage agau te e nge miau roma, ko maimia o kalinane
kolingang tetoto ngallo nge Karais ora lonamatanangana sana tongana kena base ne
one? O iau nga ballage te muni roma, ko maimia o kanpea'e kolingang tetoto ngallo
nge Karais ore sane lolakurumea lomatana ae one? Iau ka ballaga minmina, ta ita
kinung kaka la meising ngamuga nga Nutu tarang ae i nga kalingnana ngarume.
11 Iau ka role minmina ta pangamologa ae Nutu kanna a ri ke pa'e pala nga Lau Ae
Nutu Kanna ke role roma,
"Iau a Avolau a momomauli ka kaomannmannangana ka role roma,
ragau kinung keke la parong banu ngamuga nga ragugu,
ba ragau kinung keke la kiningpataenge Nutu ka kaoreame."
12 Minmina na iau ae Pol nga role paka miau roma, ngarume na ita kinung kaka la
turungpotange baingarame kinung purea te Nutu.
13 Minmina na ita nga marerasa kalingnanange agau tetoto nge ita. Ita ngaka rongo
ta kumangng ka bainga laeala. Ava ita ngaka pamologa gingging ngallo nge ita muni
roma, ita sana ngaka baia bainga te ore la bainge akita tetoto ngallo nge Karais ta i
pupunga nga bainga e soali nge Nutu raguna.
14 Iau ka laumatana masi ba ka la roleng paka miau mannangana ngallo nge Iesus
A Avolaukita roma, ka sana kaning matana te ore parototokala ta ita kaninge. Ava
ngaroma agau nga lonapatokona ngallo nge i roma, otte ke parototokala ta i kaninge,
na ollaeala ale nge lele ma oru e parototokala te i.
15 Na ngaroma ngo pamiralalia akone tetoto ngallo nge Karais ka otte a one kaninnia,
na alo sano momo nga bainga laeala e nga matengraumanange ragau. Sano ngo
baisoalia agau orae Karais mate te i ka otte a one kaninnia.
16 Minmina na sano ngo baia oru a one role roma i e pe ta leleng ma oru a ragau ke
patoe ka ore soali kurumea ine bai ka agau alopatokonakana tetoto ta i pupunga.
17 Ta Nutu kelangpatalingana ke sana ore nga kaning ba inung. Ava ka ore nga
bainga reke tupu nge Nutu raguna, ba momongpengana, ba serenga orae Kannu E
Tupu tunge.
18 Iau ka role minmina ta agau ore kalapage Karais minmina ine sane baia otte ore
la baingasoalinge alopatokonakana tetoto ka i a agau e bavaia bainga ra Nutu mate
rea, ba ka i a agau ora ragau ke alapage.
19 Minmina na ita ngaka tataokurumea oru reke bavaia momongpengana ngaliua
nga ragau, ba oru reke paginggingia agau kenakena nge ita.
20 Sana ngaka baisoalia oru rae Nutu kuma ki ngallo nga alopatokonakana tetoto
ka kaning ngamiaungana ka kaning matana ora lopatokona ae i sane ngatakale ta i
kaninge. Kaningme kinung keke pepe ta ita kaningi rea, ava ngeke lele ma oru reke
sosoali ngaroma kaningara ki ngeke bai ka agau tetoto ta i pupunga.
21 Ita sana ngaka kaninnia posi marakanna, o nga innue uain, o nga kumkuma ka
otetoto ore la bainge kolingara tetoto ngallo nge Karais ta i pupunga.
22 Ngaroma one nga longpatokona ta oru nginngina, na lopatokona laeala ka orae
one bae Nutu kasikemiau mana. Agau a sana lonakalinanne i muni ka oru ra i
ngatakala rea nga lonasereng.
23 Ava agau a lona lualua ine kaninnia kaning te ke ule i muni nga kalingnana
kurumea, kaningngana ka kaning laeala ke sane lolakurumea lopatokona ae i. Ba oru
a agau bai kia ore sane lolakurumea lopatokona ae i ka i a bainga e soali nge Nutu
raguna.

15

Ita Sana Ngaka Kumkuma Ka Onra Ita Muni Ka Mate Rea Mana

1 Na ita raka gingging nga lopatokona ae ita, ita ngaka kalaupagpage ra lopatokon-
akana pattoto ra likireasa ina lopatokona ae ri ke sane gingging. Ita sana ngaka kuma
ka onra ita muni ka mate rea mana.
2 Ita pana kenakena ngaka kumkuma ka oru ra ra lopatokonakana pattoto ke mate
rea ta kalaunga rea ki. Ita ngaka kumkuma ka onreke la kalaunga rea ta ri maising
gingging nga lopatokona ngae ri.
3 Iau ka role minmina ta Karais muni ke sane kuma ka oru ra i mate rea mana. Ke
sa. I ke kuma kurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
"Rolengbainga ra ragau ke rolebainga ka one ae Nutu ki keke pupai nge iau."
4 Ba iau ae Pol ka matea ta miau nga lomiaumatana roma, pangamologame kinung
ra ri ke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna keke pa rea ta pangalomatana ita. Keke
pa rea ta baina ita ngaka momalle oru rae Nutu patokala tao pala ina ita ka umma
ta ravunge gingginga nga pangamologa rae Nutu kanna ba ka umma ta tolongamane
maenang reke lele nge ita kurumea loangakurume ngarangana kae Karais.
5 Na iau ka kavkave Nutu ore tungtunge kalaungapaga ba gingginga ore nga
tolongamane maenangme ta i pangagingging miau ta miau palipagiunga miau ka ina
miau ka tatao kurumea Karais Iesus.
6 Minmina na miau nga lomiau kena, ba nga kaomiau kena ina miau ka kinpataetaea
Nutu a i ae Iesus Karais A Avolaukita tamana.
7 Minmina na iau nga role paka miau re ngae Rom ta miau nga lomiaungatakalkale
pana kenkena nge miau base inae Karais lonangatakala ita ta baina i nge tunge
kalangapaga te Nutu.
8 Nga lomiaungatakalkale pana kenkena nge miau ta iau nga role paka miau roma,
Karais ke lele i a akumangngatulu ae Iurame ta pangakosining ka Nutu kumangngana
ine kuma kurumea pangamologangana ora kaomannmannangana kia. I ke kuma
kurumea patongkalangana re te Iurame sisiukerea memena pala,
9 ta baina ragau ra sana ri ra Iura ngeke kinpataea Nutu giana kurumea tungngana
ka lonana ae i te ri. Ollaeala ke loakurumea pangamologa ngallo nga Lau Ae Nutu
Kanna ore role roma,
"Iau ka la kiningpatae one ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura,
ba ka la baunge baunga reke kinpataetaea giang."
10 Ba nga pangamologa inte toto Lau Ae Nutu Kanna ke role roma,
"Miau ra sana miau ra Iura, nga lomiausereng kala nga ragau rae i."
11 Ba inte muni ke role roma,
"Miau kinung ra sana miau ra Iura, ngaka kinpataetaea Nutu giana,
ba miau re nga mira matantaname kinung ngaka kinpataetaea."
12 Ba bole Aisaia ke pa'e pangamologa pala nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
"Iesi sivuna te ke la leleng,
na ka la i a agau ore la leleng ta kelangpatali ta ragau ra sana ri ra Iura,
ba ra sana ri ra Iura keke la momongkalange Nutu kumangngana te ri nge Iesi
sivuna laeala."
13 Na iau ae Pol ka kavkave Nutu a i a lopatokona ae ita puna ta i pangaponung miau
ka serenga ba momongpengana ina miau nga lomiaupatokona te i, ta baina bainga
nga momongkale Nutu nge ponutalao nge miau ka Kannu E Tupu ginggingngana.

Pol Kumangngana Ta Ragau Ra Sana Ri Ra Iura

14 Kolingau memena ngallo nge Karais, nga kelangaungana kamiau, miau kinung
kaka ponu ka bainga reke pepe raumana. Ba kaka ponu ka lomatana papatu, ba ka
likimiau ta pangalomatanange pana kenkena nge miau.
15 Avae iau ka pa'e pangamologa ina palu reke gingging isura nga lau laekia, ta baina
iau nga rolepage lomiaume ka oru nginngina muni. Iau ka kuma minmina kurumea
Nutu tungngana mana ka lopengana ae i te iau

16 ta iau a agau e pulimalage pangamologa e te Karais Iesus ta ragau ra sana ri ra Iura.
Iau ka kuma ka kumangng laeala ma iau a piris te ore pulimalaglage pangamologa e
pe ae Nutu kanna. Iau ka kuma minmina ta baina ra sana ri ra Iura ra loreapatokona
te Karais ngeke lele ma ri ra tunga a iau tunge te Nutu ore pe nga raguna kurumea
Kannu E Tupu torongana kerea.
17 Minmina na ngallo nge Karais Iesus iau nga lausereng raumana kurumea
kumangngau te Nutu.
18 Ba iau sana nga rolea pamologa e ta otte toto muni. Iau nga pamologa mana
ta Karais kumangngana ina ra sana ri ra Iura ke longlongo ta pangamologa ae Nutu
kanna kurumea kumangngau ba pulingmalagangau ka pangamologa.
19 Ollaeala ke lele kurumea kelangarea ka killa ba kumangng reke bollalau. Ba
ke lele kurumea kelangarea ka Kannu Ae Nutu ginggingngana. Minmina na iau ka
pature taongau ngae Ierusalem na ka taotaliu bavakena tae Ilirikum, ba ka pulimalage
pangamologa reke pepe kinung re te Karais.
20 Ba ka ina iau taliliu, na ka kaeme kinung iau ka umma ta pulingmalagange
pangamologa e pe e te Karais nga maga re sane ke longe Karais giana tale. Iau ka
kuma minmina, ta baina iau sana nga kuma pai ngailu nga bale pangaturungana a
agau tetoto kuma kia.
21 Iau ka bai ta kumangng kurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role
roma,
“Ragau ra ri ke sane ke loa ka pangamologa e te i te ri tale keke la kelang,
ba ragau re sane ke longe pangamologa tale ka la loreamatana.”
22 Ba iau ae Pol nga role paka miau roma, ka kae papatu na iau ka bai ta atung te miau,
ava kumangng laeala ke laupitpita iau.
23 Ava sonrau na ka sana maga palu muni nga bava laekia onre sane ke longe
pangamologa e te Karais. Ba bole iau ka lauvavai ta atung te miau ka pesingmatana
papatu tapu.
24 Minmina na iau ka bai ta kelanga miau ina iau nga tao tae Sipen. Ta ka bai ta
kelanga miau nga ina iau nga taopale inaeala nge miau. Ba ngarume, ina iau nga
lausereng ka kelangaungana ka miau ka panna te tapu, na ka matea ta miau kalaunga
iau ka oru palu nga taongau laeala tae Sipen.
25 Ava sonrau gialgiala ikia, na iau ka lolae Ierusalem ta loanga ka lollokanna palu
ta ragau rae Nutu reke tupu nga inaeala.
26 Iau ka role minmina kurumea, ra lopatokonakana re ngae Masaronia bae Akaia
keke matea ta pulingkinunge lollokanna palu ta ri kalaunge ragau ra sana karea oru
ngaliua nga ragau rae Nutu reke tupu ngae Ierusalem.
27 Ri ka loreasereng ta kumangng minmina, ba ka kanrea ka kumangng ta alang-
galiunge rinao ta re ngae Ierusalem bole. Ka kanrea ka kumangng ta alanggaliunge
rinao kurumea, pala, na ra lopatokonakana ra ri ra Iura ngae Ierusalem keke rave
lopatokona, na keke loa ka oru re nga lopatokona ta ra sana ri ra Iura. Minmina na ra
sana ri ra Iura ka kanrea ka kumangng bole ta ri alanggaliunge rinao laeala ka oru re
nga mogalo laekia a ngape ta re ngae Ierusalem.
28 Na ka ina iau nga rongo ka kumangng laeala e nga tungnge lollokanna nginngina
ta re ngae Ierusalem tapu, na ka la kelanga miau ina iau nga tatao tae Sipen.
29 Ba ka laumatana roma, ka ina iau nga atu te miau, na ka la atung ngallo nga
kavingtulu rae Karais kinung.
30 Ita kinung ka ita ra ragau rae Iesus Karais A Avolaukita, bae Kannu Ae Nutu ke
bavai kita ta matengraumanange ita pana kenkena. Minmina na iau ka ballaga miau
ra kolingau memena ngallo nge Karais ta miau pulingsivala kala nge iau ta kavang
kaligi te Nutu ta i kalaunga iau.

31 Ngaka kave Nutu ta i ravungpatali kau nga ra Iura re ngae Iurea reke longosasa
kamareame. Ba bole ngaka kava roma, lollokanna ama loa kia ta ragau rae Nutu reke
tupu ngae Ierusalem nga i a tunga ore pe raumana nga ragureame.
32 Ngaka kave Nutu ta i nge kalau iau ta baina ngaroma Nutu nga lonangana, na iau
nga atu te miau ka lauserengngana. Ba nga panna kau masi nga ina iau nga momo
kala nge miau.
33 Iala nae Nutu ore umma ta pangaponu ita ka momongpengana nge momo kala
nge miau kinung. Ka kaomannmannangana.

16

Pol Ke Ba Ka Loserengngana Ae I Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Rom

1 Na iau ka bai ta turunglomatana te miau ka liura piau ngallo nge Karais a giana nge
Pibi. I ka i a avale ore pe, ba ka i a akumangngatulu e kalauangge ra lopatokonakana
te Karais re nga maga kunna e bollau ae Senkria.
2 Ba iau ka ballaga miau ta nga lomiaungatakale ta ka i a agau orae Karais a i ae
Avolau kanna. Nga lomiaungatakale kurumea bainga rae Nutu mate rea ta ragau
rae i reke tupu kumangng ki. Ba bole iau ka ballaga miau ta kalaunge ka oru ra i
la balinglaga miau tao, ta i muni ke kalaue ragau papatu, ba ke kalau iau bole.
3 Miau ngaka tunge sinro ae iau te Pirisila riluae natale ae Akuila. Mangng ke kinung
ka umma nga kumangng ae Karais Iesus kanna.
4 Ba keke tunge ri muni maulingarea ta maenang ta balinglelepatali iau nga
maenang, ta baina iau nga momo mauli. Ba ka sana iau kasikegu logupe kerea. Ra
lopatokonakana ra sana ri ra Iura kinung ka loreape kerea bole.
5 Ba bole ngaka tunge sinro ae iau ta ra lopatokonakana te Karais reke umma ta
katungkala nga ri pana lua bale ae ri.
Ba iau ka ba ka sinro ae iau te Epainetus a iau materaumane ora i a agau e kapunu
ta i kamongpiliu ba leleng i a alopatokonakana te Karais ngae Esia.
6 Ba ngaka tunge sinro ae iau te Maria, ore kuma raumana nga kumangnga ae Karais
kanna ta kalaunga miau.
7 Ba sinro ae iau te Anronikus riluae Iunias ra ri ra rakau memena ngallo nge Karais
onreke momolu nga pulangkala kurumea lopatokona ae ri te Karais base me iau. Ka
ri ra ravollalau ngaliua nga aposelme, ba keke lele ra lopatokonakana te Karais pala
nge iau.
8 Sinro ae iau te Amapliatus a iau materaumane ngallo nga Karais a i ae Avolau.
9 Sinro ae iau te Urubanus ore kumkuma ka kumangng ae Karais kanna kala nge ita,
ba sinro ae iau te Sitakis a iau materaumane.
10 Sinro ae iau te Apeles ora lopatokona ae i momogingging nga avangame. Ba sinro
ae iau ta ra lopatokonakana te Karais reke momo nga bale ae Aristobulus.
11 Sinro ae iau te Erorion a i a Iura te base iau. Ba sinro ae iau ta ragau reke momo
nga bale ae Narasisus onreke momo ngallo nge Karais a i ae Avolau.
12 Sinro ae iau te Tiripina riluae teiteikia ae Triposa ri pana lua onra ri ra bale reke
kumkuma ka kumangng ae Avolau kanna.
Ba sinro ae iau te Peresis a i a avale a mangng materaumane ore kuma raumana ka
kumangng ae Avolau kanna.
13 Sinro ae iau te Rupas a i a agau e pe raumana nge Avolau raguna. Ba bole ngaka
ba ka sinro ae iau te naname ore kuma kau masi ma iau a tuna.
14 Sinro ae iau te Asinikiritus, bae Pelegon, bae Eremes, bae Patarobas, bae Eremas,
kala nga ra lopatokonakana reke umma ta ginunga kala nge ri.

15 Sinro ae iau te Pilologus riluae avale a giana ke Iulia, ba sinro ae iau te Nereus
riluae liuna piau, ba sinro ae iau te Olimpas. Ba ngaka ba ka sinro ae iau ta ragau rae
Nutu reke tupu onreke momo kala nge ri.
16 Ngaka tagukama ka miau pana kenkena ka tagungkama ore pakosining ka
baingamiau e nga palingmatengraumana miau kurumea pagiungamiau kala nge
Karais.
Ra lopatokonakana te Karais kinung reke umma ta ginunga nga inaekia keke ba ka
sinro nga ri te miau.
17 Na iau ka bai ta roleng gingging ka miau ra kolingau memena ngallo nge Karais
ta miau ngaka ella miau masi ta reke bavaia kalingpala ngaliua nge miau. Ba keke
bavaia ragau ta ri kange lopatokona ngae ri te Nutu ka pangalomatana ngareangana
ka oru re sane ke taomasi kurumea pangamologa re te Karais ra miau ka rave. Ngaka
momopatali nga ragau nginngina.
18 Iau ka role minmina kurumea, ragau nginngina ka sana ri ra ra kumangngatulu
rae Karais A Avolaukita. Ke sa. Ka ri ra ra kumangngatulu nga onra mirareame ke mate
rea mana. Ba pangamologa ngareangana reke tanimasi ba onreke bivitaotao ki keke
goga'e ragau ra ramarea sana loreamatana masi ka ragau matantana baingareame.
19 Ragau re nga magame kinung keke longe pangamologa e ta ina miau ka longomasi
ta pangamologa e pe e te Karais. Minmina na iau ka lausereng raumana ka kumangng
laeala ae miau. Ava ka matea ta miau leleng ma ra lomatanakana masi ka bainga reke
pepe. Ba ke matea ta miau leleng ma ragau ra sana loreamatana ta bainge bainga reke
sosoali.
20 Isura mana nae Nutu a i a momongpengana puna ke la ulongpisiginge Satan ngape
nga kaemiau sianame.
Iau ka kavkava te Nutu ta lopengana a Iesus Karais A Avolaukita tungtungumane
nge momo kala nge miau.
21 Timoti ore umma kala nge iau ke ba ka sinro ae i te miau. Bae Lusius bae Ieson
bae Sosipater ra ri ra Iura base me iau keke ba ka sinro nga ri te miau bole.
22 Iau ae Tertius a iau pa'e Pol pangamologangana nga lau laekia ka ba ka sinro ae
iau te miau ngallo nge Karais a i ae Avolau.
23 Gaius, ore ngata ka bale ae i ta iau ae Pol kala nga ra lopatokonakana kinung nga
inaekia, ke ba ka sinro ae i te miau.
Erastus ore ellapatantali ta lollokanna nga maga kunna laekia e bollau ke ba ka sinro
ae i te miau. Bae Kuaratus a i a kolingara ngallo nge Karais ke ba ka sinro ae i te miau
bole.
[
24 Iau ka kavkava te Nutu ta lopengana a Iesus Karais A Avolaukita tungtungumane
nge momo kala nge miau. Ka kaomannmannangana.]*
25 Na ita ngaka kalapage Nutu ora kana ka gingginga ta pangaginggingi miau
ta meising gingging nga lopatokona ae miau kurumea ravung ngamiaungana ka
pangamologa e pe e te Iesus Karais a iau pulimalage. Pangamologa laeala e te Karais
ka i a talung ora Nutu pakoea ka pesingmatana papatu re pala,
26 ava sonrau na i ke papote. Ba pangamologa ra ragau reke toe Nutu kaona ke pa rea
pala nga Lau Ae Nutu Kanna keke pulimalagapa'e nga karakarangana kurumea Nutu
a momongana a sana lisina bangapagangana, ta baina ragau re nga magame kinung
nga loreapatokona te Nutu, ba ngeke longo te i.
27 Iala na ita ngaka kinpataea Nutu passavele kurumea kumangngana te ita ngallo
nge Iesus Karais. I kasikena ka i a Nutu a lomatanakana. Ka kaomannmannangana.

* **16:24:** Pangamologa e momo nga Rom 16:24 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

Lau E Kapunu Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae Korin

Kana Turunglomatana

Lau laekia ka i a lau ae Pol ba kia ta ra lopatokonakana te Karais reke momo ngae Korin. Korin ka i a maga kunna te e bollau ore momo pala ngallo nga porovins ae Akaia nga ina ra Girikme ke momo ngi. Pol muni ka i a agau e kapunu ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais nga inaeala.

Ngallo nga lau laekia Pol ke tunge pangamologa palu reke gingging ta ra lopatokonakana re ngae Korin. Pangamologa palu rae Pol kanna keke role ta palingtete ba kalingpala palu reke momo ngaliua nge ri. Ba nga pangamologa panu Pol ke umma ta alange oru ra ri ke ballaga tao nga lau te eke ba kia te i pala.

Oru e bollau raumana ae Pol matea ta ra lopatokonakana te Karais re ngae Korin nga loreamatana kia ka i a bainga e nga matengraumanange ragau pattoto. Minmina na i ke pa'e pangamologa ore role roma,

"Ngaroma iau nga pamolloga ka kaling rae ragau o ka kaling rae anggelome, ava bainga e nga matengraumanange ragau pattoto ke sane momo nge iau, na iau ka lele ma oru ra mairea mana, basema paro o gargara.

Ba ngaroma iau nga kau ka tunga e nga tonge Nutu kaona, ba nga laumatana ka orume kinung reke ko, ba lomataname kinung, ba ngaroma iau nga kau ka lopatokona ta bongalale kapangngme, ava bainga e nga matengraumanange ragau ke sane momo nge iau, na iau ka lele ma oru a sana puna.

Minmina na sonrau, ka oru mologi reke momogingging minakai roma: lopatokona, ba momongkala, ba bainga e nga matengraumanange ragau pattoto. Ava ne bollau raumana nga ri mologi kinung ka i a bainga e nga matengraumanange ragau pattoto." (1 Korin 13:1, 2, ba 13)

1 Ka iau ae Pol ae Nutu kiu iau ta kumangng ka kumangng e nga aposel orae Iesus
Karais kanna kurumea Nutu lonangana. Omua Sostenes a i a kolingara te ngallo nge
Karais,
2 mangng ka papa'e lau laekia te miau re ngae Korin ra lopatokonakana te Nutu.
Mangng ka pa'e te miau rae Nutu toro miau te i muni ine pagiu miau kala nge Karais
Iesus, ba ke kiu miau ta miau leleng ra ragau reke tupu. Bae Nutu ke bai minmina
mana ka ragau kinung re nga magame kinung onreke kinpataetaea Iesus Karais A
Avolaukita giana. Ka i ae Avolaukerea ba ka i ae Avolaukita bole.

3 Mangng ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita
ngeke tunge lopengana ba momongpengana ae ri te miau.

Pol Ke Kinpataea Nutu Giana

4 Iau ka kalapagpage Nutu ae iau ka kaeme kinung ina iau lauvavai te miau. Ka
kalapagpage kurumea tungngana mana ka lopengana ae i te miau ina miau ka pagiu
miau kala nge Karais Iesus.
5 Iau ka role minmina ta nga orume kinung Nutu ke bai kamiau ta miau leleng ma
ra kilipukana raumana ine pagiu miau kala nge Karais. Ka miau ra kilipukana nga
pangamologa ngamiaungana ba lomiaumatananganame kinung
6 nga ina pangamologa e te Karais a ragau ke ture te miau ke piau masi mannangana
nge miau.

7 Minmina na miau ka sana ka moro ta tunga te nga tunga onrae Kannu E Tupu tungu
rea ina miau ka momalla ba ka kelkela ta inae Nutu la pangapotange Iesus Karais A
Avolaukita.
8 Ba i ke la pangagingginga miau ta nge lele nga kae e nga ronga, ta baina nga kae orae
Iesus Karais A Avolaukita ka sana la agau te la totorong ta patonge baingamiaungana
te e soali.
9 Nutu e kiu miau ta balingamiau kae Tuna a i a Iesus Karais A Avolaukita sane la
kanga miau.

Kalingpala Ngaliua Nga Ra Lopatokonakana

10 Kolingau memena ngallo nge Karais, nga Iesus Karais A Avolaukita giana iau
ka tanikala miau ta miau nga siamiaukena ka oru ra miau ka rorole tao, ta baina
sana nga kalingpala ngaliua nge miau. Ava ngaka pulisivala miau kinung ka
lomiaumatanangana ba lomiauvaingana kena mana.
11 Iau ka role minmina kurumea, ragau palu rae avale a giana nge Kloe keke ture
baingamiaume te iau ina miau ka palivalvali ka kaomiaume. Kolingau memena ngallo
nge Karais, bainga laeala ke sane pe.
12 Iau ka longe pangamologa ta ina ragau palu nge miau keke rorole roma, “Mangng
ka tatao kurumea Pol.” Ba palu muni keke rorole roma, “Mangng ka tatao kurumea
Apolos.” Ba pattoto keke rorole roma, “Mangng ka tatao kurumea Pita.” Ba pattoto
muni keke roma, “Mangng ka tatao kurumea Karais.”
13 Iau ae Pol ka bai ta roleng gingging paka miau roma, Karais ka mirana kena mana,
ke sane kalipala. Ba ragau ke sane ke katupite Pol nga maiskovu ta ravunglele miau.
Ke sa bavakena. Ba miau ka sana ka rave pangamagoe nge Pol giana.
14 Iau ka laupe roma, iau ka sana pamagoea ragau papatu re nge miau. Ka pamagoea
Kirispus bae Gaius mana.
15 Ka laupe kurumea, ka sana agau te nge role roma i ke rave pangamagoe nga giau.
16 Ba iau ka pamagoea Stepanas ba reke momo nga bale ae i. Ava ka sana laumatana,
ka pamagoea agau te muni o ke sa? Ke sa nanguni.
17 Iau ka role minmina kurumea, Karais ke sane ba iau ta pangamagoenge ragau.
Ke sa. Ke ba iau ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais. Ba iau ka sana
kallegemasia pangamologa ka lomatana re nga mogalo laekia e ngape ta utunge ragau
ki. Iau ka role minmina kurumea, ngaroma iau nga kuma minmina, na nga bai kae
Karais matengana nga maiskovu ta i sana nga ginggingngana ta kumangng nga ragau.

Karais Ke Papote Nutu Lonamatanangana Ba Ginggingngana

18 Iau ka role minmina kurumea, pangamologa e ta Karais matengana nga maiskovu
ka i a pangamologa ora sana mirana bavakena ta reke lola ta raunga nga sia. Ava te
ita rae Nutu umma ta ravunglele ita, Karais matengana nga maiskovu ke papote Nutu
ginggingngana.
19 Ta ri keke paʹe Nutu pangamologangana nga Lau Ae Nutu Kanna pala ore role
roma,
“Iau ka la kauunge ra lomatanakana loreamatananganame;
ba ka la pulingvalakalange ragau reke kallegemasia pangamologa pangamologan-
gareame.”
20 Pangamologa nginngina keke tuture inae Nutu bai ka lomatana re nga mogalo
laekia e ngape ta ri leleng ma oru ra sana purea. Minmina na agau e roma i a
lomatanakana ka i ae? Ba agau e roma i a lonamatana ka bangapaga rae Nutu kanna
ka i ae? Ba agau e roma i a lonamatana masi ta baling ka pangamologa re nga mogalo
laekia e ngape ka i ae?
21 Iau ka role minmina kurumea, nga lomatana ae Nutu ore ngailu raumana, i
ke bai ka re nga mogalo laekia e ngape ta ri manereasa loreamatana kia ka ri

muni loreamatananganame. Ava i ka lonasereng raumana ta ravunglelenge ragau ra loreapatokona ta pangamologa ora mangng ka pulimalage. Ka i a pangamologa ora re nga mogalo laekia e ngape ka loreavavai roma, ka sana puna bavakena.
22 Iau ka role minmina kurumea, Iurame keke matea ta ri kelange killa reke bollalau, bae Girikme keke sissilia lomatana,
23 ava mangng ka pulimalage pangamologa e ta Karais matengana nga maiskovu, ora Iurame ke tage kaereame kia ba keke pupu, ba ra sana ri ra Iura ke roma, ka ora sana puna bavakena.
24 Ava ta ragau rae Nutu kiu rea te i, onra ri ra Iura ba Girik kinung, Karais ka i ae Nutu ginggingngana ba Nutu lonamatanangana e pe.
25 Iau ka role minmina ta lomatana ae Nutu ora ragau ke roma ka sana puna, ke ngailu raumana nga ragau loreamatananganame. Ba gingginga ae Nutu ora ragau ke roma ka sana likina, ke gingging raumana nga ragau gingging ngareame.
26 Kolingau memena ngallo nge Karais, miau nga lomiaugaliu ta momongamiaume inae Nutu sane kiu miau te i tale. Ka sana papatu nge miau ra lomatanakana nga re nga mogalo laekia e ngape kelangareanganame. Ba ka sana papatu nge miau ra giareame ke bollalau. Ba sana papatu nge miau ra ri ra ravollalau raumana.
27 Avae Nutu ke tore oru ra ragau re nga mogalo laekia e ngape ke role roma, ka sana purea, ta baina i nge pavalengea ra lomatanakana. Bae Nutu ke tore oru ra ragau re nga mogalo laekia e ngape ke role roma, ka sana likirea, ta baina i nge pavalengea ra karea ka gingginga.
28 Bae Nutu ke tore oru ra ragau ke kanpe rea, ba oru ra ragau ke sane ke mate rea. Ba i ke tore oru ra ragau ke roma, ke sane ke momo, ta baina i pangavesange oru ra ri ke roma, ke momo.
29 Ba i ke kuma minmina ta baina agau te ke sane nge mulia ka i muni nge Nutu raguna.
30 Nga Nutu kumangngana mana, na miau kaka pagiu kala nge Karais Iesus. Nae Karais ke lele i ae Nutu lonamatanangana e pe puna te ita, ba ke lele i a pamau ta ita ravunge Nutu patongana kita ka ra baingareame ke tupu nga raguna. Bae Nutu ke toro ita kae Karais, ba ke kolilele ita kae Karais.
31 Nga oru nginngina mana na ri keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna pala ore role roma,
“Agau e bai ta mulianga nge mulia ka oru rae Nutu kuma ki.”

2

Pol Ke Pamologa Kurumea Kannu E Tupu Ginggingngana Ore Umma Ngallo Nge I

1 Kolingau memena ngallo nge Karais, ka ina iau atu te miau na ka sana pulimalaglage pangamologa re ta Nutu kumangngana nge Karais ma iau a agau e kallegemasia pangamologa o ma iau a lomatanakana.
2 Iau ka sana kuma minmina ta iau ka materaumana roma, ka ina iau momo kala nge miau na sana laumatana ka otetoto. Ka laumatana kae Iesus Karais ba matengana nga maiskovu mana.
3 Ba ka ina iau momo kala nge miau na ka likigusa, ba ka matautau. Ba mirau ke mamallu raumana.
4 Ba pangamologangau ba pulingmalagangau ka pangamologa ke sane loakurumea basema ina agau nge unte ragau ka i muni lonamatanangana. Avae Kannu E Tupu ke pakosininge ginggingngana
5 ta baina miau sana nga lomiaupatokona ta ragau loreamatanangana, ava nga lomiaupatokona ta gingginga ae Nutu.

Lomatana Orae Kannu E Tupu Tunge

6 Ava ta ragau reke matua tapu pangamologa ora mangng ka rolea ka i a lomatana e
pe. Ava ka sana i a lomatana te ore nga mogalo laekia e ngape. Ba ka sana i a lomatana
ae kelangpatalime reke momo ka kae kakai re sonrau beke momo ka panna te mana.
Ke sa.
7 Mangng ka rorolea lomatana ae Nutu ora ragau ka sana loreamatana kia. Ka i a
lomatana e pe ore ko nga ragau, ba ka i a lomatana e pe orae Nutu pulia pala nga
orume lelengareangana ta ita leleng nga olamana e toakala.
8 Ka i a lomatana ora kelangpatalime reke momo ka kae kakai re sonrau ka sana
loreamatana kia. Ta taroma ri ta loreamatana kia, na sane teke katupite Avolau a
kana ka olamana e toakala nga maiskovu.
9 Ava ollaeala ke loakurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
"Nutu ke kalitupe oru ra ragau matarea kanname ke sane ke kela rea, ba longareame
ke sane ke longo rea,
ba oru re sane ke lele nga ragau loreame.
Nutu ke kalitupe oru nginngina kinung ta tunga rea ta ragau reke materaumane."
10 Ava iau ae Pol nga role roma, Nutu ke papota rea te ita kae Kannuna.
Iau ka role minmina ta Kannu Ae Nutu ke paerpaere orume kinung, ba ke paerpaere
oru reke ko nge Nutu bole.
11 Ta tai ka lonamatana ka oru reke momo ngallo nga agau tetoto? Ka sana agau
te nga lonamatana ka ore momolu nga agau tetoto, agau laeala kannuna mana ka
lonamatana ka oru reke momo ngallo nge i muni. Ba ollaeala ka tongana kena mana
nga ina agau te ka sana lonamatana ka oru reke momo ngallo nge Nutu, Kannu Ae
Nutu mana ka lonamatana ki.
12 Na ita ka sana ka rave kannu ore pa nga re nga mogalo laekia e ngape. Ke sa. Ita
ka rave Nutu muni Kannuna, ta baina ita nga loramatana ka oru rae Nutu tungumana
rea te ita.
13 Ba ita ka rorole ta oru nginngina bole, ava ka sana ka pamolloga ka pangamologa
onreke palomatantane ragau ka agau lonamatanangana mana. Ke sa. Ita kaka
pamolloga ka pangamologa onrae Kannu Ae Nutu palomatantana ita ki. Ba ita kaka
rorole ta oru rae Kannu Ae Nutu kanna ka pangamologa a kanna.
14 Ava agau a Kannu Ae Nutu sane momo ngallo nge i, ka sana omona ta i
ngatangngkale oru rae Kannu Ae Nutu rorole tao kurumea, ri ka tongarea kena ma
oru ra sana purea te i, ba i ka sana lonamatana ki. I ka sana lonamatana ki kurumea,
i ka sana lonakananna rea ka lomatana orae Kannu Ae Nutu tunge.
15 Ava agau a Kannu Ae Nutu momo ngallo nge i ka lonakananne oru rae Kannu Ae
Nutu kanna kinung. Ava ka sana nga agau te nga lonakananne agau laeala a Kannu
Ae Nutu momo ngallo nge i.
16 Ke loakurumea pangamologa eke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ore role roma,
"Tai ka lonamatana ka Nutu lonamatanangana ta baina i pangalomatanange Nutu?"
Ava iau ae Pol nga role paka miau roma, Karais lonamatanangana ke momo ngallo nge
ita.

3

Kalingpalame Keke Momo Ngaliua Nga Ra Lopatokonakana Re Ngae Korin

1 Kolingau memena ngallo nge Karais, ka ina iau momo kala nge miau pala, na iau
ka sana role kamiau ma miau ra ragau rae Kannu Ae Nutu momo ngallo nge ri. Ke sa.
Iau ka pamologa te miau ma miau ra ragau reke momo mana ka mirarea tale. Ba kaka
momo ma miau ra lagalaga ngallo nge Karais tale.
2 Iau ka sana pakani miau ka kaning e gingging. Ka pasiu miau ka siu mena kurumea
miau ka sana likimiau ta kaninge kaning ore gingging. Ba sonrau bole miau ka sana
likimiau tale

3 ta miau kaka momo mana ka miramiaume. Iau ka role minmina kurumea, bainga
re nga kelangalele ba bainga'iu keke momo ngaliua nge miau. Ba bainga nginngina
keke pakosining roma, miau ka tongamiau kena mana ma ragau reke momo mana ka
mirarea. Ba keke pakosininge taongamiaume onra tongarea kena mana ma ragau re
nga mogalo laekia e ngape taongareame mana.
4 Iau ka role minmina kurumea, ka ina te e nge miau ke rorole roma, “Iau ka tatao
kurumea Pol,” ba tetoto ke rorole roma, “Avae iau ka tatao kurumea Apolos,” na
pangamologa nginngina keke pakosining roma, baingamiaume ka tongarea kena ma
ragau re nga mogalo laekia e ngape baingareame mana.

Ra Lopatokonakana Te Karais Keke Lele Ma Ri Ra Ura Ae Nutu

5 Minmina na iau nga ballaga miau roma, avae Apolos ka i a taru? Bae Pol ka i a
taru? Iau muni nga ale balinglagangaume roma, ka omea ra kumangngatulu mana
onreke taoamuga ka miau ta lopatokona. Ba mangng ka kuma ka kumangng orae
Avolau tunge ta mangng kenakena kumangng kia mana.
6 Miau kaka basema ura ae Nutu. Iau ae Pol ka tota nga ura laeala ka pangamolo-
gangaume, ba pangamologa ngae Apolos kanna ke tungtunge kana me, avae Nutu ke
baia ura ta i leleng.
7 Minmina na nga agau e tota ba agau e tungtunge me, ka sana otte nge ri lua. Avae
Nutu mana ore bavaia ura ta i leleng ka i a bollau.
8 Na agau e tota ba agau e tungtunge me ka kumangngarea kena mana, avae Nutu ke
la tungnge kuru ae pana kenkena kanna kurumea kenakena muni kumangng a kanna.
9 Iau ka role minmina ta ka mangng ra kumangngatulu ra mangng ka kumkuma
kinung ka kumangng ae Nutu kanna. Ba ka miau ra ura ae Nutu, ba bale ae Nutu.

Ra Lopatokonakana Te Karais Keke Lele Ma Ri Ra Bale E Tupu Ae Nutu

10 Na nga lonana a Nutu tunge te iau iau ka umma ma iau a popongpita a
lonamatanakana ina iau kuma ka bale pangaturungana. Ba agau tetoto ke umma
ta kumangngpai ka bale nga bale pangaturungana laeala a iau kuma kia. Ava agau
kenakena nge ellamasi ta kumangngana ngailu nga bale pangaturungana laeala.
11 Iau ka role minmina ta bale pangaturungana laeala e momo tapu a i ae Iesus Karais
ka i a bale pangaturungana kena mana, ba ka sana nga agau te nge kuma ka tetoto.
12 Na ragau palu keke kumapai nga bale pangaturungana ka oru reke gingging
basema gol, o siliva, o lollo ra kunrea re bollau raumana. Ba palu keke kumapai nga
bale pangaturungana ka oru re sane ke gingging basema bega, o pailli, o bega lalauna.
13 Ava agau kenakena kumangngana ke la potanga kurumea, kae e bollau nga
kalingnana ke la pangapotange. Ta kae laeala ke la leleng ma i a sia, ba sia muni
ke la avange agau kenakena kumangng a kanna pengana.
14 Ngaroma sia sane nge raue agau te kumangngana a i kumapai kia nga bale
pangaturungana, na agau laeala ke la ravunge kunna.
15 Ngaroma sia nge raue agau te kumangngana, na kunna ke la saningrea, ava i muni
ke la kangapatali nga sia raungana. Ava kangapatalingana nga tongana kena mana ma
ina agau nge kamalaga nga sia.
16 Miau nga lomiaugaliu roma, ka miau ra bale ae Nutu, bae Kannu Ae Nutu ke momo
ngallo nge miau.
17 Na ngaroma agau te nge baisoalia bale ae Nutu, nae Nutu ke la baingasoalinge
agau laeala. Iau ka role minmina ta bale ae Nutu ka ore tupu nga raguna, ba ka miau
ra bale laeala.
18 Sana ngaka goga miau muni. Ngaroma agau te e nge miau nge kele i muni ma i a
alomatanakana nga reke momo ka kae kakai re sonrau raguream e, na ke pe ngaroma

agau laeala nge lele ma i a agau a sana ramana nga reke momo sonrau raguреame,
nga baina i nge lele i a alomatanakana mannangana.
19 Iau ka role minmina ta lomatana e nga mogalo laekia e ngape ka i a oru a sana
puna nge Nutu raguna. Ollaeala ke loakurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna
e role ta Nutu kumangngana ine role roma,
"I ke laulaue ra lomatanakana nga patugungtaongarea."
20 Ba bole pangamologa tetoto nga Lau Ae Nutu Kanna ke role roma,
"Nutu a i ae Avolau ka lonamatana masi ka oru reke momo ngallo nga ra lomatanakana
loreame. Ka lonamatana roma, ka ri ra oru re sane ke kumkuma ka otte mana."
21 Minmina na iau ae Pol nga role paka miau roma sana ngaka mulia ka ragau muni
roma, "Ka iau a agau ore bollau raumana kurumea, ka iau a agau ae Pol kanna, o ka
iau a agau ae Apolos kanna." Sana ngaka role minmina, ta orume kinung ka onrae
miau.
22 Pol bae Apolos, bae Pita, ba mogalo laekia e ngape, ba mauling, ba mateng, ba oru
reke momo sonrau, ba oru reke la leleng ngarume, oru nginngina kinung ka onrae
miau.
23 Bae miau ka onrae Karais, bae Karais ka orae Nutu.

4

Ra Kumangngatulu Rae Karais Kanna

1 Minmina na ragau ngeke kela mangng ma ra kumangngatulu rae Karais kanna
mana, ba ma ragau rae Nutu pa'talo mangng ka lomatana rae i onreke ko nga ragau.
2 Ba nga ollaeala bole, ragau ra agau te pa'talo rea ka kumangng a kanna ngeke ella
masi te ri, ta baina nga ri ra ragau reke kuma masi ka agau laeala kumangng a kanna.
3 Ava nge iau, kalingnana ngamiaungana kau ka sana otte, ba ragau kalingnana
ngareangana kau ka sana otte. Ba iau ka sana kalinana iau muni bole.
4 Iau ka sana kele baingau te ore soali, ava kelangaungana laeala ke sane bai kau
ma iau a agau ora sana baingana soali. Iesus Karais a i ae Avolau mana ke kalinanne
baingaume.
5 Minmina na ngaka ka'e bainga laeala nga kalingnanange agau tetoto, ava ngaka
momokale kae e nga kalingnana. Ngaka momokale Iesus Karais a i ae Avolau
atungngana ine la lamange oru reke kolu nga osuguna. Ba ke la pangapotange ragau
loreavainganame onreke momo ngallo nga loreame bole. Na nga kae laeala Nutu ke
la tungnge kalangapaga ta pana kenakena kurumea pana kenakena bainganame.
6 Na kolingau memena ngallo nge Karais, nga oru nginngina ra iau rorole tao
gialgiala, iau ka kuma ka kannu te te omea Apolos ta kalaunga miau ta kelange otte.
Iau ka kuma ka kannu te omea Apolos ta baina nga palomatana miau ta miau sana
ngaka kavesia oru ra Lau Ae Nutu Kanna role tao. Ka matea ta pangalomatana miau
minmina, ta baina sana nga te i nge miau nge mulia ka i muni ka ulongpaingana ka
agau te ngailu nga tetoto.
7 Iau ka role minmina ta tai ke puli one ma agau e ngailu nga ragau pattoto? Orume
kinung ra one raravu rea keke pa nga Nutu kamana mana. Na ngaroma ngo role roma
keke pa nga Nutu kamana mana, na ko meimia na ko mulia ka one muni base one o
sano ravu rea nge Nutu?
8 Miau re ngae Korin kaka roma, kaka ponu ka orume tapu, ba kaka lele ra kilipukana
tapu ae? Ba kaka rorole roma, miau kaka lele ra kelangpatalime tapu, ava mangng ke
sa nanguni. Ke pe taroma ta miau ra kelangpatali mannangana, na mangng bole ka la
mangng ra kelangpatali kala nge miau.
9 Iau ka role minmina kurumea, ke kela basema Nutu ke pakosining ka mangng
ra aposel ta ragau roma, ka mangng ra ragau re ngarume bavakena. Ke pakosining

ka mangng ta ragau base mangng ra ragau reke lola ta mateng mana. Iau ka role minmina kurumea, mangng ka lele ma mangng ra pangakosining ta reke momo ngailu nga tava ba nga mogalo laekia ta ri kelanga mangng ka matarea kanname, ta ragau ba ta anggelome bole.

10 Pagiungamangng ngana kala nge Karais ke bai ka mangng ta leleng ma ragau ra sana ramarea nga ragau ragureame. Ava pagiungamiaungana kala nge Karais ke bai ka miau ta leleng ma ra lomatanakana. Mangng ka likimangngsa, ava miau kaka gingging. Giamiaume keke bollalau raumana, ava ka mangng ra patangapalelekana.

11 Mangng ka matmate kamangng kaning, ba bole ka matmate kamangng me ta ke lele nga kae laekia e sonrau. Mangng ka lupagpage lungapaga reke sane ke pepe, ba ragau keke balvali mangng, ba mangng ka mommo nga magame kalaoveka.

12 Ba mangng ka kumkuma kamangnga muni ka kamamangngme. Ka ina ragau ke rorolebainga kamangng, na mangng ka balaglage Nutu ta i kavingtule ragau nginngina. Ka ina ragau ke pamiralalali mangng kurumea pagiungamangng ngana kala nge Karais, na mangng ka umma ta tolongamane maenang nginngina.

13 Ka ina ragau ke rorolesoali ka giamangngme, na mangng ka umma ta alanga-masinge pangamologangareame. Mangng ka lele ma magavusa e momo nga ragau kaerea sianame, ba mangng ka basema orume kinung reke koa ra ragau ke sausau ki. Ba oru nginngina kinung keke lola, ta keke lola, ta ke lele nga kae laekia e sonrau.

14 Iau ka sana pa'e oru nginngina ta pangavalenga miau, ava ka pa rea ta potongo miau ra goe rae iau ra iau materaumana miau.

15 Ka kamiau ragau papatu raumana reke ella te miau nga momongamiau ngallo nge Karais, ava ka sana tamamiau papatu. Iau ka role minmina kurumea, iau ka lele a iau a tamamiau ta pagiunga miau kala nge Karais Iesus kurumea pulingmalagangau ka pangamologa e pe te miau.

16 Minmina na iau ka bai ta roleng gingging paka miau roma, taongamiaume nga tongarea kena mana ma taongau.

17 Na nga oraeala mana iau ka ba'e Timoti te miau. Ka i a goe ae iau kurumea pagiungana kala nge Iesus Karais A Avolaukita. Ka i a goe ae iau a iau materaumane, ba goe ora lona momopita nge iau. I ke la pangalokalipaga miau ka baingau re ngallo nge Karais onreke lola kurumea pangalomatanangaungana ka ra lopatokonakana te Karais kinung nga iname kinung.

18 Na palu nge miau ka loreangana roma, iau ka sana la atung ta kelanga miau, minmina na keke kinpataetaea giareame.

19 Ava ngaroma Avolau nga lonangana, na isura mana na iau ka la atung te miau. Ba sana la atung ta kelange reke kinpataetaea giareame pangamologangarea. Ke sa. Ka la atung ta kelange ginggingngarea.

20 Iau ka role minmina ta Nutu kelangpatalingana ke sane lola kurumea ragau pangamologangareame. Ke sa. Ke lola kurumea gingginga ae Kannu Ae Nutu.

21 Na kaka matea ta iau atung te miau mina ngaetai? Kaka matea ta iau atung te miau ka pangamologa e nga saping miau, o kaka matea ta iau atung te miau ka matengraumana ngaungana kamiau ba ravungmasi ngaungana kamiau?

5

Bainga A Mukuna Raumana Ke Momo Ngaliua Nga Ra Lopatokonakana Re Ngae Korin

1 Iau ka longe pangamologa ora kaomannmannangana kia ore rorole ta agau te ngaliua nge miau e bavaia bainga e soali raumana. Ba bainga laeala ke soali raumana nga bainga matantana reke soali ra ra osugunakana ke bavai rea. Ka longe pangamologa roma, agau te ngaliua nge miau ke kenkeno kala nge tamana napengana.

2 Ava miau ka sana lomiautania bainga laeala ta baina miau ulongmalagange agau
e baia bainga laeala lagapotu nge miau. Ke sa. Kaka kalapagpaga miau muni mana.
3 Na nga kelangaungana ka miau, iau ka sana kalapagpaga miau. Ba ngallo nge
iau, iau ka kalinanatape agau e baia bainga laeala. Ka laumatana roma, mirau ke sane
momo nangina kala nge miau, ava ke basema kannugu momo kala nge miau. Minmina
na nga kannugu, iau ka kuma ka kalingnana laeala base iau a momo kala nge miau
mannangana.
4 Na ka ina miau ka katukala ngae Iesus A Avolaukita giana, ba iau ka momo kala
nge miau nga kannugu, bae Iesus A Avolaukita ginggingngana ke momo,
5 na ngaka ule agau laeala ta Satan kamana ta baingasoalinge mirana, ta baina
kannuna nge momomauli nga kae a Avolau la kalingnanange ragau ngarume.
6 Kumangng ngamiaungana e nga kalangpaga miau muni ke sane pe. Ke meimia,
miau ka sana lomiaumatana roma isi isunte mana nge sase beret, na nge paluvapa'e
beret karolu ae?
7 Miau ka tongamiau kena ma berete ora sana kana isi tapu, minmina na ngaka
saupatali ka isi a kasana ore soali, ta baina miau ngaka lele ma beret a pau a sana
kana isi. Iau ka pato miau ka beret a pau a sana kana isi kurumea, Karais a i a sipsip
goekia ore nga balinge ka Paska ke mate tapu ta i pangalellepa ita.
8 Minmina na ita ngaka serengkale kaning laeala e bollau, ava ita sana ngaka kuma
kia ka oru ra tongarea kena ma isi a kasana. Ba ita sana ngaka kuma kia ka isi e nga
bainga reke sosoali ba lovainga re nga baingasoalinge ragau pattoto. Ke sa. Ita ngaka
kuma ka kaning laeala e bollau ka bainga ra tongarea kena ma berete a sana kana isi.
Ita ngaka kuma kia ka bainga re nga matengraumanange ragau pattoto, ba bainga ra
kaomannmannangana ki.
9 Na ngallo nga lau ama iau pa'e pala te miau, iau ka role ta miau sana ngaka pagiu
kala nga ragau reke kumkuma ka bainga ra mukurea kala nga ravale o rapanung.
10 Ava pangamologangau laeala ka sana mirana roma, nga manemiausa tarang ba
pangamologa kala nga ra osugunakana reke bavaia bainga ra mukurea kala nga ravale
o rapanung, o reke bavaia bainga nga bolong, o reke golgole oru nga ragau pattoto
kanrea ka kaoreaginangana, o reke kavkave nutu ra goanga. Ke sa. Ta taroma miau
sana taka tara ba ka pamologa kala nga ragau matana nginngina, na miau taka momo
balakala nga ragau re nga mogalo laekia e ngape bavakena.
11 Oru a iau rorole te mannangana roma, miau sana ngaka pagiu kala nga agau
a i muni e roma i a alopatokonakana te Karais, ava ke umma ta kumangng ka
bainga a mukuna kala nga avale o apanung, o i ke kavkave nutu ra goanga, o ka i
a arolengvaingakana, o akelangalelekana, o inungkana, o ka i a agau e golgole oru nga
ragau pattoto kanrea ka kaonaginangana. Sana ngaka ngatakale agau matana laeala
ta i momong kala nge miau, ba ta i tarang ta kaning kala nge miau.
12 Ka sana kumangng a kanegu ta kalingnanange ragau ra sana ri ra lopatokonakana.
Ava ka i kumangng a kanmiau ta kalingnanange ra lopatokonakana te Karais reke
katualla kinung kala nge miau.
13 Ka i a kumangng a Nutu kanna ta kalingnanange ragau ra sana ri ra lopatokon-
akana te Karais. Ba Lau Ae Nutu Kanna ke pamologa ta kumangng a kanmiau ine role
roma,
“Miau ngaka ulovalakale a baingana soali lagapotu nge miau.”

6

Alopatokonakana Ke Sane Nge Loa Ka Alopatokonakana Tetoto Ta Kalingnana

1 Na ka ina palinglaume ke lelle ngaliua nge miau, ke meimia na miau ka sana ka lola
ka palinglau nginngina ta ragau rae Nutu reke tupu ta ri pangatupu rea? Ke meimia

na kaka lola ka ragau rae Nutu reke tupu ta ra osugunakana ta ri kalingnana rea?
Baingamiau laeala ke sane pe.
2 Ka sana lomiaumatana roma, ngarume na ragau rae Nutu reke tupu keke la
kalingnanange ragau re nga mogalo laekia e ngape ae? Na ngaroma miau kaka la
kalingnanange ragau re nga mogalo laekia e ngape ngarume, ke meimia na miau ka
sana ka gingginga ta pangatupunge palinglau reke sisina reke lelle sonrau?
3 Ka sana lomiaumatana roma, ngarume na ita kaka la kalingnanange anggelome
ae? Na ngaroma ita nga kara ka gingginga ta kalingnanange oru nge ngarume, na ita
ka kara ka gingginga mannangana ta kalingnanange oru nge nga momongara laekia
nga mogalo sonrau.
4 Ka ina palinglaume ke lelle nga momongara laekia e sonrau, ke meimia na miau
kaka umma ta pulinge ragau re ngapotu ra sana giarea ngaliua nga ra lopatokonakana
ta ri kalingnanange palinglau nginngina? Baingamiau laeala ke sane pe.
5 Iau ka role minmina ta pangavalenga miau. Ke meimia, ka sana agau te e nge miau
ora likina ba ka kana ka lomatana ta pangatupunge palinglau e lele nga pana lua nge
miau ae?
6 Ava miau kaka palilola ka miau muni ta ra sana loreapatokona ta ri kalingnana
miau. Baingamiau laeala ke sane pe.
7 Kumangng laeala ae miau ina miau ka lola ka ragau pattoto re nge miau ta
kalingnana ke pakosining roma, miau kaka pu tapu. Ngaroma miau ngaka ngatakale
agau ta i baingasoali miau o ta ravungpatali ka oru nga kanmiau, ollaeala ke pe
nga bainga e nga loanga ka alopatokonakana tetoto ta kalingnanange nga ra sana
loreapatokona raguream e.
8 Ava miau muni kaka palibaisolali miau ra lopatokonakana inaka paliravupatantali
ka oru ra kanmiau muni.
9 Ka sana lomiaumatana roma, Nutu sane la lonangatangngkale ra baingareame ke
soali ta ri momong nga kelangpatalingana ngarume ae? Sana ngaka goga miau muni.
Ragau reke bavaia bainga ra mukurea kala nga ravale o rapanung, ba reke kavkave
nutu ra goanga, ba rapanung reke enno kala nga ravale ra sana ri ra nareapengana
memena o ravale reke enno kala nga rapanung ra sana ri ra nareatale memena, ba
apanung e bavaia bainga ra balenga kala nga apanung tetoto, ba rapanung reke enno
kala nga rapanung o ravale reke enno kala nga ravale,
10 ba ra golongkana, ba ra kelangalelekana, ba ra inungkana, ba ra rolengbain-
gakana, ba ragau reke golgole oru nga ragau pattoto kanrea ka kaoreaginangana.
Nutu sane la ngatangngkale ragau matantana nginngina kinung ta ri momong nga
kelangpatalingana ngarume.
11 Ba palu nge miau ka ri ra ragau matana nginngina pala, avae Nutu ke palellepa
miau, ba ke toro miau. Ba ke pato miau ka ra baingareame ke tupu ine pagiu miau
kala nge Iesus Karais Avolau kae Nutu ae ita Kannuna ginggingngana.

Mirarame Ka Ri Ra Bale Ae Kannu E Tupu

12 Na ragau palu keke patpatoe pangamologa laeala ore role roma, “Baingame
kinung keke pepe mana ta ragau kumangng ki”. Avae iau ae Pol nga ale pangamologa
laeala roma, ava bainga nginngina palu ke sane ke kalaulaue ragau. Ka kaomanna,
baingame kinung rae Nutu sane parototokala iau ta kumangng ki keke pepe, ava nge
iau muni, iau sana nga ngatakale bainga te mana ta i kaunge mirau.
13 Ba palu keke patpatoe pangamologa laeala ore role roma, “Kaning ka ore nga
agau siana ba agau siana ka ore nga kaning, avae Nutu ke la ronga ka ri lua kinung”.
Avae iau ae Pol nga ale pangamologa laeala roma, ava agau mirana ka sana ore nga
momong sonrau mana. Ba ka sana ore nga bainge bainga ra mukurea kala nga ravale

o rapanung kia. Ke sa. Agau mirana ka ore nga kalangapagange Avolau kia, ba ka orae
Avolau kanna ta i pangasigingpagange ngarume.
14 Bae Nutu ke pasigipage Avolau nga mateng, minmina na i ke la pangasigingpaga
ita ka ginggingngana bole.
15 Ka sana lomiaumatana roma, miramiaume ka ri ra Karais mirana iname ae? Na
iau ka sana omogu ta ravungpatali ka Karais mirana iname ba pagiunga rea kala nga
avale a pamau luana mirana. Ke sa na ke sa mannangana!
16 Iau ala nga turulomatana paka miau roma, ka ina apanung pagiue i muni kala nga
avale a pamau luana, na i ka mirana kena kala nga avale laeala. Iau ka role minmina
ta keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna pala e role roma,
“Pana lua keke la leleng ma mira kena mana.”
17 Ava agau e pagiue i muni kala nge Avolau ka kannuna kena kala nge i.
18 Minmina na ngaka kapatali nga bainga ra mukurea ra ragau ke umma ki kala
nga ravale o rapanung. Bainga pattoto reke sosoali ra ragau ke bavai rea keke momo
ngapotu nga mirareame, ava agau e baia bainga a mukuna kala nga avale o apanung
ke baia bainga e soali ore baisoalia i muni mirana.
19 Iau ala nga turulomatana paka miau roma, miramiaume ka ri ra bale ae Kannu
E Tupu ae Nutu tunge. Bae Kannu E Tupu ae Nutu ke momo ngallo nge miau.
Miramiaume ka sana onrae miau muni. Ke sa.
20 Ka onrae Nutu kurumea, i ke tunge kuru ta koling miau tapu. Minmina na ngaka
kalapage Nutu ka miramiaume.

7

Pol Ke Pamologa Ta Bainga E Nga Palingravung Rea

1 Na nga balinglaga nginngina amaka ballaga tao nga lau pala, iau nga role roma,
nga kelangaungana agau nge kuma masi ngaroma i sane nge keno kala nga avale te.
2 Ava bainga ra mukurea kala nga ravale keke umma ta leleng raumana sonrau,
minmina na iau nga role roma, apanung kenakena nga napengana ba avale kenakena
nga natale.
3 Apanung nge alakalkale kumangng a kanna ka mirana te napengana, ba bole avale
nge alakalkale kumangng a kanna ka mirana te natale.
4 Apanung napengana mirana ka sana orae i muni mana, ava ka orae natale. Ba
bole, avale natale mirana ka sana orae i muni mana, ava ka orae napengana.
5 Miau ra kamangpitakama ngaka rongo ka bainga nga palingbolong ka mirami-
aume. Na ngaroma miau ngaka palipulikinung miau muni ta kuringa nga mira ka
panna te, ta baina miau kumangng ka kavang, ke pe mana. Ava nga ina kuringa laeala
nge rongo tapu na ngaka pagiue onemea, ta baina te e nge miau sane nge pupu nga
Satan avangana kia.
6 Ava pangamologa laekia ka sana i a bangapaga te a iau rolea ta miau loanga
kurumea. Ke sa. Iau ka role minmina kurumea, iau ka laumatana ka agau mirana
likinasangana.
7 Nge iau, iau ka roma ke pe ngaroma ragau kinung ngeke momo base me iau mana.
Ava ka laumatana roma, Nutu ke tunge agau kenakena tunga a kanna. Ragau palu
keke rave tunga laekia a Nutu tunge te iau, ba pattoto keke rave tunga pattoto.
8 Na ta ragau re sane ke kamapitakama ba ragau ra nareatale o nareapengana
memena ke matepatali rea iau nga role kerea roma, ke pe ngaroma ri sane ngeke
kamapitakama, ava ngeke momo base me iau mana.
9 Ava ngaroma ngeke baililli raumana ta ri kaunge mirarea loreamatenganame,
na ke pe ta ri kamangpitakama. Ngaroma agau mirana lonamatengana nge baia sia
raumana ngallo nge i, na ke pe ngaroma i nge kamapitakama.

10 Ava ta ragau reke kamapitakama tapu iau ka tunge potong laekia te ri, ava iau ka
sana tunge, Iesus A Avolau ke tunge ka rolengana roma, avale sane nge ka'e natale.
11 Ava ngaroma avale nge ka'e natale, na avale laeala nge momo minmina mana.
Nge sa, na i nge galiu ba nge patupe maenang kala nge natale. Ba bole apanung sane
nge pelea napengana.
12 Ba ta ragau pattoto reke kamapitakama iau ka bai ta roleng ta otte. Pangamologa
laekia ka sana orae Iesus Avolau, ke sa, iau muni ka rolea. Ka bai ta roleng roma,
ngaroma apanung te a alopatokonakana nga napengana a sana i a alopatokonakana,
ba ngaroma avale laeala nge ngata ta i momong kala nge i, na apanung laeala sane
nge pelea.
13 Ba bole, ngaroma avale te a alopatokonakana nga natale a sana i a alopatokon-
akana, ba ngaroma apanung laeala nge ngata ta i momong kala nge i, na avale laeala
sane nge pelea.
14 Iau ka role minmina ta Nutu ke tore avale a alopatokonakana ba natale a sana
i a alopatokonakana kinung kurumea avale laeala lopatokona ae i. Ba bole Nutu ke
tore apanung a alopatokonakana ba napengana a sana i a alopatokonakana kinung
kurumea apanung laeala lopatokona ae i. Taroma Nutu sane te kuma minmina, na
goe rae miau ta mukurea. Ava ke sa, Nutu ke toro rea bole.
15 Ava ngaroma agau a sana i a alopatokonakana nge bai ta kanga, sana ngaka bokale.
Ke sana bangapaga te ore bapage alopatokonakana avale o apanung ta i momong kala
nga natale o napengana a sana i a alopatokonakana ine bai ta kange. Avae Nutu ka
lonangana ta ita ngaka palipatara masi ita.
16 One avale a alopatokonakana, one ka sana longmatana roma, one ko la ravungle-
lenge ningtale o ke sa. Ba one apanung a alopatokonakana, one ka sana longmatana
roma, one ko la ravunglelenge ningpengana o ke sa.
17 Avolau ke patare agau kenakena ba kenakena ka momongana ka inae Nutu kiue
te i. Minmina na agau laeala sane nge bolvole ta kange momongana laeala. Ba iau
ka rorole ka ra lopatokonakana re nga magame kinung ta ri loangakurumea potongo
laeala.
18 Apanung a ri ke tototaliue mirana pala ava ngarume nae Nutu ke kiue te i, sane
nge ava ta osungrurunge killa laeala nga totongtaliu. Ba bole apanung e sane rave
totongtaliu tale inae Nutu kiue te i, sane nge ava ta ravunge totongtaliu.
19 Ngaroma agau te nge rave totongtaliu o sane nge rave, na ollaeala ka sana otte nge
Nutu raguna. Ava oru e bollau raumana minakai roma, bainga e nga loangakurumea
bangapaga rae Nutu kanna.
20 Agau kenakena nge momopita nga momongana a i momo ngia inae Nutu kiue te
i.
21 Ngaroma one a akumangngatulu a agau tetoto kanna tapu inae Nutu kiu one te i,
na long sane nge maena. Ava ngaroma ngo kalipa ka pamau ta one ronga ka kumangng
laeala, ke pe bole.
22 Iau ka role minmina kurumea, agau a i a akumangngatulu a agau tetoto kanna
inae Nutu kiue ta i nga lonapatokona te Karais, agau laeala ke lele i a agau ae Avolau
kanna orae Avolau ulomalage nga oru reke pulakale tapu. Ba bole, agau a sana i a
akumangngatulu a agau tetoto kanna inae Nutu kiue ke lele i a akumangngatulu ae
Karais kanna.
23 Nutu ke tunge tuna matengana tapu ta koling miau, minmina na sana ngaka lele
ra kumangngatulu ra ragau pattoto kanrea.
24 Kolingau memena ngallo nge Karais, agau kenakena nge momopita kala nge Nutu
nga momongana a i momo ngia inae Nutu kiue te i.
25 Nae Avolau ke sane rolea bangapaga te ta ra malaui re sane ke keno kala nga
apanung tale ta iau tunge te miau. Ava iau ae Avolau puli iau ta taongamuga ka ragau

kurumea tungngana ka lonana ae i te iau, iau ka bai ta tungnge lomatana ae iau te miau.
26 Nga kelangaungana ka oru soalingana re sonrau, iau ka roma, ke pe ngaroma agau nge momopita nga momongana e sonrau.
27 Miau ra nemiau ka ravale sana ngaka sissilia pamau ta miau kanga rea. Ba miau ra sana nemiau ravale sana ngaka sissili ta nemiau ravale.
28 Ava ngaroma miau ngaka kamapitakama, na sana i a bainga e soali. Ba ngaroma malaui e sane keno kala nga apanung tale nge kamapitakama, na i ke sane baia otte e soali. Ava ragau reke kamapitakama keke la kaningmainge maenangme nga momong laekia e sonrau, minmina na iau ka rolea lomatana laekia ae iau, ta baina ri sane ngeke kanimaia maenang nginngina.

29 Ava iau ka bai ta roleng paka miau ra kolingau memena ngallo nge Karais roma, kae reke sosoali raumana keke lele kokoro te ita. Minmina na pangaturu sonrau ba lagamuga na ragau ra nereapengana memena ngeke momo ma ragau ra sana nereapengana memena.
30 Ba ragau reke tantani ngeke momo basema ragau re sane ke tantani, ba reke serengreng ngeke momo basema ragau re sane ke serengreng, ba ragau reke kolkoli ngeke momo basema ragau ra sana kanrea oru.
31 Ba ragau reke umma ka oru re nga mogalo laekia e ngape sane ngeke pulia lorea ta oru nginngina kurumea, mogalo laekia e ngape a ita kele sonrau ke umma ta saningrea.

32 Iau ka matea ta miau sana nga lomiauvavai raumana ta momongamiaume. Apanung e sane kamapitakama ka lonavavai ta kumangng ae Avolau kanna, ba ke bai ta kumangng ka oru rae Avolau mate rea.
33 Ava apanung e kamapitakama ka lonavavai ta oru re nga mogalo laekia e ngape. I ke bai ta kumangng ka oru rae napengana mate rea,
34 ba ka lona lualua. Ba muni avale a sana natale o malaui e sane keno kala nga apanung tale ka lonavavai ta kumangng ae Avolau kanna. I ke bai ta kumangng ka kumangng ae Avolau kanna ka mirana ba ka kannuna bole. Ava avale e kamapitakama ka lonavavai ta oru re nga mogalo laekia e ngape, ba ke bai ta kumangng ka oru rae natale mate rea.
35 Iau ka sana role minmina ta parongtotokala miau ta manemiausa kamangpitakama. Ke sa. Ka role minmina ta kalaunga miau, ta baina miau ngaka tao masi, ba sana nga lomiau lualua ina miau ka lolakurumea Avolau.

36 Na ngaroma apanung te nge roma i ke sane kumamasi ine sane tunge tuna piau ta i kamangpitakama, ba ngaroma avale laeala nge bollau ba nge lele tapu nga pesingmatana ae i ta kamangpitakama, na tamana nge loakurumea lonangana mana. I sane nge baia otte e soali ngaroma i nge ngatakale tuna piau laeala ta i kamangpitakama.*
37 Ava ngaroma avale laeala e sane keno kala nga apanung tale tamana nge gingging ngallo nge i, ba ngaroma otte sane nge parototokale ava nga lonangana ta tuna piau manenasa kamangpitakama, na apanung laeala ke kuma masi ka ine malai.
38 Minmina na agau e tunge tuna piau e sane keno kala nga apanung tale ta i kamangpitakama, ba agau e sane tunge tuna piau e sane keno kala nga ta apanung tale ta i kamangpitakama, ri lua kinung keke kuma masi. Ava agau e sane tunge ke kuma masi nga agau laeala e tunge.

---

* **7:36:** Kaling ae Girikme ke sane potamasi nga 7:36-38, ba ragau palu ka loreavavai roma, pangamologa kokorai ke sane ke rorolea pangamologa re ta agau kala nga tuna piau. Ke sa. Keke rorolea pangamologa re ta apanung te kala nga avale a ri ke parokale te i (ngo kele 1 Korin 7:36-38 nga Tok Pisin Buk Baibel).

39 Avale nga manenasa kange natale ine momo mauli tale. Ava ngaroma natale nge
matepatalia, na ke sane parototokala ta i kamangpitakama muni kurumea lonangana.
Ava sane nge kamapitakama ka apanung ora sana i a alopatokonakana te Avolau.
40 Ava nga kelangaungana, avale laeala nga lonasereng ngaroma i sane nge
kamapitakama. Iau ka role minmina ba ka laupatokona roma, Kannu Ae Nutu ke
momo ngallo nge iau bole.

8

Kaning Onreke Pakani Ki Ta Nutu Ra Goanga

1 Na iau ka bai ta alange pangamologa tetoto amaka pa'e nga lau pala. Iau nga ale
pangamologa ae miau e ta kaning ra ragau ke pakani ki ta nutu ra goanga roma, ita
kinung ka loramatana. Lomatana ke amva ta pangavolaunge ragau giarea, ava bainga
e nga matengraumanange ragau ke kalaumasia ragau ta ri meising gingging.
2 Agau e roma i a alomatanakana tapu ka sana lonamatana masi tale ka bainga e nga
matengraumana ka ragau.
3 Ava agau e matea Nutu ka i a agau ora Nutu lonamatana kia.
4 Na nga ragau reke kaninnia kaning reke pakani ki ta nutu ra goanga, ita ka
loramatana roma, nutu ra goanga ka sana kaomanna ki. Ba ita ka loramatana roma,
Nutu ka i kena mana. Ka sana te muni.
5 Ragau keke patpatoe oru papatu nga tava ba nga mogalo laekia e ngape ka nutu
nga ri, ba ri ka ravollalaukerea papatu.
6 Ava te ita, ka Nutu kena mana a i a tamara ore koipage orume kinung, ba ita ka
momo te i. Ba ka Avolaukita kena mana a i ae Iesus Karais, ba nge i mana Nutu ke
koipage orume kinung. Ba ita kaka momo kurumea tungngana ka maulingana te ita.
7 Ava lomatana laeala ke sane momo ngallo nga ragau kinung. Minmina na
ngaroma ra lopatokonakana palu onre pala na ka loreangana roma, nutu ra goanga ka
kaomanna ki, ngeke kania kaning ra ragau ke tungu rea ta nutu nginngina, na ollaeala
nge baisoalia loreamatanangana ore sane gingging. Minmina na nga kelangareangana
keke roma, ngaroma agau nge kania kaning matana laeala, na agau laeala nga mukuna
nge Nutu raguna.
8 Ava kaning sane nge bai kita ta leleng tupu nge Nutu raguna. Ita sana ngaka soali
ngaroma ita sana ngaka kaninnia kaning te. Ba muni, ita sana ngaka pe ngaroma ita
ngaka kaninnia kaning te.
9 Ava one a longmatana tapu ka ollaeala ngo ella one, ta baina lomatana laeala ae
one sane nge bai ka alopatokonakana tetoto ora lopatokona ae i ke sane gingging ta i
pupunga.
10 Iau ka role minmina ta ngaroma agau ora lonamatanangana ke sane gingging
nge kela one a longmatana ka ollaeala nga ino kaninnia kaning nga bale a nutu ra
goanga, na baingang laeala nge pasigipage siana ta i kaninge kaning eke tunge ta nutu
ra goanga bole.
11 Ba ngaroma lomatana ae one nge bai ka alopatokonakana ore sane gingging ta i
pupunga, na alo baisoalia agau orae Karais mate te i.
12 Minmina na ko baia bainga e soali te Karais kurumea baingang laeala ino baisoalia
ra lopatokonakana pattoto loreamatanangana ine sane gingging.
13 Minmina na ngaroma kaning nge bai ka alopatokonakana tetoto ta i pupunga, na
iau ala sana la kaninge posi marakanna muni, ta baina alopatokonakana tetoto sane
nge pupu.

9

Pol Ke Sane Rave Kuru Nga Kumangng E Nga Aposel

1 Iau ae Pol ka sana lola kurumea ragau loreamatenganame, ava ka lola kurumea
Nutu lonamatengana mana. Ka iau a aposel te ba iau ka kele Iesus A Avolaukita. Ba
miau kaka lele ra lopatokonakana te Avolau kurumea kumangngau.
2 Ragau palu ke sane ke kelapatokona roma, ka iau a aposel te. Ava miau kaka
kelapatokone kurumea, miau muni kaka papote kumangng a kanau a aposel te Avolau.
3 Ba iau nga ale reke kalinanna iau pangamologa nga kanrea roma:
4 Ke meimia, ke sane pe te omea Barnavas ta mangng ravunge kaning ba inung?
5 Ba ke pe ta kolingamangng memena ra ri ra aposel, bae Iesus Avolau teiteikia
memena, bae Pita ta ri taonga kala nge nareapengana memena ra lopatokonakana
ava mangng nge sa ae?
6 O kaka roma, omea Barnavas kasikemangng nga manemangngsa balinglaga miau
ta kalaunga mangng ka oru nga kanmiau ae?
7 Iau nga ballaga roma, tai a i a abalingkana ke kolkolia i muni kumangng a kanna?
Ba tai ke toea ura, ava ke sane kania kana kaning nga ura laeala? O tai ke kelapatantali
ta sipsip o meme, ava ke sane innue siurea mename?
8 Iau ka sana pamolloga ka lomatana ae iau mana. Ke sa. Bangapagame keke rorolea
pangamologa re ta oru nginngina bole.
9 Iau ka role minmina kurumea, pala na keke pa'e pangamologa nga Bangapaga rae
Moses kanna ore role roma,
"Nga ina bulmakau nge pa'talolle pailli kanname, na nga manengsa kangngakale
kaona ka otte ta baina sane nge kani."
Na iau ae Pol nga ballaga roma, nga bangapaga laeala Nutu ka lonavavai ta
bulmakaume mana, o ke sa?
10 Ke sa. Bangapaga laeala ke rorolea pangamologa e te mangng ra kumkuma
ka kumangng ae Nutu kanna bole. Iii, keke pa'e bangapaga laeala ta rolenge
pangamologa e te mangng bole. Iau ka role minmina kurumea, agau a balingpu
mogalokana ke ella ta i ravung kana kaning nga mogalo laeala. Ba muni, agau e umma
ta paerange pailli kanreame ke ella ta ravung kana kaning inte nga pailli nginngina.
11 Mangng ka toea oru re ngae Kannu ae Nutu ngallo nge miau, na kaka roma, mangng
nga manemangngsa lalang kamangng oru nge miau ae?
12 Ke meimia, miau kaka kalaue ragau pattoto ka orume, ava mangng ra tunge oru re
ngae Kannu ae Nutu te miau ke sa ae? Ollaeala ke sane tupu.
Mangng ka tunge oru re ngae Kannu ae Nutu te miau, ava mangng ka sana ballaga
miau ta kamangng otte. Ke sa. Mangng ka tololea maenangme mana ta baina mangng
sana nga lengetotokale pangamologa e pe e te Karais.
13 Ba muni, miau ka lomiaumatana roma, ragau reke kumkuma ka kumangng ae
Nutu kanna ngallo nga tempel keke raravu karea kaning nga oru ra ragau ke tungtungu
rea ma tungame te Nutu. Ba bole ragau reke umma nga altara e nga raungapitange
posime keke raravu karea kaning nga posi ra ragau ke tungtungu rea ma tungame te
Nutu.
14 Ollaeala ka tongana kena mana ma inae Avolau role ta reke pulimalaglage pang-
amologa e pe ngeke raravu karea oru nga ragau ra ri ke pulimalaglage pangamologa
laeala e pe te ri.
15 Iau ka pulimalage pangamologa e pe te miau, ava ka sana ballaga miau ta kau otte.
Ba iau ka sana papa'e pangamologa laekia te miau ta baina miau ngaka kuma minmina
te iau. Ke sa. Iau ka role minmina kurumea, agau te nge ravupatali ka muliangau
laekia e nga tungamane pangamologa e pe e te Karais ta ragau. Ke sa. Iau nga mate
pala.
16 Ava iau nga manegusa mulianga kurumea pulingmalagangau ka pangamologa e
pe e te Karais kurumea, Avolau ke puli iau ta kumangng ka kumangng laekia. Ba nge
soali raumana nge iau ngaroma iau sana nga pulimalage pangamologa laekia e pe.

17 Ngaroma iau nga kumkuma ka kumangng laekia kurumea laumatengana, na iau
ala rave kumangngau alangana tapu. Ava ngaroma sana nga kumkuma kia kurumea
laumatengana ava ka kumkuma ka kumangng a Nutu puli iau ta kumangng kia mana,
18 na ka la kanau ka kuru a taru? Iau ka kanau ka kuru minakai: Iau ka kau ka ging-
ginga ta ravung kau oru kurumea pulingmalaga ngaungana ka pangamologa e pe, ava
ka sana ballage ragau ta kau otte ta baina iau nga tungumane pulingmalagangaungana
ka pangamologa e pe e te Karais ta ragau.
19 Ka sana iau a akumangngatulu a agau te kanna, ava iau ka bai kau ma iau a
akumangngatulu a ragau kinung kanrea, ta baina iau nga bai ka ragau papatu ta ri
nga loreapatokona te Karais.
20 Ka ina iau momo kala nge Iurame, na iau ka lele ma iau a Iura te, ta baina iau nga
bai kae Iurame ta ri nga loreapatokona te Karais. Bangapaga rae Moses kanna ke sane
ke kelapatantali te iau sonrau. Ava ka ina iau momo kala nga ragau ra Bangapagame
ke kelapatantali te ri, na iau ka lele ma iau a agau a Bangapagame ke kelapatantali
te i, ta baina iau nga bai ka ragau ra Bangapagame ke kelapatantali te ri ta ri nga
loreapatokona te Karais.
21 Iau ka sana momo balakala nga bangapaga rae Nutu, ava bangapaga rae Karais ke
kelapatantali te iau sonrau. Ba ka ina iau momo kala nga ragau reke momo balakala
nga bangapagame, na iau ka lele ma iau a agau e momo balakala nga bangapagame,
ta baina iau nga bai ka reke momo balakala nga bangapagame ta ri nga loreapatokona
te Karais.
22 Ka ina iau momo kala nga ragau ra lopatokona ae ri ke sane gingging, na iau ka
lele ma iau a agau ora lopatokona ae i ke sane gingging, ta baina iau nga bai ka ragau
ra lopatokona ae ri ke sane gingging ta ri nga loreapatokona te Karais. Minmina na iau
ka lele ma oru nginngina kinung ta ragau kinung, ta baina iau nga kalipa ka pamau
matantana ta ravunglelenge ragau palu.
23 Iau ka kumkuma ka orume kinung ta pangavolaunge pangamologa e pe e te Karais,
ta baina oru ra pangamologa laekia e pe role tao karea kavingtulu nge atu te iau bole.
24 Miau ka lomiaumatana roma, ragau kinung reke pirpira nga pirang e bollau keke
pirpira, ava kena mana nge ri ke la ravunge kuru. Minmina na nga momongamiaume
ngaka piramasi, ta baina ngarume na miau ngaka lele ma ragau reke rave kuru
kurumea pirangarea reke pepe.
25 Ba muni, ragau kinung reke lilisi nga lising reke bollalau keke kumkuma kaligi
ta kaungamasinge mirarea loreamatenganame nga orume kinung. Keke kumkuma
minmina, ta baina ri ngeke rave kuru kurumea lisingngarea reke pepe. Ba kuru laeala
a ri ke rave ke la momong ka panna te mana. Ava ita kaka kumkuma ka kumangng a
kanra ta ravunge kuru ora momongana ka sana rongana.
26 Minmina na nga pirangau kurumea Nutu, iau ka pirpira basema apirangkana e
piratupu ta pirang rongana. Ba ka sana tuntu basema atuntungkana e tantamali ka
kamaname kalaoveka mana.
27 Ke sa. Iau ka tunte mirau, ba ka bavai kia ta i nge lele ma akumangngatulu a
kanau. Iau ka kumkuma minmina kurumea, ke sane pe ngaroma iau nga pulimalage
pangamologa e pe ta ragau pattoto, ava ngarume na iau muni nga likigusa ta leleng
nga piranga rongana.

10

Re Ngae Korin Sane Ngeke Lolakurumea Israelme Sisiukerea Memena Baingarea Reke Sosoali

1 Iau ka role minmina paka miau ra kolingau memena ngallo nge Karais ta
rolengpagange lomiaume ka oru e lele pala nge sisiukamangng memena ka ineke ka'e

Isip. Ri kinung keke momo ngape nga mukmukua laeala a Nutu tunge. Ba ri kinung
keke taopale pelau.
2 Ba bole, ri kinung keke rave pangamagoe ngallo nga mukmukua ba nga pelau
kurumea pagiungareangana kala nge Moses.
3 Ba ri kinung keke kaninnia kaning kena, orama Nutu tunge.
4 Ba ri kinung keke innue me kena, amae Nutu bai kia ta lelengmalaga nga lollo e
lolakurume rea. Ba lollo laeala ka i ae Karais.
5 Ri kinung keke kele kumangng nginngina reke bollalau, avae Nutu ka iukia ka
papatu nge ri. Ba ke osea lavusakereame kalaoveka nga inaeala a sana ragau ngia.
6 Na oru nginngina reke lele nge ri ka ri ra pangalomatana te ita re sonrau, ta baina
ita nga marerasa matengraumanange oru reke sosoali base ina ri ke materaumana
rea.
7 Ba sana ngaka kavkave nutu ra goanga base palu nge ri ineke umma minmina.
Ollaeala ke loakurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,
“Ragau keke tara ta kaning ba inung, ba keke sigipaga ta ri lising ka lising ra mukurea.”
8 Ba bole ita sana ngaka bavaia bainga ra mukurea kala nga ravale base palu nge ri
ineke umma minmina. Na palu nge ri ka ri 23,000 keke mate ka kae kena mana.
9 Ba ita sana ngaka ave Avolau base palu nge ri ineke umma minmina. Na mueme keke
bali rea na keke mate.
10 Ba sana ngaka role base palu nge ri ineke role roma, “Nutu ke sana kumkuma masi
kita.” Na anggelo e nga kauunga ke kauu rea, na keke mate.
11 Na oru nginngina keke lele nge ri, ba ragau keke pa rea nga Lau Ae Nutu Kanna
ta pangalomatana ita raka momo nga momong gunguna.
12 Minmina na agau e nge miau ore roma, i e meisinsi gingging nge ella masi te i, ta
baina i sane nge pupu.
13 Avanga ra miau ka kanimaimai rea keke umma ta leleng nga ragau kinung bole,
avae Nutu sane la kanga miau. Ba i sane nge patolo miau ka avanga ora sana kamiau
ka gingginga ta tolonge. Ava nga ina avang nge lele nge miau, nae Nutu nge kuma ka
pamau ta miau kangapatali nga avanga laeala bole, ta baina nga kamiau gingginga ta
tolonge.

Kaning Re Bollau Re Nga Nutu Ra Goanga Bae Iesus Avolau Kaningngana A Ronga

14 Minmina na miau ra iau materaumana miau, ngaka ka'e bainga e nga kalangapa-
gange nutu ra goanga.
15 Iau ka rorole kamiau ra lomiaumatana ka bainga ra Nutu mate rea tapu. Minmina
na nga lomiaukanane pangamologa a kanau.
16 Ka ina ita ka innue uain nga gato e nga kalangapaga a ita kalapage Nutu kia nga
Iesus Avolau kaningngana a ronga, na nga gato laeala ita kaka umma ta kalangapage
Nutu kurumea tungngana ka Karais totona ta kalaunga ita, o ke sa? Ba nga beret laeala
a ita ka regregia, ita kaka umma ta kalangapage Nutu kurumea tungngana ka Karais
mirana ta kalaunga ita, o ke sa?
17 Beret laeala a ita kaninnia nga Iesus Avolau kaningngana a ronga ka i a beret kena
mana. Minmina na ita ra ragau papatu ka mirara kena mana kurumea, ita kinung kaka
kaninnia beret kena mana.
18 Iau nga toe ka ragau re ngae Israel. Ragau rae ri reke kaninnia posi ra ragau ke
bali rea ba ke tungu rea ma tungame te Nutu keke umma ta kalangapage Nutu a i kena
mana nga malle ore nga raungapitange posime.
19 Ava pangamologa laeala ae iau ka sana mirana roma, posi ora agau balia be tunge
ma tunga ta nutu ra goanga ke kuma ka otte. Ba bole, iau ka sana rorole roma, nutu a
goanga ka kaomanna kia.

20 Ke sa. Ava oru ra ra osugunakana ke bali rea ba ke tungu rea ma tungame ta nutu
nga ri, keke tungu rea ta kannu reke sosoali. Ke sane ke tungu rea te Nutu. Ba iau ka
sana matea ta nga miau ra ragau reke umma ta kalangapage kannu reke sosoali.
21 Ita nga marerasa inunge uain e nga Iesus Avolau kaningngana a ronga ba uain a
ri ke kalapage nutu ra goanga kia kinung. Ke sa. Ngaka innu nga gato ae Avolau, ava
sana ngaka innu nga gato ae kannu reke sosoali. Ba ngaka kaninni nga pala ae Avolau,
ava sana ngaka kaninni nga pala ae kannu reke sosoali.
22 Ita sana ngaka bavaia bainga reke bai kae Nutu ta i busing. Ba ita sana ngaka goga
ita muni roma, ita ka kara ka gingginga ta sanangkalange Nutu.
23 Na ragau palu keke patpatoe pangamologa laeala ore role roma, “Baingame
kinung keke pepe mana ta ragau kumangng ki”. Avae iau ae Pol nga ale pangamologa
laeala roma, ava bainga nginngina palu ke sane ke kalaulaue ragau. Ka kaomanna,
baingame kinung rae Nutu sane parototokala iau ta kumangng ki keke pepe, ava
bainga nginngina palu ke sane ke paginggine ragau.
24 Ita sana ngaka sissili ta oru re nga kalaunga ita muni mana, ava oru reke la
kalaunge ragau pattoto.
25 Ngaroma miau ngaka bai ta kaninge posi marakanna onra ragau ke bava ki nga
malle nga koling kaning, ba ngaroma sana nga omomiau ta balinglage ragau roma,
“Kaka rave posi laekia marakanna ngae tai?” na ke pe mana.
26 Iau ka role minmina kurumea, pangamologa reke pa'e pala nga Lau Ae Nutu
Kanna ke role roma,
“Mogalo laekia e ngape kala nga kana orume kinung ka onrae Nutu a i ae Avolau.”
27 Ba muni, ngaroma alokalasakana te nge ba te miau ta kaning kala nge i, ba
ngaroma miau ngaka bai ta loanga, na ngaka kania kaning a ri ke pulia ngamuga nga
ragumiaume. Ba ngaroma sana nga omomiau ta balinglaga rea roma, “Kaka rave posi
laekia marakanna ngae tai?” na ke pe mana.
28 Ava ngaroma agau te nge role kamiau roma, “Posi laekia marakanna ka ora ragau
ke tunge ma tunga ta nutu ra goanga”. Na sana ngaka kania, ta baina sana ngaka
papue agau laeala e turu paka miau. Ba bole sana ngaka kania, ta baina sana ngaka
baisoalia agau lonamatanangana.
29 Ava iau ka sana rorole ta lomiaumatanangana. Ke sa. Ka rorole ta agau tetoto
lonamatanangana kurumea, agau tetoto lonamatanangana ore sane gingging sane
nge kalinana iau a agau ora laumatanangana ke ngatakala iau ta kaninge kaning
matantana.
30 Ka sana agau te nge pato iau ka agau a baingana soali ngaroma iau nga kania
kaning ora iau kalapage Nutu kia kurumea tungngana ka kaning laeala te iau.
31 Minmina na ka ina miau ka kaninni, o ka ina miau ka innu, o ka ina miau ka
kumkuma ka tarume, na ngaka kuma ka oru nginngina kinung ta baina miau ngaka
kalapage Nutu ki.
32 Sana ngaka baia bainga te ore la bainga ka Iurame, o ra sana ri ra Iura, o ra
lopatokonakana te Nutu ta ri pupunga.
33 Ngaka kuma base iau ina iau amva ta pangaserenge ragau ka baingaume kinung.
Ta iau ka sana sissilia oru reke la kalaunga iau, ava oru reke la kalaunge ragau papatu,
nga baina Nutu nge ravulele rea.

11

1 Ngaka tataokurumea baingaunganame base ina iau tataokurumea Karais bain-
ganame.

Agau Baingana Nga Rugungpitange Kunna Nga Malle Nga Katungkala

2 Na iau ka kinpataetaea giamiaume kurumea, miau ka lomiaugaliliu te iau nga
orume kinung. Ba kaka lolakurume masia potong ra iau kalavasa rea te miau.
3 Ava iau ka matea ta miau nga lomiaumatana roma, Karais ka i e ngailu nga ragau
karolu, ba apanung ke ngailu nga napengana, bae Nutu ke ngailu nge Karais.
4 Apanung e rugupite kunna ine kavkava o ine umma ta tonge Nutu kaona nga malle
nga katungkala ke pavalengea Karais.
5 Ba avale ore sane rugupite kunna ine kavkava o ine umma ta tonge Nutu kaona
nga malle nga katungkala ke pavalengea natale. Iau ka role minmina kurumea, avale
laeala e sane rugupite kunna ka tongana kena mana ma avale e patalia gilina bagana.
6 Ngaroma avale te sane nge rugupite kunna, na ri ngeke kavitote gilina. Ava
ngaroma avale nga balenglengea ta kavingtote gilina o ta patalinge gilina bagana, na
i nge rugupite kunna.
7 Apanung sane nge rugupite kunna kurumea, i ka sinna me Nutu, ba ke pakosining
kae Nutu. Ava avale ke pakosining ka apanung.
8 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke sane kuma ka apanung ka avale mirana
inte pala. Ke sa. Ke kuma ka avale ka apanung mirana inte.
9 Ba bole, Nutu ke sane koipage apanung ta i kalaunge avale. Ke sa. Ke koipage avale
ta i kalaunge apanung.
10 Minmina na nga anggelome ragurea avale nge rugupite kunna nga malle nga
katungkala ta pangakosininge ulongpisigingana ka i muni.
11 Ava nga maulingara ngallo nge Iesus Avolau, avale momongana ka puna ta
apanung, ba bole apanung momongana ka puna ta avale.
12 Iau ka role minmina kurumea, avale lelengana nga apanung mirana pala ka
tongana kena ma ina rapanung keke umma ta leleng nga ravale mirarea ka kae reke
toapisigsigi rea. Ba orume kinung keke pa nge Nutu.
13 Miau muni nga lomiaukanane bainga laeala ama role te roma, ke tupu ta avale
rugungpitange kunna ine kavkava te Nutu nga malle nga katungkala, o ke sa?
14 Bainga a ita ra ragau muni ka palomatantana ita kia ke roma, ngaroma apanung
gilina nge gavili na apanung laeala ke pavalengea i muni.
15 Ava ngaroma avale gilina nge gavili, na ka i a kavingtulu nge i kurumea, Nutu ke
tunge gilina te i ta i rugungpitange kunna kia.
16 Ngaroma agau nge bai ta palinglau ta pangamologa laekia, na iau nga role kia
roma, mangng ka sana lolakurumea bainga tetoto. Ba ra lopatokonakana te Nutu re
nga maga pattoto keke lolakurumea bainga laeala bole.
17 Na nga potong ra iau la potong miau ki gialgiala, iau sana la kiningpataenge
giamiaume kurumea, baingamiau palu re nga katungkala ke sane ke pepe. Ka ina
miau ka katualla kinung, na ka sana ka bavaia katungkala ore kalaulaue ragau. Ke sa.
Kaka bavaia katungkala ore baisolalia ragau.
18 Kapunu na iau ka bai ta roleng roma, ragau keke turu te iau ina miau ra
lopatokonakana te Karais ka katualla kinung, na kalingpalame keke momo ngaliua
nge miau. Ba ka laupatokona ta ollaeala isura.
19 Iau ka role minmina kurumea, ka kae palu, na kalingpalame keke umma ta
pangapotange ragau baingareame bole. Ngeke kuma minmina ta baina miau ngaka
kelapatokone taime re nge miau keke lolakurumea Nutu lonangana, ba taime ke sane
ke lolakurumea.
20 Ka ina miau ka katualla kinung ta kaninge Iesus Avolau Kaningngana A Ronga, na
ka sana i a Iesus Avolau Kaningngana A Ronga a miau ka kaninnia. Ke sa.
21 Iau ka role minmina kurumea, ka ina miau ka kaninni, na kenakena nge miau ke
bolvole ta kaning kana kaning. Miau ka sana ka palimomalla miau. Te ke kani, ba te
ka mate kana. Ba tetoto muni ke bemve ka inung.

22 Ke meimia, ka sana kamiau bale ta kaning ba ta inung ngi ae? O kaka roma, ka
sana otte nga ra lopatokonakana te Nutu ae? Ba kaka roma, baingamiau ina miau ka
pavalengea ra sana karea ka oru ke pe ae? Na iau ka la roleng paka miau mina ngaetai?
Kaka roma iau ka la kalangapaga miau ae? Ke sa. Iau ka sana la kalangapaga miau
kurumea, miau ka sana ka bavaia bainga reke pepe.

Iesus Avolau Kaningngana A Ronga

23 Iau ka role minmina kurumea, miau ka lomiaumatana tapu ka potong a iau rave
nge Avolau ba ka kalavase te miau. Ba potong laeala ke role minakai roma: Ka rigo
laeala a Iuras ngata ta i ulonge Iesus nga reke bai ta baingasoalinge kamareame, nae
Iesus Avolau ke rave beret inte,
24 ba ka ine kalapage Nutu tapu, na i ke regipale ba ke role roma, "Beret laekia ka
i a mirau a iau la ulonge ta mateng te miau. Ngarume na ngaka kuma minakai, nga
baina nga lomiaugaliu te iau."
25 Ba i ke kuma minmina mana ine rave gato ngarume nga kaning, na ke role roma,
"Uain ngallo nga gato laekia ka i a piunga ba bonga a pau orae Nutu la kumangng kia
ka totogu. Ngaka kuma minakai nga ina miau nga innue, nga baina nga lomiaugaliu
te iau."
26 Iesus ke role minmina kurumea, ka ina miau ka kaninnia beret laekia ba ka innue
uain nga gato laekia, na miau kaka pulimalaglage Avolau matengana ta ragau ta nge
lele nga kae laeala ina i la atung.
27 Minmina na agau e sane kananna masia i muni bainganame ine kaninnia beret
be innu nga gato ae Avolau, agau laeala ke bavaia bainga e soali ma bainga ae ragau
reke balia Avolau mirana beke kelingia totona.
28 Ita nga lorakananna ita pala ta ita kaninge beret ba inung nga gato.
29 Iau ka role minmina kurumea, agau e sane kelapatokone Avolau mirana puna ka
ine kaninni be innu, agau laeala ke unte kalingnana te i muni ine kaninni be innu.
30 Nga ollaeala mana na ragau papatu nge miau ke sane ke gingging ba ka karea ka
soaling, ba palu keke mate.
31 Ava ngaroma ita nga lorakananna ita pala, na ita nga kelapatokone kaning laekia
puna, ba sana ngaka ute kalingnana te ita.
32 Ava ngaroma Avolau nge kalinana ita ba nge tunge alang te ita sonrau, na nga
kumangng laeala i ke palomatantana ka sapingana kita, ta baina ita sana ngaka sanrea
kala nga re nga mogalo laekia e ngape ngarume.
33 Minmina na kolingau memena, ka ina miau ka katualla kinung ta kaning, na ngaka
palimomokala miau.
34 Ngaroma te e nge miau nga mate kana, na i nge kani pala nga bale ae i. Ngaka
kuma minmina ta baina katungkala laeala ae miau sane nge bai ka miau ta leleng nga
Nutu kalingnana ae i. Ba ka ina iau nga atu, na iau ka la tungnge potong pattoto te
miau bole.

12

Tunga Rae Kannu E Tupu Tungu Rea

1 Kolingau memena, gialgiala na iau ka bai ta rolenge pangamologa e ta tunga rae
Kannu E Tupu tungu rea, ba iau ka matea ta nga lomiaumatana ki.
2 Miau ka lomiaumatana tapu roma, pala, ka ina miau ka momo nga osuguna tale, na
kaka taoptaopa nga pamau matantana kurumea nutu ra goanga ra sana maulingarea.
3 Minmina na iau ka matea ta miau nga lomiaumatana roma, agau a Kannu Ae Nutu
taoamugmuga kia ke sane nge role roma, "Iesus ke soali." Ba bole, agau a Kannu E
Tupu momo ngallo nge i mana, nge role roma, "Iesus ka i ae Avolau."
4 Ka tunga matantana rae Kannu E Tupu tungu rea, ava ka i ae Kannu kena mana.

5 Ba bole, pamau matantana keke momo ta kumangng ka kumangng ae Avolau
kanna, ava ka i ae Avolau kena mana.
6 Ba ka gingginga matantana nga kumangng, ava ka i a Nutu kena mana e kumkuma
ka kumangng nginngina kinung nga ragau karolu.
7 Nutu ke papotpote Kannu E Tupu kumangngana nga agau kenakena, ta baina ri
kinung ngeke rave kalaunga.
8 I ke tunge pangamologa a i a lomatana e kalaumasia ragau ta agau te kurumea
Kannu E Tupu kumangngana ngallo nga agau laeala. Ba ke tunge pangamologa a i a
lomatana orae Nutu mana lonamatana kia ta agau tetoto kurumea Kannu laeala mana
kumangngana ngallo nge i.
9 Agau tetoto ke rave lopatokona e gingging kurumea Kannu laeala mana kumangn-
gana ngallo nge i. Ba agau tetoto ke rave tunga re nga pangapenge ragau mirareame
kurumea Kannu kena laeala mana kumangngana ngallo nge i.
10 Ba agau tetoto ke rave gingginga ta i kumangng ka killa reke bollalau, ba te muni
ka kana ka tunga e nga tonge Nutu kaona. Ba agau tetoto ke rave lomatana ta baina
i nga lonamatanamasi ka kannu reke pa nge Nutu ba kannu re sane ke pa nge Nutu.
Agau tetoto ka kana ka tunga e nga pangamologa ka kaling matantana, ba te muni
ke rave tunga ta i kamongpiliunge kaling matantana nginngina, ta baina ragau nga
loreamatana ka taru ra ri ke rorole tao.
11 Ka Kannu kena mana e kumkuma ka oru nginngina kinung, ba i ke tungtungu rea
ta agau kenakena kurumea i muni lonangana mana.

Karais Mirana Ka Rina Papatu

12 Iau nga toe ka agau mirana. Agau mirana ka i kena, ava mira laeala ka rina papatu.
Ba bole ina nginngina ka ri papatu, ava keke momo nga mira kena mana. Ka tongana
kena mana ma inae Nutu pulisivala ita ra ragau papatu ngallo nga mira kena mana.
Ke pulisivala ita nga Karais mirana.
13 Palu re nge ita ka ri ra Iura, ba palu ka sana ri ra Iura. Ba palu re nge ita ka ri ra
kumangngatulu ra ragau pattoto kanrea, ba palu ke sa. Ka ita ra ragau matantana, ava
ka inae ita ka rave pangamagoe, nae Kannu Ae Nutu a i a kena mana ke pulisivala ita
kinung ngallo nga mira kena mana. Ke pulisivala ita nga Karais mirana. Ba ita kinung
kaka rave Kannu kena mana laeala a Nutu tunge.
14 Iau nga toe ka agau mirana muni. Agau mirana ka sana ina kena mana. Ke sa. Ka
rina papatu.
15 Na ngaroma agau laeala kaena nge role roma, “Ka sana iau a mira laekia inte, ta
ka sana iau a kamana,” na pangamologa laeala sana nga kaomannmanna kia kurumea
agau kaena ka i a agau laeala mirana inte.
16 Ba muni, ngaroma agau longana nge role roma, “Ka sana iau a mira laekia inte,
ta ka sana iau a matana kanna,” na pangamologa laeala sana nga kaomannmanna kia
kurumea agau longana ka i a agau laeala mirana inte
17 Ngaroma agau mirana nga i a matana kanna mana, na i ke la maingamia ka
longana? Ba ngaroma nga i a longana mana, na i ke la maingamia ka singongana?
18 Ke sane minmina. Nutu ke palle agau mirana iname nga mallerea kenakena
kurumea i muni lonangana.
19 Ngaroma ri kinung nga ri ra mira ina kena mana, na agau ke la maingamia ka
mirana?
20 Minmina na mira ka rina papatu, ava ka i a mira kena mana.
21 Agau matana kanna nga manenasa roleng ka kamana roma, “Lo ngo lao, ta iau ka
kuma ka orume kinung tapu!” Ba agau kunna nga manenasa roleng ka kaena roma,
“Lo ngo lao, ta iau ka kuma ka orume kinung tapu!”

22 Ke sane minmina. Ba bole, agau mirana ina ra ita ka role roma, ke sane ke
gingging, kumangngareame keke bollau raumana ngallo nga mirarame.
23 Ba ina ra ita ka role roma, ke sane ke kela masi, ita kaka kavitutulu rea raumana.
Ba ina ra ragau ke sane ke alapaga rea, ita kaka alapagpaga rea raumana,
24 ava ina ra ragau ke alapaga rea, ke sa. Avae Nutu ke pagiue mira iname nga mira
kena, ba ke tunge alangapaga e bollau ta ina ra sana karea ka alangpaga.
25 I ke kuma minmina ta baina ka sana nga kalingpala nga mira, ava mira iname
kinung palingpe ngareangana kerea nga tongarea kena mana.
26 Ngaroma mira inte nge kanimaia miralali, na iname kinung ngeke kanimaia
miralali kala nge i. Ngaroma mira inte nge rave alangpaga, na iname kinung ngeke
sereng kala nge i.
27 Minmina na ka miau rae Karais mirana, ba kenakena nge miau ka i a mira inte
nga mira laeala.
28 Ba ngaliua nga ra lopatokonakana te Karais, Nutu ke palle ragau nga mallereame
minakai roma: Ke pulia aposelme nga malle e kapunu, reke toe Nutu kaona nga malle
a lua, ba ra pangalomatanakana nga malle a mologi. Ba ngarume nga ragau nginngina
Nutu ke pulia ragau reke umma ka killa reke bollalau, ba ragau ra karea ka tunga re
nga pangapenge ragau mirareame, ba ragau reke kalaulaue ragau pattoto, ba ragau
ra karea ka tunga re nga taongamuga ka ragau, ba ragau reke pamolloga ka kaling
matantana.
29 Ava ri kinung ka sana ri ra aposel, ke sa, palu mana. Ba ri kinung ka sana ri
ra ragau reke toe Nutu kaona, ba ri kinung ka sana ri ra pangalomatanakana. Ba ri
kinung ke sane ke umma ka killa reke bollalau.
30 Ba ka sana ri kinung ka ri ra ragau ra karea ka tunga re nga pangapenge ragau
mirareame, ba ri kinung ke sane ke pamolloga ka kaling matantana. Ba ri kinung
ke sane ke rave tunga e nga kamongpiliunge kaling matantana, ta baina ragau nga
loreamatana ka taru ra ri ke rorole tao.
31 Ava miau ngaka materaumane tunga reke bollau raumana nga tunga pattoto.

Bainga E Nga Matengraumane Ragau Pattoto

Ba gialgiala, na iau ka la pangapanau miau ka bainga ore pe raumana nga baingame
kinung.

13

1 Ngaroma iau nga pamolloga ka kaling rae ragau o ka kaling rae anggelome ava ka
sana materaumane ragau pattoto, na iau ka lele ma oru ra mairea mana, basema paro
o gargara.
2 Ba ngaroma iau nga kau ka tunga e nga tonge Nutu kaona, ba nga laumatana ka
orume kinung reke ko, ba lomataname kinung. Ba ngaroma iau nga kau ka lopatokona
ta bongalale kapangngme, ava ka sana materaumane ragau pattoto, na iau ka lele ma
oru a sana puna.
3 Ba ngaroma iau nga tunge oru rae iau kinung ta ra sillolo, ba nga tunge mirau ta
ragau ta ri raunge nga sia, ava ka sana materaumane ragau pattoto, na kumangng
nginngina ke sane ke kalau iau ta ravunge otte.
4 Bainga e nga matengraumanange ragau ka sana i a bainga e nga alanggaliunge
bainga reke sosoali. Ke sa. Bainga e nga matengraumanange ragau ka i a bainga a
lonana. Ka sana i a bainga e nga kelangalele, ba bainga e nga mulianga. Ba ka sana i
a bainga e nga kiningpatae gia.
5 Ka sana i a bainga e nga pangavalenga ba baingapaga iu. Ba ka sana i a bainga
ore nga loangakurumea i muni lonanganame mana. Ba ka sana i a bainga e nga
ravungpaga iu. Ke sa. Ka i a bainga e nga patangapitange ragau baingarea reke sosoali
te i.

6 Bainga e nga matengraumanange ragau ka sana i a bainga ore nga serenga ka ina
ragau ke baia bainga reke sosoali. Ke sa. Ka i a bainga ore nga serenga ka ina ragau
ke pamologa ka pangamologa ra kaomanna ki.
7 Ka i a bainga ore nga tolongamane bainga reke sosoali ra ragau ke bai rea te i. Ba
ka i a bainga a lopatokona e sane magogo. Ka i a bainga e momalla be ella te Nutu. Ba
ka i a bainga e nga meisingginggingkale maenangme.
8 Bainga e nga matengraumanange ragau ka sana rongana. Ava ngaroma tunga re
nga tonge Nutu kaona ngeke momo, ngarume nae Nutu ke la ronga ki. Ba ngaroma
tunga re nga pangamologa ka kaling matantana ngeke momo, ngarume na ri keke la
ronga. Ba ngaroma lomatana nge momo, ngarume nae Nutu ke la ronga kia.
9 Iau ka role minmina kurumea, sonrau na ita ka loramatana ka oru palu mana.
Ba sonrau na ragau rae ita reke toe Nutu kaona keke rorolea pangamologa rae Nutu
kanna palu mana.
10 Ava ngarume, nga ina oru ra sana lisirea ngeke lele, nae Nutu ke la ronga ka oru
ra lisirea.
11 Ka ina iau a goe tale, na iau ka pamolloga ma agau a goe. Logukanannangana
ka tongana kena ma agau a goe, ba laumatanangana ka tongana kena ma goe
lonamatanangana mana. Ava ka ina iau lele bollau tapu, na iau ka ka'e goeme
baingareame.
12 Sonrau na ita ka sana ka kelkele orume masi. Kelangara ka orume sonrau ka
tongana kena ma agau e sane kelamasia oru sinna nga kelanga.* Ava ngarume, na ita
kaka la kelangpotange orume ma ina ragau ke palikelkele ragureame. Sonrau na iau
ka laumatana ka oru palu mana, ava ngarume na iau ka la laumatana masi ka orume.
Ba laumatanangana laeala ngarume nga tongana kena ma inae Nutu lonamatanamasi
kau sonrau.
13 Minmina na sonrau, ka oru mologi reke momogingging minakai roma: lopa-
tokona, momongkala, ba bainga e nga matengraumanange ragau pattoto. Ava ne
bollau raumana nga ri mologi kinung ka i a bainga e nga matengraumanange ragau
pattoto.

14

Tunga Re Nga Tonge Nutu Kaona Ba Tunga Re Nga Pangamologa Ka Kaling Matantana

1 Na miau ngaka tataokurumea bainga e nga matengraumanange ragau. Ba ngaka
matea raumana ta miau ravunge tunga rae Nutu tungu rea. Ava tunga ora miau ngaka
matea raumana ta miau ravunge ka i a tunga ore nga tonge Nutu kaona.
2 Iau ka role minmina kurumea, agau a kana ka tunga e nga pangamologa ka kaling
matantana ke sane pamolloga ta ragau. Ke sa. I ke pamollogakale Nutu kurumea,
ka sana agau te longopatokone taru ra i pamolloga tao. Ava ngallo nga agau laeala
kannuna i ke rorolea pangamologa re ta oru reke ko nga ragau.
3 Ava agau a kana ka tunga e nga tonge Nutu kaona ke pamolloga ta ragau, ba
pangamologangana ke paginggingia lopatokona ae ri. Ba ke kalau rea ta meising
gingging ta baina ri ngeke momo masi.
4 Agau a kana ka tunga e nga pangamologa ka kaling matantana ke umma ta
pangagingginge i muni, ava agau a kana ka tunga e nga tonge Nutu kaona ke umma ta
pangagingginge ra lopatokonakana te Karais reke katualla kinung.
5 Na iau ka bai ta miau kinung ngaka pamolloga ka kaling matantana, ava ka matea
raumana ta miau tonge Nutu kaona. Ngaroma agau e pamolloga ka kalingme nge

* **13:12:** Pangamologa laekia "kelanga" ka i a pangateningkala e ta kelanga matana laeala a ragau ke kelkele kunreame ngia. Ba nga kae nginngina rae Pol, na kelanga ae ri ke sane ke pakosining ka agau raguna masi.

kampililiue kaling nginngina ta baina ri pangagingginge ra lopatokonakana, na agau laeala kumangngana ka tongana kena ma agau e totoe Nutu kaona kumangngana. Ava nge sa, na agau e totoe Nutu kaona ke ngailu nge i.

6 Kolingau memena ngallo nge Karais, ngaroma iau nga atu te miau ka pangamologangau ka kaling matantana, ava ngaroma iau sana nga atu ka pangapotang te, o lomatana te, o pangamologa e toe Nutu kaona, o pangamologa a potong, na iau ka la kalaunga miau mina ngaetai?

7 Iau nga toe ka oru ra sana maulingarea ra ragau ke bavaia baunga ki, basema isongo o balingvolo. Na ngaroma ragau ngeke bavaia oru nginngina mairea kalaoveka, na ragau nga loreamatana ka baunga taongana mina ngaetai?

8 Ba muni, ngaroma agau nge isoe oru basema buu, ava sana maina masi, na tai ke la kalingtupu ta loanga ta baling?

9 Ke bai minmina nge miau bole. Ragau ke la maingamia ka loreamatanangana ka taru a miau ka pamolloga te, ngaroma ri sane ngeke longopatokone pangamologa reke lele nga kaomiaume? Pangamologa ngamiaume sana nga mirarea.

10 Ka kaomanna, ka kaling matantana reke momo nga mogalo laekia e ngape, ava ri kinung ka mirarea.

11 Na ngaroma iau sana nga longopatokone taru a agau pamolloga te, na iau nga tongau kena ma agau e nga inte toto ta agau laeala. Ba i nga tongana kena ma agau e nga inte toto te iau.

12 Ba ka tongana kena nge miau bole. miau kaka matea raumana ta miau ravunge tunga rae Nutu tungu rea, minmina na ngaka matea raumana ta miau ravunge tunga reke paginggingia ra lopatokonakana reke katualla kinung.

13 Minmina na agau e pamolloga ka kaling te nge kave Nutu ta i kalaunge ta kamongpiliunge kaling laeala.

14 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma iau nga kava ka kaling te na kannugu ke kavkava, ava ngallo nga ramau, laumatanangana ke sane kumkuma ka otte.

15 Minmina na iau ka la kumangng mina ngaetai? Iau ka la kavang ka kannugu, ba ka la kavang ka ramau bole. Iau ka la baunga ka kannugu, ba ka la baunga ka ramau bole.

16 Ava ngaroma one ngo kalapagpage Nutu ka kannung mana, na agau a sana lonamatana ke la maingamia ka rolengana kone roma, “Kalangapagangang ka kaomanna kia”? Iau ka role minmina kurumea, i ka sana lonamatana ka taru a one rorole te.

17 One ko kalapagpaga masi, ava kalangapaga laeala ae one ke sane paginggingia agau tetoto lopatokona ae i.

18 Iau ka laupe kae Nutu kurumea, pangamologangau ka kaling matmatana ka ri papatu nge miau kinung.

19 Ava ngallo nga malle nga katungkala ae ra lopatokonakana iau nga pamologa ka pangamologa issusura lima mana ra ragau loreamatana ki, ta baina ri ngeke rave potong bole. Ba pangamologangau issusura nginngina ra ragau loreamatana ki ke pe raumana nga pangamologa papatu ra iau pamologa ki ka kaling matantana ra ragau ke sane ke rave potong ki.

20 Kolingau memena, lomiaumatanangana sana nga tongana kena ma ra goeme loreamatanangana. Baingamiaume nga tongarea kena ma ra goeme ra sana loreamatana ka bainga reke sosoali, ava lomiaumatananganame nga tongarea kena ma ragau reke lele bollau tapu.

21 Pala na keke pa'e Nutu pangamologangana ngallo nga Lau Ae Kanna ore role roma:

“Iau ka la pangamologa ta ragau kokorai ka ragau reke pamolloga ka kaling ra ri sana loreamatana ki,

ba ka la pangamologa te ri ka ragau re nga ina pattoto kaoreame.
Iau ka la kumangng minmina, ava ragau kokorai ke sane ke la longa te iau."
22 Minmina nae iau ae Pol nga role roma, tunga e nga pangamologa ka kaling matantana ka sana i a killa ta ragau ra loreapatokona te Karais tapu. Ke sa. Ka i a killa ta ra sana ra ri ra lopatokonakana. Ava tunga e nga tonge Nutu kaona ka orae ra lopatokonakana, ke sane orae ragau ra sana ri ra lopatokonakana.
23 Minmina na ngaroma miau ra lopatokonakana kinung ngaka katukala ba miau kinung ngaka pamolloga ka kaling matantana, ba ngaroma ragau ra sana loreamatana o ragau ra sana ri ra lopatokonakana ngeke lu nga katungkala laeala, na ragau nginngina keke la roleng roma, miau kaka baigaugau.
24 Ava ngaroma miau kinung ngaka umma ta tonge Nutu kaona, ba ngaroma agau a sana i a lopatokonakana o agau a sana lonamatana nge lu nga katungkala laeala ae miau, na nga ragau kinung ragureame i ke la kelangapatokone baingana reke sosoali. Ba i nge lele nga kalingnana nga ragau kinung ragureame,
25 ba oru reke ko nga lona keke la leleng nga karakarangana. Minmina na i ke la pupunga ka kalangapitangana ka raguna ta mogalo, ba ke la kiningpataenge Nutu giana ka rolengana roma, "Nutu ke mommo ngaliua nge miau ka kaomannmannangana."

Katungkala Taongana Ore Pe

26 Minmina na kolingau memena, ita kaka la rolenge pangamologa a taru ta tungame? Ita kaka la roleng roma, nga ina miau nga katualla kinung, na kenakena e nge miau nge baue baunga, o kenakena nge tunge pangamologa e nga potong, o kenakena nge tunge pangamologa e nga pangapotang, o kenakena nge pamologa ka kaling o nge kampiliue kaling. Ava miau ngaka kuma ka oru nginngina kinung ta pangagingginge ra lopatokonakana reke katualla kinung.
27 Ngaroma agau te nge pamologa ka kaling te nga malle e nga katungkala, na ragau lua o mologi mana ngeke pamologa. Kena e nge ri nge pamologa, nge rong, na ngarume na, na lua nge pamologa. Ba agau nge momo ta kamongpiliunge kaling, ta baina ra lopatokonakana nga loreamatana ka taru a kaling laeala rorole te.
28 Ngaroma nga sana agau ta kamongpiliunge, na agau laeala e bai ta pangamologa ka kaling nge rulu nga malle e nga katungkala. Na ngallo nge i, i nge pamolloga te i muni, ba te Nutu.
29 Ba nga reke toe Nutu kaona, lua o mologi ngeke pamologa, ba reke toe Nutu kaona reke longlongo nga loreakananne reke pamolloga pangamologangareame.
30 Ba ngaroma pangamologa e nga pangapotang nge lele nga te ore tattara, na ne kapunu ore pamolloga nge rongo ka pangamologangana.
31 Iau ka role minmina kurumea, ke pe ta ragau kinung re nge miau tonge Nutu kaona. Ava kenakena nge pamologa ngarume nga kenakena, ta baina pangamologa nginngina ngeke paginggingia ragau kinung reke katualla, ba ri kinung ngeke rave potong.
32 Ragau reke toe Nutu kaona ka likirea ta kaunge tunga laeala ae ri.
33 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ka sana i ae Nutu ore bavaia lopalillingana. Ke sa. Ka i ae Nutu ore bavaia momongpengana.
Ba ngaka lolakurumea bainga laeala a ragau rae Nutu reke tupu re nga ginungame kinung ke bavaia ore role roma,
34 ravale ngeke rulu nga malle re nga katungkala. Iau ka role minmina kurumea, ke parototokala ta ri pangamologa, ava ngeke ulopisigia ri muni kurumea pangamologa ora Bangapagame ke rolea.
35 Ngaroma ri ngeke bai ta loreamatana ka otte, na ngeke ballage nareatale memena muni nga bale ngae ri. Ta ke sane pe ta avale pangamologa nga malle nga katungkala.

36 Na iau ka bai ta balinglaga miau re ngae Korin roma, kaka roma pangamologa ae
Nutu kanna ke lele kapunu nge miau ae? O kaka roma, pangamologa ae Nutu kanna
ke loa te miau kasikemiau ae?
37 Ngaroma agau nga lonangana roma, a i a agau e toe Nutu kaona o agau a kana ka
tunga rae Nutu tungu rea, na i nge kelapatokona roma, pangamologa a iau papa'e te
miau ka i a bangapaga orae Avolau kanna.
38 Ava ngaroma i sana nga omona ta kelangpatokone ollaeala, na ka sana i a agau a
Nutu kelapatokone.
39 Minmina na kolingau memena, miau ngaka materaumane tunga e nga tonge Nutu
kaona, ba sana ngaka parototokale ragau ta ri pangamologa ka kaling matantana.
40 Ava ngaka bavaia orume kinung kurumea bainga reke kalaue ragau, ba bainga
reke bai ka katungkala ta i taongamasi.

15

Karais Sigingpagangana Nga Mateng

1 Kolingau memena ngallo nge Karais, sonrau na iau ka bai ta rolengpage lomiau ta
pangamologa e pe e te Karais a iau pulimalage te miau. Ka i a pangamologa e pe ora
miau ka rave, ba ka i a pangamologa ora miau ka maispai gingging ngia.
2 Ba ka i a pangamologa ae Nutu ravulele miau kia. Ava Nutu ravunglelengana
kamiau ke loakurumea kamongpita ngamiaungana ka pangamologa laekia a iau
pulimalage te miau. Ava nge sa, na lopatokona ae miau ke sane kuma ka otte.
3 Iau ka role minmina kurumea, iau ka kalavase lomatana e bollau raumana te miau
a iau rave minakai roma: Karais ke mate ta bainae Nutu nge osurure baingara reke
sosoali kurumea pangamologa ra ragau ke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna.
4 Ba keke talue, ava ka kae a mologi, nae Nutu ke pasigipage nga mateng kurumea
pangamologa ra ragau ke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna.
5 Ngarume na i ke lele nge Pita, ba ngarume muni na i ke lele nga Pana Tangulelu Ba
Lua.
6 Na ngarume na i ke lele nga ra lopatokonakana ka ri 500 ba papatu muni, ba ri
karolu keke kele kinung. Ba papatu nge ri keke momomauli sonrau tale, ava palu keke
mate tapu.
7 Na ngarume na i ke lele nge Iems, ba ngarume muni na ke lele nga aposelme kinung.
8 Ba ngarume bavakena, na i ke lele nge iau ae Pol bole. Ke lele nge iau ma iau a goe
a naname toapisigia pala nga kae e nga toangapisigi.
9 Iau ka role minmina kurumea, iau ka sina raumana nga kolingau memena ra ri
ra aposel. Ba ka sana iau a agau e pe ta ragau patongo iau ka aposel te ta iau ka
pamiralalia ra lopatokonakana te Nutu.
10 Ava ka iau a aposel kurumea Nutu tungngana mana ka lopengana ae i te iau. Ba
tungngana mana ka lopengana laeala ae i te iau ke sane besakala. Ke sa. Iau ka kuma
raumana nga kolingau memename kinung ra ri ra aposel. Ava ka sana iau a umma,
ava lopengana ae Nutu a i tungumane te iau ke umma kala nge iau.
11 Minmina na ngaroma iau nga pulimalage pangamologa o ri ngeke pulimalage, ka
i a pangamologa kena mana a mangng ka pulimalage. Ba ka i a pangamologa laeala a
miau ka lomiaupatokona te.

Ragau Sigingpaga Ngareangana Nga Mateng

12 Ava ngaroma mangng nga pulimalaglage pangamologa e ta Nutu pangasigingpa-
gangana kae Karais nga mateng ka kaomanna, na ke meimia na palu nge miau keke
rorole roma, ka sana sigingpaga nga mateng.
13 Taroma sana ta sigingpaga nga mateng, nae Nutu sane te pasigipage Karais nga
mateng bole.

14 Ba taroma Nutu sane te pasigipage Karais nga mateng, na pulingmalaga nga-
mangng ka pangamologa sane te kuma ka otte. Ba lopatokona ae miau sane te kuma
ka otte bole.
15 Ba ka sana oru nginngina mana. Ke sa. Iau ka role minmina kurumea, taroma
Nutu sane te pasigipage Karais nga mateng, na teke pato mangng ka reke goga ka oru
rae Nutu kuma ki ta mangng ka tuture Nutu kumangngana ine pasigipage Karais nga
mateng. Ava taroma sana ta sigingpaga nga mateng ka kaomanna, nae Nutu sane te
pasigipage Karais nga mateng.
16 Iau ka role minmina kurumea, taroma reke mate sane teke sigipaga nga mateng,
nae Nutu sane te pasigipage Karais bole.
17 Ba taroma Nutu sane te pasigipage Karais, na lopatokona ae miau sana ta puna,
bae Nutu sane te osurure baingamiau reke sosoali nga raguna tale.
18 Minmina na reke mate ra loreapatokona te Karais teke sanrea.
19 Taroma lopatokona ae ita te Karais te kalaulau ita nga momongara nga mogalo
laekia e ngape mana, na ragau teke kela ita ma ra kononi raumana nga ragau karolu.
20 Avae Nutu ke pasigipage Karais ka kaomannmannangana. I ka i a agau e kapunu
nga reke mate ta sigingpaga nga mateng.
21 Iau ka role minmina kurumea, pala na mateng ke atu nga agau te, ba sonrau na
sigingpaga nga mateng ke atu nga agau te bole.
22 Iau ka role minmina kurumea, ragau kinung ravungngarea ka mateng nge Aram
pala ka tongana kena ma ina ragau kinung ke rave mauling nge Karais sonrau.
23 Ava ragau sigingpaga ngareangana nga mateng ke la loanga kurumea Nutu
pallangana kerea minakai roma: Karais ka i e kapunu, ba ngarume ka inae Karais
nge atu tapu, na ragau rae i keke la sigingpaga nga mateng bole.
24 Na orume kinung rongareangana nge lele ka kae laeala inae Karais la ronga ka
kelangpatalime, ba gia bolinglaunganame, ba ginggingame kinung. Na i ke la ulonge
kelangapatalingana nge Nutu a i ae tamana kamana.
25 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ka lonangana ta Karais nge kelapatali ta nge
lele nga kae laeala inae Nutu la pulinge reke bavai iu kae Karais kinung ngape nga
Karais kaena sianame.
26 Ba oru e bavai iu kita a ronga ta Karais ronga kia ka i a mateng.
27 Ollaeala ke loakurumea pangamologa a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna e
role roma:
“I ke ulopisigia orume kinung ngape nga kaena sianame.”
Ava ka ine role roma, “orume kinung” keke momo ngape nge Karais, na pangamologa
laeala ka sana mirana roma, Nutu ke momo ngape nge Karais. Ke sa. Ka i ae Nutu ore
ulopisigia orume kinung ngape nge Karais.
28 Ba ka inae Nutu nge ulopisigia orume kinung ngape nge Karais tapu, nae Karais a i
ae Nutu Tuna ke la ulongpisigia i muni ngape nge Nutu a i e ulopisigia orume kinung
ngape nge Karais. Minmina nae Nutu ka la i a kelangpatali ore momo ngailu nga orume
kinung.
29 Na taroma sana ta sigingpaga nga mateng, na ragau reke rarave pangamagoe ta
kalaunge reke mate keke la maingamia? Taroma Nutu sane te pasigipage reke mate
ka kaomanna, na ke meimia na ragau palu keke rarave pangamagoe ta kalaunge reke
mate?
30 Ba nge mangng bole, ke meimia na mangng ka umma ta ulongo mangng ta reke
bai ta baingasoali mangng kamareame ka kaeme kinung?
31 Iau ka matmate ka kaeme kinung. Kolingau memena, pangamologa laeala
ka kaomanna. Ba iau ka kinpataetaea Nutu giana ka kaeme kinung kurumea
momongamiaungana ngallo nge Karais Iesus A Avolaukita bole.

32 Pala ka inae iau momo ngae Epesus, na iau ka balvali kala nga oru ra tongarea
kena ma gie ra pinolo. Na taroma iau ta bali minmina ta ravunge oru e nga kalaunga
iau nga momongau nga mogalo laekia e ngape mana, na iau sana ta rave otte. Taroma
Nutu sane te pasigipage reke mate nga mateng, na ita ngaka kuma kurumea ragau
palu pangamologangarea a ri ke pa'e nga Lau Ae Nutu Kanna pala roma:
"Ita ngaka kani ba ngaka inu, ta ngangaila, na ita kaka la mateng."
33 Sana ngaka longo ta reke goga miau. Ba sana nga lomiaupoge pangamologa laeala
e role roma, "Agau a baingana soali nge pavase bainganame ta agau a baingana tupu
e ollekurumea."
34 Ngaka kagaliu ta lomatana ore pe. Ba ngaka ulovalakale baingamiau reke sosoali.
Iau ka role minmina kurumea, palu nge miau ka sana loreamatana kae Nutu. Iau ka
role minmina ta pangavalenga miau.

Mira Sigingpagangana Nga Mateng

35 Ava agau te ke la balinglaga roma, "Reke mate keke la sigingpaga nga mateng mina
ngaetai? Ba mirareame nga sinrea ma taru?"
36 Na iau ae Pol nga ale agau laeala roma, ka one a alomatanasakana. One ka sana
longmatana roma, taroma oru a one toa'e sane te mate, na sana ta maulingngana
ngarume.
37 Ka ino toa'e otte, na ollaeala a one toa'e mirana ka sana tongana kena ma oru e
lele mirana. Ke sa. Ko toa'e oru kanna mana, oru reke basema uit kanname o oru
pattoto kanreame.
38 Avae Nutu ke tungtunge oru kanna laeala mirana kurumea i muni lonangana. Ba
oru kanna matantana ka karea ka ri muni mirarea onra Nutu tungu rea te ri.
39 Orume kinung ra karea ka mira ka sana karea ka mira matana kena mana. Ke
sa. Ragau ka karea ka mira matana te, ba posime ka karea ka mira matana tetoto, ba
manume ka karea ka mira matana tetoto, ba leame ka karea ka mira tetoto.
40 Ka mira matantana reke momo nga tava, ba ka mira matantana reke momo nga
mogalo laekia e ngape. Ava mira reke momo nga tava lamarea ka sana tongana kena
ma mira reke momo nga mogalo laekia e ngape lamarea. Ke sa.
41 Kae ka lamana toto, ba inna ka lamana toto, ba matame ka lamarea toto. Ba mata
kenakena ka lamana toto nga mata pattoto.
42 Ka tongana kena mana ma ina reke mate ke sigipaga nga mateng. Mira a ri ke
toa'e ke lavusvusa, ava mira ae Nutu pasigipage ke sane la lavusangng.
43 Mira a ri ke toa'e ka sana kana alangpaga, ava mira ae Nutu pasigipage ka kana
ka olamana e toakala. Mira a ri ke toa'e ka kana ka likisangana, ava mira ae Nutu
pasigipage ka kana ka gingginga raumana.
44 Mira a ri ke toa'e ka i a mira a mogalo, ava mira a Nutu pasigipage ka i a mira a
kannu.
Ngaroma nga mira a mogalo, na ka mira a kannu bole.
45 Ba pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna a ri ke pa'e pala ke role minmina bole
roma:
"Agau e kapunu a giana nge Aram ke lele i a agau ora kana ka mauling."
Ba iau ae Pol nga ture agau e ngarume a i a Aram a ronga ore lele i a kannu e tungtunge
mauling.
46 Ava mira a kannu ke sane atu kapunu. Ke sa. Mira a mogalo ke atu kapunu, na
ngarume, na ka mira a kannu.
47 Agau e kapunu ka ore nga mogalo, ba ka i a magavusa. Ava agau a lua ka ore nga
Nutu mallena nga tava.
48 Ragau re nga mogalo ka tongarea kena ma agau laeala e nga mogalo. Ba ragau re
nga Nutu mallena nga tava ka tongarea kena ma agau laeala e nga Nutu mallena nga
tava.

49 Sonrau na ita ka sinra ma agau laeala e nga mogalo, ava ngarume na ita nga sinra
ma agau laeala e nga Nutu mallena nga tava.
50 Kolingau memena, iau nga role kamiau roma, agau a mirana ba totona nga
manenasa lunga nga Nutu kelangapatalingana. Ba oru reke lavusvusa nga manereasa
lunga nga oru re sane ke lavusvusa mallerea.
51 Ngaka longomasi, ta iau ka la roleng kamiau ta oru e ko nga ragau minakai roma:
Ita kinung ra lorapatokona te Karais ka sana ka la mateng, palu mana ngeke mate.
Avae Nutu ke la kamongpiliunge ita kinung mirara ta ri nga sinrea toto.
52 Kamongpiliu laeala ke la leleng bolvole ma agau matana kanna laupunungana.
Ba ke la leleng ka ina tarampet a ronga nga maina kurumea, ka ina tarampet laeala
nga maina, nae Nutu ke la pangasigingpage reke mate nga mateng ta ri nga manereasa
lavusangng muni. Ba i ke la kamongpiliunge mirara ta ri nga sinrea toto.
53 Iau ka role minmina kurumea, ka i a Nutu lonangana ta mira laekia e lavusvusa
ta i kamongpiliu ba leleng i a mira e sane la lavusangng, ba ta mira laekia e matmate
ta i kamongpiliu ba leleng i a mira e sane la mateng.
54 Ka ina mira laekia e lavusvusa nge kampiliu ba nge leletapu i a mira e sane la
lavusangng, ba ka ina mira laekia e matmate nge kampiliu ba nge leletapu i a mira e
sane la mateng, na pangamologa a ri ke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ke la leleng
mannangana ine role roma:
“Mateng ke rongotapu ba ke sanrea ma oru a agau sonia.”
55 “One a mateng, ginggingngang ta ulongpisigi ba balinge ragau ka i aetai?
One a mateng, ginggingngang ta tonge ragau ma ore unu ka i aetai?”
56 Bae iau ae Pol ala nga panane pangamologa nginngina roma, mateng kana tonga ka
i a bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ba bainga e nga bainge
bainga reke sosoali ginggingngana ka puna nga bangapagame.
57 Ava ita ngaka kalapage Nutu kurumea, ngallo nge Iesus Karais A Avolaukita i ke bai
kita ta kangapatali nga mateng ginggingngana.
58 Minmina na kolingau memena, ngaka maisgingging. Sana ngaka ngatakale otte ta
i bongatalala miau. Ba ngaka kumkuma raumana ka kumangng ae Avolau kanna ka
kaeme kinung kurumea, miau ka lomiaumatana tapu roma, kumangng ngamiaume te
Avolau ke sane ke la saningrea.

16

Pangamologa E Ta Lollokanna Re Nga Tunga Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Ierusalem

1 Na nga lollokanna amaka bai ta pulingkinunge ta kalaunge ragau rae Nutu
reke tupu onreke momo ngae Ierusalem. Ngaka kuma kia base ina iau role ka ra
lopatokonakana re ngae Galesia ta ri kumangng kia.
2 Nga kae e kapunu nga kumangnga maina kenakena, na kenakena nge miau nge
pulivalakale lollokanna palu kurumea i muni ravungngana ka lollokanna. Ba i nge
umma ta pulingkinunge lollokanna nginngina, nga baina ka ina iau nga atu, na miau
sana ngaka taosango lollokanna ta pulingkinungu rea.
3 Minmina na, ka ina iau nga lele nge miau tapu, na iau ka la tungnge lau re nga
turunglomatana ta ragau palu ra miau ka puli rea. Na nga ba rea ka tunga laeala a
kanmiau tae Ierusalem.
4 Ba ngaroma nge pe ta iau loanga bole, na iau nga loa kala nge ri.

Oru Rae Pol Mate Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Korin Kumangng Ki

5 Na iau ka la taongapalange Masaronia pala, ba ngarume, nga ina iau nga taopale
Masaronia tapu, na iau ka la atung te miau.

6 Ba ngaroma Nutu nga lonangana, na iau ka la momong kala nge miau ka kae palu.
O iau nga momo bole ta nge lele nga kae reke marusu rongngarea, ta baina miau ngaka
kalau iau ka oru re nga taongau ta ina ra iau la loanga tao.
7 Ava ikia ka ina iau nga loa te miau, na ka sana matea ta momong kala nge miau ka
kae tutuna mana. Ke sa. Ngaroma Avolau nga lonangana, na iau nga momo kala nge
miau ka panna te e gavili isura.
8 Ava iau ka la momong ngae Epesus ta nge lele nga kaning e bollau e nga Pentekos.
9 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke sale pamau e bollau ta iau kumangng ka
kumangng a kanna. Ba ragau papatu keke sanangalla iau.
10 Na ngaroma Timoti nge loa te miau, na ngaka rave, ba ngaka ella masi te i ine nge
mommo kala nge miau. Iau ka role minmina kurumea, omea Timoti kinung ka umma
ka kumangng ae Avolau kanna.
11 Minmina na agau te sane nge kanpea. Ba nga ina momongngana kala nge miau
nge rongo, na ngaka ba'e, nge loa ka raguna papangana, nga baina i nge galiu te
iau. Iau ka role minmina kurumea, iau ka momalla ta i kangagaliu te iau kala nga
ra lopatokonakana pattoto.
12 Na iau ka bai ta roleng kamiau te Apolos a i a kolingara ngallo nge Karais. Iau
ka role kia gingging ta i loanga te miau kala nga ra lopatokonakana pattoto. I ka sana
omona ta i loanga sonrau, ava nga kana panna inte, na nge loa te miau.
13 Miau ngaka ella miau masi. Ngaka maispita nga lopatokona ae miau, ba ngaka
tatao ma ragau reke matua tapu. Ba ngaka gingging.
14 Ba nga kumangng ra kanmiau kinung ngaka bavaia bainga e nga matengrau-
manange ragau.
15 Miau ka lomiaumatana roma, ragau reke momo nga bale ae Stepanas ka ri ra
ragau re kapunu re ngae Akaia ta ri nga loreapatokona te Karais. Ba ka lomiaumatana
ka kumangngarea bole roma, keke kumkuma raumana ta kalaunge ragau rae Nutu
reke tupu. Kolingau memena, iau nga role gingging te miau roma,
16 ngaka lolakurumea ragau matana nginngina kelangpatali ngareangana. Ba ngaka
bai minmina ta ragau kinung reke pagiu kala nge ita beke kumkuma ka kumangng
laekia ae Nutu kanna.
17 Iau ka lausereng raumana inae Stepanas, bae Portunatus, bae Akaikus keke atu ta
kelanga iau kurumea, kelangaungana kerea ke base iau a kela miau.
18 Iau ka role minmina kurumea, ri keke palavlave kannugu base ina ri ke palavlave
kannumiaume bole. Ngaka alapage ragau matana nginngina kurumea kumangngarea
ka kumangng reke bollalau.

Pol Ke Ba Ka Sinro Ae I Ta Ra Lopatokonakana Palu Ngae Korin

19 Ra lopatokonakana re nga porovins e ngae Esia keke ba ka sinro ae ri te miau. Bae
Akuila riluae Pirisila kala nga ragau reke katualla nga bale ae ri keke ba ka sinro ae ri
e pe raumana te miau.
20 Kolingara memename kinung ngallo nge Karais reke momo nakai keke ba ka sinro
ae ri te miau. Ngaka tagukama ka miau pana kenkena ka tagungkama ore tupu nge
Nutu raguna.
21 Iau ae Pol ka papa'e sinro laekia te miau ka kamau muni.
22 Alanga e soali raumana nge momopai nga agau e sane materaumane Iesus Karais
A Avolaukita. Avolaukamangng, ngo atu!
23 Iala na lopengana ae Nutu a i tungumane ngallo nge Iesus Avolau nge momo kala
nge miau.
24 Matengraumana ngaungana kamiau nge momo kala nge miau kinung raka momo
ngallo nge Karais Iesus. Ka kaomannmannangana.

Lau A Lua Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae Korin

Kana Turunglomatana

Lau laekia ka i a lau a lua ae Pol ba kia ta ra lopatokonakana te Karais reke momo ngae Korin. Ka ine pa'e lau laekia, na ragau palu nge ri keke umma ta rolengtunana kia ka pangamologa matantana. Minmina na i ke ba ka lau laekia te ri ta turunge oru palu ra i mate rea ta ri nga loreamatana ki.

Nga ina e kapunu ngallo nga lau laekia Pol ke pamologa ta pangamologa palu reke gingging ra i pa rea ta re ngae Korin pala. Na ke pamologa ta ina i lonape kerea kurumea ineke longo te i, na keke patupe bainga nginngina reke sosoali ra ri ke bavai rea pala.

Ka kae nginngina rae Pol pa'e lau laekia, na ra lopatokonakana te Karais reke momo nga ine ngae Iurea momongareangana ke sane pe. Minmina nae Pol ke umma ta pulingkinunge lollokanname ta i loanga ki ta kalaunga rea. Ba nga sapta a lima ba mologi ba sapta a lima ba tugulu ngallo nga lau laekia i ke umma ta pangamologa ta kumangngana laeala e nga pulingkinunge lollokanna nginngina.

Nga lau laekia ina a ronga Pol ke rolea pangamologa palu ta turung ta kumangng a kanna e nga aposel. I ke pa'e pangamologa minmina kurumea, ragau palu reke momo ngaliua nga ra lopatokonakana re ngae Korin keke umma ta ulongpisiginge Pol giana ba kaningpiange kumangng a kanna. Keke rorole roma, ri ka ri ra aposel ra kaomannmannangana kerea, avae Pol ka i a aposel a goanga te.

1 Ka iau ae Pol a iau a aposel te orae Karais Iesus kanna kurumea Nutu lonangana.
Omea Timoti a i a kolingara te ngallo nge Karais, mangng ka papa'e lau laekia te miau
raka momo ngae Korin ra lopatokonakana te Nutu, kala nga ragau kinung rae Nutu
reke tupu onreke momo nga ina re kalaoka ngallo ngae Akaia.
2 Mangng ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita
ngeke tunge lopengana ba momongpengana ae ri te miau.

Nutu Ka I A Atungakana Ka Kalaungapagame Kinung

3 Ita ngaka kalapage Nutu a i a Iesus Karais A Avolaukita Nutu ae i bae Tamana. Ka
i a Tamara a i a alonanakana, ba ka i ae Nutu a i a atungakana ka kalaungapagame
kinung.
4 Ke kalaulau ita ka maenangme kinung reke lele nge ita. I ke kuma minmina, ta
baina ita ngaka kalaue ragau pattoto ra karea ka maenang matantana ka kalaunga
laeala a ita muni ka rave nge Nutu.
5 Iau ka role minmina kurumea, ravungara ka miralali papatu kurumea loangaku-
rume ngarangana kae Karais ka tongana kena mana ma ina ita ka umma ta ravunge
kalaungapaga papatu bole kurumea pagiungarangana kala nge Karais.
6 Ava ngaroma mangng nga rave maenangme, na maenang nginngina ngeke lele nge
mangng, ta baina mangng nga kalau miau ba nga pulimalage pangamologa e ta Nutu
ravunglelengana kamiau te miau. O ngaroma Nutu nge kalau mangng, na i nge kalau
mangng ta baina i nge kalau miau bole. I nge kuma minmina ta baina miau ngaka
momalla ba ngaka ella te Nutu ina miau ka umma ta meisingginggingkale miralali
nginngina mana ra mangng ka kanimaimai rea.
7 Ba mangng ka lomangngpatokona te miau kurumea, mangng ka lomangngmatana
roma, kaningmai ngamiaungana ka miralali ra mangng ka kanimaimai rea ka tongana

kena mana ma inae miau ka umma ta ravunge kalangapaga ra mangng ka raravu rea bole.
8 Kolingau memena ngallo nge Karais, mangng ka matea ta miau nga lomiaumatana ka miralali reke lele nge mangng ina mangng ka momo ngae Esia. Keke maena nge mangng raumana, ba ka sana likimangng ta tolonga rea. Keke lola ta ke lele ina mangng ka roma, mangng ka la mateng.
9 Ka kaomanna, mangng ka kanimaia mangng roma, mangng ka la mateng. Ava oru nginngina keke lele ta baina mangng sana nga kelkela ta gingginga rae mangng muni, ava nga kelkela te Nutu ora kana ka gingginga ta pangasigingpagange reke mate nga mateng.
10 Ba i ke ravulele mangng nga oru soalingana laeala e bai ta balingpunu mangng. Ba ke la ravunglele mangng ka kaomannmannangana. Mangng ka lomangngpatokona te i roma, i ke la ravunglele mangng nga maenang reke la leleng lagarume tale bole.
11 Ke la ravunglele mangng ina miau ka umma ta pagiunga kala nge mangng ta kalaunga mangng ka kavanga rae miau. Minmina na ragau papatu keke la kalangapage Nutu te mangng kurumea tungngana mana ka kalaungapaga te mangng ine ale ragau papatu kavanga rae ri.
12 Na mangng ala nga mulia minakai roma: lomangngme keke umma ta turungpatokona roma, ka ina mangng ka mommo ba ka tatao ngaliua nga ragau re nga mogalo laekia e ngape, na mangng ka tatao ka bainga reke tupu ba bainga ra kaomannmannangana ki onra Nutu tungu rea. Mangng ka sana tatao kurumea ragau loreamatanangana. Ke sa. Mangng ka tatao kurumea Nutu tungngana mana ka lopengana ae i te mangng. Ba ka ina mangng mommo kala nge miau, na mangng ka kumkuma ka bainga nginngina raumana te miau.
13 Iau ka role minmina kurumea, miau ka likimiau ta kelangapatokona ba lomiaumatana ka pangamologame kinung ra mangng ka papa rea te miau. Ba iau ka laupatokona roma,
14 miau ka la lomiaumatana masi tale base ina miau ka lomiaumatana ka oru palu ra mangng ka role kamiau ki pala. Ka la lomiaumatana masi roma, miau kaka la turungpotange baingamangngme base ina mangng la turungpotange baingamiaume nga kae laeala inae Iesus A Avolaukita la atung ngarume.
15 Ba kurumea lopatokona laeala ae iau te miau mana, iau ka laungana ta loanga ta kelanga miau kapunu, ta baina miau ngaka rave kalaungapaga lua.
16 Ka la loanga ta kelanga miau ina iau nga tatao tae Masaronia. Ba ngarume, ina iau nga loa tae Masaronia tapu, na ka la kangagaliu te miau muni. Na nga taongau tae Iurea, na miau ngaka kalau iau.
17 Ka ina iau laungana ta kumangng minmina, na ramau ke sane kampililiu kalaoka. Ke sa. Ba ka ina iau laungana ta kumangng minmina, na iau ka sana kumkuma kurumea re nga mogalo laekia e ngape rolengareangana roma, iii ba ke sa kinung. Iau ka sana kuma minmina.
18 Bae Nutu a sana i a akamongpalipiliukana ke la turungpota roma, pangamologa a mangng pulimalaglage te miau ka sana i a “Iii” ba “Ke sa” kinung.
19 Iau ka role minmina kurumea, Iesus Karais a i ae Nutu Tuna, orae omea Sailas bae Timoti ka pulimalage ngaliua nge miau ka sana i a “Iii” ba “Ke sa” kinung. Ke sane minmina. Avae Karais ka i a Nutu pangamologangana ore role roma, “Iii” mana.
20 Iau ka role minmina kurumea, ngallo nge Karais, patongkalame kinung rae Nutu role rea keke rorole roma “Iii” mana. Minmina mana, na ita bole kaka patpatoe pangamologa laeala roma, “Ka kaomannmannangana” ina ita ka kalapagpage Nutu kurumea pagiungarangana kala nge Karais.
21 Ba sonrau nae Nutu ke bai kamangng ba ke bai kamiau bole ta meisinggingging ngallo nge Karais. Ba i ke toro ita.

22 Ba ke pulia killa ae i nge ita ore pakosining roma, ka ita ra ragau rae i. Ba ke ule
Kannu ae i ngallo nga lorame ma i a tunga e kapunu, ore patokala ta kavingtulu ra i la
tunga rea te ita ngarume.
23 Bae Nutu ke la turungpotange pangamologangau roma, ka kaomanna kia, ina iau
nga turu pakau miau roma, pala ka ina iau sana kagaliu tae Korin, na iau ka kuma
minmina ta baina iau sana nga ule maenang nge miau muni.
24 Ava mangng ka sana roma, ka mangng ra kelangpatali reke kelapatantali ta
lopatokona ae miau ka kaoreaginangana. Ke sa. Ka mangng ra kumangngatulu reke
umma kala nge miau ta kumangng ka lomarapaga ngallo nge miau. Iau ka role
minmina kurumea, maisinggingging ngamiaungana ka puna nga lopatokona ae miau.

2

1 Minmina na iau ka potopita ngallo nge iau roma, iau sana nga loa te miau ka
baingaungana ka lotani te miau muni.
2 Ta ngaroma iau nga baia lotani te miau, na sana la ragau palu muni ta panga-
loserengkala iau kurumea, iau ka baia lotani te miau raka momo ta pangaloserengkala
iau.
3 Ba ka i a pangamologa laeala mana a iau pa'e te miau pala, ta baina miau raka
momo ta bainge lomarapaga te iau sana ngaka baia lotani te iau ina iau nga atu te
miau. Iau ka laupatokona te miau kinung roma, lomarapaga ae iau ke la momong
ngallo nge miau kinung bole.
4 Iau ka role minmina kurumea, ka ina iau pa'e pangamologa laeala te miau pala,
na iau ka kanimaimaia maenang ba miralali e bollau ngallo nga logu. Ba matau
kanna mename ke so. Ava ka sana pa'e ta bainge lotani te miau. Ke sa. Ka pa'e ta
turunglomatana ka matengraumana ngaungana kamiau.

Ngeke Osurure Agau Laeala Ame Baia Bainga E Soali Baingana E Soali

5 Agau laeala ame baia bainga e soali pala ba ke baia lotani ngaliua nge miau ke sane
baia lotani te iau mana. Ke sa. Iau sana nga pamologa raumana ka pangamologa reke
gingging ta ollaeala, ava ka bai ta roleng roma, lotani a agau laeala baia ke ravu miau
kinung isura.
6 Alanga ama papatu nge miau ke role ta agau laeala ravunge ke ale baingana laeala
e soali tapu.
7 Minmina na sonrau miau ngaka osurure agau laeala baingana e soali ba ngaka
kalaue, ta baina lotaningngana sane nge lele bollau raumana na nge ulopisigia
bavakena.
8 Ba iau nga role kamiau gingging roma, ngaka rolemuni kia ka matengraumana
ngamiaungana kia.
9 Pangamologa ramra iau pa rea te miau pala ka pa rea ta baina iau nga ava miau,
na nga kelapita roma, kaka la longa ta pangamologame kinung ra iau role kamiau ki,
o ke sa.
10 Agau a miau ka osurure baingana e soali, iau ka osurure baingana e soali bole. Ba
taru a iau osurure, ngaroma nga i a bainga e soali ta iau osungrurunge, iau ka osurure
nge Karais raguna ta kalaunga miau,
11 ta baina Satan sane nge goa ita. Ta ita ka loramatana ka bainganame tapu.

Pol Pulingmalagangana Ka Pangamologa E Pe E Te Karais

12 Pala, ka ina iau lele ngae Troas ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais,
na iau ka kalipa ka pamau te ora Avolau pulapatalia ta iau kumangng nga inaeala.
13 Ava logu ke sane tara masi tale kurumea, iau ka sana kalipa ka kolingau ae Taitus.
Minmina na iau ka ka'e re nga inaeala, na ke tutapu tae Masaronia.

14 Ava mangng ka la kalangapagange Nutu ore taoamugmuga kamangng palimule ka
ginggingngana e bollau raumana a i pakosining kia ine ulopisigia orume kinung kae
Karais. Ba nge mangng mana i ke bavaia lomatana e te i ta sasang ta iname kinung ma
oru a koina lolo.
15 Iau ka role minmina kurumea, ka mangng ra koilolo ora Karais tunge ma i a tunga
te Nutu. Ba ka i a koilolo ngaliua nga ragau ra Nutu umma ta ravunglele rea, ba ngaliua
nga ragau reke lola ta raunga nga sia.
16 Ta ragau reke lola ta raunga nga sia ka mangng ra mateng koina. Ava ta ragau
rae Nutu umma ta ravunglele rea ka mangng ra mauling koina lolongana. Ba tai e nge
mangng mannangana ka likina ta i kumangng ka kumangng laekia?
17 Iau ka role minmina kurumea, mangng ka sana tongamangng kena ma ragau
papatu reke bai ka pangamologa ae Nutu kanna ma i a oru a ragau ke bava kia ta
ravunge lollokanna kia mana. Ke sa. Nga momongamangng ngallo nge Karais ba
nge Nutu raguna, mangng ka rorolea pangamologa onra kaomannmannangana ki, ma
ragau rae Nutu ba rea.

3

1 Miau kaka roma, mangng ka umma ta mulianga ka mangng muni ae? O kaka roma,
mangng nga bai basema ragau matana reke lola ka lau ta turunglomatana te miau
roma, ka ri ra ragau reke pepe ae? O kaka roma, mangng nga rave lau matana laeala
nge miau ae?
2 Ke sa. Miau muni ka miau ra lau ae mangng. Ka miau ra lau te a Nutu pa'e ngallo
nga lomangngme ora ragau kinung ke kele ba ka loreamatana kia.
3 Miau kaka pakosining roma, ka miau ra lau te a Karais pa'e ore lele kurumea
kumangng a kanmangng. Ava ke sane pa'e ka sausau. Ke sa. Ke pa'e ka Nutu e
momomauli Kannuna. Ba ke sane pa'e nga lau ra ri ra lollo basema lau a lollo ama
Moses rave nga kapangng. Ke sa. Ke pa'e nga lau ngallo nga ragau loreame.
4 Ba nge Nutu raguna mangng ka lomangngpatokona minmina kurumea pagiunga-
mangng ngana kala nge Karais.
5 Ava mangng ka sana rorole roma, mangng ka kamangng gingginga ngallo nge
mangng ta kumangng ka otte. Ke sa. Gingging ngamangngme ke tatu nge Nutu.
6 I ke paginggingi mangng ta leleng ma mangng ra kumangngatulu onreke kumkuma
kurumea piunga ba bonga a pau. Ava piunga ba bonga laeala ke sane lola kurumea
bangapaga onreke pa rea nga lau pala. Ke sa. Ke lola kurumea Kannu ae Nutu. Iau ka
role minmina kurumea, bangapaga nginngina onreke pa rea pala keke bavaia mateng,
avae Kannu ae Nutu ke tungtunge mauling.

Piunga Ba Bonga A Pau Kana Olamana E Toakala Raumana

7 Kumangng laeala e bavaia mateng ora Nutu riria nga lollome pala ke lele ka
olamana e toakala. Ba ka inae Moses kele, na raguna ka lamana bole. Na ngarume,
ka inae Israelme ke kele Moses, na olamana laeala toangakalangana ke sina nga ne
pala, ava ke sane ke totorong ta ri kelang ta Moses raguna kurumea, olamana laeala
ginggingngana ke bollau tale.
8 Ngaka kele. Kumangng laeala e pala ore baia mateng ka kana ka olamana e toakala.
Minmina na kumangng laeala orae Kannu ae Nutu bavaia ka la kana ka olamana e
toakala raumana muni nga naeala e pala.
9 Ba kumangng laeala e pala ore ule ragau nga kalingnana ba ke tunge alang e soali
te ri ka kana ka olamana e toakala. Minmina na kumangng laeala e bavaia ragau ta
ri leleng ra baingareame ke tupu ke la ponungtalao ka olamana e toakala raumana
muni.

10 Iau ka role minmina kurumea, ollaeala e pala ora kana ka olamana e toakala
ka sana kana olamana bavakena sonrau. Ka sana kana olamana bavakena sonrau
kurumea, oru a kana ka olamana e toakala mannangana ke kavesia naeala e pala
bavakena.
11 Ba ollaeala e pala ora Moses rave ka kana ka olamana e toakala ore umma ta
saningrea. Ava piunga ba bonga a pau ke pe raumana nga naeala e pala kurumea, na
pau kana olamana e toakala ka sana rongana.
12 Mangng ka lomangngpatokona roma, oru nginngina ka kaomannmannangana ki.
Minmina na mangng ka sana matautau ta pulingmalagange pangamologa.
13 Mangng ka sana tongamangng kena me Moses ore kangkale raguna ka malo inte
ta baina Israelme sane ngeke kele raguna ina kana olamana e toakala umma ta ronga.
14 Avae Israelme ramareame keke rutu kurumea, kangakala kena laeala ke momo
sonrau tale ineke patpatoe pangamologa reke momo nga lau e nga piunga ba bonga a
kasana. Iau ka role minmina kurumea, nga ina agau te nga lonapatokona te Karais,
na kangakala laeala ke la i gasinglele nge i.
15 Ava kangakala ke momo nga Israelme loreame sonrau tale ka ineke patpatoe
pangamologa rae Moses kanna.
16 Ava ka ina agau te nge kampiliu ba nga lonapatokona te Avolau, na kangakala
laeala ke la gasinglele nge i.
17 Nae Avolau ka i a Kannu E Tupu. Ba nga inae Kannu E Tupu ae Avolau nge momo
ngallo nga agau te, na agau laeala ke kapatali nga oru reke pulakale tapu.
18 Ava ita kinung kaka umma ta pangakosining ka Avolau kana olamana e toakala
basema kelanga ine pakosining ka agau te raguna. Ba ka sana otte kangakale
ragurame. I ke umma ta kamongpiliu ita ta sinra me i, ba ta ita nga kara ka olamana e
toakala ore umma ta bolinglaunga kurumea Avolau a i a Kannu E Tupu kumangngana
ngallo nge ita.

4

Pol Kumangngana E Nga Aposel

1 Mangng ka rave kumangng laekia kurumea Nutu tungngana ka lonana ae i te
mangng, minmina na mangng ka sana omomangngsa ka ina maenangme ke umma
ta leleng nge mangng.
2 Ke sa. Mangng ka pulivalakalatape bainga reke ko ra balenga. Mangng ka sana
tatao nga bainga re nga patugungtao. Ba mangng ka sana kampalpiliu ka pangamologa
ae Nutu kanna. Mangng ka sana kuma minmina. Ke sa. Mangng ka umma ta
pangapotange pangamologa ora kaomannmannangana kia nga karakarangana, ta
baina ragau kinung ngeke kelapatokona roma, baingamangngme ka onreke tupu nge
Nutu raguna.
3 Ba ngaroma pangamologa e pe a mangng ka pulimalaglage nge ko nga ragau palu
ka kaomanna, na ke ko nga ragau reke lola ta raunga nga sia mana.
4 Ka ri ra ragau ra lokalasakana ra Satan a i a kelangpatali ore nga mogalo laekia
e ngape ke bavaia ramareame ta ri leleng ma ragau ra matarea kanname ke su. I
ke kumkuma minmina ta baina ri manereasa kelangpatokonange olamana ore nga
pangamologa e pe e te Karais. Ka i a pangamologa e pakosining ka Karais kana
olamana e toakala. Bae Karais ke pakosining kae Nutu.
5 Iau ka role minmina kurumea, mangng ka sana umma ta pulingmalagange
pangamologa re te mangng muni. Ke sa. Mangng ka umma ta pulingmalagange
pangamologa re te Iesus Karais roma, ka i a Avolau. Ka mangng ra kumangngatulu
ra kanmiau ta baina mangng nga kalapage Iesus.

6 Iau ka role minmina kurumea, Nutu e role pala roma, “Olamana ke la toangakala
nga osuguna,” ke toakala ngallo nga lomangngme. Ke toakala ngallo nga lomangngme
ta tungnge olamana e nga lomatana e ta Nutu kana olamana e toakala ta ragau kinung.
Ka i a olamana ore toakala nga Karais raguna.
7 Avae Nutu ke pulia lomatana laeala ora kunna bollau raumana ngallo nge mangng
ra tongamangng kena ma gato re sane ke gingging ra ragau ke umma ki ka mogalo. I ke
kuma minmina ta pangakosining roma, gingginga ore ngailu nga ginggingame kinung
ke pa nge Nutu. Ke sane pa nge mangng.
8 Mangng ka umma ta kaningmainge maenang matantana, ava maenang nginngina
ke sane ke ulopisigi mangng. Ba mangng ka lomangngpalilli ka kae papatu, ava
ragumangngme ke sane ke so bavakena.
9 Keke pamiralali mangng palimule, avae Nutu ke sane ka mangng. Ba keke bali
mangng palimule, ava ke sane ke rongo ka mangng bavakena.
10 Mangng ka tatao ba ka kanimaimaia miralali nga miramangng palimule me Iesus
ine mate. Ollaeala ke lele ta baina miramangngme ngeke papote Iesus maulingngana
bole.
11 Iau ka role minmina kurumea, keke umma ta ulongo mangng ra momomauli
sonrau nga mateng kamana palimule kurumea pagiungamangng ngana kala nge Iesus,
ta baina miramangng reke lavusvusa ngeke papote Iesus maulingngana bole.
12 Minmina na mateng ke kumkuma ngallo nge mangng, ava mauling ke kumkuma
ngallo nge miau.
13 Keke pa'e pangamologa pala nga Lau Ae Nutu kanna ore role roma:
“Iau ka laupatokona, minmina na iau ka pamologa.”
Ba iau ae Pol nga role roma, mangng bole ka lomangngpatokona, minmina na mangng
ka umma ta pangamologa.
14 Mangng ka kumkuma minmina kurumea, mangng ka lomangngmatana roma, Nutu
e pasigipage Iesus Avolau ke la pangasigingpaga mangng bole kala nge Iesus. Ba i ke
la loanga kamangng kala nge miau, ta baina ita kinung ngaka momo nge Nutu raguna.
15 Iau ka role minmina kurumea, oru nginngina kinung reke lele nge mangng ke lele
ta kalaunga miau, ta baina lomatana e ta Nutu tungngana mana ka lonana ae i ore
umma ta sasang ta ragau papatu raumana nge bai ka ragau ta ri kalangapagange Nutu
raumana muni. Nae Nutu ke la ravunge gia e bollau raumana.
16 Minmina na mangng ka sana omomangngsa ka ina maenangme ke umma ta leleng
nge mangng. Ka kaomanna, miramangng ina re ngapotu keke umma ta lavusangng,
ava ka kae kenakena nae Nutu ke umma ta pangagingginge kannumangngme.
17 Iau ka role minmina kurumea, maenang kokorai reke sina ba keke momo ka
panna inte mana keke kumkuma ka olamana e toakala te mangng ore bollau raumana
ba ora sana rongana. Ba olamana laeala e toakala pengana ke la bolinglau raumana
nga maenang kokorai ra mangng ka kanimaimai rea sonrau soalingareangana.
18 Minmina na mangng ka sana ella ta oru ra mangng ka kela rea ka matamangng
kanname. Ke sa. Mangng ka ella ta oru ra mangng ka sana kela rea ka matamangng
kanname. Ta oru ra agau matana kanname ke kela rea keke la momong ka panna inte
mana, ava oru ra matana kanname ke sane ke kela rea keke la momong passavele.

5

Momongara Kurumea Lopatokona

1 Na ita ka loramatana roma, ngaroma bale laekia a mira ora ita momo ngia sonrau
nge ruru, na ita ka kara ka bale te ora Nutu kuma kia. Ka sana i a bale a ragau
kamareame ke kuma kia. Ke sa. Ka i a bale ore nga momong passavele ngia nga Nutu
mallena nga tava.

2 Ava ka ina ita ka mommo nga bale a mira laekia tale, na ita kaka punpunu ina
ita ka momalla ba ka ella ta kae laeala ina ita ka la lungapagange bale laeala ore nga
momong nga Nutu mallena nga tava.
3 Iau ka role minmina kurumea, ka ina ita nga lupage bale laeala tapu, na ita sana
la momong ma ita ra losokita.
4 Iau ka role minmina kurumea, sonrau, ka ina ita ka mommo nga bale a mira laekia
tale, na ita kaka punpunu ba ka kanimaimaia maenang kurumea, ita ka sana omora
ta momong ma ita ra sana kara lungapaga. Ke sa. Ita kaka bai ta lungapage bale e nga
momong passavele, ta baina mauling e momo passavele nge rongotapu ka oru reke
lavusvusa.
5 Na i e kalitupu ita ta ravunge oru kena laeala mana ka i ae Nutu. Ba i ke tunge
Kannu E Tupu te ita ma i a tunga e kapunu, ore patokala ta oru ra i la tunga rea te ita
ngarume.
6 Minmina na ka kaeme kinung, na ita kaka umma ta maisinggingging. Ba ita
ka loramatana roma, ka ina ita kaka mommo nga mirara tale, na ita kaka mommo
balakala nge Avolau.
7 Iau ka role minmina kurumea, ita kaka tatao kurumea lopatokona tale. Ita ka sana
ka tatao kurumea oru ra matara kanname ke kelkela rea.
8 Ba iau nga role muni roma, ita kaka umma ta meisinggingging. Ava ngaroma otte
nge lele nge ita, na ita nga lorasereng ta kange mirara laekia ba ta momong nga Avolau
mallena kala nge i.
9 Minmina na ngaroma ita ngaka mommo nga mirara o ngaroma ita ngaka ka'e
mirara, na ita kaka la kumangnga raumana ta taongakurumea Avolau lonangana.
10 Iau ka role minmina kurumea, ita kinung kaka la leleng ngamuga nga tarang ae
Karais ore nga kalingnana, ta baina kenakena nge rave alang ae i kurumea bainga ra
i bai rea ine momo ka mirana. Ke la ravunge alang kurumea bainganame, ngaroma
ngeke pepe o ngaroma ngeke sosoali.

Pangamologa E Ta Nutu Tungatotokalangana Ka Karais Matengana Ta Ronga Ka Iukiangana Ka Ragau

11 Minmina na mangng ka lomangngmatana ka bainga e nga mataunge Avolau. Ba
mangng ka umma ta turunglomatana ta ragau ka pangamologa ngamangng nganame.
Ava baingamangngme keke pota nge Nutu. Ba iau ka matea ta ri ngeke pota nge miau
bole, na miau kaka la kelangpatokona ngallo nge miau roma, ka onreke tupu.
12 Ava mangng ka sana amva ta roleng kamiau muni roma, ka mangng ra ragau
reke pepe. Ke sa. Mangng ka bai ta pangakosining miau ka pamau matana te ta miau
mulianga kamangng, ta baina miau ngaka ale reke matea ta mulianga ka oru ra ragau
ke kela rea ka matarea kanname mana. Ragau matana laeala keke serengreng ka
oru ra ragau matarea kanname ke kela rea mana. Ke sane ke serengreng ka oru ra
kaomanna ki onreke momo ngallo nga ragau loreame.
13 Ngaroma ragau ngeke kela mangng ma ragau reke baigaugau, na mangng ka
baigaugau ta baina mangng nga pavolaue Nutu giana. Ngaroma ngeke kela mangng
ma ragau ra ramareame ke kumamasi, na ramamangngme keke kumkuma masi ta
baina mangng nga kalau miau.
14 Iau ka role minmina kurumea, Karais matengraumanangana kamangng ke umma
ta pangasigingpaga mangng ta kumangng kurumea, mangng ka lomangngpatokona
gingging roma, agau kena ke mate ta kalaunge ragau kinung. Minmina na ri kinung
keke mate.
15 Ba i ke mate ta kalaunge ragau kinung, ta baina reke mauli sane ngeke
lolakurumea ri muni loreangana mana tale. Ke mate ta baina ri ngeke lolakurumea i
e mate be sigipaga muni te ri lonamatenganame.

16 Minmina na sonrau ba ngarume bole, na mangng ka sana la kelange agau te
kurumea lomatana ore nga mogalo laekia e ngape. Ka kaomanna, pala na mangng ka
kele Karais kurumea lomatana ore nga mogalo laekia e ngape. Ava sonrau, na mangng
ka sana kele minmina.
17 Minmina na ngaroma agau te nge momo ngallo nge Karais, na ka i a agau a Nutu
koipage pau. Oru ra kasa keke loa tapu, na oru ra pau keke lele.
18 Na oru nginngina kinung keke pa nge Nutu e tungutotokala kae Karais matengana
ta ronga ka iukiangana kita. Ba i ke tunge kumangng te mangng ta mangng
pulingmalagange pangamologa e ta tungatotokalangana laeala ta ragau.
19 Ba pangamologa laeala ke role minakai roma: Nutu ke momo ngallo nge Karais
ba ke umma ta tungatotokala ta i ronga ka iukiangana ka ragau re nga mogalo laekia
e ngape. Ke sane kamopitpite bainga reke sosoali ra ri ke kuma ki. Ba i ke tunge
pangamologa laeala e ta tungatotokalangana te mangng ta mangng pulingmalagange.
20 Minmina na ka mangng ra ragau reke tatao ka pangamologa ra Karais kanna.
Ke basema Nutu ke kikiue ragau nga kaomangngme. Nge Karais giana mangng ka
tanikala miau ta ngatangngkale Nutu tungatotokalangana ka Karais matengana, ta
baina miau ngaka momomasi kala nge Nutu.
21 I ke bai kae Karais ore sane kuma ka bainga te e soali ta i ravunge bainga reke
sosoali alangarea ta kalaunga ita, ta baina ita ngaka rave Nutu patongana kita ka ra
baingareame ke tupu kurumea momongara ngallo nge Karais.

6

1 Ba ngallo nga kumangng a kanmangng kala nge Nutu, mangng ka bai ta roleng
gingging kamiau bole roma, sana ngaka ravupalikovauu ka Nutu tungngana mana ka
lopengana ae i te miau.
2 Iau ka role minmina kurumea, pala, nae Nutu ke role roma,

"Ka kae e nga tungnge lopengana ae iau, na iau ka longo te one,
ba ka kae e nga ravunglele, na iau ka kalau one."

Ba iau ae Pol nga role kamiau roma, sonrau ka i a kae laeala e nga Nutu tungngana ka
lonana ae i. Ba sonrau ka i kae laeala e nga ravunglele.

Pol Kaningmaingana Ka Maenangme Kurumea Kumangngana Ka Kumangng Ae Nutu Kanna

3 Mangng ka sana matea ta bainge bainga te ore la baingaraguso ka agau te, ta baina
sana nga otte nge baisoalia kumangng a kanmangng giana.
4 Ava nga orume kinung ra mangng ka kumkuma ki mangng ka amva ta pangakosin-
ing roma, ka mangng ra kumangngatulu rae Nutu kanna. Mangng ka umma minmina
ina mangng tololea maenang papatu, ba ka ina ragau ke umma ta pangamiralali
mangng, ba ka ina orume ke bai ta baingasoaling mangng, ba ka ina maenang reke
isopa raumana ke lele nge mangng,
5 ba ka ina ragau ke balvali mangng, ba ka ineke ulo mangng nga pulangkala, ba
ka ina orume ke baimatagtaga mangng kalaoveka, ba ka ina mangng ka kumkuma
ka kumangng reke isopa, ba ka ina mangng sana kenrarau, ba ka ina sana kamangng
kaning.
6 Mangng ka amva ta pangakosining roma, ka mangng ra kumangngatulu rae
Nutu kanna nga baingamangng reke lelle, ba nga lomatana ae mangng, ba nga
baingamangng e nga tolongamane ragau baingarea reke sosoali ra ri ke kuma ki te
mangng, ba nga baingamangng e nga lonana, ba nga Kannu E Tupu kumangngana, ba
nga baingamangng e nga matengraumanange ragau ora kaomannmannangana kia,

7 ba nga pulingmalaga ngamangng ka pangamologa a kaomannmannangana kia, ba
nga kumangng ngamangng ka gingginga ae Nutu; ba ka kamongpita ngamangng ka
oru re nga baling reke tupu onre nga kama e pe ba kama a laeva.
8 Ba mangng ka amva ta pangakosining roma, ka mangng ra kumangngatulu rae
Nutu kanna ina ragau ke alapagpaga mangng ba ka ineke umma ta pulingso mangng,
ba ka ineke tuture pangamologa reke sosoali te mangng ba ka ineke tuture pang-
amologa reke pepe; ba ka ina mangng rorolea pangamologa ra kaomannmannangana
ki ava ragau keke kelkela mangng ma mangng ra goangakana,
9 ba ka ina mangng ka giamangng nge Nutu raguna ava ragau keke kelkela mangng
ma ragau ra sana giarea, ba ka ina mangng ka umma ta mateng ava matuemangng ke
sane rongo, ba ka ineke balvali mangng ava ke sane ke balingpunu mangng,
10 ba ka ina lomangngme ke tantani ava ka lomangngsereng palimule, ba ka ina
mangng ra sillolo ava mangng ka bavaia ragau papatu ta ri ra ra kilipukana, ba ka ina
sana kamangng otte ava ka kamangng ka orume kinung.
11 Miau re ngae Korin, mangng ka pulia pangamologa kokorai kinung ra mangng pa
rea te miau nga karakarangana, ba mangng ka pulapatalia lomangngme te miau.
12 Mangng ka sana bolo ka lomangngme nge miau, ava miau kaka umma ta bolong
ka lomiaume nge mangng.
13 Iau ka bai ta roleng kamiau ma miau ra goe rae iau roma, mangng ka sana bolo
ka lomangngme nge miau, minmina na ngaka pulapatalia lomiaume te mangng bole.

Sana Ngaka Pagiu Kala Nga Ragau Ra Sana Loreapatokona

14 Sana ngaka pagiu kala nga ragau ra sana loreapatokona te Karais kurumea, ra
baingareame ke tupu ba ra longasakana ka bangapaga rae Nutu kanna ka sana ri ra
kumangngkena. Ba osuguna ka sana balingana nga olamana.
15 Ba bole Karais bae Satan ka sana siareakena. Ba alopatokonakana te ka sana
tongana kena ma agau a sana lonapatokona.
16 Ba bole tempel ae Nutu ba nutu ra goanga ke sane ke momokinung. Iau ka
role minmina kurumea, ka ita ra tempel ae Nutu e momomauli. Ke loakurumea
pangamologa rae Nutu kanna ore role roma,
"Iau ka la momong kala nge ri, ba ka la taonga ngaliua nge ri.
Ba ka la iau a Nutu ae ri, ba ka la ri ra ragau rae iau."
17 "Minmina na miau ngaka kapatali nge ri,
ba ngaka momo balakala nge ri,
Avolau ke role minmina.
Ba sana ngaka kali ka otte a mukuna,
na iau ka la ngatangng ta miau momong kala nge iau."
18 "Ba ka la iau a tamamiau,
ba ka la miau ra tugu memena ba tugupiau memena,
Avolau a kana ka ginggingame kinung ke role minmina."

7

1 Miau ra iau materaumana miau, ita kaka rave patongkala nginngina tapu.
Minmina na ita ngaka palellepa ita nga orume kinung reke pamukune mirarame ba
kannurame. Ita ngaka bavaia bainga reke tupu mannangana kurumea mataungara
kae Nutu.

Lomarapaga Ae Pol

2 Miau ngaka pulapatalia lomiaume te mangng. Mangng ka sana baia bainga te e
soali ta agau te. Mangng ka sana baisoalia agau te. Ba mangng ka sana rave otte a
agau te kanna ka kaomangngginangana kia.

3 Iau ka sana rolea pangamologa laeala ta kalingnana miau. Ke sa. Iau ama role pala
paka miau tapu roma, miau kaka momo nga lomangngme ta ita mateng kinung ba ta
ita mauling kinung bole.
4 Lopatokona ae iau ta baingamiaume ke gingging, ba muliangaungana kamiau ke
bollau raumana. Miau kaka paginggingi iau raumana. Ba lomarapaga ae iau ke umma
ta ponungtalao nga miralalime kinung reke umma ta leleng nge mangng.

5 Iau ka role minmina kurumea, ka ina mangng lele ngae Masaronia, na mira-
mangngme ke sane ke rave pannang. Ke sa. Mangng ka kanimaimaia maenangme
nga bavame kinung. Mangng ka kanimaimaia balingme ngapotu nge mangng, ba
mataungame ngallo nge mangng.
6 Avae Nutu e tungtunge kalaungapaga ta reke kanimaimaia maenangme ke tunge
kalaungapaga te mangng kae Taitus atungngana te mangng.
7 Bae Nutu ke sane tunge kalaungapaga te mangng kae Taitus atungngana mana.
Ke sa. I ke kalau mangng ka kalaungapaga a Taitus rave nge miau bole, ine turu te
mangng ta matengraumana ngamiaungana ta kelanga iau. Ba ke turu te mangng ina
miau ka lomiautani kurumea lau ama iau ba kia te miau pala. Ba ke turu te mangng
ta lovaingana e bollau ae miau te iau. Minmina na lomarapaga ae iau ke lele bollau
raumana muni.

8 Iau ka role minmina kurumea, iau ka laumatana tapu roma, lau laeala ama iau
pa'e te miau pala ke baia lotani nge miau. Ava iau ka sana lautania kumangng laeala
a kanau. Ke sa. Ka kaomanna, pala na iau ka lautania kurumea, iau ka kele ina lau
laeala bairaguso kamiau. Ava ke bairaguso kamiau ka panna inte mana.
9 Ava sonrau, na iau ka lausereng. Ava ka sana lausereng kurumea ina iau baia
lotani nge miau. Ke sa. Iau ka lausereng kurumea ina lotani laeala bai kamiau ta
pulingvalakalange baingamiau reke sosoali. Ta miau ka rave lotani kurumea Nutu
lonangana, nga baina oru a mangng ka kuma kia sane nge baisoali miau.
10 Iau ka role minmina kurumea, lotani e loakurumea Nutu lonangana ke kuma
ka bainga e nga pulingvalakalange bainga reke sosoali. Ba bainga e nga puling-
valakalange bainga reke sosoali ke taoamugmuga ka agau ta Nutu ravunglelengana
kia. Ba ollaeala sane la baingaraguso kia. Ava lotani e nga mogalo laekia e ngape ke
kuma ka mateng mana.
11 Minmina na ngaka kele ollaeala e pe raumana ora lotani laeala e loakurumea Nutu
lonangana ke kuma kia ngallo nge miau. Ke pasigipage lomiaume ta matenge Nutu
lonangana, ba ta pangakosining roma, baingamiaume keke tupu. Ba ke bai kamiau
ta iukamiau ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ba ke bai kamiau ta mataunge
Nutu ba ta lomiauvaingana te iau raumana. Minmina na miau kaka matea raumana
ta pangatupunge orume, ba ta tungnge alang ta agau laeala e nge miau ame bavaia
bainga e soali nge Nutu raguna. Nga orume kinung na miau kaka pakosining roma,
miau kaka lolakurumea bainga reke tupu mana.
12 Minmina na ka ina iau pa'e lau laeala te miau, na ka sana pa'e ta tungnge
pangamologa ta agau te e baia bainga e soali. Ba ka sana pa'e ta tungnge pangamologa
ta agau e rave soaling kurumea agau te kumangngana ka bainga e soali. Ke sa. Iau ka
pa'e ta baina nge Nutu raguna miau muni ngaka kelapatokona roma, miau kaka matea
raumana ta loangakurumea pangamologa ra kanmangng.
13 Ba kelang ngamangng ka ollaeala ke paginggingmangng raumana.

Ollaeala ke paginggingmangng, ba bole mangng ka lomangngsereng raumana ta
kelange Taitus lomarapaga ae i kurumea, miau kinung kaka palavlave kannuna.
14 Pala na iau ka mulia ka baingamiaunganame reke pepe raumana te i, ba iau
ka sana rave balenga te kurumea muliangaungana kamiau. Pangamologame kinung

ra mangng tungu rea te miau pala ka kaomannmannangana ki. Bae Taitus ke kele muliangamangngngana kamiau te i ka kaomannmannangana kia bole.
15 Ba lonamatengana te miau ke umma ta leleng bollau raumana muni ina i umma ta lonagaliu ta longa ae miau kinung kurumea ina miau ka lomiaungatakale ka mataunga ba mira mamallungana.
16 Iau ka laumarapaga kurumea, lopatokona ae iau ta baingamiaume kinung ke gingging.

8

Pol Ke Role Ta Lollokanna Ra Ra Lopatokonakana Re Ngae Masaronia Ke Pulikinungu Rea

1 Kolingau memena ngallo nge Karais, mangng ka matea ta miau nga lomiaumatana ka gingginga a Nutu tungumane ngaliua nga ginunga re nga ra lopatokonakana nga ine re ngae Masaronia.
2 Avanga e bollau raumana ke lele nge ri ba ka sana karea oru, ava lomarapaga ae ri e ponutalao ba morong ngareangana ta orume ke potumalage bainga e nga tunga raumana nge ri.
3 Iau ka la turunglomatana ka baingarea roma, keke tunge lollokanna ra kanrea kinung. Na ngarume na keke tunge lollokanna palu muni kurumea ri muni loreangana mana.
4 Ba keke tanikala mangng kaligi ta mangng ngatangng ta ri pagiunga kala nga ra lopatokona re nga ina pattoto ta kalaunge ragau rae Nutu reke tupu onreke momo ngae Iurea.
5 Ba kumangng ngareangana ka ollaeala ke pamagio mangng ba ke palosereng mangng kurumea, kapunu na ri keke tunge ri muni te Avolau ba te mangng bole kurumea Nutu lonangana.
6 Minmina na mangng ka role gingging kae Taitus ta i kalaunga miau ta ronga ka kumangng laekia a lonana bole ora i pature ngaliua nge miau pala.
7 Ka kaomanna, miau kaka ponu ka orume kinung tapu. Kaka ponu ka lopatokona, ba pangamologa e pe, ba lomatana e pe. Ba miau kaka matea ta kalaunge ragau raumana ba ta taonga nga bainga laeala e nga matengraumanange ragau ora mangng pasigipage ngallo nge miau. Minmina na ngaka matea ta miau kumangng masi ka kumangng laekia a lonana bole.
8 Iau ka sana rorolea pangamologa laekia ma i a bangapaga ta miau kumangng kia. Ke sa. Iau ka bai ta avange baingamiau e nga matengraumanange ragau ta pangakosining roma, ka kaomannmannangana kia, o ke sa. Ka bai ta kelangpotange baingamiau e nga matengraumanange ragau roma, ka tongana kena ma ragau pattoto reke bai ta kalaunga baingareangana, o ke sa.
9 Iau ka role minmina kurumea, miau ka lomiaumatana tapu ka lopengana a Iesus Karais A Avolaukita tungumane. Ka lomiaumatana roma, i ka kana oru papatu raumana ava ke bai sillolo ka i muni te miau. I ke kuma minmina ta baina miau ngaka lele ma ragau ra karea oru papatu raumana kurumea kumangngana ine bai sillolo ka i muni.
10-11 Nga oru ra iau pamologa tao, ka roma, ta sonrau na miau ngaka rongo ka kumangng laeala a miau ka pature ka pesingmatana e rongo tapu. Ka kaomanna, ka miau ra ragau re kapunu ta pangaturunge kumangng laeala nga tunga, ba ka miau ra ragau re kapunu ta mateng ta kumangng ka kumangng laeala bole. Kaka matea ta kumangng kia raumana. Minmina mana na ngaka rongo ka kumangng laeala ka lollokanna raka kalele rea ta tunga rea.

12 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma agau siana nge sigipaga ta i tunga oru,
nae Nutu nge ngatakale tunga laeala a i tunge nga oru ra i kalele rea ta tunga rea. Nutu
ka sane la kaonavivia ta i tungnge oru ra sana kana.
13 Ava mangng ka sana matea ta ravunge ragau pattoto maenang ae ri na mangng
nga patolo miau kia. Ke sa. Mangng ka matea ta ragau kinung nga tongarea kena
mana.
14 Ka kae laekia e sonrau na miau re ngae Korin ra kamiau oru papatu ngaka kalaue
ra nginngina ra sana karea oru. Ngaka kuma minmina ta baina ngarume, na oru
papatu rae ri keke la kalaunga miau ina sana kamiau oru. Minmina na miau kinung
nga tongamiau kena mana.
15 Ollaeala ke loakurumea pangamologa eke pa'e nga Lau Ae Nutu Kanna pala ore
role roma,
"Agau e ravukinunge oru papatu ka sana kana oru papatu raumana, ba agau e
ravukinunge oru tutuna mana ka sana kana oru tutuna raumana."

Pol Ke Bai Ta Bange Taitus Tae Korin

16 Iau ka kalapage Nutu e pasigipage Taitus lona ta i matengraumana ta kalaunga
miau. Matengraumanangana laeala ka tongana kena ma ne iau.
17 Iau ka role minmina kurumea, i ka sana lonasereng ta kumangng ka oru ra
mangng ka ballage tao mana. Ke sa. I muni ke gingging ta kalaunga miau, minmina
na ke lola te miau ka i muni lonangana.
18 Ba mangng ka bai ta bange kolingamangng te kala nge i. Ka i a agau e rave gia e
bollau ngaliua nga ra lopatokonakana ginungareame kinung kurumea kumangngana
e nga pulingmalagange pangamologa laekia e pe e te Karais.
19 Ba ka sana minmina mana. Ra lopatokonakana ginungareame keke pulia ta i
taonga kala nge mangng nga ina mangng nga loa ka tunga laekia a lonana ora mangng
ka rave ta kalangapage Avolau kia ba ta panaunga roma, mangng ka matea ta kalaunge
ragau raumana.
20 Mangng ka umma ta kelangamasi te mangng, ta baina mangng sana nga bainga
ka ragau ta ri rolengtunana ka kumangng ngamangngana ka tunga laekia e bollau.
21 Iau ka role minmina kurumea, mangng ka kumkuma kaligi ta kumangng ka
kumangng e tupu. Ba mangng ka sana amva ta kumangng ka kumangng e tupu nga
Avolau raguna mana. Ke sa. Mangng ka amva ta kumangng ka kumangng e tupu nga
ragau ragureame bole.
22 Ba mangng ka bai ta bange kolingamangng tetoto kala nge ri pana lua nginngina.
Ka i a agau a mangng ave ka kae papatu tapu ba mangng ka kelapatokone roma, ka
i a agau e matea ta kalaunga raumana nga oru papatu. Ba sonrau na i ke gingging
raumana muni ta kalaunga kurumea, lonapatokonangana te miau ke bollau raumana.
23 Ba iau ka bai ta turunglomatana kae Taitus roma, i ka i a kolingau ba ku-
mangngkena ae iau ngaliua nge miau. Ba bole, ka bai ta turunglomatana ka kolinga-
mangng lua nginngina roma, ka ri ra ragau ra ra lopatokonakana ginungareame keke
ba rea ka pangamologa. Ba ka ri ra ragau reke tungtunge alangapaga te Karais.
24 Minmina na ngaka pakosining ka baingamiau e nga matengraumanange ragau ta
pana mologi nginngina ta baina ra lopatokonakana ginungarea kinung nge kele roma,
ka ora kaomannmannangana kia. Ba ngaka pakosining ka muliangamangng kamiau
puna te ri bole.

9

1 Iau sana nga pa'e pangamologa papatu re ta kumangng laekia e nga kalaunge ragau
rae Nutu reke tupu re ngae Iurea.

2 Iau ka role minmina kurumea, iau ka laumatana roma, miau kaka momo tapu ta
kalaunga rea. Ba iau ka umma ta mulianga kamiau te Masaroniame ka rolengaungana
kerea roma, miau re ngae Akaia kaka potopita tapu ka pesingmatana e rongo ta miau
tungnge tunga a kanmiau. Minmina na siamiau sigingpagangana laeala ke pasigipage
papatu nge ri ta ri kumangng ka kalaunga te bole.
3 Ava iau ka bai ta bange kolingamangng mologi nginngina, ta baina muliangamangng kamiau e ta ollaekia sana nga i a pangamologa mana. Ka bai ta banga rea, nga
baina ri ngeke kalau miau ta pulingkinunge tunga a kanmiau na nge momo kurumea
pangamologa laeala a iau rolea te miau pala.
4 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma Masaronia palu ngeke loa kala nge iau ba
ngeke kelapa kia roma, miau ka sana ka kalitupe tunga te, na mangng ka la balengleng
mangng kurumea muliangamangng kamiau. Ba miau ka la balengleng miau raumana.
5 Minmina na iau ka roma, ke pe ta iau roleng gingging ka kolingamangng mologi
nginngina ta ri ngeke loa te miau pala nge iau. Na ri ngeke kalau miau ta ronga ka
kumangng nga tunga laeala e bollau amaka patokala te. Minmina na tunga laeala ae
miau nge momo tapu, ba nga i a tunga e bollau a miau ka lomiausereng ta tungnge.
Sana nga i a tunga a miau ka omomiausa ta tungnge.

Bainga E Nga Tungnge Tunga Papatu

6 Ba iau ka bai ta rolengpage lomiaume muni roma: agau e tota'e oru tutuna mana ke
la lalange kaning tutuna mana bole. Ba agau e tota'e oru papatu ke la lalange kaning
papatu bole.
7 Agau kenakena nge tungtungu kurumea lonamatengana ta tunga. Sane nge tungu
kurumea omonasangana. Ba sane nge tungu kurumea agau tetoto kaonaginapitangana kia bole. Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke materaumane agau e tungtungu
ka lonaserengngana.
8 Bae Nutu ka kana ka gingginga ta tungamane lopengana ae i te miau raumana, ta
baina miau nga kamiau oru ka kaeme kinung, ba ka sana ka la morong ta otte. I ke la
tunga te miau minmina, ta baina miau ngaka ponu raumana ka kumangngme kinung
onreke pepe.
9 Ollaeala ke loakurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna ore role ta agau a
tungakana roma:

"I ke tungtunge tunga papatu ta ra sillolo ma agau e tota'e oru papatu.
Baingana reke tupu keke momo passavele."

10 Nae Nutu e tungtunge oru re nga toanga rea ba berete e nga kaninge ke la tungnge
oru papatu re nga toanga rea te miau bole. Ba i ke la pangapapatue baingamiau reke
tupu, na ngeke lele ma kaning ra ragau ke lala rea nga ura.
11 Ba ke la bainga miau ta leleng ma ra kilipukana ra karea ka orume kinung, ta baina
miau ngaka tunge oru papatu ta ragau pattoto ka kaeme kinung. Minmina na ragau
keke la kiningpataenge Nutu giana kurumea tungamangng ngana ka tunga ae miau e
bollau te ri.
12 Iau ka role minmina kurumea, kumangng laekia a miau ka kumkuma kia ke sane
umma ta pangaponunge ragau rae Nutu reke tupu onreke moro ta karea oru mana.
Ke sa. Kumangng laekia a kanmiau ke umma ta ponungtalao, na ke bavai ka ragau
papatu ta ri kalangapage Nutu bole.
13 Kumangng laekia e nga kalaunga a miau ka kumkuma kia ke pakosining ka
baingamiau reke pepe. Minmina na ragau keke la kiningpataenge Nutu giana
kurumea kelangarea ka baingamiau e nga longa ta pangamologa e pe e te Karais a
miau ka rorole roma, kaka tatao kurumea. Ba bole, keke la kiningpataenge Nutu giana
kurumea tungamiaungana ka tunga e bollau te ri ba ta ragau karolu.

14 Ba ri ka la loreavavai te miau ineke kavkave Nutu te miau kurumea kelangareangana ka lopengana laeala e bollau raumana ora Nutu tungumane te miau.
15 Na ita ngaka kalapage Nutu kurumea tungngana ka tunga laeala ae i ora ragau pangamologangareame ke moro ta turunge!

10

Pol Pangamologangana Re Ta Kumangng A Kanna

1 Ragau palu keke umma ta parongo iau ka pangamologa ore role roma, "Ka inae Pol mommo kala nge ita, na i ke umma ma agau e matautau ta rolenge pangamologa reke gingging, ava ka ine mommo ngatauga na ke umma ta tungnge pangamologa reke gingging te ita." Ava ae iau Pol ka bai ta pangamologa kurumea Karais baingana ine umma ta ulongpisigia i muni ba ke umma ta kumangng masi ka ragau.
2 Na iau nga ballaga miau roma, ka ina iau nga atu te miau, na sana ngaka bai kau ta tungnge pangamologa reke gingging te miau ma pangamologa ra iau la tungnge ta ragau palu reke kela mangng roma, taongamangng ka tongana kena ma ragau re nga mogalo laekia e ngape taongarea mana.
3 Ka kaomanna, mangng ka mommo nga mogalo laekia e ngape, ava baingamangng nga baling ka sana tongana kena ma ragau re nga mogalo laekia baingarea nga baling. Ke sa.
4 Iau ka role minmina kurumea, oru ra mangng ka balvali ki ka sana ri ra oru ra ragau re nga mogalo laekia e ngape ke balvali ki. Ke sa. Oru ra mangng ka balvali ki ka karea ka gingginga ora Nutu tunge ta rurunge oru reke ginggingkala.
5 Mangng ka umma ta rurunge ragau loreamatanangana ra goanga, ba orume kinung reke amva ta lengatotokale lomatana e te Nutu. Ba mangng ka umma ta kamongpitange lovainganame kinung ba ta bainga rea ta ri longa te Karais.
6 Nga ina miau ngaka longlongo te Karais nga orume kinung, na nga kae laeala ngaroma te e nge miau nge longosa na mangng ka la tungnge alanga te i.
7 Miau kaka elle oru ra matamiau kanname ke kelkela rea mana. Ngaroma agau te nga lonapatokona ngallo nge i muni roma, ka i a agau orae Karais kanna, na i nge kelapatokona muni ngallo nge i roma, ka mangng ra ragau ra Karais kanna bole, base me i mana.
8 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma iau nga mulia isura muni ka gingginga a Avolau tunge te mangng ta mangng pangagingginga miau ava sana ta baingasoali miau, na iau sana nga balengleng iau ka ollaeala.
9 Iau ka sana matea ta miau nga lomiaungana roma, iau ka umma ta pangamataunga miau ka lau ra iau papa rea te miau.
10 Iau ka role minmina kurumea, ragau palu keke rorole roma, "Lau rae Pol kanna keke isopa ba keke gingging raumana, ava ka ine momo nga ragura na ka sana i a agau a kaonapapa ba i ke pamologa miramate."
11 Ava iau ae Pol ka la roleng ka ragau nginngina roma, miau ngaka kelapatokona masi roma, kumangng ra mangng la kumangng ki ina mangng la momong kala nge miau keke la loangakurumea pangamologa nginngina mana ra mangng ka pa rea nga laume ina mangng momo ngatauga nge miau.
12 Ke sane pe ta mangng pulingi mangng ba tonga mangng ma ragau nginngina reke rorole roma, "Kumangng ra kanmangng keke pepe raumana." Ka ina ri ke umma ta palingtonga rea ngaliua nga ri muni ba keke palikananna rea kurumea tongarea muni, na ri ka sana ramarea.
13 Ava nge mangng, muliangamangng sane nge kavesilelea raunga a Nutu tunge te mangng. Ke sa. Mangng nga mulia ngallo nga raunga laeala a Nutu tunge ta mangng kumangng ngia mana. Ka i a raunga e taliutotokala miau bole.

14 Muliangamangng ke sane kavesilelea raunga laeala a Nutu tunge te mangng.
Taroma mangng sana ta loa ta inaeala ae miau, na muliangamangng te kavesilelea
raunga laeala a Nutu tunge te mangng. Ava mangng ka loa ka kaomanna ka
pangamologa e pe e te Karais ta inaeala ae miau e ngatauga.
15 Ba bole, muliangamangng sane nge kavesilelea raunga laeala a Nutu tunge
te mangng, na mangng nga mulia ka kumangng ra ragau pattoto kanrea. Ke sa.
Lopatokona ae mangng minakai roma: ka ina lopatokona ae miau nge umma ta leleng
bollau, na malle ae mangng ore nga kumangng ngaliua nge miau nge umma ta leleng
bollau bole.
16 Nge kuma minmina ta baina mangng nga pulimalage pangamologa laekia e pe e
te Karais nga ina reke momo lagatauga nge miau. Iau ka role minmina kurumea, ka
sana bai ta mulianga ka kumangng a agau tetoto kuma kia nga ura ae i.
17 Ava,
"Agau e bai ta mulianga nge mulia ka kumangng a Avolau kanna mana."
18 Iau ka role minmina kurumea, agau a i muni role roma, "Kumangng a kanau ke pe."
ka sana i a agau e kuma masi nga Avolau raguna. Ke sa. Agau e kuma masi nga Avolau
raguna ka i a agau a Avolau muni role roma, "Agau laekia kumangng a kanna ke pe."

11

Pol Pangamologangana Re Ta Aposel Ra Goanga

1 Iau ka matea ta miau longa te iau ina iau nga pamologa isura ma iau a agau a sana
ramana. Ava ka kaomanna, kaka umma minmina tapu.
2 Iau ka busvusi miau basema inae Nutu busvusi ita. Iau ka role minmina kurumea,
miau ka tongamiau kena ma avale te a iau patokale ta i kamangpitakama ka apanung
kena mana a i ae Karais. Iau ka kuma minmina ta baina iau nga tungu miau te i ma
avale a malaui ore lelle be sane keno kala nga apanung te tale.
3 Ava iau ka matautau roma, agau te nge pataope ramamiaume ka pangamologan-
gana ma ina mue laeala goa'e Eva nga ura ka patugungtaongana kia, na miau kaka la
kange loangatunana ngamiaungana kae Karais ore lelle ba ora kaomannmannangana
kia.
4 Iau ka role minmina kurumea, nga ina agau te nge atu te miau ba nge pulimalage
pangamologa e te Iesus tetoto a sana i a Iesus a mangng ka pulimalage, na miau ka
lomiaungatakale agau laeala ka lomiauserengngana. Minmina mana na miau kaka
sereng ta lomiaungatangngkale kannu tetoto a sana i a kannu laeala a miau ka rave
nge Nutu. Ba kaka sereng ta lomiaungatangngkale pangamologa tetoto a sana i a
pangamologa laeala e pe e te Karais a miau ka rave nge mangng.
5 Ava nga kelangaungana kau, ka sana iau a aposel e momo ngape nga aposel
nginngina ra miau ka roma, keke ngailu raumana.
6 Ka kaomanna, iau ka sana laumatana masi ta ulongmalagange pangamologa,
ava ka kau ka lomatana e pe. Ba mangng ka pakosining ka ollaeala te miau nga
kumangngme kinung ra mangng ka kuma ki ngaliua nge miau.
7 Miau kaka roma, iau ka baia bainga e soali ina iau ulopisigi iau muni, na ka
ulopatae miau ae? Kaka roma iau ka kuma minmina kurumea ina iau pulimalage
pangamologa e pe ae Nutu kanna te miau ava ka sana ballaga miau ta kolinge
kumangngau ae?
8 Ke base iau a golo nga ra lopatokonakana ginungarea pattoto ka ravungaungana
ka oru nge ri ta baina iau nga kalau miau.
9 Ba ka ina iau mommo kala nge miau ba ka moro ta oru, na iau ka sana ule maenang
nga te e nge miau ka balinglaga ngaungana kia ka otte. Iau ka role minmina kurumea,
ka ina kolingamangng memena re ngae Masaronia ke atu, na ri keke tunge kau ka

orume kinung. Iau ka sana omogu ta ulonge maenang nge miau nga orume kinung.
Ba iau ka la loangakurumea baingau laekia nga malainga tale.
10 Iau ka la roleng gingging kurumea pangamologa a kaomannmannangana e te
Karais ore momo ngallo nge iau roma, ka sana nga agau te e nga ine re ngae Akaia
nge rulupite mulianga laekia a kanau.
11 Ke meimia? Kaka roma iau a sana materaumana miau, minmina na iau ka rolea
pangamologa laeala ae? Ke sa. Nutu ka lonamatana roma, iau ka materaumana miau.
12 Ba iau ka la loangakurumea baingau laekia nga malainga tale, ta baina iau nga
rutukale pamau e nga ra nginngina reke matea ta ragau kelanga rea ma ri ka tongarea
kena me mangng nga oru ra ri ke umma ta mulianga tao.
13 Iau ka role minmina kurumea, ragau matana nginngina ka ri ra aposel ra goanga.
Ka ri ra kumangngkana ra goanga reke kamopililiu rea ta ri kelanga ma aposel ra
Karais kanna ra kaomannmannangana kerea.
14 Ba ita sana ngaka magio nga ollaeala kurumea, Satan ke kamopililiue i muni bole
ta i kelanga ma anggelo te ora kana ka olamana a lamana.
15 Minmina na ita sana ngaka magio ngaroma ra kumangngatulu ra kanna ngeke
kamopililiu rea ta ri kelanga ma ra kumangngatulu reke lolakurumea bainga reke tupu
nge Nutu raguna. Ngarume na ri keke la ravunge alang e soali kurumea baingareame.

Pol Ke Mulia Ka Miralali Ra I Kanimai Rea

16 Iau ka la roleng muni roma, ka sana nga agau te nge role roma, iau a agau a sana
ramana. Ava ngaroma miau ngaka kela iau minmina, na nga lomiaungatakala iau ma
miau nga lomiaungatakale agau a sana ramana, ta baina iau nga mulia isura muni.
17 Ava muliangau laekia e bollau a iau bai ta rolenge ke sane loakurumea Avolau
pangamologangana. Ke sa. Ka la pangamologa basema agau a sana ramana mana.
18 Sonrau na ragau papatu keke umma ta mulianga kurumea ragau re nga mogalo
laekia e ngape muliangareanganame. Minmina na iau ka la mulianga bole.
19 Miau kaka roma, ka miau ra lomatanakana raumana, minmina na miau ka lomi-
aungatakalkale ragau ra sana ramarea pangamologangarea ka lomiauserengngana.
20 Iau ka role minmina kurumea, miau ka lomiaungatakalkale ragau reke bai ta
bainga miau ta miau ra kumangngatulu ra kanrea. Ba ka lomiaungatakalkale ragau re
sane ke palonglong, ba ragau reke raravumane oru ra kanmiau, ba ragau reke matea
ta kiningpataenge ri muni giarea, ba ragau reke tavalvala miau nga ragumiaume.
21 Ke kela basema nga kelang ngamiaungana kamangng ka likimangngsa ta ku-
mangng ka oru nginngina ra aposel ra goanga keke kumkuma ki te miau.*
Iau ka la roleng muni ma agau a sana ramana roma, taru ra aposel nginngina ra
goanga ke bai ta mulianga ki, iau ka la mulianga ki bole.
22 Ri keke rorole roma, ka ri ra Iburume ae? Ba iau bole ka iau a Iburu te bole. Ka ri
ra Israelme ae? Ba iau bole ka iau ae Israel te bole. Ka ri ra Abaram sivuna memena
ae? Ba iau bole ka iau a Abaram sivuna te bole.
23 Ka ri ra kumangngatulu rae Karais kanna ae? (Iau ka umma ta pangamologa
basema agau e baikanangnang ikia.) Ka iau a akumangngatulu ae Karais kanna
raumana nge ri. Kumangngaume ka ri papatu raumana nga kumangngareame,
ba momongau nga pulangkalame ka ri papatu raumana nga momongarea nga
pulangkalame bole. Ba ragau keke name kau ka kae papatu raumana, ba iau ka kokoro
ta mateng ka kae papatu bole.
24 Iurame ravollalaukerea memena keke sapi iau pa lima ka sapingme ka ri 39.

---

* **11:21:** Nga pangamologa laekia Pol ke sane rorole roma, i ke bai ta kumangng ka oru nginngina mannangana. Ke sa. I ke amva ta pangakosininge ra lopatokonakana re ngae Korin baingareame ina ri ka loreasereng ta ngatangngkale aposel ra goanga, ava keke kanpepea Pol kumangngana.

25 Ba ragau keke sapipatoto kau pa mologi ka bega kamaname, ba keke tamali iau
ka lollo pa kena bole. Monome ka ri mologi keke magolu kau, ba ka kae te na iau ka
manmana nga pelau ka rigo kena ba ka kae kena.
26 Iau ka tao nga pamau e gavili ka kae papatu, ba ka kanimaia maenang papatu nga
me reke potpotu, ba nga ragolongkana, ba nga ragau rae iau ra Iurame, ba nga ragau
ra sana ri ra Iura. Iau ka kanimaia maenangme ina iau momo nga maga kunna reke
bollalau, ba nga ina ra sana ragau ngi, ba nga pelau, ba ina iau momo ngaliua nga
ragau reke roma, ka ri ra kolingau memena ngallo nge Karais ava keke goga.
27 Iau ka kuma kaligi raumana ba ka kanimaia maenang reke gingging raumana. Ka
sana kenrau ka rigo papatu, ba ka matmate kau kaning ba me, ba ka sana kau kaning
ka kae papatu. Ka marusu iau ba ka sana kau lungapaga bole.
28 Ba ka sana oru nginngina re ngapotu mana. Ke sa. Ka kaeme kinung, na iau ka
kanimaimaia maenangme ngallo nge iau kurumea lovaingana e bollau ae iau e ta ra
lopatokonakana ginungareame kinung.
29 Ngaroma te e nge ri nga likinasa, na iau nga kanimaia likisangana bole. Ba
ngaroma otte nge taoamuga ka te e nge ri ta i kumangng ka bainga e soaling nge Nutu
raguna, na iau nga kanimaia maenang e bollau raumana ngallo nge iau.
30 Ngaroma iau nga bai ta mulianga, na iau ka la mulianga ka oru reke pakosining
ka likigusangana.
31 Iesus Avolau Tamana bae Nutu ae i, ora giana ke momo ngailu passavele, ka
lonamatana roma, iau ka sana goga.
32 Pala, ka ina iau momo nga maga kunna e bollau ae Ramaskus, na gavana orae
Kelangpatali ae Aretas pulia ke pamaisia kurtalinglingme nga maga kunna e bollau
kana savanau kaoname ta baina ri ngeke lau iau.
33 Ava reke lolakurume iau keke toatatapu iau ka kasangng lagape nga savanau
masina te, na iau ka kapatali nga reke bai ta launga iau kamareame.

12

Pol Ke Pamologa Ta Kelanga A I Kele

1 Mulianga ke sane la kalaunge agau te, ava kaningpe ngamiaungana kamangng ke
bapaga iau ta mulianga muni. Minmina na iau ka bai ta roleng ta kelanga ba pangapota
ra Avolau pakosining ki te iau.
2 Iau ka laumatana ka agau te a Karais kanna orae Nutu ravupataea lakailu ta
mallena nga tava e ngailu raumana ka pesingmataname ka ri tangulelu ba tugulu reke
rongo tapu. Ka sana laumatana roma, agau laeala ke momo ka mirana ine loapatae
minmina, o ke sa. Ka sana laumatana roma, i ke ka'e mirana na ke loapatae, o ke sa.
Ka sana laumatana. Nutu mana ka lonamatana.
3-4 Ava iau ka laumatana ka kaomannmannangana roma, Nutu ke ravupataea agau
laeala lakailu ta malle laeala orae ragau reke tupu. Ava ka sana laumatana roma, agau
laeala ke momo ka mirana o ke momo balakala nga mirana. Ka sana laumatana. Nutu
mana ka lonamatana. Ba ka laumatana roma, ka ina agau laeala momo nga inaeala,
na i ke longe pangamologa ra sasaerea onreke pepe raumana. Ka ri ra pangamologa
onra ragau sane ngeke role rea.
5 Iau nga mulia ka agau matana laeala, ava sana nga mulia kau muni. Ke sa. Iau ka
la mulianga ka oru reke pakosining ka likigusangana mana.
6 Ava ngaroma iau nga bai ta mulianga, na sana nga iau a agau a sana ramana
kurumea, muliangau laeala ka la kaomannmannangana kia. Ava iau ka sana bai ta
mulianga kurumea, ka sana matea ta ragau pulingpatae iau ngailu raumana. Ngaroma
ri ngeke kuma minmina, na kelangareangana kau sane nge loakurumea bainga ra iau
kumkuma ki ba pangamologa ra iau pulimalaglaga rea.

Otte E Paroe Pol Mirana Basema Oalo Matana

7 Avae Nutu ke tunge oru e parparoe mirau basema oalo matana te iau. Ka i a oru a
Nutu ngata ta Satan pangamiralali iau kia. Ka i a oru a Nutu tunge te iau, ta baina iau
nga manegusa mulianga kau kurumea kelangaungana ka pangapota nginngina reke
bollalau raumana.
8 Ba iau ka tanikale Avolau pa mologi ta i ravungpatali ka ollaeala nge iau.
9 Ava i ke role kau roma, "Lopengana ae iau a iau tungtungumane ke la kalaunga
one kurumea, agau likinasangana ke papote ginggingngau mannangana." Minmina
na iau ae Pol ka la lausereng raumana ta mulianga ka likigusanganame, ta baina Karais
ginggingngana nge momo nge iau.
10 Minmina mana, na iau ka lausereng ka likigusanganame. Ka lausereng ka ina
ragau ke umma ta rolengbainga kau, ba ka ina ragau ke umma ta pangamiralali iau,
ba ka ina iau umma ta ravunge maenangme. Iau ka lausereng ina oru nginngina ke lele
nge iau kurumea loangakurume ngaungana kae Karais. Iau ka role minmina kurumea,
ka ina iau nga likigusa na iau ka gingging.

Pol Ka Lonavavai Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Korin Raumana

11 Iau ka pamologa basema iau a agau a sana ramana, ava kaningpe ngamiaungana
kau ke bapaga iau ta kumangng minmina. Iau ka sana giau, ava sana ngaka role
roma iau a momo ngape nga aposel nginngina ra miau ka roma, keke ngailu raumana.
Minmina na te pe roma miau taka alapaga iau.
12 Killa ba kumangng nginngina reke bollalau ra iau kuma ki ina iau mommo ngaliua
nge miau ba ka umma ta tolongamanange maenang papatu keke pakosining roma, ka
iau a aposel mannangana.
13 Ka bai ta balinglaga miau roma, taru ka iau ka kuma kia ngaliua nge miau, na
ka ulopisigi miau ngape nga ra lopatokonakana ginungarea pattoto? Iau ka kuma
ka oru kena mana roma, ka ina iau mommo kala nge miau, na ka gingging ta nga
manegusa ulonge maenang nge miau ka balinglaga ngaungana kamiau ka otte. Kaka
roma iau a kuma ka bainga e soali te miau nga ollaeala, minmina na nga ballaga miau
ta osungrurunge baingau laeala e soali ae?
14 Sonrau, na iau ka kalitupu ta loanga te miau ka loangau a mologi. Ba iau ka
sana la ulonge maenang nge miau ka balinglaga ngaungana kamiau ka otte. Iau ka
la kumangng minmina kurumea, ka sana matea oru ra kanmiau. Ke sa. Ka mate miau
mana. Iau ka role minmina kurumea, ra goeme ke sane ke umma ta pulingkinung
karea oru ta baina tamarea memena ba narea memena nga karea oru ngarume. Ke
sa. Tamarea memena ba narea memena keke la pulingkinung karea oru, ta baina goe
rae ri nga karea oru ngarume.
15 Minmina na iau ka lausereng raumana ta tungapatele ka oru rae iau ba iau muni
bole ta kalaunga miau. Ava iau ka bai ta balinglaga miau roma, ngaroma iau nga mate
miau raumana muni, na ollaeala nge bai ka matengraumana ngamiaungana kau ta i
leleng sinanga muni ae?
16 Na agau te e nge miau nge role roma, "Ka kaomanna, Pol ke sane ule maenang
nge ita ka balinglagangana kita ka otte, ava ka i a apatugungtaokana e bai ta launga
ita ka goanganame mana."
17 Miau kaka roma agau te a iau baʼe te miau ke ravumane onra kanmiau ka
bivingtaongana kamiau ae? Ka sana otte minmina.
18 Iau ka role gingging kae Taitus ta i nge loa te miau, ba iau ka baʼe kolingamangng
te kala nge i. Ava ka bai ta balinglaga miau roma, Taitus ke ravumane onra kanmiau
ka bivingtaongana kamiau, o ke sa? Ke sa. Miau ka lomiaumatana tapu roma, mangng
keke ka kuma kurumea lomatengana kena ba bainga kena mana.

19 Nga kelang ngamiaungana ka pangamologa kokorai kaka roma, mangng ka
amva ta alange pangamologa ra miau ka umma ta kalingnana mangng ki ae? Ke
sane minmina. Pangamologa ra mangng ka rorole rea, mangng ka rorole rea
nge Nutu raguna kurumea momongamangng ngallo nge Karais. Miau ra mangng
materaumana miau, orume kinung ra mangng kumkuma ki, mangng ka kumkuma
ki ta pangagingginga miau ki mana.
20 Iau ka role minmina kurumea, iau ka matautau roma, ka ina iau nga atu te miau,
na kelangaungana ka baingamiaume ka la i toto nga bainga ra iau mate rea ta miau
kumangng ki. Ba bole iau ka matautau roma, kelang ngamiaungana ka baingaume
ina iau la tungnge pangamologa e gingging ta pangatupung miau ka la i toto nga
bainga ra miau ka momalla ta iau kumangng ki. Ka matautau roma, ina iau nga atu
te miau na iau ka la kelange bainga re nga palingtete ka pangamologa, ba bainga
re nga kelangalele, ba bainga re nga sialalingana, ba kalingpalame, ba bainga re
nga rolengsoali ka ragau pattoto, ba bainga re nga utungpallala ka pangamologa, ba
ragau reke umma ta kiningpataenge ri muni giareame, ba ragau reke umma ta bainge
lavongkalame kalaoka.
21 Iau ka matautau roma, ka ina iau nga atu muni te miau, nae Nutu ae iau
nge pavaleng iau nga ragumiaume. Ka matautau roma, iau ka la lautani kurumea
kelangaungana ka ragau papatu nge miau reke baia banga reke sosoali pala, ava ke
sane ke pulivalakale baingarea nginngina. Ke sane ke pulivalakale baingarea basema:
bainga ra mukurea, ba bainga re nga kenong kala nga apanung a sana i a natale o
avale a sana i a napengana, ba bainga matantana ra mukurea ra ri ke kumkuma ki.

13

Pol Pangamologangana Reke Gingging Ra Ronga

1 Na loangau laekia ka la i a loangau a mologa te miau. Ba iau ka la loanga te miau
kurumea pangamologa eke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ine role roma,
"Pana lua o pana mologi ngeke momo ta turunge agau te bainganame ta baina ri ngeke
paginggingia pangamologa onra kaomannmannangana ki."
2 Pala inama iau momo kala nge miau nga momongau a lua, na iau ka tunge
pangamologa e gingging te miau. Ba sonrau, na iau ka sana momo kala nge miau, ava
ka la roleng muni ka ragau re nge miau reke baia bainga reke sosoali pala ba ragau
pattoto muni re nge miau bole roma: Ka ina iau la kangagaliu te miau muni, na agau
e bavaia bainga e soali ke sane la kange tungaungana ka alanga te i.
3 Minmina na miau kaka la kelangapatokona ka kaomannmannangana roma, Karais
ke umma ta pangamologa te miau nga kaogu. Ba i ka sana likinasa ine kumkuma
ngaliua nge miau. Ke sa. I ka kana ka gingginga e bollau raumana ta kumangng ngaliua
nge miau.
4 Ka kaomanna, ri keke katupite nga maiskovu ka likinasangana, ava i ke mauli sonrau
kurumea Nutu ginggingngana e bollau raumana. Minmina mana na mangng ra pagiu
kala nge i ka likimangngsa, avae Karais ore momo mauli ke la momong kala nge
mangng ta baina mangng nga kalau miau kurumea Nutu ginggingngana e bollau
raumana kumangngana ngallo nge mangng.
5 Miau nga lomiaukanana miau muni ta kelanga roma, kaka momo nga lopatokona
e te Karais, o ke sa. Ngaka ave taongamiaungana kurumea Karais ta kelanga roma, ka
kaomanna ki, o ke sa. Ngaroma miau sana ngaka pupu nga avanga laeala, na kaka la
kelangapatokona roma, Karais Iesus ke momo ngallo nge miau.
6 Ba iau ka laupatokona roma, miau kaka la kelangapatokona roma, mangng ka sana
pupu nga avanga laeala bole.

7 Ba sonrau na mangng ka kavkava te Nutu roma, miau ka sana ka la kumangng
ka bainga te e soali. Ava mangng ka sana kavkava minmina ta baina ragau ngeke
kelapatokona roma, mangng ka sana pupu nga avanga laeala. Ke sa. Mangng ka
kavkava minmina ta baina miau ngaka baia bainga e tupu mana. Ngaroma ragau
ngeke kela mangng roma, mangng ka pupu nga avanga laeala o mangng ka sana pupu,
ka sana otte nga ollaeala.
8 Iau ka role minmina kurumea, mangng ka sana kamangng ka gingginga ta
kumangng ka otte ore la rutungkalange pangamologa laekia e te Karais ora kaoman-
nmannangana kia. Ke sa. Mangng ka la kumangng ka oru reke paginggingia mana.
9 Mangng ka lomangngsereng ina likimangngsa, ava miau kaka gingging. Ba bole,
mangng ka kavkava te Nutu ta miau leleng tupu muni.
10 Kurumea ollaeala mana, na iau ka papa'e oru kokorai ina iau momo ngatauga
nge miau, ta baina ka ina iau nga atu te miau, na sana nga tunge alang te miau
kurumea gingginga e nga kalingnana a Avolau tunge te iau. Ka i a gingginga e nga
pangagingginga miau. Ka sana ore nga ulongpisigi miau.
11 Iala na kolingau memena ngallo nge Karais, miau nga lomiaumarapaga. Ba ngaka
amva ta kumangng ka bainga reke tupu mana. Ngaka longo ta pangamologa kokorai
ra iau pa rea ta pangatupu miau ki. Nga siamiaukena mana. Ba ngaka bavaia bainga
reke umma ta pangataramasinge ragau. Nae Nutu a i a amatengraumananganakana
ba atungakana ka momongpengana ke la momong kala nge miau.
12 Ngaka tagukama ka miau pana kenkena ka tagungkama ore pakosining kae Karais
matengraumanangana ka ragau.
13 Ragau kinung rae Nutu onreke tupu keke ba ka sinro ae ri te miau.
14 Iau ka kavkava te Nutu ta lopengana a Iesus Karais A Avolaukita tungtungumane,
kala nga Nutu matengraumanangana kamiau, bae Kannu E Tupu pagiungana kamiau
ngeke momo kala nge miau kinung.

Lau Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae
Galesia
Kana Turunglomatana

Ragau re kapunu ta ri loreapatokona te Iesus Karais ka ri ra ragau ra Iura. Na ngarume, ka inae Pol lonapatokona, nae Iesus ke ba'e ta i pulingmalagange pangamologa e pe e te Iesus ta ragau ra sana ri ra Iura. Na papatu nga ragau nginngina ra sana ri ra Iura ka loreapatokona te Iesus ba keke paturu ta katungkala kala nga Iura ra loreapatokona. Ava ra lopatokonakana nginngina ra sana ri ra Iura ke sane ke lolakurumea bangapaga rae Moses kanna. Minmina na palingtete te ke lele ngaliua nga Iura ra lopatokonakana ba ra sana ri ra Iura ra lopatokonakana kurumea, palu nga Iura nginngina keke matea ra sana ri ra Iura ta ri ngeke loakurumea bangapaga rae Moses kanna bole.

Nae Iura palu keke loa tae Galesia, na keke palomatantane ra lopatokonakana re ngae Galesia ka pangalomatana ra goanga. Na pangalomatana nginngina keke bailopalilli kerea. Ba bole, ragau nginngina reke palomatantana rea ka pangalomatana ra goanga keke bai ta kaoreaginangpita rea ta ri loangakurumea bangapaga rae Moses kanna, ba ta ri ngeke tototaliue mirareame kurumea Iurame baingarea te.

Na ka inae Pol longe ina ra goangakana nginngina ke kumkuma minmina, na i ka iukia. Ka baina ke ba ka lau laekia ta ra lopatokonakana re ngae Galesia ta pangatupunge loreamatananganame. Ba ke turu pakerea roma, ka pamau kena mana ta leleng tupu nge Nutu raguna ba ta ravunge mauling e momo passavele. Ka i a pamau e nga lelengtupu kurumea lopatokona te Iesus Karais. Agau te ke sane totorong ta i leleng tupu nge Nutu raguna kurumea loangakurumengana ka bangapaga rae Moses kanna.

Ba nga pangamologa kokorai rae Pol pa rea nga lau laekia i ke role roma, ka sana ri ra pangamologa onra i ravu rea nga i muni lonamatanangana. Ba ka sana ri ra pangamologa onra i ravu rea nga ragau bole. Ke sa. Ka ri ra pangamologa onrae Nutu tungu rea. Minmina na i ke matea ra lopatokonakana re ngae Galesia ta ri ngeke ka'e pangalomatana nginngina ra goanga, ba ta ri ngeke kapitaginggingia pangamologa ra i ae Pol pulimalaga rea te ri pala.

Pangamologa Re Kapunu

1 Ka iau ae Pol a iau a aposel te ora ragau sane ke ba'e. Ke sa. Iesus Karais bae Nutu
a i a tamana ore pasigipage nga mateng keke ba iau.
2 Iau kala nga kolingau memena ngallo nge Karais onreke momo nakai kala nge iau,
mangng ke kinung ka ba ka lau laekia ta ra lopatokonakana ginungarea reke momo
ngallo nga porovins ae Galesia roma:
3 Mangng ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita
ngeke tunge lopengana ba momongpengana ae ri te miau.
4 Bae Iesus ka i a i e tunge i muni maulingngana ma i a tunga te Nutu ta osungrurunge
baingara reke sosoali. Ke kuma minmina ta baina i nge ravulele ita nga kae re sonrau
reke sosoali kurumea Nutu ae ita ba Tamara lonangana.
5 Minmina na ita ngaka kalapage Nutu passavele. Ka kaomannmannangana.

Ka Sana Pangamologa E Pe Tetoto Muni

6 Iau ka kallo ba ka kanimaimaia lotani e bollau kurumea kelangaungana ka
baingamiau laeala a miau ka kumkuma kia. Pala na miau kaka rave pangamologa e
pe e ta Nutu kiungana kamiau ka lopengana ae i a i tungtungumane ngallo nge Karais,

ava sonrau na miau kaka bai ta kange. Kaka bolvole ta kange Nutu e kiu miau ta baina miau ngaka loakurumea pangamologa e pe tetoto muni.
7 Ava ka sana pangamologa e pe tetoto muni. Ke sa. Ka ragau palu onreke bai ta baingalopalilli kamiau ba kamongpalipiliu ka pangamologa e pe e te Karais mana.
8 Ava ngaroma mangng muni o anggelo te e nga Nutu mallena nga tava bole nge pulimalage pangamologa a sana tongana kena ma pangamologa laeala e pe a mangng pulimalage te miau, na mangng o i bole nge rave alang e soali passavele.
9 Ba iau ka la roleng muni kurumea pangamologa laeala mana roma: Ngaroma agau nge pulimalaglage pangamologa a sana tongana kena ma pangamologa laeala e pe a miau ka rave, na i nge rave alang e soali passavele.
10 Iau ka bai ta balinglaga miau roma, ka ina iau rolea pangamologa reke gingging minmina na miau kaka roma iau a amva ta ravunge ragau kiningpatae ngareangana ka giau, o Nutu kiningpataengana ka giau? O kaka roma, iau a umma ta loangakurumea ragau loreanganame ae? Ke sane minmina kurumea, ngaroma iau nga amva ta loangakurumea ragau loreanganame tale, na ala sana iau a akumangngatulu ae Karais kanna.

Pol Ke Pangamologa Ta Kumangng A Kanna E Nga Aposel

11 Kolingau memena ngallo nge Karais, iau ka matea ta miau nga lomiaumatana roma, pangamologa laekia e pe a iau pulimalaglage ke sane pa nga ragau.
12 Iau ka role minmina kurumea, iau ka sana rave nga agau te. Ba agau te ke sane palomatana iau kia bole. Ke sa. Iau ka rave nga pangapota te orae Iesus Karais pakosining kia te iau.
13 Miau ka lomiaumatana tapu ka momongau pala ina iau lolakurumea Iurame baingareame tale. Ka lomiaumatana ka baingau ina iau umma ta pangamiralali raumane ra lopatokonakana te Karais rae Nutu toro rea, ba ka amva ta baingasoali rea.
14 Ba lomatana ae iau e ta Iurame baingareame ke kavesia lomatana ae lala papatu rae iau ra Iura. Ba iau ka tumvugu raumana nge ri ta loangakurumea sisiukau memena baingareame.
15-16 Avae Nutu ke toro iau tapu ina iau momo nga nau siana tale, ba ke kiu iau ka lopengana ae i a i tungtungumane. Ba ka ina i matea ta pangapotange Tuna ngallo nge iau ta baina iau nga pulimalage pangamologa e pe e te i ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura, na iau ka sana loa bolvole ta agau te ta balinglagange roma, “Iau nga kuma mina ngaetai?”
17 Ba iau ka sana loapatae tae Ierusalem ta kelange reke lele ra aposel pala nge iau bole. Ke sa. Iau ka kutapu na ke loa tae Arebia. Ba ngarume, na iau ka galiu muni tae Ramaskus.
18 Ba ngarume muni, ka ina pesingmataname ka ri mologi ke rongo tapu, na iau ka loapatae tae Ierusalem ta kelange Pita. Na ka mommo kala nge i ka kaeme ka ri tangulelu ba lima.
19 Ava iau ka sana kele aposelme kinung. Ke sa. Ka kele Iems a i a Iesus Avolau teiteikia mana.
20 (Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana nge Nutu raguna roma, pangamologa kokorai ra iau papa rea te miau ka sana ri ra goanga.)
21 Na ngarume, na iau ka loa tae Siria bae Silisia.
22 Ba ra lopatokonakana te Karais re nga ginunga reke momo ngae Iurea ke sane ke kele ragugu.
23 Ke sa. Keke longe kau turung mana minakai roma: “Sonrau na agau ame pamiralali ita pala ke pulimalaglage lopatokona laekia ae ita a i ava ta baingasoalinge pala.”

24 Ba ra nginngina reke longe pangamologa laeala keke kalapagpage Nutu kurumea
kumangngana ngallo nge iau.

2

Aposel Reke Momo Ngae Ierusalem Ka Loreangatakale Pol

1 Ngarume, ka ina pesingmataname ka ri tangulelu ba tugulu ke rongo tapu, na iau
ka loapatae tae Ierusalem muni kala nge Barnavas. Ba ka rave Taitus bole.
2 Ava ka sana loa kurumea agau te bangana kau. Ke sa. Ka loa kurumea pangapota
te orae Nutu pakosining kia te iau. Ka loa ta baina iau nga turulomatana te ri ka
pangamologa laekia e pe a iau pulimalaglage ta ra sana ri ra Iura. Ava ka sana
turulomatana ta ra lopatokonakana kinung. Ke sa. Ka turulomatana ta ragau onreke
pato rea ka ravollalau mana kurumea, ka sana matea kumangng a iau kumkuma kia
ka kae laeala o kumangng a iau kuma kia pala ta i leleng ma i a oru a sana puna.
3 Bae Taitus ke momo kala nge iau. Ba i ka i a Girik te, ava ri ka sana kaoreaginia ta
i ngatangng ta ri totongtaliue mirana.
4 Iau ka role minmina kurumea pala, na ragau palu ra lopatokonakana ra goanga
keke loagome ta ra lopatokonakana ginungarea nangina. Ka ri ra ragau reke bai
ta kumangng kita ta ita ra kumangngatulu re nga bangapaga rae Iurame kanrea.
Ava ita ra lorapatokona te Karais Iesus kaka kapatali tapu nga bangapaga nginngina
samangpita ngareangana kita.
5 Minmina na mangng ka sana ngatakale ragau nginngina ta ri taongamuga
kamangng ka panna te mana. Mangng ka kuma minmina ta baina miau nga
kapitaginggingia pangamologa e pe e te Karais ora kaomannmannangana kia.
6 Na nga ra nginngina onreke pato rea ka ravollalau—ngaroma nga ri ra ravollalau
o sana nga ri ra ravollalau, ollaeala ka sana otte nge iau; nga Nutu kelangana ka ragau
ka sana agau te ngailu nga agau tetoto—ra nginngina onreke pato rea ka ravollalau
ke sane ke puliale pangamologa te nga pangamologa laekia e pe e te Karais a iau
pulimalaglage.
7 Ke sa. Ri keke kelapatokona roma, Nutu ke tunge kumangng laekia te iau. Ka i
a kumangng e nga pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ra sana ri ra
Iura. Bae Nutu tungngana ka kumangng laekia te iau ka tongana kena ma ine tunge
kumangng te Pita ta i pulingmalagange pangamologa laekia e pe e te Karais ta ragau
ra Iura.
8 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ore umma ta kalaunge Pita nga kumangng a
kanna e nga aposel ta Iurame ke umma ta kalaunga iau bole nga kumangng a kanau
nga aposel ta ragau ra sana ri ra Iura.
9 Minmina na ka inae Iems, bae Pita, bae Ion onreke pato rea ka ravollalau keke
kelapatokona roma, iau ka rave kumangng laekia kurumea Nutu tungnganamana ka
lopengana ae i te iau, na ri keke tagukama kamangng ta pangakosining ka pagiungarea
kala nge mangng nga kumangng laekia. Ka siareakena ka omea Barnavas ta mangng
loanga ka pangamologa e pe e te Karais ta ragau ra sana ri ra Iura, ba ri ngeke loa kia
ta Iurame.
10 Na keke ballaga mangng ta kumangng ka oru kena mana. Keke ballaga mangng ta
mangng nga lomangnggaliliu ta kalaunge ra lopatokonakana re ngae Ierusalem onra
sana karea oru. Ba iau ka matea ta kumangng ka kumangng laeala bole.

Pol Ke Sanggipite Pita Kurumea Baingana Ore Sane Tupu

11 Ava ngarume, ka ina iau momo ngae Antiok, nae Pita ke atu bole. Ba i ke kuma
ka bainga te ore sane tupu. Minmina na iau ka maisi nga raguna, na ka sanggipite
kurumea kumangngana ka baingana laeala.

12 Ka sanggipite kurumea, pala, ka inae ragau palu rae Iems ba rea ke sane ke lele
tale, na i ke kaninni kala nga ra lopatokonakana ra sana ri ra Iura. Ava ka ina ra
lopatokonakana nginngina ra ri ra Iura keke lele, nae Pita ke paturu ta agangatapu ba
ta momong balakala nga ra lopatokonakana ra sana ri ra Iura. I ke kuma minmina
kurumea, i ke matautaue ra lopatokonakana ra Iura onreke matea ragau kinung ta ri
loangakurumea bainga e nga totongtaliu.
13 Nae Pita baingana laeala e soali ke sasa ta ra lopatokonakana pattoto ra Iura. Ba
ri ka loreamatana roma, bainga laeala ke sane tupu, ava keke pagiu kala nge Pita ta
kumangng kia bole. Minmina na baingarea laeala ke ute Barnavas kurume rea bole.
14 Na ka ina iau kele ina ri sane ke taotupu kurumea taru ra pangamologa e pe e te
Karais rorole tao mannangana, na iau ka maisi nga ri kinung ragureame na ka role
kae Pita roma, “Ka one a Iura te, ava momongang ka ino momo kala nga ra sana ri ra
Iura ka tongana kena ma agau a sana i a Iura. Minmina na ke meimia na one ko matea
ta bangapagange ra lopatokonakana ra sana ri ra Iura ta ri loangakurumea Iurame
baingareame?
15 “Ka itaua ra Iura ina naramemena ke toapisigi ita. Ka sana ita ra ragau ra sana
ri ra Iura. Ka sana ita ra ragau matana laeala ra ragau rae ita ke patpato rea ka ra
baingareame ke sosoali.
16 Ba ita ka loramatana roma, Nutu ke sane la patonge agau te ka agau a baingana
tupu nga raguna kurumea loangakurumengana ka bangapaga rae Moses kanna. Ke
sa. I ke la patonge agau te ka agau a baingana tupu kurumea lopatokona ae i te Karais
Iesus mana. Ba ita bole ka lorapatokona te Karais Iesus ta baina ita ngaka rave Nutu
patongana kita ka ra baingareame ke tupu kurumea lopatokona ae ita te Karais. Ita ka
sana ka rave Nutu patongana kita ka ra baingareame ke tupu kurumea loangakurume
ngarangana ka bangapaga rae Moses kanna. Iau ka role minmina kurumea, agau te
ke sane la leleng tupu nga Nutu raguna kurumea loangakurumengana ka bangapaga
rae Moses kanna.
17 “Itaua raka pato ita muni ka Iura ka sana lorapatokona roma, ita kaka la leleng
tupu nge Nutu raguna kurumea loangakurume ngarangana ka bangapaga rae Moses.
Ke sa. Ita ka lorapatokona te Karais. Minmina na bangapaga rae Moses kanna ke sane
ke kelapatantali te ita tale. Ba ita kaka lele ma ita ra ragau nginngina ra ragau rae ita
ke patpato rea ka ra baingareame ke sosoali. Na one ko roma, Karais ke bavaia ragau
ta ri ra ragau ra baingareame ke soali ae? Ke sa mannangana!
18 Pala na iau ka umma ta loangakurumea bangapaga rae Moses kanna ta leleng tupu
nge Nutu raguna, ava sonrau na iau ka ka'e kumangng laeala. Na ngaroma iau nga
galiu muni ta baingau laeala a iau kuma kia pala, na iau ka la pangakosining roma, ka
iau a agau a longasakana ta bangapaga nginngina.
19 Ava iau ka lele ma agau e mate ora bangapaga nginngina sane ke kelapatantali te i
tale ta baina nga iau a agau e mauli be lolakurumea Nutu lonanganame mannangana.
20 Iau ka mate nga maiskovu kala nge Karais ba maulingau sonrau ka sana ora kanau.
Ke sa. Ka orae Karais kanna. Ba momongau laekia nga mirau sonrau ka puna nga
lopatokona ae iau te Nutu Tuna ore materaumana iau ba ke tunge maulingngana ta
ravunglele iau.
21 Iau ka sana matea ta pulingvalakale lopengana laeala ae Nutu a i tungumane. Iau
ka role minmina kurumea, ngaroma agau te nge lele tupu nge Nutu raguna kurumea
loangakurumengana ka bangapaga rae Moses kanna, nae Karais matengana ke sane
kuma ka otte.” Iau ka role kae Pita minmina.

3

Lopatokona Ba Bainga E Nga Loangakurumea Bangapaga Rae Moses Kanna

1 Miau re ngae Galesia, ka miau ra ragau ra ramareasa. Mangng ka turulomatana te
miau ta oru rae Iesus Karais kuma ki ka matengana nga maiskovu, ba mangng ka pulia
oru nginngina kinung nga karakarangana. Ava ke kela basema agau te ke patugutao
miau ba ke pataopa miau.
2 Iau ka bai ta balinglaga miau ka oru kena mana roma: Ka ina miau ka rave Kannu
E Tupu, na miau kaka rave kurumea loangakurume ngamiaungana ka bangapaga rae
Moses kanna, o kaka rave kurumea lopatokona ae miau ta pangamologa e te Karais a
miau ka longe?
3 Ramamiaume ke sane ke kumkuma masi ae? Iau ka role minmina kurumea,
pala ka ina miau lomiaupatokona te Karais pau, na miau kaka rarave gingginga ta
taongakurumea Karais nga Kannu E Tupu. Ava ke kela basema sonrau na miau kaka
amva ta ronga ka taongamiau laeala ka gingginga ae miau muni ae?
4 Maenang nginngina papatu ra miau ka kanimaimai rea pala kurumea loangaku-
rume ngamiaungana kae Karais ka sana purea ae? Ke sa. Ka purea.
5 Ka bai ta balinglaga miau roma, nga inae Nutu nge tunge Kannuna te miau ba
nge kumkuma ka kumangng ba killa reke bollalau ngaliua nge miau, na i nge kuma
minmina kurumea loangakurume ngamiaungana ka bangapaga rae Moses kanna, o
kurumea lopatokona ae miau ta pangamologa e te Karais a miau ka longe?
6 Miau nga lomiaugaliu te Abaram. “I ka lonapatokona te Nutu, nae Nutu ke patoe
ka agau a baingana tupu.”
7 Minmina na ita nga loramatana roma, ragau kinung ra loreapatokona te Nutu ka
ri rae Abaram sivuna memena.
8 Ba pangamologa onreke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna keke role ta kae te
e ngarume nge ri nga inae Nutu nge patoe ra sana ri ra Iura ka ra baingareame ke
tupu kurumea lopatokona ae ri. Ba pangamologa nginngina keke turulomatana pala
ta oru ra pangamologa e pe e te Karais nge role tao ngarume nga kae nginngina. Keke
turulomatana minmina nga pangamologa inaeala inae Nutu role kae Abaram roma,
“Nge one mana na iau ka la kavingtulunge ragau re nga iname kinung.”
9 Minmina nae Nutu ke kavitule ragau kinung ra loreapatokona te i. Ke kavitulu rea
kala nge Abaram a i a alopatokonakana.
10 Ava ragau kinung reke bai ta leleng tupu nge Nutu raguna kurumea loangakurume
ngareangana ka bangapaga rae Moses kanna keke la ravunge alang e soali ngarume
kurumea pangamologa onreke pa rea pala roma: “Agau e sane lolakurumea pang-
amologame kinung onreke pa rea nga Lau E Nga Bangapagame ke la ravunge alang e
soali.”
11 Na ita ka loramatana roma, agau te ke sane nge lele tupu nge Nutu raguna
kurumea loangakurumengana ka bangapaga rae Moses kanna. Iau ka role minmina
kurumea, pala, na keke pa'e pangamologa ore role roma: “Agau a baingana tupu ke
la momongmauli passavele kurumea lopatokona ae i.”
12 Bainga e nga loangakurumea bangapagame ka i toto bavakena nga bainga e nga
lopatokona te Nutu. Pangamologa rama reke pa rea pala ke role roma, “Agau e kuma
ka oru ra bangapagame ke rorole tao be sane longosa ta te mana ke la ravunge mauling
e momo passavele kurumea loangakurumengana ka bangapaga nginngina.”
13 Ba ngaroma agau te sane nge lolakurumea orume kinung ra bangapagame ke
rorole tao, na i ke la ravunge alang e soali. Avae Karais ke kolilele ita, minmina na ita
ka sana ka la ravunge alang e soali. Ita ka sana ka la ravunge alang e soali kurumea,
Nutu ke tunge alang e soali ae ita te Iesus tapu. Iau ka role minmina kurumea, pala na
ri keke pa'e pangamologa ore role roma, “Agau eke kone nga bega te ka i a agau orae
Nutu tunge alang e soali te i.”
14 Nutu ke kolilelea ragau ka Karais matengana ta baina ragau ra sana ri ra Iura onra
loreapatokona te Karais ngeke rave kavingtulu laeala ae Nutu tunge te Abaram pala.

Ba bole, Nutu ke kuma minmina ta baina ita kinung ra lorapatokona te Karais ngaka rave Kannu E Tupu orae Nutu patokala pala ta i tunge.

Bangapaga Rae Moses Kanna Bae Nutu Patongkalanganame

15 Kolingau memena, iau ka bai ta tonge piunga ba bonga ae Nutu ka piunga ba bonga matana ora ragau ke kumkuma kia. Nga ina ragau nge kuma ka piunga ba bonga te ba nge paginggingia ka otte, na piunga ba bonga laeala ka ora ragau ke kuma kia ava agau te sane nge bailokalasa kia. Ba agau te sane nge puliale pangamologa ina palu bole. Ke sa. Piunga ba bonga laeala ke momogingging tapu. Ba piunga ba bonga ae Nutu ka tongana kena minmina bole.

16 Pala ka ine rolea patongkalame te Abaram, na i ke role rea te Abaram kala nga sivuna. Ava i ke sane role kae Abaram roma, “Iau ka la kavingtulu one kala nga sivung memena.” Ke sane rolea pangamologa e ta sivuna papatu. Ke sa. Ke role roma, “Iau ka la kavingtulu one kala nga sivung.” Ba pangamologangana laeala ka mirana roma, i ke la kavingtulunge Abaram kala nga sivuna te. Bae Abaram sivuna laeala ka i ae Karais.

17 Iau ka la pulinge taru a iau bai ta rolenge minakai roma: Pala nae Nutu ke kuma ka piunga ba bonga te kala nge Abaram. Na ngarume, ka ina pesingmataname ka ri 430 ke rongo tapu, na i ke tunge bangapaga rae Moses kanna ta ragau re ngae Israel. Ava bangapaga nginngina onrae Nutu tungu rea ngarume ke sane ke rongo ka piunga ba bonga laeala ae Nutu kuma kia kala nge Abaram pala. Ba bangapaga nginngina ke sane ke rongo ka patongkala ae Nutu rolea pala te Abaram bole.

18 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma agau te ravungngana ka oru ra piunga ba bonga te role tao nga puna nga agau laeala loangakurumengana ka bangapagame, na ravungngana ka oru nginngina ala sana puna nga patongkala tale. Avae Nutu ke tungumane oru ra piunga ba bonga ae i role tao te Abaram ka patongkalangana.

19 Ngaroma minmina na ke meimia nae Nutu ke tunge bangapaga rae Moses kanna ta ragau re ngae Israel? I ke tunge bangapaga nginngina ta pangakosining ka longasangarea ta bangapaga ra kanna. Ba pangakosining laeala ae i ke momo ta ke lele ka inae Abaram sivuna laeala amae Nutu patokala ta i atung, ke lele. Nutu ke tunge bangapaga nginngina ka ine ba'e anggelome ta ri tunga rea te Moses a i a agau e maisi ngaliua nge Nutu ba ragau.

20 Na agau te ke sane la kiunge agau matana laeala ore maisi ngaliua ngaroma i kasikena nge bai ta kumangng ka otte. Avae Nutu ka i kena mana.

21 Minmina na iau ka bai ta balinglaga miau roma, nga kelang ngamiaungana, bangapaga nginngina rae Nutu tungu rea te Moses keke sanangalle patongkala rae Nutu tungu rea te Abaram pala, o ke sa? Ke sa bavakena! Iau ka role minmina kurumea, taroma Nutu te tunge bangapaga te ta ragau ravunge mauling kia, na i te patoe ragau ka ra baingareame ke tupu kurumea loangakurume ngareangana ka bangapaga laeala.

22 Ava ke sane minmina kurumea, pangamologa rae Nutu kanna onreke pa rea pala nga Lau Ae Kanna keke pakosining roma, bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna ke kaue ragau kinung ba ke pulakala rea nga pulangkala. I ke pakosining minmina ta baina ragau reke bai ta ravunge kavingtulu ra i patokala ta i tunga rea ta ragau ra loreapatokona te i ngeke rave kavingtulu nginngina kurumea lopatokona ae ri te Iesus Karais.

23 Pala, ka ina pangamologa e pe e ta lopatokona te Karais sane lele tale, na bangapaga rae Moses kanna keke pulakala ita ma akurtalingling e gingging ore kelapatantali ta ra pulangkala. Keke pulakala ita minmina ta ke lele ka kae e ngarume inae Nutu papote bainga e nga lopatokona.

24 Minmina na bangapaga nginngina keke lele ma ri ra apangalomatanakana e taoamugmuga kita te Karais, ta bainae Nutu nge pato ita ka ra baingareame ke tupu kurumea lopatokona ae ita te Karais.
25 Ava sonrau na pangamologa e ta lopatokona te Karais ke lele tapu. Minmina na bangapaga rae Moses kanna ka sana ri ra kelangpatali ae ita tale.

Ita Ra Lorapatokona Te Karais Ka Ita Ra Goe Rae Nutu

26 Bangapaga rae Moses kanna ka sana ri ra kelangpatali ae miau tale kurumea, miau kinung ka miau ra goe rae Nutu kurumea lopatokona ae miau te Karais Iesus.
27 Iau ka role minmina kurumea, miau kinung onreke pamagoe miau ta pangakosining ka pagiungamiaungana kala nge Karais kaka palupaga miau kae Karais.
28 Te e nge miau ka sana i a Iura te ava tetoto ka i a Girik te. Ba te e nge miau ka sana i a akumangngatulu a agau te kanna ava tetoto ka sana i a akumangngatulu. Ba te e nge miau ka sana i a apanung ava tetoto ka i a avale. Ke sane minmina kurumea, miau kinung ka tongamiau kena mana nga Nutu raguna kurumea pagiungamiaungana kala nga Karais Iesus.
29 Ba ngaroma nga miau ra ragau rae Karais, na ka miau rae Abaram sivuna memena. Ba ka miau ra ragau onreke la ravunge kavingtulu rae Nutu patokala pala ta i tunga rea ta ragau ra loreapatokona te i.

4

1 Iau ka la panganana ta taru a iau rorole tao minakai roma: Ngaroma goe te tamana nge patokala ta i tungnge oru nga kanna ta goe laeala ngarume, na goe laeala ke la ravunge oru nginngina ka kaomannmannangana. Ava ka ina i a goe tale, na ka sana i toto nga akumangngatulu te a tamana kanna.
2 I ke momo ngape nga ragau onra tamana puli rea ta ri pangalomatanange ba kelangpatali te i. Ba i ke la momong minmina ta nge lele nga kae laeala a tamana pulia ta i ravunge oru nga tamana kanna ngarume.
3 Ba mangng ra Iura onra lomangngpatokona te Karais ka tongamangng kena mana ma goe laeala. Pala, na mangng ka tongamangng kena ma ragau onra bangapagame ba lomatana re nga mogalo laekia e ngape ke umma ta barangalele rea ma ri ra ra kumangngatulu ra kanrea mana.
4 Ava ka ina kae laeala ae Nutu role te pala ke lele, na i ke ba'e Tuna ta mogalo laekia e ngape. Na avale te ke toapisigia. Ke toapisigia ta i a agau ore momo ngape nga bangapaga rae Moses kanna.
5 Nutu ke ba'e Tuna ta baina i nge kolilelea ragau reke momo ngape nga bangapaga nginngina. Ke kolilele mangng ta baina mangng nga lele ra goe rae Nutu mannangana.
6 Ba ka miau ra goe rae Nutu bole, minmina na i ke ba'e Tuna Kannuna lakallo ta lora. Bae Tuna Kannuna ke bavai kita ta kiunga te Nutu roma, “Abba! Tamamangng!”
7 Minmina na ka sana one a akumangngatulu ora bale tamana kanna tale. Ke sa. Ka one a bale tamana tuna. Ka one a Nutu tuna. Minmina nae Nutu ke bai kone ta one a agau ore la ravunge oru nga kanna ngarume bole.
8 Pala, ka ina miau sana lomiaumatana kae Nutu tale, na ka miau ra ra kumangngatulu onra oru nginngina ra miau ka patpato rea ka nutu.
9 Ava sonrau na miau ka lomiaumatana kae Nutu, o iau nga role roma, Nutu ka lonamatana kamiau. Minmina na ke meimia na miau kaka bai ta kangagaliu muni ta bangapaga nginngina ra likireasa onre sane ke kalaulau miau ka otte? Ke meimia na miau kaka bai ta leleng ma ra kumangngatulu onra oru nginngina kanrea muni?
10 Miau kaka amva ta loangakurumea bangapaga re nga kae matantana reke bollalau basema: kae re nga kavang, ba inna ra pau, ba kae re nga lalang kaning, ba pesingmatana ra pau.

11 Iau ka lauvavai raumana te miau. Ka lauvavai roma, kumangngau re nga
kalaunga miau ke sane ke kuma ka otte.
12 Kolingau memena, iau ka tanikala miau ta miau nga tongamiau kena me iau a
sana amva ta leleng tupu nge Nutu raguna kurumea loangakurume ngaungana ka
bangapaga nginngina. Iau ka role minmina kurumea, iau bole ka tongau kena me
miau ra sana miau ra Iura. Miau ka sana ka baia bainga te e soali te iau.
13 Ava miau ka lomiaumatana roma, pala ka ina iau loa kapunu ta pulingmalagange
pangamologa e pe e te Karais te miau, na momongau laeala kala nge miau ka puna
nga soaling laeala e lele nga mirau.
14 Ba soaling laeala ae iau ke pulia maenang nge miau, ava miau ka sana ka kanipe
iau. Ba ka sana ka kela iau ma iau a agau e soali. Ke sa. Miau ka lomiaungatakala iau
ma iau a anggelo ae Nutu. Ka lomiaungatakala iau ma iau a Karais Iesus muni.
15 Ava kaningmai ngamiaungana laeala e pala ina miau ka kanimaimaia kavingtulu
ka i aetai? Iau ka role minmina kurumea, iau ka la turungpotange baingamiau roma,
miau kaka matea raumana ta kalaunga iau. Minmina na taroma miau taka totorong,
na miau taka rusulage matamiau kanname ba taka tungu rea te iau bole.
16 Minmina na iau ka bai ta balinglaga miau roma, pala na miau ka lomiausereng
ta ngatangngkale pangamologa ra kanau, ava sonrau na iau ka tuture pangamologa
a kaomannmannangana kia te miau ba ollaeala ke bai miau ta kelanga iau ma iau a
agau a miau ka bai'iu kia ae?
17 Ragau nginngina reke matea raumana ta miau loangakurume rea ke sane ke
kumkuma ka bainga reke pepe. Ke sa. Keke bai ta utungpatali kamiau nge mangng ta
baina miau ngaka loakurume rea.
18 Ke pe roma miau ngaka matea raumana ta loangakurume agau e kumkuma ka
bainga reke pepe. Ba sana ngaka matea ta loangakurume iau ka ina iau momo kala
nge miau mana.
19 Miau ra goe rae iau ra iau materaumana miau, miralali laekia a iau kanimaimaia
ina lauvavai te miau ka tongana kena ma miralali a avale te kanimaimaia ine bai ta
toangapisiginge goe. Ba iau ka la kumangng ta kaningmainge miralali laekia ta nge
lele ina baingamiaume nga tongarea kena ma Karais bainganame.
20 Iau ka matea raumana ta momong nangina kala nge miau sonrau ta baina iau nga
role kamiau ka pangamologa matana tetoto ore sane gingging. Iau ka role minmina
kurumea, bainga ra miau ka kumkuma ki keke bailopalilli kau.

Pangateningkala Ore Ta Agar Bae Sera

21 Miau raka matea ta momong ngape nga bangapaga rae Moses kanna ka sana
lomiaumatana ka taru a bangapaga nginngina ke rorolea ae?
22 Iau ka role minmina kurumea, pala na keke pa'e pangamologa ore role roma,
Abaram ka nena ka goe lua ra panung. Te ka naname nga avale laeala a i a
akumangngatulu a giana nge Agar. Ba te ka naname nga avale laeala a i ae Abaram
napengana mannangana a giana nge Sera.
23 Bae Abaram tuna laeala ora avale akumangngatulu toapisigia ke lele kurumea
ragau baingarea nga kenong kala nga avale mana. Ava tuna laeala ora avale a i
ae Abaram napengana mannangana toapisigia ke lele kurumea patongkala laeala ae
Nutu rolea te Abaram pala.
24 Ba oru nginngina keke patenikala minakai roma: Ravale lua nginngina keke toe
piunga ba bongame ka ri lua. Te ke pa ngae Kapangng Ae Sainai, ba i ke toapisigsigia
goe onra ri ra ragau ra kumangngatulu. Ka i ae Agar.
25 Nae Agar laekia ke toe Kapangng Ae Sainai ore momo ngae Arebia, ba i ka tongana
kena ma maga kunna laeala e bollau ae Ierusalem ore momo sonrau. I ka tongana

kena mae Ierusalem kurumea, i kala nga goe rae i ka ri ra ra kumangngatulu ra bangapagame kanrea.
26 Avae Ierusalem e momo ngailu ora tongana kena me Sera ka sana i a akumangngatulu a bangapagame kanrea. Ba avale laeala ka i a narame.
27 Iau ka role minmina kurumea, pala na ri keke pa'e pangamologa ore role roma:
"One a bale o sumpi bo sano toapisigsigia goeme, nga longsereng.
One o sano kanimaimaia miralali e nga toangapisigi, ngo kura kaligi ka longserengngana.
Ngo kura kaligi ka longserengngana kurumea, sonrau one ka sana ning goe,
ava ngarume na one ko la toangapisiginge goe papatu raumana nga avale laeala a natale."
28 Ba iau ae Pol ka la roleng kamiau ra kolingau memena roma, miau ka tongamiau kena me Aisak. Ka tongamiau kena me Aisak kurumea, miau kaka lele ra goe rae Nutu kurumea patongkala laeala ae Nutu rolea bole.
29 Ka kae laeala, nae Abaram tuna laeala ore lele kurumea ragau baingarea nga kenong kala nga avale mana ke tunge maenangme ta tuna laeala ora naname toapisigia kae Kannu E Tupu ginggingngana. Ba ollaeala ka tongana kena mana ma kumangng ra ragau onreke amva ta loangakurumea bangapaga rae Moses kanna ke bai ta kumangng ki te ita sonrau.
30 Ava pangamologa laeala eke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ke role mina ngaetai? Ke role roma,
"Ngo taomalage avale laeala akumangngatulu kala nga tuna
kurumea, avale laeala akumangngatulu tuna ke sane la ravunge oru nga kaning ngarume. Ke sa. Avale a i a ningpengana mannangana tuna ke la ravungu rea."
31 Minmina na kolingau memena, ka sana ita ra goe rae avale a i a akumangngatulu ora bangapagame kanrea. Ke sa. Ka ita ra goe rae avale a sana i a akumangngatulu ora bangapagame kanrea.

5

Ita Kaka Kapatali Tapu Nga Bangapagame Samangpita Ngareangana Kita Kurumea Pagiungarangana Kala Nge Karais

1 Karais ke pola ita tapu nga bangapaga rae Moses kanna samangpita ngareangana kita. Minmina na ita sana ngaka momo ma ragau ra bangapaga nginngina ke samapita rea tale. Ngaka meisgingging, ba sana ngaka ngatakale ragau ta ri pangatolo miau ka maenangme muni ma miau ra ra kumangngatulu ra bangapaga nginngina kanrea.
2 Ngaka longomasi. Iau ae Pol ka la roleng gingging kamiau roma, ngaroma miau ngaka ngatakale ragau nginngina ta ri totongtaliunge miramiaume, na kumangng orae Karais kuma kia ine mate nga maiskovu ke sane la kalaunga miau ka otte.
3 Ba iau ka la roleng muni roma, agau e ngatakala rea ta ri totongtaliunge mirana ke patoloea i muni ka maenang e nga loangakurumea bangapaga rae Moses kanna kinung.
4 Miau raka amva ta leleng tupu nge Nutu raguna kurumea loangakurume ngamiaungana ka bangapaga rae Moses kanna kaka sa'vatoto miau muni nge Karais. Ba kaka pulivalakala miau muni nga lopengana ae Nutu a i tungtungumane.
5 Ava nga gingginga ae Kannu E Tupu tunge ita ra lorapatokona te Karais kaka kelkela ba kaka momalla ta Nutu patongana kita ka ra baingareame ke tupu kurumea lopatokona ae ita.
6 Iau ka role minmina kurumea, ngallo nga pagiungarangana kala nge Karais Iesus ngaroma agau te nge rave totongtaliu o sane nge rave, ka sana otte nga ollaeala.

Ava oru e bollau raumana minakai roma, lopatokona ore kumkuma ka bainga e nga matengraumanange ragau pattoto.
7 Pala na miau kaka pirpira masi, ava tai ke bokala miau ta manemiausa longa ta pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia?
8 Pangamologa matana laeala ore amva ta bongakala miau minmina ke sane pa nge Nutu e kikiu miau.
9 Ngaka ella miau masi kurumea, “Isi isunte mana nge sase beret, na nge paluvapa'e beret karolu.”
10 Ava iau ka laupatokona te Iesus Avolau, ba ka laupatokona te miau bole. Minmina na ka laupatokona roma, miau ka sana ka la loangakurumea ragau nginngina reke bai ta pangataopa miau. Ba agau laeala o tai ore amva ta baingalopalilli kamiau ke la ravunge alang e soali nge Nutu.
11 Kolingau memena, ngaroma ra nginngina pangamologangarea ineke rorole roma, iau ka pulimalaglage pangamologa tale ta ragau ngeke rave totongtaliu nga kaomanna kia, na ke meimia na keke umma ta pangamiralali iau tale? Ngaroma pangamologangarea laeala nga kaomanna kia, na pulingmalagangau ka pangamologa e ta Karais matengana nga maiskovu sane nge pulia maenang te ri tale.
12 Ava nga ra nginngina reke matea ta ulonge maenang e nga totongtaliu nge miau, ke pe roma ri ngeke sigi rea muni bavakena.
13 Miau ra kolingau memena, Nutu ke kiu miau ta miau ra ragau reke kapatali tapu nga bangapaga rae Moses kanna samangpita ngareangana kerea. Ava ollaeala ka sana i a ngatangng ta miau loangakurumea miramiaume loreangana mana. Ke sa. Ngaka palikalaulau miau ka kumangng ngamiaungana ka bainga e nga palingmatengraumana miau.
14 Iau ka role minmina kurumea, agau e lolakurumea bangapaga kena laeala e role roma: “One ngo materaumane agau tetoto basema ino materaumana one muni” ke loakurumea bangapaga rae Moses kanna kinung tapu.
15 Ava ngaroma miau ngaka palikalipalpala miau ba ngaka palinamname kamiau ka pangamologa ngamiaume, na ngaka ella masi. Nge sa. Na kaka la palingbaingasoali miau.

Ita Ngaka Tatao Kurumea Kannu E Tupu Lonamatenganame.

16 Ava iau ka la roleng kamiau roma, ngaka tatao kurumea Kannu E Tupu lonamatenganame. Minmina na ka sana ka la kumangng ka oru ra miramiaume ke mate rea.
17 Iau ka role minmina kurumea, mirarame onra bainga e nga bainge bainga reke sosoali nge Nutu raguna ke momo ngi ke sane ke matmatea oru rae Kannu E Tupu matmate rea. Bae Kannu E Tupu ke sane matea oru ra mirarame ke matmate rea. Mira bae Kannu E Tupu keke palivalvali ta baina te e nge ri sane nge lolakurumea te e nge ri lonangana.
18 Ava ngaroma Kannu E Tupu nge taoamugmuga kamiau, na miau ka sana ka momo ngape nga bangapaga rae Moses kanna.
19 Na ita ka loramatana tapu ka kumangng onra mirarame ke kumkuma ki basema: bainga re nga kenong kala nga avale a sana i a ningpengana o apanung a sana i a ningtale, ba bainga matantana ra mukurea, ba bainga re nga makange ravale o rapanung mirareame,
20 ba bainga re nga kalangapage nutu ra goanga, ba bainga re nga koatali, ba bainga re nga bainga'iu ka ragau pattoto, ba bainga re nga baling, ba bainga re nga busing, ba bainga ina agau nga iukia bolvole, ba bainga re nga kiningpatae gia ba loangakurumea loreanganame mana, ba bainga re nga kumangng ka kalingpalame ngaliua nga ragau,
21 ba bainga re nga alanggaliu ka bainga reke sosoali, ba bainga e nga bemve ka inung reke gingging, ba bainga ra mukurea onreke loakurumea inung reke gingging

baingareangana, ba bainga matantana nginngina. Iau ka la roleng gingging kamiau kurumea pangamologa e gingging ama tunge te miau pala roma, ragau reke kumkuma ka bainga nginngina ka sana la mallerea nga Nutu kelangpatalingana ngarume.
22 Ava agau orae Kannu E Tupu kumkuma ngallo nge i ke umma ta pangakosining ka bainga onreke pepe basema: bainga e nga matengraumanange ragau pattoto, ba bainga e nga lomarapaga e pa nge Nutu, ba bainga e sana lopupungana ta momongana, ba bainga e nga malong, ba bainga e nga lonana, ba bainga e nga tunga oru ta kalaunge ragau, ba bainga e nga lokalangana,
23 ba bainga e nga legengmasinge ragau pattoto, ba bainga e nga kaungamasinge mirana lonamatenganame. Bangapaga rae Moses kanna ke sane ke parototokale agau ta i manenasa loangakurumea bainga matana nginngina.
24 Na ragau rae Karais Iesus kanna keke katupite mirarea loreamatengana nga maiskovu tapu. Keke pamatea mirarea onreke pasiangga rea ta ri kumangng ka bainga reke sosoali.
25 Ita kaka rave mauling a pau kae Kannu E Tupu tungngana kia te ita, minmina na ita ngaka tatao kae Kannu E Tupu taongamugangana kita bole.
26 Ita sana ngaka kinpataea ita muni giarame. Ba ita sana ngaka palibaipaga iu nge ita ba sana ngaka palikelalele ita.

6

Ita Ngaka Palikalaulau Ita

1 Kolingau memena, ngaroma miau ngaka kalipa ka te e nge miau ore kumkuma ka bainga e soali nge Nutu raguna, na miau raka meisgingging kae Kannu E Tupu ginggingngana ngaka ravugaliue ta pamau e tupu ka ravungmasi ngamiaungana kia. Ava ngaka ella masi te miau muni ta baina miau sana ngaka matea ta kumangng ka bainga laeala e soali bole.
2 Ngaka palikalaulau miau ka maenang rae miau, minmina na miau ala ngaka lolakurumea bangapaga ae Karais kanna mannangana.
3 Ngaroma agau te nga lonangana roma, i ka giana ke bollau ava sana giana, na i ke goga'e i muni.
4 Ava kenakena nge miau nga lonakananne i muni kumangngana ta baina i nge mulia ka i muni kumangngana. Ava sane nge toe i muni ka agau tetoto.
5 Iau ka role minmina kurumea, agau kenakena nge tololoea i muni kumangngana.
6 Agau e rave potong nga pangamologa ae Nutu kanna nge kalaue agau e tunge potong laeala te i. Nge kalaue ka oru nga kanna kinung onreke pepe.
7 Sana ngaka goga miau muni: Agau te ka sana kana gingginga ta i patugungtaoe Nutu. Iau ka role minmina kurumea, kaning ora agau te toa'e, i ke la lalange kaning laeala muni.
8 Agau e tota'e bainga reke sosoali onra mirana kumkuma ki ke la lalange mirana kana alang reke lavusvusa bole. Ava agau e tota'e bainga reke pepe onrae Kannu E Tupu kumkuma ki ke la lalange mauling e momo passavele.
9 Ba ita sana nga omorasa ta kumangng ka bainga reke pepe. Iau ka role minmina kurumea, ngaroma ita ngaka kumkuma ka bainga reke pepe ba sana nga omorasa, na ita kaka la ravunge bainga nginngina karea alang e pe ka kae te e ngarume.
10 Minmina na ngaroma ita ngaka kalipa ka pamau ta kalaunga, na ita ngaka kalaue ragau karolu. Ba ita ngaka kuma minmina raumana ka kolingara memena ra loreapatokona te Karais.

Ita Ngaka Mulia Ka Karais Matengana Te Ita Nga Maiskovu Mana

11 Miau ngaka kele panga reke bollalau ra iau papa rea te miau ka iau muni kamau.

12 Ragau nginngina reke matea ragau ta kiningpataenge giareame kurumea kumangng ngareangana ka kumangng re ngapotu nga mirareame keke amva ta kaoreaginangpita miau ta ravunge totongtaliu. Ava kumangng laeala ae ri ka puna minakai mana roma, ke sane ke matea Iura pattoto ta ri tungnge maenang te ri kurumea pulingmalaga ngareangana ka pangamologa e ta Karais matengana nga maiskovu.
13 Iau ka role minmina kurumea, ra nginngina reke rave totongtaliu ke sane ke lolakurumea bangapaga rae Moses kanna bole, ava keke matea ta miau ravunge ta baina ri ngeke mulia ka ravung ngamiaungana ka totongtaliu.
14 Ava iau ka la mulianga ka oru kena mana. Ka la mulianga ka maiskovu ae Iesus Karais A Avolaukita ore bai kau ta leleng ma agau eke katupite nga maiskovu na ke mate. Minmina na iau ka sana matea oru ra ragau re nga mogalo laekia e ngape ke mate rea, ba ri ke sane ke matea oru ra iau mate rea bole.
15 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma agau te nge rave totongtaliu o sane nge rave, ka sana otte nga ollaeala nge Nutu raguna. Ava oru e bollau raumana minakai roma, maulingara a pau ngallo nge Karais.
16 Ba momongpengana ba lonana ae Nutu ke la momongpai nga ragau reke tataokurumea lomatana laeala. Ke la momongpai nga ragau rae Nutu onra ri ra ragau re ngae Israel mannangana.
17 Killa rae Iesus kanna keke momo nga mirau, minmina na agau te sane nge ule maenang nge iau muni.
18 Iala na kolingau memena, lopengana ae Iesus Karais A Avolaukita tungtungumane nge momo kala nge miau. Ka kaomannmannangana.

Lau Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae
Epesus
Kana Turunglomatana

Pol ke pa'e lau laekia ka ine mommo nga pulangkala (3:1; 4:1), na ke tunge ta agau te a giana nge Tikikus. Na ngarume nae Tikikus ke loa kia ta ragau ra loreapatokona te Karais reke momo nga maga kunna e bollau ae Epesus (6:21-22).

Lau laekia ka ina lua. Nga ina e kapunu Pol ke role roma, Nutu ke ba'e Iesus Karais a i a tuna ta ravunglelenge ragau ra ri ra Iura ba ragau ra sana ri ra Iura bole. Ke ba'e tuna ta baina ragau kinung reke pagiu rea kala nge Karais nga ri ra ragau barana kena mana. Minmina na ngallo nge Karais Nutu ke rongo ka kalingpala e momo pala ngaliua nga ragau ra Iura ba ragau ra sana ri ra Iura.

Nga lau ina a lua Pol ke role ka ra lopatokonakana ta ri ngeke bali ka girea ta maulingarea e pala ina ri sana loreapatokona te Karais tale. Ke role ta ri ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali ra ri ke kuma ki pala, na ngeke lupage maulingarea a pau ngallo nge Karais ma i a lungapaga ae ri.

Nga lau laekia Pol ke patenikale pangamologa palu minakai roma: Ragau reke pagiu rea kala nge Karais ka tongarea kena ma bale ae Nutu, bae Karais ka i a lollo kena a kana ka gingginga ta maisinggingging ka bale laeala (2:19-22). Ba bole, ragau nginngina ra loreapatokona te Karais ka tongarea kena ma mira kena mana, bae Karais ka i a mira laeala kunna (4:1-16). Ba muni, ragau ra loreapatokona te Karais ka tongarea kena ma avale te, bae Karais ka i a avale laeala natale (5:22-32).

1 Ka iau ae Pol a iau a aposel te orae Karais Iesus kanna kurumea Nutu lonangana.
Iau ka papa'e lau laekia te miau ra ragau rae Nutu reke tupu raka momo ngae Epesus.
Ka papa'e te miau raka loatunanne Karais Iesus.
2 Iau ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita ngeke
tunge lopengana ba momongpengana ae ri te miau.

Nutu Ke Kavitulu Ita Raumana Kurumea Pagiungarangana Kala Nge Karais

3 Ita ngaka kalapage Nutu a i a Iesus Karais A Avolaukita tamana bae Nutu ae i. Ka
i ae Nutu e kavitulu ita ka orume kinung re nga kalaunge kannura nga momongarea
nga tava. Ke kavitulu ita kurumea pagiungara kala nge Karais.
4 Ba bole, pala nganige ka ine sane koipage oru re nga mogalo laekia e ngape tale, na
i ke toro ita ba ke pagiu ita kala nge Karais. Ke toro ita ta baina nga ita ra ragau reke
tupu nga raguna, ba ragau onra sana agau te totorong ta i patongo rea ka bainga te e
soali.
5 Nutu ke materaumana ita, minmina na i ke potopita pala nganige raumana ta i
patongo ita ka goe rae i mannangana kurumea pagiungara kala nge Iesus Karais. Ba i
ka lonangana ba ka lonasereng ta kumangng minmina.
6 Ke potopita pala nganige raumana ta i patongo ita ka goe rae i ta baina ita ngaka
kalapage kurumea tungngana mana ka lopengana ae i e bollau raumana te ita. Ka i a
lopengana a i tungumane te ita kurumea pagiungara kala nge Tuna a i materaumane.
7 Ita ra lorapatokona te Karais kaka pagiu ita kala nge i. Minmina nae Nutu ke
kolilele ita kae Tuna totona ine osurure baingara reke sosoali ka lopengana ae i e ponu
raumana a i tungtungumane.
8 I ke kelingia lopengana laeala ae i raumana nge ita, ba ke tunge lomataname kinung
reke pepe te ita.

9 I ke papote lonangana te ita. Ka i a lonangana a ragau sana loreamatana kia pala
ore loakurumea oru ra i mate rea ta kumangng ki kae Karais.
10 Ba ngarume, nga ina kae ra i puli rea ngeke rongo tapu, na i ke la kumangng
kurumea lonangana laeala, na ke la ulongpisiginge orume kinung reke momo nga tava
ba nga mogalo laekia ngape nge Karais.
11 Bae Nutu ke toro mangng kurumea pagiungamangng kala nge Karais bole. Nutu
e kumkuma ka orume kinung kurumea lonamatanangana e lolakurumea lonangana
ke toro mangng kurumea potongpita a i kuma kia pala nganige raumana.
12 I ke kuma minmina ta baina mangng ra ragau re kapunu ta lomangngpatokona te
Karais nga bai ka orume kinung ta ri kiningpataenge Nutu giana e bollau raumana.
13 Ba miau bole kaka pagiu miau kala nge Karais ka ina miau ka longe pangamologa
e te Karais ora kaomannmannangana kia. Ka i a pangamologa e pe e ta Nutu
ravunglelengana kamiau. Ba ka ina miau lomiaupatokona te Karais, nae Nutu ke pulia
killa ae i nge miau ta pangakosining roma, ka miau ra ragau rae i. Ke pulia killa ae i
nge miau ine tunge Kannu E Tupu te miau. Ka i a Kannu E Tupu a Nutu patokala pala
ta i tungnge.
14 Ke tunge Kannu E Tupu te ita ma i a tunga e kapunu ore patokala ta kavingtulu ra
i la tunga rea te ita ngarume. Ba tunga laeala e kapunu ke la momong ta nge lele nga
inae Nutu la ronga ka kumangngana e nga kolinglelenge ragau ra kanna. Minmina na
orume kinung keke la kiningpataenge Nutu giana e bollau raumana.

Pol Ke Kava Te Nutu Ta I Kavingtulunge Ra Lopatokonakana Reke Momo Ngae Epesus

15 Minmina na, ka ina iau longe pangamologa e ta lopatokona ae miau te Iesus Avolau
ba pangamologa e ta baingamiau e nga matengraumanange ragau kinung rae Nutu
onreke tupu, na iau ka kavkava te Nutu te miau.
16 Iau ka sana pannpanna ta kalangapage Nutu te miau ka ina iau laugaliliu te miau
nga kavang rae iau.
17 Ka balaglage Nutu a i a Nutu ae Iesus Karais A Avolaukita bae Tamara e ngailu
raumana ta i tungnge lomatana e pe e te i te miau. Ba ka balaglage ta i pangapotange
i muni te miau ta baina lomiaumatanangana e te i nge umma ta leleng bollau muni.
18 Ba bole, iau ka balaglage ta i tungnge lomatana te miau ta baina miau nga
lomiaumatana masi ka oru ra miau ka momalla tao kurumea Nutu kiungana kamiau.
Ba nga lomiaumatana masi ka kavingtulu reke pepe raumana onrae Nutu patokala ta
i tunga rea ta ragau rae i reke tupu ngarume.
19 Ba iau ka balaglage ta i tungnge lomatana te miau ta baina miau nga lomiau-
matana masi ka gingginga ae i ore umma ta kalaunga ita ra lorapatokona te i. Ka i
a gingginga ore kavesia ginggingame kinung. Gingginga laeala ka tongana kena ma
gingginga e bollau raumana
20 orae Nutu kuma kia ine pasigipage Karais nga mateng, ba ke patare nga bavana
nga kamana e pe ngallo nga mallena nga tava.
21 Minmina nae Karais ka i e ngailu raumana nga kelangpatalime kinung, ba ka i e
ngailu raumana nga ravollalau kinung. Ba ka i e ngailu raumana nga orume kinung
ginggingngarea, ba ka i e ngailu raumana nga ragau kinung ba kannume kinung reke
taoamugmuga. Ba giana ka i e ngailu raumana nga giame kinung onreke patpato rea.
Bae Karais ka sana i e ngailu raumana nga oru nginngina reke momo ka kae kokorai
re sonrau mana. Ke sa. Ka la i e ngailu raumana nga oru nginngina kinung nga kae re
ngarume bole.
22 Bae Nutu ke pulia orume kinung ngape nge Karais kaena sianame. Ba ke pulia ta
i e kapunu nga orume kinung ta ragau ra loreapatokona te i.
23 Ka ri rae Karais mirana. Ka ri ra mira orae Karais paponue ka i muni. Ke paponue
ri kinung ba ke momo ngallo nge ri kinung.

2

Nutu Ke Pamauli Ita Ine Pasigipaga Ita Kala Nge Karais

1 Pala ka ina miau sana ka pagiu miau kala nge Karais tale, na ka miau ra ragau ra
kannureame ke mate. Ka miau ra ragau ra kannureame ke mate kurumea, miau kaka
momo tale nga kumangng ngamiaungana ka bainga re nga longasa ta bangapaga rae
Nutu kanna ba bainga reke sosoali nge Nutu raguna.
2 Ka ri ra bainga ra miau ka tataokurume rea pala ka ina miau ka lolakurumea ragau
re nga mogalo laekia e ngape baingareame. Ba kaka lolakurumea kelangpatali a kana
ka gingginga ore kelapatantali nga malle re ngailu nga mogalo laekia. Ka i a kannu
ore kumkuma sonrau ngallo nga reke longosasa te Nutu.
3 Ita kinung kaka momo ngaliua nge ri pala ka loangakurume ngarangana ka
mirara loreamatengana reke sosoali. Ba ita kaka ngatakalkale mirara ba gilira bagana
loreamatengana reke sosoali ta ri taongamuga kita. Ka kae nginngina na ita ka tongara
kena ma ragau pattoto re nga mogalo laekia e ngape onre sane ke la kangapatali nga
Nutu iukiangana.
4 Avae Nutu e ponu raumana ka lonana ke materaumana ita ka matengraumanan-
gana ae i ore bollau raumana.
5 Ka kae nginngina na ka ita ra ragau ra kannureame ke mate kurumea kumangn-
gara ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna, avae Nutu e ponu raumana ka lonana ke
materaumana ita, minmina na i ke pamauli ita kala nge Karais. (I ke ravulele miau ka
lopengana ae i a i tungtungumane.)
6 Ba ke pasigipaga ita kala nge Karais, ba ke patara ita kala nge i nga mallena nga
tava kurumea pagiungara kala nge Karais Iesus.
7 I ke kuma minmina ta baina nga kae re ngarume na i nge pakosining roma,
lopengana ae i a i tungtungumane ke ponu ba ke bollau raumana. Ka i a lopengana a
i pakosining kia ina i lonananna ita kae Karais Iesus kumangngana.
8 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke ravulele miau ka lopengana ae i a i
tungumane te miau kurumea lomiaupatokonangana te Karais. Ba ollaeala ke sane
pa nge miau muni. Ke sa. Ka i a tunga orae Nutu tungumane.
9 Ka sana i a kuru e nga kumangng a miau ka kuma kia. Minmina na agau te nga
manenasa mulianga ka kumangngana ka otte.
10 Iau ka role minmina kurumea, ka ita ra kumangng rae Nutu kanna. I ke koipaga
ita ngallo nge Karais Iesus ta ita kumangng ka kumangng reke pepe. Ka ri ra kumangng
rae Nutu kalitupu rea pala ta baina ita ngaka taokurume rea.

Karais Ke Rongo Ka Kalingpala E Momo Ngaliua Nga Ragau Ra Iura Ba Ragau Ra Sana Ri Ra Iura

11 Minmina na miau ra sana miau ra Iura ka ina namiau memena ke toapisigi miau
ngaka longo nasai. Iura onra ri ra ragau reke patpatoe ri muni ka “Ragau reke rave
totongtaliu” keke patpato miau ka “Ragau nginngina re sane ke rave totongtaliu”. (Ava
bainga laeala ka i a bainga a ragau ke kumkuma kia mana. Ka i a bainga a ri ke
kuma kia nga ragau mirareame ka kamareame.) Ava miau ra sana miau ra Iura nga
lomiaugaliu ta momongamiaungana e pala ina miau ka sana ka pagiu miau kala nge
Karais tale.
12 Nga lomiaugaliu roma, ka kae nginngina re pala, na miau kaka momo balakala
nge Karais. Ba ka sana miau ra ragau re nga galiau ae Israel. Ka sana miau ra ragau
reke rave piunga ba bonga nginngina rae Nutu patokala ta i kumangng ki kala nga
ragau re ngae Israel. Ke sa. Nga momongamiaungana nga mogalo laekia e ngape ka
miau ra ragau re sane ke momalle oru reke la leleng ngarume. Ba ka miau ra ragau ra
sana loreamatana kae Nutu.

13 Ka kae nginngina re pala, na miau kaka momo ngatauga nge Nutu, avae sonrau
na i ke ravu miau kokoro te i kurumea pagiungamiaungana kala nge Karais Iesus. Ke
ravu miau kokoro te i kae Karais totona.
14 Iau ka role minmina kurumea, Karais muni ke patupe momongara kala nge Nutu
ba ragau pattoto. Pala na kalingpala te ke momo ngaliua nga ragau ra Iura ba ragau
ra sana ri ra Iura, avae Karais ke pagiukinunge barana lua nginngina ta ri ra barana
kena mana. Ba ke kalaruse raunga e nga bainga'iu ore kalipala rea.
15 I ke kuma minmina ka mirana ine mate, na ke osurure bainga'iu ore momo ngaliua
nga barana lua nginngina. Kalingpala laeala ka puna nga bangapaga rae Moses kanna
ba nga oru ra bangapaga nginngina ke bapage ragau re ngae Israel ta ri kumangng
ki. Avae Karais ke rongo ka bangapaga nginngina ta baina i nge pagiukinunge barana
lua nginngina ta ri ra barana kena a pau. Ke pagiukinungu rea ngallo nge i muni.
Minmina na i ke kuma ka momongkinungngana.
16 Ba i ke rongo ka bangapaga nginngina ta baina i nge patupe barana lua nginngina
kinung onreke momo nga mira kena momongareangana kala nge Nutu. I ke kuma
minmina ine tungutotokala ka matengana nga maiskovu. Minmina nae Karais ke
pamatea bainga'iu laeala ore momo ngaliua nga barana lua nginngina.
17 I ke atu na ke pulimalage pangamologa e nga momongkinungngana. Ke
pulimalage pangamologa laeala te miau raka momo ngatauga nge Nutu pala. Ba ke
pulimalage pangamologa laeala te mangng ra Iura ra momo kokoro te i bole.
18 Iau ka role minmina kurumea, Karais ke sale pamau ta ita ra Iura ba ita ra sana
Iura kinung loanga te Tamara kae Kannu kena mana.
19 Minmina na miau ra sana miau ra Iura ka sana tongamiau kena ma ragau re nga
ina pattoto tale. Ka sana tongamiau kena ma ragau ra kangakana. Ke sa. Ka miau
ra ragau ra i kena kala nga ragau rae Nutu reke tupu. Ba ka miau ra ragau re nga
balekaina ae Nutu.
20 Miau ka tongamiau kena ma bale te orae Nutu kumapai kia nga lollome. Ba lollo
nginngina ka ri ra aposelme ba ragau reke toe Nutu kaona re pala. Bae Karais Iesus
muni ka i a lollo kena a kana ka gingginga ta maisingingging ka bale laeala.
21 Ba bale laeala giname kinung keke pagiukinung ngallo nge Karais. Minmina na
bale laeala ke umma ta leleng bollau. Ba ka la i a tempel e tupu ngallo nge Avolau a i
a Karais.
22 Bae Nutu ke umma ta pagiunga miau kala nga ragau pattoto ta leleng ma bale orae
Nutu momo ngia ka Kannuna. Ke kumkuma minmina kurumea pagiungamiaungana
kala nge Karais.

3

Pol Ka I A Agau Ae Nutu Ba'e Ta Pulingmalagange Pangamologa E Te Karais Ta Ragau Ra Sana Ri Ra Iura

1 Minmina nae iau ae Pol a ri ke pulakala iau te miau ra sana miau ra Iura—
2 Iau ka laumatana roma, miau kaka longotape pangamologa e ta kumangng laekia
ae Nutu tunge te iau ta pulingmalagange pangamologa e ta tungngana mana ka
lopengana ae i te miau.
3 Kaka longe inae Nutu papote talung laeala a i pakoea pala te iau. Ka i a talung
laeala ama iau panana isura te pala.
4 Ba nga ina miau nga patoe pangamologa laeala ama iau pa'e te miau pala, na miau
kaka la kelangapatokona roma, Nutu ke tunge lomatana te iau ta iau laumatanangana
masi ka talung e te Karais.
5 Ka i a talung orae Nutu sane papote ta ragau reke momo nga kae re pala. Avae
sonrau na i ke papote ta aposel ra kanna reke tupu ba ragau rae i reke toe kaona. Ke
papote ka Kannu ae i.

6 Ba talung laeala ke role roma, ragau ra sana ri ra Iura ra loreapatokona ta
pangamologa e te Karais keke la ravunge kavingtulu ae Nutu kala nga ragau ra Iura.
Ka ri ra mira iname nga mira kena. Ba ri lua kinung keke la ravunge kavingtulu rae
Nutu patokala pala ta i tunga rea ta ragau reke pagiu rea kala nge Karais Iesus.
7 Nutu ke puli iau ta loanga ka pangamologa laeala e pe. Ka i a tunga ore loakurumea
lopengana ae Nutu a i tungumane te iau ka ginggingngana kumangngana ngallo nge
iau.
8 Ka iau a agau e momo ngape raumana nga ragau kinung rae Nutu reke tupu, avae
Nutu ke tungumane lopengana laekia ae i te iau. Ke tunge te iau ta baina iau nga
pulimalage pangamologa e te Karais ta ragau ra sana ri ra Iura. Ka i a pangamologa e
ta kavingtulu rae Karais kanna reke ponu raumana onra agau te ramana sane totorong
ta lonamatana ki.
9 Bae Nutu ke puli iau ta tungnge lomatana ta ragau kinung ta baina ri nga
loreamatana roma, Nutu e koipage orume kinung ke kumkuma kurumea talung laeala
a i pakoea ngallo nge i muni nga kae re pala.
10 Ke tunge kumangng laekia te iau ta baina sonrau na kelangpatalime nga
malle re nga tava ba reke taoamugmuga nga malle nginngina ngeke kele ragau ra
loreapatokona te Karais, na ngeke kelapatokona roma, lomatana e pe ae Nutu ke bollau
raumana.
11 Ollaeala ke loakurumea Nutu lonangana e momo pala nganige ka ina orume ke
sane ke lele tale, ba i ke kuma kia kae Karais Iesus A Avolaukita.
12 Ba kurumea pagiungara kala nge Karais ita ka lorapatokona gingging ba ka sana
ka matautau ta loanga te Nutu ka lopatokona ae ita te Karais.
13 Minmina na iau nga ballaga miau ta miau sana ngaka puntapu miau nga ina miau
ngaka kele miralali ra iau raravu rea te miau. Sana ngaka puntapu miau kurumea,
miralali kokorai rae iau keke kumkuma ka olamana e toakala te miau.

Pol Ke Kava Te Nutu Ta I Pangagingginge Ra Lopatokonakana Re Ngae Epesus

14 Minmina na iau ka paro banu ngamuga nge Nutu a i a Tamara raguna.
15 Ka i ae Nutu ora balekainame kinung reke momo nga tava ba nga mogalo laekia
e ngape ke rave giareame nge i.
16 Iau ka balaglage ta i pangagingginge miramiau ina re ngallo ka gingginga orae
Kannuna tunge kurumea olamana ae i e toakala be ponu raumana.
17 Ka balaglage minmina ta bainae Karais nge momo nga lomiaume kurumea
lopatokona ae miau. Minmina na matengraumana ngamiaungana kae Nutu ba ragau
pattoto ke la momong gingging basema bega ora kulaname ke sigilu lakallo raumana
ta mogalo.
18 Na miau kala nga ragau rae Nutu kinung reke tupu nga kamiau gingginga ta
lomiaumatana masi roma, Karais matengraumanangana ka ragau ke bollau raumana
ba ka sana lisina.
19 Ba ka la lomiaumatana kae Karais matengraumanangana ore kavesia ragau
loreamatanangana. Minmina nae Nutu muni ke la pangaponu miau raumana.
20 Na ita ngaka kalapage Nutu ora kana ka gingginga ta kumangng ka oru reke bollau
raumana nga orume kinung ra ita balaglage tao ba orume kinung ra ita loravavai tao
kurumea ginggingngana e kumkuma ngallo nge ita.
21 Ita ngaka kinpataea giana ina ita ka katualla kinung. Ita ngaka kinpataea kurumea
pagiungara kala nge Karais Iesus. Ita kala nga ragau kinung reke la leleng ngarume
ngaka kinpataea giana passavele. Ka kaomannmannangana.

4

Ita Raka Pagiu Ita Kala Nge Karais Ka Ita Ra Mira Kena

1 Nutu ke kiu miau ta miau ra ragau reke tupu. Minmina na, iau a ri ke pulakala iau
kurumea kumangngaungana ka kumangng ae Avolau kanna, ka bai ta balinglaga miau
gingging ta miau taongakurumea taonga e pe e loakurumea kiunga laeala ae Nutu.
2 Ngaka ulopisigi miau muni bavakena, ba ngaka palilegemasi miau. Sana ngaka
bolvole ta alange bainga e soali ora agau tetoto kuma kia te miau. Ba nga ina
kolingamiau te ngallo nge Karais nge tunge maenang te miau, na ngaka tolomane
maenang laeala ta pangakosining ka matengraumana ngamiaungana kia.
3 Ngaka ella miau masi ba sana ngaka ngatakale otte ta i kalingpalange Kannu E Tupu
pagiungakinungngana kamiau. Ngaka kuma minmina ka kumangng ngamiaungana
ka bainga e nga momongkinung kala nga ragau pattoto. Bainga laeala ka tongana kena
ma oalo ore samapitakinungu miau.
4 Ka mira kena mana, ba kae Kannu E Tupu kena mana. Ba ka inae Nutu kiu miau
te i, na i ke kiu miau ta momongkala a i kena mana bole.
5 Kae Avolau kena mana, ba lopatokona kena, ba pangamagoe kena,
6 bae kae Nutu kena mana a i a ita kinung Tamara. Ka i e ngailu nge ita kinung, ba i
ke kumkuma ngaliua nge ita kinung ba ngallo nge ita kinung.
7 Ava pana kenakena nge ita ke rave tungame kurumea Karais tavoangana ki.
8 Minmina na pangamologa eke pa'e pala ke role roma,
“Ka ine loapatae ta malle e ngailu raumana,
na i ke ngalue ra pulangkala barana e bollau kurumea,
ba ke tunge tungame ta ragau.”
9 (Na pangamologa laeala ine role roma, “ke loapatae” ka mirana minakai roma, pala
ta i loangapatae na i ke loapisigi lakallo ta mogalo ina re ngallo.
10 Ba agau e loapisigi ka i a agau laeala mana ore loapatae lakailu raumana nga
malleme kinung reke momo nga Nutu mallena nga tava. I ke kuma minmina ta baina
i nge paponue iname kinung nga mogalo ba nga tava ka i muni.)
11 Ba ke tunge ragau palu ta ri ra aposelme, ba palu ta ri ra ragau reke toe Nutu
kaona, ba palu ta ri ra ragau reke pulimalaglage pangamologa e te Karais, ba palu
ta ri ra ragau reke ellapatali ta ra lopatokonakana ba ta ri ra ra pangalomatanakana
nga pangamologa ae Nutu kanna.
12 I ke tunge ragau matana nginngina ta ri kalingtupunge ragau rae Nutu reke tupu ta
ri kumangng ka kumangng ae Nutu kanna. Ke tunge ragau matana nginngina ta baina
ita rae Karais mirana ngaka umma ta leleng gingging,
13 ta nge lele nga ina lopatokona ae ita nga i a lopatokona kena mana ba lomatana ae
ita kae Nutu Tuna nga i a lomatana kena mana. Ba ka la ita ra ragau reke matua masi
ba ragau reke kumkuma ka bainga reke pepe raumana rae Karais kuma ki.
14 Minmina na ita sana nga tongara kena ma ragoeme tale. Ita sana nga tongara kena
ma oru ra maliliuame ke kalalalla rea kalaoveka. Sana nga tongara kena ma ragau
onra ra kamongpalipiliukana ke pataopa rea ka pangalomatana ra kanrea basema
bolvole ine nge isoe orume kalaoveka. Ba ita sana nga tongara kena ma ragau onra
ragau pattoto ke patugutao rea ka kallegemasi ngareangana ka pangamologa ba ka
kumangng ngareangana ka goanga.
15 Ita sana ngaka kuma minmina. Ke sa. Ita ngaka lolakurumea bainga re nga
rolenge pangamologa ra kaomannmannangana ki onreke pakosining ka matengrau-
mana ngarangana ka ragau pattoto. Ba ita ngaka kumkuma ka baingame kinung ra
ragau reke matua ke kuma ki. Ita nga tongara kena ma ragau reke matua onreke pagiu
rea kala nge Karais a i a Ataongamugakana ae ita.
16 I ke pagaotu ita ra ita ra mirana iname nga mira kena. Ba mirana ina matantana
nginngina keke palikalaulau rea ta ri momong kinung. Minmina na ka ina mirana
ina kenakena nge kumkuma ka kumangng a kanna, na mirana iname kinung keke

la leleng gingging ka kumangng ngareangana ka bainga e nga palingmatengraumana rea.

Ita Ngaka Pulivalakale Baingara Re Pala Reke Sosoali Na Ngaka Lupage Maulingara A Pau

17 Minmina na iau ka la roleng gingging kamiau nge Avolau giana roma, miau nga manemiausa taongakurumea ra osugunakana taongareanganame tale. Ka ri ra ragau onra ramareame ke lolakurumea oru nga sana purea.
18 Ba osuguna ke paponue loreamatanangana. Loreame keke rutukala ba ka sana loreamatana kae Nutu bavakena. Minmina na ri keke momo balakala nga mauling ae Nutu tunge.
19 Ka sana balenglengerea ka bainga reke sosoali ra ri ke kumkuma ki. Minmina na keke tunge mirareame ta loreamatengana reke sosoali ta baina ri ngeke kuma ka bainga matantana ra mukurea. Ba keke bai ta ronga ka loreanganame nga bainga nginngina reke sosoali.
20 Ava miau ka sana ka rave pangalomatana e te Karais minmina.
21 Ke sa. Miau ka lomiaumatana tapu roma, miau kaka longe pangamologa e te Karais. Ba kaka rave pangalomatana e te i e loakurumea pangamologa a kaomannmannangana kia ora puna nge Iesus.
22 Kaka rave pangalomatana e ta taongamiaungana re pala ore role kamiau ta miau pulingvalakale momongamiaungana ra kasana onreke lavusvusa kurumea miramiaume loreamatengana ra goanga.
23 Ba ke role kamiau roma, lomatana ae miau nge lele i a pau.
24 Ba ngaka lupage maulingamiau a pau ora sinna me Nutu. Ka i a mauling a i koipage kurumea baingana reke tupu beke lelle mannangana.
25 Minmina na miau ngaka pulivalakale bainga e nga goanga, ba kenakena nge miau nge rorolea pangamologa ra kaomannmannangana ki ta kolingana ngallo nge Karais. Ngaka kumkuma minmina kurumea, ita kinung kaka momo nga mira kena ba ka ita ra iname nga mira laeala.
26 Miau nga iukamiau, ava sana ngaka kuma ka bainga e soali nge Nutu raguna. Kae sane nge barelupite iukamiaungana.
27 Ba sana ngaka sale pamau te Satan ta i taongamuga kamiau ta kumangng ka bainga e soali nge Nutu raguna.
28 Agau e golgolo sane nge golo muni. Ke sa. I nge kumkuma. Nge kumkuma ka kumangng e pe ka i muni kamana ta baina i nga kana oru ta tungnge ta ragau pattoto onra sana karea oru.
29 Pangamologa inte soali sane nge lelemalaga nga kaomiaume. Ke sa. Ngaka rorolea pangamologa matana e paginggingia ragau mana. Ngaka rorolea pangamologa onreke la kalaunga rea. Ngaka kuma minmina ta baina pangamologa nga kanmiau ngeke tunge kavingtulu ta ragau reke longlongo rea.
30 Ba sana ngaka palotania Kannu E Tupu ae Nutu a i a killa ae Nutu pulia ngallo nge miau ta pangakosining roma, ka miau ra ragau rae i. Ka i a killa ore nga kae laeala ngarume inae Nutu la ronga ka kumangngana e nga kolinglelenge ragau ra kanna.
31 Ngaka pulivalakale baingame kinung re nga lomannmannasa, ba iu, ba reling, ba rolengbainga, kala nga baingame kinung re nga baingasoalinge ragau pattoto.
32 Na ngaka palilegemasi miau ba ngaka palilomiaunanna miau. Ba ngaka paliosurure baingamiau reke sosoali base inae Nutu osurure baingamiau reke sosoali kurumea pagiunga miaungana kala nge Karais.

5

1 Minmina na miau ngaka tataokurumea Nutu ta ka miau ra goe rae i ra i materaumana rea.

2 Ba ngaka tataokurumea bainga e nga matengraumanange ragau pattoto base me
Karais ine materaumana ita. Ba ke tunge i muni ta mateng te ita ma i a tunga ora koina
lolo a i tunge te Nutu. Ke tunge mirana ma i a posi eke balia beke tunge te Nutu.

3 Ka miau ra ragau rae Nutu reke tupu, minmina na ke sane pe ngaroma ragau ngeke
longe ina miau ka kumkuma ka bainga reke sosoali basema: bainga e nga kenong kala
nga ravale ra sana ri ra namiaupengana memena o rapanung ra sana ri ra nemiautale
memena. O ngaroma ngeke longe pangamologa ina miau ka kumkuma ka bainga
matantana ra mukurea, o bainga e nga makange oru rae ragau pattoto. Sana ngaka
kuma ka bainga nginngina te.
4 Ba sana ngaka rorolea pangamologa ra ravalangng ba pangamologa matantana ra
ragau ra sana ramarea ke patpato rea. Ba sana ngaka rorolea olenglele reke sosoali.
Ragau rae Nutu nga manereasa rolenge pangamologa matana nginngina. Ke sa. Ngaka
rorolea pangamologa re nga kalangapage Nutu.
5 Iau ka role minmina kurumea, miau nga lomiaumatana mannangana roma: Agau
e enno kala nga avale a sana i a napengana o apanung a sana i a natale, ba agau e
kumkuma ka bainga matantana ra mukurea ke sane ke la loangalu ta kelangpatali ae
Karais bae Nutu. Ba agau e kumkuma ka bainga e nga makange oru rae ragau pattoto
ka tongana kena ma agau e kavkava ta nutu ra goanga, ba i ke sane la loangalu ta Nutu
kelangpatalingana bole.
6 Ngaka ella miau masi ta agau e bai ta goanga miau ka pangamologa ra kanna ra
goanga. Kurumea bainga matana nginngina mana nae Nutu iukiangana ke la punga
pai nga ragau reke longosasa te i.
7 Minmina na miau sana ngaka kuma ka bainga nginngina ra ri ke kumkuma ki.

8 Iau ka role minmina kurumea, pala na miau kaka momo nga osuguna ava sonrau
na kaka momo nga olamana kurumea pagiungamiaungana kala nge Avolau. Minmina
na ngaka tatao ma miau ra goe rae olamana.
9 (Iau ka role minmina kurumea, ragau reke tatao nga olamana keke kumkuma ka
bainga reke pepe, ba bainga reke tupu, ba bainga onra kaomannmannangana ki.)
10 Ba ngaka amva ta kalingpa ka bainga onrae Avolau lonasereng ki.
11 Ba miau sana ngaka kumkuma ka bainga re nga osuguna re sane ke kuma ka oru
ngeke pepe. Sana ngaka kumkuma ka bainga nginngina kala nga ragau reke kumkuma
ki. Ke sa. Miau ngaka papote bainga nginngina nga karakarangana ta pangakosining
roma, ka onreke sosoali.
12 Iau ka role minmina kurumea, iau ka balengleng iau ta pangamologa ta oru ra
ragau nginngina ke kumkumagome ki.
13 Ava nga ina olamana nge toakale oru, na ollaeala nge lele nga karakarangana.
14 Iau ka role minmina kurumea, olamana ke pulia orume kinung nga
karakarangana. Minmina na keke pa'e pangamologa pala ore role roma:

“One o kenrarau, ngo lala kone,
na ngo sigipaga nga mateng,
bae Karais ka la lamanangana te one.”

15 Minmina na miau ngaka ella masi ta taongamiaume. Sana ngaka tataokurumea
taonga orae ragau ra sana loreamatana ka bainga reke pepe. Ke sa. Ngaka
tataokurumea taonga orae ragau ra karea ka lomatana e pe.
16 Ngaroma miau ngaka kalipa ka pamaume ta kumangng ka kumangng reke pepe
nga kae ra miau ka momo nga mogalo laekia e ngape, na ngaka kumkuma ki kurumea,
kae kokorai re sonrau keke soali raumana.
17 Minmina na sana ngaka kumkuma ka bainga ra ragau ra sana ramarea ke
kumkuma ki. Ke sa. Nga lomiaumatana masi ka bainga rae Avolau mate rea.

18 Ba sana ngaka bemve ka me e gingging kurumea, ragau reke kumkuma ka bainga laeala keke rongrongomana ka maulingareame ba oru ra kanrea. Ava miau sana ngaka kuma minmina. Ke sa. Ngaka ponu kae Kannu E Tupu.
19 Ngaka palirole kamiau ka baunga re nga kalangpaga, ba baunga re ta lopatokona, ba baunga matantana. Ngaka bauvaue baungame te Avolau ngallo nga lomiaume.
20 Ngaka kalapagpage Nutu a i a Tamara nge Iesus Karais A Avolaukita giana ka kaeme kinung. Ngaka kalapagpage ta orume kinung.
21 Ba miau ngaka palipulipisigi miau ngape nga pattoto nge miau ta pangakosining roma, kaka bai ta alangapagange Karais.

Apanung Nge Materaumane Napengana Ba Avale Nge Ulopisigia I Muni Ngape Nge Natale

22 Miau ravale ngaka ulopisigsigi miau muni ngape nga nemiautale memena basema ina miau ka ulopisigsigi miau muni ngape nge Avolau.
23 Iau ka role minmina kurumea, avale natale ke ngailu nga napengana baseme Karais ke ngailu nga ragau ra loreapatokona te i. Ka ri ra mirana ba ka i a Aravunglelekana ae ri.
24 Ragau ra loreapatokona te Karais keke momo ngape nge i, minmina na rapanung nareapengana memena ngeke momo ngape nga nareatale memena nga orume kinung bole.
25 Miau rapanung ngaka materaumane namiaupengana memena baseme Karais ine materaumane ra lopatokonakana ba ke tunge i muni ta mateng te ri.
26 Ke tunge i muni ta mateng ta baina i nge toro rea te i. Ke toro rea ine palellepa rea ka pangamagoengana kerea ka me ba ka pangamologa ra Nutu kanna.
27 Ke tunge i muni ta mateng ta baina i nge tunge ragau ra loreapatokona te i ma ri ra tunga a i tunge te i muni ora kana ka olamana e toakala raumana. Ka i a tunga a sana inte a mukuna, o inte a masengseng, o oru matantana nginngina reke sosoali. Ka i a tunga e tupu ba tunga ora sana agau te totorong ta i patonge ka otte e soali.
28 Minmina mana, na miau ra panung ngaka materaumane namiaupengana memena basema ina miau ka materaumane miramiaume muni. Agau e materaumane napengana ke materaumane i muni.
29 Iau ka role minmina kurumea, ka sana agau te bai'iu ka mirana muni. Ke sa. I ke la pangakaninge ba ke la kelangpatalimasi te i baseme Karais ine ellapatali masi ta ita ra lorapatokona te i.
30 I ke ellapatali masi te ita minmina kurumea, ka ita ra mirana iname.
31 “Kurumea ollaeala mana, na apanung te ke la kange tamana ba naname, na i ke la pagiunga kala nge napengana. Na pana lua nginngina ka la ri ra mira kena mana.”
32 Talung laeala ke bollau raumana. Ava iau ka rorolea pangamologa e te Karais ba ragau ra loreapatokona te i.
33 Ava kenakena nge miau nge materaumane napengana basema ina i materaumane i muni. Ba agau napengana nge kelamasia natale.

6

Ragoeme Ngeke Longlongo Te Tamarea Bae Nareamemena

1 Miau ra goeme ngaka longlongo te tamamiau bae namiaumemena basema ina miau ka longlongo te Avolau. Ngaka kuma minmina kurumea, ka i a bainga a Nutu lonasereng kia raumana.
2 Bangapaga ae Nutu kanna ke role roma, “One ngo alapage tamang bae name.” Ka i a bangapaga e kapunu e patokala ta kavingtulunge agau e lolakurumea bangapaga laeala.

3 Bangapaga laeala ke role ta one ngo alapage tamang bae name “ta baina
momongang nge pe ba nge gavili nga mogalo laekia e ngape.”
4 Ba miau ra ra goeme tamarea memena sana ngaka pasigipage iu nge ri. Ke sa. Ka
kaeme kinung nga momong ngareangana kala nge miau, na ngaka patuptupu rea ba
ngaka potpoto rea kurumea Avolau lonangana ta nge lele nga ina ri nge bollau.

Ragau Ra Kumangngatulu Ngeke Longlongo Ta Ravollalaukerea Memena Ba Ravollalau Ngeke Ellapatali Masi Ta Ra Kumangngatulu Ra Kanrea

5 Miau ra kumangngatulu ngaka longlong ta ragau ra ri ra ravollalaukamiau
memena nga mogalo laekia e ngape. Ngaka alapagpaga rea ba ngaka ulopisigsigi miau
muni ngape nge ri ka lomiaume mannangana. Miau ngaka kumkuma basema miau
ka kumkuma ka kumangng ae Karais kanna.
6 Sana ngaka longlongo te ri ta pangaloserengkala rea ka ineke ella te miau ka
matarea kanname mana. Ke sa. Ngaka longlongo te ri basema ra kumangngatulu
rae Karais kanna onreke kumkuma ka Nutu lonanganame ka loreame mannangana.
7 Miau ra kumangngatulu ngaka matea raumana ta kumangng masi ka kumangng
ra ravollalaukamiau memena ke tungu rea te miau. Ava sana ngaka kuma minmina
ta pangaloserengkale ragau. Ke sa. Ngaka kuma minmina ta pangaloserengkale Iesus
Avolau.
8 Miau ngaka kuma minmina kurumea, ka lomiaumatana tapu roma, ngaroma agau
te nge kuma ka kumangng e pe, nae Iesus Avolau ke la tungnge alang e pe te i kurumea
kumangng laeala a i kuma kia. Ke la tungnge alang e pe ta agau a i a akumangngatulu
ba ke la tungnge alanga e pe ta agau a sana i a akumangngatulu bole.
9 Ba miau ra kumangngatulu ravollalaukerea memena ngaka kumkuma ka bainga
nginngina ta ra kumangngatulu ra kanmiau bole. Ba sana ngaka botalala rea ka
kaomiauginapitangana kerea. Sana ngaka kuma minmina kurumea, ka lomiaumatana
tapu roma, Avolaukerea ba Avolaukamiau a i kena mana ke momo nga mallena nga
tava, ba nga kelangana ka ragau ka sana te ngailu nga tetoto.

Ita Ngaka Balvali Ka Nutu Ginggingngana.

10 Ba pangamologa a kanau a ronga minakai roma, miau ngaka maisgingging ka
pagiungamiaungana kala nge Avolau. Ba ngaka rave gingginga nga ginggingngana e
bollau raumana.
11 Ngaka lupage orume kinung re nga baling rae Nutu tungu rea ma ri ra lungapaga
rae miau. Ngaka kuma minmina nga baina miau nga kamiau gingginga ta meising-
ginggingkale Satan kumangngana re nga patugungtao.
12 Ngaka kuma minmina kurumea, ita ka sana ka balvali kala nga ragau. Ke sa. Ita
kaka balvali kala nga kelangpatalime, ba reke bollalau, ba oru reke gingginga onreke
kelapatantali ta osuguna e momo nga mogalo laekia e ngape. Ba ita kaka balvali kala
nga kannu reke sosoali re nga malle nga tava.
13 Minmina na miau ngaka lupage orume kinung re nga baling rae Nutu tungu rea
ta baina nga kamiau gingginga ta baling masi nga ina kae e soali nge lelekala miau. Ba
nga ina miau nga kuma ka oru nginngina kinung tapu, na kaka la meisinggingging.
14 Minmina na miau ngaka meisgingging ka lungapaga ngamiaungana ka lomatana
e te Nutu ora kaomannmannangana kia ma i a ligongpita ae miau. Ba ngaka
meisgingging ka lungapaga ngamiaungana ka Nutu patongana kamiau ka ragau ra
baingareame ke tupu ma i a galiau e nga mautumiaume.
15 Ba ngaka meisgingging ka kaliangga ngamiaungana ta pulingmalagange pang-
amologa e pe e ta Nutu momongkinungngana kala nga ragau reke pagiu rea kala nge
Karais. Ngaka kaliale kaliangga laeala nga kaemiau puname ma i a kesingsilagi rae
miau.

16 Ava sana ngaka lupage oru nginngina mana. Ke sa. Ngaka kapite galiau e nga
lopatokona bole ta baina nga kamiau gingginga ta pangamatenge giome kinung reke
toto onrae Satan kanna.
17 Ba ngaka kure kurung e nga baling a i a Nutu ravunglelengana kamiau. Ba ngaka
kapite resalla a matana lua ae Kannu E Tupu kanna a i a pangamologa onrae Nutu
kanna.
18 Ba nga kaeme kinung, na miau ngaka kavkava te Nutu ka kavang ba balinglaga
matantana kurumea Kannu E Tupu taongamugangana kamiau. Ba nga ina miau ngaka
kumkuma minmina, na ngaka ella miau masi ba sana ngaka pannpanna ta kavang te
Nutu ta i kalaunge ragau kinung rae i reke tupu.
19 Ba miau ngaka kavkava te Nutu te iau bole. Ngaka kava roma, nga ina iau nga
bai ta pangamologa ta ragau, nae Nutu nge tunge pangamologa te iau. Nge tunge
pangamologa te iau ta baina iau sana nga matautau ina iau nga turupotpote talung
e nga pangamologa e pe e te Karais.
20 Ba iau ka momo ikia nga pulangkala kurumea Nutu bangana kau ta pulingmala-
gange pangamologa laeala e pe. Ngaka kava te Nutu ta i kalaunga iau ta baina iau sana
nga matautau ta pulingmalagange pangamologa laeala e pe, ba pangamologangaume
ngeke loakurumea pangamologa rae Nutu matea ta iau roleng rea.
21 Iala nae, Tikikus a i a kolingamangng a mangng materaumane ba akumangngatulu
te e kumkuma ka kumangng ae Iesus Avolau kumangngana mannangana ke la
turunglomatana te miau ka orume kinung, ta baina miau nga lomiaumatana ka
momongau nakai.
22 Ba kurumea ollaeala mana, na iau ka ba'e te miau ta baina miau nga lomiau-
matana ka momongamangng ba i nge palopea lomiaume.
23 Iau ka kavkava ta Nutu a i a Tamara kala nge Iesus Karais A Avolaukita nge
tunge momongpengana te miau ra kolingamangng memena ngallo nge Karais. Ba
ka kavkava ta i nge paginggingia lopatokona ae miau ba palingmatengraumana
ngamiaungana kamiau.
24 Lopengana ae Nutu nge momo kala nga ragau kinung onreke materaumane Iesus
Karais A Avolaukita ka matengraumana ore sane rongrongo.

Lau Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae
Pilipai
Kana Turunglomatana

Ka inae Pol loa nga loangana e kapunu ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau, na i ke ulutote pelau ka mono na ke loalu ta maga kunna e bollau ae Pilipai. Ka i a maga kunna te e bollau ore momo ngallo nga porovins ae Masaronia. (Ngo kele Aposelme 16:8-15). Na ngarume, ka ine ka'e Pilipai tapu ba ke momo nga maga kunna tetoto, na ragau keke pulakale nga pulangkala kurumea pulingmalagangana ka pangamologa e te Karais. Ba ka ina ra lopatokonakana te Karais re ngae Pilipai ke longe inae Pol momo nga pulangkala, na ri keke pulikinunge lollokanna palu. Na keke tunge lollokanna nginngina ta agau te a giana nge Epaproritus ta i loanga ki te Pol ta bainae Pol nge koli kana oru. Na ka inae Pol rave lollokanna nginngina ra re ngae Pilipai ke ba ki, na i ka lonasereng raumana. Ba ke ba ka lau laekia ta ra lopatokonakana reke momo ngae Pilipai ta turunglomatana ka lonapengana rea (1:5; 4:10-19).

Bae Pol ke pa'e lau laekia ta turunglomatana ka oru pattoto bole minakai roma:

1 Ke pa'e ta turunglomatana ta ra lopatokonakana re ngae Pilipai ka oru rae Nutu kuma ki ka i ae Pol momongana nga pulangkala (1:12-26).

2 Ba bole, i ke bai ta pangagingginge lopatokona ae ri ta baina ri ngeke maisgingging nga maenang reke lele nge ri kurumea loangakurume ngareangana kae Karais (1:27-30; 4:1).

3 I ke bai ta rolengpage loreame ta ri ngeke ulopisigsigia ri muni ba ngeke palimatmat-eraumana rea (2:1-11).

4 Ba bole, i ke bai ta roleng kerea ta ri ngeke ella rea masi ta ragau nginngina reke la avanga ta bongatalala rea ta ri ravunge totongtaliu (3:1-4:1).

1 Iau ae Pol bae Timoti ra mangng ra kumangngatulu rae Karais Iesus kanna, omea
ka papa'e lau laekia te miau kinung re ngae Pilipai ra lomiaupatokona te Karais Iesus.
Ka papa'e te miau ra miau ra ragau rae Nutu reke tupu kala nga kelangpatalime ba ra
kalaungapagakana rae miau.
2 Mangng ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita
ngeke tunge lopengana ba momongpengana ae ri te miau.

Pol Kavangana Te Nutu Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Pilipai

3 Iau ka kalapagpage Nutu ae iau ka kaeme kinung ina iau laugaliliu te miau.
4 Ba ka kavkava te Nutu te miau kinung ka kaeme kinung ka lauserengngana.
5 Iau ka kavkava te Nutu minmina kurumea pagiungamiaungana kala nge iau nga
kumangng laekia e nga pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau.
Kaka pagiu kala nge iau ka kae e kapunu a miau lomiaupatokona te Karais ba kaka
kumkuma kala nge iau ta ke lele nga kae laekia e sonrau.
6 Ba iau ka laupatokona roma, Nutu ore pature kumangng e pe ngallo nge miau ke
sane la pannang ta nge lele nga ina i nge rongo ka kumangng laeala nga kae ae Karais
Iesus ngarume.
7 Lovaingana laekia e pe e umma ta leleng ngallo nge iau ina laugaliliu te miau
kinung ke tupu kurumea, miau kaka momo ngallo nga logu. Iau ka role minmina
kurumea, miau kaka pagiu kala nge iau ta kalaunga iau nga orume kinung reke
lele nge iau. Ngaroma ragau ngeke samapita iau ka oalo e gingging, o ngaroma
iau nga umma ta sanangkalange ragau reke bai ta ulongpisiginge pangamologa e

pe e te Karais, o ngaroma iau nga turupotpota roma pangamologa laeala e pe ka
kaomannmannangana kia, nga oru nginngina kinung miau kaka pagiu kala nge iau
nga ravungara ka lopengana ae Nutu tungumane.
8 Bae Nutu ke la turungpotange baingau ina iau lauvavai te miau kinung ka
matengraumana ae Karais Iesus tunge.
9 Ba iau ka kavkava te Nutu roma, baingamiau nga matengraumanange ragau
pattoto bae Nutu nge umma ta leleng bollau raumana. Na miau ka la lomiaumatana
kae Nutu mannangana ba ka la lomiaumatana masi ta kelangapatokone bainga reke
pepe ba bainga reke sosoali.
10 Iau ka kavkava minmina ta baina miau nga kamiau gingginga ta kelangapatokone
oru reke pepe raumana ba ta ngatangngkala rea. Na ka la miau ra ragau reke lelle
mannangana ba ragau onra agau te sane la totorong ta patongo rea ka bainga te e
soali. Ba miau kaka la momong minmina ta nge lele nga kae ae Karais ngarume.
11 Ba miau kaka la ponung ka bainga reke tupu kumangng ngareangana ore pa
nge Iesus Karais. Minmina na keke la kiningpataea Nutu giana raumana ba keke la
kalangapage.

Oru Reke Pepe Rae Nutu Kuma Ki Ka Pol Momongana Nga Pulangkala

12 Na iau ka matea ta miau ra kolingau memena ngallo nge Karais nga lomiaumatana
roma, maenang kokorai reke lele nge iau keke kalaue pangamologa e pe e te Karais ta
i sasang ta ina papatu.
13 Minmina na ra kurtalingling kinung reke kelapatantali ta bale ae kelangpatali
ba ragau pattoto bole ka loreamatana roma, momongau nga pulangkala ka puna nga
loangakurume ngaungana kae Karais.
14 Ba momongau nga pulangkala ke paginggingia kolingara memena loreapatoko-
nangana te Avolau bole. Minmina na papatu nge ri keke gingging raumana muni ta ri
rolenge pangamologa ae Nutu kanna ba ke sane ke matautau.
15 Ka kaomanna roma, ragau palu keke umma ta kelangalele iau ba palu keke bai
ta kavesing iau, minmina na keke pulimalaglage pangamologa e te Karais. Ava palu
muni keke pulimalaglage ta ri kalaungapaga iau.
16 Ra nginngina reke bai ta kalaungapaga iau ka loreamatana roma, Nutu ke puli iau
nga kumangng e nga sanangkalange ragau reke bai ta ulongpisiginge pangamologa e
pe e te Karais. Minmina na ri keke bai ta kalaungapaga iau kurumea matengraumana
ngareangana kau.
17 Ava ragau nginngina reke umma ta kelangalele iau ba ragau reke bai ta kavesing
iau ka loreangana roma, ri keke la pulinge maenang nge iau ka ina iau mommo
nga pulangkala. Minmina na ri ke sane ke pulimalaglage pangamologa e te Karais
kurumea lomatengana reke tupu. Ke sa. Keke pulimalaglage ta kiningpataea ri muni
giareame.
18 Minmina na iau ka la roleng mina laetai? Ka la roleng roma, ngaroma ragau ngeke
pulimalaglage pangamologa laekia kurumea loreamatengana ra goanga o ngaroma
ngeke pulimalaglage kurumea loreamatengana onra kaomannmannangana ki, ka
sana otte nga ollaeala nge iau. Ava oru e bollau raumana nge iau minakai roma,
ita ngaka kalipa ka pamaume kinung ta pulingmalagange pangamologa e te Karais
ta ragau. Ba iau ka la serenga raumana ka ollaeala.
Ka kaomanna, ba iau ka la serenga ngarume bole
19 kurumea, iau ka laumatana roma, Nutu ke la kamongpiliunge maenang kokorai
reke lele nge iau. Na i ke la ravunglele iau nga pulangkala kurumea kavangamiaume
ba kalaungapaga a Iesus Karais Kannuna tunge.
20 Ba bole, iau ka laupatokona gingging roma, iau sana nga balengleng iau ka otte.
Ke sa. Iau ka laupatokona roma, iau sana la mataunga nga oru reke la leleng nge iau.

Ava sonrau ba nga kaeme kinung, nae Karais ke la ravunge gia bolinglaungana nga mirau. Ke la ravunge gia bolinglaungana ngaroma iau nga momomauli o ngaroma iau nga mate.
21 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma iau nga momomauli, na ka la momong-
mauli ta pangavolaunge Karais giana. Ba ngaroma iau nga mate, na ka la loanga ta
momong kala nge i. Ba ollaeala ke pe raumana.
22 Ava ngaroma nga i a Nutu lonangana ta iau momongmauli nga mirau laekia tale,
na ka laumatana roma, iau ka la kumangng ka Karais kanna kumangng palu muni. Ba
iau ka sana laumatana na taru nga oru lua nginngina ke pe nga tetoto.
23 Iau ka matea ri lua kinung. Ka matea ta kange mogalo laekia e ngape ta baina iau
nga momo kala nge Karais kurumea, ollaeala ke pe raumana nga agau momongana
nga mogalo laekia e ngape.
24 Ava ngaroma iau nga bai ta kalaunga miau, na iau nga momo nga mirau.
25 Ba iau ka laupatokona roma, ngaroma iau nga momo nga mirau tale, na ollaeala
ke la kalaunga miau. Minmina na iau ka laumatana roma, iau ka la momongmauli,
ba ka la momong kala nge miau nga mogalo laekia e ngape ta baina taongamiau ba
lomarapaga ae miau ngeke umma ta leleng bollau tale kurumea lopatokona ae miau
te Karais.
26 Ka la momong kala nge miau nga mogalo laekia e ngape ta baina nga ina iau nga
atu te miau muni, na kalangapaga ngamiaungana kae Karais Iesus nge ponu raumana
kurumea kelang ngamiaungana kau.
27 Ava oru e bollau raumana minakai roma, taongamiaume ngeke loakurumea
bainga reke pepe onra pangamologa e pe e te Karais rorole tao. Minmina na
ngaroma iau nga atu ta kelanga miau o ngaroma sana nga atu, na iau ka bai ta
longnge pangamologa e te miau ore role roma, miau kaka umma ta meisinggingging
ka lovaingana kena mana. Ba kaka kumkuma kinung kaligi ta pangagingginge
lopatokona ora puna nga pangamologa e pe e te Karais.
28 Ba iau ka bai ta longnge pangamologa ore role roma, miau ka sana ka matautaue
ragau reke amva ta sanangkala miau bavakena. Ba kumangng laeala ae miau ina miau
ka sana matautau rea ka i killa e pakosining te ri roma, oru soalingana ke la leleng nge
ri ava Nutu ke la ravunglele miau.
29 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke tungumane lopengana ae i te miau
kurumea pagiungamiaungana kala nge Karais. Ke tungumane lopengana ae i te miau
ta baina miau nga lomiaupatokona te Karais. Ba ke sane minmina mana. Ke sa. I ke
tungumane lopengana ae i te miau ta baina miau ngaka kanimaia miralali kurumea
loangakurume ngamiaungana kae Karais bole.
30 Miau kaka kanimaimaia miralali minmina kurumea, miau kaka momo nga baling
laeala mana a miau ka kele ine lele nge iau pala, ba baling a miau ka longe ine umma
ta leleng nge iau sonrau.

2

Ita Nga Tongara Kena Me Karais Ore Ulopisigia I Muni

1 Minmina na iau ka bai ta balinglaga miau roma, pagiungamiaungana kala nge
Karais ke paginggingia lomiaume, o ke sa? Bae Karais matengraumanangana kamiau
ke palopea lomiaume, o ke sa? Ba miau kaka kelapatokone Kannu E Tupu momongana
kala nge miau, o ke sa? Ba kaka kanimaia lonana ae Karais, o ke sa?
2 Ngaroma minmina, na iau ka bai ta balinglaga miau ta pangaponunge lomarapaga
ae iau mannangana ka momongamiaungana nga lovaingana kena mana. Ba iau ka bai
ta balinglaga miau ta pangakosining ka bainga kena e nga matengraumanange ragau

pattoto, ba ta momong ka lomatana kena, ba ta kumangng kinung ta kumangng ka
kumangng kena.
3 Miau sana ngaka matea ta ulongpataea miau muni ngailu nga ragau pattoto. Ba
sana ngaka matea raumana ta ragau kiningpataea giamiaume. Ke sa. Kenakena nge
miau nge ulopisigsigia i muni ba nge ulopataetaea tetoto ngailu nge i.
4 Kenakena nge miau sane nge kumkuma ka oru reke kalaue i muni mana. Ke sa. I
nge kumkuma ka oru reke kalaue ragau pattoto bole.
5 Lovaingana ae miau nga tongana kena mana ma lovaingana ae Karais Iesus
minakai roma:
6 I ka i a Nutu sinna,
ba i bae Nutu ka tongarea kena mana, ava ke sane kele ollaeala ma i a otte ta i
kamongpitange.
7 Ke sa. I ke pagianasa'e i muni,
na ke rave akumangngatulu sinna,
na ke lele ma agau.
8 Ba ka ine lele ma agau,
na i ke ulopisigia i muni
ba ke longo te Nutu ine ballage ta i ngatangng ta i mateng—ava ke sane ballage ta
i ngatangng ta i mateng mana. Ke sa. Ke ballage ta i ngatangng ta i mateng nga
maiskovu.
9 Minmina nae Nutu ke tunge malle te i ore ngailu raumana nga malleme kinung,
ba ke tunge gia te i ore ngailu nga giame kinung.
10 Ke tunge gia te i ore ngailu nga giame kinung ta baina orume kinung ngeke paro
banu ineke longe Iesus giana,
orume kinung reke momo nga Nutu mallena nga tava ba nga mogalo laekia e
ngape,
ba orume kinung reke momo ngape nga mogalo laekia e ngape.
11 Ba ke tunge gia te i ore ngailu nga giame kinung ta baina kaome kinung ngeke
turupota roma, Iesus Karais ka i ae Avolau,
minmina nae Nutu a i a Tamara ke la ravunge gia e bollau raumana.

Ra Lopatokonakana Te Karais Ka Tongarea Kena Ma Mata Nga Tava Reke Toakala

12 Minmina na kolingau memena ra iau materaumana miau, iau ka bai ta balinglaga
miau ta longa te iau sonrau basema ina miau ka longo te iau ka kaeme kinung
re pala. Ava sana ngaka longo te iau ina iau momo kala nge miau mana. Ke sa.
Ngaka kavesia baingamiau laeala e pala, na ngaka longo te iau raumana sonrau ina
iau sana momo kala nge miau. Ka bai ta balinglaga miau ta kumangng kaligi ka
mataungamiaungana ba mammalu ngamiaungana ta pangakosining roma, Nutu ke
ravulele miau ka kaomanna.
13 Ngaka kuma minmina kurumea, ka i a Nutu e kumkuma ngallo nge miau ta baina
miau nga lomiaungana ta kumangng ba ngaka kumkuma kurumea lonangana e pe.
14 Nga orume kinung ra miau ka kumkuma ki, sana ngaka lola ka kaomiaume ki. Ba
sana ngaka patente ka pangamologa.
15 Ngaka kuma minmina ta baina miau ngaka pakosining roma, ka miau ra ragau
ra agau te sane totorong ta patongo rea ka bainga te e soali, ba ragau ra baingareame
ke lelle. Ngaka pakosining roma, ka miau ra goe rae Nutu onre sane ke kumkuma
ka bainga te e soali ina miau ka mommo ngaliua nga ragau reke momomauli sonrau
onreke kampalpililiue pangamologa a kaomannmannangana kia beke tataokurumea
bainga reke sosoali raumana. Momongamiaungana ngaliua nge ri nga tongana kena
ma mata reke taokala nga tava.

16 Ngaka kuma minmina ina miau ka turupotpote pangamologa e te Karais ore
tungtunge mauling ta baina iau nga mulia nga kae ae Karais ngarume. Ka la mulianga
roma, pirangau ba kumangngau ngaliua nge miau ke sane ke rongo mana.
17 Ba bole, ngaroma totogu nge maling ma i a tunga ore nga tungnge te Nutu kala nga
tunga ba kumangng onrae lopatokona ae miau, na iau ka la logumarapaga ba serenga
kala nge miau.
18 Ba miau bole nga lomiaumarapaga ba ngaka sereng kala nge iau.

Pol Ke Bai Ta Bange Timoti Ta I Kelange Ra Lopatokonakana Reke Momo Ngae Pilipai

19 Ava ngaroma Iesus Avolau nga lonangana, na iau ka bai ta bange Timoti te miau
bolvole. Ka bai ta bange te miau nga baina iau bole nga kanimaia serenga nga ina iau
nga longe turung e ta momongamiaunganame.
20 Iau ka la bange Timoti kurumea, ka sana balingau tetoto ora tongana kena me i.
Omea ka lomangng kena mana ta kalingpa ka pamaume ta kalaunga miau.
21 Ka sana balingau tetoto ora tongana kena me i kurumea, ri kinung keke matea ta
ri loangakurumea ri muni loreamatenganame. Ke sane ke matea ta loangakurumea
Iesus Karais lonamatenganame.
22 Ava miau ka lomiaumatana tapu kae Timoti roma, ke pakosining ka i muni
baingana reke pepe. Ka lomiaumatana roma, baingana ine kuma kala nge iau ta
loanga ka pangamologa e pe e te Karais ka tongana kena ma goe baingana nga
kalaunge tamana.
23 Minmina na iau ka bai ta bange te miau bolvole, ava ka bai ta laumatanangana
pala ka taru nge lele nge iau.
24 Ba ka laupatokona te Avolau roma, iau bole ka la atung te miau bolvole.

25 Ava sonrau na iau ka matea raumana ta bangagaliunge Epaproritus te miau. Ka i a
kolingau ngallo nge Karais, ba kumangngkena ae iau, ba abalingkana ae Karais kanna
kala nge iau. Ba bole, ka i a agau a miau ka ba'e ka pangamologa ba agau a miau ka
ba'e ta kalaunga iau.
26 Ka laungana ta bange kurumea, i ke matea raumana ta kelanga miau kinung muni.
Ba ke kanimaia maenang ina lonamatana roma, miau kaka longe turung e ta soaling
e lele nge i.
27 Ba ka kaomannmannangana roma, i ke soali raumana ba ke kokoro ta i mateng,
avae Nutu ka lonananne. Ba ka sana lonananne Epaproritus mana. Ke sa. I ka
lonananna iau bole ta baina iau sana nga kanimaia lotani ba lotani muni.
28 Minmina na iau ka matea raumana ta bange te miau ta baina nga ina miau nga
kele muni na miau nga lomiaumarapaga, ba maenang laekia a iau kanimaimaia te
miau nge alaleng isura.
29 Minmina na miau ngaka rave ka lomiauserengngana ta ka i a agau e pagiue kala
nge Avolau bole. Ba ngaka tunge alangpaga te i kala nga ragau ra tongarea kena me i.
30 Iau ka role minmina kurumea, i ke kokoro ta i mateng kurumea kumangngana
ka kumangng ae Karais kanna. Ba ke sane matau ta mateng ta baina i nge rongo ka
kumangng a miau ka tunge te i ore nga kalaunga iau.

3

Nutu Ke Patoe Ragau Ka Ra Baingareame Ke Tupu Kurumea Lopatokona Ae Ri Te Karais

1 Iala na kolingau memena ngallo nge Karais, miau nga lomiaumarapaga nga pag-
iungamiaungana kala nge Avolau. Ke sane baililli ta iau pangamuni ka pangamologa
kena ra iau pa rea te miau pala. Ke sa. Ke la kalaunga miau ta kelanga masi te miau.

2 Ngaka ella miau masi ta ragau nginngina ra goanga onreke bai ta bongatalala miau
ta loangakurumea bainga e nga totongtaliu. Ri ka tongarea kena ma gaune ra mukurea
ba ka ri ra ragau reke kumkuma ka kumangng reke sosoali.
3 Iau ka role minmina kurumea, ri ka loreangana roma, ka ri ra ragau rae Nutu
kurumea loangakurume ngareangana ka bainga e nga totongtaliu. Ava ke sa. Ka ita
ra ragau rae Nutu mannangana onreke kalapagpage Nutu kae Kannu ae Nutu. Ba
lopatokona ae ita ka puna nge Karais Iesus. Ka sana puna nga killa a ita ka kuma kia
nga mirara.
4 Ava ngaroma agau kumangngana ka kumangngme nge kalaue ta i leleng tupu nge
Nutu raguna, na ala iau a agau e tupu mannangana.

Pala na iau ka kavesia ragau nginngina ra loreapatokona ta kumangng ra ri ke
kumkuma ki.
5 Iau ka role minmina kurumea, keke tototaliue mirau ka kae a lima ba mologi
ngarume nga nau toangapisigingana kau. Ba ka iau ae Israel te e nga galiau ae
Bensamin. Ka loakurumea Israelme baingareame mana. Ba ka iau a Parisio te,
minmina na iau ka loakurumea bangapaga rae Moses kanna raumana.
6 Ba bole, iau ka gingging raumana ta loangakurumea sisiukamangng memena
baingareame, minmina na iau ka pamiralalia ragau ra loreapatokona te Karais. Ba
nga kelangaungana kau, ka iau a agau a baingana tupu ore sane karitaue bangapaga
te orae Moses kanna.
7 Pala na iau ka kele oru nginngina ma ri ra oru reke la kalaunga iau ta leleng tupu
nge Nutu raguna. Ava iau ka sau ka oru nginngina ta baina iau nga laupatokona te
Karais kasikena.
8 Ba ke sane minmina mana. Ke sa. Iau ka kele oru nginngina kinung ma ri ra
mosmosime mana ba ka sau ki ta baina iau nga rave oru e bollau raumana nga orume
kinung. Ka sau ki ta baina iau nga laumatana kae Karais Iesus A Avolaukau. Iau ka
kele orume kinung ma ri ra mosmosime mana ba ka pulivalakala rea ta baina iau nga
rave Karais,
9 ba nga pagiu kala nge i. Minmina nae Nutu ke pato iau ka agau a baingana tupu
nga raguna. Ava ke sane pato iau ka agau a baingana tupu kurumea loangakurume
ngaungana ka bangapaga rae Moses kanna. Ke sa. Ke pato iau ka agau a baingana
tupu kurumea lopatokona ae iau te Karais. Ka i a patong ae Nutu tunge ta agau te
kurumea agau laeala lopatokona ae i te Karais.
10 Iau ka matea ta iau nga laumatana kae Karais ba nga laumatana ka gingginga
e bollau raumana e nga sigingpagangana nga mateng. Ba bole, ka matea ta iau nga
kanimaimaia miralali rae Karais kanimai rea ba nga tongau kena me i nga matengana.
11 Iau ka bai ta kumangng minmina ta baina iau nga lele nga sigingpaga nga mateng
ngarume.

12 Iau ka sana rorole roma, iau ka rave oru nginngina tapu. Ba ka sana rorole roma,
ka iau a agau e pe bavakena tapu. Ke sa. Pala nae Karais ke rapita iau, na ke puli iau
ta iau a agau a kanna. Minmina na iau ka kumkuma kaligi basema apirangkana ore
pirpira kaligi ta pirang rongana. Iau ka kuma minmina ta baina iau nga laumatana
kae Karais ba nga taomasi kurumea.
13 Kolingau memena ngallo nge Karais, nga kelangau kau muni, ka sana laungana
roma, iau ka rave oru nginngina tapu. Ke sa. Ava oru kena a iau kumkuma kia minakai
roma: Iau ka laupogpoge oru ra iau kavesi rea tapu. Ba ka umma kaligi ta leleng nga
oru reke momo lagamuga nge iau.
14 Iau ka pirpira kaligi ta leleng nga pirang rongana ta baina iau nga rave kuru e nga
pirang, a i a Nutu kiungana kau lakailu ta mallena kurumea pagiungaungana kala nge
Karais Iesus.

15 Minmina na ita kinung raka matua tapu nga oru rae Karais kanna ngaka
lolakurumea lomatana kena laeala. Ba ngaroma miau nga kamiau lomatana matana
tetoto, nae Nutu ke la pangapotange lomatana laeala a iau rorole te te miau bole.
16 Ava ita ngaka tatao tale kurumea taonga a ita ka loramatana kia tapu.
17 Kolingau memena ngallo nge Karais, miau ngaka pagiu kala nga ragau pattoto
reke tatao kurumea bainga ra iau kumkuma ki. Ba ngaka ellakurumea ragau reke
tatao kurumea taonga a mangng pakosining kia te miau.
18 Iau ka role minmina kurumea, ragau papatu taongareangana ke pakosining roma,
te ri Karais matengana nga maiskovu ka i a oru a sana puna. Iau ka rolea pangamologa
laeala te miau pa papatu tapu ba ka rolea sonrau muni ka matau kanna menangana.
19 Ka ri ra ragau reke la loanga ta oru soalingana ba ragau onra loreamatengana reke
sosoali ka ri ra nutu ae ri. Ba ka ri ra ragau reke murara ka baingarea ra balenga, ba
keke pulpulia ramarea nga oru re nga mogalo laekia e ngape.
20 Ava nge ita, ka ita ra ragau re nga Nutu mallena nga tava. Ba ita kaka ella ba
kaka momalle Aravunglelekana a i a Iesus Karais A Avolaukita atungngana nga malle
laeala.
21 Na i ke la kamongpiliunge mirara ra likireasa ta ri nga tongarea kena ma mirana
a kana ka olamana e toakala. Ke la kumangng minmina ka ginggingngana e bollau
raumana kumangngana. Ka i a ginggingngana a kana ka gingginga ta ulongpisiginge
orume kinung ngape nge i bole.

4

1 Minmina na kolingau memena ra iau materaumana miau ba ka matea raumana
ta kelanga miau, miau ngaka maisgingging ngallo nge Avolau minmina. Ka miau ra
lomarapaga ae iau puna ba alang e pe e nga kumangng a kanau. Ka miau ra ragau ra
iau materaumana miau.

Pol Pangamologangana E Nga Pangagingginge Ra Lopatokonakana Re Nga Pilipai

2 Iau ka la balinglage Iuoria riluae Sinike gingging ta ri pangatupunge maenang
laeala e momo ngaliua nge ri. Ngeke patupe kurumea pagiungareangana kala nge
Avolau.
3 Ka kaomanna. Ba bole iau ka bai ta balinglaga one a one a balingau mannangana
ta one kalaunge ravale lua nginngina. Ngo kalau rea kurumea, ri keke kuma kaligi
kala nge iau ta loanga ka pangamologa e pe e te Karais ta ragau. Keke kuma kala
nge Klemen ba kumangngkena pattoto rae iau onra giareame ke momo nga lau e nga
mauling.
4 Miau re ngae Pilipai nga lomiaumarapaga ka kaeme kinung kurumea pagiungami-
aungana kala nge Avolau. Iau ka la roleng minmina muni roma, nga lomiaumarapaga!
5 Miau ngaka pakosining ta ragau kinung roma, ka miau ra ragau ra malongkana.
Iesus Avolau atungngana ke kokoro.
6 Sana nga lomiaupupu ta otte. Ke sa. Nga orume kinung miau ngaka balaglage
Nutu ka kavangamiaungana te i ba kalangapaga ngamiaungana kia. Ngaka turupote
balinglaga rae miau te i.
7 Minmina na momongpengana ae Nutu ore bollau raumana nga lomataname
kinung rae ita ke la kelangpatali masi ta lomiaume ba ramamiaume kurumea
pagiungamiaungana kala nge Karais Iesus.
8 Ba bole, iau ka la roleng kamiau ra kolingau memena ngallo nge Karais roma, miau
ngaka pulpulia ramamiaume nga oru ra kaomannmannangana ki, ba oru reke tunge
alangpaga. Ba ngaka pulpulia ramamiaume nga oru reke tupu, ba oru reke lelle, ba
oru re nga pangaloserengkala, ba oru re nga kalangapaga. Ba ngaroma nga oru e lelle

mannangana o oru e pe mannangana, na ngaka pulpulia ramamiaume nga oru matana nginngina.
9 Miau ngaka lolakurumea oru ra iau palomatana miau ki ba oru ra miau ka ravu rea nge iau. Ba bole, ngaka lolakurumea oru ra miau ka longo rea ba ka kela rea nge iau. Ngaka lolakurumea oru nginngina, nae Nutu a i ae Nutu ore tungtunge momongpengana ke la momong kala nge miau.

Pol Ka Lonape Ka Ra Lopatokonakana Re Ngae Pilipai Kurumea Tunga Ra Ri Ke Ba Ki Te I

10 Lomarapaga ae iau ke bollau raumana ba ka kalapagpage Avolau kurumea, sonrau na miau ka lomiauvavai muni ta kalaunga iau. Ka kaomanna, pala na miau kaka bai ta kalaunga iau, ava ka sana ka kalipa ka pamau ta kumangng kia.
11 Ava iau ka sana pa'e pangamologa laeala ta roleng roma, iau ka moro ta kau oru ba ka matea agau te ta i kalaunga iau. Ke sa. Iau ka palomatana iau ta momong ka lauserengngana nga taru reke lele nge iau.
12 Ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengngana nga ina iau nga moro ta kau oru, ba ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengana nga ina iau nga kau oru papatu bole. Ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengngana nga orume kinung reke lele nge iau. Ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengana nga ina iau nga matekau ba nga ina iau nga ponu bole. Ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengana nga ina iau nga kau oru papatu ba nga ina iau nga moro raumana ta kau oru bole.
13 Pamau laeala ka i a pamau e nga kelanga te Karais ta i kalaunga iau ta kumangng ka orume kinung ka gingginga a i tungtunge te iau.

14 Ava iau ka laupe kamiau ina miau ka bai ta pagiunga kala nge iau nga maenang kokorai reke lele nge iau.
15 Ba miau re ngae Pilipai ka lomiaumatana bole roma, pala ka ina iau lola nga taliungaungana e kapunu ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau ba ka ka'e Masaronia, na ka sana ra lopatokonakana ginungarea te muni pagiu kala nge iau ta kalaunga iau ka kau oru. Ke sa. Miau kasikemiau kaka kalau iau.
16 Iau ka role minmina kurumea, ka ina iau mommo ngae Masaronia tale bole nga maga kunna ae bollau ae Tesalonaika, na miau kaka ba ka tunga pa papatu ta kalaunga iau.
17 Ava iau ka sana rorolea pangamologa laeala ta roleng roma, iau ka matea ta ravunge tunga nge miau. Ke sa. Iau ka matea ta kavingtulu rae Nutu tungu rea te miau kurumea baingamiau e nga tunga oru ta ragau pattoto nge umma ta leleng papapatu raumana.
18 Ba iau ka bai ta turunglomatana te miau roma, sonrau, na iau ka sana moro ta otte. Tunga rae miau onrae Epaproritus atu ki te iau keke pepe tapu, ba keke kalau iau raumana. Ka tongarea kena ma tunga ra koirea lolo reke tungtungu rea te Nutu. Ka tongarea kena ma posi reke bali rea onrae Nutu lonape ki. Ka ri ra tunga onreke pepe raumana nge Nutu raguna.
19 Bae Nutu ae iau a kana oru papatu raumana ke la pangaponung miau ka orume kinung re nga kalaunga miau kurumea pagiungamiaungana kala nge Karais Iesus.

20 Ita ngaka kinpataetaea Nutu a i ae Nutu ae ita ba Tamara passavele. Ka kaomannmannangana.

21 Iala na, miau ngaka tunge sinro ae iau ta ragau kinung reke tupu rae Nutu onra ri ra ragau rae i kurumea pagiungareangana kala nge Karais Iesus. Kolingara memena ngallo nge Karais reke momo nakai kala nge iau keke ba ka sinro nga ri te miau.

22 Ragau kinung rae Nutu reke tupu onreke momo nakai keke ba ka sinro nga ri te
miau. Ba ragau rae Nutu reke tupu oreke momo nga bale ae Sisa a i a kelangpatali nga
inaekia keke matea raumana ta banga ka sinro nga ri te miau bole.
23 Lopengana ae Iesus Karais Avolau tungtungumane nge momo kala nge miau.

Lau Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae
Kolosi
Kana Turunglomatana

Kolosi ka i a maga kunna te e bollau e momo nga porovins e ngae Esia. Ke sane momo ngatauga raumana nga maga kunna e bollau ae Epesus. Pol ka sana i a agau e kapunu ta laonga ka pangamologa e pe e te Karais ta ragau re ngae Kolosi. Ava ka ine mommo ngae Epesus, na i ke ba'e ragau palu ta ri loanga ka pangamologa e te Karais ta maga pattoto reke momo ngae porovins ae Esia. Minmina na ka ina ragau nginngina ke pulimalaglage pangamologa laeala nga magame, na keke pulimalage ngae Kolosi bole.

Ngarume nae Pol ke longe pangamologa ina ragau palu ke amva ta pangataopange ra lopatokonakana re ngae Kolosi ka pangalomatanangarea ra goanga. Ka ri ra ragau reke bai ta bongatalala rea ta ri loangakurumea bangapaga matantana basema, bangapaga re nga kuringa ta orume ba bangapaga e nga totongtaliu (2:11; 2:16-17; 3:11). Ba ra pangalomatanakana nginngina ra goanga keke amva ta pangalomatana rea ta ri kavang ta anggelome bole (2:18).

Minmina nae Pol ke ba ka lau laekia ta ra lopatokonakana re ngae Kolosi ta pangagingginge lopatokona ae ri te Karais. I ke role roma, Karais ka i e ngailu nga orume kinung ba i kasikena ka kana ka gingginga ta ravunglele ita. Ba ke role roma, ragau loangakurume ngareangana ka bangapagame ke sane la kalaunga rea ta leleng tupu nge Nutu raguna. Ke sa. Kumangng laeala ke la ulongo rea balakala nge Karais. Ba bole, Pol ke matea ta reke patoe lau laekia nga loreamatana roma, Karais ka i a tai mannangana. Minmina na i ke role kerea roma, Nutu ke koipage orume kinung kae Karais, ba bole i ke papote lonamatanangana ba ginggingnganame kinung kae Karais. Ba ke role roma, ita ra lorapatokona te Karais ka ita ra ragau ra pau kurumea Karais momongana ngallo nge ita.

Pol ke pa'e lau laekia ka ine momo nga pulangkala kurumea pulingmalagangana ka pangamologa e te Karais. Ba ka ine pa'e tapu, na i ke tunge ta rapanung lua ra giareame nge Tikikus bae Onesimus ta ri loanga kia ta ra lopatokonakana ginungarea e momo ngae Kolosi.

1 Iau ae Pol a iau a aposel te orae Karais Iesus kanna kurumea Nutu lonangana, bae
Timoti a i a kolingara ngallo nge Karais,
2 omea ka papa'e lau laekia te miau ra ragau rae Nutu reke tupu ba ragau reke
loatunanne Karais. Ka papa'e te miau ra kolingamangng memena ngallo nge Karais
raka momo ngae Kolosi.
Mangng ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i tungnge lopengana ba momongpengana
ae i te miau.

Pol Ke Kava Te Nutu Ta I Kavingtulunge Ra Lopatokonakana Reke Momo Ngae Kolosi

3 Omea ka kalapagpage Nutu a i a Iesus Karais A Avolaukita Tamana. Ba mangng ka
sana pannpanna ta balinglage ta i kalaunga miau.
4 Mangng ka kalapagpage Nutu kurumea, mangng ka longe pangamologa e ta
lopatokona ae miau te Karais Iesus ba pangamologa e ta baingamiau e nga maten-
graumanange ragau kinung rae Nutu onreke tupu.
5 Lopatokona laeala ae miau ba bainga laeala ae miau e nga matengraumanange
ragau pattoto ka purea minakai roma, miau kaka kelkela ba kaka momalla ta
kavingtulu ra Nutu kalitupu rea te miau nga mallena nga tava tapu. Ka ri ra

kavingtulu nginngina ra miau ka longe pangamologa tao pala nga pangamologa a kaomannmannangana kia. Ka i a pangamologa e pe e te Karais
6 a ragau ke pulimalage te miau pala. Ka i a pangamologa e umma ta piaunga masi ba leleng bollau raumana nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape. Ba pangamologa laeala ke kumkuma ka kumangng kena laeala mana ngallo nge miau bole. Ke pature kumangngana ina miau ka longe pau ba ke tatu, ba ke tatu ta ke lele nga kae laekia e sonrau. Ke kuma minmina ina miau ka longe pangamologa laeala e te Karais ba kaka rave lomatana mannangana e ta Nutu tungnganamana ka lopengana ae i te miau.
7 Ka i a lomatana a miau ka rave nge Epapras a i a kumangngkena ae mangng ba agau a mangng materaumane. Ba ka i a akumangngatulu ae Karais kanna ore loatunanne Karais mannangana nga kumangngana e nga kalaunga mangng.
8 Ba i ke turulomatana te mangng ka baingamiau e nga matengraumanange ragau pattoto kurumea Kannu E Tupu kumangngana ngallo nge miau bole.
9 Minmina na ka kae a mangng longe ollaeala ta ke lele nga kae laekia e sonrau, na mangng ka sana panna ta kavang te Nutu te miau. Ba mangng ka balaglage ta i pangaponu miau ka lomatana ae i ta baina miau nga lomiaumatana ka lonangana. Ka la lomiaumatana ka Nutu lonangana kurumea Kannuna tungngana ka lomataname kinung reke pepe te miau.
10 Mangng ka kavkava minmina ta baina miau ngaka tataokurumea taonga e pe ore tunge alangpaga te Avolau. Ba i nga lonape ka baingame kinung ra miau ka kumkuma ki. Ba ka kavkava minmina ta baina kumangng reke pepe kinung ra miau ka kumkuma ki ngeke piaue kanrea papatu. Ba lomatana ae miau e te Nutu nge umma ta leleng bollau raumana.
11 Bae Nutu ke la pangaginggingi miau ka ginggingame kinung kurumea gingginga ae i ore bollau raumana. I ke la kumangng minmina ta baina miau ngaka maisgingging ba ngaka tolomane maenang reke lele nge miau. Ba lomarapaga ae miau ke la bolinglaunga raumana
12 ina miau ka kalapagpage Tamara ore puli ita. Ba ke paginggingi ita ta ravunge kavingtulu ra i patokala ta i tunga rea ta ragau rae i reke tupu onreke la momong nga kelangpatalingana e nga olamana ngarume.
13 Ka i ae Tamara ore ravulele ita nga osuguna kelangapatalingana, na ke pullu ita nga kelangapatali orae Tuna a i materaumane.
14 I ke kuma minmina ka ine kolilele ita ba ke osurure baingara reke sosoali ka Tuna matengana.

Nutu Tuna Ka I E Ngailu Nga Orume Kinung

15 Nutu Tuna ke pakosining kae Nutu ora ragau matarea kanname ke sane ke totorong ta ri kelange. Bae Tuna ka i e ngailu nga orume kinung rae Nutu koipaga rea.
16 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke koipage orume kinung kae Tuna. Ke koipage orume kinung reke momo nga Nutu mallena nga tava ba orume kinung reke momo nga mogalo laekia e ngape. Ke koipage orume kinung ra ragau matarea kanname ke kelkela rea. Ba ke koipage orume kinung ra matarea kanname ke sane ke totorong ta ri kelanga rea bole basema: anggelome ba kannu matantana ra giareame ke bollalau beke kelapatantali. Nutu ke koipage oru nginngina kinung kae Tuna. Ba ke koipaga rea ta kiningpataea Tuna giana ki.
17 Ka ina orume kinung ke sane ke lele tale, nae Nutu Tuna ke momo tapu. Ba orume kinung momongareangana ka puna nge i.
18 Ba bole, ka i e kapunu nga ragau ra loreapatokona te i onra ri ra mira ae i. Ka i a momongareangana puna ba ka i e kapunu nga reke sigipaga nga mateng. I ke momo minmina ta baina nga i e kapunu nga orume kinung.

19 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ka lonape ta paponunge Tuna ka i ae Nutu
muni.
20 Ba i ka lonape ta pangatupunge momongana kala nga orume kinung ka tungato-
tokalangana kae Tuna totona. I ke patupe momongana kala nga oru reke momo nga
mogalo laekia e ngape ba oru reke momo nga tava bole. Ke kuma minmina kae Tuna
totona ine mate nga maiskovu.
21 Pala na miau kaka momo balakala nge Nutu. Ka kae nginngina na ngallo nga
ramamiaume ka miau ra ra bainga'iukana kae Nutu ba kaka kumkuma ka bainga reke
sosoali nga raguna.
22 Avae Nutu ke patupe momongamiaungana kala nge i ka tungatotokalangana kae
Tuna mirana matengana. Ke kuma minmina ta baina ngarume nga ine nge kiu miau
ta maising nga raguna na ka la miau ra ragau reke tupu, ba ragau reke lelle, ba ragau
onra sana agau te totorong ta i patongo rea ka bainga te e soali.
23 Ba miau kaka la maising minmina ngaroma miau ngaka momogingging nga
lopatokona ae miau ta pangamologa e pe e te Karais, ba ngaroma miau sana ngaka
ka'e lopatokona ae miau ta oru ra miau ka momalla tao ra miau ka longo rea nga
pangamologa laeala e pe. Ka i a pangamologa eke pulimalage ta ragau re nga iname
kinung ngape nga tava. Bae Nutu ke puli iau ae Pol ta kumangng ka kumangng e nga
pulingmalagange pangamologa laeala.

Pol Kumangngana E Nga Kalaunge Ra Lopatokonakana Te Karais

24 Ba sonrau na iau ka lauserengkale miralali ra iau kanimaimai rea kurumea
kumangngau e nga kalaunga miau. Ba iau ka kumkuma ta ronga ka miralali rae Karais
nga mirau ta baina iau nga kalaue mirana a i a ragau ra loreapatokona te i.
25 Iau ka lele iau a akumangngatulu orae ra lopatokonakana kanrea kurumea Nutu
tungngana ka kumangng te iau ta pulingmalagange pangamologame kinung ra kanna
te miau.
26 Ke tunge kumangng te iau ta iau pulingmalagange talung a Nutu pakoea nga ragau
reke momo nga kae re pala, ava sonrau na ke papote ta ragau rae i reke tupu.
27 Ke matea ta pangakosining te ri roma, talung laeala a i pakoea pala ke la
kavingtulunge ragau ra sana ri ra Iura raumana. Talung laeala ke role roma, Karais
ke momo ngallo nge miau ra sana miau ra Iura. Minmina na miau kaka momalla
ka lomiaupatokona ta kae laeala ngarume ina miau ka la taongalu ta olamana ae i e
toakala.
28 Ba mangng ka pulimalaglage pangamologa e te Karais ta ragau kinung. Mangng
ka rorole kerea ka pangamologa re nga pangatupu rea. Ba ka palomatantana rea ka
lomataname kinung reke pepe. Mangng ka kumkuma minmina ta baina mangng nga
loa ka ragau ra loreapatokona te Karais reke matua ta pangamaisi rea nge Nutu raguna.
29 Kurumea ollaeala mana, na iau ka tumvugu raumana. Ka tumvugu raumana kae
Karais ginggingngana e bollau raumana ore kumkuma ngallo nge iau.

2

1 Iau ka matea ta miau nga lomiaumatana ka kumangngau ka ina iau kumkuma
kaligi ta kalaunga miau. Ba ka kumkuma kaligi ta kalaunge ra lopatokonakana re
ngae Laorisia kala nga ra lopatokonakana kinung re sane ke kele ragugu tale.
2 Iau ka kumkuma minmina ta baina iau nga paginggingia loreame ta ri pagiungak-
inung ta pangakosining ka baingarea e nga palingmatengraumana rea. Iau ka matea
ta ri pagiungakinung ta pangakosining ka baingarea e nga palingmatengraumana rea
ta baina ri ngeke ponu ka lomatana e bollau raumana. Na ka la loreamatana masi ka
talung laeala ae Nutu pakoea pala, a i ae Karais muni.

3 Karais ka i a sasaipuna e nga lomatana, ba lomataname kinung reke pepe keke kolu
nge i.
4 Iau ka role kamiau minmina kurumea, ka sana matea agau te ta i kaningtolo miau
ba pangataopa miau ka pangamologangana e tani masi ava ka ora goanga.
5 Ka kaomanna, mirau ke sane momo kala nge miau sonrau, ava iau ka momo kala
nge miau nga kannu. Ba iau ka lausereng raumana ta kelange baingamiau ina miau
ka tataomasi ba ka maisgingging nga lopatokona ae miau te Karais.

Ita Raka Pagiu Ita Kala Nge Karais Ka Sana Ka Momo Ngape Nga Bangapaga Ra Ragau Kanrea

6 Pala na miau kaka rave Karais Iesus ta i a Avolaukamiau, minmina na miau ngaka
tataokurumea i mana.
7 Ngaka maisgingging nge i basema bega ora kulaname ke sigilu lakallo raumana
ta mogalo. Ba ngaka paginggingi miau ngallo nge i. Ngaka paginggingia lopatokona
ae miau te i kurumea potong ra miau ka ravu rea pala. Ba ngaka ponu raumana ka
pangamologa re nga kalangapage Nutu kurumea oru papatu raumana ra i kuma ki te
miau kae Karais.
8 Miau ngaka ella miau masi ba sana ngaka ngatakale agau te ta i pulangkala miau
ba pangataopa miau ka i muni lonavainganame ba goanganame onra sana purea.
Oru nginngina ka ri ra oru reke loakurumea ragau baingarea ba lomatana re nga
mogalo laekia e ngape mana. Ke sane ke loakurumea pangalomatana re te Karais
onra kaomannmannangana ki.
9 Iau ka role minmina kurumea, Karais ka i ae Nutu paponungana nga agau mirana.
10 Ba miau kaka ponu kae Nutu pangaponungana kurumea pagiungamiaungana
kala nge Karais a i e ngailu nga gingginga ba kelangpatalime kinung.
11 Ba miau kaka rave totongtaliu kurumea pagiungamiaungana kala nge i bole. Ava
ka sana i a totongtaliu a ragau ke kuma kia ka kamareame. Ke sa. Ka i a totongtaliu ae
Karais kuma kia ore nga pulingvalakalange miramiaume kumangng ngareangana ka
bainga reke sosoali.
12 Bae Nutu ke talu miau kala nge Karais ka ineke pamagoe miau. Ba ke pasigipaga
miau kala nge i bole kurumea lopatokona ae miau ta Nutu kumangngana. Ka i a Nutu
e pasigipage Karais nga mateng.
13 Pala ka ina miau sana ka pagiu miau kala nge Karais tale, na ka miau ra ragau ra
kannureame ke mate. Ka miau ra ragau ra kannureame ke mate kurumea, miau kaka
momo tale nga kumangng ngamiaungana ka bainga re nga longasa ta bangapaga rae
Nutu kanna. Ba kaka momo nga miramiaume kumangng ngareangana ka bainga reke
sosoali. Avae Nutu ke pamauli miau kala nge Karais. I ke osurure baingarame kinung
re nga longasa
14 ka ine osurure bangapaga reke pa rea pala kala nga kumangng ra ri ke bapage
ragau ta ri kumangng ki. Ke osurure bangapaga nginngina onreke kalinana ita beke
ute alang e soali te ita. I ke ravupatali rea ka ine katupita rea nga maiskovu.
15 Ba ka ine rongotapu ka gingginga ae kannu reke sosoali kelangpatali rae ri ba
ravollalaukerea memena, na i ke papota rea nga karakarangana ine ulopisigi rea ka
Karais kumangngana nga maiskovu.
16 Minmina na sana ngaka ngatakale agau te ta i kalingnana miau kurumea kaning
a miau ka kaninnia, o inung a miau ka innue. Ba sana ngaka ngatakale agau te ta i
kalingnana miau kurumea kae re bollau re nga kavang, o inna ra pau, o kae ra Sabat.
17 Oru nginngina ka sana ri ra oru ra kaomannmannangana ki. Ke sa. Ka ri ra oru
reke toe oru reke la atung ngarume mana. Ava oru ra kaomannmannangana ki ka ri
ra oru rae Karais kanna.

18 Ba ragau nginngina reke murara ka baingarea re nga ulongpisigia ri muni, ba
keke kalapagpage anggelome, ba keke kinpataetaea giareame kurumea kelanga ra
ri ke kela rea, miau sana ngaka ngatakale ragau matana nginngina ta ri kalingnana
miau ba roleng kamiau roma, ka sana miau ra ragau reke pepe ta ravunge alang e pe
nge Nutu. Ragau nginngina ramareame keke momo nga oru re nga mogalo laekia e
ngape ba ramarea nginngina keke kantotolo rea ta ri kiningpataea ri muni giareame
ka lovaingana ra sana purea.
19 Ka ri ra ragau re sane ke kaminte Karais, a i a mirana Kunna. Ka i e kapunu nge ita
ra mirana iname. Ba i ke ellapatali ta mirana karolu ta baina mirana nge gingging ba
mirana iname ngeke pagiukinung masi ka ina kenakena tungngana ka kalaungapaga.
Minmina na mira laeala ke la leleng masi ka leleng orae Nutu kuma kia.
20 Miau kaka mate tapu kala nge Karais, ba lovaingana e nga ragau re nga mogalo
laekia e ngape ka sana i a kelangpatali ae miau tale. Minmina na ke meimia na miau
kaka bai ta taongakurumea lovaingana e nga ragau re nga mogalo laekia e ngape tale?
Ke meimia na kaka bai ta loangakurumea bangapaga rae ri, basema bangapaga reke
rorole roma,
21 “Sana ngaka kapite oraekia, ba sana ngaka ava ka ollaeala, ba sana ngaka kali ka
oraekia.”?
22 Oru nginngina kinung ka ri ra oru reke la saningrea kurumea ragau rongarean-
gana ki. Keke la saningrea kurumea, ka ri ra oru reke lolakurumea bangapaga ba
pangalomatana re nga ragau mana.
23 Ka kaomanna, ragau palu ka loreangana roma, ngaroma ri ngeke lolakurumea
bangapaga matana nginngina, na ragau keke la kelanga rea ma ri ra lomatanakana.
Minmina na ri keke amva ta loangakurumea bangapaga reke role ta ri kumangng ka
kumangng matantana rae ri muni re nga kavang, ba kumangng matantana ra goanga
re nga ulongpisigia ri muni, ba kumangng matantana re nga pangamiralalinge mi-
rareame. Ava kumangng nginngina ke sane ke la kalaunge agau te ta i pangamatenge
mirana lonamatengana reke sosoali.

3

Ita Ngaka Pulivalakale Baingara Re Pala Reke Sosoali Na Ngaka Lupage Maulingara A Pau

1 Nutu ke pasigipaga miau kala nge Karais, minmina na miau ngaka pulia lomiaume
nga oru re ngailu, nga malle laeala ae Karais tara ngia nga Nutu bavana nga kamana
e pe.
2 Ngaka pulia ramamiaume nga oru re ngailu. Sana ngaka puli rea nga oru re nga
mogalo laekia e ngape.
3 Iau ka role minmina kurumea, miau kaka mate tapu ba maulingamiaume keke ko
kala nge Karais ngallo nge Nutu.
4 Ngarume nga inae Nutu nge papote Karais a i a maulingara, na i ke la pangapota
miau bole kala nge i nga mallena a kana ka olamana e toakala.
5 Minmina na miau ngaka pamatea baingame kinung reke loakurumea miramiaume
loreamatengana reke sosoali. Ngaka pamatea baingame kinung reke sosoali basema:
bainga re nga kenong kala nga ravale ra sana ri ra namiaupengana memena o
rapanung ra sana ri ra nemiautale memena. Ba ngaka pamatea bainga ra mukurea,
ba bainga e nga matenge ravale o rapanung mirarea raumana, ba lomatengana reke
sosoali, ba bainga e nga matengraumana ta ravunge oru papatu raumana ora tongana
kena mana ma bainga e nga kalangapage nutu ra goang.
6 Kurumea bainga nginngina mana, nae Nutu iukiangana ke la atung na ke la punga
pai nga ragau reke longosasa te i.

7 Ba pala na miau kaka tataokurumea bainga nginngina bole. Kaka tataokurume rea
nga momongamiau re pala.
8 Ava sonrau na miau ngaka pulivalakale bainga nginngina kinung. Ngaka
pulivalakale iu matantana, ba lovaingana re nga baingasoalinge ragau pattoto. Sana
ngaka rolesoali ka ragau pattoto giareame, ba sana ngaka ngatakale pangamologa re
nga ravalangng ta ri lelengmalaga nga kaomiaume.
9 Sana ngaka paligoga miau kurumea, miau kaka pulivalakalatape momongamiaun-
gana ra kasana onreke ponu ka bainga reke sosoali.
10 Miau kaka pulivalakale momongamiaungana ra kasana, na kaka lupage
maulingamiau a pau orae Nutu kampililiue ta i nga tongana kena mana me i. Ka la
tongana kena mana me Nutu e koipage. I ke kumkuma minmina ta baina miau nga
lomiaumatana kia mannangana.
11 Ba nga mauling laekia a pau a ita ka lupage, ka sana ragau palu ke ngailu nga
pattoto. Ke sa. Ri kinung ka tongarea kena mana. Ragau ra Iura ba ragau ra sana
ri ra Iura ka tongarea kena mana. Ba ragau reke rave totongtaliu ba re sane ke rave
totongtaliu ka tongarea kena mana bole. Ba ragau ra pinolo, ba ragau re nga maga
matantana, ba ragau ra kumangngatulu, ba ragau ra sana ri ra kumangngatulu, ka
sana otte nga oru nginngina. Ava oru e bollau raumana minakai roma, Karais ka i e
kapunu nge ita kinung, ba ke mommo ngallo nge ita kinung.
12 Ka miau ra ragau rae Nutu toro rea, ba ka miau ra ragau reke tupu ra i
materaumana rea. Minmina na miau ngaka lupage bainga e nga lonana. Ba bole,
ngaka lupage bainga e nga legengmasinge ragau pattoto kala nga bainga e nga
ulongpisigi miau muni ba bainga e nga malong.
13 Sana ngaka bolvole ta iukamiaungana ka agau te e nge miau. Ba nga ina te e
nge miau nge tunge maenang ta tetoto, na agau laeala e rave maenang nge osurure
kolingana baingana e soali. Avolau ke osurure baingamiau reke sosoali, minmina na
miau ngaka osurure ragau pattoto baingarea reke sosoali bole.
14 Ba bainga e nga matengraumanange ragau pattoto ke bollau nga bainga nginngina
kinung reke pepe. Minmina na miau ngaka lupage bainga laeala ore samapite ri
kinung ba ke pagiukinungu ita masi.
15 Nutu ke kiu miau ta momongkinung masi nga mira kena. Minmina na miau
ngaka ngatakale momongpengana ae Karais tungtunge ta i kelangpatali ngallo nga
lomiaume. Ba ngaka kalapagpage Nutu kurumea oru ra i kuma ki te miau.
16 Miau ngaka ngatakale pangamologa ae Karais kanna ta i momong ngallo nge
miau ba pangaponu miau nga ina miau nga palipalomatantana miau ba ngaka
palipatuptupu miau ka lomataname kinung reke pepe. Ngaka kuma minmina nga ina
miau nga bauvaue baunga re nga kalangpaga, ba baunga re ta lopatokona, ba baunga
matantana. Ba ngaka kalapagpage Nutu ngallo nga lomiaume kurumea oru ra i kuma
ki te miau.
17 Nga pangamologame kinung ra miau ka rorole rea ba kumangngme kinung ra
miau ka kumkuma ki, miau ngaka kumkuma ka bainga reke pepe ta ragau reke
loakurumea Iesus Avolau kumangng ki. Ngaka kuma minmina nga ina miau nga
kalapagpage Nutu a i a Tamara. Ngaka kalapagpage nga Iesus giana kurumea oru
ra i kuma ki te miau.

Pol Ke Tunge Potong Palu Ta Ra Lopatokonakana Balekaina Rae Ri

18 Miau ravale ngaka ulopisigi miau muni ngape nga nemiautale memena kurumea,
ka i a bainga e tupu ore loakurumea pagiungamiau ngana kala nge Avolau.
19 Ba miau rapanung ngaka materaumane namiaupengana memena ba ngaka
legemasi rea, ba sana nga lomiaumannmannasa kerea.

20 Miau ra goeme ngaka longlongo te tamamiau bae namiaumemena nga orume
kinung. Iau ka role minmina kurumea, ka i a bainga ae Nutu lonasereng kia raumana.
21 Miau ra goeme tamarea memena sana ngaka rolepu kerea. Ngaroma miau ngaka
kumkuma minmina, na bainga laeala ke la baingaraguso kerea raumana.
22 Miau ra kumangngatulu ngaka longlong ta ragau ra ri ra ravollalaukamiau
memena nga mogalo laekia e ngape. Ngaka longlongo te ri nga orume kinung. Ava
sana ngaka kuma minmina ta pangaloserengkala rea ka ineke ella te miau mana. Ke
sa. Ngaka longlongo te ri mannangana ngallo nga lomiaume ta tungnge alangpaga te
Iesus Avolau.
23 Ngaka kumkuma ka orume kinung ra miau ka kumkuma ki ka gingging ngami-
aunganame kinung. Ava sana ngaka kuma minmina ta pangaloserengkale ragau. Ke
sa. Ngaka kuma minmina ta pangaloserengkale Iesus Avolau.
24 Ngaka kuma minmina kurumea, miau ka lomiaumatana tapu roma, ngarume
na miau kaka la ravunge alanga e pe nge Avolau. Kaka la ravung kamiau oru nga
kavingtulu ra i patokala tao pala. Karais ka i a Avolaukamiau ba miau kaka kumkuma
ka kumangng ra kanna.
25 Iau ka role minmina kurumea, ragau reke bavaia bainga reke sosoali keke la
ravunge alang kurumea bainga ra ri ke kuma ki. Bae Nutu kalingnanangana ka ragau
ka tongana kena mana.

4

1 Miau ra ra kumangngatulu ravollalaukerea memena ngaka kelapatantali te ri ka
kumangng ngamiaungana ka bainga reke tupu beke pepe. Ngaka kuma minmina
kurumea, miau ka lomiaumatana roma, miau bole ka kamiau ka Avolau e momo nga
mallena nga tava.

Potong Palu Muni

2 Miau ngaka kavkava te Nutu ka kaeme kinung. Ba nga ina miau nga kavkava, na
ngaka ella masi ba ngaka kalapagpage Nutu kurumea oru ra i kuma ki te miau.
3 Ba ngaka kavkave Nutu te mangng bole. Ngaka ballage ta i salange pamau ta
mangng pulingmalagange pangamologa a kanna ta baina mangng nga turupote talung
e te Karais ta ragau. Kurumea pulingmalaga ngaungana ka pangamologa laeala mana,
na iau ka mommo ikia nga pulangkala.
4 Ngaka ballage Nutu ta i kalaunga iau ta turungpotange pangamologa laeala masi
kurumea pangamologa ra i mate iau ta rolenge rea.
5 Miau ngaka umma ta pangakosining ka baingamiau reke loakurumea lomatana e
pe ta ragau ra sana loreapatokona te Karais. Ba ngaroma miau ngaka kalipa ka pamau
ta pangakosining ka bainga nginngina te ri, na ngaka kuma minmina.
6 Ba nga ina miau nga pamolloga kala nge ri, na ngaka rorole kerea ka pangamologa
reke pepe beke masmasi. Ngaka kuma minmina ta baina miau nga lomiaumatana ka
pangamologa ra taru ta alanggaliu rea ta kenakena nge ri.
7 Iala nae, Tikikus a i a kolingamangng a mangng materaumane ke la turunglo-
matana te miau ka orume kinung re te iau. I ka i a kumangngkena ae mangng ba
akumangngatulu te ore loatunanne Avolau.
8 Iau ka matea ta bange te miau ta baina miau nga lomiaumatana ka momonga-
mangng nakai. Ba bole, ka bai ta bange te miau ta baina i nge paginggingia lomiaume.
9 Ba iau ka ba'e Onesimus kala nge i. I ka i a alokalakana ba kolingamangng a
mangng materaumane, ba ka i a te e nge miau. Ba nga ina ri pana lua nginngina
ngeke lele na'ina nge miau, na ri keke la turunglomatana te miau ka orume kinung
reke umma ta leleng nakai.

10 Aristarakus a i a apulangkala kala nge iau ke ba ka sinro ae i te miau. Bae Mak a i
ae Barnavas ravungkia ke ba ka sinro ae i te miau bole. (Miau kaka rave potong re te
i tapu. Ba ngaroma i nge atu te miau, na miau ngaka rave ka lomiauserengngana.)
11 Bae Iesus* eke patoe kae Iastus ke ba ka sinro ae i te miau bole. Ri pana
mologi nginngina ka ri ra Iura. Ba ka sana Iura pattoto ke kuma kala nge iau ta
pulingmalagange pangamologa re ta Nutu kelangpatalingana. Ri kasikerea mana keke
kuma kala nge iau, ba keke paginggingi iau raumana.
12 Epapras a i a te e nge miau bole ba a i a akumangngatulu ae Karais Iesus kanna
ke ba ka sinro ae i te miau. I ke kumkuma kaligi ta kavang te Nutu te miau ka kaeme
kinung nga baina nga miau ra ra lopatokonakana reke matua beke meisgingging, ba
nga lomiaumatana masi ka Nutu lonangana.
13 Ba iau ka la turulomatana kia roma, ke matea raumana ta kalaunga miau ba ke
matea raumana ta kalaunge ra lopatokonakana te Karais reke momo ngae Laorisia
bae Ierapoli bole.
14 Luk a i a apangapemirakana a mangng materaumane ke ba ka sinro ae i te miau.
Bae Remas ke ba ka sinro ae i bole.
15 Iau ka matea ta miau tungnge sinro ae iau te kolingara memena ngallo nge Karais
reke momo nge Laorisia. Ba bole, ka matea ta miau tungnge sinro ae iau te Nimpa kala
nga ra lopatokonakana reke katualla nga bale ae i.
16 Ba ka ineke patoe lau laekia tapu te miau, na miau ngaka role kerea ta ri patonge
ngallo nga ginunga ae ra lopatokonakana re ngae Laorisia bole. Ba miau bole ngaka
patoe lau a kanau a iau ba kia ta ra lopatokonakana re ngae Laorisia.
17 Miau ngaka role kae Arakipus roma, “One ngo ella one masi ta baina ngo rongo
masi ka kumangng a one rave nge Avolau.”
18 Iau ae Pol ka papa'e pangamologa inaekia ka kamau muni. Miau nga lomiaugaliu
te iau nakai nga pulangkala. Iala na, lopengana ae Nutu a i tungtungumane nge momo
kala nge miau.

* **4:11:** Agau laekia ka sana i a Iesus a i ae Nutu Tuna. Ke sa. Ka i a agau tetoto a giana nge Iesus.

Lau E Kapunu Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae Tesalonaika

Kana Turunglomatana

Tesalonaika ka i a maga kunna te e bollau orae momo pala nga porovins ae Masaronia. Ba ka inae Pol loa ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau re nga maga kunna laeala e bollau, na papatu nge ri ka loreapatokona te Karais. Ava ka ina ragau ra Iura ke kele ollaeala e lele, na ri ka iukerea raumana ba ke taomalage Pol. Na i ke ka'e Tesalonaika ba ke lao. (Ngo kele Aposelme Kumangng Ngareangana 17:1-9). Ngarume, ka inae Pol mommo nga maga kunna e bollau ae Korin, nae Timoti ke loa te i, na ke turu te i ka ra lopatokonakana re ngae Tesalonaika momongareangana.

Minmina nae Pol ke pa'e lau laekia ta ra lopatokonakana re ngae Tesalonaika ta pangagingginga rea. Ba ke role kerea roma, i ka lonasereng raumana ba ke kalapagpage Nutu kurumea pangamologa a i longe ore role ta ina ri ke tataokurumea Karais tale.

Ava ke kela basema papatu nge ri ka sana loreamatana masi roma, Karais ke la galiunga mina ngaetai. Ba keke bai ta loreamatana roma, ra lopatokonakana reke mate pala nga Karais galiungana keke la ravunge mauling e momo passavele bole, o ke sa? Ba bole, ri keke bai ta loreamatana roma, Karais ke la galiunga ka kae a taru mannangana? Minmina nae Pol ke pa'e pangamologa palu nga lau laekia ta alange balinglaga ra kanrea. Ba ke role kerea roma, nga ina ri ngeke momalla te Karais, na sana nga omoreasa lili. Ke sa. Ngeke longlongo ta pangamologa ra Avolau kanna, ba ngeke momo ka kumangng ngareangana ka kumangng reke pepe.

1 Iau ae Pol kala nge Sailas bae Timoti, mangng pana mologi ka pa'e lau laekia ta
ginunga ae ra lopatokonakana te Karais e momo ngae Tesalonaika. Ka pa'e te miau ra
ragau rae Nutu a i a Tamara ba ragau rae Iesus Karais A Avolaukita.
Mangng ka kavkave Nutu ta i tungnge lopengana ba momongpengana ae i te miau.

Pol Ke Kalapage Nutu Kurumea Lopatokona Ae Ra Lopatokonakana Re Ngae Tesalonaika

2 Mangng ka kalapagpage Nutu te miau kinung ka kaeme kinung ina mangng
kavkava ta i kalaunga miau.
3 Ba mangng ka lomangnggaliliu te miau ina mangng kavkava nga Nutu a i a Tamara
raguna. Ka lomangnggaliliu ta lopatokona ae miau kumangngana, ba baingamiau
e nga matengraumanange ragau pattoto kumangngana. Ba ka lomangnggaliliu ta
baingamiau e nga momongkalange Iesus Karais A Avolaukita. Ka lomangnggaliu ta
ina bainga laeala ae miau e nga momongkalange Karais ke pagingging miau ta meising
ginggingkalange maenangme.
4 Miau ra kolingamangng memena ngallo nge Karais ba ragau rae Nutu mat-
eraumana miau, mangng ka kalapagpage Nutu minmina kurumea, mangng ka
lomangngmatana roma i ke toro miau.
5 Ka lomangngmatana roma, Nutu ke toro miau ta pangamologa e pe e te Karais a
mangng pulimalage te miau ke sane loa te miau nga pangamologame mana. Ke sa.
Ke loa te miau kala nge Kannu E Tupu pangakosiningana ka ginggingngana e bollau
raumana. Ba ke loa te miau kurumea lopatokona ae mangng roma, pangamologa
laeala ka kaomannmannangana kia. Iau ka role minmina kurumea, baingamangngme
ina mangng mommo ngaliua nge miau ke pakosining roma, ka mangng ra ragau

matana e meimia. Ke pakosining roma, ka mangng ra ragau reke momo ta kalaunga miau.
6 Na miau kaka tao masi kurumea baingamangngme, ba kaka tao masi kurumea Avolau minakai roma: miau kaka kanimaia miralali reke bollalau raumana, ava miau ka lomiaungatakale pangamologa a mangng pulimalage ka lomarapaga ae Kannu E Tupu tunge te miau.
7 Minmina na miau kaka pakosininge bainga reke pepe ta ra lopatokonakana kinung re ngae Masaronia bae Akaia. Kaka pakosininge bainga reke pepe ta ri taongakurume rea.
8 Iau ka role minmina kurumea, turung e ta oru rae Avolau kuma ki ngaliua nge miau ke sane loa ta ina re ngallo ngae Masaronia bae Akaia mana. Ke sa. Turung e ta lopatokona ae miau te Nutu ke sasa ta iname kinung. Minmina na ka sana kanmangng kumangng ta turunge baingamiau reke pepe muni te ri.
9 Ke sa. Ri muni keke tuture baingamiau ina miau ka lomiaungatakala mangng ba pangamologa a mangng pulimalage. Ba keke tuture ina miau ka bali ka gimiaume ta nutu ra goanga, na ka lomiaupatokona te Nutu. Ba sonrau na miau kaka lolakurumea Nutu e mauli ba ka kaomannmannangana kia.
10 Ba keke tuturu ina miau ka momalle Tuna atungngana nga mallena nga tava. Kaka momalla te Tuna a i pasigipage nga mateng. Ka i ae Iesus ore la ravunglele ita nga Nutu iukiangana ngarume.

2

Pol Kumangngana Ngaliua Nga Ra Lopatokonakana Re Ngae Tesalonaika

1 Kolingamangng memena, miau ka lomiaumatana roma, kumangng a mangng kuma kia ka ina mangng mommo ngaliua nge miau ka sana i a baingalopatao. Ke sa.
2 Ka lomiaumatana roma, pala ta loangamangng te miau ka ina mangng momo ngae Pilipai, na mangng ka kanimaia miralali ba ragau keke bai ta baingasoali mangng. Ba ka ina mangng momo nga maga ae miau bole, na ragau keke kuma kaligi raumana ta sanangkala mangng. Avae Nutu ae mangng ke kalau mangng, minmina na mangng ka sana matau ta rolenge pangamologa e pe ae i te miau.
3 Mangng ka sana matautau ta rolenge pangamologa laeala kurumea, nga ina mangng nga ballage ragau ta ri loreapatokona te Karais, na balinglaga laeala a kanmangng ke sane loakurumea lomatana e sane tupu o lomatengana e soali. Ba mangng ka sana amva ta patugungtao rea bole.
4 Ke sa. Rolengamangng ka tongana kena ma pangamologa rae ragau onrae Nutu ava rea, na ke kelapatokona rea roma, ka ri ra lokalakana. Ke ava mangng, na ka lonakala ka mangng ta mangng loanga ka pangamologa e pe e te Karais ta ragau. Minmina na mangng ka rorolea pangamologa laeala. Ava mangng ka sana rorolea ta bainga ka ragau ta ri nga loreape kamangng. Ke sa. Mangng ka rorolea ta pangaloserengkale Nutu. Ba i ka lonamatana ka oru reke momo ngallo nga lomangngme.
5 Iau ka role minmina kurumea, miau ka lomiaumatana tapu bae Nutu ke la turungpota bole roma, ka ina mangng loa te miau, na mangng ka sana ava ta kiningtolo miau ka pangamologa ra kanmangng. Ba bole, mangng ka sana tongamangng kena ma ragau reke kelalelea oru ra kanmiau ava keke ava ta kangakale lomatengana laeala ae ri ka pangamologangareame.
6 Ba ka kae nginngina re pala ina mangng momo ngaliua nge miau, na mangng ka sana amva ta bainga ka ragau ta ri kiningpataenge giamangngme. Ka sana amva ta bainga miau ta kiningpataenge giamangngme, ba ka sana amva ta bainga ka ragau pattoto ta ri kiningpataenge giamangngme bole.

Ka kaomanna, ka mangng ra aposel rae Karais kanna, minmina na mangng ka kamangng gingginga ta balinglaga miau ta kalaunga mangng ka oru ra kanmiau. Ava mangng ka sana kuma minmina.
7 Ke sa. Ka ina mangng mommo ngaliua nge miau, na mangng ka kumkuma masi kamiau. Ka tongamangng kena ma avale e kelapatali masi ta goe rae i reke sisina.
8 Mangng ka mate miau raumana. Minmina na mangng ka sana lomangngsereng ta tungnge pangamologa e pe ae Nutu kanna te miau mana. Ke sa. Ka lomangngsereng ta tungnge maulingamangngme te miau bole. Mangng ka lomangngsereng ta tungnge maulingamangng te miau kurumea, miau kaka lele ma rakamangng memena mannangana.
9 Kolingamangng memena, mangng ka lomangngmatana roma, miau ka lomiaugaliu tapu ta kumangng ngamangng ka ina mangng tumvugu raumana. Ka lomiaumatana roma, pala ka ina mangng pulimalaglage pangamologa e pe ae Nutu kanna te miau, na mangng ka kumkuma kaligi ka rigo ba ka kae ta ravunge oru ra mangng mate rea ta baina mangng sana nga ule maenang nga te e nge miau.
10 Miau ka lomiaumatana bae Nutu ka lonamatana bole roma, pala ka ina mangng mommo ngaliua nge miau ra lomiaupatokona te Karais, na mangng ka bavaia bainga reke pepe beke tupu nge Nutu raguna. Ba ka sana agau te totorong ta i patongo mangng ka bainga te e soali.
11 Iau ka role minmina kurumea, miau ka lomiaumatana roma, kumangng ngamangngana ka kenakena nge miau ka tongana kena ma ragoeme tamarea kumangngana ka goe rae i.
12 Mangng ka rorole kamiau ka pangamologa re nga pangaginggingi miau ba pangalopenge lomiaume. Ba mangng ka balaglaga miau gingging ta taongakurumea taonga e pe e tunge alangpaga te Nutu e kiu miau lakallo ta kelangpatalingana ba olamana ae i e toakala.
13 Ba mangng ka kalapagpage Nutu palimule kurumea oru ra i kuma ki te miau bole. Ka kalapagpage kurumea, pala, ka ina miau ka rave pangamologa ae Nutu kanna ora mangng tunge te miau, na miau ka lomiaungatakale. Ava miau ka sana lomiaungatakale ma i a pangamologa ora ragau kanrea mana. Ke sa. Ka lomiaungatakale ma i a pangamologa ae Nutu kanna. Ba pangamologa laeala ka i a pangamologa ae Nutu kanna mannangana. Ka i a pangamologa e kumkuma ka kumangngana ngallo nge miau ra lomiaupatokona te Karais.
14 Kolingamangng memena, mangng ka lomangngmatana roma, pangamologa ae Nutu kanna ke kumkuma ngallo nge miau kurumea, oru reke lele nge miau ka tongarea kena mana ma oru reke lele nga ra lopatokonakana rae Nutu re ngae Iurea onreke pagiu kala nge Karais Iesus. Iau ka role minmina kurumea, miau kaka kanimaia miralali nga ragau rae miau muni tungareangana ka maenang te miau basema ina ri ke kanimaia miralali nga ragau rae ri muni ra Iura tungareangana ka maenang te ri bole.
15 Iura nginngina ka ri ra ragau reke sapune Iesus Avolau ba keke sapune ragau reke toe Nutu kaona. Ba keke taomalaga mangng bole. Ka ri ra ragau rae Nutu sana lonape kerea ba keke bavai'iu ka ragau kinung.
16 Mangng ka amva ta rolenge pangamologa e pe e te Karais ta ragau ra sana ri ra Iura ta bainae Nutu nge ravulele rea. Avae Iura nginngina keke lengetotokalkala mangng ta baina nga manemangngsa rolenge pangamologa laeala te ri. Minmina na ka kaeme kinung na ri keke umma ta pangapapatue baingarea reke sosoali ta ri ponung raumana. Keke kumkuma minmina ka kae papatu tapu, avae sonrau nae Nutu iukiangana e bollau raumana ke lelekala rea.

Pol Ke Matea Raumana Ta Kelange Tesalonaikame Muni

17 Na mangng ka bai ta turunglomatana te miau ra kolingamangng memena ngallo
nge Karais roma, pala, ka ineke bai kamangng ta kanga miau ka panna inte—keke taoe
miramangngme ava lomangngme keke momo kala nge miau tale—ka kae nginngina
ina mangng momo ngatauga nge miau, na mangng ka lomangngvavai raumana ta
kelange ragumiaume muni.
18 Minmina na mangng ka matea raumana ta loanga ta kelanga miau—iau ae Pol ka
ava pa papatu ta loanga—avae Satan ke lengetotokala mangng.
19 Mangng ka matea raumana te kelanga miau kurumea, ngarume nga inae Iesus
Avolau nge atu muni ba ita nga maisi nga raguna, na ravung ngamangng ngana ka
alang ae mangng e pe ka la puna nga taru? Ba lomarapaga ae mangng ka la puna nga
taru? Ba muliangamangng ka la puna nga taru? Ka la purea nge miau.
20 Iau ka role minmina kurumea, ka miau ra muliangamangng ba lomarapaga ae
mangng puna.

3

1 Minmina na ka ina lovaingana ae mangng te miau ke lele bollau raumana, na
mangng ka kanmangng pangamologa kena mana ta mangng palu nga momo ngae
Atens,
2 avae Timoti nge loa ta kelanga miau. Ka i a kolingamangng ngallo nge Karais ba
kumangngkena ae Nutu nga kumangng e nga pulingmalagange pangamologa e pe e te
Karais. Mangng ka ba'e te miau ta baina i nge paginggingia lomiaume ba nge kalaunga
miau nga lopatokona ae miau.
3 Mangng ka ba'e minmina ta baina miralali kokorai ra ita ka kanimaimai rea
sonrau kurumea pagiungara kala nge Karais sane nge bai ka te e nge miau ta i kange
lopatokona ae i. Iau ka role minmina kurumea, miau ka lomiaumatana tapu roma,
kaningmaingara laekia ka miralali ke loakurumea Nutu lonangana.
4 Ka kaomanna. Ba pala ka ina mangng mommo kala ngae miau, na mangng ka
rorole kamiau roma, ita kaka la kaningmainge miralali kurumea pagiungara kala nge
Karais. Ba miau ka lomiaumatana roma, ollaeala ke lele base ina mangng role.
5 Minmina na ka ina lovaingana ae iau te miau ke lele bollau raumana, na iau ka
ba'e Timoti te miau nga baina nga laumatana roma, lopatokona ae miau ke gingging
tale, o ke sa. Iau ka matau roma, Satan a avangkana nge ava miau na miau ngaka ka'e
lopatokona ae miau te Karais, na kumangng a kanmangng ngaliua nge miau nga i a
baingalopatao mana.

Timoti Turunglomatanangana E Ta Lopatokona Ae Ra Lopatokonakana Re Ngae Tesalonaika

6 Ava sonrau nae Timoti ke galiu nge miau tapu. Ba i ke atu ka turung e pe e ta
lopatokona ae miau ba baingamiau e nga matengraumanange ragau pattoto. Ba bole,
i ke turu te mangng roma, miau ka lomiaugaliliu te mangng ka lovaingana rae miau
reke pepe ka kaeme kinung. Ba kaka matea raumana ta kelanga mangng base ina
mangng ka matea raumana ta kelanga miau bole.
7 Minmina na kolingamangng memena, ka ina mangng longe ina miau ka mom-
mogingging nga lopatokona ae miau tale, na pangamologa laeala ke paginggingia
lomangngme raumana nga maenang ba miralali ra mangng kanimaimai rea.
8 Iau ka role minmina kurumea, sonrau na mangng ka mauli mannangana nga ina
miau ngaka umma ta maisinggingging nga pagiungamiaungana kala nge Avolau.
9 Pangamologangamangng nganame keke moro raumana ta kalangapagange Nutu
mannangana kurumea oru ra i kuma ki te miau. Ba pangamologa ngamangng
nginngina keke sina raumana nga lomarapaga a mangng kanimaimaia nga ina
mangng lomangngvavai te miau nga Nutu ae ita raguna.

10 Mangng ka kavkava kaligi te i ka rigo ba ka kae ta i nge ngata ta mangng loanga
ta kelanga miau muni ta baina mangng nga kalaupatapu ka lopatokona ae miau ina
ngeke moro.
11 Sonrau na mangng ka kava te Nutu ae ita a i ae Tamara ta i muni kala nge Iesus A
Avolaukita ngeke sale pamau te ta mangng loanga te miau.
12 Ba mangng ka balaglage Avolau ta i pangavolaunge matengraumana ngamiaun-
gana ka ragau pattoto, ba ta i pangaponunge raumana. Minmina na miau kaka la
palingmatengraumana miau masi, ba kaka la matengraumanange ragau pattoto bole.
Na matengraumana ngamiaungana ka ragau pattoto nga tongana kena mana ma
matengraumana ngamangngana kamiau e bollau raumana bole.
13 Mangng ka kavkava minmina ta baina Nutu nge paginggingia lomiaume. Minmina
na ngarume, nga inae Iesus A Avolaukita nge atu kala nga ragau rae i reke tupu ba miau
nga maisi ngamuga nga Nutu ae ita a i a Tamara, na ka la miau ra ragau reke tupu ba
ragau onra sana agau te totorong ta i patongo rea ka bainga te e soali.

4

Ita Ngaka Bavaia Bainga Rae Nutu Mate Rea

1 Iala na kolingamangng memena ngallo nge Karais, mangng ka bai ta ronga
ka pangamologa laekia minakai roma: Pala na mangng ka tunge potong re nga
taongakurumea bainga rae Nutu mate rea te miau. Ba miau kaka tataokurumea bainga
nginngina masi. Ba sonrau na mangng ka bai ta balinglaga miau gingging nge Iesus
Avolau giana ta miau kumangng minmina raumana muni.
2 Mangng ka role minmina kurumea, miau ka lomiaumatana tapu ka potong ngin-
ngina ra mangng tungu rea te miau kurumea Iesus Avolau tungngana ka gingginga ae
i te mangng.
3 Miau ngaka matea ta taongakurumea bainga rae Nutu mate rea kurumea, ka i
a Nutu lonangana ta miau ra ragau reke momopatali nga bainga reke sosoali nga
raguna. Minmina na ka i a Nutu lonangana ta miau momongpatali nga bainga re nga
kenong kala nga ravale ra sana ri ra namiaupengana memena o rapanung ra sana ri
ra nemiautale memena.
4 Ke matea ta kenakena nge miau nga lonamatana ka bainga e nga kaungamasinge
mirana kurumea bainga reke lelle ba bainga reke tupu nga ragau ragureame.
5 Ke sane matea ta miau nga tongamiau kena ma ra osugunakana ra sana lorea-
matana kae Nutu beke tataokurumea mirarea matengana reke sosoali.
6 Minmina na te e nge miau sane nge baisoalia kolingana te ngallo nge Karais ka
kumangngana ka bainga e nga kenong kala kolingana laeala napengana. Sane nge
kelalelea oru ae kolingana minmina kurumea, Avolau ke la tungnge alanga e soali ta
ragau kinung reke kuma ka bainga matana nginngina. Ke la tungnge alanga e soali
te ri kurumea pangamologa nginngina ra mangng role kamiau ki pala ta miau ngaka
ella miau.
7 Miau sana ngaka kuma ka bainga nginngina kurumea, Nutu ke sane kiu ita ta ita ra
ragau reke bavaia bainga ra mukurea. Ke sa. Ke kiu ita ta ita ra ragau reke momopatali
nga bainga reke sosoali nga raguna.
8 Minmina na agau e longosa ta potong laeala ke sane longosasa ta ragau. Ke sa. Ke
longosasa te Nutu e tungtunge Kannu E Tupu ae i te miau.
9 Na nga bainga e nga palingmatengraumana miau, ka sana kanmangng kumangng
ta pange pangamologa palu muni te miau kurumea, Nutu ke palomatana miau tapu ta
miau ngaka palimateraumana miau.
10 Ba mangng ka lomangngmatana roma, miau kaka kumkuma ka bainga laeala
tapu. Kaka kumkuma kia ta kolingara memena kinung ngallo nge Karais reke momo

nga ina re ngae Masaronia. Ava kolingamangng memena, mangng ka bai ta balinglaga miau gingging ta miau kumangng ka bainga laeala raumana muni.
11 Ba ka bai ta balinglaga miau ta taongakurumea pangamologa reke gingging ra mangng role kamiau ki pala minakai roma: Miau ngaka amva ta momong masi kala nga ragau pattoto. Ba sana ngaka toa ka kaomiaume ta oru rae ragau pattoto kanrea. Ba sana ngaka balaglage ragau pattoto ta ri tunga kamiau oru te miau. Ke sa. Ngaka kumkuma ka kamamiaume muni ta ravung kamiau oru.
12 Miau ngaka kuma minmina ta baina taongamiaume nge pe nga ra sana loreapatokona te Karais raguream e. Ba ngaka kuma minmina ta baina miau sana ngaka moro ta kamiau oru.

Iesus Avolau Atungngana Ngarume

13 Na kolingamangng memena ngallo nge Karais, mangng ka matea raumana ta miau nga lomiaumatana ka oru reke la leleng nga ra lopatokonakana reke mate tapu. Ka sana matea ta miau nga tongamiau kena ma ragau ra sana loreapatokona te Karais. Ri ke sane ke ella ta kae e nga sigingpaga nga mateng, minmina na keke tantania reke mate raumana.
14 Ava ita sana ngaka kuma minmina kurumea, ita ka lorapatokona roma, Iesus ke mate na ke sigipaga muni. Minmina na ita ka lorapatokona roma, ngarume nae Nutu ke la atung kae Iesus kala nga ragau reke mate ra loreapatokona te i.
15 Ba mangng ka la roleng kamiau kurumea pangamologa ae Avolau kanna roma, nga kae laeala ngarume inae Avolau nge galiu, na ita raka mommo mauli nga mogalo laekia e ngape tale ka sana ka la loanga te i pala nga reke mate tapu. Ke sa.
16 Iau ka role minmina kurumea, nga kae laeala nae Avolau muni ke la songapisigi nga Nutu mallena nga tava ka relingana. Ba ragau keke la longnge anggelo a i a ataongamugakana kalingngana kala nga tarampet ae Nutu kanna mairea. Na ragau reke mate ava keke pagiu kala nge Karais ka ineke mauli tale keke la sigingpaga. Ka la ri ra ragau re kapunu ta ri sigingpaga nga mateng.
17 Nae Nutu ke la ravungpatae ita raka mommo mauli nga mogalo laekia e ngape tale. Ke la ravungpatae ita kala nga ra lopatokonakana nginngina reke mate tapu. Na ita keke kaka la loanga lakailu nga mukmukua ta giunga kala nge Avolau nga tava. Na ita keke kinung kaka la momong passavele kala nge Avolau.
18 Minmina na miau ngaka palipalopea lomiaume ka pangamologa kokorai.

5

1 Kolingamangng memena, nga oru reke la leleng nga kae ae Avolau atungngana, sonrau na mangng ka sana kanmangng kumangng ta pange pangamologa palu muni re ta oru nginngina te miau. Ke sa.
2 Miau ka lomiaumatana tapu roma, kae e nga Avolau atungngana ngarume ka la i a magionga e bollau. Ka la tongana kena mana ma agolongkana lelengana ka rigo.
3 Nga kae laeala, na ragau keke la kumangng ta roleng roma, “Kae kokorai re sonrau ka ri ra kae re nga momongpengana ba ita kaka mommo masi mannangana.” Na bolvole mana na, oru soalingana ke la lelengkala rea. Ka la tongana kena mana ma ina miralali nge lele bolvole nga avale e bai ta toangapisiginge goe. Ba ragau nginngina reke role minmina ke sane ke la kangapatali nga oru soalingana laeala.
4 Ava nge miau ra kolingamangng memena, ka sana miau ra ragau reke kasagungunu. Minmina na kae laeala lelengana sane la pangamagio miau basema agolongkana lelengana. Ke sa.
5 Miau kinung ka miau ra ragau re nga olamana ba ragau re nga kae. Ka sana ita ra ragau re nga rigo. Ba ka sana ita ra ragau re nga osuguna bole.

6 Minmina na ita sana nga tongara kena ma ragau pattoto reke kenrarau. Ke sa. Ita
ngaka ella ba nga tongara kena ma ragau reke kaumasia mirareame.
7 Iau ka role minmina kurumea, ragau reke kenrarau keke kenrarau ka rigo, ba reke
bemve keke bemve ka rigo.
8 Ava ka ita ra ragau re nga kae, minmina na ita ngaka kaumasia mirarame. Ita
ngaka lupage lopatokona ba bainga e nga matengraumanange ragau pattoto ma ri ra
galiau e nga lengakala mautu. Ba ngaka kure bainga e nga kelang ta kae inae Nutu la
ravunglele ita ma i a kurung ae ita e nga baling.
9 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke sane puli ita ta ravunge iukiangana e bollau.
Ke sa. Ke puli ita ta ita ra ragau ra i la ravunglele rea kurumea lopatokona ae ri te Iesus
Karais A Avolaukita.
10 I ke mate te ita ta baina ngaroma ita ngaka mate o ngaka momomauli, na ita ngaka
momo kala nge i.
11 Minmina na miau ngaka palipaginggingia lomiaume, ba ngaka palikalaulau miau
basema baingamiau nginngina raka kumkuma ki sonrau.

Potong Ra Ronga

12 Na kolingamangng memena ngallo nge Karais, mangng ka bai ta balinglaga miau
ta miau ulongpisigi miau muni ngape nga ragau reke kuma kaligi ngaliua nge miau.
Ngaka ulopisigsigi miau muni ngape nga ragau matana nginngina reke patuptupu
miau beke kelapatali te miau nga pagiungamiaungana kala nge Avolau.
13 Ngaka tungtunge alangpaga te ri ba ngaka materaumana rea kurumea kumangng
ra kanrea re nga kalaunga miau. Ba miau kinung ngaka palilegemasi miau.
14 Ba kolingamangng memena, mangng ka bai ta balinglaga miau gingging ta miau
ngaka patupe ra omosakana ngaliua nge miau. Ngaka paginggingia reke agatatap, ba
ngaka kalaue ra likireasa. Sana ngaka bolvole ta bainga'iu ka te e nge miau, ba sana
ngaka bolvole ta bainga'iu ka ragau pattoto bole.
15 Te e nge miau sane nge alagaliue bainga e soali ta tetoto e baia bainga e soali
te i. Sana ngaka alagaliue bainga e soali ka bainga e soali. Ke sa. Ngaka amva ta
palinglegengmasi miau ka kaeme kinung. Ba ngaka kumkuma minmina bole ka ragau
kinung.
16 Nga lomiaumarapaga ka kaeme kinung.
17 Sana ngaka pannpanna ta kavang.
18 Ba ngaka kalapagpage Nutu ngallo nga orume kinung reke lele nge miau. Ngaka
kuma minmina kurumea, i ke matea ta miau raka pagiu kala nge Karais Iesus ta
kumangng ka bainga nginngina.
19 Miau sana ngaka lingpune Kannu E Tupu kumangngana.
20 Ba sana ngaka longopalikovauu ka pangamologa ra reke toe Nutu kaona kanrea.
21 Ava ngaka kelamasia pangamologame kinung ta baina nga lomiaumatana roma,
pangamologa nginngina keke pa nge Kannu E Tupu, o ke sa. Miau ngaka kaminte
bainga reke pepe.
22 Ba ngaka momopatali nga bainga matantaname kinung reke sosoali nge Nutu
raguna.
23 Iala na mangng ka kavkava te Nutu e tungtunge momongpengana ta i kumangng
kamiau ta miau ra ragau ra baingareame kinung ke tupu nga raguna. Minmina na
kannumiau, ba lomiau, ba miramiau iname kinung keke la momongmasi ta baina nga
kae e nga Iesus Karais A Avolaukita atungngana ngarume, na ka la miau ra ragau onra
sana agau te totorong ta i patongo rea ka bainga te e soali.
24 Bae Nutu e kiu miau te i ke la kumangng minmina kurumea, ka i ae Nutu ore
kumakurumea pangamologa ra kanna.
25 Kolingamangng memena, miau ngaka kavkava te Nutu te mangng.

26 Ngaka tagukama ka miau pana kenkena ka tagungkama ore pakosining ka
baingamiau e nga palingmatengraumana miau nga pagiungamiaungana kala nge
Karais.
27 Ba iau ka role kamiau gingging nge Avolau giana ta miau ngaka role ta ri patonge
lau laekia ta kolingara memena kinung ngallo nge Karais reke momo na'ina.
28 Iau ka kavkava te Nutu ta lopengana ae Iesus Karais A Avolaukita tungtungumane
nge momo kala nge miau.

Lau A Lua Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae Tesalonaika

Kana Turunglomatana

Ita ka sana loramatana mannangana ka oru reke umma ta leleng ngaliua nga ra lopatokonakana re ngae Tesalonaika ka inae Pol pa'e lau laekia te ri. Ava ke kela basema, ka orume ka ri mologi keke maena nge i minakai roma: Ne kapunu roma, i ke longe pangamologa re ta miralali ra ri ke kanimaimai rea kurumea loangakurume ngareangana kae Karais, ba ke bai ta pangaginggingi rea ka pangamologanganame (1:4-6); ba na lua roma, i ke matau roma, ri ke kaka'e pangalomatana e tupu e ta kae e nga Avolau atungngana ngarume, na keke tataokurumea pangalomatana tetoto (2:1-12); ba na mologi roma, i ke longe pangamologa e ta ina palu nge ri ka omoreasa lili, ba keke bavaia kalingpala ngaliua nga ra lopatokonakana (3:6-15). Minmina nae Pol riluae Sailas bae Timoti keke pa'e lau laekia ta pangatupunge lomatana ngae ri.

I ke role kerea roma, kae e nga Avolau atungngana ngarume ke sane lele tale. Ba ke role roma, pala nga kae laeala lelengana, na ragau keke la bainge bainga re nga longasa te Nutu raumana, ba kumangng ngareangana ka bainga reke sosoali nga raguna ke la leleng bollau raumana muni. Ba i ke role kerea bole roma, agau te a i a alongasakana raumana ta bangapaga rae Nutu kanna ke la leleng. Ba agau laeala ke la bainga'iu raumana kae Karais.

Ba nga lau laekia Pol ke role ka ra lopatokonakana re ngae Tesalonaika ta ri ngeke maisgingging nga lopatokona ae ri, ba ngeke tolomane maenang reke lele nge ri kurumea loangakurume ngareangana kae Karais. Ba bole, i ke tunge pangamologa reke gingging ta ragau ngaliua nge ri onra ri ra omosakana ba ragau reke umma ta utungpallala ka pangamologame. Ke role kerea ta ri ngeke rulu mana ba sana nga omoreasa lili, ava ngeke umma ta kumangng karea kaning. Bae Pol ke role ka ra lopatokonakana kinung re ngae Tesalonaika ta ri ngeke kaminte pangalomatana ra i tungu rea te ri pala, ba ngeke umma ta palingkalaunga rea.

1 Iau ae Pol kala nge Sailas bae Timoti, mangng pana mologi ka pa'e lau laekia ta
ginunga ae ra lopatokonakana te Karais e momo ngae Tesalonaika. Ka pa'e te miau ra
ragau rae Nutu a i a Tamara ba ragau rae Iesus Karais A Avolaukita.
2 Mangng ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita
ngeke tunge lopengana ba momongpengana ae ri te miau.

Pol Kavangana Te Nutu Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Tesalonaika

3 Kolingamangng memena ngallo nge Karais, ka kaeme kinung na mangng nga
kalapagpage Nutu kurumea oru ra i kuma ki te miau. Ba kalangapaga ngamangngana
laeala kae Nutu ka kaomannmannangana kia kurumea, lopatokona ae miau ke
umma ta leleng bollau raumana muni. Ba kenakena nge miau baingana e nga
matengraumanange tetoto ke umma ta leleng bollau muni bole.
4 Minmina na mangng ka kinpataetaea giamiaume ngaliua nga ra lopatokonakana
rae Nutu reke katualla nga ina pattoto. Ka kinpataetaea giamiaume kurumea, ka ina
ragau ke pamiralalali miau ba kaka kanimaimaia maenang kurumea loangakurume
ngamiaungana kae Karais, na miau kaka tololomane maenang nginngina kinung ba
kaka umma ta maisinggingging nga lopatokona ae miau.
5 Miau kaka matea raumana ta lunga lakallo ta Nutu kelangpatalingana, minmina
na ragau keke umma ta pangamiralali miau ba keke tungtunge maenangme te miau.
Ava kaningmai ngamiaungana laeala ka miralali nginngina ke pakosining roma, ka
miau ra ragau reke pepe ta lunga lakallo ta Nutu kelangpatalingana laeala. Ba

ragau kumangng ngareangana nginngina re nga pangamiralali miau ba tungnge maenangme te miau ke pakosining roma, Nutu kalingnanangana ka ragau ke tupu.
6 Nutu bainganame keke tupu, minmina na i ke la alange miralali ta ragau reke pamiralalali miau sonrau.
7 Ava ke la tungnge pannang te miau raka kanimaimaia miralali. Ba ke la tungng pannang te mangng bole. I ke la kumangng minmina nga inae Iesus Avolau nge lelemalaga nga Nutu mallena nga tava ba nge pota nga karakarangana. Ke la potang kala nga anggelo ra kanna reke gingging raumana ngallo nga sia e toto.
8 Na ke la tungnge alanga e soali ta ragau ra sana loreamatana kae Nutu ba ragau re sane ke longo ta pangamologa e pe ae Iesus A Avolaukita.
9 Keke la ravunge alang e soali minakai roma: Nutu ke la baingasoali rea passavele nga inte e momo balakala nga raguna ba nga ginggingngana e bollau raumana a kana ka olamana e toakala.
10 Keke la ravunge alang e soali nga kae laeala ngarume inae Avolau nge atu ta ravunge gia bolinglaungana nga ragau rae i reke tupu ba nge atu ta ravunge alangpaga ngaliua nga ragau kinung ra loreapatokona te i. Ba miau kaka la momong kala nge ri bole kurumea, miau ka lomiaupatokona ta pangamologa ra mangng pulimalaga rea te miau onra kaomannmannangana ki.
11 Minmina na mangng ka kavkava te Nutu te miau ka kaeme kinung. Ka kavkava te Nutu ae ita ta i nge kela miau ma miau ra ragau reke pepe ta ravunge kavingtulu ra i matea ta tunga rea te miau. Ba ka kavkava ta i nge rongomasi ka kumangngme kinung reke pepe ra miau ka matea ta kumangng ki, ba kumangngme kinung ra lopatokona ae miau ke pasigipaga miau ta kumangng ki. Ka kava ta i rongamasi ki ka ginggingngana e bollau raumana.
12 Mangng ka kavkava minmina ta baina Iesus A Avolaukita nge rave gia bolinglaungana ngallo nge miau, ba miau ngaka rave gia bolinglaungana ngallo nge i kurumea lopengana ae Nutu ae ita bae Iesus Karais A Avolau ke tungumane te miau.

2

Alongasakana Ore La Leleng Ngarume

1 Na kolingamangng memena ngallo nge Karais, mangng ka bai ta pangamologa ta kae laeala ngarume inae Iesus Karais A Avolaukita nge atu muni ba nge ravukinungu ita te i.
2 Mangng ka bai ta balinglaga miau ta maisinggingging ba sana ngaka ngatakale agau te ta i baingalopalilli kamiau o pangamataunga miau ka pangamologanganame. Ba ngaroma miau ngaka longe pangamologa te e nga tonge Nutu kaona, o ngaroma ngaka longe turung te, o ngaroma ngaka rave lau te eke roma mangng pa'e ore role roma, kae ae Avolau ke lele tapu, na sana nga lomiaupatokona tao.
3 Sana ngaka ngatakale agau te ta i goanga miau roma, kae ae Avolau ke lele tapu. Iau ka role minmina kurumea, kae laeala ke sane la leleng tale ta nge lele nga ina longasa tane bollau raumana nge lele. Ba bole, kae laeala ke sane la leleng ta nge lele nga ina agau laeala e longosa raumana ta bangapaga rae Nutu kanna nge lele. Ka i a agau laeala ae Nutu la ronga kia.
4 Ka i a agau laeala ore la avanga ta i sanangkalange Nutu. Ba ke la ulongpataea i muni giana ngailu nga orume kinung ra ragau ke pato rea ka nutu rae ri, ba orume kinung ra ri ke kalapagpaga rea. Minmina na i ke la pangatare i muni nga tempel ae Nutu, na ke la patonge i muni kae Nutu.
5 Ka ina iau mommo kala nge miau pala, na iau ka tuture oru nginngina te miau. Ka lomiaupogo nanguni ae?

6 Ba miau ka lomiaumatana ka taru e umma ta lengakalange alongasakana laeala
lelengana sonrau. Ke umma ta lengakalange ta baina lelengana nge loakurumea kae
ae Nutu pulia pala.
7 Iau ka role minmina kurumea, gingginga e nga longasa ta bangapaga rae Nutu
kanna ke kumkuma gome sonrau. Ba gingginga laeala ke la kumangng minmina tale
ta nge lele nga ina aeala e umma ta lengatotokale nge agatapu.
8 Na nga kae laeala, na alongasakana laeala ke la leleng nga karakarangana. Ka i a
alongasakana laeala ae Avolau la samungpununge ka kaona bovonna, ba ke la ronga
kia ka atungngana kana olamana e toakala.
9 Ba alongasakana laeala lelengana ke la loangakurumea Satan kumangngana. Ba i
ke la pangakosining ka gingging matantana reke bollalau, ba ke la kumangng ka killa
ba kumangng matantana ra goanga reke la pangamagionge ragau raumana.
10 Ba ke la kumangng ka kumangng matantaname kinung reke sosoali re nga
goanga ta pangataopange ragau reke lola ta raunga nga sia. Keke la loanga ta raunga
nga sia kurumea, ri keke malai ta matengraumanange pangamologa e te Karais ora
kaomannangana kia. Minmina nae Nutu sane la ravunglele rea.
11 Nutu ke la kelange malainga laeala ae ri. Minmina na i ke la banga ka gingginga
matana te ta i kumangng ngallo nge ri ba pangataopange ramarea ta baina ri nga
loreapatokona ta oru ra goanga.
12 I ke la kumangng minmina ta baina i nge kalinane ra nginngina kinung ra sana
loreapatokona ta pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia. Ka sana
loreapatokona ta pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia. Ke sa. Ri ka
loreasereng ta kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna.

Pol Ke Role Ka Ra Lopatokonakana Re Ngae Tesalonaika Ta Ri Ngeke Maisgingging

13 Ava nge miau ra kolingamangng memena ba ragau rae Avolau materaumana rea,
mangng nga kalapagpage Nutu ka kaeme kinung kurumea oru ra i kuma ki te miau.
Mangng nga kalapagpage minmina kurumea, i ke toro miau pala ka ina orume kinung
ke sane ke lele tale. Ke toro miau ta baina i nge ravulele miau kurumea lopatokona ae
miau ta pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia, ba kurumea Kannu E
Tupu kumangngana ine kuma ka miau ta miau ra ragau reke tupu nge Nutu raguna.
14 Bae Nutu ke matea ta i kumangng minmina ka miau, minmina na i ke kiu miau ka
pulingmalaga ngamangngana ka pangamologa e pe e te Karais te miau. Ke kiu miau
ta baina miau ngaka rave olamana e toakala orae Iesus Karais A Avolaukita kanna.
15 Minmina na kolingamangng memena, miau ngaka maisgingging ba ngaka kam-
inte pangalomatana ra mangng tungu rea te miau. Ngaka kaminte pangalomatana ra
mangng tungu rea te miau ka kaomangngme, ba pangalomatana ra mangng pa rea te
miau ngallo nga laume bole.
16-17 Ba sonrau na mangng ka ballage Iesus Karais A Avolaukita bae Nutu a i a Tamara
e materaumana ita be tungumane lomannmanna e sane rongrongo ba lopatokona e pe
te ita, ta ri pangalopenge lomiaume ba pangaginggingi miau nga kumangngme kinung
reke pepe ra miau ka kuma ki ba nga pangamologame kinung reke pepe ra miau ka
role rea.

3

Pol Ke Ballage Ra Lopatokonakana Re Ngae Tesalonaika Ta Ri Kavang

1 Iala na kolingamangng memena ngallo nge Karais, mangng ka bai ta ronga
ka pangamologa laekia minakai roma: Miau ngaka kava te Nutu te mangng ta
pangamologa ae Avolau kanna nge sasa bolvole ba nge rave gia bolinglaungana
raumana basema ine rave gia bolinglaungana ngaliua nge miau pala.

2 Ba ngaka ballage Nutu ta i taongamuga kamangng ba ravunglele mangng nga ragau
matantana reke sosoali kamareame. Iau ka role minmina kurumea, ragau papatu ka
sana loreapatokona.
3 Avae Avolau ke sane la kanga ita, ba i ke la pangaginggingi miau ba nge
kelapatalimasi te miau ta bainae Satan sane nge baisoali miau.
4 Ba mangng ka lomangngpatokona te miau kurumea pagiungamiaungana kala nge
Avolau. Minmina na mangng ka lomangngmatana roma, miau kaka tataokurumea
pangamologa reke gingging ra mangng tungtungu rea te miau. Ba ka lomangngmatana
roma, miau kaka la kumangng minmina tale.
5 Ba mangng ka balaglage Avolau ta i nge tunge lomatana te miau ta baina miau
ngaka kelapatokone Nutu matengraumanangana kamiau. Ba ka kavkave ta i kalaunga
miau ta loangakurumea bainga ae Karais pakosining kia ine maisgingging ba ke tolea
maenangme.

Pol Ke Role Gingging Ka Ra Lopatokonakana Re Ngae Tesalonaika Ta Ri Sana Nga Omoreasa Lili

6 Kolingamangng memena, mangng ka la roleng gingging kamiau nge Iesus Karais A
Avolaukita giana roma, ngaroma kolingamiau te ngallo nge Karais nga omonasa lili ba
nga sana omona ta i taongakurumea pangalomatana ra miau ka ravu rea nge mangng,
na miau ngaka momopatali nga agau laeala.
7 Iau ka role minmina kurumea, miau muni ka lomiaumatana roma, ka i a bainga
e pe ta loangakurumea bainga ra mangng pakosining ki te miau. Mangng ka sana
omomangngsa lili ka ina mangng mommo ngaliua nge miau pala.
8 Ba mangng ka sana kaninnia kaning ra mangng sana kolkoli rea bole. Ke sa.
Mangng ka kumkuma ba ka tumvugvugu ka rigo ba ka kae ta baina mangng sana
nga pulia maenang nga te e nge miau.
9 Ava baingamangng laeala ina mangng kuma minmina ka sana mirana roma,
mangng ka sana kamangng gingginga ta balinglaga miau ta kalaunga mangng ka oru
ra mangng mate rea. Ke sa. Mangng ka kamangng gingginga ta balinglaga miau ta
kalaunga mangng ka orume, ava mangng ka kuma minmina ta pangakosining miau
ka bainga e pe ta miau loangakurumea.
10 Mangng nga role gingging ta miau ngaka kuma minmina kurumea, ka ina
mangng mommo kala nge miau pala, na mangng ka role gingging tapu kamiau roma:
“Ngaroma agau te sana nga omona ta i kumangng, na i sane nge kani bole.”
11 Mangng ka role minmina kurumea, mangng ka longo roma, ragau palu nge miau
ka omoreasa lili. Ke sane ke kumkuma ka otte. Ke sa. Keke tota ka kaoreame ta oru
rae ragau pattoto kanrea mana.
12 Na nge Iesus Karais A Avolaukita giana mangng nga role gingging ka ragau
nginngina ba nga ballaga rea ta ri tarang masi ba kumangng ka ri muni kamareame
ta ravung karea kaning.
13 Ba mangng nga role ka miau pattoto ra kolingamangng memena ngallo nge Karais
roma, sana nga omomiausa ta kumangng ka bainga reke pepe.
14 Ba ngaroma agau te nga sana omona ta i longa ta potong ra mangng pa rea nga
lau laekia, na miau ngaka kelapatokone roma, ka i a agau matana e meimia. Ba ngaka
momopatali nge i. Ngaka kuma minmina ta baina i nga balenglengea ka baingana.
15 Ava sana ngaka kele ma i a agau e soali raumana. Ke sa. Ngaka kele ma i a
kolingamiau te, na ngaka tunge pangamologa e gingging te i ta pangatupunge.
16 Iala na, mangng ka balaglage Avolau a i a momongpengana puna ta i muni nge
tungtunge momongpengana te miau ka kaeme kinung nga orume kinung reke lele nge
miau. Avolau nge momo kala nge miau kinung.

17 Iau ae Pol ka papa'e sinro laekia te miau ka kamau muni. Ka i a killa e nga laume
kinung ra iau pa rea. Ka i a baingau e nga pange laume.
18 Iau ka kavkava te Nutu ta lopengana ae Iesus Karais A Avolaukita a i tungtungu-
mane nge momo kala nge miau kinung.

Lau E Kapunu Ae Pol Pa'e Te Timoti

Kana Turunglomatana

Timoti ka i a apanung e sane kamapitakama ora naname ka i a Iura te, ava tamana ka i a Girik te. Ka i a agau e nga maga kunna e bollau ae Listra ngallo nga porovins ae Galesia. Ka ine mommo nga maga laeala, nae Pol ke loa ta pulingmalagange pangamologa e te Karais ta ragau re nga nga maga kunna ae i. Minmina nae Timoti ke longe pangamologa laeala, na i ka lonapatokona te Karais. Ba ka inae Pol ka'e maga laeala, na i ke matea Timoti ta i loanga kala nge i nga kumangng e nga pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau re nga maga pattoto (Ngo kele Aposelme 16:1-3).

Ngarume, na ri keke taliu ta maga papatu. Ba ka inae Pol pa'e lau laekia na i ae Pol ke tatao tae Masaronia, avae Timoti ke mommo kala nga ra lopatokonakana re nga maga kunna e bollau ae Epesus.

Nae Timoti ka i a agau e kalaue Pol raumana nga kumangng ae Nutu kanna, ba ka i a agau ae Pol patoe ka tuna mannangana ngallo nga lopatokona ae ri te Karais. Minmina nae Pol ke pa'e lau laekia te Timoti ta pangagingginge ba ta tungnge potong palu te i.

Ka inae Pol pa'e lau laekia te Timoti, na ra pangalomatanakana palu ra goanga keke momo ngaliua nga ra lopatokonakana re ngae Epesus. Minmina na i ke role kae Timoti ta i nge ella masi te i ta ra pangalomatanakana nginngina ra goang, ba nge role kerea ta ri nga manereasa pangalomatanange ragau ka pangalomatana nginngina ra goanga. Ba bole, i ke tunge potong palu te i ta kalaunge nga kumangng a kanna e nga taongamuga ka ra lopatokonakana ba pangalomatana rea.

1 Ka iau ae Pol a iau a aposel te orae Karais Iesus kanna kurumea Nutu a i a
Aravunglelekana ae ita bae Karais Iesus a i a lopatokona ae ita puna bangareangana
kau.
2 Iau ka papa'e lau laekia te one ae Timoti a one a tugu mannangana ngallo nga
lopatokona ae ita te Karais.
Iau ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita ngeke
tunge lopengana, ba lonana, ba momongpengana ae ri te one.

Pol Ke Role Kae Timoti Ta I Nge Ella Masi Te I Ta Ra Pangalomatanakana Ra Goanga

3 Iau ka matea ta one momong na'ina ngae Epesus kurumea pangamologa laeala
ama iau tunge te one pala ka ina iau bai ta loanga tae Masaronia. Ka matea ta
one momong ta baina one ngo role gingging ka ragau nginngina reke palomatantane
ra lopatokonakana ka pangalomatana matantana ra goanga ta ri nga manereasa
kumangng minmina.
4 Ba ngo role kerea ta ri ronga ka baingarea laeala nga ulonge ramarea raumana
nga nanang matantana ba pallang nginngina re nga sisiukerea memena giareame
onreke kumkuma ki ka kaeme kinung. Oru nginngina ke sane ke kalaue ragau ta ri
loreamatana ka oru rae Nutu kumkuma ki onreke loakurumea lopatokona. Ke sa. Keke
pasigipage palingtete ra sana purea mana.
5 Ava potong ra ita ka tungtungu rea ta ragau keke taoamuga kerea ta ri pangakosin-
ing ka bainga e nga matengraumanange ragau pattoto ka lorea reke lelle ba lopatokona
ae ri ora kaomannmannangana kia.
6 Iau ka role minmina kurumea, ragau palu keke ka'e potong nginngina na keke
taopa kurumea pangamologa ra sana purea.

7 Ka ri ra ragau reke matea ta ri ra pangalomatanakana nga bangapaga rae Moses
kanna, ava ri ka sana loreamatana ka oru ra ri ke rorole rea. Ba ka sana loreamatana
ka oru ra ri ke role roma, ka onra kaomannmannangana ki bole.
8 Na ita ka loramatana roma, ngaroma agau te nge kuma kurumea bainga e tupu ore
nga kumangng ka bangapaga rae Moses kanna, na bangapaga nginngina ka ri ra oru
reke pepe.
9 Ava ita ka loramatana bole roma, Moses ke sane tunge bangapaga nginngina ta
pangatupunge agau a baingana tupu. Ke sa. Ke tungu rea ta pangatupunge ragau re
sane ke lolakurumea bangapaga nginngina ba ragau ra longasakana. Ba ke tungu rea
ta pangatupunge ragau ra sana loreapatokona te Nutu, ba ragau reke bavaia bainga
reke sosoali nga raguna. Ba ke tungu rea ta pangatupunge ragau re sane ke tupu,
ba ragau ra mukurea, ba ragau reke sapune tamarea o nareamemena, ba ragau reke
sapune ragau pattoto.
10 Ba ke tungu rea ta pangatupunge ragau reke keno kala nga ravale ra sana ri ra
nareapengana memena o rapanung ra sana ri ra nareatale memena, ba rapanung reke
keno kala nga rapanung pattoto o ravale reke keno kala nga ravale pattoto, ba ragau
reke gole ragau pattoto na keke ba kerea ma ri ra posi ra marana mana, ba ragau ra
goangakana, ba ragau ra turunggoangakana. Bangapaga rae Moses kanna ka onre nga
baingame kinung re sane ke loakurumea pangalomatana ra kaomannmannangana ki.
11 Pangalomatana reke loakurumea pangamologa e pe ore pavolaue Nutu giana,
pangalomatana nginngina mana ka ri ra pangalomatana ra kaomannmannangana
ki. Ba pangamologa laeala e pe ka i a pangamologa e te Karais orae Nutu a i a
akavingtulukana tunge te iau ta iau pulingmalagange ta ragau.

Avolau Tungngana Mana Ka Lopengana Ae I Te Pol

12 Iau ka kalapagpage Karais Iesus A Avolaukita kurumea oru ra i kuma ki te iau. I
ke kela iau ma iau a agau a lokalakana, minmina na i ke paginggingi iau ba ke puli iau
ta kumangng ka kumangng a kanna.
13 Ka kaomanna, pala na ka iau a agau e umma ta rolengbainga kae Nutu, ba agau
e pamiralalalia ragau rae i, ba agau a bainga'iukana raumana kerea. Ava iau ka sana
laumatana ka taru a iau umma kia ina sana laupatokona te Karais tale. Minmina na i
ka lonananna iau.
14 Bae Avolaukita lopengana ae i a i tungumane ke bollau raumana. Minmina na i
ke tunge lopengana laeala ae i te iau raumana kala nga lopatokona ba baingana e nga
matengraumanange ragau. Ka ri ra oru reke loakurumea pagiungarangana kala nge
Karais Iesus.
15 Ba pangamologa ora ragau kinung nga loreakala te ke role minakai roma: Karais
Iesus ke atu ta mogalo laekia e ngape ta ravunglelenge ragau reke bavaia bainga reke
sosoali nge Nutu raguna. Ba ka iau a agau matana laeala raumana nga ragau kinung.
16 Ava kurumea ollaeala mana, na iau ka rave lonana ta bainae Karais Iesus nge
pakosining ka siana marusungana a sana rongana nge iau a agau e soali nga ragau
kinung. Ke kuma minmina te iau ta pangakosining ka taru a i la kumangng kia ta
ragau re ngarume onreke la loreapatokona te i ta ravunge mauling e momo passavele.
17 Minmina na ita ngaka kalapagpage Kelangpatali e kelapatali passavele be sane
mate ora ragau matarea kanname ke sane ke kelkele. I kasikena ka i ae Nutu.
Ita ngaka tungtunge alangpaga te i, ba ngaka kinpataetaea giana passavele. Ka
kaomannmannangana.
18 Timoti a one a goe ae iau ngallo nge Karais, potong nginngina ra iau tungu rea te
one ta roleng gingging ka ragau ki keke loakurumea pangamologa re te one ra reke
toe Nutu kaona ke role rea pala. One nga longgaliu tao ta baina one ngo balimasi nga
baling e pe.

19 Ba nga ino ngo balvali, na ngo kapite lopatokona ae one ba longo e lelle. Ragau palu keke bali ka girea ta oru nginngina, na keke baisoalia lopatokona ae ri basema mono ine nge magolu nga kuru.
20 Imeneus ri luae Aleksanrer keke kuma minmina. Na iau ka ulo rea nga Satan kamana ta baina ri nga loreamatana roma, nga manereasa rolengbainga kae Nutu.

2

Potong Re Nga Kavang

1 Minmina na kapunu, na iau ka matea ta one roleng ka ragau ta ri ngeke kavkava te Nutu ta ragau kinung. Ngeke kuma minmina ka taningareanganame te i, ba ka balinglaga ngareanganame te i, ba ka kavang ngareanganame te i re nga kalaunge ragau pattoto. Ba ngeke kalapagpage kurumea oru ri i kuma ki te ri.
2 Ba ngeke kava te i ta i kalaunge kelangpatalime ba ragau kinung reke taoamugmuga. Minmina na ragau ke sane ke la tungnge maenangme te ita ba ita kaka la tarang masi nga ina ita nga umma ta pangakosining ka bainga rae Nutu mate rea ba bainga reke tupu nga ragau ragureame.
3 Kavang matana nginngina keke pepe ba keke tupu nge Nutu a i a Aravunglelekana ae ita raguna.
4 Ka i a Aravunglelekana ae ita ore matea ta ravunglelenge ragau kinung. Ba ke matea ta ri kinung nga loreamatana masi ka pangamologa e te Karais a kaomannmannangana kia.
5 Iau ka role minmina kurumea, ka Nutu kena mana, ba ka agau kena mana e maisi ngaliua nge Nutu ba ragau. Ka i ae Karais Iesus,
6 ore tunge i muni ta kolinglelenge ragau kinung. I ke kuma minmina ka kae ae Nutu pulia ta pangakosining roma, Nutu ke matea ta ravunglelenge ragau kinung ka kaomannmannangana.
7 Ba kurumea ollaeala mana, na i ke puli iau ta iau a apulingmalaga pangamologakana ba aposel te. Ke puli iau ta iau a apangalomatanakana orae ragau ra sana ri ra Iura ta pangalomatana rea ta ri nga loreapatokona ta pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia. (Pangamologa laekia a iau pa'e gialgiala ka kaomanna kia, iau ka sana goga.)
8 Minmina na iau ka matea ta rapanung re nga iname kinung ngeke kinpataea kamarea ta ri kavang. Iau ka matea ta ri kiningpataenge kamarea onra ri sane ke pamukuna rea ka kumangng ngareangana ka bainga re nga iu ba palingtete.
9 Ba bole, iau ka matea ta ravale ngeke kavitule mirareame ka lungapaga ra sana ri ra pangavalenga. Sane ngeke mania gilireame, ba sane ngeke kavitulu raumane mirareame ka gol, o lollo ra kunreame ke bollau, o lungapaga ra kunreame ke bollau.
10 Ke sa. Ngeke kavitulu rea ka kumangng reke pepe ra ravale reke patpatoe ri muni ka ra kalangapagakana kae Nutu ke kumkuma ki.
11 Ba nga ina ravale nge rarave potong, na ri ngeke rurulu ka ulongpisigingarea kerea bavakena.
12 Ngeke rarave potong, ava iau ka sana ngatngatakale ravale ta ri pangalomatanange rapanung. Ba ka sana ngatngatakala rea ta ri taongamuga ka rapanung bole. Ke sa. Ngeke tara ba ngeke rulu.
13 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke koipage Aram kapunu. Na ngarume na i ke koipage Eva.
14 Ba mue laeala ke sane goa'e Aram. Ke sa. Ke goa'e avale ae i, na avale laeala ke longosa te Nutu.
15 Ava ngaroma ravale ngeke kapite lopatokona ae ri, ba ngeke loakurumea bainga e nga matengraumanange ragau pattoto ba bainga e nga momongvalakala nga bainga

reke sosoali nge Nutu raguna, ba ngaroma ri ngeke loakurumea bainga e nga kaungamasinge mirareame, na ri keke la penga nga toangapisigi ngareangana ka goeme.*

3

Potong Reke Loa Ta Kelangpatalime Ba Ra Kalaungapagakana

1 Iau ka la roleng kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma agau te nge matea ta i a kelangpatali nga ra lopatokonakana, na agau laeala ke matea kumangng e pe.
2 Na kelangpatali nga ra lopatokonakana nga i a agau ora sana agau te totorong ta i patonge ka bainga te e soali. Ba i nga nena ka avale kena mana, ba nga i a agau e kaumasia mirana, ba agau e bavaia bainga reke pepe, ba agau ora ragau pattoto ke alapage, ba agau e rarave ragau ta bale ae i. Ba nga i a agau a kana ka lomatana ta pangalomatanange ra lopatokonakana,
3 ba sana nga i a inungkana o iukana. Ke sa. Nga i a agau e legemasia ragau, ba sana nga i a apalingtetekana. Ba sana nga i a agau e materaumane lollokanna.
4 Kelangpatali nga ra lopatokonakana nga i a agau e kelapatalimasi ta ragau nga balekaina ae i, ba agau e potpote goe rae ri ta ri longa te i ba ta ri ulongpisigi rea muni ngape nge i.
5 (Ava ngaroma agau te sana nga lonamatana ta kelangpatalimasi ta balekaina ae i muni, na i ke la kelangpatali ta ginunga orae ra loreapatokona te Nutu mina ngaetai?)
6 Kelangpatali nga ra lopatokonakana sana nga i a alopatokonakana a pau ta baina i sane nge kinpataea i muni giana raumana na ala nga tongana kena me Satan orae Nutu kalinane ba ke tunge alang e soali te i.
7 Ba kelangpatali nga ra lopatokonakana nga i a agau a bainganame ke pe nga ra sana loreapatokona te Karais raguream e, ta baina sana nga pamau ta ri rolengsoali kia ba ta i pupunga lakallo ta mata ae Satan kanna.
8 Ba nga ragau ra kalaungapagakana nga ra lopatokonakana, ri nga tongarea kena ma kelangpatalime. Nga ri ra ragau ra baingareame ke pe. Sana nga ri ra ragau ra goangakana, o ra inungkana, o ragau reke matea raumana ta goange ragau ta ravunge lollokanna ra kanrea.
9 Ke sa. Nga ri ra ragau reke kaminte oru ra ita lorapatokona tao reke ko ka lorea reke lelle.
10 Ava pala ta ri leleng ra kalaungapagakana nga ra lopatokonakana, na miau ngaka ava rea. Na ngaroma nga ri ra ragau onra agau te sane totorong ta patongo rea ka bainga te e soali, na miau ngaka ngatakala rea ta ri kumangng ka kumangng e nga akalaungapagakana.
11 Ba nareapengana memena nga tongarea kena me ri. Nga ri ra ragau ra baingareame ke pe. Sana nga ri ra ragau reke utupallala ka pangamologa ta baingasoalinge ragau pattoto. Ke sa. Nga ri ra ragau reke kaumasia mirareame, ba ragau ra lokalakana nga orume kinung.
12 Ba nga agau akalaungapagakana nga ra lopatokonakana, i nga nena ka avale kena mana. Ba nga i a agau e kelapatalimasi ta goe rae i ba ragau re nga balekaina ae i.
13 I nge kuma ka bainga nginngina kurumea, ragau reke kuma masi ka kumangng e nga akalaungapagakana keke la ravunge gia e bollau ngaliua nga ra lopatokonakana, ba ke sane ke la mataunga ta turungpotange lopatokona ae ri te Karais Iesus ta ragau pattoto.
14 Iau ka laupatokona roma, isura mana na iau ka la atung ta kelanga one. Ava iau ka papa'e oru nginngina ta baina,

---

* **2:15:** Kaling ae Girikme ke sane potamasi nga inaekia.

15 ngaroma sana nga atu bolvole, na one nga longmatana ka bainga reke pepe
ta ragau re nga balekaina ae Nutu ta ri loangakurume rea. Balekaina laeala ka
i a ra lopatokonakana ginungareame onrae Nutu e momo mauli passavele. Ba
balekaina laeala ka i a maisi e maisgingging ka pangamologa ae Nutu kanna ora
kaomannmannangana kia.
16 Ba ita kinung ka loramatana roma, bainga laekia ae ita e nga lopatokona te Nutu
ba loangakurumea ka i a talung e bollau raumana ba ka puna nge:
I e lele ka mira a agau,
ba i orae Kannu E Tupu pakosining roma, ka i a agau a baingana tupu ka kaomannmannangana.
Ba ka i a i ora anggelome ke kele,
ba ora ragau ke pulimalage pangamologa e te i ngaliua nga ragau re nga ina matantana.
Ba ka i a i ora ragau re nga mogalo laekia ka loreapatokona te,
ba orae Nutu ravupataea lakailu be tunge gia e bollau raumana te i.

4

Potong Palu Rae Pol Tungu Rea Te Timoti

1 Nae Kannu E Tupu ke rolepota roma, nga kae re ngarume na ragau palu keke la
kange lopatokona a kaomannmannangana kia, na keke la loangakurumea kannu ra
goangakana ba kannu reke sosoali pangalomatana ngareanganame.
2 Pangalomatana matana nginngina ka onrae ragau ra kamongpalipiliukana ba
goangakana kanrea. Ka ri ra ragau ra sana karea balenga nga baingarea reke sosoali.
3 Ka ri ra ragau reke palomatantane ragau pattoto ta ri nga manereasa kamang-
pitakama. Ba keke rorole kerea ta ri nga manereasa kaninge kaning matana palu.
Avae Nutu ke koipage kaning nginngina ta baina ra lopatokonakana ra loreamatana
ka pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia ngeke kani rea, ba ngeke
kalapage Nutu kurumea tungngana ka kaning nginngina te ri.
4 Iau ka role minmina kurumea, orume kinung rae Nutu koipaga rea keke pepe. Ba
ita sana ngaka tangulelea otte. Ke sa. Ita ngaka rave ka kalangapaga ngarangana kae
Nutu kurumea tungngana ka ollaeala te ita.
5 Ita sana ngaka tangulelea ollaeala kurumea, pangamologa ae Nutu kanna kala nga
kavang rae ita keke kuma kia ta i a oru e tupu nge Nutu raguna.
6 Ngaroma one ngo tunge potong kokorai ta kolingara memena ngallo nga Karais, na
ka la one a akumangngatulu e pe ae Karais Iesus kanna. Ka la one a akumangngatulu
e umma ta ravunge gingginga ka kaeme kinung nga pangamologa re nga lopatokona
ae ita ba pangalomatana reke tupu ra one loakurume rea ka kae papatu tapu.
7 Ava one sano ngo longlongo ta panganana matantana ra sana purea onre sane ke
kalaue ragau ta ri loreamatana kae Nutu. Ke sa. One ngo palomatantana one muni ta
loangakurumea bainga rae Nutu mate rea.
8 Iau ka role minmina kurumea, bainga e nga pangagingginge mira ke la kalaunga
ita ka panna inte mana. Ava bainga e nga pangaginggingi ita muni ta loangakurumea
bainga rae Nutu mate rea ke la kalaunga ita nga orume kinung. Ke la kalaunga ita
nga momongara nga mogalo laekia e ngape, ba ke la kalaunga ita nga momongara e
ngarume bole.
9 Pangamologa laeala ka kaomannmannangana kia ba ka i a pangamologa ora ragau
kinung ngeke ngatakale mannangana.
10 Ka kaomanna, bainga e nga pangaginggingi ita muni ta loangakurumea bainga
rae Nutu mate rea ke la kalaunga ita nga orume kinung. Minmina na ita kaka tololea
maenangme ba kaka tumvugvugu. Ita kaka kumkuma minmina kurumea, ita kaka

ella ba kaka momalla te Nutu e momo mauli passavele, a i ae Aravunglelekana e bai
ta ravunglelenge ragau kinung. Ba i ke la ravunglelenge ragau ra loreapatokona te i
ka kaomannmannangana.
11 One ngo tungtunge potong kokorai ta ra lopatokonakana, ba ngo role gingging
kerea ta ri loangakurume rea.
12 Ka one a taulai tale, ava sano ngo ngatakale agau te ta i kelangalokalasa kone.
Ke sa. Nga pangamologangangme, ba nga baingangme, ba nga kumangngang e nga
matengraumanange ragau pattoto, ba nga lopatokona ae one, ba nga taongang e lelle,
one ngo umma ta pangakosining ka bainga reke pepe ta ra lopatokonakana ta ri
loangakurume rea.
13 One sano ngo panna ta patonge pangamologa reke momo nga Lau Ae Nutu Kanna
nga ra lopatokonakana kinung ragureame. Ba sano ngo panna ta rolenge pangamologa
re nga pangaginggingi rea ba pangalomatana rea. One ngo kuma minmina ta nge lele
nga ina iau nga atu te miau.
14 Ba sano ngo baipalikovauu ka tunga ae Kannu E Tupu pulluia ngallo nge one pala
kurumea pangamologa e nga tonge Nutu kaona a one rave ka ina reke taoamugmuga
ka ra lopatokonakana ke ulopaia kamareame nge one.
15 One ngo kuma kaligi ta loangakurumea oru kokorai ra iau role kone ki. Ngo tunge
longo mannangana ta loangakurume rea ta baina ragau kinung ngeke kela roma, ka
one a agau e umma ta matuanga.
16 Ngo ella masi ta taongang ba pangalomatanangangme. Ba sano ngo panna
ta loangakurumea oru nginngina ra one palomatantane ragau pattoto ki kurumea,
ngaroma one ngo kuma minmina, na one ko la ravunglele one ba ko la ravunglelenge
reke longlongo te one bole.

5

Potong Re Ta Ravale Ra Nareatale Memena Ke Matepatali Rea, Ba Ravollalau, Ba Ragau Ra Kumangngatulu

1 One sano ngo sanggipitaginggingia agau avolau. Ke sa. One ngo patupe ma i a
tamang. Ba ngo patupe ra taulai ma ri ra teiteikone memena,
2 ba ravale ravolau ma ri ra name memena. Ba ngo patupe ra malaui ma ri ra
lingupiau memena kurumea bainga reke lelle mannangana.
3 One ngo kalaue ravale ra nareatale memena ke matepatali rea onreke moro ta
orume mannangana.
4 Ava ngaroma avale a natale matepatalia nga nena goe palu o nga sivuna palu, na
miau ngaka kalaue goe nginngina ta loreamatana masi roma, kumangngarea e kapunu
nge Nutu raguna ka i a kumangng e nga kelangpatali masi ta ragau re nga balekaina ae
ri muni, ba kumangng e nga alanggaliunge kumangng palu ra tamarea ba nareame ke
kuma ki te ri. Ngeke kuma minmina kurumea, bainga laeala ke pe nge Nutu raguna.
5 Na avale a natale matepatalia ore moro ta orume mannangana ba ke mommo mana
me i, avale matana laeala ke ella ba ke momalla te Nutu mana. Ba i ke kavkava te i ka
rigo ba ka kae, ba ke balaglage ta i kalaunge.
6 Ava avale a natale matepatalia ore pulia ramana ta loangakurumea mirana
lonamatenganame, avale matana laeala ke momomauli nga mogalo laekia e ngape
tale ava kannuna ke basema i e mate tapu.
7 One ngo tunge potong kokorai ta ra lopatokonakana bole, ta baina nga ri ra ragau
onra agau te sane totorong ta patongo rea ka bainga te e soali.
8 Ba agau e sane kelapatali masi ta rakia memena ka i a agau e kausikale lopatokona
a kaomannmannangana kia. Ka i a agau e soali nga agau a sana i a alopatokonakana.

Ba agau e sane kelapatali masi ta ragau reke momo nga bale ae i muni ka i a agau
matana laeala raumana muni.
9 Na one sano ngo pa'e avale te a natale matepatalia giana nga lau e nga kalaunge
ravale ra nareatale memena ke matepatali rea ngaroma sana nga i a avale matana
laekia minakai roma: Nga i a avale a natale matepatalia a kana ka pesingmataname
ka ri 60 ke rongo tapu, ba avale a natale matepatalia a nena apanung kena mana.
10 Ba bole i nga i a avale e rave gia e pe kurumea kumangngana ka kumangng reke
pepe basema: ke kelapatali masi ta goe rae i, ba ke pakosining ka bainga e nga ravunge
ragau ta bale ae i, ba ke mume ragau rae Nutu reke tupu kaerea puname, ba ke kalaue
ragau reke kanimaia maenangme, ba ke matea raumana ta kumangng ka kumangng
matantana reke pepe. Ngo pa'e avale matana laeala giana nga lau e nga kalaunge
ravale ra nareatale memena ke matepatali rea.
11 Ava one sano ngo pa'e ravale ra nareatale memena ke matepatali rea giareame
onre sane ke papisigi tale nga lau laeala. Sano ngo pa'e ravale matana laeala giareame
kurumea, nga ina mirarea loreamatenganame nge bollau nga matengraumana ngare-
angana kae Karais, na ale ngeke matea ta ri kamangpitakama muni.
12 Minmina na keke la utunge Nutu kalingnanangana te ri kurumea balingareangana
ka girea ta patongkala a ri ke kuma kia pala.
13 Ba baingarea matana te bole, ka kae papatu na ravale matana laeala ka omoreasa
lili ba keke liuapaga kalaoveka ta baleme. Ba ka sana omoreasa lili mana. Ke sa. Ka
kae papatu, na ka ri ra ragau reke utupallala ka pangamologa, ba ragau reke tota ka
kaoreame ta oru rae ragau pattoto kanrea beke rorolea pangamologa ra ri manereasa
rolenge rea.
14 Minmina na iau ka matea ravale nginngina ra nareatale memena ke matepatali
rea onre sane ke papisigi tale ta ri ngeke kamapitakama muni. Ba ngeke toapisigia
goeme ba ngeke kelapatali ta bale nga ri. Ngeke kuma minmina ta baina ri sane ngeke
kuma ka pamau ta reke bai'iu kita ta ri rolengsoali kita.
15 Iau ka role minmina kurumea, palu nge ri keke taopa tapu kurumea Satan.
16 Ngaroma ravale palu ra nareatale memena ke matepatali rea ngeke ella ta avale
te alopatokonakana ta i kalaunga rea, na avale laeala nge kalau rea. Sane nge ule
maenang nga ra lopatokonakana ginungarea ka balinglagangana kerea ta ri kalaunga
rea. Ke sa. I muni nge kalau rea ta baina ra lopatokonakana ginungarea ngeke kalaue
ravale ra nareatale memena ke matepatali rea onreke moro ta orume mannangana.
17 Ragau re kapunu nga ra lopatokonakana onreke kelapatali masi ngeke rave
alangpaga ba ngeke rave kumangng ngareangana kunna bole. Ba ra nginngina
reke umma kaligi ta pulingmalagange pangamologa ba ta pangalomatanange ra
lopatokonakana ka ri ra ragau reke pepe raumana muni ta ri ravunge alangpaga ba
kumangng ngareangana kunna.
18 Iau ka role minmina kurumea, pangamologa eke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna
ke role roma, “Nga ina bulmakau nge pa'talolle pailli kanname, na nga manengsa
kangngakale kaona ka otte ta baina sane nge kani.” Ba pangamologa pattoto keke
role bole roma, “Barangalele te nge rave kuru e nga kumangngana.”
19 Ngaroma agau kena nge role kone roma, “Agau laeala e taoamugmuga ka ra
lopatokonakana ke kuma ka bainga e soali.” Na sano ngo longo ta pangamologa laeala.
Ava ngaroma pana lua o pana mologi ngeke role minmina, na ngo longo.
20 Ba ngaroma te e nga reke taoamugmuga ore baia bainga e soali nge Nutu
raguna sana nga omona ta ronga ka baingana laeala, na one ngo patupe nga ra
lopatokonakana kinung raguream e. Ngo kuma minmina ta baina ragau pattoto ngeke
matau bole.
21 Iau ka la turungpota ka kaomannmannangana nge Nutu raguna ba nge Karais
Iesus raguna ba nga anggelo rae Nutu toro rea ragurea, ba nga role kone gingging ta

one ngo loakurumea potong kokorai ra iau tungu rea te one. Ngo kuma minmina ka kumangngang ka bainga matana kena mana ta ragau kinung. Sano ngo kuma ka otte ka ulongang ka agau te ngailu nga tetoto.

22 One sano ngo bolvole ta ulongpainge kamangme nga agau te ta pulinge ta i a ataongamugakana nga ra lopatokonakana. Ngaroma ngo kuma minmina, na nga kae palu ka la one a agau e kalaue agau tetoto ta i kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ava nge one, one ngo momopatali nga bainga reke sosoali.

23 One sano ngo innue me mana, ava ngo rave uain isunte ta kalaunge siang ba ta kalaunga one nga soaling nginngina reke lele nge one palimule.

24 Ragau palu baingarea reke sosoali keke momo nga karakarangana, ba baingarea nginngina reke sosoali keke taoamugmuga kerea ta kalingnana. Ava nga ragau pattoto, baingarea reke sosoali keke koko nga girea ba ri keke la leleng nga karakarangana ngarume.

25 Minmina mana na, bainga reke pepe keke momo nga karakarangana, ba ne nge sane ke momo nga karakarangana ke sane ke la kongalu. Minmina na sana ngaka bolvole ta pulinge agau te ta i a ataongamugakana nga ra lopatokonakana.

6

1 Ra lopatokonakana kinung onra ri ra ra kumangngatulu ra ragau pattoto kanrea ngeke kele ravollalaukerea memena ma ri ra ragau reke pepe ta ravunge alangpaga. Ri ngeke kuma minmina ta baina agau te nga manenasa rolengsoali kae Nutu ba pangalomatana rae ita.

2 Ba ra nginngina onra ravollalaukerea memena ka ri ra ra lopatokonakana bole sane ngeke roma, “Avolaukau laekia ka i a kolingau te ngallo nge Karais, minmina na ka sana i a agau e momo ngailu nge iau ta iau nga tunge alangpaga te i.” Ri sana nga loreavavai minmina. Ke sa. Ri ngeke umma raumana ta longa te ri kurumea, ravollalaukerea nginngina onra ra kumangngatulu kumangng ngareanganame ke kalau rea ka ri ra ra lopatokonakana bole, ba ka ri ra ragau ra ra kumangngatulu nginngina ke materaumana rea. One ngo palomatane ra lopatokonakana ka oru kokorai, ba ngo role kerea gingging ta ri loangakurume rea.

Bainga E Nga Matengraumanange Lollokanna

3 Ngaroma agau te nge bai ta tungnge pangalomatana ore sane loakurumea pangalomatana kokorai, ba ke sane ngatakale pangamologa ra kaomannmannangana ki onrae Iesus Karais A Avolaukita kanna, ba ke sane ngatakale pangalomatana re nga loangakurumea bainga rae Nutu mate rea,

4 na agau laeala ka i a agau e matea ta pangavolaunge i muni giana ba ka i a agau a sana lonamatana ka otte. Ka i a agau a lonamatengana e soali pasigipage ta i pulinge ramana nga balinglaga reke kalipale ragau ba palingtete re ta pangamologa reke bai ka kelangalele, ba rolengbainga, ba bainga e nga rolengsoali ka agau tetoto, ba kalingnana ra goanga.

5 Ba keke bavaia iu ngaliua nga ragau ra loreavainganame ke soali onra sana loreamatana ka pangamologa ra kaomannmannangana ki bavakena. Ka ri ra ragau ra loreangana roma, taonga e nga loangakurumea bainga rae Nutu mate rea ka i a pamau e nga ravunge lollokanna mana.

6 Ava ngaroma agau nga lonape ka oru rae Nutu tungu rea te i tapu, na taonga e nga loangakurumea bainga rae Nutu mate rea ka i a pamau e nga ravunge kavingtulu e pe raumana ka kaomannmannangana.

7 Iau ka role minmina kurumea, ita kaka lele nga mogalo laekia e ngape ka kamarame mana. Minmina na ita ka sana ka la loanga ka otte nga ina ita la kange mogalo laekia e ngape bole.

8 Ba ngaroma nga kara kaning palu ba lungapaga palu, na ita nga lorape ba ita sana
ngaka pulia loramatengana raumana ta kara oru palu muni.
9 Ava ka kae papatu na, ragau reke matea ta ri ra kilipukana keke pupu lakallo ta
avangme ba ta mata ae Satan kanna. Ba keke kanimaimaia lomatengana papatu rae
ragau ra sana ramarea ba lomatengana papatu reke sosoali onreke baisoali rea beke
taoamuga kerea ta ri soaling bavakena.
10 Iau ka role minmina kurumea, bainga e nga matengraumanange lollokanna ka i a
bainga matantana reke sosoali purea. Ba ragau palu reke matea lollokanna raumana
pala keke taopa ba keke ka'e lopatokona a kaomannmannangana kia. Na keke tunge
miralali papatu te ri muni.

Potong Palu Rae Pol Tungu Rea Te Timoti

11 Ava one a one a agau ae Nutu kanna, one ngo kapatali nga oru nginngina. Ba
ngo matea ta one a agau a baingana tupu nge Nutu raguna, ba agau e lolakurumea
bainga rae Nutu mate rea, ba agau e lolakurumea bainga e nga lopatokona, ba bainga
e nga matengraumanange ragau pattoto, ba bainga e nga maisinggingging ba tolonge
maenangme, ba bainga e nga kumangng masi ka ragau.
12 One ngo balvali kaligi nga baling e pe ore nga lopatokona. Ba ngo rapite mauling
e momo passavele orae Nutu kiu one ta ravunge ka ina one turunane lopatokona ae
one te Karais nga ra lopatokonakana papatu ragureame.
13 Iau nga role kone gingging nge Nutu raguna e tungtunge mauling ta orume kinung,
ba nge Karais Iesus raguna e turupote turungpatokona e pe ngamuga nge Pontius
Pilatus,
14 ta one ngo loakurumea bangapaga e nga pangamologa e pe e te Karais ka bainga
reke lelle ba bainga onra agau te sane totorong ta patongo rea ka otte e soali. One ngo
kuma minmina ta nge lele nga Iesus Karais A Avolaukita lelengana ngarume
15 nga kae laeala ae Nutu pulia. Ka i ae Nutu a i a akavingtulukana, ba i kasikena
ke ngailu. Ka i a kelangpatalime kinung kelangapatali ae ri, ba ravollalau kinung
Avolaukerea.
16 I kasikena ke sane la mateng, ba ke mommo nga olamana e bollau raumana ora
agau te sane gingging ta loanga kokoro te. Ka i ae Nutu ora agau te sane kele ka kae te,
bae Nutu ora agau te sane totorong ta kelange bole. Minmina na ita ngaka tungtunge
alangpaga te i a kana ka ginggingame kinung passavele. Ka kaomannmannangana.
17 One ngo role gingging ka ragau ra karea oru papatu nga mogalo laekia sonrau
ta ri sane ngeke kinpataea ri muni giareame raumana. Ba ngo role kerea ta ri sane
ngeke pulia lopatokona ae ri nga kilipu reke la saningrea mana bole. Sane ngeke pulia
lopatokona ae ri nga oru nginngina kurumea, ka i ae Nutu e tungtunge orume kinung
ta pangaserenge ita.
18 One ngo role kerea gingging ta ri kumangng ka bainga reke pepe, ba ta ri ra
kilipukana ka bainga re nga kalaunge ragau pattoto. Ba ngo role kerea ta ri ra
tungakana, ba ta ri ra ragau ra loreasereng ta tungnge oru ra kanrea ta kalaunge ragau
pattoto.
19 Ngaroma ri ngeke kuma minmina, na keke la pulingkinungu karea kilipu onreke
la kalaunga rea ngarume. Ba kilipu nginngina keke la momong gingging. Ngeke kuma
minmina ta baina ri ngeke rapite mauling a i a mauling a kaomannmannangana kia
20 Timoti, one ngo kelapatali masi ta oru rae Nutu tungu rea te one ta one kelang
tao. Ngo momopatali nga pangamologa ra sana purea onrae ragau nginngina re sane
ke loakurumea bainga rae Nutu mate rea. Ba ngo momopatali nga pangamologa
reke ketea pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia. Keke patpatoe
pangamologa nginngina re nga keteng ka “lomatana mannangana”, ava keke goga.

21 Ka i a lomatana laeala ora ragau palu ke loakurumea, na keke taopa ba keke ka'e
lopatokona a kaomannmannangana kia.
Iala na, lopengana ae Nutu a i tungtungumane nge momo kala nge one.

Lau A Lua Ae Pol Pa'e Te Timoti
Kana Turunglomatana

Pol ke pa'e lau laekia ka ine mommo nga pulangkala ngae Rom. Ka i a momongana a lua nga pulangkala. Ka kae nginngina ine papa'e, na i ke kanimaimaia maenang papatu. Kumangngkena palu rae i keke ka'e, na keke loa ta kumangng ka kumangng ae Nutu kanna nga ina pattoto. Ba ragau tutuna mana keke lola ta kelange ngallo nga pulangkala. Ba bole, i ka lonangana roma, isura mana na re ngae Rom keke la balinge na nge mate. Minmina na i ke ba ka lau laekia te Timoti a i patoe ka tuna ngallo nge Karais ta baina i nge atu bolvole ta kelange ngallo nga pulangkala.

Nga lau laekia Pol ke role gingging kae Timoti ta i nge meisgingging nga kumangng e nga pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais, ba i nge pagiu kala nge Pol ta kaningmainge miralalime kurumea pulingmalaga ngareangana ka pangamologa laeala. Ke role kia ta i nge loakurumea pangalomatana ra i ravu rea nge Pol, ba nge tungu rea ta ragau pattoto ta baina ri ngeke palomatantane ragau ki bole.

1 Ka iau ae Pol a iau a aposel te orae Karais Iesus kanna kurumea Nutu lonangana.
Ke puli iau ta iau a aposel e nga mauling a i patokala pala ta i tungnge ta ragau reke
pagiu kala nge Karais Iesus.
2 Iau ka papa'e lau laekia te one ae Timoti a one a tugu a iau materaumana one.
Iau ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Karais Iesus A Avolaukita ngeke
tunge lopengana, ba lonana, ba momongpengana ae ri te one.

Pol Ke Role Gingging Kae Timoti Ta I Nge Kelapatali Masi Ta Pangalomatana Rae Pol Patole Ki

3 Iau ka kalapagpage Nutu kurumea oru ra i kuma ki te ita. Ba iau ka kumkuma
ka kumangng a kanna ka logu e lelle kurumea sisiukau memena baingarea pala. Ka
kalapagpage minmina ka ina iau laugaliliu te one palimule nga kavangaume te i ka
rigo ba ka kae.
4 Ba nga ina iau nga laugaliu ta matang kanna mename te iau, na ka matea raumana
ta kelanga one muni. Ka matea ta kelanga one ta baina iau nga ponu ka lomarapaga.
5 Ka laugaliu ta lopatokona a kaomannmannangana kia e momo ngallo nge one. Ka
i a lopatokona e momo kapunu ngallo nge sivungme ae Lois bae name ae Iunis. Ba iau
ka laumatana roma, ke momo ngallo nge one bole.
6 Ba kurumea ollaeala mana, na iau ka bai ta pangalokalipaga one ta pangasiging-
pagange tunga ae Nutu pulia ngallo nge one pala ka ina iau ulopaia kamaume nge
one.
7 One ngo kuma minmina kurumea, Nutu ke sane pulia bainga e nga mataunge ragau
ngallo nge ita. Ke sa. I ke pulluia Kannu E Tupu ore tungtunge gingginga e bollau
raumana, ba bainga e nga matengraumanange Nutu ba ragau pattoto, ba bainga e nga
kaungamasinge mirarame te ita.
8 Minmina na, one sana nga balengleng one ta turungpotange lopatokona ae one ta
pangamologa re te Avolaukita onra kaomannmannangana ki. Ba sana nga balengleng
one kau a ri ke pulakala iau kurumea loangakurume ngaungana kia bole. Ke sa. Ngo
pagiu kala nge iau ta kaningmainge miralalime kurumea pulingmalaga ngarangana
ka pangamologa e pe e te Karais ta ragau ka gingginga e bollau raumana a Nutu tunge.
9 Ka i ae Nutu e ravulele ita, ba ke kiu ita ta ita ra ragau ra taongareame ke tupu. Ava
ke sane kuma minmina kurumea kumangng ra ita ka kuma ki. Ke sa. Ke loakurumea

i muni lonangana ba lopengana a i tungumane te ita ngallo nge Karais Iesus pala ka
ina orume kinung ke sane ke lele tale.
10 Ava sonrau nae Nutu ke papote lopengana laeala ae i ka Karais Iesus a i a
Aravunglelekana ae ita lelengana. Bae Karais ka i a i e rongo ka mateng kana
gingginga, ba ke pakosining ka pamau e nga ravunge mauling e sane la ronga. Ka i
a pamau ora pangamologa e pe e te Karais panana te.
11 Bae Nutu ke puli iau ta iau a apulingmalaga pangamologakana, ba aposel te, ba
apangalomatanakana e nga pangamologa laeala e pe e te Karais.
12 Ba kurumea ollaeala mana na iau ka kanimaimai miralali kokorai. Ava iau ka sana
balengleng iau kurumea, iau ka laumatana ka i a iau laupatokona te. Ba ka laumatana
mannangana roma, i ka kana ka gingginga ta kelangpatali masi ta kumangng laekia a
i ule nga kamau ta nge lele nga kae laeala e ngarume.
13 Ava nge one, one ngo kapite pangalomatana ra kaomannmannangana ki ra one
longo rea nge iau, ba sano ngo kampiliu rea. Ngo kuma minmina ka lopatokona ba
bainga e nga matengraumanange ragau pattoto ra purea nge Karais Iesus.
14 Ngo kelapatali masi ta pangalomatana nginngina ra kaomannmannangana ki
onrae Nutu tungu rea te one ta one kelanga tao. Ngo kelapatali masi tao ka
kalaungapaga ae Kannu E Tupu e momo ngallo nge ita tunge.
15 One ka longmatana tapu roma, kolingara memena kinung re keke momo nga
porovins e ae Esia keke bali ka girea te iau, base Pigelus bae Ermogenes.
16 Iau ka kava te Avolau ta i nge tunge lonana ae i ta ragau reke momo nga bale ae
Onesiporus. Ka kava minmina kurumea, ka kae papatu na i ke palavlava iau, ba ka
sana balenglengea kau kurumea momongau nga pulangkala.
17 Ke sa. Ka ine atu tae Rom, na i ke sissili iau kaligi ta ke kalipa kau.
18 Minmina na iau ka kava te Avolau ta i nga lonanane nga kae e nga kalingnana
ngarume. Ba one ka longmatana tapu ka oru matantana ra i kuma ki ta kalaunga iau
ka ina iau mommo ngae Epesus pala.

2

1 Minmina na one a tugu, one ngo maisgingging nga lopengana ae Nutu a i tungtungu
mane te ita kurumea pagiungarangana kala nge Karais Iesus.
2 Ba pangalomatana nginngina ramra one longo rea nge iau pala nga ragau papatu
ragureame, one ngo tungu rea ta ragau ra lokalakana onra karea gingginga ta
pangalomatanange ragau pattoto bole.
3 Ngo tolea maenangme kala nge iau basema abalingkana e pe orae Karais Iesus
kanna.
4 Ba one ka longmatana ka bainga e nga ragau ra balingkana. Nga ina ri nge umma
ka kumangng ra ra balingkana kanrea, na ke sane ke la pulinge ramareame nga
kumangng matana tetoto bole. Ke sa. Keke la pulinge ramarea nga kumangng re nga
ra balingkana mana ta baina ri ngeke kuma masi kurumea ravollalaukerea memena
loreanganame.
5 Ba bole, apirangkana e pira nga pirang e bollau nge pira kurumea bangapaga re
nga pirang. Nge sa, na i ke sane la ravunge kuru eke tunge ta agau e lele kapunu nga
pirang rongana.
6 Ba agau e umma kaligi ta toange kaning nga ura nga i a agau e kapunu ta ravung
kana kaning nga kaning reke lele nga ura laeala.
7 One nga longvavai ta oru kokorai ra iau role rea gialgiala. Nga longvavai tao
kurumea, Avolau ke la tungnge lomatana e ta orume kinung te one.
8 Ba one nga longvavai te Iesus Karais a i a Revit sivuna orae Nutu pasigipage nga
mateng basema pangamologa e pe a iau pulimalage rorole te.

9 Ka i a pangamologa e pe a iau rarave maenangme kia. Ba ke sane minmina mana.
Ke sa. Keke pulakala iau basema iau a agau e kuma ka bainga e soali bole. Ava ke sane
ke pulakale pangamologa ae Nutu kanna.
10 Minmina na iau ka maisgingging ba ka tololea orume kinung ta kalaunge ragau
rae Nutu toro rea. Ka kuma minmina ta baina ri bole ngeke rave ravunglele ngallo nge
Karais Iesus ba mauling e pe passavele kala nge Nutu.
11 Ba pangamologa ora ragau kinung nga loreakala te ke role minakai roma:
Ngaroma ita kaka mate tapu kala nge i,
na ita kaka la mauling kala nge i bole.
12 Ngaroma ita ngaka maisgingging ba ngaka tolea maenangme,
na ita kaka la kelangapatali kala nge i bole.
Ngaroma ita ngaka kausikale,
na i ke la kausingkala ita bole.
13 Ngaroma ita ngaka patokala ta loangakurumea ava ita ka sana ka kuma kurumea
pangamologa laeala ae ita,
na i ke sane la baling ka gina ta patongkala ra i role rea pala. Ke sa. I ke la
kumangng kurume rea tale,
ta i ke kumkuma kurumea pangamologa ra kanna mannangana.

Barangalele E Pe

14 One ngo palokalapagpage ra lopatokonakana ka oru kokorai. Ba ngo role kerea
gingging nge Nutu raguna ta ri nga manereasa palingtete ka pangamologa matantana.
Sane ngeke kuma minmina kurumea, palingtete matana nginngina ke sane ke kalaue
ragau. Ke sa. Keke baisolalia reke longlongo te ri mana.
15 Ava nge one, one ngo matea raumana ta Nutu patongo one ka barangalele e pe nga
raguna. Nga one a abarangalele e kumamasi, minmina na one sana nga balenglenge
one ka kumangng a kaning. Ba nga one a abarangalele ora pangalomatanangana ka
pangamologa ae Nutu kanna ra kaomannmannangana ki ke tupu.
16 One ngo momopatali nga pangamologa ra sana purea onrae ragau nginngina
re sane ke loakurumea bainga rae Nutu mate rea. Iau ka role minmina kurumea,
pangamologa matana laeala ke bai ka ragau ta ri kumangng ka bainga reke sosoali
nge Nutu raguna raumana muni.
17 Ba ragau nginngina pangamologangareame ke la sasang ta ragau pattoto basema
biso e kania agau mirana. Imeneus riluae Piletus ka ri ra ragau reke palomatantane
ragau pattoto ka pangamologa matana nginngina.
18 Ka ri ra ragau reke paka'e pangamologa e te Karais a kaomannmannangana
kia. Ba keke baimatagtage ragau palu lopatokona ae ri ka rolengareangana roma,
sigingpaga nga mateng ke lele tapu.
19 Ava ra lopatokonakana ginungarea rae Nutu ka ri ra mais e maisgingging ka
kumangng ae Nutu kanna, ba maisi laeala ke sane matagtaga. Ke sa. Ke maisgingging
kurumea pangamologa eke pa'e pala ore role roma: “Avolau ka lonamatana roma,
ragau rae i ka ri ra taime,” ba pangamologa tetoto ore role roma, “Ragau kinung reke
patpato ri muni ka ragau rae Avolau ngeke bali ka girea ta bainga reke sosoali nge
Nutu raguna.”
20 Na ngallo nga bale te e bollau ka sana gato onreke kuma ki ka gol ba ka siliva
mana. Ke sa. Ka gato onreke kuma ki ka bega ba ka mogalo bole. Palu ka onre nga
kumangng reke pepe, ba palu ka onre nga kumangng re sane ke pepe.
21 Minmina na ngaroma agau te nge palellepa'e i muni nga oru nginngina re sane ke
pepe, na i ka la tongana kena ma gato e nga kumangng e pe a ri ke tore ta kumangng
ka kumangng ra bale Tamana mate rea. Ka la i a gato eke kalitupe ta i kumangng ka
kumangng matantana reke pepe.

22 Na one ngo kapatali nga lomatengana reke sosoali ra ragau ra taulai ke lolakurume
rea. Ba ngo tataokurumea bainga reke tupu nge Nutu raguna. Ba ngo tataokurumea
bainga e nga lopatokona, ba bainga e nga matengraumanange ragau pattoto, ba bainga
e nga tarangmasi kala nga ragau pattoto. Ngo tataokurumea bainga nginngina kala
nga reke kikiu te Avolau ka lorea reke lelle.
23 Ava one ngo momopatali nga palingtete nginngina onrae ragau ra sana ramarea ba
ra sana loreamatana ka otte. Ngo kuma minmina kurumea, one ka longmatana roma,
palingtete matana nginngina keke bavai ka ragau ta ri palingvaling ka pangamologa
mana.
24 Ba akumangngatulu te ae Avolau kanna sana nga i a apalingtetekana. Ke sa. Nga
i a agau e legemasia ragau kinung, ba agau a kana ka lomatana ta pangalomatanange
ragau pattoto, ba agau e sane bolvole ta alanggaliunge kumangng e soali ta agau tetoto
e kuma ka kumangng e soali te i.
25 Ba nga ina ragau nge ketea, na i nge patupu rea ka kumangngana masi kerea,
ba ka lonavaingana roma, ngaroma Nutu nga lonangana na i nge kalau rea ta ri
pulingvalakalange baingarea reke sosoali. Na nge taoamuga kerea ta ri loreamatana
ka pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia.
26 Na ri ngeke lala kerea nga kenangaraungarea na ngeke kapatali nga mata ae Satan
ore lau rea be matea ta ri loangakurumea lonanganame.

3

Kae Reke Sosoali Raumana Keke La Leleng Ngarume

1 Ava one nga longmatana roma, nga kae ra ronga na maenang reke bollalau
raumana keke la leleng.
2 Iau ka role minmina kurumea, nga kae nginngina re ngarume na ragau keke
la matengraumanange ri muni, ba keke la matengraumanange lollokanna. Ba ka
la ri ra ragau ra muliangakana, ba ragau reke puli rea muni ngailu raumana nga
ragau pattoto, ba ragau ra rolengbaingakana, ba ragau reke longosasa ta tamarea ba
nareamemena, ba ragau reke sane ke kalapage Nutu kurumea oru ra i tungu rea te ri,
ba ragau reke bali ka giarea ta bainga rae Nutu mate rea.
3 Ka la ri ra ragau re sane ke loakurumea bainga e nga matengraumanange ragau
pattoto bavakena, ba ragau ra sana omorea ta momong masi kala nga ragau pattoto,
ba ragau reke utupallala ka pangamologa ta baingasoalinge ragau pattoto, ba ragau ra
sana omorea ta kaungamasinge mirareame, ba ragau ra bainga'iukana raumana, ba
ragau re sane ke matea bainga reke pepe bavakena.
4 Ka la ri ra ragau reke ule kolingarea memena muni nga reke bai ta baingasoali rea
kamareame, ba ragau reke bolvole ta loangakurumenge lovainganame kinung reke
lele nga ramareame, ba ragau reke kinpataea ri muni giareame raumana. Ka sana la
ri ra ragau reke materaumane Nutu. Ke sa. Ka la ri ra ragau reke matea raumana ta
pangaloserengkale ri muni mirareame mana.
5 Ka ri ra ragau reke pakosining ka bainga e nga loangakurumea Nutu nga mirarea
ina re ngapotu, ava ka sana loreapatokona ngallo nge ri roma, bainga laeala ka kana
ka gingginga mannangana. One ngo momopatali nga ragau matana nginngina.

6 Iau ka role minmina kurumea, palu nga ragau nginngina ka ri ra ragau matana ra
loreamatana ka pamau re nga goange ragau ta ri ngatangngkala rea ta taongalu ta bale
nga ri ba ta bivingtaoe ravale re sane ke matua ta ri loangakurumea pangalomatana
ra kanrea. Ka ri ra ravale matana ra baingarea reke sosoali ke maenmaena raumana
nge ri, ba ravale ra loreamatengana matantana reke sosoali ke utu rea kalaoveka.

7 Ka ri ra ravale matana reke rarave pangalomatana ka kaeme kinung, ava ke sane
ke totorong ta ri leleng mannangana nga lomatana e nga pangamologa e te Karais ora
kaomannmannangana kia.
8 Pala nae Ianes riluae Iamberes* keke ava ta sanangkalange Moses. Ba ri pana
lua baingarea laeala ka tongana kena mana ma bainga e nga ra pangalomatanakana
nginngina ra goanga reke amva ta sanangkalange pangamologa e te Karais ora
kaomannmannangana kia sonrau. Ka ri ra ragau ra loreamatananganame ke soali
bavakena, ba ragau rae Nutu ave lopatokona ae ri na ke tangulele rea.
9 Ava kumangng a kanrea ke sane la leleng bollau raumana kurumea, ragau kinung
keke la kelangapatokona roma, pangalomatanangareame ka ri ra pangalomatana rae
ragau ra sana ramarea mana. Na ri ka la tongarea kena mana ma pana lua nginngina
reke ava ta sanangkalange Moses pala.

Pol Ke Role Gingging Kae Timoti Ta I Kamongpitange Pangamologa Ae Nutu Kanna

10 Ava nge one, one ka longmatana masi ka pangalomatana nga kanau, ba taongau,
ba kumangng a iau bai ta kumangng kia. Ba ka longmatana ka lopatokona ae iau,
ba baingau ina sana alagaliue ragau kumangngarea reke sosoali te ri, ba baingau e
nga matengraumanange ragau pattoto, ba baingau e nga momonggingging ba tolonge
maenangme.
11 Ba ka longmatana ka ina ragau ke pamiralalali iau pa papatu ba ka ina iau
kanimaimaia maenangme, basema maenang nginngina reke lele nge iau ka ineke
pamiralali iau pala ngallo ngae Antiok, ba ngae Aikoniam, ba ngae Listra. Avae Avolau
ke ravulele iau nga ri kinung.
12 Ba ka kaomanna roma, ragau keke la pangamiralalinge ragau kinung reke matea
ta loangakurumea taonga ae Nutu matea ragau reke pagiu kala nge Karais Iesus ta ri
loangakurumea.
13 Ava ragau reke sosoali ba ragau ra goangakana keke la kumangng tale ta
kumangng ka bainga reke sosoali raumana muni. Keke la kumangng ta goange ragau
pattoto tale, ba ragau pattoto keke la kumangng ta goanga rea bole.
14 Ava nge one, one ngo tatao kurumea pangalomatana nginngina ra one ravu rea
ba ka longpatokona tao tale. One ngo kuma minmina kurumea, one ka longmatana ka
taime keke palomatana one ki. Ka longmatana roma, ka ri ra ragau ra lokalakana ta
one loangakurume rea.
15 Ba ka longmatana roma, pala ka ina one a goe tale, na one ka longmatana tapu
ka pangamologa rae Nutu kanna reke tupu onreke pa rea pala. Ka ri ra pangamologa
ra karea ka gingginga ta tungnge lomatana e pe te one ore taoamuga kone ta Nutu
ravunglelengana kone kurumea lopatokona ae one te Karais Iesus.
16 Nutu ke tunge pangamologame kinung reke momo nga Lau Ae Kanna. Ba
pangamologa nginngina ka karea ka gingging ta pangalomatanange ragau, ba ta
sagingpita rea, ba ta pangatupu rea, ba ta pangaginggingi rea ta ri taongakurumea
bainga reke tupu nge Nutu raguna.
17 Minmina na agau ae Nutu kanna ka kana ka orume kinung re nga kalaunge ta
kumangng ka kumangng reke pepe kinung.

4

1 Na iau ka la roleng gingging te one nge Nutu raguna ba nge Karais Iesus raguna, a i
ore la kalingnanange ragau reke momomauli tale ba ragau reke mate tapu kinung. Ka
la roleng gingging te one kurumea loramatanangana kae Karais lelengana ngarume
ba kelangpatalingana roma:

* **3:8:** Nanang re nga Iurame sisiukerea memena keke role roma, Ianes riluae Iamberes ka ri ra ra masingkana re ngae Isip reke ketea Moses bae Aron nga kae re pala.

2 One ngo pulimalage pangamologa rae Nutu kanna. Ngo pulimalage nga kae
reke pepe ba nga kae reke sosoali kinung. One ngo tunge pangamologa re nga
pangatupunge ragau, ba pangamologa re nga sagingpita rea, ba pangamologa re nga
pangagingginge loreame. Ba nga ino ngo kumkuma minmina, na ngo potomasi rea,
ba sano ngo bolvole ta nga iukone kerea.
3 One ngo pulimalage pangamologa rae Nutu kanna minmina ta nga kae te e
ngarume na ragau sana la omorea ta longa ta pangalomatana reke tupu. Ke sa.
Keke la matenge pangamologa reke tani masi nga longareame. Minmina na keke la
ravungkinungu karea ra pangalomatanakana reke la pangalomatana rea kurumea ri
muni loreanganame.
4 Ba ri keke la baling ka girea ta pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana
kia, na keke la taongakurumea pangamologa onra ri ra nanangme mana.
5 Ava nge one, one ngo kaumasi one nga orume kinung reke lele nge one, ba ngo
tolea maenangme. Ba ngo kuma ka kumangng e nga agau e pulimalage pangamologa
e pe e te Karais, ba ngo rongo masi ka kumangng ae Nutu tunge te one.
6 One ngo kuma minmina kurumea, isura mana na keke la samungpunu iau, na
totogu ka la tongana kena ma uain a tunga ora pirisme ke kelingia ngamuga nge Nutu
ma i a tunga te i. Kae ae iau e nga kange mogalo laekia e ngape ke lele kokoro.
7 Iau ka balimasi nga baling e pe. Iau ka rongo ka pirang. Iau ka kapite lopatokona
ae iau te Karais.
8 Ba sonrau na kuru e nga agau e lele kapunu nga pirang rongana iale momalla iau.
Ka i a kuru e nga agau ae Nutu patoe ka agau a baingana tupu nga raguna. Ka i a kuru
ae Avolau a i a Akalingnanakana e tupu la tungnge te iau nga kae e nga kalingnana
ngarume. Ba i ke sane la tungnge te iau kasikegu. Ke sa. Ke la tungnge ta ragau kinung
reke ella beke momalla ta lelengana.

Pangamologa Palu Muni Rae Pol Tungu Rea Te Timoti

9 One ngo tumvugu ta atung te iau bolvole.
10 Iau ka role minmina kurumea, Remas ke materaumane oru re nga mogalo laekia
e ngape. Minmina na i ke ka iau na ke loa tae Tesalonaika. Bae Keresenes ke loa tae
Galesia, bae Taitus ke loa tae Ralmesia.
11 Luk kasikena ikia e momo kala nge iau. One ngo rave Mak na onemea ngaka atu.
Ka matea ta one ravunge Mak kurumea, ka i agau e pe ta kalaunga iau nga kumangng
laekia.
12 Iau ka ba'e Tikikus tae Epesus.
13 Nga ino ngo atu, na ngo atu ka lungapaga ae iau e ngapotu a iau ka'e ngae Troas
ngallo nga bale ae Karapus. Ba ngo rave lau ra kanau bole. Ba sana nga longpoge lau
nginngina ra kanau onreke kuma ki ka posi patuna.
14 Aleksanrer, agau laeala ame umma ka orume ka ene, ke baisoali iau raumana.
Avolau ke la tungnge alanga te i kurumea bainga ra i kuma ki.
15 One ngo ella one masi kia kurumea, i ke kuma kaligi ta sanangkalange pangalo-
matana ra kanmangng.
16 Pala ka ina iau loa nga loangau e kapunu ta kalingnana ta turungpota iau muni,
na ka sana agau te momo ta kalaunga iau ka pangamologa. Ke sa. Ri kinung keke
ka iau. Ava iau ka kava te Nutu ta i sane nge tunge alang te ri kurumea kumangng
ngareangana ka bainga laeala e soali.
17 Kolingau memena kinung keke ka iau, avae Avolau ke sane ka iau. Ke sa. I ke maisi
kala nge iau ba ke paginggingi iau ta baina iau nga kumangng ka kumangng a kanau
e nga pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau. I ke kuma minmina ta
baina ragau kinung ra sana ri ra Iura ngeke longe pangamologa laeala e pe. Ba i ke
ravulele iau nga soaling ma agau eke ravulelea nga laion kaona.

18 Avolau ke la ravunglele iau nga kumangng reke sosoali kinung. Ba i ke la loanga
kau ta kelangpatalingana nga tava, na iau ka la momong masi. Ita ngaka kalapagpage
passavele. Ka kaomannmannangana.
19 Iala na, one ngo tunge sinro ae iau te Pirisila riluae Akuila. Ba ngo tunge sinro ae
iau ta reke momo nga bale ae Onesiporus bole.
20 Erastus ke momo ngae Korin. Bae Tropimus ke soali, minmina na iau ka ka'e ngae
Miletus.
21 One ngo tumvugu ta atung pala ta kae reke marusu lelengareangana. Iubulus, bae
Purenes, bae Linus, bae Kloria, ba kolingara memena kinung ngallo nge Karais keke
ba ka sinro ae ri te one.
22 Avolau nge momo kala nge one. Lopengana ae i a i tungtungumane nge momo
kala nge miau.

Lau Ae Pol Pa'e Te
Taitus
Kana Turunglomatana

Taitus ka i a alopatokonakana te a sana i a Iura, ba i ke kalaue Pol nga kumangng e nga loanga ka pangamologa e pe e te Karais ta ragau ra sana ri ra Iura. Ka i a agau ae Pol materaumane ba agau e paginggingia Pol lona ine kanimaia maenang papatu (ngo kele 2 Korin 7:6). Ka inae Pol loapatae ta maga kunna e bollau ae Ierusalem ta turunglomatana ta reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana ka kumangng a kanna ngaliua nga ra sana ri ra Iura, na i ke rave Taitus kala nge i (Galesia 2:1-10). Ba ka kae palu nae Pol ke ba'e Taitus ta i kalaunge ra lopatokonakana re nga maga pattoto bole. (2 Korin 8:6,16).

Ka kae te, na ri keke loa ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau reke momo nga nuta te eke patoe kae Kiriti. Ba ka ina palu nge ri ka loreapatokona te Karais, nae Pol ke ka'e Taitus nga inaeala ba i ke loa ta pulingmalage pangamologa ta ragau re nga ina pattoto. Na ka ine mommo nga maga kunna te e bollau nga inte toto, na i ke pa'e lau laekia te Taitus ta roleng kia ta i ronga masi ka kumangng laeala a ri ke pature ngaliua nga ragau re ngae Kiriti.

1 Ka iau ae Pol a iau a akumangngatulu orae Nutu kanna ba aposel te orae
Iesus Karais kanna. Ka iau a aposel a i puli iau ta kalaunge ragau rae Nutu toro
rea ta nga loreapatokona te i, ba ta ri nga loreamatana masi ka pangamologa a
kaomannmannangana kia ore loakurumea bainga rae Nutu mate rea.
2 Ri nga loreapatokona ba nga loreamatana minmina ta baina ri ngeke ella ba ngeke
momalle mauling e momo passavele orae Nutu e sane goga patokala ta i tungnge te ita
pala ka ina orume kinung ke sane ke lele tale.
3 I ke patokala minmina pala nganige raumana, ava ka kae a i pulia na i ke papote
pangamologangana ore role ta mauling laeala e momo passavele. Ba iau ka rave
kumangng e nga pulingmalagange pangamologa laeala ta ragau kurumea Nutu a i a
Aravunglelekana bangapagangana kau.
4 Iau ka papa'e lau laekia te one ae Taitus a one a tugu mannangana ngallo nga
lopatokona kena ae ita.
Iau ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita ngeke
tunge lopengana ba momongpengana ae ri te one.

Pol Ke Tunge Kumangng Te Taitus Ta I Pulinge Ragau Ta Ri Taongamuga Ka Ra Lopatokonakana Re Ngae Kiriti

5 Iau ka ka one na'ina ngae Kiriti ta baina one ngo patupe kumangng ina ra ita sana
ka rongo ki tale, ba ta one ngo pulia ragau palu ta ri taongamuga ka ra lopatokonakana
ngallo nga maga kunna reke bollalau kinung, basema ina iau role kone pala.
6 Na agau e taoamuga ka ra lopatokonakana nga i a agau ora sana agau te totorong
ta i patonge ka bainga te e soali. Ba nga i a agau a nena ka avale kena mana. Ba i nga
nena ka goe ra lopatokonakana onra ragau re ngapotu sane ke patpato rea ka ragau
re sane ke kaumasia mirareame o ragau ra longasakana.
7 Iau ka role minmina kurumea, agau e taoamuga ka ra lopatokonakana ka i a
agau ae Nutu pulia ta i kumangng ka kumangng ae Nutu kanna, minmina na i nga
i a agau ora sana agau te totorong ta i patonge ka bainga te e soali. Sana nga i a
agau e kinpataetaea i muni raumana, o agau a iukana, o agau a inungkana, o agau a
balingkana, o agau e matea raumana ta goange ragau ta ravunge lollokanna ra kanrea.

8 Ke sa. Agau e taoamuga ka ra lopatokonakana nga i agau e rarave ragau ta
bale ae i, ba agau e materaumane bainga reke pepe, ba agau e kelapatalimasi ta
lonamatenganame, ba agau a bainganame ke tupu nge Nutu raguna, ba agau e
momopatali nga bainga reke sosoali nge Nutu raguna, ba agau e kaumasia mirana.
9 Nga i a agau e kapitamasia pangamologa e pe a ita lorapatokona te ore loakurumea
pangalomatana ra i ravu rea. I nge kuma minmina ta baina i nge totorong ta
pangagingginge ragau pattoto loreame ka pangalomatana reke tupu, ba nge totorong
ta i pangatupunge ragau reke amva ta sanangkalange pangalomatana nginngina bole.
10 One ngo pulia agau e kapitamasia pangamologa e pe minmina ta i taongamuga ka
ra lopatokonakana kurumea, ka ragau papatu sonrau ra longasakana keke momo. Ka
ri ra ragau reke rorolea pangamologa ra sana purea, ba ragau ra goangakana. Papatu
nga ra lopatokonakana nginngina ra Iura reke matea ragau ta ri loangakurumea
bainga e nga totongtaliunge mirareame ka ri ra ragau matana laeala.
11 One ngo parule ragau nginngina kurumea, keke umma ta baingasoalinge ragau
karolu nga balekaina palu ka pangalomatana ngareangana ka oru ra ri nga manereasa
pangalomatana ki. Ba ri keke kuma minmina ta baina ngeke goa'e ragau ba ngeke rave
lollokanna ra kanrea mana.
12 Pala nganige na agau te e nge ri muni re ngae Kiriti a i a poropet ae ri muni ke role
roma, “Ragau re ngae Kiriti ka ri ragau reke goga ka kaeme kinung. Ka ri ra ragau ra
pinolo reke sosoali raumana, ba ragau ra omosalilikana ra kaningkana raumana.”
13 Pangamologa laeala ka kaomannmannangana kia. Minmina na one ngo sang-
gipita rea gingging ta baina ri ngeke loakurumea lopatokona a kaomannmannangana
kia.
14 Ba sane ngeke longlongo ta pangamologa ra Iura palu kanrea onra ri ra nanangme
mana ba bangapaga rae ragau reke bali ka gireame ta pangamologa e te Karais ora
kaomannmannangana kia.
15 Ragau ra baingareame ke lelle nge Nutu raguna keke kelapatokona roma, orume
kinung keke lelle. Ava ka sana otte e lelle ta ragau ra sana loreapatokona onreke
pamukune ri muni ka kumangng ngareangana ka bainga reke sosoali. Keke pamukune
ramarea ba lorea kinung, minmina na ri ka sana loreamatana ka taru reke pepe ba
taru reke sosoali.
16 Ri keke rorole roma, ka loreamatana kae Nutu, ava baingareame keke pakosining
roma, ka sana loreamatana kia. Ka ri ra ragau ra baingareame ka koirea bona nge
Nutu raguna, ba ragau reke longosasa ta bangapaga ra kanna, ba ragau ra ruvireasa
ta kumangng ka bainga te e pe.

2

Pangalomatana Palu Rae Pol Matea Taitus Ta I Tunga Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Kiriti

1 Ava nge one, one ngo palomatane ra lopatokonakana ka pangamologa reke
loakurumea pangalomatana reke tupu.
2 Ngo palomatane rapanung reke papisigi ta ri ra ragau reke kaumasia mirareame,
ba ragau ra baingareame ke pe, ba ragau reke kelapatalimasi ta loreamatenganame.
Ba nga ri ra ragau reke gingging nga lopatokona ae ri, ba nga baingarea e nga
matengraumanange ragau pattoto, ba nga baingarea e nga maisinggingging ba tolonge
maenangme.
3 Ba ravale reke papisigi nga tongarea kena minmina mana. Nga ri ra ragau reke
tataokurumea bainga reke tunge alangpaga te Nutu. Sana nga ri ra ragau reke
utupallala ka pangamologa ta baingasoalinge ragau pattoto, o ragau ra inungkana.
Ke sa. Nga ri ra ragau reke palomatane ragau pattoto ka bainga matana reke pepe.

4 Ngeke kuma minmina ta baina ri ngeke palomatane ravale re sane ke papisigi ta ri
matengraumanange nareatale memena ba goe rae ri,
5 ba ta ri ra ravale reke kelapatalimasi ta loreamatenganame, ba ravale reke
lolakurumea bainga reke lelle, ba ravale reke kelapatalimasi ta ragau reke momo
nga bale nga ri, ba ravale reke legemasia ragau pattoto, ba ravale reke ulopisigia ri
muni ngape nga nareatale memena. Ravale re sane ke papisigi ngeke taokurumea
bainga matana nginngina ta baina agau te sane nge kalipa ka pamau ta i rolengsoali
ka pangamologa ae Nutu kanna.
6 Ba bole one ngo role gingging ka ra taulai ta ri ra ragau reke kelapatalimasi ta
loreamatenganame.
7 Ba nga orume kinung ra one kuma ki, one ngo pakosining ka bainga reke pepe te
ri ta baina ri ngeke taokurume rea. Nga ino ngo palomatantane ragau, na one ngo
pakosining rea roma, ka one a agau e palomatantane ragau ka pangalomatana reke
tupu beke loakurumea Nutu lonangana.
8 One ngo pakosining rea roma, ka one a agau e palomatantane ragau ka pangalo-
matana reke tupu onra agau te sane totorong ta i kalingpa ka otte e soali nge ri. One
ngo kuma minmina ta baina ragau reke bai ta sanangkala one sane ngeke kalipa ka
pangamologa te ta rolengsoali kita kia. Minmina na ri nga balenglengerea.
9 One ngo role gingging ka ra lopatokonakana ra kumangngatulu ta ri ngeke
ulopisigia ri muni ngape nga ravollalaukerea memena nga orume kinung. Ba ngeke
kuma ka bainga ra ravollalaukerea memena ke mate rea. Sane ngeke longosasa te ri.
10 Ba sane ngeke gole oru nga ravollalaukerea memena kanrea. Ke sa. Ngeke
pakosining rea roma, ka ri ra ragau ra lokalakana. Ngeke kuma minmina ta baina
nga orume kinung ra ri ke kuma ki, ragau ngeke kelapatokona roma, pangalomatana
re ta Nutu a i a Aravunglelekana ae ita ke pe.
11 One ngo palomatane ra lopatokonakana ta ri loangakurumea bainga nginngina
reke pepe kurumea, lopengana ae Nutu a i tungumane ora kana ka gingging ta
ravunglelenge ragau kinung ke pota tapu.
12 Ba lopengana laeala ae i ke palomatantana ita ta baling ka gira ta bainga ra i sane
mate rea. Ba ke palomatantana ita ta baling ka gira ta lomatengana reke sosoali re nga
mogalo laekia e ngape. Ke palomatantana ita ta baling ka gira ta oru nginngina ba ta
taongakurumea bainga e nga kelangpatalimasi ta loramatenganame, ba bainga reke
tupu nge Nutu raguna. Ba ke palomatantana ita ta taongakurumea bainga rae Nutu
mate rea ta ita loangakurume rea ka kae kokorai re sonrau.
13 Ita ngaka kumkuma minmina ka ina ita ka momalla ta kavingtulu e bollau ore la
leleng ngarume nga inae Iesus Karais a i ae Nutu e bollau bae Aravunglelekana ae ita
la atung nga olamana ae i e toakala.
14 Ka i a i e tunge i muni ta mateng te ita ta baina i nge kolilele ita nga baingarame
kinung re nga longasa te Nutu, ba nge palellepa ita ta ita ra ragau ra i muni kanna
onreke matea raumana ta ri kumangng ka kumangng reke pepe.
15 One ngo palomatantane ra lopatokonakana ka pangamologa nginngina. Ba
ngo tungtunge pangamologa te ri ta pangagingginge loreame ba ta pangatupu rea.
Ngo kumkuma minmina ka gia bolinglaungana ae Nutu tunge te one. Ba sano ngo
ngatakale agau te ta i kaningpe one.

3

Bainga E Nga Taongakurumea Bainga Rae Nutu Mate Rea

1 One ngo palokalipage ra lopatokonakana ta ri ngeke ulopisigia ri muni ngape nga
kelangpatalime ba ragau ra giareame ke bollau. Ri ngeke longlongo te ri ba ngeke
momo ta kumangng ka kumangngme kinung reke pepe.

2 Ba ngo palokalipaga rea ta ri nga manereasa rolengsoali ka ragau pattoto, ba sana
nga ri ra ragau ra palingtetekana. Ke sa. Ri ngeke legemasia ragau pattoto. Ba ngeke
pakosining ka baingarea e nga ulongpisiginge ri muni ta ragau kinung.
3 One ngo palokalipage ra lopatokona ka oru nginngina kurumea, pala na ka ita ra
ragau ra sana loreamatana kae Nutu bole. Ka ita ra ragau ra longasakana te Nutu,
ba ragau reke taopa kurumea pangamologa ra goanga, ba ragau ra kumangngatulu re
nga lomatengana matantana ba kaningmai matantana re nga pangaloserengkalange
mirareame. Ba ka ita ra ragau reke tataokurumea bainga reke sosoali ka kaeme kinung
basema: bainga re nga baingasoalinge ragau pattoto, ba bainga re nga kelangalele, ba
bainga re nga bainga'iu ka ragau pattoto, ba bainga re nga palingbainga'iu kita.
4 Pala na ka ita ra ragau matana nginngina, avae Nutu a i a Aravunglelekana ae ita
ka lonananne ragau ba ke matmate rea raumana. Ba ka ina bainga laeala ae i lele nga
karakarangana,
5 na i ke ravulele ita. Ava ke sane ravulele ita kurumea kumangngarangana ka
kumangng palu reke tupu. Ke sa. I ka lonananna ita, minmina na ke ravulele ita ka
magoenga e nga toangapisigi a pau ba ka Kannu E Tupu tungngana ka mauling a pau
te ita.
6 Ka i a Kannu E Tupu ae Nutu kelingia raumana nge ita ngallo nge Iesus Karais a i
ae Aravunglelekana ae ita.
7 I ke kuma minmina ta baina ita ngaka rave mauling e momo passavele a ita ka
momalla te kurumea Nutu patongana kita ka ragau reke tupu nga raguna. Ba ita kaka
rave patongana kita ka ragau reke tupu nga raguna ka tungnganamana ka lopengana
ae i te ita.
8 Ragau kinung nga loreakala ta pangamologa laeala. Ba iau ka matea ta one ngo
pamologa gingging ta oru nginngina nga baina ragau ra loreapatokona te Nutu ngeke
ella masi te ri ba ngeke kumkuma ka kumangng reke pepe. Oru kokorai keke pepe ba
keke la kalaunge ragau karolu.
9 Ava one ngo momopatali nga palingtete nginngina onrae ragau ra sana ramarea, ba
pangamologa nginngina re ta ragau sisiukerea memena, ba palingvaling ba palingtete
re ta bangapaga rae Moses kanna. Ngo kuma minmina kurumea, pangamologa
matana nginngina ke sane ke kalaue ragau. Ke sa. Ke sane ke kuma ka otte e pe
bavakena.
10 Ngaroma agau nge baipagpage pangamologa ta kalingpalange ra lopatokonakana,
na one ngo role gingging te i ta i nga manenasa kumangng ka kumangng laeala. Ba
ngaroma i nge kuma minmina muni, na ngo role gingging te i pa kena muni. Ava
ngaroma i sane nge longo te one, na ngo momo balakala nge i mana.
11 One ngo kuma minmina kurumea, ka longmatana roma agau matana laeala
lonavainganame ke soali tapu, ba i ke lolakurumea bainga reke sosoali. Ka i a agau e
ute kalingnana kana alang e soali te i muni.
12 Iala na, nga ina iau nga ba'e Artemas o Tikikus te one, na one ngo tumvugu ta
atung ta kelanga iau na'ina ngae Nikopolis. One ngo kuma minmina kurumea, iau ka
la momong nga inaeala ka kae re nga marusu.
13 Ba one ngo tumvugu ta kalaunge Apolos riluae Senas a i a alomatanakana ka
bangapagame ka oru re nga taongarea ta baina sane ngeke moro ta otte.
14 Ba ngo palomatane ragau rae ita ka bainga reke pepe re nga kalaunge ragau
pattoto onreke moro ta karea oru bole. Ke sane pe ngaroma ri ngeke tara mana ba
sane ngeke pakosining ka kumangng reke pepe.
15 Ragau kinung reke momo kala nge iau nakai keke ba ka sinro ae ri te one. One
ngo tunge sinro ae mangng ta reke materaumana mangng onra lopatokona ae ri ka
tongana kena me mangng.

Lopengana ae Nutu a i tungtungumane nge momo kala nge one.

Lau Ae Pol Pa'e Te
Pilemon
Kana Turunglomatana

Pilemon ka i a agau te avolau ba alopatokonakana te ore momo pala nga maga kunna e bollau ae Kolosi. Ba i ka kanna ka akumangngatulu te a giana nge Onesimus. Ava ka kae te nae Onesimus ke gole lollokanna nga avolaukia kanna palu, na ke ka ta maga kunna e bollau ae Rom. Ba ka ine mommo nga maga kunna laeala e bollau na i ke longe pangamologa e pe e te Karais orae Pol pulimalage ta ragau. Minmina nae Onesimus ka lonapatokona te Karais.

Nae Onesimus ke bai ta kangagaliu ta avolaukia ba pangatupunge maenang laeala kala nge i, bae Pol ke bai ta kalaunge ta kumangng ka kumangng laeala, ava i ke momo nga pulangkala. Minmina nae Pol ke pa'e lau laekia te Pilemon ba ke tunge te Onesimus, na ke bagaliue te avolaukia. Nga lau laekia Pol ke ballage Pilemon ta i sana nga iukia ka akumangngatulu a kanna, ba ke ballage ta i ravunggaliue muni.

1 Iau ae Pol a ri ke pulakala iau kurumea pulingmalagangau ka pangamologa e te
Karais Iesus, bae Timoti a i a kolingara ngallo nge Karais, omea ka papa'e lau laekia
te one ae Pilemon a one a kolingamangng a mangng materaumane ba kumangngkena
ae mangng.
2 Ba mangng ka papa'e te Apia a i a tumangngpiau ngallo nge Karais, ba te Arkipu
a i a abalingkana te kala nge mangng nga baling e pe, ba ta ra lopatokonakana reke
katualla nga bale ae one.
3 Mangng ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita
ngeke tunge lopengana ba momongpengana ae ri te one.

Pol Kavangana Te Nutu Te Pilemon

4 Ka kaeme kinung na iau ka kalapagpage Nutu ae iau ina laugaliliu te one nga
kavang rae iau te i.
5 Ka kalapagpage minmina kurumea, iau ka longe pangamologa re ta lopatokona
ae one te Iesus A Avolaukita ba baingang e nga matengraumanange ragau kinung rae
Nutu reke tupu.
6 Ba iau ka kavkava te Nutu ta i kalaunga one ta turunge lopatokona ae one ta ragau
pattoto. Minmina na one ka la longmatana masi ka oru reke pepe kinung rae Nutu
pullu rea ngallo nge ita ta pangavolaunge Karais giana.
7 Kolingau ae Pilemon, baingang e nga matengraumanange ragau rae Nutu ke tunge
lomarapaga ae bollau te iau ba ke paginggingia logu kurumea, one ko palavlave ragau
rae Nutu reke tupu loreame raumana.

Pol Balinglaga Ra Kanna Te Pilemon Te Onesimus

8 Minmina na iau ka bai ta balinglaga one ta otte. Ka laupatokona roma, iau ka kau
ka gingginga ta bangapaga one nge Karais giana ta one kumangng ka oru ae Nutu mate
one ta kumangng kia. Ava iau ka sana matea ta bangapaga one minmina.
9 Ke sa. Ita ra lorapatokona te Karais ngaka lolakurumea bainga e nga matengrau-
manange ragau pattoto. Minmina na iau ae Pol—a iau a apanung e papisigi tapu ba
bole a agau eke pulakale sonrau nga pulangkala kurumea kumangngana ka kumangng
ae Karais Iesus kanna—
10 ka bai ta balinglaga one mana ta one kumangng ka bainga e pe ta goe ae
iau ae Onesimus. Ka i a goe ae iau kurumea taongamuga ngaungana kia ta i nga
lonapatokona te Karais ka ina iau momo nga pulangkala.

11 Pala na ka sana i a akalaungapagakana e pe te one, ava sonrau ka i a akalaunga-
pagakana e pe te itaua kinung.
12 Iau ka bagaliliue te one sonrau. Ba ke basema iau ka umma ta banga ka iau muni
logu te one.
13 Iau ka laungana pala ta nga ballage ta i momong kala nge iau ngana ta baina i
nge kuma ka kumangng a kaning nakai e nga kalaunga iau nga ina iau mommo nga
pulangkala kurumea pulingmalaga ngaungana ka pangamologa e pe e te Karais.
14 Ava iau ka bai ta ravunge ngatangng nge one pala. Minmina na ka sana kamopite.
Ka sana matea ta bongatalala one ta kumangng ka bainga e pe te iau. Ke sa. Ka matea
ta one kumangng kia ka longangana mana.
15 Ka sana laumatana ava, ke kela basema Nutu ka lonangana ta Onesimus kanga one
ka panna laeala e pala ta baina i nga lonapatokona te Karais, na one ngo ravugaliue ta
i momong kala nge one passavele kurumea lopatokona ae onemea te Karais.
16 Ava ka sana la i a akumangngatulu a kaning mana. Ke sa. Ka la i a agau e pe
raumana muni nga agau a i a akumangngatulu a kaning mana. Ka la i a kolingang a
one materaumane. Ka i a agau a iau matea raumana, ava ka laumatana roma, one ko
la matenge raumana muni nge iau. Ka la i a agau a one la matengraumanange. Ba ka
la i a kolingang ngallo nge Avolau a one la matengraumanange bole.
17 Minmina na ngaroma one ngo kela iau ma iau a kumangngkena ae one, na one
ngo rave Onesimus ma one o ravu iau.
18 Ba ngaroma i ke kuma ka bainga te e soali te one o ke pulia rinao te one ka kae te
pala, na one ngo pulia oru nginngina ta giau.
19 Na iau ae Pol a papa'e pangamologa laekia ka kamau muni ka la alanggaliunge oru
nginngina te one. Ava one ko pulia rinao matana te te iau pala bole. Ba rinao laeala ke
bollau raumana nga rinao ae Onesimus kanna. Iau ka rorole ta ina iau taoamuga kone
ta one nga longopatokona te Karais. Ava iau ala sana palokalipaga one ka ollaeala.
20 Iii kolingau, one ngo kuma kurumea balinglaga laekia a kanau nge Avolau giana.
One ngo kuma minmina ta baina one ngo palave logu ngallo nge Karais.
21 Iau ka laupatokona gingging te one. Minmina na iau ka ba ka lau laekia te one
kurumea, ka laumatana roma, one ko sano la kumangng ka taru a iau ballaga one te
mana. Ke sa. One ko la kumangng ka oru palu muni.
22 Ba otte bole, one ngo patupe bale bilingana te te iau ta iau ka laupatokona roma,
Nutu ke la alange kavang rae miau na ke la bangagaliu iau te miau.
23 Epapras a i a apulangkala kala nge iau kurumea loangakurumengana kae Karais
Iesus ke ba ka sinro ae i te one.
24 Mak, bae Aristarakus, bae Remas, bae Luk onra ra ri ra kumangngkena rae iau
keke ba ka sinro ae ri te one bole.
25 Iala na, lopengana ae Iesus Karais A Avolaukita a i tungtungumane nge momo kala
nge miau.

Pangamologa Re Te Karais Eke Pa Rea Te Iburume
Kana Turunglomatana

Ita ka sana loramatana roma, tai mannangana ke pa'e lau laekia. Ava ita ka loramatana roma, agau laeala e pa'e ke pa'e ta kalaunge ra lopatokonakana te Karais onra ri ra Iurame. Ba pala, ka ine pa'e lau laekia, na papatu nga Iura nginngina keke pamolloga ka kaling eke patoe ka Iburu. Minmina na i ke pato rea kae Iburume.

Ka kae nginngina, na ra lopatokonakana onra ri ra Iurame keke umma ta kaningmainge miralali ba maenang papatu kurumea lopatokona ae ri te Karais. Ba palu nge ri keke bai ta kange lopatokona laeala ba kangagaliu muni ta lopatokona ae Iurame. Minmina na agau e pa'e lau laekia ke bai ta pangagingginge lopatokona ae ri te Karais, ta baina ri sane ngeke ka'e pamau ae Nutu ule ta ravunglelenge ragau.

Nutu Tuna Ke Ngailu Nga Anggelome

1 Pala ka kae papatu ba nga pamau matantana, nae Nutu ke pamologa te sisiukita memena ka reke toe kaona pangamologa ra kanrea.

2 Ava nga kae kokorai ra ronga re sonrau, na i ke pamologa te ita kae Tuna a i pulia ta ravunge oru ra kanna kinung ngarume. Ka i ae Tuna a i kuma ka orume kinung nge i.

3 Nutu Tuna ke pakosining ka olamana ae Nutu e toakala, ba i ka tongana kena mana me Nutu. Ba orume kinung keke umma ta momong sonrau tale ka pangamologa rae Nutu Tuna kanna reke gingging raumana. Ba ka ine kumatapu ka pamau ta Nutu pangalellepa'e ragau nga baingarea reke sosoali, na i ke tara nga Nutu E Ngailu Raumana kamana e pe.

4 Minmina na i ka i e ngailu raumana nga anggelome, ba gia a i rave ka i e ngailu raumana nga anggelome giarea bole.

5 Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke sane role ka anggelo te base ine role kae Tuna roma,
"Ka one a Tugu;
sonrau na one ka Tamang nge iau".
Ba nga pangamologa inte toto i ke role roma,
"Ka la iau a Tamana,
ba ka la i a Tugu".
6 Ba bole, pala ka inae Nutu bai ta bange Tuna a i e kapunu ta mogalo laekia e ngape, na i ke role roma,
"Anggelome kinung rae iau ngeke kalapage."
7 Ba ke rolea pangamologa re ta anggelome roma,
"Iau ka bai ka anggelo rae iau ta ri nga tongarea kena ma bovole,
ba ka bai ka ra kalaungapagakana rae iau ta ri nga tongarea kena ma sia."
8 Ava ke rolea pangamologa re ta Tuna roma,
"One ae Nutu, ko la momong nga tarang ae one e nga kelangpatali passavele,
ba one ko la kelangpatali kurumea bainga reke tupu mana.
9 One ko materaumane bainga reke tupu ba ko bai'iu ka bainga re nga longasa ta bangapaga ra kanau,
minmina na iau a iau ae Nutu ae one, ka puli one ngailu nga balingang memena
ina iau saula one ka saulang e nga serenga e bollau raumana."
10 Ba bole Nutu ke rolea pangamologa re te Tuna roma,

"One Avolau, pala ka ina oru re nga mogalo e ngape ke sane ke lele tale, na one ko ule mogalo kaena puna,
ba ko kuma ka tava ka kamangme.
11 Ri keke la ronga, ava one ko la momong passavele;
keke la leleng kasa basema lungapaga te.
12 One ko la lulungpita rea ma lungapaga e ngapotu;
ko la pangalala rea ma lungapaga a kasana.
Ava one ko sano la kamongpiliu,
ba pesingmatana rae one ke sane ke la ronga."
13 Bae Nutu ke sane role ka anggelo te base ine role kae Tuna roma,
"Ngo tara nga bava nga kamau e pe nga malle a alangpaga
ta nge lele nga kae laeala a iau la ulongpisiginge reke bai'iu kone ngape nga kaeng sianame."
14 Anggelome ka ri ra ra kalaungapagakana mana. Ka ri ra kannu rae Nutu bava rea ta kalaunge ragau reke la ravunge mauling e momo passavele.

2

Ita Ngaka Longomasi

1 Minmina na ita ngaka longomasi ta pangamologa laeala ama ita ka longotape, ta baina ita sana ngaka paosisia lopatokona ae ita e pala.
2 Iau ka role minmina kurumea, pala ka inae Nutu rolea bangapaga ra kanna ka anggelome, na bangapaga nginngina keke momopita ba agau te sane nge kamopiliu rea. Ba ragau kinung reke karitaue te nga bangapaga nginngina, ba ragau kinung reke longosa ta te keke rave alang e soali kurumea baingareame.
3 Na ngaroma agau e longosa ta oraeala e pala ke rave alang e soali, na ita kaka la maingamia ka kangara ngaroma ita ngaka longopalikovauu ka pangamologa laekia e ta Nutu ravunglelengana ka ragau ore bollau raumana a ita ka longe? Ka i a ravunglele laeala amae Iesus Avolau panana te kapunu ba reke longe pangamologangana ke turupote te mangng ngarume roma, ka kaomannmannangana kia.
4 Bae Nutu ke turupota ta ravunglele laeala kala nge ri ka kumangngana ka killa ba kumangng reke bollalau, ba ka tungngana ka tunga ra Kannu E Tupu tavoa ki kurumea lonangana.

Iesus Ke Lele I A Agau Ta Baina I Nge Ravulelea Ragau

5 Avae Nutu ke sane pulia anggelome ta ri kelangpatali ta ragau momongareangana laeala e ngarume a ita ka rorole te.
6 Ke sa. Ba ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna agau te ke role roma,
"One ae Nutu, mangng ra ragau ka mangng ra taru ta one nga longvavai te mangng?
Ba ka mangng ra taru ta one ngo ellamasi te mangng?
7 One ko ulo mangng ra ragau ngape nga anggelome ka panna te;
Ko tunge gia bolinglaungana ba alangpaga te mangng,
8 ba ko ule orume kinung ngape nge mangng."
Pangamologa nginngina reke pa rea pala keke role roma, Nutu ke ule orume kinung ngape nga ragau. Minmina na ka sane otte e momo ngailu nge ri. Ava sonrau, na ita ka sana ka kele orume kinung ngape nga ragau. Ke sa. Oru palu mana.
9 Ava ita kaka kele Iesus orae Nutu ule ngape nga anggelome ka panna te pala ta baina i nge rave mateng ta ragau kinung. I ke kuma minmina kurumea Nutu tungngana mana ka lopengana ae i ta ragau. Ba sonrau na ita kaka kele roma, Nutu ke kinpataea Iesus ba ke tunge gia bolinglaungana ba alangpaga te i kurumea ine kanimaia miralali na ke mate.

10 Nutu ke koipage orume kinung, ba oru nginngina kinung ka onrae i mana. Ba
i ke bai ta loanga ka goe papatu rae i lakailu ta ri momong kala nge i nga mallena
a kana ka olamana e toakala. Minmina na i ka lonasereng ta ngatangng ta Iesus
kaningmainge miralali ta baina nga i a agau mannangana ore nga salange pamau ta
Nutu ravunglelenge goe rae i.
11 Iau ka role minmina kurumea, Iesus e bai ka goe nginngina ta ri leleng tupu nge
Nutu raguna ba goe nginngina reke lele tupu ka tamarea kena mana. Minmina nae
Iesus ka sana balenglengea ta i patongo rea ka kolingana memena.
12 Ta i ke role kae Nutu roma,
"Iau ka la turung one ta kolingau memena,
ba ka la kiningpataenge giang ka baungame nga ina mangng nga katualla kinung."
13 Ba i ke role roma,
"Iau ka la laupatokona te Nutu."
Ba ke role bole roma,
"Iau ikia kala nga goe rae Nutu tungu rea te iau."
14 Ba ragau kokorai ra i pato rea ka ragoeme ka ri ra ragau mana. Ka mirarea ba ka
totorea. Minmina nae Iesus ke lele i a agau baseme ri mana na ke mate ta baina i nge
rongo ka gingginga ae Satan ora kana ka gingginga ta taongamuga ka ragau ta mateng.
15 Pala na ragau keke matautaue mateng. Ba mataunga laeala ke umma ta
pulangkala rea ka kaeme kinung nga ineke momomauli. Avae Iesus ke mate ta
ulongmalaga rea nga pulangkala laeala.
16 Ta iau nga role ka kaomannmannangana roma, i ke sane kalaulaue anggelome.
Ke sa. Ke kalaulaue Abaram sivuna memena.
17 Minmina na ka i a Nutu lonangana ta Iesus nga tongana kena ma kolingana
memena nga orume kinung, ta baina i nge lele i a piris e kapunu a i a alonanakana ba
alokalakana ta i kumangng ka kumangng ae Nutu kanna. Ba ka i a Nutu lonangana
ta i nga tongana kena ma kolingana memena nga orume kinung, ta baina i nge
tungutotokala ka matengana ba nge kuma ka pamau ta Nutu osungrurunge ragau
baingarea reke sosoali.
18 Iesus muni ke kanimaia miralali ka ina avangame ke lele nge i, minmina na i ke
totorong ta kalaunge ragau nga ina avangame nge lele nge ri bole.

3

Iesus Ke Ngailu Nge Moses

1 Kolingau memena raka tupu ra Nutu kiu miau te i, oru kokorai ra iau role kamiau
ki ka kaomannmannangana ki. Minmina na nga lomiauvavai te Iesus roma, ka i a tai.
Ka i a agau e Nutu ba'e ma i a aposel te, ba ka i a Piris E Kapunu ae Nutu a ita ka
lorapatokona te i ba kaka turunanne.
2 Nutu ke pulia ta oru nginngina. Ba i ke kuma kurumea Nutu lonangana
mannangana baseme Moses ine taoamuga ka ragau rae Nutu pala.
3 Avae Nutu ke alapage Iesus ngailu raumana nge Moses, basema ragau nga ine ke
alapage agau e kuma ka bale ngailu nga bale laeala a i kuma kia.
4 Iau ka role minmina kurumea, ragau keke kumkuma ka baleme, avae Nutu ke
kuma ka orume kinung.
5 Moses ka i a akumangngatulu ore taoamuga ka ragau rae Nutu pala. Ba i ke kuma
masi kurumea Nutu lonangana ta baina i nge turupote oru ra Nutu la rolenge rea
ngarume.
6 Avae Karais ka sana i a akumangngatulu te mana. Ke sa. Ka i ae Nutu Tuna ore
kuma masi mannangana kurumea Nutu lonangana, ba ka i e kapunu ngaliua nga ragau
rae Nutu. Ba ka ita ra ragau nginngina rae Nutu ngaroma ita ngaka kapitaginggingia

lorapatokonangana te i ba momongkalangara ka kavingtulu ra ita ka mulia tao ta nge
lele nga kae a ronga.

Ita Ngaka Ella Masi Te Ita Ta Baina Sana Nga Lorakalasa Te Nutu

7 Minmina na miau ngaka longo ta oru rae Kannu E Tupu role rea ine role pala roma:
“Ngaroma miau ngaka longe Nutu kalingngana sonrau,
8 na sana ngaka parutukale lomiaume
base ina sisiukamiau memena ke longosasa te iau pala
ka ina avangame ke lele nge ri nga ina a sana ragau ngia.
9 Sisiukamiau memena keke ava iau raumana nga inaeala,
ba keke kele kumangng ra iau kumkuma ki ngaliua nge ri ka pesingmataname ka
ri giaukaina lua.
10 Minmina na iau ka iukau ka ragau nginngina,
ba iau ka role roma, ‘Ra kokorai loreame keke taoptaopa ka kaeme kinung,
ba ri ka sana loreamatana ka bainga ra iau mate rea.’
11 Minmina na iau ka patokala ngailu ka iukaungana roma,
‘Ri ke sane ke la loangalu lakallo ta pannang ae iau.’ ”
12 Kolingau memena, ngaka ella miau masi ta baina te e nge miau baingana e soali
ba lokalasangana sane ngeke taoamuga kia ta i kange Nutu e momo mauli.
13 Ava ngaka umma ta palingpaginggingi miau pana kenakena ka kae kenakena ka
ineke patpatoe kaeme ka “Kae kakarai re sonrau” tale. Ngaka kumkuma minmina ta
baina bainga e soali goangana sane nge rutukale te e nge miau lona.
14 Iau ka role minmina kurumea, ka ita ra ragau reke pagiu rea kala nge Karais
ka kaomannmannangana ngaroma ita ngaka kapitaginggingia lopatokona ae ita e
kapunu ta nge lele nga ina ita ngaka mate.
15 Ka ina ita ka kumkuma minmina, na ita kaka umma ta loangakurumea pang-
amologa ameke pa'e nga Lau Ae Nutu Kanna pala ore role roma,
“Ngaroma miau ngaka longe Nutu kalingngana sonrau,
na sana ngaka parutukale lomiaume
base ina sisiukamiau memena ke longosasa te iau pala.”
16 Taime keke longe Nutu kalingngana ba keke longosasa? Ka ri ra ragau nginngina
kinung rae Moses taoamugamalaga kerea ngae Isip mana.
17 Bae Nutu ka iukia ka taime ka pesingmataname ka ri giaukaina lua? Ka iukia
ka rangama reke bavaia bainga reke sosoali onra mirarea lavusanganame ke momo
kalaoveka nga ina a sana ragau ngia mana.
18 Ba ragau rae Nutu patokala ngailu roma, ri ke sane ke la loangalu lakallo ta
pannang ae i, ka ri ra taime? Ka ri ra ragau nginngina reke longosasa te Nutu mana.
19 Minmina na ita kaka kele roma, ke sane ke loalu lakallo ta pannang ae Nutu
kurumea lokalasa ngareangana te i.

4

Nutu Ke La Tungnge Pannang Ta Ragau Ra Loreapatokona Te I

1 Nutu ke patokala ta i tungnge pannang te ita. Ba patongkala laeala ke momo
gingging sonrau tale. Minmina na miau ngaka ella miau masi ta baina te e nge miau
sane nge lele ma agau e paka'e pannang laeala ngarume.
2 Iau ka role minmina kurumea, ragau keke pulimalage pangamologa e pe te
ita basema ragau re pala ineke pulimalage ta sisiukita memena nginngina. Ava
pangamologa laeala a ri ke longe ke sane kalau rea kurumea, ri ka sana loreapatokona
te.

3 Na ita ra lorapatokona te Nutu kaka loalulu lakallo ta pannang laeala sonrau. Ba
ita ka loramatana roma, pannang laeala ke momo kurumea pangamologa laeala amae
Nutu rolea pala roma,
"Minmina na iau ka patokala ngailu ka iukaungana roma,
'Ri ke sane ke la loangalu lakallo ta pannang ae iau.' "
Avae pangamologa laeala ine role roma, ra nginngina ra sana loreapatokona te i ke
sane ke la loangalu lakallo ta pannang ae i ka sana mirana roma, pannang ae i ke sane
momo ka kae laeala tale. Ke sa. I ke panna nganige tapu ine rongo ka koingapagangana
ka mogalo laekia e ngape.
4 Iau ka role minmina kurumea, keke pa'e pangamologa e ta kae a lima ba lua nga
Lau Ae Nutu Kanna ore role roma: "Na nga kae a lima ba lua nae Nutu ke panna nga
kumangng a kanna."
5 Ba nga pangamologa laeala ama tunge te miau tapu Nutu ke role minmina bole ine
role roma, "Ri ke sane ke la loangalu lakallo ta pannang ae iau."
6 Ra nginngina reke longe pangamologa e pe kapunu ke sane ke loalu lakallo
kurumea longasa ngareangana te Nutu. Ava ka i a Nutu lonangana ta ragau palu
loangalu lakallo ta pannang ae i.
7 Minmina na i ke pulia kae te muni ore nga loangalu a i patoe kae "Sonrau". Ke
role minmina ngallo nga pangamologa ae Revit pa'e nganige ngarume nga sisiukita
memena nginngina reke longosa. Ka i a pangamologa laeala ama tunge te miau tapu
ore role roma:
"Ngaroma miau ngaka longe Nutu kalingngana sonrau,
na sana ngaka parutukale lomiaume."
8 Na taroma Iosua te tunge pannang ta sisiukita memena nginngina pala, nae Nutu
sane te role ta kae te ngarume muni.
9 Minmina na ka kae a lima ba lua ore nga ragau rae Nutu ta ri pannang ke momo.
10 Iau ka role minmina kurumea, agau e loalu lakallo ta pannang ae Nutu ke panna
tapu nga kumangng a kanna bole, baseme Nutu ine panna nga kumangng a kanna
pala.
11 Minmina na ita ngaka kuma kaligi ta loangalu lakallo ta pannang laeala ta baina te e
nge ita sane nge pupu kurumea taongakurumengana ka sisiukita memena nginngina
longasa ngareangana.
12 Ita ngaka kuma minmina kurumea, pangamologa a Nutu kanna ke momomauli
ba ka kana ka gingginga raumana ta kumangng. Ka tongana kena ma resalla ora
matana raumana nga resalla e nga baling a mataname ka ri lua. Ba i ka kana ka
gingginga ta parongosavele ta agau lona ba kannuna, ma ina resalla a mataname ka ri
lua nge parosavele ta agau gina kalangapitanganame ba gina mena. Ba pangamologa
a Nutu kanna ka kana ka gingginga ta kalingnanange agau lonavainganame ba
lonamatenganame.
13 Ka sana otte a Nutu koipage ko nga raguna. Ke sa. Orume kinung keke momo nga
karakarangana ba keke momopota ngae Nutu matana kanname. Ba ngarume na ita
kaka la turungpotange baingarame kinung purea te i.

Iesus Ka I A Piris E Kapunu E Ngailu Raumana

14 Ita ka kara ka piris e kapunu a i e ngailu raumana. Ba i ke loa lakailu ta tava na
ke lu lakallo ta Nutu mallena. Ka i ae Iesus a i ae Nutu Tuna. Minmina na ita ngaka
kapitaginggingia lopatokona te i a ita ka tuturunane.
15 Ita ngaka kuma minmina kurumea, piris e kapunu ae ita ka sana i a piris ora sana
lonamatana ka likirasanganame. Ke sa. I ke kanimaia avangame kinung reke lele nge
ita, ava ke sane baia bainga te e soali nge Nutu raguna.

16 Minmina na ita sana ngaka matautau ta loanga ta tarang ae Nutu e nga
kelangpatali kurumea, i ka lonasereng ta tungamane lopengana ae i te ita. Ita ngaka
loa te i minmina ta baina ita ngaka rave lonana, ba ngaka kalipa ka lopengana ae i a i
tungtungumane. Na lopengana laeala ae i ke la kalaunga ita nga ina ita nga likirasa.

5

1 Ba nga piris re kapunu, ri kinung ka ri ra ragau rae Nutu toro rea ngaliua nga ragau.
Ke tore kenakena nge ri na ke puli rea ta ri kumangng ka kumangng a kanna ta ragau.
Ke puli rea ta baina ri ngeke tungtunge tungame te i, ba ngeke tungtunge posi onreke
bali rea beke tungu rea ma tungame ta osungrurunge baingarea reke sosoali nge Nutu
raguna.
2 Ba piris nginngina keke totorong ta kumangng masi ka ragau ra sana loreamatana
masi ka bainga rae Nutu mate rea beke taovalakala nga pangamologa ora kaomann-
mannangana kia. Keke totorong ta kumangng masi ka ragau minmina kurumea, ri
muni keke kanimaimaia likisanganame ka kae papatu ba keke kumkuma ka bainga
reke sosoali nge Nutu raguna.
3 Minmina na piris nginngina ke sane ke la tungnge posi onreke balvali rea beke
tungtungu rea ma tungame ta osungrurunge ragau pattoto baingarea reke sosoali
mana. Ke sa. Keke la tungnge posi onreke balvali rea beke tungtungu rea ma tungame
ta osungrurunge ri muni baingarea reke sosoali bole.
4 Ba agau te sane nge rave piris mallena ka i muni ravungngana kia. Ke sa. I nge
rave inae Nutu nge kiue, base ine kiue Aron ta i a piris te pala.
5 Bae Karais bole ke sane kinpataea i muni ta baina i nge rave gia bolinglaungana e
nga piris e kapunu. Ke sa. Nutu ke role kia roma,
“Ka one a Tugu;
sonrau na one ka Tamang nge iau.”
6 Ba nga pangamologa inte toto i ke role roma,
“Ka la one a piris passavele,
kurumea kumangng e nga piris ae Melkiserek rave pala.”
7 Ba pala, ka inae Iesus momo nga mogalo laekia e ngape, na i ke kavkava kaligi ka
matana kanna mena ba taningana te Nutu ora kana ka gingginga ta ravunglelenge nga
mateng. Ba ke kalapage Nutu ka ulongpisigingana ka i muni nga raguna. Minmina nae
Nutu ke longokale kavang rae i.
8 Ka kaomanna, i ka i ae Nutu Tuna, ava ke rave lomatana e nga longa te Nutu ka
kaningmaingana ka miralali.
9 Minmina na, ka ine rongotapu ka kumangng ae Nutu tunge te i, na i ke rave malle
e nga ravunglelenge ragau ta baina i nge ravulelea ragau kinung reke longlongo te i ta
ri momongpenga passavele.
10 Bae Nutu ke pulia ta i a piris e kapunu kurumea kumangng laeala e nga piris orae
Melkiserek rave pala.

Ita Ngaka Ella Masi Te Ita Ta Baina Ita Sana Ngaka Ka'e Lopatokona Ae Ita Te Nutu

11 Iau ka kanau ka pangamologa papatu re te Karais bae Melkiserek ra iau bai ta
tunga rea te miau. Ava miau ka sana ka raravumasia lomatana, minmina na ke isopa
ta iau pangananange oru nginngina te miau.
12 Ka kaomanna, miau kaka lele ra lopatokonakana te Karais nganige tapu. Minmina
na miau taka palomatantane ragau pattoto. Ava ke sa. Miau kaka matea ta agau
te pangalomatana miau muni ka pangamologa ra Nutu kanna ra miau ka longo rea
kapunu. Miau ka sana ka matea kaning ore gingging. Ke sa. Kaka matea siu mena
tale.

13 Iau ka role minmina kurumea, agau e matea siu mena mana ka i a goe tale. Minmina na ke isopa ta i ravunge pangalomatana e ta pamau e nga leleng tupu nge Nutu raguna.
14 Ava kaning e gingging ka ora ragau reke matua tapu. Ka ri ra ragau reke kuma kaligi ta loangakurumea bainga ra Nutu mate rea ka kaeme kinung. Minmina na ri ka loreamatana masi ka bainga reke pepe ba ne ngeke sosoali nge Nutu raguna.

6

1 Minmina na ita sana ngaka momovile nga pangalomatana nginngina re te Karais ra ita ka ravu rea kapunu. Ke sa. Ita ngaka lola lagamuga ta baina ita ngaka lele ra lopatokonakana te Karais reke matua. Ita sana ngaka galiu ta kumangng e nga kumangng ka lopatokona ae ita kaena puna muni. Minmina na iau ka sana bai ta pangalomatana miau muni ta pulingvalakalange kumangng nginngina re sane ke kalaulaue agau ka otte ava nga lomiaupatokona te Nutu.
2 Ba iau ka sana bai ta pangalomatana miau muni ka pangalomatana nginngina ra miau ka ravu rea kapunu basema: pangalomatana e ta bainga re nga pangalellepa'e ragau mirareame, ba pangalomatana e ta bainga e nga ulongpainge kamamiaume nga ragau ta kavang, ba pangalomatana e ta reke mate sigingpagangarea nga mateng, ba pangalomatana e ta Nutu kalingnanangana ka ragau ngarume ore la momong passavele.
3 Iau ka sana bai ta pangalomatana miau muni ka pangalomatana nginngina. Ke sa. Ngaroma Nutu nga lonangana, na ita kaka la loanga lagamuga ta pangalomatana re nga ragau reke matua.
4 Ita sana ngaka galiu ta kumangng e nga kumangng ka lopatokona ae ita kaena puna muni kurumea, ngaroma agau nga lonapatokona te Nutu ava ngarume na i nge bali ka gina te i, na ka sana pamau ta ravunggaliunge agau laeala ta baina i nge pulivalakale baingana reke sosoali muni. Iau ka rorole ta agau e rave lomatana e ta olamana tapu, ba ke kanimaia kavingtulu ae Nutu tunge, ba ke rave Kannu E Tupu tapu.
5 Ba ke kanimaia pangamologa ae Nutu kanna pengana ba gingginga reke bollau raumana re nga Nutu kelangpatalingana ngarume.
6 I ke kanimaia oru nginngina pala, ava ngarume na ke bali ka gina te Nutu. Minmina na ka sana pamau ta ravunggaliunge ta baina i nge pulivalakale baingana reke sosoali muni. Iau ka role minmina kurumea, baingana laeala ine bali ka gina te Nutu ke basema i muni ke katupite Nutu Tuna nga maiskovu muni. Ba ke pavalenglengea nga karakarangana.
7 Iau nga toe agau matana laeala ka mogalo inte. Ngaroma kue nge tugu nga mogalo inte ka kae papatu ba mogalo inaeala nge pamalage kaning ta kalaunge reke toa'e kaning ngia, nae Nutu ke la kavingtulunge mogalo inaeala.
8 Ava mogalo ore pamalage oalo ba pailli ra matarea mana ke sane kuma ka otte. Ke momalle Nutu tangunglelengana kia mana. Ba ngarume na i ke la raungapitange ka sia.
9 Miau ra iau materaumana miau, iau ka role minmina ava iau ka laupatokona te miau. Oru nginngina ke sane ke la leleng nge miau. Ke sa. Ka laupatokona roma, miau kaka la taongamasi ba kaka la loangakurumenge bainga ra ragau ra Nutu la ravunglele rea ke kumkuma ki.
10 Iau ka role minmina kurumea, Nutu bainganame keke tupu. Minmina na i ka sana la lonapogonge kumangng ra miau ka kuma ki te i. Ba ka sana la lonapogonge matengraumana ngamiaungana ka giana ora miau ka pakosining kia ina miau ka kalaue ragau rae i reke tupu. Ba miau kaka umma ta kalaunga rea sonrau tale.
11 Ba mangng ka matea ta kenakena nge miau nge umma ta pangakosining ka bainga laeala mana ine kumkuma kaligi ta kalaunge ragau pattoto. Miau ngaka kumkuma

minmina ta nge lele ina miau ngaka mate ta baina miau ngaka rave kavingtulu ra miau ka momalla ta Nutu tunga rea te miau ngarume.
12 Iau ka sana matea ta miau nga omomiausa lili. Ke sa. Ka matea ta miau ngaka lolakurumea bainga rae ragau ra loreapatokona te Nutu beke momalla te i ka malong ngareangana. Ragau nginngina keke la ravunge kavingtulu rae Nutu patokala pala ta i tunga rea ta goe rae i.

Nutu Ke La Kumangng Kurumea Oru Ra I Patokala Tao Pala Ka Kaomannmannangana

13 Pala, ka inae Nutu patokala te Abaram, na i ke patokala ngailu ta pangagingginge patongkalangana laeala. Ke patokala ngailu ka i muni giana kurumea, ka sana otte e bollau nge i.
14 Na ke role kae Abaram roma, “Iau nga role ka kaomannmannangana roma, iau ka la kavingtulu one, na one ka la sivungu memena papatu.”
15 Minmina na ngarume, ka inae Abaram momokale Nutu ka malongana ka panna e gavili tapu, na i ke rave ollaeala ae Nutu patokala te pala.
16 Na ka ina agau te nge bai ta patongkala ngailu ta i kumangng ka otte, na i ke la patonge agau te giana e bollau raumana nge i muni. I ke la patongkala ngailu minmina ta pangagingginge patokalangana ta baina i nge parule ragau pattoto reke bai ta palingtete kala nge i.
17 Ollaeala ka tongana kena mana ma inae Nutu bai ta pangakosining ka baingana ta ragau re ngarume onreke la ravunge kavingtulu ra i patokala tao. Ke bai ta pangakosining te ri roma, ka sana i a apatongomanakana nga oru ra i patokala tao. Minmina na i ke patokala ta i kumangng ka otte ba ke patokala ngailu ta pangagingginge patokalangana laeala.
18 Ba oru lua nginngina ke sane ke la kamongpiliu. Ngaroma Nutu nge patokala ta i kumangng ka otte, o ngaroma i nge patokala ngailu ta i kumangng ka otte, na ka sana la i a goanga. Nutu ke patokala ngailu minmina ta baina ita raka ka te i ta konga nge i ngaka rave lo ginggingngana e bollau raumana ina ita ka momalla ta i kumangng ka oru ra i patokala tao.
19 Ba momongkala laeala ina ita ka momalla ka lopatokona ae ita te i ka tongana kena ma angga e nga manang. Ka i a angga e nga maulingarame ore momopita ba ke momogingging. Ba ke lu savele lakallo ta malle e tupu ore momo lagarume nga malo e bollau eke kone ma i a lengakala ngallo nga bale nga kavang nga Nutu mallena nga tava.
20 Ka i a malle laeala ae Iesus lu kia pala nge ita inae Nutu pulia ta i a piris e kapunu passavele kurumea kumangng laeala e nga piris orae Melkiserek rave pala.

7

Melkiserek Bae Karais

1 Nae Melkiserek laekia ama iau role te ka i a kelangpatali e ngae Salem pala. Ba ka i a piris orae Nutu E Ngailu Raumana. Ba ka kae te inae Abaram kagaliliu nga balingpisigingana ka kelangpatali palu, nae Melkiserek ke laokale nga pamau na ke tunge kavingtulu te i.
2 Nae Abaram ke kalipale orume kinung ra i ravu rea nga baling ta rina tangulelu, na ke tunge inte nga ina tangulelu nginngina te Melkiserek. Gia laeala ae Melkiserek ka mirana roma, kelangpatali e nga bainga reke tupu. Ava ka i a kelangpatali e ngae Salem bole. Ba pangamologa laekia ineke patoe ka kelangpatali e ngae Salem ka mirana roma, kelangpatali e nga momongpengana.
3 Ava nga Melkiserek laekia amae Abaram tunge oru te i, ke sane ke pa'e pangamologa inte ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna ore panana ta tamana, o naname, o

sisiukia memena. Ba ke sane ke panana ta kae a naname toapisigia, o kae ine mate bole. Ke sa. I ka tongana kena me Nutu Tuna orae Nutu pulia ta i a piris passavele.

4 Ngaka kele. Melkiserek ka i a avolau e bollau raumana. Ba sisiukita ae Abaram ke bai ta alangapagange bole. Minmina na i ke rave inte nga ina tangulelu nginngina nga oru ra i ravu rea nga baling, na ke tunge te i.

5 Na bangapaga rae Moses kanna keke role roma, ragau re ngae Israel ngeke kalipale lollokanna reke raravu rea ta rina tangulelu, na ngeke tunge inte nga ina tangulelu nginngina ta Livai sivuna memena onreke momo nga malle e nga pirisme. Ragau re ngae Israel ka ri ra Abaram sivuna memena bole, ava bangapagame keke bapage Livaime ta ri ravunge lollokanna nga kolingarea memena nginngina.

6 Avae Melkiserek ka sana i a Livai sivuna te. Ka sana i a agau te e nga galiau laeala onra bangapagame ke puli rea ta ri ra pirisme. Ava i ke rave lollokanna nge Abaram. Ke rave inte nga ina tangulelu nginngina rae Abaram ravu rea nga baling. Na ke tunge kavingtulu te Abaram a i a agau amae Nutu patokala ta i tunge kavingtulu te i.

7 Ba ragau kinung ka loreamatana tapu roma, agau e tunge kavingtulu ta agau te ke ngailu nga agau laeala a i tunge kavingtulu te i.

8 Ba nga piris nginngina re nga galiau ae Livai, ri keke rarave inte nga ina tangulelu nginngina onra ragau re ngae Israel kanrea. Ava ri ke sane ke momomauli passavele. Ke sa. Keke matmate. Ava nge Melkiserek, i ke rave inte nga ina tangulelu nginngina onrae Abaram kanna, ava ke sane ke pa'e pangamologa ta kae e nga matengana. Minmina na ke kela basema i ka i a piris e momomauli passavele.

9 Minmina na ita kaka totorong ta roleng roma, ke kela basema Livai, ora sivuna memena ke rarave inte nga ina tangulelu nginngina onra ragau re nga Israel kanrea, ke kuma ka kumangng laeala e nga tungnge inte nga ina tangulelu bole. I ke kuma minmina ka kae laeala inae sisiukia ae Abaram tunge inte nga ina tangulelu nginngina te Melkiserek.

10 Ita kaka totorong ta roleng minmina kurumea, ka kae laeala inae Melkiserek laokale Abaram nga pamau, na ke kela basema Abaram sivuna ae Livai ke momo ngallo nge i.

Iesus Ka Tongana Kena Me Melkiserek

11 Kumangng laeala e nga piris ae Nutu ora Livai sivuna memena ke rave pala ka puna nga bangapaga rae Nutu tungu rea ta ragau re ngae Israel. Ava kumangng laeala ora Livaime ke rave ke sane totorong ta pangatupunge ragau nge Nutu raguna. Minmina nae Nutu ke pulia piris matana tetoto ora kumangngana sane loakurumea kumangng laeala ae Livaime ra ri ra Aron sivuna memena kanrea. Ke sa. Ke loakurumea kumangng e nga piris ora tongana kena me Melkiserek.

12 Ba ngaroma bainga e nga ravunge malle e nga piris nge kampiliu, na bangapaga re pala keke la kamongpiliu bole.

13 Iau ka role minmina kurumea, Iesus A Avolaukita, ora pangamologa eke pa rea pala ke rorole te, ka i a agau e nga galiau tetoto. Ka sana i e nga galiau ae Livai. Ba ka sana agau te e nga galiau ae i rave kumangng e nga piris nga tungnge tungame te Nutu nga altara ka kae te.

14 Iau ka role minmina kurumea, ita ka loramatana tapu roma, Iesus Avolau ka i a agau e nga galiau ae Iura. Ba pala, ka inae Moses rolea pangamologa e ta pirisme, na i ke sane role roma, agau te e nga galiau ae Iura ka la i a piris te.

15 Ba oru kokorai ra iau rorole tao ke la potang mannangana ngaroma ita ngaka kelapatokona roma, piris matana tetoto ke lele. Ka i a piris ora tongana kena me Melkiserek.

16 Ba i ke sane rave malle e nga piris kurumea lelengana nga galiau te. Ke sa. I ke rave malle laeala kurumea, ka i a agau ore momo mauli passavele.

17 Iau ka role minmina kurumea, pangamologa ae Nutu kanna onreke pa rea pala
keke role roma,
“Kumangng ae one e nga piris ae iau ke la momong passavele,
basema kumangng e nga piris orae Melkiserek rave pala.”
Pangamologa ae Nutu kanna onreke pa rea pala keke role minmina.

18 Ba iau ka la roleng roma, bangapaga nginngina re pala ka sana karea gingginga
ta kalaunge ragau. Minmina nae Nutu ke saupatali ki.
19 Iau ka role minmina kurumea, bangapaga nginngina onreke ravu rea pala ke
sane ke totorong ta pangatupunge ragau nge Nutu raguna. Ba agau e momalle Nutu
ta i patonge ka agau a baingana tupu kurumea loangakurumengana ka bangapaga
nginngina ke sane la ravunge ollaeala a i momalla te. Minmina nae Nutu ke tunge
patongkala tetoto te ita ta ita lorapatokona te. Ba patokala laeala ke pe raumana nga
bangapaga nginngina re pala kurumea, patokala laeala ke la loanga kita kokoro te
Nutu.
20 Ba patongkala laeala ke pe raumana nga bangapaga nginngina kurumea, Nutu
ke patokala ngailu ta pangagingginge. I ke sane patokala ngailu minmina ta piris
nginngina onreke lele nga galiau ae Livai.
21 Avae Iesus ke rave mallena e nga piris ae Nutu inae Nutu patokala ngailu te i roma:
“Nutu Avolau ke patokala ngailu tapu,
ba i ke sane la kamongpiliue ramana:
‘Ka la one a piris passavele.’ ”
22 Kurumea patongkala laeala nae Iesus ke lele ma i a oru e samapite piunga ba bonga
te mannangana. Ka i a piunga ba bonga ore pe raumana nga bangapaga nginngina rae
Moses ravu rea pala.

23 Ba piris nginngina reke lele nga galiau ae Livai ka ri papatu ta keke matmate. Ke
sane ke totorong ta ri momong passavele nga malle e nga piris.
24 Avae Iesus ke la momong passavele nga malle e nga piris kurumea, i ke momo
mauli passavele.
25 Minmina na i ka kana ka gingginga ta ravunglelenge ragau passavele. Ka ri ra
ragau reke loa kokoro te Nutu kurumea lopatokona ae ri ta kumangng rae Iesus kuma
ki. Iesus ka kana ka gingginga ta ravunglele rea kurumea, i ke momo mauli passavele
ta kavang te Nutu te ri.

26 Minmina nae Iesus ka i a piris e kapunu ora kana ka gingginga ta kalaunga ita
mannangana. Ka i a piris e tupu ore sane baia bainga te e soali. Ka i a piris e lelle
mannangana. Bae Nutu ke tore nga reke bavaia bainga reke sosoali nga raguna, ba ke
kinpataea lakailu ta mallena nga tava.
27 Iesus ka sana tongana kena ma piris nginngina re kapunu re nga mogalo laekia
e ngape. Ke sa. Ka kae kenakena, na ri keke tungtunge posi onreke balvali rea beke
tungtungu rea ma tungame te Nutu. Kapunu na keke tungtungu rea ta osungrurunge
ri muni baingarea reke sosoali. Ba ngarume na keke tungtunge tunga pattoto
ta osungrurunge ragau pattoto baingarea reke sosoali. Avae Iesus ke sane kuma
minmina. Ke sa. I ka sana kana bainga te e soali ta i osungrurunge. Ba ke tunge
tunga pa kena mana ine tunge i muni mirana ta mateng ta kalaunge ragau kinung. Ba
tunga laeala a i tunge ke momo passavele.
28 Iau ka role minmina kurumea, bangapaga rae Moses kanna keke pulia ragau ra
likireasa ta ri ra piris re kapunu. Avae Nutu ke pulia Tuna ta i a piris e kapunu ka
patongkalangana ngailu. Ba patongkala laeala ine patokala ngailu ke lele ngarume
nga bangapaga nginngina rae Moses kanna. Ke pulia Tuna ora kana ka gingginga ta
loangakurumenge Nutu lonangana passavele.

8

Iesus Ka I A Piris E Kapunu E Nga Piunga Ba Bonga A Pau

1 Na pangamologa kokorai ra iau role rea purea minakai roma: Ita ka kara ka piris matana laeala. Ka i a piris e kapunu ore tattara nge Nutu a i e ngailu raumana bavana e pe. Ke tattara nga tarang ae Nutu e nga kelangpatali bavana e pe ngallo nga Nutu mallena nga tava.

2 Ba i ke kumkuma ka kumangng a kanna nga malle laeala e nga kalangapage Nutu ngallo nga Nutu mallena nga tava. Ka i a bale ae Nutu mannangana orae Nutu Avolau kuma kia. Ka sana i a bale a ragau ke kuma kia.

3 Nga piris nginngina ra Bangapaga rae Moses kanna ke puli rea, ri kinung keke momo ta tungnge tungame te Nutu. Ba keke momo ta tungnge posi onreke balvali rea beke tungtungu rea ma tungame te Nutu bole. Minmina na piris e kapunu ae ita nge tunge tunga te te Nutu bole.

4 Na ngaroma i nge momo nga mogalo laekia e ngape, na ka sana nga i a piris te ta piris reke tungtunge tungame kurumea Bangapaga rae Moses kanna keke momo tapu.

5 Ba ri keke kumkuma ka kumangng ra kanrea ngallo nga bale e nga kalangapage Nutu. Ava ka i a bale ore nga mogalo laekia e ngape mana. Ka sana i a bale mannangana e nga kalangapage Nutu. Ke sa. Ka i a bale e tomane bale mannangana e nga kalangapaga ore momo nga Nutu mallena nga tava. Minmina na pala, ka inae Moses bai ta kumangng ka bale laeala e nga pulinge piunga ba bonga ngia a ri ke kuma kia ka malome, nae Nutu ke role kia roma, “Ngo kelamasi ba ngo kuma ka orume kinung kurumea oru ra iau papanau one ki nga kapangng.”

6 Avae kumangng e nga piris orae Iesus rave ke pe raumana nga kumangng laeala a ri ke kuma kia pala. Ba piunga ba bonga orae Iesus kuma kia ngaliua nge Nutu ba ragau rae i ke pe raumana nga piunga ba bonga laeala a kasana bole. Piunga ba bonga orae Iesus kuma kia ke pe raumana nga piunga ba bonga laeala a kasana kurumea, oru rae Nutu patokala ta i kumangng ki nga piunga ba bonga ae Iesus keke pepe raumana nga oru ra Bangapaga rae Moses kanna ke patokala ta ri kumangng ki nga piunga ba bonga laeala a kasana.

7 Iau ka role minmina kurumea, taroma piunga ba bonga e kapunu te kuma masi, nae Nutu sane te kuma ka na lua.

8 Ava ne kapunu ke sane kuma masi kurumea, nga Nutu kelangana ka ragau ri keke lolakurumea baingarea reke sosoali tale. Minmina na i ke role roma:

“Ngaka kele. Kae ina iau la kumangng ka piunga ba bonga a pau
kala nga ragau re ngae Israel ba re ngae Iura ke tatu.
Nutu Avolau ke role minmina.

9 Ba piunga ba bonga laeala a iau la kumangng kia kala nge ri ka sana la tongana kena ma
na iau kuma kia kala nga sisiukerea memena
ka ina iau kamopite kamarea
ta taongamuga kerea malaga ngae Isip.
Na pau sana la tongana kena ma ne kapunu kurumea, ri ke sane ke loakurumea piunga ba bonga laeala e kapunu a iau kuma kia kala nge ri.
Minmina na iau ka bali ka gigu te ri.
Nutu Avolau ke role minmina.

10 Ba iau ae Avolau nga role roma, piunga ba bonga laeala a iau la kumangng kia kala nga ragau re ngae Israel
ka kae laeala e ngarume ke la momong minakai roma:
Iau ka la pulinge bangapaga ra kanau ngallo nga ramareame,
ba ka la panga rea ngallo nga loreame.
Ka la iau ae Nutu ae ri,

ba ka la ri ra ragau rae iau.
11 Ba nga kae laeala na agau te sane la pangalomatanange balingana,
o kolingana ka rolengana kia roma, ‘One nga longmatana kae Avolau.’
Ke sane la pangalomatana rea minmina kurumea, ri kinung ka la loreamatana kau.
Ragau ra sana giarea ba na nga giarea kinung ka la loreamatana kau.
12 Ri ka la loreamatana kau kurumea, iau ka la launanna rea na ka la osungrurunge baingarea re nga longasa te iau.
Ba ka sana iau la laugaliu ta baingarea reke sosoali muni.”
13 Ba iau a papa'e lau laekia ka la roleng roma, ka inae Avolau patoe piunga ba bonga laekia a i la kumangng kia kala nga ragau ka “piunga ba bonga a pau”, na i ke umma ta pangakosining roma, ne kapunu ka ora kasana. Ka i a oru e nga saunga kia mana. Ba oru a kasana be papisigi ke sane la momong passavele. Ke sa. Ke kokoro ta i saningrea mana.

9

Bainga E Nga Kalangapagange Nutu Nga Bale Eke Kuma Kia Nga Mogalo Laekia E Ngape

1 Na pala, ka inae Nutu kuma ka piunga ba bonga e kapunu kala nga ragau re ngae Israel, na i ke tunge bangapaga palu re nga kalangapagange te ri ta ri loangakurume rea. Ba ke role kerea ta ri kumangng ka bale matana te e nga kalangapagange nga mogalo laekia e ngape bole.
2 Minmina na ri keke kuma ka bale e nga kalangapagange Nutu. Ka i a bale a ri ke kuma kia ka malome. Ba ngallo nga bale laeala bilingana e kapunu ri keke pulia pangatara nga lama te kala nga pala eke pulipaia beret ngia. Ka i a beret a saena ore nga tungnge ma tunga te Nutu. Na keke patoe malle laeala ka Malle E Tupu.
3 Ba ngarume nga malo e bollau eke kone ma i a lengakala ngallo nga bale laeala ka malle te a saena oreke patoe ka Malle E Tupu Raumana.
4 Ba ngallo nga malle laeala keke pulia altara te a gol e nga tonge oru ra koirea lolo ngia. Keke pulia piunga ba bonga ae Nutu bagana oreke rugupite ka gol ngallo nga malle laeala bole. Ba keke pulia oru palu ngallo nga piunga ba bonga bagana laeala. Keke pulluia gato te a i a gol ora berete eke patoe ka “mana” momo ngia. Ba keke pulluia to ae Aron kanna e toakasupu kala nga lau nginngina ra lollo onrae Nutu pa'e piunga ba bonga ngi ngallo nga piunga ba bonga ae Nutu bagana laeala bole.
5 Anggelo matana reke bollalau ka ri lua onreke pakosining roma, Nutu ke momo nga inaeala keke momopai nga kangakala e kangakale piunga ba bonga bagana laeala kaona. Ba kangakala laeala ke momo nga anggelo nginngina paparea karea nunule. Kangakala laeala ka i a malle e nga lonana ae Nutu. Ava iau sana la panganana raumana ta oru nginngina nga pangamologa inaekia.
6 Na ka ina ri ke kalitupe oru nginngina minmina tapu, na pirisme keke lulu lakallo ta bale laeala bilingana e kapunu na keke kumkuma ka kumangng a kanrea.
7 Ava piris e kapunu mana ke lulu lakallo ta bale laeala bilingana a lua ore tupu raumana. Ba i ke sane lulu lakallo ta inaeala ka kaeme kinung. Ke sa. Ke lu ka kae kena mana nga pesingmatana kenakena. Ba i sane nge lu mana ka kamana mana. Ke sa. I nge lu ka paungana ka posi totona ore nga tungnge ma tunga te Nutu. Ka i a tunga ore nga osungrurunge i muni baingana reke sosoali kala nga ragau re nga Israel baingarea reke sosoali ra ri sana loreamatana roma, keke kuma ki.
8 Na nga oru nginngina Kannu E Tupu ke umma ta pangakosining te ita roma, ka ina bale laeala bilingana e kapunu meisinsi tale, na pamau e ta lunga lakallo ta Malle E Tupu Raumana ke sane pulapatali tale.

9 Ba oru nginngina keke toe kae laekia e sonrau. Keke pakosining roma, tunga ra
ri ke tungtungu rea ba posi onreke balvali rea beke tungtungu rea ma tunga te Nutu
ka sana karea gingginga ta pangalellepa'e ra nginngina reke tungtungu rea loreame.
Ke sa. Loreavainganame keke umma ta roleng kerea roma, baingarea reke sosoali ke
sane ke osururu tale.
10 Tunga nginngina ke sane ke totorong ta pangalellepa'e ragau loreame man-
nangana kurumea, ra nginngina reke tungtunge tunga nginngina keke lolakurumea
bangapaga re nga kaning ba inung ba pangamagoe matantana mana. Bangapaga
nginngina ka onre nga ragau mirareame mana. Ba keke momo mana ta ke lele inae
Nutu pakosining ka pamau a pau.

Karais Totona

11 Ava ka inae Karais atu ba ke rave mallena e nga piris e kapunu, na i ke kuma ka
kumangng reke pepe onreke kalau ita mannangana. Ba ka inae Karais loa lakailu, na
i ke loalu lakallo ta bale e nga kalangapage Nutu ore pe be tupu raumana nga bale e
pala. Ka i a bale ora ragau ke sane ke kuma kia. Minmina na ka sana i a bale e nga
mogalo laekia e ngape.
12 Ba ka inae Karais loalu lakallo ta Malle E Tupu Raumana, na i ke loalu lakallo
pa kena mana. Ba ke sane loa ka posi ra meme totorea o posi ra bulmakau goekia
totorea. Ke sa. I ke loa ka i muni totona, na ke kolilele ita. Ba kumangng laeala ae i ke
la momong passavele.
13 Pala, na ri keke magoellole ragau re nga Israel ka posi ra meme ba bulmakau ra
panung totoreame. Ba bole, ri keke raupite bulmakau matana te ora bale, na keke
kampiliue kana kavau kala nga me. Na keke magoellole re ngae Israel ka me laeala.
Ri keke magoellole ragau onra baingarea ra mukurea ke ulovalakala rea nge Nutu.
Keke magoellolo rea minmina ta pangalellepa rea nge Nutu raguna. Ava kumangng
nginngina ke sane ke palellepa'e loreame mannangana.
14 Avae Karais totona ke la pangalellepa ita mannangana. Minmina na ngallo nga
lora ita ka la loreamatana roma, kumangng nginngina onre sane ke kalau ita keke
rongo tapu. Karais ka kana ka gingginga ta pangalellepa ita kurumea, i ke tunge i muni
maulingngana ore lelle mannangana ma i a tunga te Nutu. Ke kuma ka kumangng
laeala kae Kannu E Tupu e momo mauli passavele ginggingngana. I ke palellepa ita ta
baina ita ngaka lolakurumea Nutu e momo mauli lonangana.

15 Minmina nae Karais ka i a agau e kuma ka piunga ba bonga te a pau ngaliua nge
Nutu ba ragau rae i. I ke kuma ka piunga ba bonga laeala ta baina ragau rae Nutu
kiu rea ngeke rave kavingtulu rae Nutu patokala ta i tunga rea te ri. Ba kavingtulu
nginngina keke la momong passavele. Bae Karais ka kana ka gingginga ta kumangng
ka piunga ba bonga laeala kurumea, matengana ka i a kuru ta kolinglele rea nga
baingarea reke sosoali ra ri ke kuma ki ka ina piunga ba bonga e kapunu kelapatantali
te ri.
16 Ka ina agau te nge pa'e piunga ba bonga e nga turunglomatana ka taime keke la
ravunge oru ra kanna ngarume nga matengana, na ra nginngina ra i pa'e giareame
nga piunga ba bonga laeala ke sane ke la ravunge otte tale ta nge lele nga ina ri ngeke
pakosining roma, agau e pa'e piunga ba bonga laeala ke mate tapu.
17 Ke sane ke la ravunge otte pala nga matengana kurumea, piunga ba bonga laeala
ka sana la kana kumangng ta nge lele nga ina agau e pa'e nge mate. Ka sana la kana
kumangng ina agau laeala momomauli tale.
18 Piunga ba bonga e kapunu ngaliua nge Nutu ba re ngae Israel ka tongana kena ma
piunga ba bonga matana laeala. Ka sana kana kumangng ta ke lele ka ina posi te mate
ba pirisme keke rave totona.

19 Minmina na ka inae Moses pulimalage bangapagame kinung ta re ngae Israel
kinung tapu, na i ke rave bulmakau goekiame ba posi ra meme totorea na ke kampiliu
rea kala nga me. Na i ke samapite sipsip bulvunna ore tente nga bega kalkanna eke
patoe ka isop ba ke bolue nga toto laeala, na ke magoelole lau e nga bangapagame kala
nga ragau kinung re ngae Israel.
20 Na i ke role kerea roma, “Toto laekia ke paginggingia piunga ba bonga ae Nutu
bapaga miau ta loangakurumea.”
21 Ba i ke kuma minmina mana ine magoelole bale eke kuma kia ka malome e nga
kalangapage Nutu. Ba ke magoelole orume kinung re nga kumangng ngallo nga bale
laeala ka toto laeala bole.
22 Ka baina ita ka loramatana roma, ke kela basema ri keke palellepa'e orume kinung
ka toto. Ba ngallo nga bangapagame ka pamau kena mana ta Nutu osungrurunge ragau
baingarea reke sosoali. Ka i a pamau ina oru nge mate na totona nge tao mana.
23 Minmina na ka sana pamau tetoto ta ri pangalellepa'e oru nginngina onreke toe
oru reke momo nga Nutu mallena nga tava. Ava oru nginngina ka ri ra oru re nga
mogalo laekia e ngape mana. Ba posi nginngina totorea ke sane ke totorong ta ri
pangalellepa'e oru reke momo nga Nutu mallena nga tava. Ke sa. Nutu ke matea tunga
matana tetoto ore pe raumana nga posi nginngina reke balvali rea beke tungtungu rea
ma tungame te i.
24 Ba ita ka loramatana minmina kurumea, Karais ke sane loalu lakallo ta bale a
ragau ke kuma kia ore nga kalangapage Nutu. Ke sane loalu ta bale e tomane oru e
momo nga Nutu mallena nga tava. Ke sa. I ke loalu lakallo ta Nutu mallena nga tava
mannangana ta baina i nge meisi ngamuga nge Nutu raguna te ita.
25 Ba i ke sane loalu lakallo ta Nutu mallena ta tungnge maulingngana ma i a tunga
te Nutu pa papatu. Ke sane kuma basema piris e kapunu e nga mogalo laekia e ngape
ore lulu lakallo ta Malle E Tupu Raumana ka kae kena nga pesingmatana kenakena ka
paungana ka toto a sana i a i muni totona.
26 Taroma Karais te kuma minmina, nae Nutu sane te ballage ta i mateng pa kena
mana. Ke sa. I te ballage ta i mateng pala nganige ine koipage orume kinung, na
te ballage ta i mateng pa papatu muni ta te lele nga kae laekia e sonrau. Ava i ke
sane kuma minmina. Ke sa. Karais ke atu pa kena mana. Ke atu sonrau ka kae ra
ronga ta tungnge maulingngana ma i a tunga te Nutu, ta baina Nutu nge osurure ragau
baingarea reke sosoali.
27 Nutu ke pulia ragau kinung ta ri kinung ngeke mate pa kena. Ba ngarume na keke
la meising nga kalingnana.
28 Minmina nae Karais bole ke mate pa kena. Ke mate pa kena ta tungnge
maulingngana ma i a tunga te Nutu ta ravunge alanga e soali ore nga ragau papatu
baingarea reke sosoali. Ava ka ine la atung nga atungana a lua, na i ke sane la atung ta
ravunge alang e soali muni. Ke sa. Ke la atung ta ravunglelenge ragau onreke momalla
te i.

10

Tunga Kena Orae Karais Tunge Ke La Momong Passavele

1 Bangapaga rae Moses kanna keke toe oru reke pepe onreke la atung ngarume mana.
Ka sana ri ra oru nginngina reke pepe mannangana. Bangapaga nginngina keke role
ka re ngae Israel ta ri ngeke balvalia posi ba ngeke tungtungu rea ma tunga te Nutu
ka pesingmataname kinung. Ava bangapaga nginngina ka sana ri ra oru reke pepe
onreke la atung ngarume. Minmina na ri ka sana karea gingginga ta pangatupunge
ragau ta ri loanga kokoro te Nutu ta kalangapagange.

2 Taroma tunga nginngina ta karea gingginga ta pangatupunge ragau nge Nutu raguna mannangana, na ri teke rongo ka kumangng laeala e nga tungnge tunga nginngina. Ri teke rongo ka kumangng laeala kurumea, tunga nginngina teke palellepa'e ragau nginngina reke bai ta kalangapagange Nutu tapu. Minmina na ngallo nga lorea ri te sane teke kanimaia maenang tale. Ke sa. Ri teke roma, alanga e soali ore nga baingarea reke sosoali ke rongo tapu.
3 Ava ka pesingmatana kenakena na tunga nginngina keke umma ta pangalokalipaga rea roma, alanga e soali ore nga baingarea reke sosoali ke sane rongo tale.
4 Tunga nginngina keke umma ta pangalokalipaga rea minmina kurumea, bulmakau rapanung ba posi ra meme totorea ka sana karea gingginga ta osungrurunge ragau baingarea reke sosoali.

5 Minmina na ka inae Karais bai ta atung ta mogalo laekia e ngape na i ke role kae Nutu roma,

"One ko sano matea posi onreke balvali rea ba tunga onreke tungtungu rea te one.
Ava ko kalitupe mira te te iau.

6 Ka sana longsereng ka posi onreke raupitpita rea ba tunga onreke tungtungu rea ta
osungrurunge baingarea reke sosoali.

7 Na iau ka role roma, 'One ae Nutu, iau ikia. Ka atu ta kumangng kurumea longangana
kurumea pangamologa e te iau ameke pa'e nga lau a kaning eke lulupite.' "
8 Na nga ina e kapunu nga pangamologa nginngina Karais ke role kae Nutu roma, "One ko sano matea posi onreke balvali rea ba tunga onreke tungtungu rea te one. Ko sano matea posi onreke raupita rea ba tunga onreke tungtungu rea ta osungrurunge baingarea reke sosoali. Ko sano mate rea ba one ka sana longsereng ki bole." Ba iau a papa'e lau laekia nga role bole roma, ri keke tungtunge oru nginngina kurumea bangapagame avae Nutu ka sana lonasereng ki.
9 Na nga ina e ngarume nga pangamologa nginngina Karais ke role kae Nutu roma, "Iau ikia. Ka atu ta kumangng kurumea longangana." Pangamologa nginngina ra Karais kanna keke turulomatana te ita roma, Nutu ke ravupatali ka kumangng laeala e kapunu e nga tungnge posi ba tunga nginngina ta baina i nge kuma ka kumangng a lua ora Karais kuma kia ine tunge i muni mirana.
10 Ka inae Karais kumakurumea Nutu lonangana, nae Nutu ke toro ita ta ita ra reke tupu nga raguna. Ke kuma minmina ka inae Iesus Karais tunge i muni mirana pa kena te ita kinung.

11 Ka kae kenakena, na pirisme kinung re ngae Israel keke meisinsi ba keke kumkuma ka kumangng nga kanrea re nga kalangapagange Nutu. Ba ri keke tungtunge tunga matana kena mana ka kaeme kinung. Keke tungtunge posi reke balvali rea beke tungtungu rea ma tunga te Nutu. Ava tunga nginngina ka sana karea gingginga ta osungrurunge ragau baingarea reke sosoali.
12 Avae Karais ke sane kuma minmina. Ke sa. I ke tunge tunga kena mana ine tunge i muni mirana ta osungrurunge ragau baingarea reke sosoali. Ba tunga a i tunge ke la momonggingging passavele. Ba ka inae rongo ka kumangng a kanna, na i ke tara nga malle a alangpaga nge Nutu bavana e pe.
13 Ba ke momalla ta nge lele nga kae laeala inae Nutu la ulongpisiginge reke bai'iu kia ngape nga kaena sianame.
14 I ke tattara nga malle laeala kurumea kumangngana ine patupe ragau nge Nutu raguna ka tungngana ka tunga kena mana. Ka ri ra ragau rae Nutu toro rea ta ri ra reke tupu nga raguna. Ba kumangng laeala a kanna ke la momong passavele.

15 Bae Kannu E Tupu ke turupota minmina te ita bole kurumea, i ke role kapunu roma,

16 “Iau ae Avolau nga role roma, piunga ba bonga a iau la kumangng kia kala nge ri
nga kae laeala e ngarume ke la momong minakai roma:
Iau ka la pulinge bangapaga ra kanau ngallo nga loreame,
ba ka la panga rea ngallo nga ramareame.”
17 Ba ngarume nae Kannu E Tupu ke role roma:
“Ba ka sana iau la laugaliu ta baingarea reke sosoali muni.”
18 Minmina na ka sana tunga te muni ore nga osungrurunge ragau baingarea reke sosoali ta Nutu ke osurure bainga nginngina reke sosoali tapu.

Ita Ngaka Maisgingging Nga Lopatokona Ae Ita Te Karais

19 Minmina na kolingau memena ngallo nge Karais, ita ka lorapatokona gingging ta loangalu lakallo ta Malle E Tupu Raumana ka Iesus totona.
20 Iesus matengana ke sale pamau a pau ta ita loangalu lakallo ta Malle E Tupu Raumana. Ka i a pamau ore loa ta mauling. Ke basema ita kaka taopale malo laeala e bollau eke kone pala ma i a lengakala ngallo nga bale e nga kalangapage Nutu. Ba malo laeala ka i ae Iesus mirana.
21 Ba bole, ita ka kara ka piris e bollau ore kelapatantali ta ragau rae Nutu.
22 Oru nginngina ka kaomannmannangana ki. Minmina na ita ngaka loa kokoro te Nutu ka lora onra kaomannmannangana ki ba lopatokona ore gingging. Ita sana nga loravavai roma, baingara reke sosoali ke sane ke osururu tale. Ke sa. Nutu ke osururu rea ba ke palellepa'e lora basema piris nginngina ineke magoellole orume ka posi totona ta pangalellepa rea nge Nutu raguna. Ita ngaka loa kokoro te i ma ragau reke lelle onreke pamagoea mirareame ka me ore lelle mannangana.
23 Ita ngaka kapitaginggingia oru ra ita turupotpota rea roma, ita ka lorapatokona tao. Ita ngaka kapitaginggingi rea ka lorapatokonangana ore sane magogo. Ita ngaka kuma minmina kurumea, Nutu e patokala te ita ke la kumangng kurumea pangamologa ra i patokala tao ka kaomannmannangana.
24 Ba ita ngaka umma ta kalingpa ka pamau matantana ta palingkalaunga ita ta pangakosining ka bainga re nga matengraumanange ragau pattoto ba bainga re nga kalaunge ragau pattoto.
25 Ba ita sana ngaka rongo ta pagiunga ita kinung basema ragau palu onreke kumkuma minmina. Ke sa. Ita ngaka umma ta palingroleng kita ta momonggingging. Ita ngaka kuma kaligi ta kumangng minmina kurumea, ita ka loramatana tapu roma, kae ae Avolau ke tatu kokoro.
26 Iau ka role minmina kurumea, ka sana tunga matana te muni ore ta osungrurunge bainga reke sosoali ngaroma ita ngaka rave lomatana e ta pangamologa rae Nutu kanna onra kaomannmannangana ki, ava ita kaka gingging ta kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna tale.
27 Ka sana tunga te muni. Ke sa. Ita ngaka momalla mana ka mataungarangana ta kalingnana ae Nutu ngarume ba sia e bollau ore la raungapitange reke ava ta sanangkalange Nutu.
28 Pala, ka ina agau te nge longosa ta bangapaga rae Moses kanna, na ri sana nga loreananne. Ba ngeke sapune kurumea pangamologa ora pana lua o pana mologi kanrea onreke turupote agau laeala baingana e nga longasa.
29 Ngaroma ri ngeke kuma minmina ka ina bangapaga rae Moses kanna ke kelapatantali, na miau ka lomiauvavai mina ngaetai ta agau e kesipite Nutu Tuna? Taru ke la leleng nge i? I ke la ravunge alang e soali raumana kurumea, i ke bai ka toto e nga piunga ba bonga a pau orae Nutu tore be palellepa'e kia ma i a mosmosi mana. Ba ke rolebainga kae Kannu E Tupu ore tungtungumane lopengana ae i te i.

30 Iau ka role minmina kurumea, ita ka loramatana kae Nutu ore role roma,
“Kumangng e nga tungnge alang e soali ta ragau kurumea baingarea reke sosoali ka
ora kanau.” Ba ke role bole roma, “Iau ae Avolau ka la kalingnanange ragau rae iau.”
31 Ba iau a papa'e lau laekia ka la roleng roma, ka i a mataunga e bollau raumana ta
pupunga nga Nutu e mauli kamana.
32 Miau nga lomiaugaliu muni ta kae re pala inae Nutu tunge lomatana e te i te
miau. Ka kae nginngina, na miau kaka umma ta tolongamane maenang nginngina
reke bollalau ra miau ka ravu rea kurumea loangakurume ngamiaungana kae Karais.
33 Ka kae palu, na keke rorolepagalising kamiau ba keke umma ta pangamiralali
miau nga ragau ragureame. Ba ka kae palu, na miau kaka pagiugiu kala nga ragau
reke rarave maenang matana nginngina.
34 Miau kaka lomiaunanna rea ba kaka kalaulau rea ina ragau ke puli rea nga
pulangkala. Ba ka ina ra nginngina reke bai'iu kamiau ke ka ka oru ra kanmiau,
na miau ka lomiausereng ta ngatangngkala rea ta ri kumangng minmina kurumea,
miau ka lomiaumatana roma, kavingtulu ra miau ka raravu rea nge Nutu keke pepe
raumana nga oru nginngina ra ri ke ka ki. Ba kavingtulu nginngina ra miau ka raravu
rea nge Nutu keke la momong passavele.
35 Minmina na sana ngaka saumana ka lopatokona ae miau te Karais kurumea,
ngaroma miau ngaka kapitaginggingia lopatokona ae miau te Karais, nae Nutu ke la
tungnge alang e pe e bollau raumana te miau.
36 Miau ngaka maisgingging ta baina ngarume nga ina miau nga loakurumea Nutu
lonangana tapu, na miau kaka la ravunge kavingtulu ra i patokala tao.
37 Iau ka role minmina kurumea, isura mana na,
“I ore la atung ke la atung. Ba ke sane la maenangkini.
38 Ava agau ae iau ora baingana tupu ke la momong mauli passavele kurumea
lopatokona ae i.
Ba ngaroma i nge agatatap, na ka sana nga laupe kia.”
39 Ava ka sana ita ra ragau matana laeala reke agatatap, nae Nutu ke kauu rea. Ke sa.
Ka ita ra ragau reke maisgingging nga lopatokona ae ri te Karais, na keke rave mauling
e momo passavele.

11

Lopatokona Ae Ra Lopatokonakana Reke Momo Pala

1 Lopatokona ka i a taru? Ba agau a lopatokonakana te Nutu ka baingana maetai? Ka
i a agau ora lonamatana tapu roma, i ke la ravunge oru ra i momalla ta Nutu kumangng
ki. I ke sane kelkele oru nginngina ra i lonapatokona tao ka matana kanname, ava
ngallo nge i i ka lonamatana gingging roma, oru nginngina ka kaomannmannangana
ki.
2 Ra lopatokonakana te Nutu onreke momo pala keke kuma minmina, nae Nutu ke
pato rea ka ragau reke pepe.
3 Ita ka lorapatokona, minmina na ita ka loramatana roma, Nutu ke koipage orume
kinung ka pangamologa ra kanna. Ita ka loramatana roma, Nutu ke koipage oru
nginngina kinung ka oru ra matara kanname ke sane ke kelkela rea.
4 Ba pala nae Abel ka lonapatokona, minmina na i ke tunge tunga te ore pe raumana
nga tunga a tataokia ae Kein tunge. Nae Nutu ke patoe Abel ka agau a baingana tupu
kurumea lopatokona ae i ine role kia roma, “Tunga ra one tungu rea keke pepe nga
ragugu.” Ka kaomanna, Abel ke mate nganige tapu, ava lopatokona ae i ke umma ta
pangalomatana ita sonrau tale.
5 Ba pala nae Enok ka lonapatokona, minmina nae Nutu ke ravupataea lakailu ka
ine mauli ta baina i sane nge mate. Ke sane ke kalipa kia muni kurumea, Nutu ke

ravupataea lakailu tapu. Ollaeala ka kaomannmannangana kia kurumea, pala, ka inae
Nutu sane ravupataea tale, na i ke role kia roma, “Ka one a agau a iau laupe kia.”
6 Ba ngaroma agau te sana nga lonapatokona, na ka sana la i a agau ae Nutu lonape
kia. Iau ka role minmina kurumea, agau e bai ta loanga te Nutu nga lonapatokona
roma, Nutu ke momo. Ba nga lonapatokona roma, Nutu ke la tungnge alang e pe ta
agau e tangtange i ae Nutu raumana.
7 Ba pala, ka inae Nutu turulomatana te Noa ka oru reke la leleng ngarume onrae Noa
matana kanname ke sane ke kela rea tale, nae Noa ka lonapatokona te i. Minmina na
i ke ulopisigia i muni nge Nutu raguna na ke kuma ka mono te ore nga ravunglelenge
ragau reke momo nga balekaina ae i. Ba lopatokona laeala ae i kala nga kumangngana
ine kuma ka mono laeala keke pakosining roma, ragau re nga mogalo laekia e ngape
baingarea keke sosoali raumana nge Nutu raguna. Nae Nutu ke patoe Noa ka agau a
baingana tupu kurumea lopatokona ae i.
8 Ba pala, ka inae Nutu kiue Abaram, nae Abaram ka lonapatokona te i. Minmina
na i ke longo te i, ba ke loa ta ina e ngatauga orae Nutu bai ta tunge te i. I ka sana
lonamatana ka inaeala, ava ke longomana te Nutu na ke loa.
9 I ka lonapatokona te Nutu, minmina na i ke momo nga inaeala ae Nutu patokala ta
i tunge te i ma i a agasila te ore momo nga maga a sana i a maga ae i. Ka ine mommo
nga inaeala, na i ke momo nga bale onreke kuma ki ka malome. Ba ngarume nae Aisak
bae Iekop keke momo minmina bole kurumea, ka i a ina ae Nutu patokala ta i tungnge
te ri bole.
10 Abaram ke momo minmina kurumea, i ke momalle maga kunna te e bollau ore la
momong passavele orae Nutu muni potopita te be kuma kia.
11 Ba ngarume bole, ka inae Abaram papisigi tapu ba napengana ae Sera ke sumpi,
nae Abaram ka lonapatokona te Nutu. Minmina nae Nutu ke tunge gingginga te ri, na
ka nerea ka goe. Nutu ke kuma minmina kurumea, Abaram ka lonapatokona roma
Nutu ore patokala te i ke la kumangng kurumea oru a i patokala te.
12 Minmina na agau kena laeala ora mirana kela basema i e mate tapu ka sivuna
memena papatu. Ba sivuna memena nginngina ka ri papatu raumana basema mata
reke momo nga tava. Ba ka sana agau te totorong ta sisingi rea kurumea, ka ri papatu
raumana basema bai reke momo nga pelau kaona.
13 Ra nginngina kinung ka loreapatokona te Nutu ta ke lele nga ina ri ke mate. Ke
sane ke rave oru rae Nutu patokala tao. Ke sa. Keke kela rea ba keke paserengkala rea
ineke momo ngatauga tale. Ba keke turupota roma, ka ri ra ragasila mana, ba mogalo
laekia e ngape ka sana i a maga ae ri mannangana.
14 Ragau reke pamologa minmina keke pakosining roma, keke tangtange maga ae ri
mannangana.
15 Ka sana loreavavai ta maga laeala a ri ke ka'e pala. Taroma ri ta loreavavai
minmina, na ri teke galiu ta maga laeala muni.
16 Ava ke sa. Ri keke bai ta loanga ta maga te ore pe raumana nga maga laeala a ri ke
ka'e pala. Keke matea maga e momo nga Nutu mallena nga tava. Minmina nae Nutu
ka sana balengea ta ri patonge i ae Nutu ka Nutu ae ri kurumea, i ke kalitupe maga
kunna te e bollau ta ri momong ngia.
17-18 Pala nae Nutu ke patokala te Abaram roma, “Ka la sivung memena nge Aisak
sivuna memena.” Bae Abaram ka lonapatokona te i, minmina na ka kae laeala a Nutu
ave, na i ke tunge tuna ae Aisak a i a tuna kena mana ma i a posi onreke balvali rea
beke tungtungu rea ma tungame te Nutu.
19 Abaram ka lonapatokona roma, Nutu ka kana ka gingginga ta pangasigingpagange
agau e mate nga mateng. Minmina na, ke kela basema i ke ravugaliue Aisak muni nga
mateng.

20 Bae Aisak ka lonapatokona te Nutu bole. Minmina na i ke tunge pangamologa e
nga kavingtulu te Iekop riluae Iso. Ka i a pangamologa ore ta oru reke la leleng nge ri
ngarume.
21 Bae Iekop ka lonapatokona te Nutu bole, minmina na ka ine kokoro ta i mateng,
na i ke tunge pangamologa e nga kavingtulu te Iosep tuna memena ka ri lua. Ba ke
kalapagpage Nutu ine meistokalkale ka to ae i.
22 Bae Iosep ka lonapatokona te Nutu bole, minmina na ka ine kokoro ta i mateng, na
i ke rolea pangamologa re ta ragau re ngae Israel kangareangana ngae Isip ngarume.
Ba ke role kerea ta ri ngeke loa ka giname kala nge ri nga ina ri nge ka.
23 Bae Moses naname bae tamana ka loreapatokona te Nutu bole. Minmina na keke
pakoea Moses ka inname ka ri mologi ngarume nga naname toangapisigingana kia.
Keke pakoea kurumea, keke kele roma, ka i a goe paenakena ora sana tongana kena
ma goe pattoto. Ba ri ke sane ke matautaue kelangpatali e ngae Isip bangapaga a kanna.
24 Bae Moses ka lonapatokona te Nutu bole. Minmina na ka ine lele bollau tapu, na
i ka sana omona ta ri patonge ka kelangpatali e ngae Isip tunapiau goe ae i. Ke sa.
25 I ke bai ta kaningmainge miralali kala nga ragau rae Nutu. Ke sane matea ta
loangakurumea re ngae Isip baingarea reke sosoali ta baina i nge paserengkale mirana
ka panna inte mana.
26 Nge Moses kelangana, ragau rolengsoali ngareangana kia ka tongarea kena ma
na nga Karais ravu rea. Ba rolengsoali nginngina keke pepe raumana nga kilipu rae
ragau re ngae Isip. I ka lonavavai minmina kurumea, i ke ella ta alanga e pe a i la
ravunge ngarume.
27 I ka lonapatokona te Nutu, minmina na i ke ka'e Isip. Ba ke sane matautaue
kelangpatali iukiangana. Ke sa. I ke maisgingging kurumea, ke kela basema i ke kele
Nutu ora ragau matarea kanname ke sane ke totorong ta kelange.
28 I ka lonapatokona te Nutu, minmina na i ke loakurumea bainga e nga Paska ore
role ka re ngae Israel ta ri ngeke magoelole bale rae ri karea biunga ka sipsip goekia
totona. I ke kuma minmina ta baina anggelo orae Nutu ba'e ta samungpununge ragau
turea memena re kapunu sane nge sapune Israelme turea memena re kapunu.
29 Ba pala, na ragau re ngae Israel ka loreapatokona te Nutu bole. Minmina na ri
keke taotote Pelau E Tente ore sagatoto ma i a mogalo e galgalangngpa mana. Ba ka
ina re ngae Isip onreke lolakurume rea keke ava ta kumangng minmina, na me laeala
ke galiu ta mallena ba ke gasipita rea na keke mate.
30 Ba pala ka inae Iosua taoamugmuga ka ragau re ngae Israel, na ri ka loreapatokona
te Nutu. Minmina na ka ineke taotaliue maga kunna e bollau ae Ieriko ka kaeme ka ri
lima ba lua tapu, na maga kunna laeala e bollau kana savanaume keke pupupisigi.
31 Ba avale laeala apamauluanakana a giana nge Reap ka lonapatokona te Nutu bole.
Minmina na re ngae Israel ke sane ke sapune avale laeala ka ineke sapunpune ragau
re ngae Ieriko reke longosa te Nutu. Ke sane ke sapune avale laeala kurumea, pala na
i ke ngata ta ra nginngina re ngae Israel onreke kelatonto nga maga ae i ta ri momong
nga bale ae i.
32 Ba ka ragau papatu muni re pala onra loreapatokona te Nutu bole baseme: Gireon,
bae Barak, bae Samson, bae Iepta, bae Revit, bae Samuel, ba ragau reke toe Nutu kaona.
Ava ka sana kau panangng ta panganana ta ri kinung nakai.
33 Ra nginngina kinung ka loreapatokona te Nutu, minmina na keke ulopisigia ragau
re nga ina pattoto, ba keke bai ka ragau ta ri kumangng ka bainga reke tupu, ba keke
rave oru rae Nutu patokala ta i tunga rea te ri. Bae Nutu ke patampite laionme kaorea
ta baina ri sane ngeke kore palu nge ri kurumea lopatokona ae ri te i.
34 Palu nge ri keke bai ka siame ginggingngarea ta ri nga manereasa tonga rea. Ba
palu keke ka'e ragau reke bai ta telengpunu rea ka resalla ra matareame ka ri lua

kamareame. Palu ka likireasa raumana, avae Nutu ke tunge gingginga te ri kurumea lopatokona ae ri te i. Ba palu keke lele ri ra ra balingkana ra karea ka gingginga e bollau, na keke ulopisigia ragau ra balingkana re nga ina pattoto.
35 Ba palu ra ravale keke ravugaliue turea memena reke mate inae Nutu pasigipaga rea nga mateng. Ba palu keke rave miralali e bollau raumana kurumea lopatokona ae ri te Nutu. Ba ka ina reke pamiralali rea beke pulakala rea nga pulangkala ke bai ta ulongmalaga rea nga pulangkala, na ri keke malai na keke mate. Keke malai kurumea, keke matea Nutu ta i pangasigingpaga rea nga mateng ta baina ri ngeke rave mauling laeala ore pe raumana nga mauling nga mogalo laekia e ngape.
36 Ragau keke rolepagalising ka palu nge ri ba keke sapi rea. Ba keke samapite palu ka oalo reke gingging, na keke ulo rea nga pulangkala.
37 Ba keke tamalipune palu, ba keke teletote pattoto nga rina lua, ba keke sapune palu ka resalla ra matareame ka ri lua. Ba palu nge ri ka sana karea lungapaga, minmina na keke tatao ka lungapaga ngareangana ka sipsipme ba posi ra meme patureame mana. Ka sana karea oru bavakena. Ba ragau keke pamiralali rea ba keke baisolali rea.
38 Keke tatao kalaoveka nga malle reke galgalangngpa ba nga kapangngme, ba keke momo nga bavengeme ba nga lulu reke momo nga mogalo. Ka sana tongarea kena ma ragau pattoto re nga mogalo laekia e ngape. Ke sa. Ka ri ra ragau reke pepe raumana nga ragau pattoto reke momo nga mogalo laekia e ngape.
39 Nutu ke patoe ra nginngina kinung ka ragau reke pepe nga raguna kurumea lopatokona ae ri te i. Ava ka sana te i nge ri rave kavingtulu rae Nutu patokala pala ta i tunga rea.
40 Ka sana te e nge ri rave kavingtulu rae Nutu patokala pala ta i tunga rea kurumea, Nutu ke bai ta tungnge oru e pe raumana muni te ita, ta baina ita keke kinung nga ita ra ragau reke tupu nge Nutu raguna.

12

Ita Ngaka Kelkela Te Iesus

1 Na nga momongara nga mogalo laekia e ngape, ita ka tongara kena ma ra pirangkana reke pirpira nga pirang e bollau. Ba ra nginngina re pala ra loreapatokona te Nutu ka ri ra ragau barana tane bollau ore kelkele pirang laekia ae ita. Minmina na ita ngaka pulivalakale orume kinung reke bai ta rutungkala ita. Ba ita ngaka rongo ka bainga reke sosoali kinung onreke bai ta samangpita ita. Na ita ngaka pirpira kaligi nga pirang laekia ae Nutu pulia ta ita pirang ngia. Ita sana ngaka rongo ta pirang nga ina pirang nge ginggingkala.
2 Ba ka ina ita ka pirpira minmina, na ita ngaka kelkela te Iesus a i a lopatokona ae ita pangaturungana ba rongana. I ka lonamatana ka serenga e bollau a i la ravunge ngarume. Minmina na i ke tolomane miralali nga maiskovu. Ba ka sana lonavavai raumana ta balenga ra i kanimai rea nga mateng matana laeala. Ba sonrau na i ke tattara nga malle a alangpaga nga tarang ae Nutu e nga kelangpatali bavana e pe.
3 Miau nga lomiaugaliliu te Iesus ore tolea maenang nginngina reke bollalau raumana kurumea ra baingareame ke sosoali bainga'iu ngareangana kia. Nga lomiaugaliliu te i ta baina, nga ina miau nga likimiausa ba nga omomiausa, na miau ngaka umma ta pirang tale.
4 Ka kaomanna, miau kaka umma ta ulongpisiginge bainga reke sosoali nge Nutu raguna, ava totomiau ke sane tao tale.
5 Ke meimia, miau ka lomiaupoge pangamologa laeala ae Nutu tunge ta pangaging-gingi miau ae? Nga pangamologa laeala eke pa'e pala i ke pato miau ka goe rae i ine role roma,
“Miau ra goe rae iau, sana ngaka kelapalikovauu ka Avolau pangatupungana kamiau,

ba sana ngaka puntapu miau nga ine nge sapi miau bole.
6 Sana ngaka puntapu miau kurumea, Avolau ke patuptupe ragau ra i materaumana rea,
ba ke sapsapia ragau kinung ra i pato rea ka goe rae i.”
7 Miau ngaka maisgingging nga inae Nutu nge patuptupu miau kurumea, Nutu kumangngana laeala ke pakosining roma, ka miau ra goe rae i. Iau ka role minmina kurumea, goeme tamarea memena kinung keke patuptupu rea.
8 Nutu ke patuptupe goe rae i kinung. Ngaroma i sane nge patupu miau, na ka sana miau ra goe rae i mannangana. Ke sa. Kaka basema miau ra goe re nga pamau luana mana.
9 Ba bole, pala, ka ina tamara memena nga mogalo laekia e ngape ke patuptupu ita, na ita ka sana ka kele ollaeala ma i a oru e soali. Ke sa. Ita kaka alapaga rea. Na ngaroma ita kaka alapage tamara memena nga mogalo laekia e ngape minmina, na ita ngaka ulopisigi ita muni mannangana ngape nge Tamara nga tava a i a kannura avolaukerea. Ita ngaka kuma minmina ta baina ita ngaka rave mauling.
10 Iau ka role minmina kurumea, tamara memena nga mogalo laekia e ngape keke patuptupu ita ka pesingmatana tutuna mana. Ba ka ina ri ke kuma ka kumangng laeala, na keke kumkuma kia kurumea loreangana mana. Avae Nutu ke patuptupu ita ta kalaunga ita ta baina ita ngaka tupu baseme i mana.
11 Ka ina oru nge lele nga agau te ta pangatupunge, na ollaeala ka sana i a oru e nga pangasereng. Ke sa. Ka i a lopupungana. Ava ngarume nga ine nge rongo tapu, na pangatupu laeala ke la pangapotange bainga reke tupu ba momongpengana nga agau laeala a i palomatane.
12 Minmina na miau ngaka paginggingia kamamiau ra likireasa ba kaemiau banungkia re sane ke gingging.
13 Na ngaka tataokurumea pamau e tupu ta baina kaemiau e soali sane nge mate bavakena. Ke sa. Ke la penga muni.

Ita Ngaka Ella Ita Masi Ta Baina Ita Sana Ngaka Tangulelea Pangamologa Rae Nutu Kanna

14 Miau ngaka kumkuma kaligi ta tarang masi kala nga ragau kinung. Ba ngaka kumkuma kaligi ta kumangng ka bainga reke tupu nge Nutu raguna mana. Ngaroma agau te sana nga i a agau e tupu nge Nutu raguna, na i ke sane la kelange Avolau.
15 Ngaka ella miau masi ta baina te e nge miau nga manenasa pangaka'e lopengana ae Nutu a i tungtungumane. Ba ngaka ella miau masi ta baina otte e soali sane nge toa ka supu ngaliua nge miau ta kumangng ka maenangme ba ta pangamukune papatu nge miau.
16 Ba ngaka ella miau masi ta baina te e nge miau sane nge keno kala nga avale a sana i a napengana o apanung a sana i a natale. Ba bole, ngaka ella miau masi ta baina te e nge miau sana nga i a agau e pulia oru re nga mogalo laekia e ngape ngailu nge Nutu baseme Iso ine kuma minmina pala. I ka i a tamana tuna e kapunu ore la ravunge orume kinung ra tamana kanna ngarume nga tamana matengana, ava i ke ba ka mallena e kapunu ta ravunge kana kaning te mana.
17 Ba miau ka lomiaumatana roma, ngarume, ka ine matea kavingtulu laeala e nga ravunge oru nga tamana kanna, na tamana ke malai. Ke malai kurumea, ka sana pamau te ta Iso pangatupunge kumangng laeala a i kuma kia pala ine ba ka mallena e kapunu. I ke tanikale tamana ka matana kanna mena songana, ava ka sana pamau ta tamana tungnge kavingtulu te i.
18 Miau ka sana ka atu ta kapangng ora tongana kena ma kapangng laeala a re ngae Israel ke loa te pala inae Nutu tunge bangapagame te ri. Ka sana ka atu ta kapangng a miau ka totorong ta kaling kia ora sia e bollau raumana toto ngia. Ka sana ka atu ta osuguna ba asavuna kala nga sauu ore taliliu.

19 Ka sana ka atu ta tarampet maina e bollau raumana ba kaling e bollau ore rorolea
pangamologame. Ba ka ina re ngae Israel ke longe kaling laeala, na ri keke matautau
raumana ba keke tanikala ta kaling laeala sane nge pamologa te ri muni.
20 Keke tanikala minmina kurumea, bangapaga orae Nutu rolea pala ke maena
raumana nge ri ine role roma, “Ngaroma agau te o posi te nge kali ka kapangng laekia
mana, na ri ngeke tamalipune ka lollome.”
21 Ba ka inae Moses kele oru nginngina, na i ke mataautau raumana ba ke role roma,
“Ka mammalu ka mataunga.”
22 Ava miau ka sana ka atu ta kapangng matana laeala. Ke sa. Miau kaka atu ta
Kapangng Ae Saion a i a maga kunna e bollau orae Nutu e momomauli. Ka i ae
Ierusalem laeala e momo nga Nutu mallena nga tava. Kaka atu ta katungkala orae
anggelo papatu onra agau te sane totorong ta i sisingi rea. Ka i a katungkala e nga
lomarapaga.
23 Ba miau kaka atu ta ginunga ae ragau rae Nutu onra i pato rea ka goe re kapunu
rae i. Ka ri ra ragau onrae Nutu pa'e giareame ngallo nga mallena nga tava. Kaka atu
te Nutu a i a akalingnanakana ore la kalingnanange ragau kinung. Kaka atu ta malle
laeala ora ragau ra baingareame ke tupu kannureame ke momo ngia. Ka ri ra ragau
rae Nutu patupu rea nga raguna.
24 Ba miau kaka atu te Iesus ore kuma ka piunga ba bonga a pau ngaliua nge Nutu
ba ragau. Kaka atu ta Iesus totona a i magoelolo miau kia ta kumangng ka piunga
ba bonga laeala a pau. Bae Iesus totona ke rorole ta oru reke pepe raumana nga oru
nginngina rae Abel totona role tao pala.
25 Minmina na miau ngaka ella miau masi ta baina miau sana ngaka tangulelea Nutu
e umma ta pangamologa te miau. Pala, na re ngae Israel keke longe Nutu kalingngana
ine tunge pangamologa reke gingging te ri nga mogalo laekia e ngape. Ba re nge ri onra
sana omorea ta longa ta pangamologangana ke sane ke ka'e tungngana ka alang e soali
te ri. Minmina na ngaroma ita ngaka bali ka gira te Nutu ine tunge pangamologa reke
gingging onreke turu nga mallena nga tava te ita, na ita ka sana ka la kange tungngana
ka alang e soali te ita bole. Ke sa mannangana.
26 Ka kae laeala inae Nutu pamolloga ta re ngae Israel pala, na kalingngana ke
baimatage mogalo laekia e ngape. Ava sonrau, na i ke role ka patongkalangana
roma, “Iau ka la baingamatagange mogalo e ngape pa kena muni. Ava sana la
baingamatagange mogalo e ngape mana. Ke sa. Ka la baingamatagange tava bole.”
27 Na pangamologangana laeala ine role roma, “pa kena muni” ke pakosining roma,
i ke la ronga ka oru ra i koipaga rea. Ke la ronga ki kurumea, ka ri ra oru re sane ke
gingging onreke matagtaga. I ke la ronga ka oru nginngina ta baina oru re sane ke
matagtaga mana ngeke momo.
28 Minmina na ita ngaka kalapage Nutu kurumea, kelangpatalingara a ita ka la
ravunge ke gingging mannangana ba ke sane matagtaga. Ita ngaka kalapagpage Nutu
ka bainga onreke pepe nga raguna ka ulongpisigingara ka ita muni ngape nge i ba ka
mataungara kia.
29 Ita ngaka kalapagpage minmina kurumea, Nutu ae ita ke la tungnge alang e soali
ta ra sana omorea ta longa te i, ba tungngana laeala ka alang e soali ka la tongana kena
ma sia ore raupitpite orume kinung.

13

Pangamologa Ra Ronga Re Nga Pangagingginge Ra Lopatokonakana Te Karais

1 Miau sana ngaka panna ta matengraumanange kolingamiau memena ngallo nge
Karais.

2 Ba sana nga lomiaupogo ta ravunge ragasila ta bale rae miau. Iau ka role minmina kurumea, ragau palu onreke rave ragasila ta bale rae ri ka loreangana roma, ka ri ra ragau mana. Ava ke sa. Ka ri ra anggelome.
3 Sana nga lomiaupoge reke momo nga pulangkala. Ke sa. Ngaka kela miau muni ma miau ra ragau reke momo nga pulangkala kala nge ri. Ba sana nga lomiaupoge ragau onra ragau ke pamiralalali rea. Sana nga lomiaupogo rea kurumea, ka miau ra ragau ra miramiaume ka tongarea kena mana me ri.

4 Ka sana te e nge miau nge legesoalia bainga e nga palingravung rea. Ba agau nge keno kala nga napengana o natale mana. Sane nge keno kala nga agau tetoto kurumea, Nutu ke la kalingnanange ragau reke keno kala nga ravale ra sana ri ra nareapengana memena o rapanung ra sana ri ra nareatale memena.
5 Sana ngaka materaumane lollokanna. Ke sa. Ngaka momo ka lomiauserengngana ka onrae Nutu tungu rea te miau tapu ta Nutu ke role roma:

"Iau ka sana la kanga one. Ka sana la baling ka gigu te one ka kae te."
6 Minmina na ita ka lorapatokona ta roleng roma,

"Avolau ke momo ikia ta kalaunga iau,
minmina na iau ka sana la mataunga.

Tai mannangana ka kana ka gingginga ta baingasoali iau?"

7 Nga lomiaugaliu ta reke taoamuga kamiau onreke palomatana miau ka pangamologa rae Nutu kanna pala. Ngaka rave lomatana nga bainga ra ri ke kumkuma ki ta ke lele nga kae a ri ke mate. Ba ngaka lolakurumea lopatokona ae ri.
8 Iesus Karais bainganame ke sane ke kampililiu. Ke sa. Bainga ra i kuma ki pala, ba bainga ra i kumkuma ki sonrau, ba bainga ra i la kumangng ki ngarume ka tongarea kena mana.

9 Sana nga lomiaungatakale ragau ta ri taongamuga kamiau ka pangalomatana matantana re sane ke lolakurumea pangamologa rae Nutu kanna. Ngaka kelkela ta lopengana ae Nutu a i tungtungumane ta i pangagingginge lomiaume. Sana ngaka kelkela ta bangapaga re nga kaning matantana ta ri kalaunga miau. Ke sa. Ke sane ke kalaulaue reke lolakurume rea.
10 Ita ra lorapatokona te Karais ka kara ka tunga ore pe raumana nga posi nginngina onreke balvali rea beke tungtungu rea ma tungame te Nutu. Ba piris onreke tungtunge tunga nginngina ngallo nga bale ae Israelme e nga kalangapagange Nutu ke sane ke totorong ta ri ravunge kalaungapaga nga tunga laeala ae ita.

11 Na piris e kapunu e ngae Israel ke lola ka posime totorea lakallo ta Malle E Tupu Raumana. Ba toto laeala ka i a tunga ore nga osungrurunge ragau baingarea reke sosoali. Ava keke raupitpite posi nginngina mirareame nga malle e ngapotu nga malle a ragau ke mommo ngia.
12 Minmina nae Iesus ke mate nga malle e ngapotu nga maga kunna e bollau ae Ierusalem bole. Ke mate minmina ta baina i nge tore ragau rae i ba nge palellepa rea nge Nutu raguna ka totona.
13 Minmina na ita ngaka loa te i nga malle laeala e ngapotu nga malle a ragau ke mommo ngia. Ba ita ngaka kanimaia balenga laeala a i kanimaia.
14 Ita ngaka kuma minmina kurumea, mogalo laekia e ngape ka sana i a maga kunna e bollau a ita la momong ngia passavele. Ke sa. Ita kaka kelkela ta maga kunna laeala e bollau ore la atung ngarume.

15 Iesus ka i e loa kita te Nutu. Minmina na ita ngaka kalapagpage Nutu ma i a tunga a ita tungtunge te i. Ita ngaka kalapage minakai roma: Ita ngaka turupotpote lopatokona ae ita ta giana.

16 Ba ita sana nga lorapogo ta kumangng ka bainga reke pepe ba ta tungnge oru
ra kanra ta kalaunge ragau pattoto. Ita sana nga lorapogo ta kumangng minmina
kurumea, Nutu ka lonape ka tunga matana nginngina.
17 Miau ngaka longo ta ragau reke taoamugmuga kamiau. Ba ngaka ulopisigi miau
muni ngape nge ri kurumea, ka ri ra ragau reke ella te miau. Ba ri keke la maising
nge Nutu raguna ngarume ta turungpotange kumangngarea e nga kelangpatali te i.
Minmina na miau ngaka longlongo te ri ta baina ri ngeke kumkuma ka kumangngarea
e nga kelangpatali ka loreaserengngana ba sane nge maena raumana te ri. Iau ka role
minmina kurumea, ngaroma ri ngeke kanimaia maenangme kurumea kumangngarea
e nga kelangpatali te miau, na ollaeala sane la kalaunga miau.
18 Sana ngaka panna ta kavang te Nutu ta i kalaunga mangng kurumea, nga kelang
ngamangngana ka mangng muni, ka sana mangng ra ragau reke sosoali. Ke sa.
Mangng ka matea raumana ta baingamangngme kinung ngeke tupu mana.
19 Ba iau ka ballaga miau gingging ta miau kavang te Nutu ta i bangagaliu iau te miau
bolvole.
20-21 Iala na iau ka kavkave Nutu e tungtunge momongpengana ta i tungnge orume
kinung onreke la kalaunga miau ta loangakurumea lonangana. Ka i ae Nutu e
pasigipage Iesus A Avolaukita nga mateng. Bae Iesus ka i e ella te ita ma agau e
ellapatantali ta sipsipme. Ba i ke kuma ka piunga ba bonga ngaliua nge Nutu ba ragau
ka totona. Ka i a piunga ba bonga ore la momong passavele. Minmina nae Nutu ke
pasigipage nga mateng. Ba iau ka kavkave Nutu ta i nge kuma ngallo nge ita ta baina
ita ngaka kumkuma ka bainga reke pepe nga raguna kurumea momongara ngallo nge
Iesus Karais, a ita ngaka kalapagpage passavele. Ka kaomannmannangana.
22 Kolingau memena, iau nga ballaga miau ta miau ngaka longomasi ta pangamologa
kokorai ra iau pa rea ta pangaginggingi miau ki. Iau ka role minmina kurumea, lau
laekia a iau pa'e ke sane gavili raumana.
23 Iau ka bai ta turunglomatana te miau roma, keke ulomalage kolingara ae Timoti
nga pulangkala. Ba ngaroma i nge lele nge iau bolvole, na omea ka la atung ta kelanga
miau.
24 Ngaka tunge sinro ae iau ta reke taoamugmuga kamiau ba ta ragau rae Nutu
kinung. Ra lopatokonakana re ngae Itali keke ba ka sinro ae ri te miau.
25 Iau ka kava te Nutu ta lopengana ae i a i tungtungumane nge momo kala nge miau
kinung. Iala mana.

Lau Ae
Iems
Pa'e
Kana Turunglomatana

Agau a giana kae Iems ke pa'e pangamologa reke momo nga lau laekia. Ragau papatu ka loreavavai roma, Iems laekia ka i a Iesus teiteikia a i a agau e kapunu nga ra lopatokonakana reke momo ngae maga kunna e bollau ae Ierusalem (ngo kele Aposelme Kumangng Ngareanganame 15:13; 21:18).

Ka inae Iems pa'e lau laekia, nae Iura papatu onra loreapatokona te Karais keke momo nga ina re kalaoveka. Ragau nginngina ka loreapatokona te Karais, ava lopatokona ae ri ke sane gingging ba keke kanimaimaia maenang papatu. Minmina nae Iems ke pa'e lau laekia ta pangagingginge lopatokona ae ri ba ta pangatupunge lovaingana palu nga ri onre sane ke tupu.

Ba bole, i ke role kerea gingging roma, agau a lonapatokona te Karais sane nge momo mana. Ke sa. I nge kumkuma ka bainga reke pepe ta kalaunge ragau pattoto. Na baingana laeala ke la pangakosining roma, lopatokona ae i ka kaomannmannangana kia.

1 Ka iau ae Iems a iau a akumangngatulu ae Nutu bae Iesus Karais Avolau kanrea.

Iau ka papa'e lau laekia te miau ra galiaume ka ri tangulelu ba lua re ngae Israel.* Miau kaka ka'e maga pupuna rae miau, na kaka loa aka mommo nga maga ina pattoto.

Iau ka ba ka sinro ae iau te miau.

Maenang Ka Ore Pagingging Ita

2 Kolingau memena ngallo nge Karais, nga ina nga maenang matantana ngeke lele nge miau ta ri avanga miau, na miau nga lomiaungana roma ka i a ore nga serenga mana.

3 Iau ka role minmina kurumea, miau nga lomiaumatana roma maenang nginngina keke amve lopatokona ae miau te Nutu. Ba keke papote lopatokona a kaomanna. Minmina na miau kaka la meising gingging ba kaka la tolonge maenangme.

4 Ava miau ngaka ngatakale bainga e nga meising gingging ba tolonge maenangme ta i kumangng ka kumangnganame kinung ngallo nge miau. Ngaka kuma minmina ta baina nga miau ra ragau ra baingareame ke tupu raumana nge Nutu raguna ba ragau re sane ke moro ta bainga rae Nutu mate rea.

5 Ava ngaroma agau te ngaliua nge miau nge moro ta lomatana ore nga taonga e pe, na i nge ballage Nutu a i a atungakana ba Nutu e sane pamolloga iu ta reke atu te i. Na agau laeala ke la ravunge oru ra i ballage Nutu tao.

6 Ava nga ina agau laeala nge ballage Nutu ka ollaeala, na i nga lonapatokona roma Nutu ka baingana minmina. Agau laeala sana nga lona lualua kurumea, agau a lona lualua ka tongana kena ma pelau ina bovole isoe be mapuli kalaoveka.

7-8 Na agau matana laeala ke sana nga lonangana roma i la ravunge kana otte nge Nutu. Ka i a agau a ramana lualua ore sane meisgingging nga bainganame kinung.

Agau A Sillolo Ba Agau A Kana Oru Papatu

9 Minmina na agau a i a sillolo ngaliua nge miau ra kolingau memena nge mulia ka mallena e ngailu.

10 Ba agau a kana oru papatu nge mulia ka mallena e ngape, ta momongana nga mogalo laekia ke moro ma pailli luguname mana.

---

* **1:1:** Pangamologa laekia e role roma "galiaume ka ri tangulelu ba lua re ngae Israel" ke rave ragau ra loreapatokona te Karais bole.

11 Ollaeala ka kaomanna kurumea, ita ka loramatana roma, nga ina kae nge lele, na bovole a mammana raumana nge mamapune pailli. Na pailli laeala nge manani bavakena, ba luguname ngeke kalolo ba kavingtulungarea ngeke solali. Minmina mana na agau a kana oru papatu ke la mateng mana ngaliuga nga kumangnga ra i kumkuma ki kinung.

Oru Reke Amva Ba Oru Reke Unte Ragau

12 Agau e maisi gingging nga ina maenangme ke lele ke la momongmasi mannangana kurumea, ka ine nge balia avanga laeala tapu, nae Nutu ke la tungnge mauling e pe passavele ora i role pala ta tungnge ta reke materaumane.
13 Na ka ina otte nge pasigipage agau te lona ba nge ute ta i kumangng ka bainga reke sosoali, na agau laeala sane nge role roma, Nutu ke ute ta kumangng ka bainga nginngina. Ke sa. Bainga reke sosoali ke sane nge ute Nutu bae Nutu ke sane unte ragau ta ri kumangng ka bainga reke sosoali bole.
14 Ava oru matantana ngeke unte agau kenakena, na lomatengana e soali ae i muni nge utupallala kia, ba nge pasigipage ta i bainge bainga reke sosoali.
15 Ngarume, nga ina lomatengana laeala e soali nga siana, na i nge toapisigia bainga e soali nge Nutu raguna. Ba ngarume muni nga ina bainga laeala e soali nge matua, na nge pamalage mateng.
16 Kolingau memena ra iau materaumana miau, ngaka ella miau masi nga baina oru soalingana ke sane nge kantolo miau.
17 Tunga reke pepe ba ne ngeke tupu mannangana keke pa ngae Nutu mallena nga tava. Avae Nutu e koipage oru ra lamarea ngailu nga tava ke sane kampililiue bainganame base oru ra karea nunule. Ke sa.
18 I ke loakurumea i muni lonangana ine toapisigi ita ka pangamologa a kaomanna. I ke bai minmina ta baina ita momong base ma oru re kapunu ra i lala rea nga orume kinung ra i kuma ki.

Longe Pangamologa Ae Nutu Kanna Ba Ngo Lolakurumea Bole

19 Kolingau memena ra iau materaumana miau, ngaka longo nasai! Ragau kinung ngeke bolvole ta longnge pangamologa a agau tetoto kanna. Ava nge sane ngeke bolvole ta pangamologa. Ba ri sana nga iukerea bolvole.
20 Ta agau iukiangana ke sane baia bainga reke tupu rae Nutu mate rea.
21 Minmina na miau ngaka palale bainga nga mukurea kala nga bainga nga baingasoalinge ragau pattoto onreke ponu nga mogalo laekia e ngape. Ava miau ngaka palupaga miau ka bainga e nga pulingpisigi miau muni ngape, na ngaka rave pangamologa laeala ae Nutu toea nga lomiaume. Pangamologa laeala ka kana ka gingginga ta i ravunglele miau ta baina miau ngaka rave mauling e momo passavele.
22 Ka inae miau ngaka longlonge pangamologa ae Nutu kanna na ngaka lolakurumea pangamologa laeala bole. Sana ngaka longomane. Ke sa. Ngaroma ngaka longomane na miau ala ngaka goga miau muni.
23 Ngaroma agau te nge longomane pangamologa ae Nutu kanna ava i ke sane lolakurumea, na ka tongana kena ma agau e kele raguna nga kelang.
24 I ke kele i muni raguna ava nga ine nge lao, na bolvole mana i nga lonapogo roma raguna ke maimia ka kelangana.
25 Ava agau e kelalu lakallo ta bangapaga reke tupu onreke ulomalage ragau nga kalingnana, ba i ke lolakurume rea, ba ke sane longlongomana rea, ba ka sana lonapogpogo rea, Nutu ke la kavingtulunge agau laeala kumangng a kanna.
26 Agau e patpatoe i muni ka alopatokonakana ave sane ellamasi ta kaona ba ke goga'e i muni, agau laeala lopatokona ae i ka sana kumangngana.

27 Ava bainga e nga lopatokonangana ore tupu be lelle mannangana nga Nutu a i
a tamara raguna ke bai minakai roma: Agau nge kalaulaue goe reke kanimaimaia
maenangme ba tamarea memena bae narea memena ke matepatali rea. Ba nge
kalaulaue ra bale reke kanimaimaia maenangme ba nareatale memena ke matepatali
rea bole. Ba agau laeala nge ellamasi te i muni ta baina bainga re nga mogalo laekia e
ngape sane ngeke ute ta i kumangng ka bainga a mukuna nge Nutu raguna.

2

Agau E Kannane Ragau Ka Lonamatengana E Soali

1 Kolingau memena ngallo nge Karais, bainga e nga lopatokona te Iesus Karais A
Avolaukita ore ngailu raumana ba bainga e nga ulongpataenge agau te ngailu nga agau
tetoto ke sane ngeke tatao kinung.
2 Ngaroma agau e kaliale gol nga kamana ririna be lupage lungapaga reke pepe
raumana nge lu nga katungkala ae miau ba ngaroma agau a sillolo e lupage lungapaga
reke sosoali nge lu bole, na miau ka la maingamia kerea?
3 Ngaroma miau ngaka baimasia agau a nena ka lungapaga e pe ba ngaka role kia
roma, “Avolau, ngo tara nga tarang laekolong e pe.” Ava ngaroma ngaka role ka a
sillolo laeala roma, “One ngo maisi nga inaeala, ava nge sa na ngo tara nga malle
laekolong e sane pe.”
4 Na ngaroma ngaka baia bainga matana laeala na nga bainga laeala miau kaka
kananatoro ka lomiaumatengana ngaliua nge rakamiau memena muni. Miau ka sana
ka kanana rea masi. Minmina na miau kaka lele base ma agau e kannane ragau ka
lonamatengana e soali mana.

5 Kolingau memena ra iau materaumana miau, ngaka longo nasai! Ka kaomanna.
Nutu ke tore ragau ra tongarea kena ma ra sillolo nga ragau re nga mogalo laekia e
ngape ragurea ta ri ra kilipukana ka lopatokona. Ba ke toro rea ta ri ra ragau reke la
ravunge kelangpatalingana a i patokala pala ta tungnge ta ragau reke materaumane.
6 Miau muni kaka bairaguso ka ra sillolo ava ra karea oru papatu ka ri ra ragau ra
kaoreaginapita miau beke loa ka miau ta kalingnana.
7 Ba ra nginngina muni ka ri ra ragau reke baisoalia gia e pe ora miau ka rave.

8 Ava miau ngaka kuma masi ngaroma miau ngaka lolakurumea bangapaga reke
tupu ineke role roma: “One ngo materaumane agau tetoto base ino materaumana one
muni.”
9 Ngaroma miau ngaka ulopataea agau te ngailu nga agau tetoto, na miau kaka
kumkuma ka bainga e soali nge Nutu raguna. Ba bangapaga rae Nutu kanna keke
kalinana miau ba keke pakosining roma, ka miau ra ragau re sane ke loakurumea
bangapaga nginngina.
10 Ka role minmina kurumea, agau e longo ta bangapaga rae Nutu kanna kinung ava
nge karitaue bangapaga kena mana, na nga Nutu kelangana agau laeala ke longosa ta
bangapagame kinung.
11 Ita ka loramatana roma, ollaeala ka kaomanna ta Nutu ke role tapu roma, “One ko
sano ngo keno kala nga avale a sana i a ningpengana o apanung a sana i a ningtale.” Ba
i ke role bole roma, “ba ko sano ngo sapune agau te.” Na ngaroma one sano ngo keno
kala nga avale a sana i a ningpengana o apanung a sana i a ningtale ava ngo sapune
agau te, na one ko longosa ta bangapagame kinung tapu.

12 Na miau ngaka ella masi ta pangamologa ngamiaunganame ba ngaka ella masi ta
baingamiaunganame bole ta Nutu ke la kalingnana ita ka bangapaga reke ulomalage
ragau nga kalingnana.

13 Miau ngaka kuma minmina kurumea, nga ina kalingnana e bollau nge lele
ngarume, nae Nutu ke sana la lonananne agau ora sana lonananne ragau pattoto.
Lonana ke ulopisigsigia kalingnana.

Lopatokona Kala Nga Bainga Reke Pepe

14 Kolingau memena ngallo nge Karais, ngaroma agau te nge role roma i ka
lonapatokona te Iesus ava sane nge bavaia bainga reke pepe, na lopatokona laeala
ae i ka sana kana ka kumangng ba ke sane la ravunglelenge agau laeala bole.
15 Ngaroma nga agau te ngaliua nge miau a sana kana lungapaga ba kaning ka kaeme
16 ba te e nge miau nge role kia roma, "Longo lulpita one ba ngo kani kang na
ngo loa ka longmannmannangana" ava i sane nge tunge otte ta kalaunge mirana,
na pangamologangana nge kalaue agau laeala a sana kana oru mina ngaetai?
Pangamologangana ka sana puna.
17 Bainga laeala ka tongana kena mana ma lopatokona e sane tatao kala nga bainga
reke pepe. Lopatokona laeala ke base i e mate mana ta ke sane kuma ka otte.

18 Ava palu nge miau sana ka la ngatangngkalange pangamologa laeala a kanau.
Na te ke la roleng kau roma, "One ka kang ka bainga reke pepe ba iau ka kau ka
lopatokona."

Na iau ala nga ale agau laeala roma, ngaroma one nga kang ka lopatokona ava
ko sano kumkuma ka bainga reke pepe, na iau ka la kelangapatokone lopatokona
ae one mina ngaetai? Iau ka sana laumatana roma, lopatokona laekolong ae one ka
kaomannmannangana kia o ke sa. Ava nga ino ngo kele baingau reke pepe na one ko
la kelangapatokona roma, lopatokona ae iau ka kaomannmannangana kia.
19 Miau ka lomiaupatokona roma Nutu ka i kena mana ae? Ke pe ava kannu reke
sosoali ka loreapatokona minmina bole, ba ri keke mamallmallu ka mataunga ka ineke
momalle alanga e soali nga baingareanganame.

20 One a agau o role roma, "Ka kau ka lopatokona ba agau tetoto ka kana ka bainga
reke pepe", iau nga role kone roma, lomatana laeala ae one ke sane tupu. Ba iau ka la
pangapanaunga one roma, lopatokona e sane tatao kala nga bainga reke pepe ke sane
la kumangng ka otte.
21 Ita nga loragaliu te sisiukita ae Abaram ka inae Nutu patoe ka agau a bainganame
ke tupu. Ke patoe minmina ka inae Abaram ulopataea tuna ae Aisak ngailu nga altara
ma i a tunga te Nutu.
22 Ngaka kele. Lopatokona ae i ba baingana reke pepe keke tatao kinung. Minmina
na bainganame keke papote lopatokona ae i ore tupu mannangana nge Nutu raguna.
23 Minmina mana na pangamologa ae Nutu kanna ke lele mannangana ine role roma,
"Abaram ka lonapatokona te Nutu ka baina Nutu ke patoe ka agau a bainganame ke
tupu nga raguna." Ba keke patoe ka Nutu kolingana.
24 Iala na ita ka loramatana tapu roma, agau ke la leleng i a agau e tupu nge Nutu
raguna kurumea kumangngana ka bainga reke pepe. Ke sane la leleng i a agau e tupu
kurumea lopatokona ae i mana.

25 Ba ita nga loragaliu bole ta avale laeala a pamau luana a giana nge Reap. I ke
ngata ta ragau re ngae Israel onreke kelatonto nga maga ae i ta ri momong nga bale
ae i. Ba ke pakosining rea ka pamau te ta baina ri kavesinge ragau reke bai ta balingi
rea. Minmina na i ke lele i a agau e tupu nge Nutu raguna baseme Abaram ka ina
lopatokona ae i tatao kala nga kumangngana ka bainga reke pepe.

26 Iala na lopatokona e sane tatao kala nga bainga reke pepe ka tongana kena mana
ma agau mirana e mate ka ina kannuna kapatalia.

3

Ita Ngaka Ella Masi Ta Kaorame

1 Kolingau memena, ka sana nga ragau papatu ngaliua nge miau ngeke bai
ta ri ra pangalomatanakana kurumea, Nutu ke la kelangakokoro raumane ita ra
pangalomatanakana nga kalingnana laeala e bollau ngarume.
2 Iau ka role minmina kurumea, oru matantana keke pasigsigia ita kinung ta ita
pupunga nga bainga reke sosoali. Agau ora kaona sane pasigsigia i muni ka i a agau
a momongana tupu, ba ka i a agau a likina ta kaungamasinge i muni mirana iname
kinung.
3 Iau nga toe ka ore sina eke pulia nga oso kaona ta baina i nge longo te ita ba mirana
bole nge taokurumea lorangana.
4 Ba iau nga toe muni ka mono reke bollau. Ka ri ra mono reke bollau ba keke
gingging raumana ta pirang ka ina bovole reke bollau ngeke isoe karea seleme. Ava
nga ina kaunga nge bai ta loanga laetai, na i nge kaue mono ka mono kana oteng tune
sina ore momo nga mono manna. Na mono nge loakurumea kaunga lonangana mana.
5 Ba agau kaona ka tongana kena mana. Ka ore sina raumana nga agau mirana,
ava ke mulia raumana ka agau laeala kumangngana. Ba bole ka tongana kena ma sia
isunte e sina ine bulo nga buvu.
6 Agau kaona ka tongana kena mana ma sia. Ke basema oru reke sosoali kinung nga
mogalo laekia e ngape keke kuma nga agau te kaona. Kaorame keke momo ngaliua nga
mirara iname ma oru reke umma ta pangamukune mirara iname kinung, ba raunge
maulingara taongareanganame ma sia ine to. Ba sia laeala patungapagangana ke pa
nga malle a sia e pamiralali passavele.
7-8 Ita ka loramatana roma oru nginngina ka kaomanna ki kurumea, ka sana agau
te a likina ta kaungamasinge kaona. Ragau keke pamarane manu ba posi matantana
ba oru reke rarala nga mogalo kala nga lea reke momo nga pelau, ba keke umma ta
pangamarana rea sonrau tale. Ava ka sana agau te a likina ta i pangamarane kaona.
Agau kaona ke basema i e momalla ta pangasigingpagange agau laeala ta i bainge
bainga reke sosoali. Ka tongana kena mana ma mue e momalla ta i balingmatenge
agau ka mena a i a koatali.
9 Ita kaka kalapagpage Tamara ae Nutu ka kaorame ba kaorame keke baisolalia
ragau rae Nutu koipaga rea me i muni.
10 Pangamologa onreke kalapagpage Nutu ba pangamologa onreke baisoalia ragau
keke lelemalaglaga nga kao kena mana. Kolingau memena, ollaeala ke sane tupu!
11 Me e pollolomalaga sane nge pamalaglage me e pe kala nga me e soali nga me
matana kena mana.
12 Kolingau memena, bega a gaiva sane nge piaue kinga kanna. Ba oalo a gopu sane
nge piaue gaiva kanna. Ba bole pelau matana sane nge potumalaglage me.

Lomatana Ae Nutu Tunge Ke Pataramasia Ragau

13 Ngaroma agau te ngaliua nge miau nge role roma, i ka lonamatana masi ka tarang
e pe ba ngaroma i nge role ka kaomanna, na lonamatanangana laeala nge pakosining
ka baingana reke tupu ra i kumkuma ki. Ba i nge ulopisigia i muni giana ka ine nge
bavaia bainga nginngina ka lonamatanangana ore nga taonga e pe.
14 Ava ngaroma agau laeala ore role roma, i ka lonamatana masi nge maka'e agau
tetoto mallena ba nge pulale i muni ngamuga ngallo nga lona, na i sane nge mulia ka
lomatana laeala ae i kala nga bainganame. Ke sa. Ngaroma i nge kuma minmina na
i ke goga mana ba lonamatanangana ke sane tatao kala nga pangamologa rae Nutu
kanna ra kaomannmannangana ki.

15 Bainga matana laeala a i lonangana roma i e pe ke sane pa nga Nutu mallena ngailu
nga tava. Ka ore lele nga ragau re nga mogalo laekia e ngape loreamatanangana mana.
Ke sane lele ngae Kannu E Nutu. Ke sa. Ke lele nga kannu reke sosoali mana.
16 Iau ka role minmina kurumea, ragau reke maka'e oru nga ragau pattoto kanrea
beke pulale ri muni ngamuga ngallo nga lorea ta baina ri kalaunga ri muni keke
kalipale ragau ba keke pamalage bainga matantana reke sosoali.
17 Ava lomatana e tupu e pa nga Nutu mallena nga tava ke pataramasia ragau. Ba
lomatana laeala ka ore lelle mannangana, ba ka ore legemasia ragau. Ba ka ore sane
bolvole ta kaningpiange lomatana e pe, ba ke sana ore nga longasa. Ba ka i a lomatana
ora lonana ke ponu ngia, ba ka ore pamalage bainga papatu reke pepe bole. Ba bole
lomatana e tupu e pa nga Nutu mallena nga tava ke sane pulia agau te ngailu nga agau
tetoto, ba ke role ka kaomannmannangana.
18 Agau e legemasia ragau be toa'e bainga e nga pangataramasinge ragau ke la
lalange bainga reke bai ka ragau ta ri leleng tupu nge Nutu raguna.

4

Ngaka Longomasi Te Nutu

1 Taru ke pasigipage kaololo ngaliua nge miau? Ollaeala ka puna nga lomiaumaten-
gana reke sosoali onreke palivali rea ngallo nga lomiaume.
2 Ka lomiaumatea orume ava ka sana ka raravu rea, minmina na kaka sapunpune
ragau. Ba ka lomiaumaka'e orume ava ka sana likimiau ta ravungu rea, minmina na
kaka balvali ka kaomiaume ba ka kamamiaume. Miau ka sana ka rarave oru kurumea,
miau ka sana ka ballaglage Nutu tao.
3 Ka ina miau ka ballage Nutu ta i tunge otte pakamiau, na miau ka sana ka rarave
ollaeala kurumea, miau kaka balaglage ka lomiaumatengana reke sosoali mana. Miau
kaka balaglaga ta baina miau ngaka rongo ka lomiaumatengana nginngina mana.
4 Baingamiaume ka tongarea kena mana ma avale a pamau luana ine loa ta apanung
a sana i a natale. Miau ka lomiaumatana tapu roma, agau e pulia lonamatengana
raumana ta re nga mogalo laekia e ngape baingarea reke sosoali ka i a agau a
bainga'iukana te Nutu. Minmina na agau e bai ta pulinge lonamatengana raumana
ta re nga mogalo laekia e ngape baingarea reke sosoali, agau laeala ke pulia i muni
bole nga malle a agau a bainga'iukana te Nutu.
5 Miau sana nga lomiaungana roma, panga rae Nutu kanna keke pavava mana ka
pangamologangarea ineke role roma, “Nutu ke busia kannu laeala a i pulia ngallo nge
ita.”
6 Ba i ke materaumana ita, minmina na i nga lonananna ita ba nge kalau ita ta
taongakurumea lonamatenganame ngaroma ita ngaka ulopisigi ita muni. Minmina
na Lau Ae Nutu Kanna ke role roma:

“Nutu ke sanangkalkale agau e ulopataea i muni, ava i ke tungtungumane lopengana
ae i ta agau e ulopisigia i muni.”

7 Minmina na ngaka longmasi te Nutu. Ngaka sanangkale Satan na i nge ka nge miau.
8 Ngaka loa kokoro te Nutu nae Nutu nge atu kokoro te miau. Miau ra baingamiaume
ke sosoali ngaka puntote kamamiaume. Miau ra ragau ra lomiau lualua ngaka
palellepa'e lomiaume.
9 Nga lomiaukalipage baingamiau reke sosoali na ngaka tani kaligi. Ngaka kampiliue
mangaliling ngamiau ta i a lotani, ba ngaka kampilue serenga ngamiaungana ta i a
ragumatengana.
10 Ngaka ulopisigi miau muni nge Nutu raguna na i nge ulopatae miau.
11 Kolingau memena, sana ngaka paliroletunana kamiau. Agau e roletunana o
kalinane akia te, agau laeala ke roletunana ba ke kalinane bangapaga rae Nutu kanna.

Ava ngaroma one ngo kalinane bangapaga rae Nutu kanna, na ka sana one a agau e lolakurume rea. Ke sa. One ko pulipatae one muni ma one a kang ka gingginga ta kalingnanange bangapaga rae Nutu kanna.
12 Nutu kasikena mana ke tunge bangapaga ra kanna ba i kasikena ke la kalingnanange ragau. Ba i kasikena mana ka kana ka gingginga ta ravunglelenge ragau nga kalingnana ae i e ngarume. Ba ka kana ka gingginga ta raunga rea bole. Ava ka one a tai ikolong, na ko roma ka kang ka gingginga ta one kalingnanange agau tetoto?

Agau E Mura Ka Lonamatenganame Ka Kae Reke Tatu

13 Ragau palu nge miau keke role roma "Sonrau o ngangaila, na ita ka la loanga minmina ta maga kunna laeala e bollau. Ba ita ka la momong nga inaeala ka pesingmatana kena na ngaka kumapaga ta kanra lollokanna." Miau raka role minmina ngaka longo nasai!
14 Kaka role minmina ava ka sana lomiaumatana ka taru e la leleng ngangaila. Maulingamiaungana ka tongarea kena ma asavuna ora agau te kele ine lele ava ngarume na nge sanrea mana.
15 Miau ka sana ngaka role minmina. Ngaka role roma, "Ngaroma Nutu nga lonangana, na ita ngaka momo ba ngaka kuma ka ollaekia o ita ngaka kuma ka ollaeala."
16 Ava sonrau na miau kaka murara ma ragau reke role roma, ri muni keke kelapatantali ta momongareame. Muranga nginngina kinung keke soali.
17 Iala na agau a lonamatana tapu ka taonga e tupu ave sane tataokurumea lonamatanangana laeala, agau laeala ke kumkuma ka bainga e soali nge Nutu raguna.

5

Nutu Ke La Kalingnanange Ragau Ra Kilipukana Ra Kaoreaginapite Ra Sillolo

1 Miau ra kamiau ka oru papatu ngaka longo nasai! Miau ngaka tantani ba ngaka lalalu miau nga ina miau ka momalle maenang reke bollau reke la leleng nge miau.
2 Oru nga kanmiau kinung keke lavusa tapu ba kupeme keke kania lungapaga ra miau reke pepe.
3 Gol ba siliva nga kanmiau keke roso bole. Na roso laeala nge papote baingamiau reke sosoali ba nge raupite miramiaume base sia. Ita kaka momo nga momong gunguna tapu, ava miau kaka kumkuma ta ravungkinunge orume tale. Nae Nutu ke la kalingnana miau ka oru nginngina mana.
4 Ngaka kele! Ragau reke kuma nga ura ngae miau ava kaka kaulikale kunreame keke tani. Ba taningarea ke lele nga Nutu Avolau a kana ka ginggingame kinung longana tapu.
5 Maulingamiaunganame nga mogalo laekia e ngape keke ponu raumana ka oru reke pepe, ba miau kaka rongo ka lomiaumatenganame ka oru ra miau ka mate rea tapu. Ka tongana kena mana ka ina ragau ke pakankania gie ta baina gie laeala nge panropalpita ba nge momalle kae e nga balinge ngarume.
6 Miau kaka rolesillolo ba kaka ba'e ra baingareame ke tupu ta ri mateng. Ba ri ka sana likirea ta sanangkala miau.

Miau Ngaka Momopita Nga Ina Maenangme Nge Lele Nge Miau

7 Miau ra kolingau memena, miau ka lomiaumatana tapu roma, Nutu ke la kalingnanange ragau reke baisolali miau. Minmina na miau ngaka momopita ta nge lele nga Karais galiungana. Ngaka kele ura tamana ine momalle kaning lelengana ba pengana nga mogalo ngarume nga kue rongana.
8 Minmina na miau bole ngaka momopita. Ba ngaka paginggingе lomiaume kurumea, Karais kangagaliungana ke lele kokoro.

9 Kolingau memena, sana ngaka lola ka kaomiau ka rakamiau memena nga baina
Nutu sane nge kalinana miau bole. Ngaka kele! Akalingnanakana ke lele kokoro.
10 Kolingau memena, nga lomiaugaliu ta ragau reke toe Nutu kaona re pala ineke
pulimalaglage pangamologa ae Nutu kanna. Keke momopita ka ina maenangme ke
lele nge ri. Minmina na miau bole ngaka lolakurumea kumangng ngareangana laeala.
11 Miau ka lomiaumatana tapu ka pangamologa e te ita e role roma Nutu ke la
kavingtulunge ragau reke tolomasia maenangme. Ba miau ka longotape panganana
laeala e te Iop ine tolomasia maenang reke lele nge i. Ka lomiaumatana tapu ka Nutu
kavingtulungana kia ngarume nga maenang nginngina. Nutu ka i a lonanakana ba i
ka lonavavai raumana ta ragau.
12 Ba iau ka bai ta rolenge pangamologa ore bollau raumana nga pangamologa
nginngina roma, kolingau memena, miau sana ngaka patokala ngailu. Sana ngaka
patokala ngailu ka Nutu mallena nga tava, ba sana ngaka patokala ngailu ka mogalo
laekia e ngape. Ba sana ngaka kuma minmina ka otetoto bole. Ava nga ino ngo role
roma, “Iii” na iii laeala nga kaomannmannangana kia. Ba nga ino ngo role roma, “Ke
sa” na ke sa laeala nga kaomannmannangana kia bole. Ngaka kuma minmina ta baina
Nutu sane nge kalinana miau.

Kavang E Loakurumea Lopatokona

13 Nga ina maenang nge lele nga agau te ngaliua nge miau, na i nge kave Nutu.
Ba nga ina agau te ngaliua nge miau nga lonamarakala, na i nge baue baunga ta i
kiningpataenge Nutu giana.
14 Nga ina agau te ngaliua nge miau nga kana ka soaling, na i nge kiue ra
lomatanakana ka Nutu lonamatenganame onreke taoamugmuga kamiau ta baina ri
ngeke kave Nutu te i. Ba ngeke saule ka saulang ka ineke kave Nutu nga Iesus giana.
15 Na kavang ora kana ka lopatokona nge papea agau laeala a kana ka soaling.
Minmina nae Nutu nge pasigipage agau laeala ba i nge pe. Ba ngaroma soaling
laeala ka puna nga ina agau laeala paka'e Nutu lonamatenganame, nae Nutu ke la
osungrurunge baingana reke sosoali.
16 Minmina na miau ngaka paliturunane baingamiau reke sosoali ba ngaka palikave
Nutu te miau nga baina Nutu nge pape miau. Ka ina kavanga orae agau a bainganame
ke tupu nge kuma, na kavanga laeala ka kana ka gingginga raumana.
17 Ilaia ka i a agau te mana me ita ba ka ine kava kaligi te Nutu na kue ke sane tugu
ta pangavetange mogalo ka pesingmatana mologi ba inna lima ba kena.
18 Ba ngarume na i ke kave Nutu muni, na kue ke pa nga tava ka tugungana lagape
ta mogalo ba kaningme keke lele.
19 Kolingau memena, ngaroma te e nge miau nge taovalakala nga bainga reke tupu
ba ngaroma agau te nge ravugaliue,
20 na agau laeala e ravugaliue nga lonakalipaga roma: Agau e pamuge agau a
baingana e soali ta baina i kange momongana e soali ke ravulelea agau laeala
maulingngana nga mateng. Ba i ke sale pamau ta Nutu gasingpitange baingana papatu
reke sosoali bole.

Lau E Kapunu Ae
Pita
Pa'e
Kana Turunglomatana

Pita ke pa'e lau laekia ta ra lopatokonakana reke momo nga ina re kalaoka, ba papatu nge ri keke kanimaimaia maenangme kurumea loangakurume ngareangana kae Karais. Minmina na Pita ke pa'e lau laekia ta pangagingginge lopatokona ae ri te Karais. Ba i ke palokalipaga rea ka pangamologa e pe e te Karais ore role roma, Karais ke mate na ke sigipaga muni nga mateng. Ba i ke patokala ta i nge galiu muni. Minmina na ragau ra loreapatokona te i nga loreapatokona ta patongkala laeala ae i, ba ngeke momalle galiungana.

I ke role kerea ta ri sana nga loreapalilli nga ine ngeke kanimaia maenangme. Sana nga loreapalilli kurumea, oru nginngina keke umma ta leleng nge ri ta avange lopatokona ae ri ta baina lopatokona laeala nge gingging. Ke palokalipaga rea roma, Iesus ke sane kuma ka bainga te soali, ava ragau ke pamiralalia. Bae Pita ke role kerea roma, ri ngeke umma ta pangakosining ka baingarea reke pepe nga ragau reke momo ngapotu nga Nutu kelangpatalingana raguream e. Ba ngeke ule ri muni nge Nutu kamana, na i nge kelapatantali te ri ta nge lele nga kae laeala ina ri la loanga ta momong kala nge i nga mallena nga tava.

1 Ka iau ae Pita a iau a aposel te orae Iesus Karais kanna.

Iau ka papa'e lau laekia te miau ra ragau rae Nutu toro rea. Ka papa'e te miau raka momo ma ragasila mana nga mogalo laekia e ngape ngallo nga porovinsme reke pato rea kae Pontus, bae Galesia, bae Kaparosia, bae Esia, bae Bitinia.

2 Ka papa'e te miau ra ragau rae Nutu a i a Tamara toro rea kurumea lonangana ba lonamatanangana ka orume kinung pala ta ri leleng. I ke kuma minmina kae Kannuna kumangngana ine toro miau ba ke bai ka miau ta miau ra ragau reke tupu nga raguna. I ke toro miau ta baina miau ngaka longo te Iesus Karais, ba i nge palellepa miau ka totona.

Iau ka kavkave Nutu ta i nge tunge lopengana ba momongpengana ae i te miau raumana.

Mauling E Pe Raumana A Ita Ka Momalla Te

3 Ita ngaka kalapage Nutu a i a Iesus Karais A Avolaukita Nutu ae i ba ka i ae Tamana. Nutu lonana ae i ke bollau raumana, minmina na i ke tunge mauling a pau te ita ine pasigipage Iesus Karais nga mateng. Ke tunge mauling a pau te ita ta baina ita ngaka momalla ta oru reke momo passavele ra ita la kelanga rea ngarume.

4 Ba i ke tunge mauling a pau te ita ta baina ita ngaka rave kavingtulu ra i patokala ta i tunga rea ta goe rae i ngarume. Ba kavingtulu nginngina ke sane ke la lavusangng, ba ke sane la soaling, ba ke sane la saningrea. Ka ri ra kavingtulu onrae Nutu momalla ta tunga rea te miau ngallo nga mallena nga tava ngarume.

5 Ke momalla ta tunga rea te miau ra ragau ra gingginga e bollau ae Nutu lengetotokala rea. Ke lengetotokala miau kurumea lopatokona ae miau te i. Ba i ke la kumangng minmina ta nge lele nga inae Nutu la ronga ka kumangngana e nga ravunglelenge ragau. Ka i a kumangng e momo tapu ta i pangapotange nga kae a ronga.

6 Ba kurumea ollaeala mana, na miau ka lomiausereng raumana. Ava ka kaomanna, sonrau na avang matantana keke umma ta leleng nge miau ta pangamiralali miau ka panna isunte.

7 Avang nginngina keke lele ta avange lopatokona ae miau ta pangakosining roma,
ka kaomannmannangana kia, o ke sa. Avang nginngina ka tongarea kena ma sia eke
amve gol kia. Gol ke sane momo passavele, ava keke amve ka sia ta pangalellepa'e. Ba
lopatokona ae miau ka i a oru e pe raumana nga gol. Ba ngarume, nga ina sia nge ave
lopatokona ae miau tapu ba nge pakosining roma, ka ora kaomannmannangana kia,
nae Nutu ke la kalangapaga miau. Ba ke la tungnge gia reke bollalau ba alangpaga te
miau nga kae laeala ine la pangapotange Iesus Karais ngarume.
8 Miau ka sana ka kele Karais tale, ava kaka materaumane. Ba ka sana ka kelkele
gialgiala, ava ka lomiaupatokona te i. Minmina na lomarapaga ae miau ke bollau
raumana. Ka i a lomarapaga ora ragau pangamologa ngareame ka ruvireasa ta
turunge.
9 Miau ka lomiaumarapaga minmina kurumea, miau ka lomiaupatokona te Karais,
minmina nae Nutu ke ravulele miau.
10 Ba pala, na ragau reke toe Nutu kaona onreke rorole ta lopengana laekia ae Nutu a i
bai ta tungamane te miau keke sissilimasi kaligi ta loreamatana ka Nutu kumangngana
laeala e nga ravunglelenge ragau.
11 Ka kae nginngina, nae Karais Kannuna ore momo ngallo nga ragau nginngina reke
toe Nutu kaona ke umma ta pangapanau rea ka miralalime ba gia bolinglaungana rae
Karais la ravungu rea nga kae re ngarume nge ri. Minmina na ri keke amva ta kelanga
roma, oru nginngina keke la leleng mannangana mina ngaetai.
12 Nae Nutu ke pakosining te ri roma, ri ke sane ke umma ta tonge Nutu kaona
ta kalaunga rea muni. Ke sa. Keke umma minmina ta kalaunga miau raka momo
sonrau. Keke umma ta tonge Nutu kaona ta oru kokorai ra ragau reke pulimalaglage
pangamologa e pe e te Karais te miau sonrau ke role tao ka gingging orae Kannu E Tupu
a Nutu ba'e nga mallena nga tava. Ka ri ra oru rae anggelome ke matea raumana ta
loreamatana ki bole.
13 Minmina na miau ngaka kalitupu miau ta kumangng ka bainga reke pepe. Ngaka
kaumasia miramiaume. Ba sana ngaka momalla ta ravunge oru re nga mogalo laekia
e ngape. Ke sa. Ngaka momalla ta lopengana a Nutu tungtungumane a i la atung kia
te miau ka kae laeala ngarume ine la pangapotange Iesus Karais.
14 Pala, na ka miau ra ragau ra sana loreamatana kae Nutu, ba ragau reke
lolakurumea loreamatengana reke sosoali. Ava sonrau na ka miau ra goe rae Nutu
onreke longlongo te i. Minmina na sana ngaka loakurumea baingamiau nginngina re
pala.
15 Ke sa. Nutu e kiu miau ke tupu. Minmina na nga miau ra ragau reke tupu nga
baingame kinung ra miau ka kumkuma ki bole.
16 Miau ngaka kuma minmina kurumea, pangamologa ae Nutu kanna eke pa'e pala
ke role roma, “Nga miau ra ra tupukana ta iau ka tupu.”

17 Na ka ina miau ka kavkava te Nutu, na miau kaka patpatoe kae Tamamiau.
Bae Nutu a miau ka patpatoe ka Tamamiau ka i a akalingnanakana e sane pulia
agau te ngailu nga tetoto ave kalinane ragau ka kalingnana a i kena mana kurumea
kenakena kumangng a kanna. Minmina na miau ngaka matautaue ba ngaka ella masi
ta taongamiaume nga ina miau ngaka mommo ma ragasila nga mogalo laekia e ngape.
18 Ngaka kuma minmina kurumea, miau ka lomiaumatana roma, ka inae Nutu
kolilele miau nga momong a sana puna ora miau ka rave nga sisiukamiau memena, na
i ke sane kuma ka kumangng laeala ka oru re sane ke momo passavele basema siliva
o gol.
19 Ke sa. I ke kolilele miau kae Karais totona a kunna bollau raumana. Ka tongana
kena ma sipsip goekia eke balia beke tunge ma tunga te Nutu. Ba sipsip goekia laeala
ka sana bisona te ba ka sana otte e soali momo nge i.

20 Nutu ke tore Karais pala nga mogalo laekia e ngape lelengana, ava ke papote ka
kae ra ronga re sonrau ta baina i nge ravulele miau.
21 Ba nge Karais mana na miau ka lomiaupatokona te Nutu ore pasigipage nga
mateng ba ke tunge gia e bollau te i. Minmina na miau ka lomiaupatokona te Nutu
ba kaka momalla ta kavingtulu ra i la tunga rea te miau ngarume.
22 Ba sonrau na miau kaka palellepa miau ka longamiaungana ta pangamologa e
te Karais ora kaomannmannangana kia. Kaka kuma minmina ta baina miau ngaka
materaumane ra lopatokonakana pattoto ka mateng ora kaomannmannangana kia.
Minmina na miau ngaka palimateraumana miau ka lomiaume mannangana.
23 Ngaka kuma minmina kurumea, mauling a pau a miau ka rave nge Nutu ka sana
puna nga oru e matmate. Ke sa. Mauling a pau a miau ka rave ka puna nga oru e
momomauli passavele. Ka i a pangamologa ae Nutu kanna e mauli be sane rongrongo.
24 Iau ka role minmina kurumea, pangamologa eke pa'e pala ke role roma,
"Ragau kinung ka tongarea kena ma pailli,
ba kavingtulungareame kinung ka tongarea kena ma paillime lugurea onreke
umma ta leleng nga mogalo;
Paillime keke la mananing, ba lugureame keke la pupunga,
25 ava pangamologa ae Avolau kanna ke la momong passavele."
Bae iau ae Pita ka la roleng kamiau roma, pangamologa laeala e momo passavele ka
i a pangamologa laeala mana a ri ke pulimalage te miau.

2

1 Minmina na miau ngaka pulivalakale baingame kinung re nga baingasoalinge
ragau pattoto. Ba ngaka pulivalakale baingame kinung re nga goange ragau pattoto,
ba bainga re nga patugungtao, ba bainga re nga kelangalele, ba baingame kinung re
nga rolengsoali ka ragau pattoto.
2 Ngaka pulivalakale bainga matana nginngina kinung, na ngaka matea raumana ta
kaninge pangamologa ae Nutu kanna a kaomannmannangana kia ora kana ka ging-
ginga ta pangakaninge kannumiaume. Nga tongamiau kena ma goe ra nareamemena
ke toapisigi rea pau onreke matea raumana ta pasiunga rea ka siu mena. Ngaka kuma
minmina ta baina miau ngaka umma ta leleng bollau masi ta nge lele nga kae laeala
inae Nutu la ronga ka kumangngana e nga ravunglele miau.
3 Ngaka kuma minmina kurumea, sonrau na miau kaka kanimaia Avolau lonana ae
i tapu.

Lollo E Momomauli Passavele Ba Ragau Rae Nutu Toro Rea

4 Miau ngaka atu te Avolau a tongana kena ma lollo e momomauli passavele. Ka i a
lollo a ragau ke tangulelea avae Nutu ke tore, ba lollo ora kunna e bollau raumana nga
raguna.
5 Ba miau ka tongamiau kena ma lollo reke momo passavele bole. Ka tongamiau
kena ma lollo rae Nutu kumkuma ka bale ae Kannu E Tupu ki. Ka i a bale orae miau
ra piris rae Nutu reke tupu ta miau kumangng ka kumangng a kanmiau ngia. Ka i a
kumangng e nga tungnge tungame te Nutu ka Kannu E Tupu ginggingngana. Ba tunga
nginngina ka ri ra tunga rae Nutu lonasereng ki kurumea tungamiaungana ki ngallo
nge Iesus Karais.
6 Iau ka role minmina kurumea, pangamologa rae Nutu kanna eke pa rea pala nga
Lau Ae Nutu Kanna keke role roma,
"Ngaka kele. Iau ka ule lollo te ngae Saion.
Ka i a lollo a iau tore ora kunna bollau raumana nga ragugu. Ka i a lollo e nga
maisinggingging ka bale.
Ba agau a lonapatokona te i sane la ravunge balenga."

7 Ba iau ae Pita ka la roleng kamiau roma, lollo laeala ka i a lollo a kunna bollau
raumana te miau ra lomiaupatokona te i. Ava nga ragau ra sana loreapatokona te
i, pangamologa eke pa rea pala keke rolea pangamologa re te ri roma,
"Lollo ama ra popongpita ke tangulelea
ke lele i a lollo kena a kana ka gingginga ma maisi e maisgingging ka bale,"
8 Ba pangamologa tetoto ke role bole roma,
"Ka i a lollo ore bavai ka ragau ta ri tagange kaerea,
ba lollo puna ore bavai kerea ta ri sanangkalange."
Ba iau ae Pita ka la roleng kamiau roma, ragau keke tage kaerea nga lollo laeala
kurumea, ri ka sana omorea ta longa ta pangamologa e te Karais ora ragau ke
pulimalage te ri. Bae Nutu ke puli rea ta ri nga omoreasa ta longa ta pangamologa
laeala bole.
9 Ava nge miau, ka miau ra ragau rae Nutu toro rea. Ka miau ra piris onreke
kumkuma ka kumangng ae Avolau a i a kelangpatali kanna, ba ragau reke tupu. Ka
miau ra ragau ra i ravu rea ta ri ra ragau rae i muni ta baina miau ngaka pulimalage
pangamologa re nga kalangapagange bainga rae Nutu e kiumalaga miau nga osuguna
be ravulu miau lakallo ta olamana ae i a i a kalinglo.
10 Pala na ka sana miau ra ragau rae Nutu, ava sonrau na ka miau ra ragau rae i
mannangana. Ba pala na miau ka sana ka rave lonana ae i, ava sonrau na kaka rave
lonana ae i.
11 Miau ra kolingau memena ra iau materaumana miau, ka miau ra ragasila mana
nga mogalo laekia e ngape. Ba mogalo laekia e ngape ka sana i a maga ae miau
mannangana. Minmina na ka la roleng gingging kamiau ta sana ngaka taokurumea
miramiaume loreamatengana reke sosoali. Sana ngaka loakurumea lomatengana
nginngina reke sosoali onreke balvali kala nga kannumiaume.
12 Ba nga ina miau nga mommo ngaliua nga ra osugunakana na ngaka tataokurumea
bainga reke pepe raumana. Ka kaomanna, ri keke patpato miau ka ragau ra
baingareame ke soali, ava miau ngaka kumkuma ka bainga reke pepe ta baina ri ngeke
kela rea na ngeke kalapage Nutu nga ine la atung nga kae a ronga.

Bainga E Nga Longa Ta Kelangpatalime Ba Ragau Ravollalau

13 Miau ngaka ulopisigi miau muni ngape nga ragau kinung onreke puli rea ta
kelangpatali te miau kurumea, ka i a bainga ae Avolau matea. Ngaka kuma minmina
ngaroma nga i a kelangpatali a i e kapunu nga mogalo laekia a ngape,
14 o ngaroma nga ri ra ragau re kapunu onra kelangpatali laeala ba rea ta tungnge
alang e soali ta reke bavaia bainga reke sosoali ba alangpaga ta reke bavaia bainga
reke pepe.
15 Ngaka ulopisigi miau muni ngape nga ragau matana nginngina kurumea, Nutu
ke matea ta miau kumangng ka bainga reke pepe ta baina miau ngaka parule
pangamologa rae ragau ra sana loreamatana kae Nutu onreke rorole ta oru ra ri sana
loreamatana ki.
16 Miau ngaka momo basema ragau reke kapatali tapu nga oru reke kelapatali te ri
pala. Ava sana ngaka kele kangapatali laeala ma i a pamau ta gasingpitange bainga
reke sosoali. Ke sa. Ngaka momo basema ra kumangngatulu rae Nutu kanna.
17 Ngaka alapage ragau kinung ravollalau. Ngaka materaumane kolingamiau
memena kinung ngallo nge Karais. Ngaka matautaue Nutu. Ngaka alapage kelang-
patali e kapunu nga mogalo laekia e ngape.
18 Miau ra kumangngatulu nga ragau pattoto kanrea ngaka ulopisigi miau muni
ngape nga ravollalaukamiau memena ba ngaka longlongo te ri. Ava sana ngaka kuma
minmina ta ravollalau nginngina reke pepe beke pamologa masi te miau mana. Ke sa.
Ngaka kuma minmina ta ne nge sane ke pepe kamiau bole.

19 Ngaka kuma minmina kurumea, agau e tolea maenang ra ragau ke tungu rea mana
te i ta baina i nge loakurumea Nutu lonangana, agau laeala ke kuma ka bainga e pe
raumana nge Nutu raguna.
20 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma ngeke bali one nga ina one ngo kuma ka
bainga te e soali ba ngo tolomane miralali laeala, na one ko kuma ka bainga a taru e
pe? Ava ngaroma ngo kanimaia miralali nga ina one ngo kuma ka bainga e pe ba ngo
tolomane miralali laeala, na bainga laeala ke pe raumana nge Nutu raguna.
21 Ngaka kuma minmina kurumea, Nutu ke kiu miau ta kumangng ka ollaeala mana.
Iau ka role minmina kurumea, Karais ke rave miralali te miau ta pangakosining ka
baingana te miau ta baina miau ngaka taokurumea bainga ra i kuma ki.
22 "Ke sane kuma ka bainga te e soali,
ba ke sane ke kalipa ka goanga te nga kaona bole."
23 Ka ineke rorolebainga kia, na i ke sane ale rolengbaingame te ri. Ka ineke
pamiralalalia, na ke sane to karea. Ke sa. Ke umma ta ulonge i muni nge Nutu a i
a akalingnanakana e tupu kamana.
24 Ba i muni ke rave baingara reke sosoali alangarea nga mirana ka ineke katupite
nga bega. Ke kuma minmina ta baina ita ngaka momomauli ta kumangng ka bainga
reke tupu nge Nutu raguna kurumea matengpatali ngarangana nga baingara e nga
kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Nutu ke pape miau ka Karais
mirana koranganame.
25 I ke pape miau kurumea, pala na miau ka tongamiau kena ma sipsip reke taoptaopa
palimule, ava sonrau na miau kaka galiu ta Kelangpatali e ellapatantali te miau ma
agau e ellapatantali ta sipsipme.

3

Potong Panu Rae Pita Tungu Rea Ta Rapanung Nareapengana Memena Ba Ravale Nareatale Memena

1 Ba miau ra rapanung nareapengana memena nga tongamiau kena ma ragau
nginngina ra kumangngatulu reke ulopisigia ri muni ngape nga ravollalaukerea
memena, na ngaka ulopisigi miau muni ngape nga nemiautale memena. Ngaka
kuma minmina ta baina, ngaroma palu nge ri sane nge longlongo ta pangamologa
ae Nutu kanna, na nareapengana memena baingarea reke pepe ngeke utu rea ta
ri nga loreapatokona bole. Ba ollaeala sane la loangakurumea longareangana ka
nareapengana memena pangamologangarea ava,
2 ke la loangakurumea kelangareangana ka baingamiau reke lelle ba baingamiau e
nga ulongpisigi miau muni.
3 Ba miau ra bale, kavingtulu ae miau sana nga i a oru ra miau ka kavitule miramiau
ina re ngapotu ki mana basema: gilimiaume aka mani rea, ba gol iname aka kavitulu
miau ki, ba lungapaga aka lupaga rea.
4 Ke sa. Kavingtulu ae miau nga i a agau e ngallo nga lomiaume ora ragau matarea
kanname ke sane ke kelkele. Nga i a kavingtulu e sane rongrong orae bainga e nga
malong ba siamarusungana a i a oru e pe raumana nge Nutu raguna.
5 Ngaka matea kavingtulu matana laeala kurumea, ravale reke tupu reke momo pala
onreke momokale oru rae Nutu patokala ta i kumangng ki nge ri keke kavitule ri muni
minmina. Ba keke ulopisigsigi rea muni nga nareatale memena raguream e.
6 Minmina nae Sera ke longo te Abaram ba ke patoe ka avolaukia. Ba ngaroma miau
ngaka loakurumea bainga reke tupu ba sana ngaka mataue otte, na ka la miau rae Sera
tuna piau.
7 Minmina mana na miau ra ravale nareatale memena ngaka momo kala nga nami-
aupengana memena ka lomiaumatanangana roma, ka ri ra bale ba ginggingngarea ka

sana tongarea kena me miau. Ba ngaka tungtunge alangpaga te ri kurumea, miau keke kinung ka miau ra ragau onreke la ravunge mauling a Nutu patokala ta i tungamane ta goe rae i ngarume. Ngaka kuma minmina ta baina otte sane nge lengkale kavang rae miau.

Ita Kaka La Kaningmainge Maenangme Kurumea Kumangngarangana Ka Bainga Reke Pepe

8 Ba iau ka bai ta ronga ka pangamologa nginngina ra kanau minakai roma, miau ngaka umma ta momong kinung ka lovaingana kena mana. Ba ngaka palitololea maenang rae miau, ba ngaka umma ta matengraumanange kolingamiau memena ngallo nge Karais. Ba ngaka umma ta palingpangakosining ka lonana te miau, ba ngaka ulopisigsigi miau muni.

9 Ba nga ina ragau ngeke kuma ka bainga reke sosoali te miau, na sana ngaka alagaliu rea ka bainga reke sosoali. Ba nga ina ri ngeke rolebainga kamiau, na sana ngaka alagaliu rea ka rolengbaingame. Ke sa. Ngaka alagaliu rea minakai roma, ngaka ballage Nutu ta i tungnge kavingtulu te ri. Ngaka kuma minmina kurumea, ka inae Nutu kiu miau, na i ke kiu miau ta baina miau ngaka rave kavingtulu a i patokala ta tungnge ta goe rae i ngarume.

10 Iau ka role minmina kurumea, keke pa'e pangamologa pala reke role roma,
"Agau e bai ta matengraumanange mauling ba kelange kae reke pepe
nge ella masi ta baina tengtengkia sane nge rolea pangamologa reke sosoali,
ba kaona sane nge rolea pangamologa ra goanga.
11 Ba i nge bali ka gina ta bainga reke sosoali na nge kuma ka bainga reke pepe.
I nge sissilia pamau ta i momong masi kala nga ragau pattoto ba nge kuma kaligi ta momong minmina.
12 Nge kuma minmina kurumea, Avolau ke ellapatantali ta ragau ra baingareame ke tupu nga raguna,
ba ke longkalkale kavang ngae ri.
Avae Avolau ke sanangkalkale ragau reke bavaia bainga reke sosoali."

13 Ba iau ae Pita nga ballaga miau roma, ngaroma miau ngaka matea raumana ta kumangng ka bainga reke pepe, na tai mannangana ke la baingasoali miau?

14 Ava ngaroma miau ngaka kuma minmina ba ragau ngeke tunge maenangme te miau kurumea kumangng ngamiaungana ka bainga reke tupu nge Nutu raguna, na ka miau ra ragau ra Nutu kavitulu rea. "Ba sana ngaka mataue reke bai ta baingasoali miau pangamologangarea, ba sana nga lomiaupupu."

15 Ke sa. Ngaka tore Karais ta i a Avolaukamiau ngallo nge miau. Ba nga kaeme kinung na ngaka kalitupe pangamologa ta baina nga ina ragau ngeke ballaga miau roma, "Ke meimia na miau kaka momalla ta Nutu kalaunga miau?" na nga kanmiau pangamologa ta alangmasinge balinglaga laeala a kanrea. Ava nga ina miau nga kumkuma minmina, na ngaka ulopisigi miau muni ba ngaka pakosining ka mataunga ngamiaungana kae Nutu.

16 Ba ngaka lolakurumea bainga rae Nutu mate rea ta miau kumangng ki. Ngaka kumkuma minmina ta baina ragau reke rorolesoali ka bainga reke pepe ra miau ka kumkuma ki ngallo nge Karais nga balenglengerea kurumea pangamologa nginngina reke sosoali ra ri ke role rea.

17 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma Nutu nga lonangana ta miau ngaka kanimaia miralali kurumea kumangng ngamiaungana ka bainga reke pepe, na ollaeala ke pe raumana nga kaningmai ngamiaungana ka miralali kurumea kumangng ngamiaungana ka bainga reke sosoali.

18 Iau ka role minmina kurumea, Karais bole ka i a agau a baingana tupu ava i ke rave ra baingareame ke sane tupu mallerea ine mate pa kena ta osungrurunge baingarea

reke sosoali. Ke kuma minmina ta baina i nge atu kita te Nutu. Keke sapune mirana, avae ke mauli muni kae Kannu Ae Tupu ginggingngana.
19 Minmina na i ke loa ta pulingmalagange pangamologa ta kannu reke mommo nga pulangkala sonrau.
20 Kannu nginngina ka ri ra kannu reke longosa te Nutu ka kae rae Noa pala ka inae Nutu sane ale ragau baingarea reke soali bolvole ave momalla ta ri pulingvalakale bainga nginngina. Ka ri ra kae nginngina inae Noa umma ta kumangng ka mono e bollau ora ragau tutuna ka ri lima ba mologi mana ke taepatae ngia, nae Nutu ke ravulele rea ka me.
21 Ba me laeala ke toe bainga e nga pangamagoe ore ravulele miau sonrau. Ava ka sana i a bainga e nga saungapatali ka oru a mukuna nga agau mirana ina nge ngapotu. Ke sa. Ka i a kavang te Nutu ore lelemalaga nga agau lona e lelle kurumea Iesus Karais sigingpagangana nga mateng.
22 Ka i ae Iesus Karais ore loa lakallo ta Nutu mallena nga tava be tattara nga malle a alangpaga nga Nutu kamana e pe. Bae Nutu ke ulopisigia anggelome, ba oru matantana ra giareame ke bollau, ba oru matantana ra karea ka gingginga e bollau ngape nge Karais.

4

Ita Ngaka Momomauli Ta Loangakurumea Nutu Lonangana

1 Karais ke kanimaia miralali nga mirana ba ke mate, minmina na miau bole ngaka kapitaginggingia lovaingana kena laeala mana. Iau ka role minmina kurumea, agau e kanimaia miralali nga mirana be mate ke rongotapu ka kumangngana ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna.
2 Minmina na, nga ine nge mommo nga mirana nga mogalo laekia e ngape, na ke sane la momong ta loangakurumea ragau loreamatanangana reke sosoali. Ke sa. Ke la momong ta loangakurumea Nutu lonangana.
3 Iau ka role minmina kurumea, kae rae miau ta loangakurumea lomatengana reke sosoali onra ra osugunakana ke lolakurume rea keke rongo tapu. Iau ka rorole ta bainga nginngina ra miau ka lolakurume rea ka kae re pala basema: bainga re nga makange ravale o rapanung mirareame, ba bainga re nga loangakurumea lomatengana reke sosoali, ba bainga ra mukurea re nga kenong kala nga ravale ba rapanung, ba bainga re nga bemve, ba bainga ra koirea bona raumana nge Nutu raguna onre nga kavang ta nutu ra goanga.
4 Ba sonrau na ra osugunakana nginngina keke magio ina miau ka sana ka pirpirakurume rea ta kumangng ka bainga nginngina ra pinolo kala nge ri. Minmina na keke rolesolali kamiau raumana.
5 Ava ngarume, na ri keke la turungpotange baingareame kinung purea te Nutu ore momalla ta kalingnanange reke mauli ba reke mate kinung.
6 Ba kurumea ollaeala mana, na ragau reke mate tapu keke longe pangamologa e pe e te Karais ka ineke momo mauli tale bole. Ka kaomanna, keke rave baingarea reke sosoali karea alang e nga mateng basema ragau kinung reke kumkuma ka bainga reke sosoali, ava keke longe pangamologa e pe e te Karais ta baina ngeke mauli nga kannureame kurumea Nutu lonangana.
7 Orume kinung rongarea ke momo kokoro. Minmina na miau ngaka kelapatali masi ta taongamiaume ba ngaka kaumasia miramiaume ta baina miau ngaka kavamasi te Nutu.
8 Ba oru e bollau raumana minakai roma, ngaka kuma kaligi ta loangakurumea bainga e nga palingmatengraumana miau. Ngaka kuma minmina kurumea, bainga laeala ke la kalaunge agau te ta i osungrurunge bainga papatu reke sosoali ra ragau pattoto ke kuma ki te i.

9 Ngaka palisilaelaemasi miau, ba sana ngaka loa ka kaomiaume nga ina miau nga
kuma minmina.
10 Nutu ke tunge tungame ta pana kenakena nge miau, minmina na i nge umma ta
kalaunge ragau pattoto ka tunga nginngina. Ngaka kuma minmina ta baina nga miau
ra ragau reke kumamasi ka tunga matantana rae Nutu tungumana rea ta ragau rae i.
11 Agau e rave tunga e nga pulingmalagange pangamologa nge role basema agau
e rorolea pangamologa ae Nutu kanna mannangana. Ba agau e rave tunga e nga
kalaunge ragau pattoto nge kuma ka kumangng laeala ka gingging ae Nutu tungtunge.
Ngaka kuma minmina ta bainae Nutu nge rave gia e bollau ka orume kinung ra miau
ka kumkuma ki nga pagiungamiaungana kala nge Iesus Karais. Ka i a kana ka olamana
e toakala ba gingginga e bollau raumana passavele. Ka kaomannmannangana.

Ita Kaka La Kaningmainge Miralali Kurumea Loangakurume Ngarangana Kae Karais

12 Miau ra kolingau memena ra iau materaumana miau, sana ngaka magio nga ina
maenang reke isopa raumana ngeke lele ta avanga miau. Sana ngaka kele ollaeala ma
i a ora pau bavakena e umma ta leleng nge miau.
13 Ke sa. Nga lomiaumarapaga roma, kaka pagiu kala nge Karais ta kaningmainge
miralali rae i. Kaka pagiu kala nge i minmina ta baina miau nga lomiaumarapaga
raumana muni nga inae Nutu la pangapotange Karais kana olamana e toakala
ngarume.
14 Ngaroma ragau ngeke rolebainga ka miau kurumea lomiaupatokonangana te
Karais giana, na ka miau ra ragau rae Nutu kavitulu rea. Ka miau ra ragau rae Nutu
kavitulu rea kurumea, Kannu Ae Nutu kala nga kana olamana e toakala ke momopai
nge miau.
15 Ba ngaroma te e nge miau nge kanimaia maenangme, na sane nge kanimaia
maenang nginngina kurumea kumangngana ka bainga reke sosoali basema: ka ine
sapune agau tetoto, o ka ine gole otte, o ka ine kuma ka bainga matantana reke sosoali,
o ka ine toa ka kaona ta oru rae ragau pattoto kanrea.
16 Ava ngaroma te e nge miau nge kanimaia maenangme kurumea lonapatokonan-
gana te Karais giana, na agau laeala sana nga balenglengea. Ke sa. I nge kalapagpage
Nutu kurumea, Karais giana ke momo nge i.
17 Iau ka role minmina kurumea, kae e nga Nutu ta i kalingnanange ragau ikia e
lele tapu. Ba i ke la pangaturunge kalingnana laeala nga ragau rae i. Ava ngaroma
kalingnana laeala nge paturu nge ita kapunu, na taru ke la leleng nga ragau reke
longosa ta pangamologa e pe ae Nutu kanna?
18 Ba,
"Ngaroma nge baililli ta Nutu ravunglelenge ragau ra baingareame ke tupu nga raguna,
na taru ke la leleng nga ragau ra sana loreapatokona te i ba ragau reke bavaia bainga reke sosoali nga raguna?"
19 Minmina na, ragau reke kanimaimaia miralali kurumea Nutu lonangana ngeke
ule ri muni nge i e koipaga rea be sane la kanga rea kamana, ba ngeke umma ta
kumangng ka bainga reke tupu tale.

5

Potong Panu Rae Pita Tungu Rea Ta Reke Taoamugmuga Ka Ra Lopatokonakana Ba Ta Ragau Ra Taulai

1 Minmina na iau a ataongamugakana ka ra lopatokonakana bole, ba agau e kele
miralali rae Karais ravu rea, ba agau ore la ravunge olamana e toakala ae Nutu la
pangapotange ngarume kala nge miau, ka la roleng gingging ka ragau re nge miau
onreke taoamugmuga ka ra lopatokonakana roma,

2 miau ngaka kelamasi ta ragau rae Nutu ra miau ka kelapatantali te ri. Ngaka
kelamasi te ri basema agau e ellapatantali ta sipsipme. Ava sana ngaka kuma ka
kumangng laeala kurumea agau te kaonaginapitangana kamiau. Ke sa. Ngaka
kumkuma kia ka lomiaungana muni kurumea Nutu lonangana. Ba sana ngaka kuma
kia kurumea matengraumana ngamiaungana ta ravunge lollokanna ra ragau kanrea.
Ke sa. Ngaka kumkuma kia kurumea matengraumana ngamiaungana ta kalaunge
ragau pattoto.
3 Ba bole, sana ngaka kuma ka kumangng laeala ka ulongpatae ngamiaungana ka
miau muni ngailu nga ragau rae Nutu puli miau ta kelangpatali te ri. Ke sa. Ngaka
umma ta pangakosining ka bainga reke pepe ta ragau ra ri ra sipsip rae Nutu ta ri
taongakurume rea.
4 Ba ngarume, nga inae Karais a i a sipsipme kelangpatali ae ri e kapunu nge lele, na
ka la miau ravunge kurung e nga kelangpatali ora kana ka olamana e toakala e sane
la ronga.
5 Minmina mana, na miau ra taulai ngaka ulopisigsigi miau muni ngape nga
ravollalaukamiau memena. Ba miau kinung ngaka ulopisigsigi miau muni ngape nga
ragau pattoto nge miau. Ngaka lupage bainga laeala ma i a lungapaga ae miau. Iau ka
role minmina kurumea,
"Nutu ke sanangkalkale agau e ulopataea i muni, ava i ke tungtungumane lopengana
ae i ta agau e ulopisigia i muni."
6 Minmina na miau ngaka ulopisigi miau muni ngape nga Nutu kamana a kana ka
gingginga e bollau raumana. Ngaka kuma minmina ta baina i nge kinpatae miau nga
kae a i pulia.
7 Ngaka tunge maenang rae miau kinung te i kurumea, i ka lonavavai raumana te miau.
8 Miau ngaka umma ta kaungamasinge miramiaume ba ngaka ella masi te miau.
Satan a bainga'iukana kamiau ke sangaingaia basema laion e sangau'ala kaligi. Ke
sissilia agau ta i tomunge bavakena.
9 Ava ngaka meisginggingkale ka kamongpita ngamiaungana ka lopatokona ae miau.
Ngaka kuma minmina kurumea, ka lomiaumatana roma, kolingamiau memena ngallo
nge Karais onreke momo nga iname kalaoveka nga mogalo laekia e ngape keke
kanimaimaia miralali matana kena a miau ka kanimaimaia.
10 Ba ngarume, nga ina miau ngaka kanimaia miralali ka panna te tapu, nae Nutu e
tungtungumane lopenganame kinung be kiu miau ngallo nge Karais ta momong kala
nge i nga olamana ae i e toakala passavele, i muni ke la pangatupu miau. Ba ke la
pangaginggingi miau, ba ke la kalaunga miau ta maising ba momong gingging.
11 Ka i a kana ka gingginga e bollau raumana passavele. Ka kaomannmannangana.
12 Sailas a i a kolingara te ngallo nge Karais ba agau a iau kele ma i a alokalakana ke
kalau iau ta panga nga lau laekia. Iau ka sana pa'e pangamologa papatu raumana
nga lau laekia, ava ka pa'e pangamologa kokorai ta baina iau nga paginggingia
lomiaume ba nga turupota roma, pangamologa laekia ke ture lopengana ae Nutu
a kaomannmannangana kia a i tungtungumane. Miau ngaka meisgingging nga
lopengana laeala ae Nutu a i tungtungumane.
13 Iala na, ra lopatokonakana re ngae Babilon* rae Nutu toro rea kala nge miau keke
ba ka sinro ae ri te miau. Bae Mak a i a tugu te ngallo nge Karais ke ba ka sinro ae i te
miau bole.
14 Ngaka tagukama ka miau pana kenkena ka tagungkama ore pakosining ka
matengraumana ngamiaungana ka ragau.

---

* **5:13:** Ragau palu ka loreangana roma, Babilon ka i a pangateningkala ta maga kunna e bollau ae Rom kurumea, ri lua kinung ka ri ra maga kunna reke bollalau raumana ba maga kunna reke bollalau onreke soali raumana.

Momongpengana ae Nutu nge momo kala nge miau kinung raka momo ngallo nge Karais.

Lau A Lua Ae
Pita
Pa'e
Kana Turunglomatana

Lau laekia ka i a lau a lua ae Pita pa'e ta ra lopatokonakana reke momo ma ragasila mana nga mogalo laekia e ngape ngallo nga porovinsme reke pato rea kae Pontus, bae Galesia, bae Kaparosia, bae Esia, bae Bitinia. (Ngo kele 1 Pita 1:1). Ka ri ra porovins rae Polme ke loa ka pangamologa e pe e te Karais te ri pala. Ba ke kela basema Pita ke loa ta kelange ra lopatokonakana nginngina ka kae palu re pala bole.

Ka inae Pita pa'e lau laekia, na ra lopatokonakana reke momo nga ina nginngina keke lolakurumea Karais, ava ke kela basema ragau palu reke momo ngaliua nge ri keke amva ta taongamuga kerea ta ri kumangng ka kumangng matantana palu ra mukurea. Minmina nae Pita ke role kerea ta ri ngeke kaumasia mirareame ba ngeke kapitaginggingia lopatokona ae ri ta pangalomatana rae Nutu onra kaomannmannangana ki.

Ba bole, ka kae nginngina na ra lopatokonakana papatu ka loreangana roma, Iesus ke la galiunga bolvole. Ava ka ine sane atu bolvole, na ragau ra goanga palu keke paturu ta roleng roma, Iesus ke sane la galiunga ka kaomannmannangana. Ba ra goangakana nginngina keke rorole roma, pangamologa ra aposelme kanrea ka ri ra goanga mana. Minmina nae Pita ke pa'e pangamologa palu ta pangagingginge ra lopatokonakana lopatokona ae ri ba ta roleng kerea ta ri ngeke kelkela ta Avolau atungngana ngarume. Ba ke turulomatana te ri roma, isura mana na i ae Pita ke la mateng (1:14).

1 Ka iau ae Saimon Pita a iau a akumangngatulu ba aposel orae Iesus Karais kanna.
Iau ka papa'e lau laekia te miau raka rave lopatokona matana kena mana a kunna
bollau raumana ora mangng rave kurumea bainga reke tupu onrae Iesus Karais a i a
Nutu ae ita bae Aravunglelekana ae ita kuma ki.
2 Iau ka kavkave Nutu ta i nge tunge lopengana ba momongpengana ae i te miau
raumana kurumea lomiaumatanangana kae Nutu ba kae Iesus A Avolaukita.

Bainga Reke Loakurumea Nutu Kiungana Kita

3 Iau ka kavkava minmina kurumea, Nutu ginggingngana e bollau raumana ke tunge
kavingtulume kinung te ita re nga kalaunga ita ta momong ba kumangng ka bainga
ra i mate rea. Ka ri ra kavingtulu reke loakurumea lomatana a kaomannmannangana
kia e te Nutu e kiu ita ka olamana ae i muni e toakala ba baingana reke pepe raumana.
4 Ba ngallo nga kavingtulu nginngina i ke tunge patongkala rae i reke bollau beke
pepe raumana te ita. I ke kuma minmina ta baina nga miau ra ragau reke pagiu kala
nge i ta kumangng ka bainga ra i kuma ki kurumea tungngana ka kavingtulu nginngina
te ri. Ka la miau ra ragau reke kapatali nga bainga ra mukurea raumana reke momo
nga mogalo laekia e ngape onra ragau loreamatengana reke sosoali ke pasiangga rea
ta ri kumangng ki.
5 Na kurumea ollaeala mana, na miau ngaka umma kaligi ta pulingalange bainga
reke lelle ta lopatokona ae miau. Ba ngaka puliale lomatana e te Nutu ta bainga
nginngina reke lelle.
6 Na ngaka puliale bainga e nga kaungamasinge miramiaume ta lomatana laeala
e te Nutu, ba ngaka puliale bainga e nga meisinggingging ba tolonge maenangme
ta bainga laeala e nga kaungamasinge miramiaume. Ba ngaka puliale bainga e nga

loangakurumea bainga rae Nutu mate rea ta bainga laeala e nga meisinggingging ba tolonge maenangme.
7 Na ngaka puliale bainga e nga kumangng masi ta ra lopatokonakana pattoto ta bainga laeala e nga loangakurumea bainga rae Nutu mate rae, ba ngaka puliale bainga e nga matengraumanange ragau pattoto ta bainga laeala e nga kumangng masi ta ra lopatokonakana pattoto.
8 Ngaka kuma minmina kurumea, ngaroma bainga nginngina ngeke momo ngallo nge miau ba ngeke umma ta leleng bollau raumana muni, na ka la miau ra ragau ra loreamatana kae Iesus Karais A Avolaukita mannangana. Minmina na miau kaka la kumangngmasi ka kumangng a kanna, ba kumangng ae miau sana la i a baingalopatao.
9 Iau ka role minmina kurumea, agau ora bainga nginngina ke sane ke momo ngallo nge i ka i a agau e kelkele oru reke momo kokoro nge i mana ba agau a matana kanname ke su. Ba i ka lonapoge inae Nutu palellepa'e nga bainga reke sosoali ra i kumkuma ki pala.
10 Minmina na kolingau memena, miau ngaka matea raumana muni ta pangakosining roma, ka miau ra ragau rae Nutu kiu rea ba ragau ra i toro rea ka kaomannmannangana. Iau ka role minmina kurumea, ngaroma miau ngaka kuma ka bainga nginngina, na ka sana la miau pupunga ka kae te.
11 Ba ngarume nae Iesus Karais a i a Avolaukita ba Aravunglelekana ae ita nga lonasereng raumana ta ravungu miau lakallo ta kelangpatalingana e momo passavele.

Pangamologa Rae Ragau Reke Toe Nutu Kaona Pala Ba Pangamologa Reke Momo Nga Lau Ae Nutu Kanna

12 Na iau ka laumatana roma, miau ka lomiaumatana tapu ka oru nginngina. Ba ka laumatana roma, miau kaka umma ta meisinggingging nga pangamologa rae Nutu kanna ra kaomannmannangana ki onra miau ka ravu rea pala. Ava oru nginngina keke bollau raumana, minmina na iau ka sana la pannang ta pangalokalipaga miau ki ka kaeme kinung.
13 Ba iau ka laungana roma, nga ina iau nga mommo nga bale laekia a i a mirau tale, na ke pe ta iau pangasigingpaga miau ka pangalokalipaga ngaungana kamiau ka oru nginngina.
14 Iau ka role minmina kurumea, iau ka laumatana roma, isura mana na iau ka la ulongvalakalange bale laekia a i a mirau, basema Iesus Karais A Avolaukita ine turupota pakau.
15 Ba bole, iau ka la tumungvugu ta kumangng ka pamau te ta miau lomiaugaliu ta oru nginngina ka kaeme kinung ngarume nga kangaungana nga mogalo laekia e ngape.
16 Ka la tumungvugu ta kamangng ka pamau te ta miau lomiaugaliu ta oru nginngina kurumea, pala, ka ina mangng turulomatana te miau ta Iesus Karais A Avolaukita ginggingngana e bollau raumana ba atungngana e ngarume, na pangamologa nginngina ra kanmangng ke sane ke loakurumea nanang ra ragau ke kallegemasi rea ka ri muni loreamatanangana mana. Ke sa. Mangng ka kele ginggingngana e bollau raumana ba kana olamana e toakala raumana ka matamangng kanname muni mannangana.
17 Iau ka role minmina kurumea, Nutu a i ae Iesus Tamana ba i a kana ka olamana e toakala ba gingginga e bollau raumana ke kinpataea Iesus giana ba ke tunge alangpaga te i ka kae laeala pala ina kaling te lele ba ke role roma, “Aekolong ka i ae Tugu ora iau materaumane ba ka laupe kia raumana.”
18 Ba mangng ka longe pangamologa laeala e pa nga Nutu mallena nga tava ka longamangngme muni ka ina mangng momo kala nge i nga kapangng a saena.
19 Minmina na ita ka loramatana roma, pangamologa ama reke toe Nutu kaona ke rolea pala ka kaomannmannangana kia. Ba miau ngaka longomasi te i. Ka tongana

kena ma olamana e toto nga ina i a osuguna. Ngaka longomasi minmina ta nge lele nga kae ae Karais galiungana ngarume ore la tongana kena ma ina kae lele ba mata a ngalungpaga ke sigipaga.

20 Ava kapunu na miau nga lomiaumatana masi ka pangamologa ra reke toe Nutu kaona kanrea onreke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna. Nga lomiaumatana roma, agau te nga manenasa pangananange pangamologa nginngina mirarea kurumea lonangana mana.

21 Iau ka role minmina kurumea, ragau reke toe Nutu kaona pala ke sane ke rolea pangamologa kurumea ri muni loreangana. Ke sa. Keke rolea pangamologa reke ravu rea nge Nutu kurumea Kannu E Tupu taongamugangana kerea.

2

Ra Pangalomatanakana Ra Goanga Keke La Ri Leleng

1 Ava poropet ra goanga keke lele ngaliua nga ragau re ngae Israel ka kae nginngina re pala bole. Ba ollaeala ka tongana kena ma ina ra pangalomatanakana ra goanga keke la leleng ngaliua nge miau bole. Na keke la atunggome ka pangalomatana ra goanga re nga baingasoalinge ragau. Ava ke sane ke la kumangng minmina mana. Ke sa. Keke la kausingkalange Karais a i a Avolau e kolilele rea bole. Minmina na keke la utunge oru soalingana te ri muni. Ba oru soalingana laeala ke la leleng nge ri bolvole mana.

2 Ba ragau papatu keke la loangakurumea baingarea ra balenga. Ba kurumea kumangng ngareangana ka bainga nginngina, na ragau pattoto keke la rolengsoali ka taonga a kaomannmannangana kia.

3 Ba ra pangalomatanakana nginngina ra goanga ka la ri ra ragau reke matea raumana ta ravunge lollokanna. Minmina na keke la kaningtolo miau ka pangamologangarea ra goanga ta baina ri ngeke ka ka oru nga kanmiau. Avae Nutu ke kalitupe alang e soali ae ri pala nganige raumana tapu. Ba oru soalingana e la leleng nge ri ke sane kenrarau.

4 Iau ka role minmina kurumea, pala, ka ina anggelo palu ke kuma ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna, na i ke sane kelapalikovauu mana kerea. Ke sa. I ke tamalilu kerea ta malle eke patoe kae Tartaros ba ke pulakala rea nga lulu ra osuguna ta ri momongkalange kae e nga kalingnana e ngarume.

5 Ba bole, ka kae nginngina pala nganige raumana inae Nutu atu ka me potungana tane bollau nga mogalo laekia e ngape, na i ke sane kelapalikovauu mana ka bainga reke sosoali ra ragau nginngina reke longosasa te i ke kumkuma ki. Ke sa. I ke kauu rea ka me potungana laeala e bollau, ava ke ravulelea Noa a i a agau e pulimalage pangamologa re ta bainga reke tupu nga raguna. Ke ravulelea kala nga pana lima ba mologi muni.

6 Ba i ke tunge alang e soali ta maga kunna lua reke bollalau rae Sorom bae Gomora ine raupita rea ka sia. Ke kuma minmina ta pangakosining ka taru a i la kumangng kia ta ragau re ngarume reke longosasa te i.

7 Ava ke ravulelea Lot a baingana tupu ore kanimaimaia maenang kurumea kelangana ka ragau reke longosasa te Nutu baingarea ra mukurea.

8 (Iau ka role minmina kurumea, ka inae Lot mommo ngaliua nga ragau nginngina ka kaeme kinung, na apanung laeala a baingana tupu ke kanimaimaia miralali e bollau raumana ngallo nga lona e tupu kurumea kelangana ba longngana ka bainga re nga longasa te Nutu ra ragau nginngina ke kumkuma ki.)

9 Na ngaroma minmina, nae Avolau ka kana ka gingginga ta ravunglelenge ragau ra loreapatokona te i nga avangme bole. Ba i ka kana ka gingginga ta kamongpitange

ra baingareame ke sane ke tupu ta nge lele nga kalingnana e ngarume ba ta tungnge alang e soali te ri ta nge lele nga kae laeala.
10 Ba i ke la kumangng minmina raumana ta ragau reke loakurumea mirarea loreamatengana reke sosoali beke longosasa te i.

Ra pangalomatana nginngina ra goanga rama role tao ka ri ra muliangakana ba ragau reke tataokurumea loreangana mana. Ba ke sane ke matautau ta rolengbainga ka kannu re nga tava ra karea ka gingginga raumana.
11 Ba anggelome keke gingging raumana nga ra pangalomatanakana nginngina ra goanga, ava ri ke sane ke rorolea pangamologa reke gingging re nga turungpaga kannu nginngina karea nge Avolau raguna.
12 Ava ra pangalomatanakana nginngina ra goanga keke rorolebainga ka oru ra ri sana loreamatana ki. Ka tongarea kena ma posi ra pinolo reke tataokurumea lomatana e momo ngallo nga mirareame mana. Ka tongarea kena ma posi ra nareamemena ke toapisigi rea ta ragau launga rea ba samungpunu rea mana. Ba ra pangalomatanakana nginngina ra goanga keke la ronga basema posi nginngina ra pinolo mana.

13 Keke umma ta baingasoalinge ragau pattoto ka baingarea reke sosoali, minmina na ri keke la ravunge kuru e nga baingarea nginngina. Ri ka loreasereng raumana ta kumangng ka bainga re nga kaning ba inunge inung e gingging raumana ka kae. Momongarea ngaliua nge miau ka tongana kena ma malle a mukuna o malle e soali ore momo nga lungapaga e kavauvaunga. Ba ka loreasereng ta pangaloserengkala rea ka baingarea ra goanga ka ineke tattara ta kaning kala nge miau nga kaning reke bollalau.
14 Ka ri ra ragau reke matea raumana ta kenong kala nga ravale ra sana ri ra nareapengana memena, ba ke sane ke pannpanna nga kumangngarea ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ka ri ra ragau reke kantotolea ragau ra lopatokona ae ri ke sane gingging ta ri loangakurume rea. Ba ka ri ra ragau ra loreame ka loreamatana masi ka bainga e nga kelangalele ba ragau reke la ravunge alang e soali nge Nutu.
15 Keke ka'e pamau e tupu na keke taopa kurumea pamau ae Balam a i a Beor tuna. Ka i a agau laeala ame pala ne matea kuru e nga kumangngana ka kumangng re sane ke tupu.
16 Ava ronki te ke mologa kia kurumea kumangngana ka kumangng nginngina reke sosoali. Posi laeala a sana lonamatana ta pangamologa ke pamologa ka agau kalingngana, na ke lengkale agau laeala e toe Nutu kaona ta baina i nga manenasa kumangng ka kumangng e baigaugau.

17 Ra pangalomatana nginngina ra goanga rama role tao ka tongarea kena ma lulu re nga me onreke maga tapu. Ka tongarea kena ma asavuna onra sauu botalala rea. Ka ri ra ragau onrae Nutu kalituputape malle a osuguna be saisainga mannangana te ri.
18 Iau ka role minmina kurumea, ra pangalomatanakana nginngina ra goanga keke rorolea pangamologa re nga mulianga onra ragau ke matea raumana ta longa rea. Ka ri ra pangamologa onra ragau loreamatengana ra mukurea onreke sosoali raumana ke mate rea. Keke kuma minmina ta baina ri ngeke ute ragau reke paturu pau ta kangapatali nga reke loakurumea taonga e sane tupu.
19 Keke patokala ta ri ulongmalagange ragau nginngina nga oru reke pulakala rea, ava ri muni keke momo nga pulangkala e nga baingarea ra mukurea raumana. Iau ka role minmina kurumea, agau ke momo nga pulangkala e nga taru ore kelapatantali te i.
20 Ngaroma ri ngeke kapatalitapu nga bainga ra mukurea reke momo nga mogalo laekia e ngape ka loreamatanangana kae Iesus Karais a i a Avolaukita ba Aravunglelekana ae ita, ava ngaroma bainga nginngina ngeke kalipita rea muni

ba nge ulopisigi rea, na momongareangana a ronga ke soali raumana muni nga momongareangana e kapunu.
21 Taroma ri sana ta loreamatana ka pamau e nga leleng tupu nga Nutu raguna bavakena, na ollaeala te pe nga taroma ri ta loreamatana kia ava teke bali ka girea ta pangamologa laeala e tupu e te Karais a ragau ke tunge te ri.
22 Kumangng ngareangana laeala ineke galiu ta bainga reke sosoali ra ri ke kumkuma ki pala ke loakurumea pangamologa a kaomannmannangana kia eke rolea pala ore role roma, “Gaune nge muta tapu ava nge galiukale mutangana muni na nge kania.” Ba pangamologa te muni ke role roma, “Gie avale nge magoe nga me tapu, ava nge galiu muni na nge kampalpiliu kia nga mogalo ina i a nala muni.”

3

Kae E Nga Avolau Atungngana Ngarume

1 Miau ra iau materaumana miau, lau laekia ikia ka i a lau a lua a iau pa'e te miau. Iau ka pa'e ri lua kinung ta pangasigingpaga miau ba rolengpage lomiaume ta miau nga lomiauvavai ta lovaingana reke lelle.
2 Ka matea ta miau nga lomiaugaliu ta pangamologa ra ragau reke tupu reke toe Nutu kaona ke role rea ka kae re pala. Ba ka matea ta miau nga lomiaugaliu ta bangapaga rae Avolaukita ba Aravunglelekana ae ita kanna onrae aposel rae miau ke tungu rea te miau.
3 Kapunu na miau nga lomiaumatana roma, nga kae ra ronga na ragau ra rolenglisingkana keke la leleng ka pangamologangarea re nga rolenglising, na keke la loangakurumea ri muni loreamatengana reke sosoali.
4 Na keke la balinglaga miau roma, “Ame patokala ta i atung ta ka i ae? Reke taoamugmuga kita nga lopatokona pala keke mate tapu, ava orume kinung taongareangana ka tongana kena mana ma inae Nutu koipaga rea kapunu.”
5 Ava ragau nginngina keke role minmina kurumea, ri ka sana omorea ta kelangapatokona roma, pala nganige raumana na oru reke momo nga tava keke momo kurumea Nutu koingapagangana ki ka pangamologangana. Ba i ke bai ka me, na mogalo ke lelemalaga nga me laeala.
6 Na ngarume muni na me nginngina keke gaspite orume kinung reke momo nga mogalo e ngape ka kae nginngina, na oru nginngina keke soali bavakena.
7 Ava tava ba mogalo reke momo sonrau keke mommo tale kurumea Nutu kamongpitangana ki ka pangamologangana kena laeala. Ba i ke la kamongpita rea minmina ta nge lele nga kae laeala ngarume nga ina sia la raungapita rea. Ka i a kae laeala nga inae Nutu la kalingnanange ragau reke longosasa te i ba ke la kauunga rea bavakena.
8 Ava miau ra iau materaumana miau, sana nga lomiaupoge oru kena laekia roma: Nga Avolau kelangana ka orume, kae kena ka tongana kena mana ma pesingmataname ka ri 1,000, ba pesingmataname ka ri 1,000 ka tongarea kena mana ma kae kena.
9 Ragau panu ka loreangana roma, Avolau ke menakinkini ba ka sana omona ta kumangng kurumea patongkala ame rolea pala. Ava ke sane minmina. Ke sa. I ka lonananna miau. Ke sane matea ta agau te nge sanrea. Ke sa. Ke matea ta ragau kinung ngeke pulivalakale baingarea reke sosoali na nga loreapatokona te i.
10 Ava kae ae Avolau ke la atung ka kaomannmannangana. Ba atungngana ka la tongana kena ma agolongkana atungngana. Ba nga kae laeala, na sia maina e bollau raumana ke la leleng na oru reke momo nga tava keke la ronga bolvole. Na sia mammangana e bollau raumana ke la raunge oru rae Nutu kuma ka tava ba mogalo ki. Na mogalo laekia e ngape kala nga orume kinung reke momo ngia keke la ronga bavakena.

11 Nutu ke la raungapitange orume kinung minmina ka kaomannmannangana.
Minmina na nga miau ra ragau matana e meimia? Nga miau ra ragau reke kumkuma
ka bainga reke lelle ba bainga rae Nutu mate rea.
12 Ngaka kumkuma minmina nga ina miau nga kelkela ta kae e nga Nutu atungngana
ngarume. Ba ngaka kumkuma kaligi ta pangaringe kae laeala ta i leleng bolvole. Ba
nga ina kae laeala nge lele, nae Nutu ke la raungapitange oru reke momo nga tava ka
sia, ba sia mammangana e bollau raumana ke la bainga ka oru ra i kuma ka tava ba
mogalo ki ta ri leleng basema me.
13 Ava ita ka lorapatokona ta patongkala ae Nutu rolea pala, minmina na ita kaka
momalla ta tava a pau ba mogalo a pau. Ka i a malle laeala a bainga reke tupu nge
Nutu raguna ke la momong ngia.
14 Miau ra iau materaumana miau, miau kaka momalle oru nginngina lelengarea.
Minmina na miau ngaka kuma kaligi ta loangakurumea bainga reke pepe ta baina
miau sana ngaka mataue Nutu lelengana. Ke sa. Nga ine nge lele, na i ke la kalingpa
kamiau nga ina miau nga kumkuma ka bainga reke lelle mannangana, ba sana agau
te nge totorong ta i patonge baingamiau te e soali. Ba ke la kalingpa kamiau nga ina
miau ngaka momokoli kala nge i.
15 Miau ngaka kelapatokona roma, Avolau ke momalla ba ke sane atu bolvole
ta baina i nge ravulelea ragau palu muni. Ba kolingamangng ae Pol a mangng
materaumane ke pa'e pangamologa kena laeala te miau bole kurumea lomatana e pe
ae Nutu tunge te i.
16 I ke papa minmina nga lau ra kanna kinung nga ine nge role ta oru nginngina.
Ba pangamologa palu reke momo nga lau ra kanna keke isopa ta ragau loreamatana
ki. Ka ri ra pangamologa onra ragau re sane ke rave lomatana be sane ke gingging
ke kampalpililiu rea. Ba ri keke kumkuma minmina mana ka pangamologa pattoto
reke momo nga Lau Ae Nutu Kanna. Minmina na keke sale pamau e nga ri muni
rongareangana.
17 Ava miau ra iau materaumana miau, miau ka lomiaumatana ka oru nginngina
tapu. Minmina na ngaka ella masi te miau ta baina miau sana ngaka pasanrea ka
meisinggingging ngamiau muni kurumea ragau ra longasakana baingarea re sane ke
tupu pangataopa ngareangana kamiau.
18 Ava miau ngaka lele bollau nga lopengana a Iesus Karais a i a Avolaukita ba
Aravunglelekana ae ita tungtungumane. Ba ngaka lele bollau nga lomiaumatanan-
gana kia. Ita ngaka kinpataetaea giana sonrau ba nga kaeme kinung re ngarume. Ka
kaomannmannangana.

Lau E Kapunu Ae
Ion
Pa'e
Kana Turunglomatana

Ragau papatu ka loreavavai roma, Ion e pa'e lau laekia ka i a Ion a i a aposel te orae Iesus kanna, ba ka i a agau te avolau nga ra lopatokonakana.

Ngallo nga lau laekia Ion ke patoe ra lopatokonakana ka goe rae i ngallo nge Karais, ba ka ine pa'e, na ragau palu keke amva ta pangalomatana rea ka pangalomatana matantana ra goanga. Palu nga pangalomatana nginngina ka ri ra pangalomatana re te Karais onre sane ke tupu. Ba palu ka ri ra pangalomatana reke taoamugmuga ka ragau ta ri kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Minmina nae Ion ka pa'e lau laekia ta pangatupunge ra lopatokonakana lomatana ae ri ba ta turunglomatana te ri roma, Karais ka i a tai mannangana.

Pangamologa E Tungtunge Mauling

1 Iau ka papa'e pangamologa te miau ore te i e momo pala nga orume kinung pangaturu ngareangana. Ka i a i a mangng longe pangamologanganame, ba i a mangng kele ka matamangng kanname muni, ba i a mangng kela te i ba ka kali kia ka kamamangngme. Ba i laekia a iau papa'e pangamologa te ka i a Pangamologa e tungtunge Mauling.

2 Ba mauling laeala ke pota, na mangng ka kele. Ba mangng ka la roleng kamiau roma, ka kaomannmannangana kia. Ba mangng ka la pulingmalagange pangamologa te miau roma, i laeala a mangng kele ke momo mauli passavele. Ka i a i e momo kala nge Tamara nga tava pala ba ke pota te mangng.

3 Mangng ka la pulingmalagange pangamologa te miau ore ta i a mangng kele ba ka longe ta baina miau bole ngaka pagiu kala nge mangng. Ba ita kinung kaka pagiu kala nge Iesus Karais Tamana bae Iesus Karais a i ae Nutu Tuna.

4 Mangng ka papa'e oru kokorai ta baina lomarapaga ae mangng nge ponu mannangana.

Ita Ngaka Tatao Nga Olamana

5 Pangamologa laekia ka i a pangamologa a mangng longe nge i ba mangng ka la turunglomatana kia te miau minakai roma: Nutu ka i a olamana, ba ka sana osuguna ngallo nge i bavakena.

6 Ngaroma ita ngaka role roma, ita kaka pagiu kala nge i ava ita kaka tatao nga osuguna, na ita kaka goga ba ka sana ka bavaia bainga reke loakurumea pangamologa ae Nutu kanna ora kaomannmannangana kia.

7 Ava ngaroma ita ngaka tatao nga olamana baseme i muni ke mommo nga olamana, na ita kaka la momong masi kala nga ra lopatokonakana pattoto. Bae Iesus a i ae Nutu Tuna totona ke umma ta pangalellepa ita nga baingarame kinung reke sosoali.

8 Ngaroma ita ngaka role roma, ka sana kara bainga reke sosoali nge Nutu raguna, na ita kaka goga ita muni, ba pangamologa a kaomannmannangana kia ke sane momo ngallo nge ita.

9 Ava ngaroma ita ngaka turunane baingara reke sosoali te Nutu, nae Nutu e kumkuma kurumea pangamologangana mannangana ba baingana reke tupu ke la osungrurunge baingara reke sosoali. Ba ke la pangalellepa ita nga baingame kinung re sane ke tupu nga raguna.

10 Ngaroma ita ngaka role roma, ita ka sana ka kuma ka bainga te e soali ka kae te,
na ita kaka patpatoe Nutu ka agoangakana, ba pangamologa a kanna ke sane momo
ngallo nge ita.

2

1 Miau ra goe reke sisina rae iau ngallo nge Karais, iau ka papa'e oru kokorai te miau
ta baina miau sana ngaka baia bainga e soali nge Nutu raguna. Ava ngaroma agau te
nge baia bainga e soali, na ita ka kara ka Kalaungapaga ore momo ta pangamologa te
Tamara nga tava te ita. Ka i a Iesus Karais a i a Abaingatupukana.
2 Ba i muni ka i a tunga a Nutu tunge ta baina i nge osurure baingara reke sosoali.
Ba ka sana i a tunga ore nga osungrurunge baingara reke sosoali mana. Ke sa. Ka i
a tunga ore nga osungrurunge ragau kinung re nga mogalo laekia e ngape baingarea
reke sosoali bole.
3 Ba oru e pakosining te ita roma, ita ka loramatana kae Nutu mannangana minakai
roma: Ngaroma ita ngaka lolakurumea bangapaga ra kanna.
4 Agau e rorole roma, “Iau ka laumatana kae Nutu” ava ke sane lolakurumea
bangapaga ra kanna, agau laeala ka i a agoangakana ba pangamologa ae Nutu kanna
ora kaomannmannangana kia ke sane momo ngallo nge i.
5 Ava ngaroma agau te nge lolakurumea pangamologa ae Nutu kanna, na baingana
laeala ke pakosining roma, agau laeala ke materaumane Nutu ka kaomannmannan-
gana. Ba oru e pakosining te ita roma, ita kaka mommo ngallo nge Nutu mannangana
minakai roma:
6 Agau e rorole roma, i ke mommo ngallo nge Nutu, agau laeala bainganame nga
tongarea kena mana ma bainga rae Iesus kuma ki.
7 Miau ra iau materaumana miau, iau ka sana papa'e bangapaga a pau te miau. Ke
sa. Ka i a bangapaga a kasana a miau ka longe pala inae miau ka lomiaupatokona te
Karais pau. Bangapaga laeala ama kasana ka i a pangamologa e te Karais a miau ka
longe.
8 Ava ka kaomanna, bangapaga laekia a iau papa'e te miau ka i a bangapaga a pau
bole. Ba bainga rae Karais kuma ki kala nga bainga ra miau ka kumkuma ki keke
pakosining roma, bangapaga laekia ka ora kaomannmannangana kia. Iau ka role
minmina kurumea, osuguna ke umma ta ronga ba olamana a kaomannmannangana
kia ke paturu ta toangakala tapu.
9 Agau e rorole roma, i e mommo ngallo nga olamana ava ke bai'iu ka kolingana te
ngallo nge Karais, agau laeala ke mommo ngallo nga osuguna tale.
10 Agau e materaumane kolingana ngallo nge Karais ke mommo ngallo nga olamana,
ba ka sana otte ngallo nge i ore la bainga kia ta i tagange kaena ba pupunga.
11 Ava agau e bai'iu ka kolingana ke mommo ngallo nga osuguna ba ke tatao ngallo
nga osuguna. Ba i ka sana lonamatana roma, i ke lola aetai kurumea, osuguna ke pasue
matana kanname.
12 Miau ra goe rae iau reke sisina, iau ka papa'e pangamologa laekia te miau kurumea,
Nutu ke osururutape baingamiau reke sosoali kurumea lopatokona ae miau te
Karais giana.
13 Ba miau ra ravollalau, iau ka papa'e pangamologa laekia te miau kurumea,
miau ka lomiaumatana ka i e momo pala nga orume kinung pangaturu ngarean-
gana.
Ba miau ra taulai, iau ka papa'e pangamologa laekia te miau kurumea,
miau kaka ulopisigia Satan tapu.
Miau ra goe, iau ka pa'e pangamologa laekia te miau kurumea,
miau ka lomiaumatana kae Tamara nga tava.

14 Miau ra ravollalau, iau ka pa'e pangamologa laekia te miau kurumea, miau ka
lomiaumatana ka i e momo pala nga orume kinung pangaturu ngareangana.
Miau ra taulai, iau ka pa'e pangamologa laekia te miau kurumea,
miau kaka gingging,
ba pangamologa ae Nutu kanna ke mommo ngallo nge miau,
ba miau kaka ulopisigia Satan tapu.

Ita Sana Ngaka Materaumane Oru Re Nga Mogalo Laekia E Ngape

15 Miau sana ngaka materaumane ragau re nga mogalo laekia e ngape baingareame, ba sana ngaka materaumane oru re nga mogalo laekia e ngape bole. Ngaroma agau te nge materaumane ragau re nga mogalo laekia e ngape baingareame, na agau laeala ke sane materaumane Tamara nga tava.

16 Iau ka role minmina kurumea, orume kinung reke momo nga mogalo laekia e ngape basema—ragau mirarea matengarea reke sosoali, ba oru reke sosoali ra ragau matarea kanname ke matmate rea, ba ragau baingarea re nga kiningpataenge ri muni giareame—oru nginngina kinung ke sane ke pa nga Tamara nga tava. Ke sa. Ka onre nga mogalo laekia e ngape mana.

17 Ba mogalo laekia e ngape kala nga matengana reke sosoali ke umma ta ronga. Ava agau e loakurumea Nutu lonangana ke la momong passavele.

Pangamologa E Gingging E Ta Ragau Ra Bainga'iukana Kae Karais

18 Miau ra goe rae iau ngallo nge Karais, panna ina a ronga ikia. Ke base ina miau ka longe pala roma, agau te asanangkalakana kae Karais ke tatu. Ba sonrau na ragau papatu ra sanangkalakana kae Karais keke lele tapu. Minmina na ita ka loramatana roma, panna laekia e sonrau ka i a panna a ronga.

19 Ragau nginngina keke kamalaga nge ita, ava ka sana ri ra ragau rae ita mannangana. Iau ka role minmina kurumea, taroma ta ri ra ragau rae ita mannangana, na ri teke momo kala nge ita tale. Ava kangamalagangarea nge ita ke pakosining roma, ka sana te e nge ri ka i a agau e nge ita.

20 Ava nge miau, miau kaka rave kavingtulu orae I E Tupu pulluia ngallo nge miau, minmina na miau ka lomiaumatana ka pangalomatana a kaomannmannangana kia.

21 Iau ka sana papa'e pangamologa kokorai te miau kurumea ina miau sana lomiaumatana ka pangalomatana a kaomannmannangana kia. Ke sa. Ka laumatana roma, miau ka lomiaumatana kia. Ba ka lomiaumatana roma, pangamologa ra goanga ke sane ke la lelengmalaga nga pangamologa ra kaomannmannangana kia. Minmina na iau ka papa'e pangamologa kokorai te miau.

22 Tai ka i a agoangakana? Ka i a agau e kausikala roma, Iesus ka i ae Mesaia ae Nutu. Agau matana laeala ka i a agau asanangkalakana kae Karais. I ke kausikale Tamara nga tava bae Tuna kinung.

23 Agau e kausikale Nutu Tuna ke sane pagiu kala nge Nutu. Ava agau e turupote lopatokona ae i te Nutu Tuna ke pagiu kala nge rilua kinung.

24 Ava nge miau, miau nga lomiaungatakale pangamologa a miau ka longe ina miau lomiaupatokona te Karais pau ta i momonglu ngallo nge miau ka kaeme kinung. Ngaroma pangamologa laeala a miau ka longe ina miau lomiaupatokona te Karais pau nge mommolu ngallo nge miau, na miau kaka la momonglu ngallo nge Nutu bae ngallo nge Tuna bole.

25 Ba pangamologa a i patokale pala ke role minakai roma: i ke la tungnge mauling e momo passavele te ita.

26 Iau ka pa'e oru kokorai te miau ta baina miau ngaka ella miau masi ta ragau nginngina reke bai ta goanga miau.

27 Ba nge miau, kavingtulu a miau ka rave nge I E Tupu ke mommolu ngallo nge
miau. Minmina na ka sana ka momalle agau te ta i pangalomatana miau. Ke sa.
Kavingtulu laeala a i tunge te miau ke palomatantana miau ka orume kinung. Ba
kavingtulu laeala ka ora kaomannmannangana kia. Ka sana i a goanga. Minmina
na miau ngaka mommolu ngallo nge i e tunge kavingtulu laeala te miau kurumea oru
ra kavingtulu laeala palomatana miau tao.

Goe Rae Nutu

28 Ba sonrau na miau ra goe reke sisina rae iau ngallo nge Karais ngaka umma ta
momong ngallo nge i ta baina nga ine nge lele, na miau sana ngaka mataautaue ba sana
nga balenglenge miau nga atungngana.
29 Ngaroma miau nga lomiaumatana roma, i ka i a abaingana tupu, na miau ka
lomiaumatana roma, agau e bavaia bainga reke tupu ka i a goe ae Nutu.

3

1 Ngaka kele. Tamara nga tava matengraumanangana kita ke bollau raumana,
minmina na i ke pato ita ka goe rae i. Ba ka ita ra goe rae Nutu mannangana. Ba
kurumea ollaeala mana na ragau re nga mogalo laekia e ngape ka sana loreamatana
kita. Ka sana loreamatana kita kurumea, ka sana loreamatana kae Nutu.
2 Miau ra iau materaumana miau, sonrau na ka ita ra goe rae Nutu. Ba ita ka sana
loramatana tale roma, ita ka la tongara kena ma taru ngarume. Ava ita ka loramatana
roma, nga inae Karais nge lele, na ita ka la tongara kena me i kurumea, ita kaka la
kelange mannangana.
3 Ba agau e momalla te i minmina nge lolakurumea bainga reke lelle ta baina i nga
tongana kena mana me Karais ora bainganame ke lelle mannangana.
4 Agau e bavaia bainga reke sosoali nge Nutu raguna ke longosasa ta bangapaga rae
Nutu kanna bole. Ba bainga e nga kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna
ka i a bainga e nga longasa ta bangapaga ra kanna.
5 Ba miau ka lomiaumatana roma, Karais ke lele ta baina i nge ravupatali ka bainga
reke sosoali. Ba ka sana bainga te e soali momo ngallo nge i.
6 Agau e mommo ngallo nge i ke sane lolakurumea bainga reke sosoali. Agau e bavaia
bainga reke sosoali ke sane kele Karais ba ka sana lonamatana kia bole.
7 Miau ra goe reke sisina rae iau ngallo nge Karais, miau ngaka ella miau masi ta
baina agau te sane nge pataopa miau. Agau e bavaia bainga reke tupu ka i a agau a
baingana tupu. I ka tongana kena mana me Karais a i a abaingana tupu.
8 Agau e bavaia bainga reke sosoali nge Nutu raguna ka i a agau ae Satan kanna. Iau
ka role minmina kurumea, Satan ke pature baingana e nga kumangng ka bainga reke
sosoali pala nganige nga orume pangaturu ngareangana, ba i ke kumkuma minmina
sonrau tale. Nutu Tuna ke lele ta baina i nge rongo ka kumangng rae Satan kanna.
9 Agau a i a goe ae Nutu kanna ke sane bavaia bainga reke sosoali nge Nutu raguna
kurumea, mauling a pau ae Nutu tunge ke mommo ngallo nge i. Minmina na i ke sane
totorong ta kumangng ka bainga nginngina reke sosoali kurumea, ka i a goe ae Nutu
kanna.
10 Ba ita ka loramatana ka taime ka ri ra goe rae Nutu ba taime ka ri ra goe rae Satan
minakai roma: Agau e sane baia bainga reke tupu nge Nutu raguna ka sana i a goe ae
Nutu. Ba agau e sane materaumane alopatokonakana tetoto ka sana i a goe ae Nutu
bole.

Ragau Ra Loreapatokona Te Karais Ngeke Palimateraumana Rea

11 Agau e sane materaumane alopatokonakana tetoto ka sana i a goe ae Nutu
kurumea, pangamologa a miau ka longe ina miau lomiaupatokona te Karais pau ke
role roma, ita ngaka palimateraumana ita.

12 Sana nga tongamiau kena me Kein a agau ae Satan kanna ame pala ne sapune teiteikia. Ba ke meimia na ke sapune? Ke sapune kurumea, i muni kumangnganame keke sosoali, ava na nga teiteikia kanna keke tupu.
13 Kolingau memena ngallo nge Karais, ngaroma re nga mogalo laekia e ngape ngeke bai'iu kamiau, na sana ngaka magio.
14 Ita ka loramatana roma, ita kaka ka'e mateng na kaka loalu lakallo ta mauling kurumea, ita kaka matmateraumane kolingara memena ngallo nge Karais. Agau e sane materaumane kolingana ngallo nge Karais ke momo ngallo nga mateng tale.
15 Agau e bai'iu ka kolingana ngallo nge Karais ka i a asamungpunukana. Ba miau ka lomiaumatana roma, mauling e momo passavele ke sane momo ngallo nga agau a i a asamungpunukana.
16 Ita ka loramatana ka bainga e nga matengraumanange ragau pattoto minakai roma: Iesus Karais ke tunge maulingngana te ita. Minmina na ita bole ngaka tunge maulingarame ta kolingara memena ngallo nge Karais.
17 Ngaroma agau te a kana ka oru re nga mogalo laekia e ngape nge kele kolingana ngallo nge Karais a sana kana oru ava ka sana lonananne, na agau laeala ke materaumane Nutu, o ke sa? Ke sa. Ke sane materaumane Nutu.
18 Miau ra goe reke sisina rae iau ngallo nge Karais, ita sana ngaka materaumane ragau pattoto ka pangamologa reke lelemalaga nga kaorame mana. Ke sa. Ita ngaka materaumana rea ka kumangngara re nga kalaunga rea onra kaomannmannangana ki.
19 Ngaroma ita ngaka kuma ka bainga laeala, na ita ka la loramatana roma, ita kaka lolakurumea pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia. Minmina na ita kaka la pangalopea lorame nga ina ita nga maisi nge Nutu raguna.
20 Ba ngaroma lorame ngeke kalinana ita, na ita ka la loramatana roma, Nutu ke bollau nga lorame ba i ka lonamatana ka orume kinung.
21 Miau ra iau materaumana miau, ngaroma lorame sane ngeke kalinana ita, na ita ka sana la mataunga ta maising nga Nutu raguna.
22 Ba ngaroma ita ngaka ballage ta otte, na ita kaka la ravunge ollaeala a ita ka ballage te kurumea, ita kaka lolakurumea bangapaga ra kanna ba ita kaka kumkuma ka bainga reke pepe nga raguna.
23 Ba bangapaga a kanna ke role minakai roma: Ita nga lorapatokona ta Nutu Tuna ae Iesus Karais giana, ba ita ngaka palimateraumana ita kurumea pangamologa a i bapaga ita ta kumangng kia.
24 Agau e lolakurumea bangapaga ra kanna ke mommo ngallo nge i, ba i ke mommo ngallo nga agau laeala. Ba ita ka loramatana roma, i ke mommo ngallo nge ita ka Kannuna a i tunge te ita.

4

Ita Sana Nga Lorapatokona Ta Ragau Kinung Reke Rorole Roma Kannu E Nutu Ke Role Kerea Ka Orume

1 Miau ra iau materaumana miau, poropet ra goanga papatu keke loamalaga tapu ta ina re kalaoveka nga mogalo laekia e ngape. Minmina na sana nga lomiaupatokona ta ragau kinung reke role roma, Nutu Kannuna ke role kerea ka orume. Ava ngaka ava rea ta kelanga roma, Nutu ke tunge pangamologa nginngina te ri, o ke sa.
2 Miau kaka la kelangakona roma, Nutu Kannuna ke tunge pangamologa ta agau te minakai roma: Ngaroma i nge turupota roma, Iesus Karais ke atu ta mogalo laekia e ngape nga mira a agau ka kaomannmannangana, na agau laeala pangamologangana ke pa nge Nutu.

3 Ba agau e sane turunane Iesus, agau laeala pangamologangana ke sane pa nge
Nutu. Ka i a agau ora kannu e sanangkalkale Karais taoamugmuga kia. Ka i a kannu
laeala ama miau ka longe pala roma, ke tatu. Ba sonrau na i ke momo nga mogalo
laekia e ngape tapu.
4 Miau ra goe reke sisina rae iau ngallo nge Karais, ka miau ra ragau rae Nutu
ba ragau reke ulopisigia ragau matana nginngina kala nga pangalomatanangarea ra
goanga tapu. Kaka ulopisigi rea kurumea, Nutu Kannuna e momo ngallo nge miau ke
gingging raumana nge Satan ore taoamugmuga ka ragau re nga mogalo laekia e ngape.
5 Ra pangalomatanakana nginngina ra goanga ka ri ra ragau re nga mogalo laekia e
ngape. Minmina na ri keke pamolloga ta oru re nga mogalo laekia e ngape, ba re nga
mogalo laekia e ngape keke longlongo te ri.
6 Ava nge ita, ka ita ra ragau rae Nutu, ba agau a lonamatana kae Nutu ke
longlongo te ita. Ava agau a sana i a agau ae Nutu ke sane longlongo te ita. Ba
kurumea bainga nginngina, na ita kaka kelakone pangalomatana reke pa nge Kannu
a kaomannmannangana kia ba pangalomatana reke pa nga kannu a i a agoangakana.

Ita Ngaka Palimateraumana Ita

7 Miau ra iau materaumana miau, ita ngaka palimateraumana ita kurumea, bainga
e nga matengraumanange ragau ka ore pa nge Nutu. Ba agau e materaumane ragau
pattoto ka i a goe ae Nutu ba ka lonamatana kae Nutu.
8 Bainga e nga matengraumanange ragau ka puna nge Nutu, minmina na agau e sane
materaumane ragau pattoto ka sana lonamatana kae Nutu.
9 Bae Nutu ke pakosining ita ka matengraumanangana ka ragau minakai roma: I ke
ba'e Tuna ta mogalo laekia e ngape. Ke ba'e goe kena mana ae i ta baina ita ngaka
mauli ka matengana te ita.
10 Ba kumangngana laeala ke pakosining ka bainga e nga matengraumanange ragau
puna mannangana minakai roma: Ita ka sana ka materaumane Nutu kapunu. Ke sa. I
ke materaumana ita kapunu ba ke ba'e Tuna ta i tungnge maulingngana muni ta baina
Nutu nge osurure baingara reke sosoali.
11 Miau ra iau materaumana miau, ngaroma Nutu matengraumanangana kita ke
bollau raumana minmina, na ita bole ngaka palimateraumana ita.
12 Ka sana agau te kele Nutu ka kae te. Ava ngaroma ita ngaka palimateraumana ita,
nae Nutu ke momo ngallo nge ita, ba ita kaka pakosining roma, ita kaka materaumane
Nutu ka kaomannmannangana.
13 Nutu ke tunge Kannuna te ita, minmina na ita ka loramatana roma, ita kaka momo
ngallo nge Nutu ba i ke momo ngallo nge ita.
14 Ba mangng ka kele Nutu Tuna ka matamangng kanname ba mangng ka la turung
ka kaomannmannangana roma, Tamara nga tava ke ba'e Tuna ta i ravunglelenge
ragau re nga mogalo laekia e ngape.
15 Ngaroma agau te nge turunana roma, Iesus ka i a Nutu Tuna, nae Nutu ke momo
ngallo nga agau laeala ba i ke momo ngallo nge Nutu.
16 Ba ita kaka kanimaia Nutu matengraumanangana kita tapu, ba ka loramatana
roma, i ke materaumana ita ka kaomannmannangana.

Bainga e nga matengraumanange ragau ka puna nge Nutu. Minmina na agau e
tataokurumea bainga e nga matengraumanange ragau pattoto ke momo ngallo nge
Nutu, bae Nutu ke momo ngallo nge i.
17 Ngaroma ita ngaka momo minmina, na bainga e nga matengraumanange ragau
ke momo ngaliua nge ita ka kaomannmannangana. Minmina na ita ka sana ka la
mataunga nga kae e nga kalingnana ngarume kurumea, ita ka tongara kena me Karais
nga mogalo laekia e ngape.

18 Ngaroma avolau a kana ka gingginga raumana nge materaumana ita ba ita
ngaka materaumane bole, na ita ka sana ka la mataunge avolau laeala. Ke sa.
Matengraumana ora kaomannmannangana kia ke taomalage mataunga. Iau ka role
minmina kurumea, mataunga ka puna nga alang e soali. Ba agau laeala e matau ke
sane momo nga matengraumana ora kaomannmannangana kia.
19 Ava nge ita, Nutu ke materaumana ita kapunu, minmina na ita kaka materaumane
Nutu ba ragau pattoto.
20 Ngaroma agau te nge role roma, “Iau ka materaumane Nutu,” ava i nge bai'iu
ka kolingana ngallo nge Karais, na agau laeala ka i a agoangakana. Iau ka role
minmina kurumea, agau e sane materaumane kolingana a i kelkele ke sane totorong
ta matengraumanange Nutu a i sane kelkele.
21 Bae Nutu ke tunge bangapaga laekia te ita pala minakai roma: Agau e materau-
mane Nutu nge materaumane kolingana bole.

5

Lopatokona Te Nutu Tuna

1 Agau a lonapatokona roma, Iesus ka i a Mesaia ae Nutu ka i a goe ae Nutu. Ba agau
e materaumane goe tamana ke materaumane goe laeala bole.
2 Ngaroma ita ngaka materaumane Nutu ba ngaka lolakurumea bangapaga ra
kanna, na ita ka loramatana roma, ita kaka materaumane goe rae Nutu.
3 Iau ka role minmina kurumea, ngaroma ita ngaka lolakurumea bangapaga ra
Nutu kanna, na bainga laeala ke la pangakosining roma, ita kaka materaumane Nutu
mannangana. Ba bangapaga ra kanna ke sane ke maena raumana.
4 Bangapaga ra kanna ke sane ke maena raumana kurumea, agau a i a goe ae Nutu
ke ulopisigsigia bainga reke sosoali re nga mogalo laekia e ngape. Ba ulongpisigingara
ka bainga reke sosoali re nga mogalo laekia e ngape ka puna nga lopatokona ae ita.
5 Ba tai ka i a agau e ulopisigia bainga reke sosoali re nga mogalo laekia e ngape? Ka
i a agau a lonapatokona roma, Iesus ka i ae Nutu Tuna.
6 Ka i ae Iesus a i a Mesaia ae Nutu ore atu nga me ba toto. Ke sane atu nga me
mana. Ke sa. Ke atu nga me ba nga toto. Ba ka i ae Kannu E Tupu e turupota roma,
ollaeala ka kaomannmannangana kia kurumea, Kannu E Tupu ka i a pangamologa a
kaomannmannangana puna.
7 Iau ka role minmina kurumea, ka oru mologi reke turupota:
8 Ka ri rae Kannu E Tupu, ba me laeala, ba toto laeala. Ba ri mologa ka siarea kena.
9 Ka kae papatu na ita ka lorapatokona ta oru ra ragau ke turupotpota tao. Ava
turungpota ae Nutu ke bollau raumana nga oru ra ragau ke turupota tao kurumea,
turungpota ae Nutu ka i a turungpota e te Tuna.
10 Turungpota laeala ke momo ngallo nga agau a lonapatokona te Nutu Tuna. Ava
agau a sana lonapatokona ta turungpota laeala ae Nutu ke patoe Nutu ka agoangakana
kurumea, i ka sana lonapatokona ta turungpota ae Nutu ore te Tuna.
11 Ba turungpota laeala ae Nutu ke role minakai roma: Nutu ke tunge mauli e momo
passavele te ita, ba mauling laeala ka puna nge Tuna.
12 Agau e pagiu kala nge Nutu Tuna ka kana ka mauling. Agau e sane pagiu kala nge
Nutu Tuna ka sana kana mauling.

Pangamologa Ra Ronga

13 Iau ka papa'e oru kokorai te miau ra lomiaupatokona te Nutu Tuna giana ta baina
miau nga lomiaumatana roma, miau kaka rave mauling e momo passavele.
14 Ba ita ka lorapatokona ta loanga kokoro te Nutu. Minmina na ngaroma ita ngaka
ballage ta otte e loakurumea lonangana, na i ke la longakala ita.

15 Ba ngaroma ita nga loramatana roma, i ke longokala ita nga taru a ita ka ballage te, na ita ka loramatana roma, ita kaka rave taru a ita ka ballage te.
16 Ngaroma agau te nge kele alopatokonakana tetoto ine baia bainga e soali e sane taoamuga kia ta mateng, na agau laeala e kele nge ballage Nutu na i ke la tungnge mauling ta ragau re sane ke baia bainga e soali e taoamuga kerea ta mateng. Ka bainga te e soali e taoamuga ka agau ta mateng ke momo. Ba iau ka sana rorole roma, agau te nge ballage Nutu ta bainga laeala.
17 Baingame kinung re sane ke tupu nge Nutu raguna ka ri ra bainga reke sosoali, ba ka bainga e soali e sane taoamuga ka agau ta mateng ke momo.
18 Ita ka loramatana roma, agau a i a goe ae Nutu ke sane bavaia bainga reke sosoali nge Nutu raguna. Ke sa. Nutu Tuna ke kelapatantali te i, minmina nae Satan sane nge kali kia.
19 Ita ka loramatana roma, ka ita ra goe rae Nutu. Ba ka loramatana roma, ragau re nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape keke momo ngape nga Satan ginggingngana.
20 Ba ita ka loramatana bole roma, Nutu Tuna ke atu, ba ke tunge lomatana te ita ta baina ita nga loramatana kae Nutu a kaomannmannangana kia. Ba ita kaka mommo ngallo nge Nutu a kaomannmannangana kia. Ita kaka mommo ngallo nge Iesus Karais a i a Nutu Tuna. Ka i a Nutu a kaomannmannangana kia ba ka i a mauling a momo passavele puna.
21 Miau ra goe reke sisina rae iau ngallo nge Karais, miau ngaka ella miau masi ta nutu ra goanga.

Lau A Lua Ae
Ion
Pa'e
Kana Turunglomatana

Ragau papatu ka loreavavai roma, Ion a i a aposel te ba agau te avolau nga ra lopatokonakana ke pa'e lau laekia. Ba ka loreavavai roma, i ke pa'e ta ra lopatokonakana ginungarea te nga inte. Nga lau laekia i ke patoe ra lopatokonakana ginungarea laeala ka avale orae Nutu tore. Ba ke patoe ra lopatokonakana re nga ginunga laeala ka avale laeala goe rae i.

Ke pa'e lau laekia ta roleng ka ra lopatokonakana nginngina ta ri ngeke tataokurumea bainga e nga palingmatengraumana rea. Ba ke role kerea ta ri ngeke ella rea masi ta ragau reke bai ta tungnge pangalomatana ra goanga te ri.

1 Iau a ri ke pato iau ka agau te avolau nga ra lopatokonakana ka papa'e lau laekia te one a avale ae Nutu tore. Ka papa'e te one kala nga goe rae one onra iau materaumana miau ka kaomannmannangana. Ba ka sana iau kasikegu. Ke sa. Ragau kinung ra loreamatana ka pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia keke materaumana miau bole.
2 Mangng ka materaumana miau kurumea lopatokona ae ita ta pangamologa e te Karais a kaomannmannangana kia ore mommo ngallo nge ita sonrau be la momong kala nge ita passavele.

3 Iau ka kavkava te Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais a i a Nutu Tuna ngeke tunge lopengana, ba lonana, ba momongpengana ae ri te ita kurumea lopatokona ae ita ta pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia ba Nutu matengraumanangana kita.

4 Iau ka lausereng raumana ta kelange goe palu rae one reke tataokurumea pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia. Bainga laeala ke loakurumea pangamologa a Tamara nga tava bapaga ita ta kumangng kia.
5 Ba sonrau na iau ka sana papa'e bangapaga a pau te one avale. Ke sa. Ka i a bangapaga a ita ka rave ina ita lorapatokona te Karais pau. Ka bai ta balinglaga one avale ta miau ngaka taokurumea bainga e nga palingmatengraumana miau.
6 Ba bainga e nga palingmatengraumana ita ka mirana minakai roma: Ita ngaka tataokurumea bangapaga rae Nutu kanna. Ba bangapaga a miau ka longe ina miau lomiaupatokona te Karais pau ke role roma, miau ngaka tataokurumea bainga e nga palingmatengraumana miau.

7 Iau ka role minmina kurumea, ra goangakana papatu keke kamalaga na keke loa ta ina re kalaoveka nga mogalo laekia e ngape. Ka ri ra ragau reke rorole roma, Iesus Karais ke sane atu ta mogalo laekia e ngape nga mira a agau ka kaomannmannangana. Agau matana laeala ka i a agoangakana ba asanangkalakana kae Karais.
8 Minmina na miau ngaka ella miau masi ta ra pangalomatanakana nginngina ra goanga ta baina miau sana ngaka pasanrea ka kumangng ra miau ka rongo ki tapu, ava ngaka rave alang ae miau e pe karolu.
9 Agau e sane mommo ngallo nga pangalomatana rae Karais kanna ava ke pulialamane pangalomatana palu ta pangalomatana nginngina, agau laeala ke sane pagiu kala nge Nutu. Agau e mommo ngallo nga pangalomatana rae Karais kanna ke pagiu kala nge Nutu bae Tuna kinung.

10 Ngaroma agau te nge atu te miau ba nge atu ka pangalomatana ra sana ri ra
pangalomatana rae Karais kanna, na sana ngaka rave agau laeala lakallo ta bale rae
miau. Ba sana ngaka paserengkale.
11 Iau ka role minmina kurumea, agau e paserengkale ke pagiu kala nge i nga
kumangng ra kanna reke sosoali.
12 Ka kanau oru papatu ta panga rea te miau, ava ka sana matea ta rolenge rea te
miau ka pangamologa ra iau pa rea nga lau. Ke sa. Ka matea ta atung te miau ba
pangamologa kala nge miau nga ragumiaume ta baina lomarapaga ae miau nge ponu
raumana.
13 One avale, kolingang avale ae Nutu tore goe rae i keke ba ka sinro rae ri te one.

Lau A Mologi Ae
Ion
Pa'e
Kana Turunglomatana

Ion a i a aposel te ba agau te avolau nga ra lopatokonakana ke pa'e lau laekia. Ka i a agau kena mana ore pa'e lau onreke pato rea ka Ion e kapunu ba Ion a lua. I ke pa'e lau laekia ta alopatokonakana te a giana nge Gaius, ba ke kela basema Gaius ka i a agau e taoamugmuga nga ra lopatokonakana ginungarea te.

Gaius ka i a agau ae Ion materaumane, minmina nae Ion ke pa'e lau laekia te i ta pangaginggingia lona. Ba ke role kia ta i nge ella te i masi ta agau te a giana nge Rioterepes. Rioterepes ka i a agau e matea raumana ta kiningpataenge i muni giana ba agau a sana omona ta longa ta pangamologa ra reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana kanrea.

1 Iau a ri ke pato iau ka agau te avolau nga ra lopatokonakana ka papa'e lau laekia
te one ae Gaius a iau materaumana one ka kaomannmannangana.
2 One a iau materaumana one, iau ka kavkava te Nutu ta orume kinung ra one
kumkuma ki ngeke taomasi ba mirang nge pe. Ba ka laumatana roma, kannung ke
pe tapu.
3 Iau ka role minmina kurumea, iau ka lausereng raumana ka ina kolingara
palu ngallo nge Karais ke lele na keke ture taongang kurumea pangamologa a
kaomannmannangana kia. Keke turu ta ina one tataokurumea pangamologa e te
Karais ora kaomannmannangana kia.
4 Ka ina iau longe roma, goe rae iau ngallo nge Karais keke tataokurumea
pangamologa e te Karais ora kaomannmannangana kia, na ollaeala ke palosereng iau
raumana. Ba serenga matana laeala ke bollau raumana nga serenga pattoto rae iau
kinung.
5 One a iau materaumana one, nga ina one ngo kuma ka kumangng matantana
re nga kalaunge kolingara memena ngallo nge Karais, na kumangng nginngina keke
loakurumea Nutu lonangana mannangana. Ba nga ina one ngo kuma minmina ta
kolingara ra one sana longmatana kerea pala, na kumangng laeala ke pe raumana
muni.
6 Ba kolingara nginngina keke ture baingang e nga matengraumanange ragau pattoto
ngamuga nga ra lopatokonakana ginungarea. Ba ko la kumangng ka kumangng e pe
ngaroma one ngo kalau rea ka oru re nga taongarea kurumea bainga ae Nutu matea.
7 One ngo kalaue kolingara nginngina minmina kurumea, ka ineke loa ta puling-
malagange Karais giana ta ragau ra sana loreapatokona, na ke sane ke ballage ragau
nginngina ta ri kalaunga rea ka karea oru.
8 Minmina na ita ngaka kalaue ragau matana nginngina ta baina ita ngaka pagiu
kala nge ri nga kumangng a kanrea e nga pulingmalagange pangamologa e te Karais
ora kaomannmannangana kia.
9 Pala na iau ka pa'e lau te ta ra lopatokonakana ginungarea nangina, avae
Rioterepes ore matea raumana ta i a agau e kapunu nga ra lopatokonakana ka sana
omona ta longa ta pangamologa ra kanmangng.
10 Minmina na ngaroma iau nga atu, na iau ka la pangapotange bainganame nga
karakarangana. I ke rorolea pangamologa reke sosoali re te mangng re sane ke tupu.
Ba ke sane kuma minmina mana. Ke sa. I ka sana omona ta ravunge kolingara re
nga ina pattoto ta bale ae i nga ine ngeke atu bole. Ba ke boalle ragau pattoto reke

bai ta kumangng minmina, ba ke pulimalaglaga rea lagapotu nga ra lopatokonakana
ginungarea.
11 One a iau materaumana one, sano ngo taokurumea agau e kuma ka bainga reke
sosoali. Ke sa. One ngo taokurumea agau e kuma ka bainga reke pepe. Agau e
kumkuma ka bainga reke pepe ka i a goe ae Nutu. Agau e kumkuma ka bainga reke
sosoali ka sana lonamatana kae Nutu.
12 Ava nga kolingau ae Remitrius, ra lopatokonakana kinung keke turupotpote
baingana reke pepe. Ba kumangngana ka bainga reke loakurumea pangamologa e te
Karais ora kaomannmannangana kia ke pakosining roma, ka i a agau e pe. Ba mangng
bole ka la turungpota roma, ka i a agau e pe. Ba one ka longmatana tapu roma, oru ra
mangng turungpota te i ka kaomannmannangana ki.
13 Ka kanau oru papatu ta panga rea te one, ava ka sana matea ta rolenge rea te one
ka pangamologa ra iau pa rea nga lau.
14 Ke sa. Ka lauvavai roma, isura mana, na iau ka la kelanga one, na itaua kaka la
palingpangamologa kala ita nga ragura.
Iala na momongpengana ae Nutu nge momo kala nge one. Kolingamangng memena
reke momo nakai keke ba ka sinro ae ri te one. Ngo tagukama ka pana kenkena nga
kolingamangng memena ngallo nge Karais re nangina.

Lau Ae
Iut
Pa'e
Kana Turunglomatana

Iut orae patoe i muni kae Iems teiteikia ke pa'e lau laekia ta ragau ra loreapatokona te Karais onreke momo nga ina re kalaoveka. I ke pa'e ta turunglomatana te ri ta ri ngeke ella rea masi ta ragau palu reke bai ta goanga rea. Ke role roma, ra goangakana nginngina ka ri ra ragau reke longosasa te Nutu, ba ragau reke kampililiue lopengana ae Nutu a i tungtungumane ta i a pamau e nga kumangng ka bainga ra mukurea. Ba ka ri ra ragau reke tangulelea Iesus Karais a i a Avolaukita ba Kelangpatali kena mana ae ita. Ke role roma, ra goangakana nginngina ka ri ra ragau rae Nutu potopita pala nganige raumana ta i tungnge alang e soali te ri.

Minmina nae Iut ke role ka ra lopatokonakana ta ri ngeke paginggingi rea ta maisinggingging nga lopatokona ae ri te Karais, ba ngeke kavkava te Nutu kurumea Kannu E Tupu taongamugangana kerea. Ba ke role kerea ta ri ngeke momogingging ngallo nga Nutu matengraumanangana kerea ka ineke momalla ta lonana ae Iesus Karais A Avolaukita ta i tungnge mauling e momo passavele te ri.

1 Ka iau ae Iut a iau a akumangngatulu ae Iesus Karais kanna bae Iems teiteikia.

Iau ka papa'e lau laekia te miau ra ragau ra Nutu a i a Tamara kiu rea be materaumana rea, ba ragau ra i lengetotokalkala rea ngallo nge Iesus Karais.

2 Iau ka kavkava te Nutu ta i tungnge lonana, ba momongpengana, ba matengraumana ae i te miau raumana.

Ra Lopatokonakana Ngeke Ella Rea Masi Ta Ragau Palu Reke Bai Ta Goanga Rea

3 Miau ra iau materaumana miau, pala na iau ka matea raumana ta pange pangamologa palu te miau onreke panana ta Nutu ravunglelengana kita. Ava sonrau na iau ka kanimai roma, ke pe ta iau pange pangamologa ta roleng gingging kamiau ta miau baling kaligi ta meisingkalange ragau reke bai ta baingasoalinge pangamologa re te Karais ra ita lorapatokona tao. Ka ri ra pangamologa nginngina re sane ke la kamongpiliu onra ra kumangngatulu rae Nutu kanna ke tungu rea pala ta ragau rae i reke tupu.

4 Miau ngaka bali kaligi minmina kurumea, ragau palu ra goangakana keke taolu lakallo ta ginungamiau gome mana. Ka ri ra ragau rae Nutu potopita pala nganige raumana ta i tungnge alang e soali te ri. Ka ri ra ragau reke longosasa te Nutu ba ragau onreke kampililiue lopengana ae Nutu a i tungtungumane ta i a pamau e nga kumangng ka bainga ra mukurea mana. Ba keke tangulelea Iesus Karais a i a Avolaukita ba Kelangpatali kena mana ae ita.

5 Miau ka lomiaumatana tapu, ava iau ka bai ta rolengpage lomiaume ta oru ae Avolau kuma kia pala ka ine ravumalage ragau rae i ngae Isip. Ke ravumalaga rea, ava ngarume na i ke sapune ragau re nge ri ra sana loreapatokona te i.

6 Ba nga lomiaugaliu ta anggelo ramre sane ke momopita nga mallerea re nga kelangpatali ava keke ka'e momong ngareangana rae Nutu tungu rea te ri. Minmina na i ke pulakala rea nga malle a osuguna kia, ba ke samapita rea ka samangapita onreke momo passavele ta ri momongkalange kalingnana e nga kae e bollau ngarume.

7 Ka tongana kena ma ragau re ngae Sorom bae Gomora ba maga kunna reke momotaliu rea. Pala na ri keke tunge ri muni ta ri kumangng ka bainga reke sosoali re nga kenong kala nga ravale ba rapanung ba bainga ra mukurea raumana. Minmina

na keke kanimaimaia alang e soali e nga sia e pamiralali passavele ta pangakosining ka taru e momalle ragau reke kuma minmina.

8 Ba ra goangakana nginngina reke taolu gome ta ginunga ae miau keke kumkuma ka bainga nginngina bole. Ka ri ra ra mingakana ra minga rae ri ke taoamugmuga kerea ta ri pangamukune mirareame muni, ba ta ri tangunglelenge Nutu kelangpatalingana kerea, ba ta ri rolengbainga ka anggelo re nga tava ra karea ka gingginga raumana.
9 Maikel ka i a anggelo e kapunu, ava i ke sane rolebainga ka anggelo nginngina minmina. Pala ka ine palivali ka pangamologa kala nge Satan ta tai e nge ri nge rave Moses mirana, na i ke sane paroe Satan ka pangamologa re nga rolengbainga kia. Ke sa. Ke role roma, “Avolau ke la sagingpita one.”
10 Ava ra goangakana nginngina reke taolu gome ta ginunga ae miau keke ro-rolebainga ka oru ra ri sana loreamatana ki. Ka loreamatana ka lomatana re nga mirareame mana. Ka ri ra ragau ra tongarea kena ma posi ra pinolo onreke tataokurumea mirarea mateng ngareanganame mana. Ba mateng nginngina keke la baingasoali rea.

11 Oru reke sosoali raumana keke la leleng nge ri! Iau ka role minmina kurumea, ri keke taokurumea bainga e soali ae Kein kuma kia pala. Keke matea lollokanna raumana, minmina na keke ka'e pamau e tupu bolvole ta loangakurumea bainga a Balam kuma kia pala. Ba keke baisoalia ri muni ka kumangng ngareangana ka bainga e nga longasa a Kora kuma kia pala.

12 Nga ina ragau nginngina ngeke tara kala nge miau nga kaning rae miau reke bollalau re nga pangakosining ka palingmatengraumana kamiau, na momongarea ngaliua nge miau ka tongana kena ma malle a mukuna nga lungapaga e kavauvaunga. Ava ri ka sana balenglenge rea ta tarang ta kaning kala nge miau. Ke sa. Ka ri ra ragau reke matea ta kalaunge ri muni mana. Ka tongarea kena ma mukmukua ra sana karea me onra bovoleme ke isolele rea. Ka tongarea kena ma bega re sane ke piaupiau nga kae re nga piaunge kanreame, ba bega onra kulareame ke lagasisi na keke pupu ba keke mate bavakena.
13 Ba keke umma ta pangakosining ka baingarea re nga balenga basema pelau kaona mena ora minua re nga pelau reke balikolkolo ke pamanapataea. Ri ka tongarea kena ma mata re sane ke momopita nga mallerea nga tava. Ka ri ra ragau rae Nutu kalitupe malle a osuguna mannangana te ri, ba keke la momong nga malle laeala passavele.

14 Ba pala nae Enok a i a agau a lima ba lua ngarume nge Aram ke rolea pangamologa e nga tonge Nutu kaona ore ta ragau nginngina ine role roma: “Ngaka kele! Avolau ke la atung kala nga barangalele ra kanna reke tupu ra ri papatu raumana,
15 na i ke kalingnanange ragau kinung. Ba ke la pangakosining ka ragau baingarea re nga longasa te ri. Ke la pangakosining rea ka kumangngme kinung re nga longasa ra ri ke kuma ki ka baingarea re nga longasa. Ba ke la pangakosining ka pangamologame kinung reke sosoali ra ragau reke baia bainga reke sosoali beke longosa te i ke rolebainga kia ki.”
16 Ra goangakana nginngina reke taolu gome ta ginunga ae miau ka ri ra ragau reke lola ka kaoreame ba ragau ra rolengpukana. Keke lolakurumea ri muni loreamatengana reke sosoali. Keke rorolea pangamologa re nga mulianga ba keke kantotole ragau ta kalaunge ri muni.

Pangamologa Re Nga Pangagingginge Ra Lopatokonakana Loreame

17 Ava nge miau ra iau materaumana miau, miau nga lomiaugaliu ta pangamologa re nga tonge Nutu kaona ra aposel rae Iesus Karais A Avolaukita kanna ke role rea pala.

18 Keke role kamiau roma, “Nga kae ra ronga, na ragau ra rolenglisingkana keke la
leleng. Ka la ri ra ragau reke loakurumea ri muni loreamatengana reke sosoali re nga
longasa te Nutu.”
19 Ba iau ae Iut nga role kamiau roma, ragau nginngina ka ri ra ragau reke
kalipalpala miau. Ka ri ra ragau reke tataokurumea oru re nga mogalo laekia e ngape
mana, ba ragau onra Kannu E Tupu sane momo ngallo nge ri.
20 Ava nge miau, miau ngaka paginggingi miau ta maisinggingging nga lopatokona
ae miau ore tupu mannangana. Ba ngaka kavkava te Nutu kurumea Kannu E Tupu
taongamugangana kamiau.
21 Ngaka momogingging ngallo nga Nutu matengraumanangana kamiau ina miau ka
momalla ta lonana ae Iesus Karais A Avolaukita ta i tungnge mauling e momo passavele
te miau.
22 Miau nga lomiaunanne ragau ra lorea lualua.
23 Ba ngaka ravulelea ragau pattoto ka ravungmalaga ngamiaungana kerea bolvole
nga sia. Ba nga lomiaunanne ragau pattoto reke kumkuma ka bainga reke sosoali, ava
ngaka matau bole basema ragau reke matau roma, lungapaga e momo nga lavusa te
nge pamukuna rea.
24 Iala na, iau ka la kalangapage Nutu ora kana ka gingginga ta kelangpatali masi te
miau ta baina miau sana ngaka pupu. Ba ka kana ka gingginga ta bainga kamiau ta
miau ra ragau onra agau te sane totorong ta patonge baingarea te e soali ba ragau reke
ponu ka lomarapaga raumana nga ina miau nga maisi ngamuga nge i nga mallena a
kana ka olamana e toakala raumana.
25 Ka la kalangapage Nutu a i ae Nutu kena mana ba Aravunglelekana ae ita. Ka la
kalangapage nge Iesus Karais A Avolaukita giana kurumea, i ka kana ka olamana e
toakala raumana. Ba ka i e ngailu raumana, ba ka kana ka ginggingame kinung, ba
giana ke bollau raumana nga giame kinung. I ke momo minmina pala nga orume
kinung pangaturu ngareangana, ba ke momo minmina sonrau, ba ke la momong
minmina passavele. Ka kaomannmannangana.

Pangamologa Re Nga
Pangapota
Kana Turunglomatana

Ion ke pa'e lau laekia ta panganana ta oru ra i kela rea nga kelanga a Nutu tunge te i. Ka i a Nutu turunglomatanangana ta ragau.

Nutu turunglomatanangana laeala ka kana ka iname ka ri mologi.

1 Ne kapunu ke role roma, oru reke sosoali ra karea ka gingginga raumana keke umma nga mogalo laekia e ngape. Ba ra lopatokonakana te Karais keke la kaningmainge maenang papatu nga mogalo laekia e ngape kurumea loangakurume ngareangana kae Karais, ba papatu nge ri keke la mateng.

2 Nutu turunglomatanangana ina a lua ke role roma, Iesus Avolau a i kena mana ke la ulongpisiginge ragau kinung ba ginggingame kinung reke sosoali reke ava ta sanangkalange Nutu.

3 Bae Nutu turunglomatanangana ina a mologi ke role roma, ngarume nae Nutu ke la tungnge alanga reke pepe raumana ta ragau rae i re sane ke ka'e lopatokona ae ri te i. Ba i ke la tungnge alanga e pe raumana muni ta ragau reke mate kurumea loangakurume ngareangana kia.

Pangamologa laekia a Nutu tunge te Ion ta i pange ke pagingging raumane ra lopatokonakana te Karais reke momomauli ka kae nginngina. Ke paginggingi rea kurumea, ri keke umma ta kaningmainge maenang papatu, ba papatu keke umma ta mateng kurumea loangakurume ngareangana kae Karais.

Pangamologa Re Kapunu

1 Lau laekia ka i a pangapota e te Iesus Karais. Ka i a pangapota a Nutu tunge te Iesus ta i pangakosininge ra kumangngatulu ra kanna ka oru reke la leleng bolvole. Bae Iesus ke ba'e anggelo ae i ta i turunge ta akumangngatulu a kanna ae Ion.

2 Nae Ion ke pa'e pangamologa kokorai ta turungpotange orume kinung ra i kela rea. Ke pa rea ta turunge pangamologa ae Nutu kanna ba turungpota e ta Iesus Karais roma, ka kaomannmannangana ki.

3 Nutu ke la tungnge kavingtulu ta agau e patpatoe pangamologa kokorai reke panana ta oru reke la leleng ngarume. Ba ke la tungnge kavingtulu ta ragau reke longlongo rea beke lolakurume rea ta, kae e nga oru kokorai ke lele kokoro.

Pangamologa Ra Ion Pa Rea Ta Ginungame Ka Ri Lima Ba Lua Rae Ra Lopatokonakana Te Karais

4 Iau ae Ion, ka papa'e lau laekia ta ra lopatokonakana ginungarea ka ri lima ba lua reke momo nga porovins ae Esia roma:

Iau ka matea ta miau ngaka kanimaia lopengana ba momongpengana onreke pa nge Nutu e momo sonrau, ba ke momo pala, ba ke la momong passavele. Ba keke pa nga kannume ka ri lima ba lua reke momo ngamuga nga tarang ae Nutu e nga kelangpatali.

5 Ba keke pa nge Iesus Karais, a i a aturungpatokonakana ka pangamologa onra kaomannmannangana ki, ba ka i a agau e kapunu ta sigingpaga nga mateng. Ba ka i e ngailu nga kelangpatalime kinung re nga mogalo laekia e ngape.

Ita ngaka kinpataea i e materaumana ita ba ke ravulele patali ita nga baingara reke sosoali ginggingngarea ka totona.

6 Ba ke puli ita ta ita ra ragau re nga Nutu kelangpatalingana, ba ta ita ra piris rae Nutu ae i a i a Tamana. I ka kana ka olamana e toakala ba gingginga e bollau raumana. Minmina na ita ngaka alapage passavele. Ka kaomannmannangana.

7 Ngaka kele, i ke tatu kala nga mukmukuame,
ba ragau kinung matarea kanreame keke la kelange.
Ba ragau reke paroe keke la kelange bole.
Na ragau re nga galiaume kinung reke momo nga mogalo laekia e ngape ka la loreatani nga ina ri ke la kelange. I ke la leleng minmina ka kaomanna. Ka kaomannmannangana.
8 Nutu Avolau ke role roma, "Ka iau ae Alapa bae Omega.* Iau ka momo sonrau, ba ka momo pala, ba ka la momong passavele. Ka iau a i a kana ka ginggingame kinung."

Kelanga A Ion Kele Ine Momo Nga Nuta Ngae Patmos

9 Ka iau ae Ion, a iau a kolingamiau te ngallo nge Karais. Ba ita keke kinung kaka momo ngallo nga Nutu kelangpatalingana, ba ita keke kinung kaka kanimaimaia miralalime ba ka tololomane maenangme kurumea loangakurume ngarangana kae Iesus. Pala, ka ina iau pulimalage pangamologa ae Nutu kanna ba turungpota e te Iesus ora kaomannmannangana kia, na keke pulakala iau nga nuta te eke patoe kae Patmos.
10 Ba ka kae te a i a kae ae Avolau ka ina iau momo ngallo nga Kannu E Tupu, na ka longe kaling te a maina kaligi ma buu maina ine lele ngarume nge iau,
11 ba ke role roma, "Ngo paʼe oru ra one la kelanga rea nga lau te, na ngo ba ka lau laeala ta ra lopatokonakana ginungareame ka ri lima ba lua. Ngo ba kia ta ra lopatokonakana ginungarea reke momo ngae Epesus, bae Simerna, bae Pergamum, bae Taiataira, bae Saris, bae Pilarelpia, bae Laorisia."
12 Na iau ka kampiliu iau ta kelange kaling laeala e umma ta pangamologa te iau. Ba ka ina kampiliu iau, na ka kele pangatara nga lamame ka ri lima ba lua ra ri ra gol.
13 Ba ngaliua nga pangatara nginngina te a sinna ma agau te tuna ke momo. Lungapaga ae i e ngapotu ke savelepisigi ta kaena puname, ba ke ligoe mautuna ka lungapaga ina a gol.
14 Kunna ba gilina bulvunna keke kavauvaunga basema sipsip bulvunna e kavauvaunga. Ka tongarea kena ma mukmukua reke kavauvaunga raumana. Ba matana kanname ka tongarea kena ma sia ine to.
15 Kaena puname ka lamarea ma ene a barasa e toakala ineke tuve nga sia. Ba kalingngana maina ka tongana kena ma meme reke potpotu mairea.
16 I ke kamopite mata re nga tava ka ri lima ba lua nga kamana e pe. Ba resalla a matana raumana ora mataname ka ri lua ke lelemalaga nga kaona. Ba raguna lamanangana ka tongana kena ma kae lamana ine sina raumana.
17 Ka ina iau kele, na iau ka pupu kokoro ta kaena puname ma iau a mate. Na i ke pulipaia kamana e pe nge iau, na ke role kau roma, "Sano ngo matau. Ka iau e kapunu ba a ronga.
18 Ba ka iau a i e momomauli. Pala na iau ka mate, ava ngo kele, iau ka momomauli passavele. Ba iau ka kamopite kingapola re nga kingapolange mateng ba malle nga reke mate e momo ngape bavakena.
19 "Minmina na ngo paʼe oru ra one kela rea. Ngo paʼe oru reke momo sonrau, ba oru reke la leleng ngarume.
20 Talung e ta matame ka ri lima ba lua ra one kela rea nga kamau e pe, ba pangatara nga lamame ka ri lima ba lua ra ri ra gol mirarea minakai roma: Matame ka ri lima ba lua ka ri ra anggelo rae ra lopatokonakana ginungareame ka ri lima ba lua. Ba pangatara nga lamame ka ri lima ba lua ka ri ra ra lopatokonakana ginungarea nginngina ka ri lima ba lua."

---

* **1:8:** Pangamologa laekia inae Avolau role roma, "Ka iau ae Alapa bae Omega" ka mirana roma, i ka i a orume kinung pangaturu ngareangana ba rongareangana puna.

2

Pangamologa Ra Ion Pa Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Epesus

1 Na i ke role ka iau ae Ion roma, “Ngo pa'e pangamologa ta anggelo ae ra
lopatokonakana ginungarea e momo ngae Epesus minakai roma:
Iau a iau kamopite matame ka ri lima ba lua nga kamau e pe ba ka tatao ngaliua
nga pangatara nga lamame ka ri lima ba lua ra ri ra gol nga role roma:
2 Iau ka laumatana ka kumangng ngamiaunganame, ba oru ra miau ka kuma kaligi
ta kumangng ki, ba maenang ra miau ka umma ta tolongamana rea. Ba ka laumatana
roma, miau kaka parototokale ragau reke sosoali ta ri manereasa momong kala nge
miau. Ba miau kaka ave ragau nginngina reke role roma, ka ri ra aposelme, ava ka
sana ri ra aposelme mannangana. Na miau kaka kelapatokona rea roma, ka ri ra ra
goangakana.
3 Miau kaka maisginggingkale maenangme, ba kaka tolomane maenang ra miau
ka ravu rea kurumea loangakurume ngamiaungana kau. Ba oru nginngina ke sane ke
bailikisa kamiau. Ke sa. Miau kaka tatao tale. Kumangng nginngina rae miau keke
pepe.
4 Ava baingamiau te ka sana siaukena kia minakai roma: Pala na miau kaka
materaumana iau mannangana, ava sonrau na ke sa.
5 Minmina na nga lomiaugaliu ta baingamiaungana laeala e pala a miau ka ka'e.
Na ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka tunge lomiaumatenganame
te Nutu, na ngaka kuma ka kumangng nginngina ra miau ka kumkuma ki pala.
Ngaroma nge sa, na iau ka la atung te miau, na nga ravupatali ka pangatara nga lama
ae miau nga mallena.
6 Ava otte aka kuma kia ke pe inaka bai'iu ka bainga reke soali rae Nikolasme* ra
iau bai'iu ki bole.
7 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia a Kannu
E Tupu rolea ta ra lopatokonakana ginungareame. Ba iau ka la tungnge ngatangng ta
agau ore meisginggingkale Satan ginggingngana be ulopisigia, ta i kaning nga bega
e nga mauling passavele e momo ngallo nga malle ae Nutu orae ragau reke tupu.”

Pangamologa Ra Ion Pa Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Simerna

8 Na i ke role ka iau ae Ion roma, “Ba ngo pa'e pangamologa ta anggelo ae ra
lopatokonakana ginungarea e momo ngae Simerna minakai roma:
Iau a iau e kapunu ba a ronga, ba ka mate ava ka mauli muni nga role roma:
9 Iau ka laumatana ka maenang ra miau ka kanimaimai rea. Ba ka laumatana
roma, ka miau ra sillolo nga oru re nga mogalo laeala e ngape (ava ka miau ra
kilipukana nge Nutu raguna). Ba ka laumatana ka ragau nginngina reke umma ta
rolengbainga kae Nutu. Keke rorole roma, ka ri ra Iurame ava ka sana ri ra Iurame
mannangana. Ke sa. Ka ri ra ginunga ae Satan kanna.
10 Sana ngaka mataue miralali ra miau ka la kaningmai rea. Ba iau ka la turung
paka miau roma, Satan ke la ulonge palu nge miau nga pulangkala ta i avanga miau.
Ba ka la miau kaningmainge maenangme ka kaeme ka ri tangulelu. Ava ngaka
meisgingging nga lopatokona ae miau te iau ta nge lele ina miau nga mate, na iau ka la
pangakurung miau ka kurung e nga alangpaga ngallo nga mauling e momo passavele.

---

* **2:6:** Nikolas ka i a agau ore palomatantane ragau ta ri kelange bainga reke sosoali raumana ma ri ra oru reke pepe mana. I ke role roma, ngaroma ragau ngeke bai ta tungnge tunga ta nutu ra goanga o ngaroma ngeke bai ta kumangng ka bainga ra mukurea kala nga avale o rapanung, na ka sana otte e soali nga ollaeala.

11 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia a
Kannu E Tupu rolea ta ra lopatokonakana ginungareame. Ba agau ore meisging-
gingkale Satan ginggingngana be ulopisigia ke sane la kaningmainge miralali te nga
mateng a lua ngarume."

Pangamologa Ra Ion Pa Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Pergamum

12 Na i ke role ka iau ae Ion roma, "Ba ngo pa'e pangamologa ta anggelo ae ra lopatokonakana ginungarea e momo ngae Pergamum minakai roma:

Iau a kanau ka resalla a matana raumana ora mataname ka ri lua nga role roma:

13 Iau ka laumatana ka inaeala a miau ka momo ngia. Ka i a malle orae Satan tarang ae i e nga kelangpatali. Ava kaka umma ta kamongpita masia giau tale. Ba miau ka sana ka kausikale lopatokona ae miau te iau. Ba bole, ka sana ka kausikale ka kae nginngina ina agau ae iau ae Antipas momo. I ka i a agau e loatunanna iau ba ke turupotpota roma, pangamologa a kanau ka kaomannmannangana kia. Ba keke sapune nga maga kunna laeala ae miau e bollau, nga inaeala ae Satan momo ngia.

14 Ava baingamiau palu ra sana siaukena ki minakai roma: Ragau palu nangina
nge miau keke kaminte pangalomatana ra Balam kanna. Pala nganige na i ke umma
ta pangalomatanange Balak ta taoangamuga kae Israelme ta ri kumangng ka bainga
reke sosoali nge Nutu raguna. Ke taoamuga kerea ta ri kaninge kaning onreke tungu
rea ta nutu ra goanga, ba ke taoamuga kerea ta ri kumangng ka bainga ra mukurea
kala nga ravale ba rapanung.

15 Ba sonrau na ragau palu re nge miau keke kaminte pangalomatana ra Nikolasme kanrea onra tongarea kena ma pangalomatana laeala a Balam palomatantane ragau kia pala.

16 Minmina na ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka tunge lomiaumatenganame te Nutu. Ngaroma nge sa, na iau ka la atung te miau bolvole, na ka la baling kala nge ri ka resalla a matana lua ame lelemalaga nga kaogu.

17 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia a
Kannu E Tupu rolea ta ra lopatokonakana ginungareame. Ba iau ka la tungnge
berete eke patoe ka 'mana' ina palu onra Nutu pako rea ta agau ore meisginggingkale
Satan ginggingngana ba ke ulopisigia. Ba iau ka la tungnge lollo te e kavauvaunga
eke pa'e gia a pau ngia te i bole. Ka i a gia ora agau e rave mana ka lonamatana kia."

Pangamologa Ra Ion Pa Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Taiataira

18 Na i ke role ka iau ae Ion roma, "Ba ngo pa'e pangamologa ta anggelo ae ra lopatokonakana ginungarea e momo ngae Taiataira minakai roma:

Iau ae Nutu Tuna, a matau kanname ka tongarea kena ma sia ine to, ba kaegu
puname ka lamarea ma ene a barasa e toakala nga role roma:

19 Iau ka laumatana ka kumangng ngamiaunganame, ba matengraumana ngami-
aungana ka ragau pattoto, ba lopatokona ae miau, ba kalaungapaga rae miau, ba
maenang ra miau ka umma ta tolongamana rea. Ba ka laumatana roma, kumangng
ra miau ka kumkuma ki sonrau ka ri papatu raumana muni nga kumangng ra miau
ka kuma ki pala.

20 Ava baingamiau te ka sana siaukena kia minakai roma: Miau kaka kelanan-
namane avale laeala ae Iesebel e patpato i muni ka agau te e toe Nutu kaona. Ba
i ke palomatantane ra kumangngatulu ra kanau ba ke taoamugmuga kerea ta ri
kumangng ka bainga ra mukurea kala nga ravale ba rapanung, ba ta ri kaninge
kaning onreke tungu rea ta nutu ra goanga.

21 Ba iau ka tunge panna inte te i tapu ta i pulingvalakale baingana ra mukurea, ava i ka sana omona.

22 Minmina na iau ka la tamalingpisigi kia ta nia e nga pangamiralalinge. Ba ngaroma ragau nginngina reke umma ta kenong kala nge i sane ngeke pulivalakale avale laeala bainganame, na iau ka la ulongo rea nga maenang reke bollalau raumana.
23 Ba iau ka la balingpununge goe rae i, na ngeke mate. Na ra lopatokonakana ginungareame kinung nga loreamatana roma, ka iau a i e ella lulu lakallo ta ragau ramareame ba loreame. Ba iau ka la tungnge alang ta kenakena nge miau kurumea kumangng ra kanna.
24 Ava nge miau pattoto raka momo ngae Taiataira, ra miau ka sana ka kaminte avale laeala pangalomatananganame, ba ka sana ka rave lomatana nginngina rae Satan kanna ra ri ke mulia tao roma, keke ko raumana, iau ka sana la ulonge maenang te muni nge miau.
25 Iau ka la roleng kamiau ka oru kena mana roma, ngaka kaminte baingamiau nginngina reke pepe ra miau ka kumkuma ki sonrau.
26 Ba iau ka la tungnge gia bolinglaungana ta agau e lolakurumea laungana ta nge lele ine nge mate, ba ke meisginggingkale Satan ginggingngana ba ke ulopisigia. Ka la tungnge gia bolinglaungana te i ta i kelangpatali ta ragau re nga iname kinung
27 Ba agau laeala kelangpatalingana nga tongana kena ma kelangpatali e kelapatantali ta sipsipme ka kamongpitangana ka to eke kuma kia ka ene.
Ba kelangpatalingana kerea nga tongana kena ma agau ine nge kuma ka gatome ka mogalo, na ngarume na i nge sapipaligolu ki.
Iau ka rave ginggingngau e nga kelangpatali nge Tamau. Minmina mana na iau ka la tungnge gingginga ta agau laeala ta i kelangpatali bole.
28 Ba iau ka la tungnge mata e lele ka kae marara te i.
29 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia a Kannu E Tupu rolea ta ra lopatokonakana ginungareame."

3

Pangamologa Ra Ion Pa Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Saris

1 Na i ke role ka iau ae Ion roma, "Ba ngo pa'e pangamologa ta anggelo ae ra lopatokonakana ginungarea e momo ngae Saris minakai roma:
Iau a iau kamopite kannume ka ri lima ba lua rae Nutu ba matame ka ri lima ba lua nga role roma: Iau ka laumatana ka kumangng ngamiaunganame. Ba ka laumatana roma, nga ragau kelangareangana kamiau keke roma, ka miau ra ragau reke mauli. Ava ke sane minmina. Ke sa. Miau ka tongamiau kena mana ma ragau reke mate tapu.
2 Minmina na ngaka lala kamiau nga kenongraunga, na ngaka paginggingia oru reke momo tale onreke kokoro ta ri mateng. Iau ka role minmina kurumea, nga kelangaungana kamiau, miau ka sana ka rongo ka kumangng ngamiaume masi nga Nutu ae iau raguna.
3 Minmina na nga lomiaugaliu ta pangamologa nginngina ra miau ka ravu rea ba ka longo rea, na ngaka lolakurume rea. Ba ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka tunge lomiaumatenganame te Nutu. Ava ngaroma miau sana ngaka lala kamiau nga kenongraunga, na iau ka la atung ma agolongkana te, ba miau ala sana nga lomiaumatana ka kae matana a taru a iau la lelengkala miau kia.
4 Ava ragau palu re nge miau re ngae Saris ke sane ke pamukune lungapaga ngae ri. Ba ri keke la taonga kala nge iau ka lungapaga ngareangana ka lungapaga reke kavauvaunga kurumea, ri ka ri ra ragau reke pepe nga ragugu.
5 Agau e meisginggingkale Satan ginggingngana ba ke ulopisigia ke la lungapagange lungapaga reke kavauvaunga baseme ri mana. Ba iau ala sana la osungrurunge

giana nga lau e nga mauling. Ba iau ka la turungpotange giana nga Tamau raguna ba nga anggelo rae i raguream e.

6 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia a Kannu E Tupu rolea ta ra lopatokonakana ginungareame."

Pangamologa Ra Ion Pa Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Pilarelpia

7 Na i ke role ka iau ae Ion roma, "Ba ngo pa'e pangamologa ta anggelo ae ra lopatokonakana ginungarea e momo ngae Pilarelpia minakai roma:

Iau a tupu ba ka kaomannmannangana kau, ba ka kamopite kingapola ae Revit kanna. Oru a iau kipole ka sana agau te nge kipite, ba oru a iau kipite ka sana agau te nge kipole. Iau nga role roma:

8 Iau ka laumatana ka kumangng ngamiaunganame. Ngaka kele, iau ka ule biunga e pulapatali ngamuga nge miau ta miau taongalu ngia, ba ka sana agau te nge pulakale. Iau ka role minmina kurumea, iau ka laumatana roma miau ka kamiau ka gingginga e sina mana, ba kaka loakurumea pangamologa ra kanau ba ka sana ka kausikale giau.

9 Iau ka la bainga ka ra nginngina re nga ginunga a Satan kanna, reke rorole roma ka ri ra Iurame ava ka sana ri ra Iurame mannangana, ke sa, keke goga—iau ka la bainga kerea ta ri atung ba parongvanu kokoro ta kaemiau puname, ba ta ri kelangapatokona roma, ka miau ra ragau ra iau materaumana miau.

10 Miau kaka longo ta pangamologa ra kanau ina iau role ta miau ngaka momokala ba ngaka tolomane maenang reke umma ta leleng nge miau kurumea loangakurume ngamiaungana kau. Minmina na iau ka la lengatotokala miau nga kae e nga avang ore la lelengkalange ragau kinung re nga mogalo laeala e ngape. Ka la i a kae e nga avange reke momo nga mogalo laeala e ngape.

11 Iau ka la atung bolvole. Minmina na ngaka kamopite bangamiau reke pepe, nga baina agau te sane nge kapatali ka kurung ae miau e nga alangpaga.

12 Iau ka la bainga ka agau ore meisginggingkale Satan ginggingngana ba ke ulopisigia ta i a maisi te e maisgingging ka tempel ae Nutu ae iau. Na i ke la momong nga tempel laeala passavele. Ba iau ka la pange Nutu ae iau giana nge i. Ba ka la pange maga kunna e bollau ae Nutu ae iau giana nge i bole. Ka i a Ierusalem a pau ore la panga nge Nutu ae iau mallena nga tava, na ke la songapisigi lagape. Ba ka la pange giau a pau nga agau laeala bole.

13 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia a Kannu E Tupu rolea ta ra lopatokonakana ginungareame."

Pangamologa Ra Ion Pa Rea Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Laorisia

14 Na i ke role ka iau ae Ion roma, "Ba ngo pa'e pangamologa ta anggelo ae ra lopatokonakana ginungarea e momo ngae Laorisia minakai roma:

Ka iau a i eke patoe kae Akaomannmannanganakana ba Aturungpatokonakana ka pangamologa a kaomannmannangana kia, ba ka iau a orume kinung pangaturu ngareangana puna. Iau nga role roma:

15 Iau ka laumatana ka kumangng ngamiaunganame. Ke sane ke marusu ba ke sane ke isopa bole. Iau ka matea ta ri ngeke marusu o ngeke isopa.

16 Ava kumangng ngamiaungana ka kalona mana. Ke sane isopa ba ke sane marusu bole. Minmina na iau ka la riping miau lagapotu nga kaogu.

17 Iau ka la kumangng minmina kurumea, miau kaka rorole roma, 'Ka ita ra kilipukana, ba ita ka kara ka oru papatu raumana, ba ita ka sana ka moro ta otte.' Ava miau ka sana ka kelapatokona roma, nga ragugu, miau ka tongamiau kena ma ragau ra sana karea oru bavakena, ba ragau ra kononi, ba ragau ra sillolo, ba ragau ra matarea kanname ke su, ba ragau ra sana karea lungapagame.

18 Minmina na iau nga potopaga miau ta atung te iau, na ngaka kolia gol eke palellepa'e nga sia, ta baina nga miau ra kilipukana mannangana. Ba ngaka kolia lungapaga reke kavauvaunga na ngaka lupaga rea. Ngaka kuma minmina ta baina miau ngaka kangkale miramiaume, na balengangamiaungana ka losokamiaume sane nge pota. Ba ngaka kolia saulang ta ulonge nga matamiau kanname, ta baina ngaka kela.

19 Iau ka tungtunge pangamologa reke gingging ba ka tungtunge pangamologa re nga saping ta ragau ra iau materaumana rea. Minmina na miau ngaka kuma kaligi ta tungnge lomiaumatenganame te iau mannangana, ba ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali.

20 Iau ikia a meisinsi ngapotu ba ka tuntu nga lomiaume karea biungame ta baina miau ngaka ballaga iau ta lunga. Ngaroma agau te nge longe kalingau ba nge pulapatalia biunga, na iau ka la lunga lakallo, ba ka la kaning kala nge i. Ba i ke la kaning kala nge iau.

21 Ba iau ka la tungnge ngatangng ta agau ore meisginggingkale Satan ginggingngana ba ke ulopisigia ta i tarang kala nge iau nga tarang ae iau e nga kelangpatali. Ollaeala ka tongana kena mana ma ina iau meisginggingkale Satan ginggingngana ba ka ulopisigia, na iau ka tara kala nge Tamau nga tarang ae i e nga kelangpatali.

22 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia a Kannu E Tupu rolea ta ra lopatokonakana ginungareame."

4

Tarang E Nga Kelangpatali Ngallo Nga Nutu Mallena Nga Tava

1 Ngarume nga oru nginngina, na iau ae Ion ka kela, na ka kele biunga te e pulapatali ngallo nga Nutu mallena nga tava. Na kaling laeala ama longe pala ine umma ta pangamologa te iau ma buu maina ke role kau roma, "Atupatae nasai, na iau ka la panaunga one ka oru reke la leleng ngarume nga oru nginngina."

2 Na bolvole mana, na iau ka momo ngallo nga Kannu E Tupu, ba ngamuga nge iau, iau ka kele tarang e nga kelangpatali ngallo nga Nutu mallena nga tava, ba ka te ke tattarapai kia.

3 Ba i e tattarapai nga tarang laeala ka sinna ma lollo a iaspa ba lollo a konilian. Ba renbo te a sinna ma lollo a emeral ke taliutotokale tarang laeala.

4 Ba tarang re nga kelangpatali ka ri giaukaina ba tugulu keke tarataliue tarang laeala e kapunu. Ba ravollalaume ka ri giaukaina ba tugulu keke tattarapai nga tarang nginngina ka lungapaga ngareangana ka lungapaga reke kavauvaunga. Ba kurung re nga kelangapatali ra ri ra gol keke momopai nga kunreame.

5 Ba saia e killamlama be ruru ke umma ta lelengmalaga nga tarang laeala e kapunu. Ba lamame ka ri lima ba lua keke toto ngamuga nga tarang laeala e kapunu bole. Ka ri ra kannu rae Nutu ka ri lima ba lua.

6 Ba otte a kelangana ma pelau ora sinna ma kelang e lelle mannangana ke momo ngamuga nga tarang e kapunu bole.

Ba oru tugulu reke mauli keke momo ka tarangatotokalangarea ka tarang e kapunu. Oru tugulu nginngina reke mauli ka matarea kanreame keke momo kalaoveka nga mirareame. Keke momo nga mirarea ina re nga muga ba re nga rume bole.

7 Ne kapunu nga oru tugulu nginngina ka sinna ma laion te, ba na lua ka sinna ma bulmakau goekia te, ba na mologi raguna ka sinna ma agau raguna, ba na tugulu ka sinna ma manu a popuna e lolo nga tava.

8 Ba oru tugulu nginngina reke mauli kenakena ka papaname ka ri lima ba kena. Ba matarea kanreame keke momo kalaoveka nga mirarea ba ngape nga papareame. Ba ka kae ba ka rigo, na ri ke sane ke pannpanna ta roleng roma,

"Ke tupu, ke tupu, ke tupu. Nutu Avolau a kana ka ginggingame kinung ke tupu. I ke
momo pala, ba ke momo sonrau, ba ke la momong passavele."
9 Ba ka ina oru tugulu nginngina reke mauli ke umma ta tungnge alangpaga, ba ta
kiningpataea i e tarapai nga tarang e kapunu giana, ba ka ineke umma ta tungnge
alangpaga ta i laeala e momomauli passavele,
10 na ravollalau nginngina ka ri giaukaina ba tugulu ngeke toarau ngamuga nge i
e tarapai nga tarang e kapunu raguna. Na ngeke kalapagpage Nutu e momomauli
passavele. Ba ri keke la tamalingpisigi ka kurung re nga kelangpatali onreke momo
nga kunreame ngamuga nga tarang e kapunu ka rolengareangana roma:
11 "One a Avolaukamangng bae Nutu ae mangng,
gia kiningpataengana, ba alangpaga, ba ginggingа ngeke loa te one mana,
ta one ko koipage orume kinung.
One ko koipaga rea ba keke momo kurumea longangana."

5

Sipsip Goekia Ae Nutu Ba Lau Eke Maepite Ka Maengapitame Ka Ri Lima Ba Lua

1 Na iau ae Ion ka kele lau te eke lulupite. Ba lau laeala ke momo nga i e tarapai nga
tarang e kapunu kamana e pe. Ka i a lau oreke pa'e pangamologame nga bavaname
ka ri lua, ba lau a ri ke maepite ka maengapitame ka ri lima ba lua.
2 Ba iau ka kele anggelo te a kana ka ginggingа ore pulimalaglage pangamologa
ka kurangana kaligi roma, "Tai ka i apengakana ta i maengalalange lau laeala kana
maengapitame ba ta karangapolange?"
3 Ava ka sana te ngallo nga Nutu mallena nga tava, o nga mogalo laekia e ngape, o
ngape nga mogalo laekia e ngape ora giana bollau ta i karangapolange lau laeala. Ba
ka sana te e pe ta kelangalu lakallo te i bole.
4 Minmina na iau ka tantani kaligi kurumea, ke sane ke kali paka te e pe ta
karangapolange lau laeala ba kelangalu lakallo te i.
5 Na te e nga ravollalau nginngina ka ri giaukaina ba tugulu ke role kau roma, "Sano
ngo tani! Ngo kele. Laion e nga galiau ae Iura, a i a Revit sivuna ikia e momo. I
ke meisginggingkale Satan ginggingngana ba ke ulopisigia. Minmina na i ke pe ta
maengalalange lau laeala kana maengapitame ka ri lima ba lua ba ta karangapolange."
6 Na iau ae Ion ka kele Sipsip Goekia te a kelangana ma sipsip ora ragau ke sapune. I
ke meisinsi ngaliua nga tarang e kapunu e nga kelangpatali. Ba oru tugulu nginngina
reke mauli kala nga ravollalau nginngina ka ri giaukaina ba tugulu keke taliutotokale.
Sipsip Goekia laeala ka komokiame ka ri lima ba lua ba matana kanname ka ri lima
ba lua. Matana kanna nginngina ka ri ra kannu rae Nutu ka ri lima ba lua ra i ba rea
ta iname kinung reke momo nga mogalo laekia e ngape.
7 Nae Sipsip Goekia laeala ke loa, na ke rave lau laeala nga i e tarapai nga tarang e
kapunu kamana e pe.
8 Ba ka ine rave tapu, na oru tugulu nginngina reke mauli kala nga ravollalau
nginngina ka ri giaukaina ba tugulu keke pupisigi ngamuga nga Sipsip Goekia laeala.
Ba kenakena nge ri ke kamopite balingvolo onreke pato rea ka "arap". Ba bole, ri keke
kamopite gato ra ri ra gol onreke ponu ka onra koirea lolo ma saviu ine toto. Ka ri ra
kavang rae ragau rae Nutu reke tupu.
9 Ba ri keke bauvaue baunga a pau roma,
"On ko pe ta ravunge lau laekolong
ba ta maengalalange kana maengapitame
kurumea, ri keke sapunu one,
na one ko kolilelea ragau te Nutu ka totong.

Ko kolilelea ragau palu re nga galiaume kinung, ba kalingme kinung, ba mirame kinung, ba iname kinung.
10 Ba ko puli rea ta ri ra ragau re nga Nutu kelangpatalingana,
ba ta ri ra piris rae Nutu ae mangng.
Ba ri keke la kelangpatali nga mogalo e ngape."
11 Na iau ae Ion ka kela, na ka longe anggelo papatu kalingngareame. Ba ka sana agau te totorong ta i sisingi rea kurumea, ka ri papatu raumana. Ri keke taliutotokale tarang e kapunu ba oru tugulu nginngina reke mauli kala nga ravollalau nginngina ka ri giaukaina ba tugulu.
12 Ba keke umma ta kuranga kaligi roma,
"Sipsip Goekia a ri ke sapune ke pe
ta i ravunge gia bolinglaungana, ba kilipume, ba lomatana e pe, ba gingginga e bollau, ba alangpaga, ba olamana e toakala raumana, ba kavingtulume."
13 Na iau ka longe orume kinung rae Nutu koipaga rea—orume kinung reke momo ngailu nga Nutu mallena nga tava, ba ne ngeke momo nga mogalo e ngape, ba ne ngeke momo ngape nga mogalo e ngape, ba ne ngeke momo nga pelau—ri kinung keke bauvau roma,
"Ita ngaka alapage i e tarapai nga tarang e kapunu e nga kelangpatali kala nge Sipsip Goekia.
Ita ngaka kinpatae rea passavele kurumea, kavingtulungarea, ba giarea, ba karea olamana e toakala, ba ginggingngarea keke bollalau raumana."
14 Ba oru tugulu nginngina reke mauli keke rorole roma, "Ka kaomannmannangana." Ba ravollalau nginngina ka ri giaukaina ba tugulu keke toarau ta ri kalangapagange i e tarapai nga tarang e kapunu kala nge Sipsip Goekia.

6

Lau Kana Maengapitame

1 Na iau ae Ion ka kela, na ka kele Sipsip Goekia ae Nutu ine maelale maengapita e kapunu nga lau laeala kana maengapitame ka ri lima ba lua. Na ka longe te nga oru tugulu nginngina reke mauli ine role ka kalingngana a maina ma saia ruruna roma, "Ngo atu."
2 Na iau ka kela lagamuga nge iau, na ka kele oso e kavauvaunga. Ba i e tarapai nga oso laeala ke kamopite pisapo te. Na keke kure ka kurung e nga kelangpatali. Na i ke piramalaga ta baling ba ta ulongpisiginge orume.
3 Ba ka inae Sipsip Goekia maelale maengapita a lua, na iau ka longe na lua nga oru tugulu nginngina reke mauli ine role roma, "Ngo atu."
4 Na oso te muni ore tente ke lelemalaga. Ba keke tunge ngatangng ta i e tarapai nga oso laeala ta i ravungpatali ka momongkinung nga reke momo nga mogalo e ngape, ta baina ri ngeke palivalimate rea. Ba keke tunge resalla e bollau a mataname ka ri lua te i.
5 Ba ka inae Sipsip Goekia maelale maengapita a mologi, na iau ka longe na mologi nga oru tugulu nginngina reke mauli ine role roma, "Ngo atu." Na iau ka kela lagamuga nge iau, na ka kele oso e saisainga. Ba i e tarapai nga oso laeala ke kamopite oru e nga kelange kaningme maenang ngareanganame.
6 Na iau ka longe oru a maina ma agau kalingngana ine lele ngaliua nga oru tugulu nginngina reke mauli, ba ke role roma, "Kuru a ragau ke rarave ka kae kena ke la kolinge uit isura mana. Ba kuru a ragau ke rarave ka kae kena ke la kolinge bali isura mana. Ava sano ngo baisoalia saulang ba uain."
7 Ba ka inae Sipsip Goekia maelale maengapita a tugulu, na iau ka longe na tugulu nga oru tugulu nginngina reke mauli ine role roma, "Ngo atu."

8 Na iau ka kela lagamuga nge iau, na ka kele oso e ngango. Ba i e tarapai nga
oso laeala ka giana nge Mateng. Ba te oreke patoe ka Malle Nga Reke Mate E Momo
Ngape Bavakena ke lola kokoro kurumea. Ba keke tunge gingginga te ri pana lua ta
ri kalingpalange ragau re nga mogalo laekia e ngape ta rina tugulu, ta baina ngeke
balipune ragau reke momo nga ina kena nga ina tugulu nginngina ka resallame, ba ka
osangana, ba ka soaling matantana, ba ka posi ra pinolo matantana reke momo nga
mogalo laekia e ngape.
9 Ba ka inae Sipsip Goekia maelale maengapita a lima, na iau ka kele ragau reke
mate pala kannureame ngape nga altara e momo nga inaeala. Ka ri ra ragau ra ri
ke sapunu rea pala kurumea loangakurume ngareangana ka pangamologa ae Nutu
kanna, ba kurumea turungpota ngareangana ka lopatokona ae ri te i.
10 Na ra nginngina reke momo ngape nga altara keke kiu kaligi roma, “One Avolau o
tupu ba ka kaomannmannangana kone, ko momalle taru tale? Ragau reke momo nga
mogalo e ngape keke kelingia totomangng. Minmina na ngo kalinana rea ba ngo tunge
alang te ri.”
11 Nae Nutu ke tunge lungapage re ngapotu onreke kavauvaunga ta kenakena nge
ri. Ba ke role kerea ta ri ngeke momokala isurangana, ta nge lele nga ina ragau
ngeke rongo ka balingpunu ngareangana ka palu muni nga kumangngkena rae ri ra
kolingarea memena ngallo nge Karais ma ineke balipunu rea pala.
12 Na iau ae Ion ka kele inae Sipsip Goekia maelale maengapita a lima ba kena, na
oru giongana tane bollau ke lele. Ba kae matana ke kampiliu na ke lele saisainga ma
lungapaga e nga lotaningngana eke kuma kia ka posi bulvunna e saisainga. Ba inna
rolungana ke kampiliu, na ke lele tente ma toto.
13 Ba mata reke momo ngailu nga tava keke pupu lagape ta mogalo. Ba pungare-
angana ka tongana kena ma ina bovole e bollau nge isomatage bega a pik kaligi, na
kanna reke mata ngeke pupupisigi lagape.
14 Na tava ke agatapu basema lau ineke lulupite. Ba kapangngme kinung ba nutame
keke kapatali nga mallereame.
15 Na kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape, ba ragau ravollalaukerea memena,
ba ra balingkana kelangpatali rae ri, ba ra kilipukana, ba ragau ra giarea reke
bollalau, ba ra kumangngatulu kinung ra ragau kanrea, ba ragau kinung ra sana ri
ra kumangngatulu, ri kinung keke ko ngallo nga bavengeme ba ngaliua nga lollo reke
momo nga kapangngme.
16 Ba keke kikiu ta kapangng ba lollo nginngina roma, “Ngaka pupai nge mangng, na
ngaka pako mangng nga i e tarapai nga tarang e kapunu raguna, ba nga Sipsip Goekia
iukiangana.
17 Ta kae e bollau e nga iukereangana ke lele, ba tai ka kana ka gingginga ta i
meisingginggingkale iukereangana?”

7

Ragau Ka Ri 144,000 Reke Rave Killa Ae Nutu

1 Ngarume nga oru nginngina, na iau ae Ion ka kele anggelome ka ri tugulu ka ineke
meisinsi nga mogalo laekia e ngape kana silogume ka ri tugulu. Ba ri keke umma ta
laungagaliunge mogalo kana bovole ka ri tugulu, ta baina ri sane ngeke isoe mogalo,
o pelau, o begame.
2 Na iau ka kele anggelo te muni ine umma ta loangapatae lakailu nga bava a kae lele
ngia. Ba i ke kamopite oru ae Nutu e momomauli kanna ore nga maengapitange laume
a kana ka killa ae Nutu. Ba anggelo laeala ke kikiu kaligi ta anggelo tugulu nginngina
ameke rave ngatangng ta ri baingasoalinge mogalo ba pelau.

3 Ba i ke role kerea roma, “Sana ngaka baisoalia mogalo, o pelau, o begame ta nge
lele ina ita ngaka maepitatape ra kumangngatulu ra Nutu ae ita kanna ramareame ka
maengapita ae Nutu kana killa.”
4 Nae iau ae Ion ka longe sising e nga ra nginngina reke rave maengapita ae Nutu
kana killa minakai roma: Ka ri 144,000 re nga galiaume kinung rae Israel.
5 Ragau re ngae galiau ae Iura reke rave killa ka ri 12,000,
ba re ngae galiau ae Ruben ka ri 12,000,
ba re ngae galiau ae Gata ka ri 12,000,
6 ba re ngae galiau ae Aser ka ri 12,000,
ba re ngae galiau ae Naptali ka ri 12,000,
ba re ngae galiau ae Manase ka ri 12,000,
7 ba re ngae galiau ae Simeon ka ri 12,000,
ba re ngae galiau ae Livai ka ri 12,000,
ba re ngae galiau ae Isakar ka ri 12,000,
8 ba re ngae galiau ae Sebulun ka ri 12,000,
ba re ngae galiau ae Iosep ka ri 12,000,
ba re ngae galiau ae Bensamin reke rave killa ka ri 12,000.

Ragau Ba Ragau Ba Ragau Ra Karea Ka Lungapaga Re Ngapotu Reke Kavauvaunga

9 Ngarume nga oru nginngina, na iau ae Ion ka kela lagamuga nge iau, na ka kele
ragau ba ragau ba ragau. Ba ka sana agau te totorong ta i sising rea kurumea, ka ri
papatu raumana. Ka ri ra ragau re nga iname kinung, ba galiaume kinung, ba mira
matantaname kinung, ba kalingme kinung. Ba ri keke meisinsi ngamuga nga tarang
e kapunu e nga kelangpatali ba ngamuga nga Sipsip Goekia raguna ka lungapaga
ngareangana ka lungapaga re ngapotu reke kavauvaunga. Ba keke kamopite pagao
kamaname nga kamareame.
10 Ba keke kikiu kaligi ka kalangapaga ngareangana kae Nutu roma,
“Nutu ae ita e tarapai nga tarang e kapunu kala nge Sipsip Goekia keke ravulele ita.”
11 Ba anggelome kinung keke meistaliue tarang e kapunu e nga kelangpatali, ba
keke meistaliue ravollalau nginngina ka ri giaukaina ba tugulu kala nga oru tugulu
nginngina reke mauli. Na ri keke toarau nga raguream ngamuga nga tarang e kapunu
ba keke kalapage Nutu
12 roma,
“Ka kaomannmannangana. Ita kaka la kiningpataenge Nutu passavele kurumea,
kavingtulungana, ba kana olamana e toakala, ba lonamatanangana e pe, ba
kana alangpaga, ba giana, ba ginggingngana keke bollalau raumana. Ka
kaomannmannangana.”
13 Na te e nga ravollalau nginngina ke ballage iau ae Ion roma, “Ra kokorai reke
lupage lungapaga re ngapotu reke kavauvaunga—ka ri ra taime? Ba keke pa nga ine
ngaetai?”
14 Na iau ka ale roma, “Avolau, one ka longmatana.”
Na i ke role kau roma, “Ra kokorai ka ri ra ragau onrama reke lelemalaga nga
maenang laeala e bollau raumana ore lele nga ragau kinung re nga mogalo e ngape.
Ba keke mume lungapaga ngae ri re ngapotu ka Sipsip Goekia totona, na keke
kavauvaunga.
15 Minmina na,
“ri keke momo ngamuga nga tarang ae Nutu e nga kelangpatali,
ba keke kumkuma ka kumangng a kanna ngallo nga tempel ae i ka kae ba ka rigo.
Ba i e tarapai nga tarang e nga kelangpatali ke la momong kala nge ri, ba ke la
lengatotokala rea.
16 Ba ka sana la matengkarea kaning muni,

ba ka sana la matengkarea me muni bole.
Ba kae ke sane la sinangapita rea,
ba kae mammangana ke sane la pangamamma rea bole.
17 Ta Sipsip Goekia e momo ngaliua nga tarang e kapunu ka la i a kelangpatali ae ri.
Ba i ke la taongamuga kerea ta me reke potumalage me e tungtunge mauling e nga momong passavele.
Bae Nutu ke la taungapunung patali ka matarea kanrea mename kinung."

8

Maengapita A Lima Ba Lua Ba Raliu A Gol Ora Sia Toto Ngia

1 Ba ka inae Sipsip Goekia ae Nutu maelale maengapita a lima ba lua, na ka misalong ngallo nga Nutu mallena nga tava ka panna e gavili isura.
2 Na iau ae Ion ka kele anggelo ka ri lima ba lua reke meisinsi ngamuga nge Nutu raguna. Ba keke tunge tarampetme ka ri lima ba lua te ri.
3 Na anggelo te muni ke atu, na ke meisi ngamuga nga altara ka kamongpitangana ka raliu a gol ore nga tonge oru ra koirea lolo ngia. Na keke tunge oru nginngina papatu ra koirea lolo te i, ta baina oru nginngina kakairea kala nga kavanga ra ragau rae Nutu reke tupu kanrea onreke momopai nga altara a gol e momo ngamuga nga tarang ae Nutu ngeke loapatae kinung.
4 Na oru nginngina reke totopai nga raliu a gol ora anggelo kamopite kakairea kala nga kavanga ra ragau rae Nutu reke tupu kanrea keke loapatae nge Nutu raguna.
5 Na anggelo laeala ke rave raliu a gol ore nga tonge oru ra koirea lolo ngia, na i ke paponue ka sia a i rave nga altara. Na ke tamali kia lagape ta mogalo e momo ngape nga tava. Na saia balingana reke bollalau, ba saia ruruname, ba saia kilinglamanganame keke lele, ba oru giongana te ke lele.

Anggelome Keke Isoe Tarampet Nga Kanrea

6 Na anggelo nginngina ka ri lima ba lua reke kamopite tarampetme ka ri lima ba lua keke kalitupu ta ri isongo rea.
7 Na anggelo e kapunu ke isoe tarampet a kanna, na ais kalkanname kala nga sia eke kampiliu rea kala nga toto keke lele. Na keke tamalipisigi ki lagape ta mogalo e momo ngape. Ba keke kalipale mogalo ta rina mologi, na inte nga ina nginngina ke to bavakena. Ba keke kalipale begame ta rina mologi, na bega reke momo nga inte nga ina nginngina keke to bavakena. Ba paillime kinung reke kerkerangng keke to bavakena.
8 Na anggelo a lua ke isoe tarampet a kanna, na oru a kelangana ma kapangng tane bollau ore toto ke lele. Na keke tamalipisigi kia lagape lakallo ta pelau. Ba keke kalipale pelau ta rina mologi, na inte nga ina nginngina ke kampiliu ta i a toto.
9 Ba keke kalipale oru reke mauli reke momo nga pelau ta rina mologi, na oru reke momo nga inte nga ina nginngina keke mate. Ba keke kalipale monome ta rina mologi, na keke kauue mono reke momo nga inte nga ina nginngina.
10 Na anggelo a mologi ke isoe tarampet a kanna, na mata tanakena ore toto ma gune te ke pupisigi nga tava. Ba keke kalipale meme ba oalume ta rina mologi, na mata laeala ke pupai nga me reke momo nga inte nga ina nginngina. Ba ke pupai nga me reke pollolomalaga bole.
11 Ba mata laeala giana keke patoe kae Mamaoga. Na me reke momo nga inte nga ina mologi nginngina keke kampiliu, na keke mamaoga. Ba ragau papatu keke inue me nginngina reke mamaoga, na keke mate.
12 Na anggelo a tugulu ke isoe tarampet a kanna. Ba keke kalipale kae ba inna reke momo nga tava ta rina mologi, na keke bali rea. Na inte nga ina nginngina ke kampiliu ta i a osuguna. Ba keke kalipale mata reke momo nga tava ta rina mologi, na keke bali

rea. Na mata reke momo nga inte nga ina nginngina keke kampiliu ta ri ra osuguna.
Minmina na ka sana olamana nga inte nga ina mologi nginngina ka kae ba ka rigo
bole.
13 Na iau ae Ion ka kelkela, na ka longe manu a popuna ore lolo ngaliua nga tava ine
kikiu kaligi ma agau kalingngana roma, “Oru soalingana reke bollalau ka ri mologi
muni keke la leleng nga ragau reke momo nga mogalo e ngape ta ka anggelome ka ri
mologi onre sane ke isoe tarampet ra kanrea rikai eke momo tale!”

9

1 Na anggelo a lima ke isoe tarampet a kanna, na iau ae Ion ka kele mata te ine pa
nga tava na ke pupisigi ta mogalo. Na keke tunge kingapola e nga lulu a sana puna ta
mata laeala.
2 Ba ka ine pulapatalia lulu laeala a sana puna, na sia kakaina ke lelemalagapatae
nga lulu laeala ma sia tane bollau kakaina. Ba sia kakaina laeala e umma ta
lelengmalagapatae nga lulu laeala ke bai ka kae ba tava ta ri ra osuguna.
3 Ba sisime keke lelemalaga nga sia kakaina laeala, na keke pupupisigi nga mogalo
laekia e ngape. Na keke tunge gingginga ta sisi nginngina ma gingginga rae oru reke
unu onreke momo nga mogalo laekia e ngape.
4 Ba keke role ka sisi nginngina ta ri manereasa baingasoalinge pailli reke momo
nga mogalo, o otte e kalapa, o bega te. Ava ngeke baisoalia ragau re sane ke rave
maengapita ae Nutu kana killa nga ramareame mana.
5 Ba ke sane ke tunge gingginga te ri ta ri balinge ragau nginngina ta baina ri ngeke
mate. Ke sa. Keke tunge gingginga te ri ta ri pangamiralali rea ka inname ka ri lima.
Ba sisi nginngina pangamiralali ngareangana ka tongana kena ma oru e unu ine nge
tonge agau te.
6 Ba nga kae nginngina, na ragau keke la ri tange mateng, ava ke sane ke la tanga
pakia. Ba ri ka la loreamatengana raumana ta ri mateng, ava mateng ke la kanga nge
ri.
7 Ba sisi nginngina ka sinrea ma oso reke kaliangga ta ri loanga ta baling. Ba keke
kure oru ra sinrea ma kurung re nga kelangpatali ra ri ra gol. Ba raguream ka sinrea
ma ragau raguream.
8 Ba gilirea bulvunna ka tongarea kena ma ravale gilirea bulvunna reke gavili beke
konapisigi. Ba ngingireame ka tongarea kena ma laionme ngingireame.
9 Ba galiau ra ri ke lupaga rea nga mautureame ka tongarea kena ma galiau eke
kuma ki ka ene. Ba paparea mainame ka tongarea kena ma oso papatu onreke utulale
karisme ba keke piraguru kinung ta baling te.
10 Ba borokereame ka tongarea kena ma oru reke unu borokerea ineke tongtonge
ragau. Ba ngallo nga borokereame ka karea ka gingginga ta pangamiralalinge ragau
ka inname ka ri lima.
11 Anggelo e kelapatantali ta lulu a sana puna ka i a kelangpatali ae ri. Ba nga kaling
ae Iburume anggelo laeala ka giana nge Abaron,* ba nga kaling ae Girikme ka giana
nge Apolion.
12 Minmina na oru soalingana e kapunu ke rongo. Ava oru soalinganame ka ri lua
keke momo tale.
13 Na anggelo a lima ba kena ke isoe tarampet a kanna, na iau ae Ion ka longe kaling
te ine lelemalaga nga altara a gol kana kiname ka ri tugulu onra sinrea ma komome.
Ka i a altara e momo ngamuga nge Nutu raguna.
14 Ba kaling laeala ke role ka anggelo a lima ba kena ore kamopite kanna ka tarampet
roma, “Ngo pole anggelome ka ri tugulu onreke samapita rea nga me e bollau ae
Iuperetis.”

* **9:11:** Abaron ka mirana roma, “kauunga”.

15 Na keke pole anggelo tugulu nginngina onreke kaliangga rea ta ri kumangng nga
kae matana laeala, ba nga kae laeala, ba nga inna laeala, ba nga pesingmatana laeala.
Keke pola rea ta baina ri ngeke balipune ragau reke momo nga inte nga ina mologi
onreke kalipala rea ngi.
16 Ba ra balingkana papatu raumana onreke pirapai ka osome keke momo bole. Bae
iau ae Ion ka longe ineke patoe sising ae ri.
17 Na osome kala nga reke pirapai ki ra iau kela rea ngallo nga kelanga laeala a Nutu
pakela iau kia keke kela minakai roma: Galiau ra ri ke lupaga rea nga mautureame
keke tente basema sia tongana. Ba keke kerkerangngvovo, ba keke ngango basema
lollo a salapa. Ba oso nginngina gilirea baganame ka sinrea ma laion gilirea baganame.
Ba sia kala nga sia kakaina ba oru a koina bona keke umma ta lelengmalaga nga
kaoreame.
18 Ba ri keke balipune ragau ka oru mologi nginngina reke sosoali onreke umma ta
lelengmalaga nga kaoreame. Keke balipune ragau reke momo nga inte nga ina mologi
nginngina onreke kalipala rea ngi.
19 Oso nginngina gingging ngareangana ke lelemalaga nga kaoreame ba nga
borokereame kurumea, borokereame ka tongarea kena ma mue ra koatali onreke
baisoalia orume ka kunreame.
20 Ava ragau pattoto re sane ke mate kurumea oru soalingana nginngina balingmate
ngareangana kerea ke sane ke pulivalakale kumangngarea reke sosoali. Ke sa. Ke
sane ke pulivalakale baingarea re nga kavang ta kannu reke sosoali, ba nutu ra goanga
onreke kuma ki ka gol, ba ka siliva, ba ka ene a barasa, ba ka lollo, ba ka bega. Ke sane
ke pulivalakale baingarea re nga kavang ta oru nginngina re sane ke ella, be sane ke
longlong, be sane ke tatao bole.
21 Ba bole, ri ke sane ke pulivalakale baingarea re nga balingmatenge ragau, o
baingarea re nga masing ra koatali, o baingarea ra mukurea kala nga ravale o
rapanung. Ba ke sane ke pulivalakale baingarea re nga golong bole.

10

Anggelo Ba Lau Tune Sina Eke Lulupite

1 Na iau ae Ion ka kele anggelo te muni a kana ka gingginga e bollau raumana ine
pa nga Nutu mallena nga tava na ke sopisigsigi lagape. I ke lupage mukmukua te, ba
renbo te ke momo ngailu nga kunna. Ba raguna lamanangana ka tongana kena ma
kae lamana. Ba kaename ka sinrea ma maisi reke maisgingging ka bale onreke toto.
2 Ba i ke kamopite lau tune sina eke lulupite, na lau laeala ke kenopai nga kamana
ka sasangpolangana. Na i ke ulopaia kaena puna e pe nga pelau, ba ke ulopaia kaena
puna a laeva nga mogalo.
3 Na ke reli kaligi ka kalingngana a maina ma laion ine nge sangau'ala kaligi
raumana. Ba ka ina anggelo laeala reli minmina tapu, na saia ruruname ka ri lima
ba lua keke role.
4 Ba ka ina saia ruruna nginngina ka ri lima ba lua ke role, na iau ka bai ta pange
pangamologa nga lau a kanau, ava ka longe kaling te e pa nga Nutu mallena nga tava
ine role roma, “Ngo talue oru ra saia ruruna nginngina ka ri lima ba lua ke role rea,
ba sano ngo pa rea.”
5 Na anggelo laeala a iau kele ine maispai nga pelau ba nga mogalo ke kinpataea
kamana e pe ta Nutu mallena nga tava.
6 Na i ke patokala ngailu nga Nutu e momomauli passavele giana. Ka i a Nutu e
koipage tava kala nga orume kinung reke momo ngia, ba mogalo kala nga orume
kinung reke momo ngia, ba pelau kala nga orume kinung reke momo ngia. Anggelo

laeala ke patokala ngailu nga Nutu e koipage oru nginngina kinung giana roma, “Kae rae Nutu ta i malong ki keke rongo tapu.
7 Ava nga kaeme ina anggelo a lima ba lua la isonge tarampet a kanna, na oru ra Nutu pako rea pala keke la ronga kurumea pangamologa ra i pulimalaga rea pala ta ra kumangngatulu ra kanna reke toe kaona.”
8 Na kaling laeala ama longe pala ore pa nga Nutu mallena nga tava ke role kau muni roma, “Ngo loa, na ngo rave lau tu laeala e sina eke lulupite ba ke kenopai ka sasangpolangana nga anggelo e maispai nga pelau ba mogalo kamana.”
9 Minmina na iau ka loa ta anggelo laeala, na ka ballage ta i tungnge lau tu laeala e sina te iau. Na i ke role kau roma, “Ngo rave, na ngo kania. Na nge bai ka oru e mamaoga ngallo nga siang, ava masmasingana ngallo nga kaong ka la tongana kena mana ma miso masmasingana.”
10 Na iau ka rave lau tu laeala e sina nga anggelo kamana, na ka kania. Ba masmasingana ngallo nga kaogu ka tongana kena mana ma miso masmasingana. Ava ka ina kania tapu, na ke bai ka oru e mamaoga ngallo nga siau.
11 Na keke role kau roma, “One ngo toe Nutu kaona ta ragau muni. Ba ngo pulimalage pangamologa re ta oru rae Nutu la kumangng ki nga ragau re nga mira matantana papatu, ba ragau re nga ina papatu, ba ragau re nga kaling papatu. Ba ngo pulimalage pangamologa re ta oru rae Nutu la kumangng ki nga kelangpatalime bole.”

11

Pana Lua Onreke Turupote Pangamologa Ra Kaomannmannangana Ki Re Te Nutu

1 Na keke tunge bega kalkanna te e nga tonge bale gavilingana te iau. Ba ollaeala ka sinna ma to e nga taonga. Na kaling te ora maina ma agau kalingngana ke role kau roma, “Ngo loa, na ngo toe tempel ae Nutu kala nga kana altara. Ba ngo sisia ragau reke kalapagpage Nutu nga inaeala.
2 Ava sano ngo toe ina e momo ngapotu nga tempel. Sano ngo toe ta Nutu ke tunge inaeala ta ragau ra sana ri ra Iurame. Ba ri keke la kesingpitange maga kunna e bollau e tupu ae Nutu ka inname ka ri giaukaina lua ba lua.
3 Ba iau ka la tungnge gia bolinglaungana ta ragau lua rae iau reke turupote pangamologa ra kaomannmannangana ki re te iau. Na ri keke la lungapagange lungapaga re nga lotaningngana, na keke la tonge kaogu ka kaeme ka ri 1,260.”
4 Pana lua nginngina ka ri ra bega lua ra oliv ba pangatara nga lamame ka ri lua reke maisi ngamuga ngae Nutu Avolau a i a Avolau e nga mogalo laekia e ngape.
5 Ba ngaroma agau te nge ava ta baingasoalinge pana lua nginngina, na sia nge lelemalaga nga kaoreame na nge raue ragau reke bai ta baingasoali rea. Ngaroma agau te nge bai ta baingasoali rea, na ri keke la balingpununge minmina mana.
6 Ba ri ka karea ka gingginga ta rutungkalange tava ta baina kue sane nge tugu ka kae nginngina ra ri ke totoe Nutu kaona. Ba ri ka karea ka gingginga ta kamongpiliunge meme ta ri ra toto. Ba ka karea ka gingginga ta magalangpitange mogalo laekia e ngape ka soaling matantana ka kaeme kurumea loreangana mana.
7 Ba nga ina pana lua nginngina nge rongo ka turungpota ngareangana ka pangamologa ra kaomannmannangana ki re te Nutu, na otte a pinolo e soali raumana ore lelemalagapatae nga lulu a sana puna ke la baling kala nge ri. Na i ke la ulongpisigi rea, ba ke la balingpunu rea.
8 Na lavusakereame keke la kenong nga pamau ae maga kunna laeala e bollau eke patopage kae Sorom bae Isip. Ka i a maga kunna laeala mana eke katupite pana lua nginngina Avolaukerea nga maiskovu ngia.
9 Na ragau re nga mira matantaname kinung, ba re nga galiaume kinung, ba re nga kalingme kinung, ba re nga iname kinung keke la kelanga ta lavusakereame ka kaeme

ka ri mologi ba ina ka luana. Ba keke la bongakalange ragau ta ri manereasa talungu rea.
10 Ba ragau reke momo nga mogalo laekia e ngape ka la loreaserengkalange ri pana lua matengarea. Ba keke la palingvanga ka tungame te ri. Keke la kumangng minmina kurumea, ragau lua nginngina reke toe Nutu kaona keke pamiralalia ragau reke momo nga mogalo laekia e ngape raumana.
11 Ava ngarume nga kae mologi nginngina ba ina ka luana, nae Nutu ke ba'e matue ore nga mauling ta loangalu nge ri. Na keke maisi ka kaereame, ba ragau keke kela rea na keke matau raumana.
12 Na keke longe kaling te ine kiu kaligi. Ka i a kaling e pa nga Nutu mallena nga tava na ke role ka pana lua nginngina reke toe Nutu kaona roma, "Onemea ngaka atupatae nasai." Na mukmukua ke loapatae kerea lakailu ta Nutu mallena nga tava. Ba ragau reke bai ta baingasoaling rea keke kela rea ineke loapatae minmina.
13 Ka panna laeala mana, na oru ke gio kaligi, na bale papatu reke momo ngallo nga maga kunna laeala e bollau keke pupupisigi. Ke kela basema, keke kalipale maga kunna laeala e bollau ta rina tangulelu, na bale reke momo nga inte nga ina tangulelu nginngina keke pupupisigi. Ba oru giongana laeala ke balipune ragau ka ri 7,000. Na ragau pattoto re sane ke mate keke matau raumana, ba keke kinpataea Nutu e momo nga mallena nga tava giana.
14 Minmina na oru soalingana a lua ke rongo. Ava oru soalingana a mologi ke la atung bolvole.

Tarampet A Lima Ba Lua

15 Na anggelo a lima ba lua ke isoe tarampet a kanna, na kalingme keke kiu kaligi ngallo nga Nutu mallena nga tava roma,
"Sonrau, na mogalo e ngape kelangpatalingana ka orae Nutu A Avolaukita bae Karais ae i,
ba i ke la kelangpatali te i passavele."
16 Na ravollalau nginngina ka ri giaukaina ba tugulu onreke tarapai nga tarang ra ri nga kelangpatali ngamuga nge Nutu raguna keke toarau nga raguereame, na keke kalapage Nutu
17 roma,
"Mangng ka la alangapaga one a Nutu Avolau a kanga ka ginggingame kinung.
Ba ka one a i e momo sonrau, ba ko momo pala bole.
Mangng ka la alangapaga one minmina kurumea, one ko rapite gingginga ae one ore bollau raumana,
na ko paturu ta kelangapatali.
18 Na ragau re sane ke kalapaga one siarea ke lali,
ba iukonengana e bollau raumana ke lele.
Ba kae ae one ta kalingnanange reke mate ke lele tapu.
Ka i a kae ae one ta one tungnge alang e pe ta ra kumangngatulu ra kaning reke toe kaong,
ba ta ragau rae one reke tupu reke kalapagpage giang,
ra giareame ke bollau ba ne ngeke sina bole.
Ba ka i a kae ae one ta one baingasoalinge ragau reke baisoalia mogalo e ngape."
19 Na tempel ae Nutu e momo nga mallena nga tava ke pulapatali, na iau ae Ion ka kele piunga ba bonga ae Nutu bagana ngallo nga tempel ae i. Na saia e killamlama, ba saia e balvali ke lele, ba oru ke gio. Ba ais kalkanname keke pupupisigi kaligi basema kue ine tugtugu.

12

Avale Ba Mue Tanakena

1 Na killa e bollau raumana ke lele nga tava minakai roma: Iau ka kele avale te ore
lupage kae ma i a lungapaga ae i, ba inna ke momo ngape nga kaena puname. Ba
kurung e nga kelangpatali ora kana ka matame ka ri tangulelu ke momo nga kunna.
2 Ba avale laeala ka siana. Ba ke tani kaligi ka miralalingana kurumea, kae ae i e nga
toangapisigi ke kokoro.
3 Na killa te muni ke lele nga tava minakai roma: Iau ka kele mue tanakena e tente
ora kana ka kunname ka ri lima ba lua ba komokiame ka ri tangulelu. Ba kurungume
ka ri lima ba lua ra sinrea ma kurung a kelangpatali e gingging raumana kure keke
momo nga kunname.
4 Na mue tanakena laeala borokia ke kakalole mata papatu nga mallerea nga tava, na
ke tamalipisigi ki lagape ta mogalo e ngape. Ke kela basema, ri keke kalipale matame
nga rina mologi, na mue tanakena laeala ke kakalole mata reke momo nga inte nga
ina mologi nginngina. Na mue tanakena laeala ke maisi ngamuga nga avale laeala e
kokoro ta kae ae i e nga toangapisigi, ta baina i nge kania goe ae i nga ine nge toapisigia.
5 Na avale laeala ke toapisigia goe apanung. Ba goe laeala ka i a i e la kelangapatali
ta ragau re nga iname kinung. Ba kelapatalingana ka la tongana kena ma agau e
kelapatantali ta sipsipme ka kamongpitangana ka to eke kuma kia ka ene. Na keke
ravupataea goe laeala lakailu te Nutu ba ta tarang ae i e nga kelangpatali.
6 Ba avale laeala ke ka ta ina a sana ragau ngia. Ke ka ta malle a Nutu kalitupe te i,
ta baina Nutu nge kelapatalimasi te i nga inaeala ka kaeme ka ri 1,260.
7 Na baling te e bollau raumana ke lele ngallo nga Nutu mallena nga tava. Bae Maikel
kala nga anggelo rae i keke bali kala nga mue tanakena laeala. Ba mue talaeala kala
nga anggelo rae i keke bali kala nge ri.
8 Ava mue laeala ba anggelo rae i ka sana karea gingginga ta ulongpisigi rea.
Minmina na keke taomalaga rea nga mallereame ngallo nga Nutu mallena nga tava.
9 Na keke tamalipisigi ka mue laeala lagape. Ka i a mue laeala e momo pala nganige
ba ke goga'e ragau kinung re nga mogalo laekia e ngape. Ka i a mue laeala a ri ke
patoe kae Aturungpagakana E Soali bae Satan. Keke tamalipisigi kia lagape ta mogalo
e ngape kala nga anggelo rae i.
10 Na iau ae Ion ka longe kaling te ine kiu kaligi nga Nutu mallena nga tava roma,
"Sonrau nae Nutu ae ita ravunglelengana ka ragau, ba ginggingngana, ba kelang-
patalingana,
bae Karais ae i ginggingngana keke pota mannangana,
ta keke tamalipisigi ka i e turupagpaga kolingara memena karea ngamuga nge Nutu
ae ita ka kae ba ka rigo.
11 Ava kolingara memena keke meisginggingkale ba keke ulopisigia ka Sipsip Goekia
totona,
ba ka pangamologa re te Nutu ra kaomannmannangana ki ra ri ke turupota rea.
Ba ke sane ke materaumane maulingareame nga mogalo e ngape,
ina ragau ke balipunu rea bole.
12 Minmina na miau raka momo ngallo nga Nutu mallena nga tava
nga lomiaumarapaga raumana.
Ava oru reke sosoali raumana keke la leleng nge miau raka momo nga mogalo e ngape
ba nga pelau,
ta Satan ke sopisigi te miau tapu.
Ba i ka iukia raumana kurumea, i ka lonamatana roma, momongana ke moro."
13 Na ka ina mue talaeala kele ina ri ke tamalipisigi kia lagape ta mogalo e ngape, na
i ke taokurumea avale laeala e toapisigia goe a panung.

14 Na keke tunge manu a popuna e bollau papaname ka ri lua ta avale laeala, ta baina i nge lo ta inaeala a Nutu kalitupe te i pala ngallo nga ina a sana ragau ngia. Nga inaeala a Nutu la kelangpatalimasi te i ka pesingmataname ka ri mologi ba ina ka luana. Ba nga inaeala mue sane la kalingpa kia.
15 Na mue laeala ke mutamalage me ma me e potpotu lagapotu nga kaona kurumea avale laeala, ta baina me potungana nge ka kia.
16 Ava mogalo ke kalaue avale laeala, na ke panga, na ke sonia me e potu ora mue talaeala mutamalage nga kaona.
17 Na mue laeala ka iukia raumana ka avale laeala, na i ke kutapu. Na ke loa ta baling kala nga goe pattoto rae avale laeala—ka ra ri ra ragau reke lolakurumea bangapaga rae Nutu kanna, ba keke kampitpite turungpota e te Iesus ora kaomannmannangana kia.

13

Apinolo E Soali Raumana Ore Lelemalaga Nga Pelau

1 Na mue talaeala ke maispai nga bai nga pelau kaona.
Na iau ae Ion ka kele otte a pinolo ore soali raumana ine umma ta lelengmalaga nga pelau. Ba ollaeala a pinolo ka komokiame ka ri tangulelu ba kunname ka ri lima ba lua. Ba kurungume ka ri tangulelu ra sinrea ma kurung a kelangpatali e gingging raumana kure keke momopai nga komokiame. Ba gia reke rolebainga kae Nutu ki keke momo nga kunna kenakena.
2 Ollaeala a pinolo a iau kele ka sinna ma minoto e bollau ora pinolo eke patoe ka lepat, ba kaena puname ka tongarea kena ma posi a pinolo e bollau raumana oreke patoe ka bea kaena puname, ba kaona ka tongana kena ma laion kaona. Na mue talaeala ke tunge ginggingngana, ba tarang ae i e nga kelangpatali, ba giana bolinglaungana a kana ka gingginga raumana ta ollaeala a pinolo e soali raumana ore lelemalaga nga pelau
3 Na iau ae Ion ka kele ollaeala a pinolo e soali raumana kunna te, ba kunna laeala ka teleng te a kelangana ma teleng e nga mateng, ava otte ke papea teleng laeala. Na ragau kinung re nga mogalo laekia e ngape keke kallo raumana, ba keke loakurumea apinolo laeala e soali.
4 Ba keke kinpataea mue talaeala kurumea i ke tunge giana bolinglaungana ta apinolo e soali. Ba keke kinpataea apinolo giana bole ka balinglaga ngareanganame roma, “Tai ka tongana kena ma apinolo e soali? Tai ka likina ta baling kala nge i?”
5 Na apinolo e soali ke rave ngatangng ta i rolenge pangamologa re nga mulianga ba re nga rolengbainga kae Nutu. Ba ke rave gia bolinglaungana ta i kumangng ka kumangng a kanna ka inname ka ri 42.
6 Na i ke rolebainga kae Nutu ka pangamologa reke lelemalaga nga kaona. Ke rolebainga ka giana, ba ke rolebainga ka mallena kala nga reke momo ngia.
7 Ba apinolo laeala e soali ke rave gingginga ta i baling kala nga ragau rae Nutu reke tupu, ba ta i ulongpisigi rea. Ba ke rave gia bolinglaungana ta i kelangpatali ta ragau re nga galiaume kinung, ba re nga kalingme kinung, ba re nga mira matantaname kinung, ba re nga iname kinung.
8 Ragau kinung re nga mogalo laekia e ngape ra giareame ke sane ke momo ngallo nga lau e nga momongmauli passavele keke la kalangapagange apinolo laeala e soali. Ka ri ra ragau ra giareame ke sane ke momo nga lau e nga mauling orae Nutu pa'e ragau giareame ngia pala ka ina oru re nga mogalo laekia e ngape ke sane ke lele tale. Ka i a lau ae Sipsip Goekia a i a aeala eke balia e mate.
9 Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.
10 Ngaroma agau te nga i a agau a Nutu pulia ta i loangalu ta pulangkala,

na agau laeala ke la loangalu ta pulangkala mana.
Ba ngaroma agau te nga i a agau a Nutu pulia ta ri samungpununge ka resalla a mataname ka ri lua,
na agau laeala ke la mateng kurumea samungpunu ngareangana kia ka resalla a mataname ka ri lua mana.
Minmina na ragau rae Nutu reke tupu ngeke umma ta meisingginggingkale maenang reke la leleng nge ri, ba ngeke umma ta kamongpitange lopatokona ae ri te Karais.

Apinolo E Soali Raumana Ore Lelemalaga Nga Mogalo

11 Na iau ae Ion ka kele apinolo te muni ore soali raumana ine umma ta lelengmalagapatae nga mogalo. Ba apinolo laeala ka komokiame ka ri lua ra sinrea ma sipsip goekia te komokiame. Ba rolengana ka tongana kena ma mue tante rolengana ora kana ka gingginga e bollau raumana.
12 Na apinolo e soali e kapunu ke tunge giana bolinglaungana ta apinolo laeala a lua ta i kumangng ka kumangng ra kanna. Na i ke bai ka ragau kinung re nga mogalo laekia e ngape ta ri kalangapagange apinolo e kapunu. Ka i a apinolo laeala mana ama kunna te ke telea ka teleng e nga mateng, ava otte ke papea teleng laeala.
13 Na apinolo a lua ke kuma ka killa reke bollalau raumana. Ba bole, i ke bai ka sia ta lelengmalaga nga tava ba ta pungapisigi ta mogalo nga ragau ragureame.
14 Minmina na i ke goa'e ragau kinung re nga mogalo laekia e ngape ka killa nginngina ra i kuma ki ka gingginga ora apinolo e kapunu tunge te i. Ba i ke bapaga rea ta ri pangamaisinge oru a goanga a sinna ma apinolo e kapunu. Ka sinna ma apinolo laeala ame pala na ke rave teleng e nga mateng ora resalla a mataname ka ri lua ke telea, ava ke mauli tale.
15 Na apinolo a lua ke rave gingginga ta i pangamaulinge ollaeala a goanga ora sinna ma apinolo e kapunu, ta baina ollaeala a goanga nge pamologa ba nge role ka ragau ta ri balingpununge ragau karolu re sane ke kalapagpage ollaeala a goanga ora sinna ma apinolo e kapunu.
16 Ba bole, apinolo laeala a lua ka kaonaginapite ragau karolu ta ri ravunge killa te nga kamarea reke pepe, o nga ramareame. I ka kaonaginapite ragau ra sana giarea kala nga ragau ra giarea, ba ra kilipukana kala nga ra sana kilipukana, ba ragau ra ri ra kumangngatulu kala nga ra sana ri ra kumangngatulu—ka kaonaginapita rea kinung ta ri ravunge killa laeala.
17 I ke kuma minmina ta baina sana nga agau te nge koli o nge ba ka otte ngaroma i sana nga kana ka killa laeala. Ba killa laeala ka i a apinolo e kapunu giana, o giana kana namba.
18 Ngaroma agau te nge bai ta ravunge lomatana e ta namba laeala, na i nge longomasi. Agau a alomatanakana nge sisia apinolo e kapunu namba ae i kurumea, namba laeala ka i a namba orae agau te. Ba namba ae agau laeala ka i a 666.

14

Sipsip Goekia Ae Nutu Ba Ragau Ka Ri 144,000

1 Na iau ae Ion ka kela, na ka kele Sipsip Goekia ae Nutu ine maispai nga Kapangng Ngae Saion. Ba ragau ka ri 144,000 onreke pa'e Sipsip Goekia giana ba tamana giana nga ramareame keke momo kala nge i.
2 Na iau ka longe kaling te ine pa nga Nutu mallena nga tava. Ba kaling laeala ka maina ma me reke potpotu mairea. Ba ka maina ma saia balingana e bollau raumana maina. Ba kaling laeala a iau longe ka maina ma mai a ragau ke bai kia ineke balvalia balingvolo rae ri onreke pato rea ka arapme.
3 Ba ri keke bauvaue baunga te a pau ngamuga nga tarang ae Nutu e nga kelangpatali, ba ngamuga nga oru tugulu nginngina reke mauli kala nga ravollalau nginngina ka ri

giaukaina ba tugulu. Ba ka sana agau te totorong ta i ravunge lomatana ta baina i nge
baue baunga laeala. Ke sa. Ragau nginngina ka ri 144,000 mana ra Nutu kolimalaga
rea nga mogalo laekia e ngape ka loreamatana kia.
4 Ra nginngina ka ri ra ragau re sane ke pamukuna rea ka ravale kurumea, ri ke
sane ke keno kala nga avale te. Ba ngaroma Sipsip Goekia ae Nutu nge loa laetai, na ri
ngeke lolakurumea. Ka ri ragau reke momo ngaliua nga ragau re nga mogalo laekia e
ngape avae Nutu ke koli rea lagapotu nge ri, ta baina ri ngeke lele ma tunga re kapunu
re ta tunga rea te Nutu ba te Sipsip Goekia ae i.
5 Ba ri ke sane ke rolea goanga te. Ke sa. Ka sana agau te totorong ta i patongo rea
ka bainga te e soali.

Anggelome Ka Ri Mologi

6 Na iau ae Ion ka kele anggelo te muni ine lolo ngaliua nga tava. Ba i ka kanna ka
pangamologa e pe ore momo passavele ta i pulingmalagange ta ragau reke momo nga
mogalo laekia e ngape—ta ragau re nga iname kinung, ba re nga galiaume kinung, ba
re nga kalingme kinung, ba re nga mira matantaname kinung.
7 Ba i ke kikiu kaligi roma, “Ngaka mataue Nutu, ba ngaka tunge gia bolinglaungana
te i, ta kae ae i e nga kalingnana ke lele. Ngaka kalapage i e koipage tava, ba mogalo,
ba pelau, ba me matantana reke pollolomalaga.”
8 Na anggelo te muni a i a lua ke atu kurumea naeala e kapunu, na ke role roma,
“Ke pupu, maga kunna laeala e bollau ae Babilon a giana bollau ke pupu. Ka i a
maga kunna e bollau a i a avale ore pa'inue ragau re nga iname kinung ka uain e nga
iukiangana. Ke pa'unu rea ka uain ae i ore pasigipage ragau loreamatenganame ta ri
loangakurumea baingana ra mukurea. Ke pasigipaga rea ta ri kumangng ka bainga re
nga kenong kala nga rapanung ra sana ri ra nareatale memena ba ravale ra sana ri ra
nareapengana memena.”
9 Na anggelo te muni a i a mologi ke atu kurumea anggelo lua re pala, na ke kiu kaligi
roma, “Ngaroma agau te nge kalapage apinolo e kapunu kala nga ollaeala a goanga ora
sinna me i, ba ngaroma i nge rave killa nga ramana o nga kamana,
10 na agau laeala ke la inung nga uain e nga Nutu iukiangana bole. Ka i a uain e
gingging raumana ora Nutu paponue gato ae i e nga iukiangana kia. Ba ri keke la
pangamiralalia agau laeala nga anggelo reke tupu raguream e ba nga Sipsip Goekia
raguna. Keke la pangamiralalia ka lollo a salapa ore toto.
11 Ba ragau nginngina miralali ngareangana kakaina nge loapatae passavele. Ba ra
nginngina reke kalapage apinolo e kapunu kala nga ollaeala a goanga ora sinna me i,
o ragau reke rave giana kana killa ke sane ke la ravunge pannang ka kae, o ka rigo.”
12 Minmina na ragau rae Nutu reke tupu onreke lola kurumea bangapaga ra
kanna, ba keke umma ta kamongpitange lopatokona ae ri te Iesus ngeke umma ta
meisingginggingkale maenang reke la leleng nge ri.
13 Na iau ae Ion ka longe kaling te e pa nga Nutu mallena nga tava ine role kau roma,
“Ngo pa'e pangamologa minakai roma: Ragau reke mate sonrau ba ngarume kurumea
pagiungareangana kala nge Iesus Karais Avolau keke la ravunge kavingtulu e bollau
raumana.”
Nae Kannu ae Tupu ke role roma, “Iii, Nutu ke la tunge pannang te ri kurumea, ka i
a alang nga kumangng ra kanrea.”

Ra Lalangkana

14 Na iau ka kela lagamuga nge iau, na ka kele mukmukua e kavauvaunga. Ba i
e tattarapai nga mukmukua laeala ka sinna ma agau te tuna ore kure kurung e nga
kelangpatali nga kunna. Ba resalla a matana raumana e nga sa'vangatotonge uit eke
patoe ka sikel ke momo nga kamana.

15 Na anggelo te muni ke lelemalaga nga tempel, na ke kiu kaligi te aeala e tattarapai
nga mukmukua roma, “Ngo rave sikel a kaning na ngo lala kaning kia, ta kae e nga
lalange kaning ikia e lele tapu. Ba kaning re nga lalanga rea reke momo nga mogalo e
ngape keke mera tapu.”
16 Minmina na i e tattarapai nga mukmukua ke gulae ka sikel a kanna ngailu nga
mogalo laekia e ngape. Na keke lale kaning reke momo nga mogalo laekia e ngape.
17 Na anggelo te muni ke lelemalaga nga tempel e momo ngallo nga Nutu mallena
nga tava, ba i ka kanna ka sikel a matana raumana bole.
18 Na anggelo te muni, a kana ka gingginga ta kelangpatali ta sia, ke lelemalaga nga
altara. Na i ke kiu kaligi ta anggelo e kamopite sikel a matana raumana roma, “Ngo
rave sikel a kaning, na ngo ravukinunge gerepe gogoname nga oalo reke momo nga
mogalo e ngape, ta gerep reke momo nga mogalo e ngape keke mera tapu.”
19 Minmina na anggelo laeala ke gulae ka sikel a kanna ta mogalo e ngape. Na ke
ravukinunge gerepe gogoname nga oalo re nga mogalo e ngape. Na ke tamali ki lakallo
ta malle e bollau raumana ore nga Nutu iukiangana. Ka i a malle ora sinna ma lulu e
nga pa'tangapelange gerepeme ba kumangng ka uain ngia.
20 Na ri keke pa'tapelpele gerepeme ngallo nga malle laeala e momo ngapotu nga
maga kunna e bollau ae Ierusalem. Na toto ke potumalaga ba ke sasa lagatauga basema
pamau bena iname ka ri 300. Ba toto ke paponue inaeala, na ke ponu lakailu ta ke lele
nga oru eke pulia nga oso kaona ta kaunge kia.

15

Oru Soalingana Reke Bollalau Ra Ronga Ka Ri Lima Ba Lua

1 Na iau ae Ion ka kela lakailu ta tava, na ka kele killa tetoto ore bollau raumana
minakai roma: Anggelome ka ri lima ba lua keke kamopite oru soalingana reke
bollalau raumana ka ri lima ba lua ra iau kallo raumana ki. Ka ri ra oru soalingana ra
ronga kurumea, Nutu ke la ronga ka iukiangana ki.
2 Na iau ka kele oru a kelangana ma pelau a sinna ma kelanga eke kampiliue kala nga
sia. Ba ragau papatu keke meismeispai nga pelau laeala. Ka ri ra ragau reke ulopisigia
apinolo e kapunu ginggingngana kala nga ollaeala a goanga ora sinna me i, ba ke sane
ke ngata ta ravunge apinolo e kapunu giana kana namba. Ba ragau nginngina keke
kamopite arap ra Nutu tungu rea te ri.
3 Ba keke baue baunga ora akumangngatulu ae Nutu kanna ae Moses baue pala. Ka
i a baunga a Sipsip Goekia kanna ore role roma:
“One ae Nutu Avolau a kanga ka ginggingame kinung,
kumangng ra kaning keke bollalau raumana ba mangng ka kallo raumana ki.
One o kelapatantali ta ragau re nga iname kinung,
baingangame keke tupu ba ka kaomannmannangana ki.
4 One Avolau, ragau kinung keke la mataunga one,
ba keke la kiningpataenge giang.
Ta on kasikeng ko tupu.
Ragau re nga iname kinung keke la atung,
na keke la parongvanu nga ragung
kurumea kumangng ra kaning reke tupu ra one papota rea.”
5 Ngarume nga oru nginngina, na iau ae Ion ka kela, na ka kele tempel ngallo nga
Nutu mallena nga tava ine pulapatali. Ka i a balvale ora Piunga Ba Bonga ke momolu
ngia.
6 Na anggelome ka ri lima ba lua onreke kamopite oru soalingana reke bollalau keke
lelemalaga nga tempel. Keke lupage lungapaga reke lelle ba ka lamarea. Ba keke ligoe
mautureame ka lungapaga ina ra gol.

7 Na te e nga oru tugulu nginngina reke mauli ke tunge katome ka ri lima ba lua
ta anggelo nginngina ka ri lima ba lua. Ka ri ra kato ra gol onreke ponu ka Nutu e
momomauli passavele iukiangana.
8 Na kakai ke paponue tempel. Ka i a kakai e lelemalaga nga olamana ae Nutu e
toakala, ba ke lelemalaga nga Nutu ginggingngana e bollau raumana. Ba ka sana agau
te nge lu ta tempel ta nge lele nga ina oru soalingana reke bollalau ka ri lima ba lua
onra anggelome ka ri lima ba lua ke kamopita rea ngeke rongo.

16

Katome Ka Ri Lima Ba Lua Onreke Ponu Ka Nutu Iukiangana

1 Na iau ae Ion ka longe kaling te e pa nga tempel ine kiu kaligi ta anggelo nginngina
ka ri lima ba lua roma, "Ngaka loa, na ngaka rave katome ka ri lima ba lua, na ngaka
kelingia Nutu iukiangana nga mogalo e ngape."
2 Na anggelo e kapunu ke loa, na ke rave kato a kanna na ke kelingia Nutu iukiangana
nga mogalo laekia e ngape. Na bisviso reke sosoali beke lalali raumana keke lele nga
ragau ra karea ka killa ora apinolo e kapunu kanna. Ka ri ra ragau reke kalapagpage
ollaeala a goanga ora sinna ma apinolo e kapunu.
3 Na anggelo a lua ke rave kato a kanna, na ke kelingia Nutu iukiangana lakallo ta
pelau. Na pelau ke lele i a toto ora sinna ma agau e mate totona. Na orume kinung
reke mauli onreke momo nga pelau keke mate.
4 Na anggelo a mologi ke rave kato a kanna, na ke kelingia Nutu iukiangana lakallo
ta me reke potpotu ba ne ngeke pollolomalaga. Na ri keke lele ri ra toto.
5 Na iau ka longe anggelo e kelapatantali ta meme ine role roma,
"One a Atupungkana. Ko momo sonrau, ba ko momo pala bole.
Baingangme keke tupu,
minmina na one ko kalinane ra kokorai ba ko tunge alang te ri.
6 Ta ri keke kelingia ragau rae one reke tupu ba ragau reke toe kaong totoreame.
Minmina na ko tunge toto te ri ta ri inunge kurumea baingareame."
7 Na iau ka longe kaling e lelemalaga nga altara ine ale pangamologa nginngina roma,
"Ka kaomanna, Nutu Avolau a kanga ka ginggingame kinung,
kalingnana ra kaning ka kaomannmannangana ki ba keke tupu."
8 Na anggelo a tugulu ke rave kato a kanna, na i ke kelingia Nutu iukiangana nga kae
matana. Na kae ke rave gingginga ta i tonge ragau ka sia.
9 Na kae mammangana e bollau raumana ke mammapunu rea, na keke rolebainga
ka Nutu giana. Keke rolebainga kae Nutu ora kana ka gingginga ta ulonge oru
soalingana nginngina reke bollalau nge ri. Ava ri ka sana omorea ta pulingvalakalange
baingarea reke sosoali ba ta tungnge alangpaga te Nutu.
10 Na anggelo a lima ke rave kato a kanna, na i ke kelingia Nutu iukiangana nga
tarang orae apinolo e kapunu e nga kelangpatali. Na osuguna ke ulopite oru ra apinolo
e kapunu kelapatali tao. Na ragau keke ngelngelia tengtengkereame kurumea miralali
e bollau a ri ke kanimaimaia.
11 Ba ri keke rolebainga kae Nutu e momo nga mallena nga tava. Keke rolebainga
kia kurumea miralali ba bisviso ra ri ke kanimaimai rea. Ava ri ka sana omorea ta
pulingvalakalange kumangngarea reke sosoali.
12 Na anggelo a lima ba kena ke rave kato a kanna, na ke kelingia Nutu iukiangana
nga me e bollau ngae Iuperetis. Na kana me ke mallae savele. Ke mallae savele ta
kalingtupunge pamau te ta baina kelangpatali reke pa nga bava a kae lele ngia ngeke
lotote.

13 Na iau ae Ion ka kele kannu ra mukurea ka ri mologi ra sinrea ma pepeme. Kena
ke lelemalaga nga mue tanama e soali kaona, ba kena ke lelemalaga nga apinolo e
kapunu kaona, ba kena ke lelemalaga nga poropet a goanga kaona.
14 Pepe nginngina ka ri ra kannu reke sosoali reke kumkuma ka killa reke bollalau.
Ba keke loa lagatauga ta ravungkinunge kelangpatali re nga iname kinung nga mogalo
laekia e ngape, ta baina ri ngeke atu ta baling tanakena nga kae e bollau ae Nutu a kana
ka ginggingame kinung.
15 Iesus Karais Avolau ke role roma, “Ngaka longo nasai. Atungau ka la tongana
kena ma agolongkana te atungngana. Agau e sane kenrarau ba ke kalitupe lungapaga
rae i tapu nga lonasereng raumana. I nge kuma minmina ta baina i sane nge tao ka
losokia ba sana nga balenglengea nga ragau raguреame.” Iesus Karais Avolau ke role
minmina.
16 Na kannu nginngina reke sosoali ka ri mologi keke pulikinunge kelangpatalime
nga malle eke patoe nga kaling ae Iburume kae Aramageron.
17 Na anggelo a lima ba lua ke rave kato a kanna, na ke kelingia Nutu iukiangana nga
tava. Na kaling te e pa nga tarang e nga kelangpatali ngallo nga tempel ke kiu kaligi
roma, “Kumangngme ke rong.”
18 Na saia ke killama, ba ke ruru, ba oru giongana e bollau raumana ke lele. Ba
ka kaeme kinung re pala ra ragau ke momo nga mogalo laekia e ngape ka sana oru
giongana te a tongana kena ma oru giongana laeala. Ka i a oru giongana e soali
raumana.
19 Na maga kunna talaeala a giana bollau ke mapala ka rina mologi. Ba maga kunna
reke bollalau onreke momo nga ina re kalaoka nga mogalo laekia e ngape keke pupu.
Nae Nutu ka lonagaliu ta maga kunna talaeala ngae Babilon a giana bollau ora i a
avale. Na i ke tunge gato e ponu ka uain orae iukiangana e bollau raumana te i, ta
baina i nge inu nga gato laeala.
20 Na nutame kinung keke ka, ba kapangngme keke sanrea.
21 Na ais kalkanna reke bollalau raumana keke pa nga tava, na keke pupupai nga
ragau. Ba kenakena maenangana ke basema 50 kilogram. Na ragau keke rolebainga
kae Nutu kurumea oru soalingana laeala ina ais kalkanna nginngina ke pupupai nge
ri. Keke rolebainga kae Nutu kurumea, oru soalingana laeala ke soali savele.

17

Avale E Tarapai Nga Apinolo E Soali Raumana

1 Na te e nga anggelo nginngina ka ri lima ba lua onreke kamopite katome ke atu, na
ke role kau roma, “Ngo atu, na iau nga papanau one ka kalingnana kana alang a Nutu
la tungnge ta avale a giana bollau a apamauluanakana ore tattarapai nga me papatu.
2 Ka i a avale laeala ora kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape ke baia bainga
re nga pamau luana kala nge i. Ba ragau reke momo nga mogalo laekia e ngape keke
bemve ka uain ae i ore pasigipage ragau ta ri kumangng ka bainga re nga kenong kala
nga rapanung ra sana ri ra nareatale memena ba ravale ra sana ri ra nareapengana
memena.”
3 Na anggelo laeala ke ravu iau lakallo ta kannu, na ke loa kau ta ina a sana ragau
ngia. Na iau ka kele avale te ore tattarapai nga apinolo te e soali raumana ore tente.
Ba gia reke rolebainga kae Nutu keke momo kalaoka nga apinolo laeala mirana, ba i
ka kunname ka ri lima ba lua ba komokiame ka ri tangulelu.
4 Ba avale laeala e tattarapai kia ke lupage lungapaga e belveloga ba ke tente. Ba i
ke kavitule mirana ka gol, ba ka lollo ra kunreame ke bollau, ba ka oru ra sinrea ma
lollo ra kunreame ke bollau onreke kalipa ki ngallo nga sangeme. Ba avale laeala ke
kamopite gato a gol ore ponu ka oru ra koirea bona nge Nutu raguna. Ba ke ponu

ka avale laeala baingana ra mukurea re nga kenong kala nga rapanung ra sana ri ra natale.
5 Ba keke pa'e gia te a i a pangako nga avale laeala ramana ore role roma:

BABILON A GIANA BOLLAU IKIA
KA I A RA PAMAULUANAKANA NAREAME
BA MOGALO BAINGANA RA KOIREA BONA NAREAME

6 Na iau ae Ion ka kela, na ka kele avale laeala ine bemve ka ragau rae Nutu reke tupu totorea. Ba ke bemve ka ragau reke turupote pangamologa re te Iesus ra kaomannmannangana ki totorea.

Ba ka ina iau kele avale laeala, na ka kallo raumana.
7 Na anggelo laeala ke role kau roma, "Ko maimia na ko kallo? Iau ka la turung pakone ka pakonga e ta avale laeala ba apinolo a i tarapai kia, ora kunname ka ri lima ba lua ba komokiame ka ri tangulelu.
8 Apinolo laeala a one kele ke mauli pala, na ke mate. Ava ngarume na i ke la mauling muni. Na ke la lelengmalagapatae nga lulu a sana puna ta baina Nutu nge kauue bavakena. Ba ka ina apinolo laeala nge lelemalaga, na ragau reke momo nga mogalo laekia e ngape onra giareame ke sane ke momo nga lau e nga mauling keke la kalinglo raumana. Ka ri ra ragau ra giareame ke sane ke momo nga lau a Nutu pa'e ragau giareame ngia pala ka ina oru re nga mogalo laekia e ngape ke sane ke lele tale. Ra nginngina keke la kalinglo raumana ka ineke la kelange apinolo laeala kurumea, i ke mauli pala na ke mate, ava ke atu muni.

9 "Ngaroma agau te nge bai ta ravunge lomatana e ta apinolo laeala, na i nge longomasi. Kunna nginngina ka ri lima ba lua ka ri ra kapopongame ka ri lima ba lua onra avale laeala ke tattarapai ki.
10 Ba ka ri ra kelangpatalime ka ri lima ba lua bole. Lima keke pupu tapu, ba kena ke momo sonrau, ba kena ke sane lele tale. Ba ka ine nge lele, na i ke la momong ka panna isura mana.
11 Ba apinolo ame mauli pala na ke mate ka i a kelangpatali te a i a lima ba mologi. Ba ka i a te e nga kelangpatali nginngina ka ri lima ba lua bole. Ba ngarume, nae Nutu ke la kauunge bavakena.

12 "Ba apinolo laeala komokia tangulelu nginngina ra one kela rea ka ri ra kelangpatalime ka ri tangulelu re sane ke rave kumangngarea e nga kelangpatali tale. Ava ngarume, na ri keke la ravunge gia bolinglaungana ta ri kelangpatali kala nga apinolo laeala ka kae matana kena.
13 Ra nginngina kinung ka siareakena mana, ba keke la tungnge ginggingngarea ba giarea bolinglau ngareangana ta apinolo laeala.
14 Na ri keke la loanga ta baling kala nge Sipsip Goekia ae Nutu. Avae Sipsip Goekia ke la meisingginggingkala rea ba ke la ulongpisigi rea ta, ka i a ravollalau kinung Avolaukerea, ba kelangpatalime kinung kelangapatali ae ri. Ba ragau reke momo kala nge i ka ri ra ragau ra i kiu rea te i, ba ke toro rea, ba ri keke loatunanne."

15 Na anggelo laeala ke role kau roma, "Me nginngina ra one kela rea onra apamauluanakana tattarapai ki ka ri ra ragau re nga mira matantana, ba re nga galiau matantana, ba re nga ina matantana, ba re nga kaling matantana.
16 Ngarume na apinolo laeala ba komokiame ka ri tangulelu onra one kela rea keke la bainga'iu ka avale laeala a apamauluanakana. Na ri keke la kangapatali ka oru ra kanna, na i nge momo mana ka losokia. Ngarume na keke la kaninge mirana, ba keke la raunge ka sia.
17 Ri keke la kumangng minmina kurumea, Nutu ke pulia lokena laeala ngallo nga loreame, ta baina ri ngeke kuma kurumea Nutu lonangana, ba ngeke ngata ta tungnge ginggingngarea ba giarea bolinglau ngareangana ta apinolo ta i kelangpatali. Ba i ke

la kelangpatali ta nge lele nga ina pangamologa ra Nutu kanna ra i role rea pala ngeke lele mannangana.
18 Ba avale laeala a one kele ka i a maga kunna talaeala a giana bollau ame kelapatali ta kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape.”

18

Maga Kunna E Bollau Ae Babilon Ke Pupu

1 Ngarume nga oru nginngina, na iau ka kele anggelo te muni ine pa nga Nutu mallena nga tava ba ke sopisigsigi lagape. Ka i a anggelo ora giana bollau raumana, ba lamana e toakala ke toakale mogalo laekia e ngape.
2 Na i ke kiu kaligi ka kaling e bollau raumana roma,
“Ke pupu. Maga kunna laeala e bollau ae Babilon a giana bollau ke pupu.
Maga kunna laeala e bollau ora i a avale ke lele i a malle orae kannu reke sosoali.
Ba ke lele i a kannume kinung ra mukurea maga ae ri,
ba manume kinung ra mukurea ba reke sosoali maga ae ri.
3 Ta ragau re nga iname kinung keke inue uain ae i
ore pasigipage loreamatenganame ta ri kumangng ka bainga re nga kenong kala nga rapanung ra sana ri ra nareatale memena ba ravale ra sana ri ra nareapengana memena.
Kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape ke kuma ka bainga re nga pamau luana kala nge i,
ba ragau reke kolkoli beke bava ka orume keke rave lollokanna papatu raumana ka oru ra kanna ka ri papatu raumana.”
4 Na iau ae Ion ka longe kaling te muni ore pa nga Nutu mallena nga tava ine role roma,
“Miau ra ragau rae iau, ngaka kamalagapatali nge i,
nga baina miau sana ngaka pulisivala kala nge i nga baingana reke sosoali.
Ngaka kamalagapatali nge i, nga baina miau sana ngaka rave oru soalingana reke bollalau ra i la ravungu rea.
5 Ta baingana reke sosoali keke palla rea ka pataongarea ta keke lele ta Nutu mallena nga tava,
ba Nutu ka lonagaliu ta oru reke sosoali ra i kuma ki.
6 Miau raka tungtunge alang e soali, ngaka tungugaliue alang te i base ine tunge alanga e soali ta ragau pattoto.
Ngaka ale bainga ra i kuma ki pa lua te i,
ba ngaka kampiliue oru reke sosoali onreke momo nga gato ae i muni, na ngaka tungugaliu rea pa lua te i.
7 I ke kinpataea giana raumana, ba ke kuma ka bainga re nga pamau luana ka ri papatu,
minmina mana na miau ngaka tunge lotani ba miralali papatu te i.
Ngaka kuma minmina kurumea, ngallo nga lona i ke murara roma,
‘Iau a avale ka tattara nga tarang ae iau e nga kelangpatali, ka sana iau a avale a kononi ora natale matepatalia,
ba iau ka sana la lautani ka kae te.’
8 Minmina na oru soalingana rae i keke la lelengkalange ka kae kena mana.
Mateng, ba lotani, ba osangana kele la lelengkalange.
Ba sia ke la raungapitange,
kurumea Nutu Avolau ore kalinane ka kana ka ginggingame kinung.
9 “Na kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape reke kuma ka bainga re nga pamau luana kala nge i, ba keke paserengkale mirareame ka baingana re nga pamau luana ka ri papatu raumana keke la kelange sia e raupite avale laeala kakaina, na keke la taning ba ka la loreataninge avale laeala raumana.

10 Ba ri keke la mataunga raumana ineke kele miralali e bollau a i rave. Na keke la
maising ngatauga nge i, na keke la roleng roma,
“ ‘Koee! One a maga kunna e bollau a gianga bollau.
One ae Babilon a kanga ka gingginga e bollau raumana!
Alang ae one ke lelekala one ka kae matana kena mana.’
11 “Na ragau re nga mogalo laekia e ngape reke kolkoli beke bava ka orume keke la
taning ba ka la loreataninge avale laeala kurumea, ragau ke sane ke kolkolia oru ra ri
ke bava ki tale.
12 Ke sane ke kolkolia oru ra ri ke bava ki basema: gol, ba siliva, ba lollo ra kunreame
ke bollau, ba oru ra sinrea ma lollo ra kunreame ke bollau onreke kalipa ki ngallo
nga sangeme, ba malo reke pepe raumana, ba lungapaga reke belveloga, ba malo reke
serere ba malo reke tente; ba bega matantaname kinung ra kunreame ke bollau, ba oru
matantana onreke kuma ki ka posi te a pinolo ngingina reke gavili, ba oru matantana
onreke kuma ki ka bega ra kunreame ke bollau, ba onreke kuma ki ka ene a barasa,
ba ene, ba lollo matana te a kunna e bollau.
13 Ba ke sane ke kolkolia oru ra ri ke bava ki basema: oru reke pepe raumana re nga
pangamannmannapa'e kaning, ba oru matantana ra koirea lolo, ba uain, ba saulang
a oliv, ba plaua, ba uit, ba bulmakaume, ba sipsipme, ba osome, ba manang ra osome
ke untu rea, ba ragau mirareame ba maulingareame onreke bava ki ma ri ra posi ra
marana mana.
14 “Ba ri keke la roleng ka maga kunna laeala e bollau a i a avale roma, ‘Oru reke
pepe ra one mate rea raumana keke kapatali nge one. Ba kilipu rae one kinung, ba
orume kinung rae one reke pepe raumana keke sanreapatali nge one, na ko sano la
ravunggaliu rea muni.’
15 Ragau nginngina reke ba ka oru kokorai ba keke rave kilipu rae ri nge i keke la
maising ngatauga, ba keke la mataunga raumana ineke kele miralali e bollau a i rave.
Na keke la taning ba ka la loreatani,
16 ba keke la kiunga roma:
“ ‘Koee! Maga kunna e bollau a giana bollau.
I ke lupagpage malo reke pepe raumana, ba lungapaga reke belveloga ba ne ngeke
tente.
Ba ke kavitule mirana ka oru ra lamarea e toakala basema: gol, ba lollo ra
kunreame ke bollau, ba oru ra sinrea ma lollo ra kunreame ke bollau onreke
kalipa ki ngallo nga sangeme.
17 Ava oru nginngina ra kilipu raumana keke soali ka kae matana kena mana!’
“Ba kaungame kinung reke kaukaue mono re nga pelau, ba ragau kinung reke tatao
ka monome, ba ragau kinung reke umma nga monome, ba ragau kinung reke rarave
lollokanna nga kumangng ra kanrea nga pelau, ra nginngina kinung keke la maising
ngatauga nge i.
18 Ba ka ine ngeke kele sia e raupite avale laeala kakaina, na ri keke la roleng roma,
‘Ka sana maga kunna te muni e bollau ora tongana kena ma maga kunna talaekia a
giana bollau.’
19 Ba ri keke la tamalingpai ka magavusa nga kunreame, na keke la taning ba ka la
loreatani ka rolengareangana roma:
“ ‘Koee! Maga kunna e bollau a giana bollau.
Pala, na ka i a maga kunna e bollau ora kilipukana. Ba ragau kinung ra karea ka
mono reke tatao nga pelau keke taolulu ba keke lelemalaglaga nge i,
na keke lele ra kilipukana nga kilipu rae i.
Ava ka kae matana kena mana, na i ke soali bavakena.
20 Miau raka momo nga Nutu mallena nga tava ngaka serengkale maga kunna laeala
e bollau a i a avale soalingana.

Ba miau ra ragau rae Nutu reke tupu, ba miau ra aposelme, ba miau raka totoe Nutu kaona, ngaka serengkale soalingana.
Ngaka serengkale kurumea, Nutu ke kalinane maga kunna laeala e bollau a i a avale, ba ke tunge alang e soali te i kurumea oru reke sosoali raumana ra i kuma ki te miau.' "
21 Na anggelo te ora kana ka gingginga e bollau raumana ke lolopage lollo tane bollau ora sinna ma lollo taneke tatamugmuge uit kanna kia, na i ke tamali kia lakallo ta pelau lona. Na ke role roma,
"Nutu tamalingpisigingana ka maga kunna e bollau ae Babilon ora giana bollau ka la tongana kena mana ma ina iau tamalipisigi ka lollo laeala ka iukaungana.
Ba ke sane ke la kalingpa ka maga kunna laeala e bollau ae Babilon muni."
22 Nae anggelo laeala ke role ka maga kunna laeala e bollau ae Babilon roma,
"Ragau ke sane ke la longnge baunga ra reke balia arapme ke bau rea, ba baunga ra ra baungakana ke bau rea, ba baunga ra reke isoe isongome ke bau rea, ba baunga ra reke isoe tarampetme ke bau rea,
ke sane ke la longnge baunga nginngina kinung ngallo nge one ka kae te muni.
Ba ke sane ke la kalingpa ka agau te muni ine umma ka
kumangng te ngallo nge one ka kae te muni.
Ba ke sane ke la longnge lollo taneke tatamugmuge uit kanna kia maina ngallo nge one ka kae te muni.
23 Ba lama te lamana ka sana la lamanangana ngallo nge one ka kae te muni.
Ba ke sane ke la longnge kaling re nga serenga rae apanung ba avale reke paliravu rea pau ngallo nge one ka kae te muni.
Iau ka role minmina kurumea, pala na ragau rae one reke kolkoli beke bava ka orume ka ri ra ragau ra giareame ke bollau nga re nga mogalo laekia e ngape raguream e.
Ba koatali ra kaning keke pataope ragau re nga iname kinung ka taongamugan-garea kerea."
24 Na anggelo laeala ke rolea pangamologa te muni e ta maga kunna laeala e bollau ae Babilon a i a avale roma,
"Ba alang orae ragau reke toe Nutu kaona, ba ragau rae i reke tupu,
kala nga ragau kinung onra ri ke samupunu rea nga mogalo laekia e ngape totorea ke la momongpai nge i."

19

Reke Momo Nga Nutu Mallena Nga Tava Keke Kinpataea Nutu Giana

1 Ngarume nga oru nginngina, na iau ae Ion ka longe otte a maina bollau ma ragau barana tane bollau kalingngareame ineke kura roma,
"Aleluia!*
Nutu ae ita ora kana ka olamana e toakala ba gingginga e bollau raumana ke ravulele ita.
2 Ita ngaka kalapage kurumea, kumangngana re nga kalingnana keke tupu ba ka kaomannmannangana ki.
I ke kalinane avale laeala a apamauluanakana ora giana bollau ba ke tunge alang e soali te i.
Ka i a maga kunna laeala e bollau a i a avale ore pataope re nga mogalo e ngape ka baingana ra mukurea reke pasigipage ragau ta ri kumangng ka bainga re nga kenong kala nga rapanung ra sana ri ra nareatale memena ba ravale ra sana ri ra nareapengana memena.

* **19:1:** Aleluia ka i a pangamologa e nga kiningpataenge Nutu giana oreke rave nga kaling ae Iburume.

Ava sonrau nae Nutu ke tunge alang e soali te i kurumea kumangnganame ine kelingia
ra kumangngatulu rae Nutu kanna totorea.”
3 Na reke momo nga Nutu mallena nga tava keke kura kaligi pa lua muni roma,
“Ita ngaka kinpataea Nutu giana kurumea,
maga kunna laeala e bollau raungapitangana kana kakaina ke loapataetae passavele.”
4 Na ravollalau nginngina ka ri giaukaina kala nga oru tugulu nginngina reke mauli
keke toarau, na keke kalapage Nutu e tarapai nga tarang ae i e nga kelangpatali roma,
“Ka kaomannmannangana. Ita ngaka kinpataea Nutu giana!”
5 Na kaling te ke lelemalaga nga tarang ae Nutu e nga kelangpatali, na ke role roma,
“Miau kinung ra kumangngatulu rae Nutu kanna, miau raka matautaue Nutu ra
giamiaume ke sina ba ne ngeke bollau, ngaka kinpataea Nutu ae ita!”
6 Na iau ka longe otte a maina bollau ma ragau barana tane bollau kalingngareame,
ba ka maina ma me reke potpotu maireame, ba ka maina ma saia ruruna ine kura
roma,
“Ita ngaka kinpataea Nutu giana!
Ta Avolau a i a Nutu ae ita ora kana ka ginggingame kinung ka i a orume kinung
kelangpatali ae ri.
7 Ita nga lorape ba nga lorasereng,
ba ita ngaka tunge alangpaga te i!
Ta kae e nga Sipsip Goekia ta i kamangpitakama ke lele,
ba avale ae i † ke kalitupe i muni tapu, ba ke momalla.
8 Ba keke tunge lungapaga te i ta i lungapage. Ka i a lungapaga ore pe raumana a
lamana, ba ke lelle mannangana.”
(Lungapaga laekia ikia ora avale laeala lupage ka i a pangateningkala e ta ragau rae
Nutu reke tupu baingarea reke tupu.)
9 Na anggelo laeala ke role kau roma, “Ngo pa'e pangamologa minakai roma: ‘Nutu
ke kavitulu raumane ragau ra ri ke ba te ri ta ri atung ta kaning e bollau ae Sipsip
Goekia ore nga kamangpitakama.’ ” Na i ke role kau bole roma, “Pangamologa kokorai
ka ri ra pangamologa ra Nutu kanna ra kaomannmannangana ki.”
10 Na iau ka toarau kokoro nga anggelo laeala kaena puname ta iau kalangapagange
ava i ke role kau roma, “Manengsa kalangapaga iau. Ka iau a akumangngatulu te a
Nutu kanna mana base me one ba kolingang memena ngallo nge Karais reke kamopite
turungpota e te Iesus ora kaomannmannangana kia. Ngo kalapage Nutu kasikena
mana. Iau ka role minmina kurumea, ragau kinung reke pulimalaglage pangamologa
e te Iesus keke kumkuma ka kumangng laeala nga Kannu Ae Nutu ginggingngana.”

Agau E Pirapai Nga Oso E Kavauvaunga

11 Na iau ae Ion ka kele Nutu mallena nga tava ine pulapatali, na ka kele oso te ore
kavauvaunga ine maisi ngamuga nge iau. Keke patoe agau e tarapai nga oso laeala kae
I E Loatunanne Nutu Mannangana, ba keke patoe kae Akaomannmannanganakana.
Ka i e kumkuma ka kumangng re nga kalingnana ba baling kurumea bainga reke tupu
mana.
12 Matana kanname ka tongarea kena ma sia tongana. Ba kurung papatu onrae
kelangpatali e gingging raumana keke momopai nga kunna. Ba i ka giana te ora agau
te sana lonamatana kia keke pa'e nge i. I kasikena mana ka lonamatana ka gia laeala.
13 I ka kana ka lungapaga e ngapotu eke bolue nga toto. Ba giana keke patoe kae
Pangamologa Ae Nutu Kanna.
14 Ba galiau re nga baling reke momo nga Nutu mallena nga tava keke lolakurumea
ka tarangapai ngareangana nga oso reke kavauvaunga. Ba keke lupage lungapaga re
kavauvaunga reke pepe raumana beke lelle mannangana.

---

† **19:7:** Sipsip Goekia avale ae i ka i a pangateningkala te e ta ragau ra loreapatokona te Karais.

15 Ba resalla a matana raumana ora mataname ka ri lua ke lelemalaga nga kaona ta
baina i nge magala kia nga ragau reke longosasa te i. “Ba i ke la kelangpatali te ri ma
agau e kelapatantali ta sipsipme ka kamongpitangana ka to eke kuma kia ka ene.” I ke
umma kurumea Nutu a kana ka ginggingame kinung iukiangana ore isopa raumana
ma agau ine nge umma ta pa'tanganamunge gerepeme nga lulu eke kuma ka uain
ngia.
16 Ba i ka giana keke pa'e nga lungapaga ae i e ngapotu ba nga paena roma,
KELANGPATALIME KINUNG KELANGPATALI AE RI
BA RAVOLLALAUME KINUNG AVOLAUKEREA IKIA
17 Na iau ae Ion ka kele anggelo te ore meisinsi ngallo nga kae. Ba i ke kikiu kaligi
ta manu reke lolo ngaliua nga tava roma, “Ngaka atu. Na ngaka katukala kinung ta
kaninge kaning tane bollau ae Nutu.
18 Ngaka katukala kinung ta baina miau ngaka kania kelangpatalime mirareame, ba
ra balingkana kelangpatali rae ri mirareame, ba ragau ra karea ka gingginga e bollau
raumana mirareame, ba osome kala nga reke tattarapai nge ri mirareame, ba ragau
kinung mirareame. Miau kaka la kaninge ragau ra kumangngatulu ba na nga sana ri
ra kumangngatulu mirareame, ba kaka la kaninge ragau ra giareame ke sisina ba ne
ngeke bollalau mirareame bole.”
19 Na iau ka kele apinolo e kapunu ba kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape kala
nga galiau rae ri re nga baling ineke pagiu kinung, ta baina ri ngeke bali kala nge i e
tarapai nga oso ba galiau ae i e nga baling.
20 Na ri keke rapite apinolo laeala kala nga poropet a goanga ae i ore kuma ka
killa reke bollalau ka apinolo giana bolinglaungana. Ke goa'e ragau reke rave killa
ae apinolo ba keke kalapage ollaeala a goanga ora sinna me i kurumea killa nginngina
reke bollalau ra i kuma ki. Keke rapite pana lua nginngina, na keke tamalilu kerea ka
maulingarea lakallo ta sia a sivoli e toto ka lollo a salapa.
21 Na i e tarapai nga oso ke sapune ra balingkaname kinung ra apinolo kanna ka
resalla a matana lua ore lelemalaga nga kaona. Na manume kinung keke rongo ka
loreanganame ineke kania ra balingkana nginngina mirareame.

20

Pesingmataname Ka Ri 1,000

1 Na iau ae Ion ka kele anggelo te ine pa nga Nutu mallena nga tava ba ke sopisigsigi
lagape. Ba anggelo laeala ke kamopite kingapola ore nga lulu a sana puna. Ba ke
kamopite oalo eke kuma kia ka ene.
2 Na anggelo laeala ke laue mue tanakena a i a mue laeala e momo pala nganige eke
patoe kae Komotugulu, o Satan. Na i ke samapite ta i momong ka pesingmataname ka
ri 1,000.
3 Na ke tamalilu kia lakallo ta lulu a sana puna, ba ke pulakale lulu laeala ka
samangpalpitangana kia, ta baina i nga manenasa goange ragau muni ta nge lele
nga ina pesingmatana nginngina ka ri 1,000 nge rongo tapu. Ava ngarume, nga
ina pesingmatana nginngina nge rongo tapu, na ri keke la ulongmalagange nga
pulangkala. Na i nge momo ngapotu ka panna isura mana.
4 Na iau ae Ion ka kele tarang re nga kelangpatali, ba reke tarapai nga tarang
nginngina keke rave gia bolinglaungana ta ri kalingnana. Na iau ka kele ragau
palu reke mate kannureame. Ka ri ra ragau reke sa'vatote kunreame kurumea
turungpota ngareangana kae Iesus, ba pulingmalaga ngareangana ka pangamologa
ae Nutu kanna. Ka ri ra ragau re sane ke kalapage apinolo e kapunu, ba ke sane ke
kalapage ollaeala a goanga ora sinna me i bole. Ba ri ke sane ke rave killa ae apinolo

nga ramareame o nga kamareame. Ka ri ra ragau reke sigipaga nga mateng, na keke
mauli muni. Ba keke kelapatantali kala nge Karais ka pesingmataname ka ri 1,000.
5 (Ava ragau pattoto reke mate ke sane ke sigipaga tale nga mateng ta ke lele ka ina
pesingmatana nginngina ka ri 1,000 ke rongo tapu.) Sigingpaga laeala a ragau reke
sa'vatote kunreame ka i a sigingpaga e kapunu.
6 Ragau reke sigipaga nga sigingpaga laeala e kapunu ka ri ra ragau reke tupu ba
ri keke rave kavingtulu e bollau raumana. Ba mateng a lua ka sana kana gingginga
nge ri. Ke sa. Ka la ri ra piris rae Nutu kanna ba piris rae Karais kanna. Ba ri keke la
kelangpatali kala nge i ka pesingmataname ka ri 1,000.

Keke Tamili Kae Satan Lakallo Ta Sia A Sivoli

7 Ngarume, nga ina pesingmatana nginngina ka ri 1,000 nge rongo tapu, na ri keke
la ulongmalagange Satan nga lulu laeala eke pulakale ngia.
8 Na i ke la lelengmalaga ta goange ragau re nga iname kinung nga mogalo laekia
e ngape kana silogume ka ri tugulu—ragau re ngae Gok bae Magok—i ke la loanga ta
ravungkinungu rea ta baling. Ka ri papatu raumana basema bai reke momo nga pelau
kaona.
9 Na ra nginngina rae Satan kanna keke taokinung, na keke loapatae ta mogalo ina
e bollau raumana a i a kavu. Na keke taliutotokale malle a ragau rae Nutu reke tupu
ke momo ngia ba maga kunna e bollau a Nutu materaumane. Ava sia ke pa nga Nutu
mallena nga tava na ke pupisigi, na ke raupita rea.
10 Na keke rave Satan e goa'e ragau, na keke tamali kia lakallo ta sia a sivoli e toto
ka lollo a salapa. Ka i a malle laeala ama apinolo ba poropet a goanga ae i keke momo
ngia bole. Ba ri keke la ravunge miralali e bollau raumana passavele nga malle laeala
ka kae ba ka rigo.

Kalingnana E Bollau

11 Na iau ae Ion ka kele tarang e bollau e nga kelangpatali ore kavauvaunga. Ba ka
kele i e tarapai nga tarang laeala. Ba ka ine lele, na mogalo laekia e ngape kala nga
tava keke sanrea. Na ke sane ke kela rea muni.
12 Na iau ka kele ragau reke mate. Ka ri ra ragau ra giareame ke bollau ba na nga
giareame ke sina. Ba ri keke maisinsi ngamuga nga tarang ae Nutu e nga kelangpatali.
Na reke momo nga Nutu mallena nga tava keke karapole laume. Ba keke karapole
lau te muni a i a lau e nga mauling. Nae Nutu ke kalinane ragau reke mate kurumea
baingarea onreke pa rea nga lau nginngina.
13 Na pelau ke tungupataea ragau reke mate onreke momo ngallo nge i. Ba mateng
kala nga malle nga reke mate e momo ngape bavakena keke tungupataea reke mate
onreke momo ngallo nge ri. Nae Nutu ke kalinane ri kinung kurumea baingareame.
14 Na i ke rave mateng kala nga malle nga reke mate e momo ngape bavakena, na ke
tamali ki lakallo ta sia a sivoli. Sia laeala a sivoli ka i a mateng a lua.
15 Ba keke rave ragau kinung ra giareame sane ke momo nga lau e nga momongmauli
passavele a ri ke pa'e ragau giareame ngia pala, na keke tamali kerea lakallo ta sia a
sivoli.

21

Ierusalem A Pau

1 Na iau ka kele tava a pau ba mogalo a pau kurumea, tava e kapunu ba mogalo e
kapunu keke sanrea, ba ka sana pelau te muni.
2 Na iau ka kele maga kunna e bollau e tupu, a i a Ierusalem a pau, ine pa nga
Nutu mallena nga tava ba ke sopisigsigi lagape. Ba maga kunna laeala e bollau kana
kavingtulu ka tongana kena ma kavingtulu orae avale e lola kamangpitakama a ri ke

palupage ka lungapaga reke pepe raumana, ta baina ri ngeke loa kia ta natale nga kae
e nga palingravung rea.
3 Na iau ka longe kaling te ine lelemalaga nga tarang ae Nutu e nga kelangpatali, na
ke kiu kaligi roma, “Sonrau, na malle a Nutu momo ngia ke momo kala nga ragau, ba
i ke la tarang kala nge ri. Ba ri ka la ri ra ragau rae i, bae Nutu muni ke la momong
ngaliua nge ri.
4 Ba i ke la taungapunung patali ka matarea kanrea mename kinung. Ba ragau
ke sane ke la mateng muni. Ba ka sana la loreatani, ba ke sane ke la taning o
kaningmainge miralali muni kurumea, oru re pala keke sanrea bavakena.”

5 Na i e tattarapai nga tarang e kapunu e nga kelangpatali ke role roma, “Sonrau, na
iau ka kumkuma ka orume kinung pau.” Ba ke role kau roma, “Ngo pa'e pangamologa
kokorai nga lau laekolong, ta ri ka kaomannmannangana ki ba keke la momong
passavele.”

6 Na i ke role kau roma, “Kumangng ke rong. Ka iau ae Alapa bae Omega. Ka
iau a orume kinung pangaturu ngareangana ba rongareangana puna. Ba iau ka la
tungnge ngatangng ta agau a matekana me ta i inung nga me e pollolomalaga ore nga
momongmauli passavele. I ke sane la kolinge me laeala. Ke sa. Iau ka la tungamanange
te i.
7 Agau e meisginggingkale Satan ginggingngana ba ke ulopisigia ka la kana ka oru
nginngina kinung. Ba ka la iau a Nutu ae i, ba ka la i a goe ae iau.
8 Ava ragau reke agatatap, ba ragau ra sana loreapatokona te iau, ba ragau reke
bavaia bainga ra koirea bona nga ragugu, ba reke umma ta balingpune ragau, ba reke
enno kala nga ravale ra sana ri ra nareapengana memena o rapanung ra sana ri ra
nareatale memena, ba ragau ra masingkana, ba ragau reke kavkava ta nutu ra goanga,
ba ragau kinung ra goangakana, ra nginngina kinung keke la loanga ta mallerea nga
sia a sivoli e toto ka lollo a salapa. Ollaeala ka i a mateng a lua.”

9 Na te e nga anggelo nginngina ka ri lima ba lua reke kamopite katome ka ri lima
ba lua onreke ponu ka oru soalingana ra ronga ka ri lima ba lua ke atu, na ke role kau
roma, “Ngo atu nasong, na iau nga papanau one ka avale e lola kamangpitakama, a i
a Sipsip Goekia napengana.”
10 Na anggelo laeala ke ravu iau lakallo ta Kannu Ae Nutu, na ke loa kau ta kapangng
te e bollau ba ke gavili lakailu raumana. Na i ke panau iau ka maga kunna e bollau e
tupu, a i a Ierusalem, ine pa nga Nutu mallena nga tava ba ke sopisigsigi lagape.
11 Maga kunna laeala e bollau ka lamana ka olamana ae Nutu e toakala. Ba
lamanangana ka tongana kena ma lollo te a kunna e bollau raumana lamanangana
e toakala. Ka tongana kena ma lollo a iaspa ore lelle mannangana.
12 Ba maga kunna laeala e bollau ka kana ka savanau ore bollau ba ke gavili lakailu
raumana. Savanau laeala ka kana ka biunga reke bollalau ka ri tangulelu ba lua. Ba
anggelome ka ri tangulelu ba lua keke momo nga biunga nginngina. Ba giame ka ri
tangulelu ba lua onreke pa rea keke momo nga biunga nginngina. Gia kena ke momo
nga biunga kenakena. Ka ri ra galiau rae Israel tuna memena ka ri tangulelu ba lua
giareame.
13 Ba biunga mologlogi keke momo nga savanau laeala bavaname ka ri tugulu.
Bavana e momo ta ina kae lele ngia ka kana ka biungame ka ri mologi, ba bavana
e momo ta ina kae barelulu ngia ka kana ka biungame ka ri mologi, ba bavana lua
pattoto te ka kana ka biungame ka ri mologi ba te ka kana ka biungame ka ri mologi
bole.
14 Maga kunna laeala kana savanau kaena puna ke tarapai nga lollo reke bollalau
ka ri tangulelu ba lua. Ba giame ka ri tangulelu ba lua onreke pa rea keke momo nga

lollo nginngina. Gia kena ke momo nga lollo kenakena. Ka ri ra aposel ra Sipsip Goekia kanna ka ri tangulelu ba lua giareame.

15 Na anggelo laeala e pamolloga kala nge iau ke kamopite kanna ka ene a gol e nga tonge bale gavilingana. Ke kamopite ta tonge maga kunna laeala e bollau kala nga kana savanau ba savanau kana biungame.

16 Maga kunna laeala e bollau ka bavaname ka ri tugulu ba gavilingareame ka tongarea kena mana. Ba maga kunna laeala e bollau gavilingana ba bolinglaungana ka tongarea kena mana. Na anggelo laeala ke rave ene a kanna a gol ore nga tonge bale, na ke toe maga kunna laeala e bollau kia. Na gavilingana ke basema pamau bename ka ri 2,200. Maga kunna laeala e bollau gavilingana, ba bolinglaungana, ba tavana ka tongarea kena mana.

17 Na i ke toe maga kunna laeala e bollau kana savanau. Ba savanau laeala putputungana ke basema mitame ka ri 65. Ke toe basema ragau ineke totoe baleme.

18 Maga kunna laeala e bollau kana savanau ka i a lollo a iaspa. Ba oru reke momo nga maga kunna laeala e bollau ka ri ra gol e lelle mannangana basema kelanga e lelle mannangana.

19 Ba lollo nginngina nga maga kunna laeala e bollau kana savanau kaena puna ke tarapai ngi keke kavitulu rea ka lollo matantana onreke pepe raumana ba onra kunreame ke bollau raumana. Lollo e kapunu ora savanau kaena puna tarapai ngia ka i a lollo a iaspa, ba na lua ka i a lollo a sapaia, ba na mologi ka i a lollo a aget, ba na tugulu ka i a lollo a emeral,

20 ba na lima ka i a lollo a saronikis, ba na lima ba kena ka i a lollo a konilian, ba na lima ba lua ka i a lollo a krisolait, ba na lima ba mologi ka i a lollo a beril, ba na lima ba tugulu ka i a lollo a topas, ba na tangulelu ka i a lollo a krisopres, ba na tangulelu ba kena ka i a lollo a aiasin, ba na tangulelu ba lua ka i a lollo a ametis.

21 Ba maga kunna laeala e bollau kana savanau kana biungame ka ri tangulelu ba lua ka ri ra oru nginngina ra sinrea ma lollo onreke kalipa ki ngallo nga sangeme, ba oru nginngina ka ri tangulelu ba lua. Lollo matana laeala kenakena ke momo nga biunga kenakena. Ba pamau e bollau e momo nga maga kunna laeala e bollau ka i a gol e lelle mannangana basema kelanga e lelle mannangana.

22 Iau ka sana kele tempel te ngallo nga maga kunna laeala e bollau kurumea, Nutu Avolau a kana ka ginggingame kinung kala nge Sipsip Goekia ae i ka ri ra maga kunna laeala e bollau kana tempel.

23 Kae ke sane tungtunge olamana ta maga kunna laeala e bollau. Ba inna ke sane tungtunge olamana te i bole. Ke sa. Olamana ae Nutu e toakala ke tungtunge olamana te i, bae Sipsip Goekia ka i a maga kunna laeala e bollau kana lama.

24 Ragau re nga iname kinung keke la taonga nga maga kunna laeala e bollau kana olamana. Ba kelangpatali re nga mogalo e ngape keke la loanga ka kilipu ra kanrea lakallo te i.

25 Ke sane ke la pulangkalange savanau e nga maga kunna laeala kana biungame bavakena kurumea, ka sana la rigo nga inaeala.

26 Ba keke la ravunge ragau re nga iname kinung kilipu nga kanrea ba oru ra kanrea re nga tungnge alangpaga, na keke la loanga ki lakallo ta maga kunna laeala e bollau.

27 Ka sana la otte a mukuna bavakena la loangalu ta maga kunna laeala e bollau. Ba bole, ragau reke bavaia bainga ra koirea bona nge Nutu raguna, ba ragau reke goga ke sane ke la taongalu ngia ka kae te. Ke sa. Ragau reke paˈe giareame nga lau e nga mauling orae Sipsip Goekia kanna mana keke la taongalu ngia.

22

Me E Potpotu Ore Tungtunge Mauling E Momo Passavele

1 Na anggelo laeala e toe maga kunna laeala e bollau ke papanau iau ka me e potpotu
ore tungtunge mauling e momo passavele. Ka i a me e lelle mannangana basema
kelanga, ba ke potpotumalaga nga tarang ae Nutu bae Sipsip Goekia e nga kelangpatali,
2 na ke potpotu ngaliua nga maga kunna laeala e bollau kana pamau e bollau. Ba
bega e tungtunge mauling ke maisinsi nga me laeala bavaname ka ri lua. Ba nga inna
kenakena nga inname ka ri tangulelu ba lua, na bega laeala ke piaupiaue kanname.
Ba lalauname ka ri ra oru re nga pangapenge ragau re nga iname kinung.
3 Oru soalingana laeala a Nutu pulia nga ragau ba nga mogalo pala kurumea pana lua
longasa ngareangana ke rongo. Ba tarang ae Nutu bae Sipsip Goekia e nga kelangpatali
ke la momong ngallo nga maga kunna laeala e bollau. Na ra kumangngatulu rae Nutu
kanna keke la kiningpataea giana nga inaeala.
4 Ri keke la kelange raguna, ba giana ke la momongpai nga ramareame.
5 Ka sana la rigo muni. Ragau sana la karea lama ta tungnge olamana muni. Ba kae
lamanangana sane nge tunge olamana te ri bole kurumea, Nutu Avolau ke la tungnge
olamana te ri. Ba ri keke la kelangpatali passavele.
6 Nae anggelo laeala ke role kau roma, “Pangamologa kokorai ka kaomannmannan-
gana ki, ba ri keke la momong passavele. Avolau, a i a Nutu e pasigipage reke totoe
kaona loreame, ke ba'e anggelo ae i ta pangakosininge ra kumangngatulu ra kanna ka
onreke kokoro ta ri leleng.”

Iesus Ke La Atung

7 Nae Iesus ke tunge pangamologa ta ragau karolu roma, “Ngaka longo nasai. Isuru
mana, na iau ka la atung. Agau e lolakurumea pangamologa reke toe Nutu kaona
onreke momo ngallo nga lau laekia nga lonasereng.”
8 Iau ae Ion ka longe oru kokorai ra iau pa rea nga lau laekia, ba ka kela rea. Ba
ka ina iau longo rea ba ka kela rea, na iau ka toarau kokoro nga anggelo laeala ore
pakosining rea te iau kaena puname. Ka toarau ta kalangapagange.
9 Ava i ke role kau roma, “Manengsa kalangapaga iau. Ka iau a akumangngatulu te
a Nutu kanna mana base me one ba kolingang memena ngallo nge Karais reke totoe
Nutu kaona, ba ragau reke lolakurumea pangamologa reke momo nga lau laekia. Ngo
kalapage Nutu kasikena mana.”
10 Na i ke role kau roma, “Sano ngo talue pangamologa reke toe Nutu kaona onreke
momo ngallo nga lau laekolong ta kae e nga oru kokorai ke lele kokoro.
11 Minmina na agau e bai ta kumangng ka bainga reke sosoali nge kuma ka bainga
reke sosoali; ba agau e bai ta kumangng ka bainga ra mukurea nge kuma ka bainga ra
mukurea; ba agau e bai ta kumangng ka bainga reke tupu nge kuma ka bainga reke
tupu; ba agau e tupu nge umma ka bainga reke tupu.”
12 Nae Iesus ke tunge pangamologa ta ragau karolu muni roma, “Ngaka longo nasai.
Isuru mana, na iau ka la atung. Ba ka la atung ka kamongpita ngaungana ka alang ta
tungnge ta pana kenakena kurumea bainga ra i kuma ki.
13 Ka iau ae Alapa bae Omega. Ka iau e kapunu ba a ronga, ba ka iau a orume kinung
pangaturu ngareangana ba rongareangana puna.
14 “Ragau reke umma ta mumunge lungapaga ngae ri nga loreasereng. Ngeke kuma
minmina, ta baina ri ngeke rave ngatangng ta ri kaning nga bega e tungtunge mauling,
ba ngeke taolu ta maga kunna ame bollau nga kana biungame.
15 Ava ragau ra baingarea ra mukurea keke la momong ngapotu, ba ragau ra
masingkana, ba ragau reke enno kala nga ravale ra sana ri ra nareapengana memena
o rapanung ra sana ri ra nareatale memena, ba ragau reke umma ta balingpune
ragau, ba ragau reke kavkava ta nutu ra goanga, ba ragau kinung reke materaumane
pangamologa e nga goanga ba keke goga, ra nginngina kinung ke sane ke la loangalu
ta maga kunna laeala e bollau.

16 “Iau ae Iesus ka ba'e anggelo ae iau ta tungnge turungpota laekia ora kaomann-
mannangana kia te miau raka momo nga ra lopatokonakana ginungareame. Ka iau a
Revit sivuna, ba ka iau a mata e toakala ore lele ka kae marara.”
17 Kannu E Tupu ba avale e lola kamangpitakama kae Sipsip Goekia ae Nutu keke
rorolekinung roma, “Iesus Avolau, ngo atu.” Ba agau e longlonge pangamologa laekia
nge role roma, “Iesus Avolau, ngo atu.” Ba agau a matekana me nge atu. Agau e matea
me nge atu, na nge ravumane tunga a me e tungtunge mauling e momo passavele.
18 Ba iau ae Ion ka la tungnge pangamologa e gingging raumana ta ragau reke longe
pangamologa kokorai reke toe Nutu kaona onreke momo ngallo nga lau laekia roma:
Ngaroma agau te nge ulopaia pangamologa inte muni nga pangamologa kokorai, nae
Nutu ke la ulongpainge oru soalingana reke bollalau ra lau laekia role tao nga agau
laeala.
19 Ba ngaroma agau te nge ravupatali ka pangamologa inte nga lau laekia e toe Nutu
kaona, nae Nutu ke la ravungpatali ka tavoanga ae i nga bega ame tungtunge mauling,
ba nga maga kunna ame bollau ore tupu ra lau laekia role tao.
20 Iau ae Iesus a iau turupotpota ta oru kakai ra kaomannmannangana ki nga role
roma, “Ka kaomanna. Isura mana, na iau ka la atung.”
Ba iau ae Ion nga role roma, “Ka kaomannmannangana. Iesus Avolau, ngo atu.”
21 Iala na, lopengana a Iesus Avolau tungumane nge momo kala nga ragau rae Nutu.
Ka kaomannmannangana.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matiu 1:1–2:12
2	Matiu 2:13–3:6
3	Matiu 3:7–4:11
4	Matiu 4:12-25
5	Matiu 5:1-26
6	Matiu 5:27-48
7	Matiu 6:1-24
8	Matiu 6:25–7:14
9	Matiu 7:15-29
10	Matiu 8:1-17
11	Matiu 8:18-34
12	Matiu 9:1-17
13	Matiu 9:18-38
14	Matiu 10:1-23
15	Matiu 10:24–11:6
16	Matiu 11:7-30
17	Matiu 12:1-21
18	Matiu 12:22-45
19	Matiu 12:46–13:23
20	Matiu 13:24-46
21	Matiu 13:47–14:12
22	Matiu 14:13-36
23	Matiu 15:1-28
24	Matiu 15:29–16:12
25	Matiu 16:13–17:9
26	Matiu 17:10-27
27	Matiu 18:1-22
28	Matiu 18:23–19:12
29	Matiu 19:13-30
30	Matiu 20:1-28
31	Matiu 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Matiu 21:23-46
2	Matiu 22:1-33
3	Matiu 22:34–23:12
4	Matiu 23:13-39
5	Matiu 24:1-28
6	Matiu 24:29-51
7	Matiu 25:1-30
8	Matiu 25:31–26:13
9	Matiu 26:14-46
10	Matiu 26:47-68
11	Matiu 26:69–27:14
12	Matiu 27:15-31
13	Matiu 27:32-66
14	Matiu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29–2:12
17	Mak 2:13–3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31–4:25
20	Mak 4:26–5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24–8:10
26	Mak 8:11–9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30–10:12

March

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27–12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38–13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31–5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29–6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39–7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36–8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40–9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51–10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38–11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37–12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22–14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19–17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29–22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54–23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44–24:12
29	Luk 24:13-53
30	Ion 1:1-28

May

date	Scripture
1	Ion 1:29-51
2	Ion 2:1-25
3	Ion 3:1-21
4	Ion 3:22–4:3
5	Ion 4:4-42
6	Ion 4:43-54
7	Ion 5:1-23
8	Ion 5:24-47
9	Ion 6:1-21
10	Ion 6:22-40
11	Ion 6:41-71
12	Ion 7:1-29
13	Ion 7:30-52
14	Ion 7:53–8:20
15	Ion 8:21-30
16	Ion 8:31-59
17	Ion 9:1-41
18	Ion 10:1-21
19	Ion 10:22-42
20	Ion 11:1-53
21	Ion 11:54–12:19
22	Ion 12:20-50
23	Ion 13:1-30
24	Ion 13:31–14:14
25	Ion 14:15-31
26	Ion 15:1-27
27	Ion 16:1-33
28	Ion 17:1-26
29	Ion 18:1-24
30	Ion 18:25–19:22
31	Ion 19:23-42

June

date	Scripture
1	Ion 20:1-31
2	Ion 21:1-25
3	Aposelme 1:1-26
4	Aposelme 2:1-47
5	Aposelme 3:1-26
6	Aposelme 4:1-37
7	Aposelme 5:1-42
8	Aposelme 6:1-15
9	Aposelme 7:1-29
10	Aposelme 7:30-50
11	Aposelme 7:51–8:13
12	Aposelme 8:14-40
13	Aposelme 9:1-25
14	Aposelme 9:26-43
15	Aposelme 10:1-33
16	Aposelme 10:34-48
17	Aposelme 11:1-30
18	Aposelme 12:1-23
19	Aposelme 12:24–13:12
20	Aposelme 13:13-41
21	Aposelme 13:42–14:7
22	Aposelme 14:8-28
23	Aposelme 15:1-35
24	Aposelme 15:36–16:15
25	Aposelme 16:16-40
26	Aposelme 17:1-34
27	Aposelme 18:1-21
28	Aposelme 18:22–19:12
29	Aposelme 19:13-41
30	Aposelme 20:1-38

date	Scripture
1	Aposelme 21:1-16
2	Aposelme 21:17-36
3	Aposelme 21:37–22:16
4	Aposelme 22:17–23:10
5	Aposelme 23:11-35
6	Aposelme 24:1-27
7	Aposelme 25:1-27
8	Aposelme 26:1-32
9	Aposelme 27:1-20
10	Aposelme 27:21-44
11	Aposelme 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25–3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13–5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15–8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22–10:13
27	Rom 10:14–11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22–16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18–2:5
6	1 Korin 2:6–3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19–10:13
16	1 Korin 10:14–11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27–13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12–2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14–7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Galesia 1:1-24
15	Galesia 2:1-16
16	Galesia 2:17–3:9
17	Galesia 3:10-22
18	Galesia 3:23–4:20
19	Galesia 4:21–5:12
20	Galesia 5:13-26
21	Galesia 6:1-18
22	Epesus 1:1-23
23	Epesus 2:1-22
24	Epesus 3:1-21
25	Epesus 4:1-16
26	Epesus 4:17–5:2
27	Epesus 5:3-33
28	Epesus 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27–2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19–3:6
2	Pilipai 3:7–4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21–2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18–4:18
9	1 Tesalonaika 1:1–2:9
10	1 Tesalonaika 2:10–3:13
11	1 Tesalonaika 4:1–5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22–3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitus 1:1-16
27	Taitus 2:1-14
28	Taitus 2:15–3:15
29	Pilemon 1:1-25
30	Iburume 1:1-14
31	Iburume 2:1-18

date	Scripture
1	Iburume 3:1-19
2	Iburume 4:1-13
3	Iburume 4:14–5:14
4	Iburume 6:1-20
5	Iburume 7:1-19
6	Iburume 7:20-28
7	Iburume 8:1-13
8	Iburume 9:1-10
9	Iburume 9:11-28
10	Iburume 10:1-18
11	Iburume 10:19-39
12	Iburume 11:1-16
13	Iburume 11:17-31
14	Iburume 11:32–12:13
15	Iburume 12:14-29
16	Iburume 13:1-25
17	Iems 1:1-18
18	Iems 1:19–2:17
19	Iems 2:18–3:18
20	Iems 4:1-17
21	Iems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13–2:10
24	1 Pita 2:11–3:7
25	1 Pita 3:8–4:6
26	1 Pita 4:7–5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Ion 1:1-10

date	Scripture
1	1 Ion 2:1-17
2	1 Ion 2:18–3:2
3	1 Ion 3:3-24
4	1 Ion 4:1-21
5	1 Ion 5:1-21
6	2 Ion 1:1-13
7	3 Ion 1:1-14
8	Iut 1:1-25
9	Pangapota 1:1-20
10	Pangapota 2:1-17
11	Pangapota 2:18–3:6
12	Pangapota 3:7-22
13	Pangapota 4:1-11
14	Pangapota 5:1-14
15	Pangapota 6:1-17
16	Pangapota 7:1-17
17	Pangapota 8:1-13
18	Pangapota 9:1-21
19	Pangapota 10:1-11
20	Pangapota 11:1-19
21	Pangapota 12:1-18
22	Pangapota 13:1-18
23	Pangapota 14:1-20
24	Pangapota 15:1-8
25	Pangapota 16:1-21
26	Pangapota 17:1-18
27	Pangapota 18:1-24
28	Pangapota 19:1-21
29	Pangapota 20:1-15
30	Pangapota 21:1-27
31	Pangapota 22:1-21

Pangamologame Mirarea

Abba Ka i a pangamologa inte nga kaling ae Girik ora mirana roma, “Tama” (Mak 14:36).
Agau Tuna Nga pangamologa palu ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna Iesus ke patoe i muni ka gia laekia ae “Agau Tuna” (Mat 9:6).
agau e toe Nutu kaona Ka i a agau a Tok Pisin patoe ka “poropet”.
akumangngatulu Ka i a agau ora agau tetoto kolitotokale ta i a akumangngatulu ae i.
angga Ka i a oru eke tamalilu kia ta pelau lona ta manang konang kia. (Ibu 6:19).
altara Ka i a pala matana te ore nga tungnge tungame te Nutu ngia (Mat 5:23).
Aleluia Ka i a pangamologa e nga kiningpataenge Nutu giana oreke rave nga kaling ae Iburu (Pang 19:1).
Anaka Ka i a kaning te e bollau orae Israelme ke baia (Ion 10:22).
aposel Ka mirana roma, ka i a agau orae Iesus Karais kanna mannangana.
Aram Ka i a agau e kapunu ae Nutu koipage (Luk 3:38).
arap Ka i a balingvolo matana te (Pang 5:8).
Aravunglelekana Ka i ae Iesus Karais a i a agau ae Nutu ba'e ta i ravunglelenge ragau ka matengana.
Aron Ka i a piris te ore pala (Luk 1:5).
Avolau E Bollau Ka i ae Nutu a i kena mana (Ion 17:3).
bali Ka i a pailli matana te kanna ore nga kaninge (Ion 6:9).
barangalele ae Iesus kanna Ka i a agau e lolakurumea Iesus ora Tok Pisin patoe ka risaipel (Mat 5:1).
Beelsebul Iurame keke patoe kannu reke sosoali kelangpatali ae ri kae Beelsebul (Luk 11:15).
Betleem Ka i a maga kunna te ngallo ngae Israel, ba ka i a maga ae Iesus naname toapisigia ngia (Mat 2:1).
Elaisa Ka i a agau e toe Nutu kaona ore momo pala (Luk 4:27).
emeral Ka i a lollo matana ore kerkerangng base ma mao launa e kerkerangng (Pang 4:3).
Eroto Ka i a agau e kapunu nga gavman e nga Rom ngallo ngae Galili ka inae Iesus momo nga mogalo laekia e ngape (Luk 3:1).
Gebriel Ka i a anggelo ae Nutu kanna (Luk 1:19).
Galili Ka i a mogalo inte ngallo ngae Israel (Luk 2:4).
gerep Ka i a oalo matana te kanna (Mat 7:16).
giren Ka i a pailli matana te kanna ore nga kaninge (Mat 12:1).
Girik Ka i a kaling ae Girikme. Ba nga ina papatu ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna “Girikme” ke ruge ragau kinung ra sana ri ra Iura.
Gomora Ka i a maga kunna te e bollau e pala ba ragau reke momo ngia ka baingareanganame reke sosoali raumana, minmina nae Nutu ke kauue maga kunna laeala ka sia (Mat 10:15).
Iburu Ka i a kaling ae Iurame.
Iekob Ka i ae Iura sisiukerea te a giana tetoto nge Israel.
Iesus Ka i a agau ae Nutu ba'e ta i ravunglelenge ragau.
Ilaia Ka i a agau e toe Nutu kaona ore momo pala (Luk 4:26).
Ion Ka i a Ion tetoto a i a barangalele ae Iesus kanna. Bae Ion laekia ke patoe i muni kae “agau ae Iesus materaumane” (Ion 13:23).
Ion E Nga Pangamagoe Ka i a agau ae Nutu ba'e pala ta salange pamau ae Iesus (Mat 3:3).

Ierusalem Ka i a maga kanna e bollau e kapunu ngallo ngae Israel (Luk 9:51).
lollo a emeral Ka i a lollo te a kera (Pang 4:3).
lollo a iaspa Ka i a lollo te a kera (Pang 4:3).
lollo a konilian Ka i a lollo te e tente (Pang 4:3).
Iona Ka i a agau a lonapatokona te Nutu ore kuma ka mono e bollau raumana pala (Mat 12:37).
Ioran Ka i a me te ngallo ngae Israel (Luk 3:3).
isi Ka oreke paluvapa'e beret kia ba pala ta agau tuvange beret, na i nge pulia isi isunte mana nga beret laeala, na isi inaeala nge sase beret karolu na nge paluvapa'e (Mat 13:33).
Israel Ka i a Iurame sisiukerea te ora giana tetoto nge Iekop, ba nga ina papatu ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna gia laekia ae "Israel" ke ruge Iekop sivuna memena kinung (Mat 2:6).
Iura Ka i a Iekop tuna te ba ka i a gia te eke patoe Israelme kia.
Iurea Ka i a porovins te ngallo ngae Israel.
kamele Ka i a posi a marana e bollau ora sinna ma oso o bulmakau (Mat 3:4).
Kaning E Bollau E Nga Beret A Sana Kana Isi Ka i a kaning te e bollau ore nga Iurame loreagaliungana ta inae Nutu ravumalage sisiukerea memena nga inaeala eke patoe kae Isip. Iurame keke baia kaning laekia ka kae lima ba lua ka pesingmatana kenakena. Ba bole keke baia kala nga kaning laeala e bollau eke patoe kae Paska.
Kaning E Bollau E Nga Balvaleme Ka i a kaning te e bollau ore nga Iurame loreagaliungana ta ina sisiukerea memena ke taliliu kalaoveka nga ina a sana ragau ngia beke mommo nga balvaleme mana (Ion 7:2).
Kannu E Tupu Ka i ae Kannu Ae Nutu (Mat 1:18).
Karais Ka i a agau ae Nutu kanna a i ba'e ta ravunglelenge ragau (Luk 2:11, 4:41).
konilian Ka i a lollo matana te ore tente (Pang 4:3).
lamana e toakala Ka i a ollaeala a Tok Pisin patoe ka "glori".
Lau Ae Nutu Kanna Ka i a pangamologa rae Nutu kanna onreke pa rea pala ngallo nga laume.
laion Ka i a minoto e bollau raumana ora pinolo (2Tim 4:17).
Livai Ka i a Iekop tuna te ba Livaime ka ri ra ragau re nga mata te nga Iurame.
lollo a salapa Ka i a lollo e ngango ora koina bona ine toto (Pang 9:17, 19:20).
lulu a sana puna Ka i a malle eke patoe kae Abis ba malle a Nutu pulakale oru reke sosoali ngia (Luk 8:31, Pang 9:1).
malle a sia e pamiralali passavele Ka i a malle laeala a Tok Pisin patoe kae "el" o "sia" (Luk 12:5, Mat 5:22).
mana Ka i a beret matana te ae Nutu tunge ta Israelme pala ineke momo nga ina a sana ragau ngia (Ion 6:31, Pang 2:17).
mannsalala Ka tongana kena mana ma balvale (Mat 17:4).
Mesaia Ka i a agau ae Nutu ba'e eke patoe kae Karais (Mat 17:10, Ion 1:41).
mateng a lua Ka i a kae laeala e ngarume ina ragau ra sana loreapatokona te Karais ke la loanga ta malle a sia e pamiralali passavele (Pang 2:11, 20:14).
Nasaret Ka i a maga kunna e bollau ngallo ngae Israel, ba ka i maga ae Iesus lele bollau ngia (Mat 2:23).
Nikolasme Ka ri ra ragau reke loakurumea agau a giana nge Nikolas pangalomatananganame. I ka i a agau e momo pala ore palomatantane ragau ta ri kelange bainga reke sosoali raumana ma ri ra oru reke pepe mana. Ba ke role roma, ngaroma ragau ngeke bai ta tungnge tunga ta nutu ra goanga o ngaroma ngeke bai ta kumangng ka bainga ra mukurea kala nga ravale o rapanung, na ka sana otte e soali nga ollaeala (Pang 2:6).

Nutu Ka i ae Nutu a i kena mana ba kaomannmannangana kia (Ion 17:3).
Nutu kelangapatalingana Ka ri ra reke lolakurumea Nutu lonangana.
Nutu lonangana Ka i a bainga rae Nutu mate rea.
Nutu mallena nga tava Ka i a malle a Tok Pisin patoe ka "even" (Mat 21:1).
oliv Ka i a bega matana te kanna ore nga kaninge.
plaua Ka oreke umma ka beret kia (Mat 13:33).
Pamau E Loa Te Nutu Ka i a pangateningkala e te Iesus Karais (Ion 14:6, Apo 9:2).
Pana Tangulelu Ba Lua Ka ri ra barangalele rae Iesus kanna ra i toro rea (Luk 6:13).
Paska Ka i a kaning te e bollau ore nga Iurame loreagaliungana ta inae Nutu ravumalage sisiukerea memena nga inaeala eke patoe kae Isip. Ka i a kae ina balekaina kenakena nge ri ngeke balia sipsip goekia te na ngeke kania (Luk 2:41).
Parisio Ka ri ra ragau matana reke balitotoalla ta Iurame sisiukerea baingareanganame (Luk 5:17).
Pentekos Ka i a kaning te e bollau orae Iurame ke baia ka kae a tangulelu ba lima ngarume nga Paska (1Kor 16:8).
Pero Pala na re ngae Isip keke patoe kelangpatali rae ri kae "Pero" (Apo 7:10).
Pilatus Ka i agau e kapunu nga gavman e nga Rom nga porovins e ngae Iurea ka inae Iesus momo nga mogalo laekia e ngape.
piris Ka ri ra ragau reke taoamugmuga kae Iurame nga malle nga kavang.
piris e kapunu Ka i a piris e kapunu orae Iurame.
Rabai Ka mirana roma, "apangalomatanakana" nga kaling ae Iburu (Ion 1:38).
ra baingareame ke tupu Ka ri ra ragau rae Nutu pato rea ka reke tupu nga raguna kurumea lopatokona ae ri te Iesus Karais (Rom 3:22).
ra lopatokonakana te Karais ginungarea Ka i a ollaeala a Tok Pisin patoe ka "sios" (Mat 16:18).
reke tupu Ka ri ra ragau rae Nutu pato rea ka ragau reke tupu nga raguna kurumea lopatokona ae ri te Iesus Karais (Rom 3:30).
resalla ore nga baling Ka i a resalla e nga baling ora kana ka mataname ka ri lua (Ion 18:10).
Revit Ka i ae Israel kelangpatali ae ri pala.
ronki Ka i a posi a marana ora sinna ma oso te (Luk 10:34).
Sabat Ka i a kae ae Iurame nga pannang ba kavang.
Saion Nga ina palu ngallo nga Lau Ae Nutu Kanna gia laekia ae "Saion" ke rorolea pangamologa e ta maga kunna e bollau ae Ierusalem, ba nga ina palu ka i a pangateningkala e ta ragau ra Iurame (Mat 21:5, Rom 9:33).
Sairon Ka i a maga kunna e bollau e pala orae Nutu kauue kurumea kavangareangana ta nutu ra goanga (Luk 10:13).
Sameriame Ka ri ra ragau ra kelangpatali te ravu rea nga ina pattoto na ke ulo rea nga Iurame mogalo rae ri. Ba ka ri ra ragau ra Iurame ke sane ke palipulikinung rea kala nge ri (Ion 4:9).
Sarusi Ka ri ra piris matana te e ngae Iurame pala (Mat 3:7).
sinagog Ka i a bale ae Iurame e nga kavang ba patonge pangamologa ae Nutu kanna (Mat 4:23).
Sisa Pala na re ngae Rom keke patoe kelangpatali rae ri kae "Sisa" (Luk 2:1).
Solomon Ka i a Revit tuna te ba ka i a Israel kelangpatali ae ri pala, ba lonamatanangana ke pe raumana nga ragau kinung (Luk 11:31).
Sorom Ka i a maga kunna te e bollau e pala ba ragau reke momo ngia ka baingareanganame reke sosoali raumana. Minmina nae Nutu ke kauue ka sia (Mat 10:15).
Taia Ka i a maga kunna e bollau e pala ae Nutu kauue kurumea kavangareangana ta nutu ra goanga (Luk 10:13).

Tarangalu Ae Solomon Ka i a malle te e ngapotu nga bale nga Tempel ora kana ka maisime ba kunna. Ka i a malle ore nga ragau ta ri tarangalu ngia (Ion 10:23).

tarampet Ka i a oru eke isoe a maina ma buu. (1Kor 15:52).

tempel Ka i ae Iurame bale ae ri e nga kavang ore momo ngallo ngae Ierusalem pala, ba ka i a bale te a kana ka bilingana papatu. Bale bilingana te ka ora ragau ra sana ri ra Iura ta ri banga ka oru matantana nga baina Iurame ngeke tungu rea ma tungame te Nutu (Luk 1:9).

torong Ka i a ollaeala a Tok Pisin patoe ka “holi” (Luk 1:49).

uit Ka i a pailli matana te kanna ore nga kaninge (Mat 13:25).